Téereb Injiil

The New Testament in Wolof, 2010 version.

Téereb Injiil

The New Testament in Wolof, 2010 version.
Le Nouveau Testament en langue Wolof, revision de 2010

copyright © 2010 La Mission Baptiste du Sénégal

Language: Wolof

Dialect: Regional Wolof

Translation by: La MBS

For full copyright statement, see http://sng.al/copyright
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 17 Jul 2020
79742756-9e1e-54a8-8cef-3115026c278e

Contents

MACË 1
MÀRK 56
LUUG 89
YOWAANA 147
JËF YA 191
ROOM 245
1 KORENT 270
2 KORENT 294
GALASI 309
EFES 318
FILIB 326
KOLOS 332
1 TESALONIG . . 338
2 TESALONIG . . 343
1 TIMOTE 346
2 TIMOTE 353
TIT 358
FILEMON 361
YAWUT YA 363
SAAG 382
1 PIYEER 388
2 PIYEER 394
1 YOWAANA . . 398
2 YOWAANA . . 404
3 YOWAANA . . 405
YUDD 406
PEEÑU MA . . . 408

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci

MACË

Cosaanu Yeesu Kirist

1 Lii mooy cosaanu Yeesu
Kirist, sëtu Daawuda, sëtu
Ibraayma.
2 Ibraayma moo jur
Isaaxa;
Isaaxa jur Yanqóoba;
Yanqóoba jur Yuda ak i
doomi baayam;
3 Yuda, Peres ak Sara ci
Tamar;
Peres Esron, miy baayu
Aram;
4 Aram Aminadab;
Aminadab Nason;
Nason Salmon;
5 Salmon jur ci Raxab doom
ju tudd Bowas;
Bowas am ak Ruut Obedd;
Obedd jur Isayi,
6 miy baayu buur bi
Daawuda.
Daawuda moo jur Suley-
maan ci ki nekkoon soxnas
Uri;
7 Suleymaan jur Robowam;
Robowam Abiya;
Abiya Asaf;
8 Asaf Yosafat;
Yosafat Yoram, miy baayu
Osiyas;
9 Osiyas jur Yowatam;
Yowatam Akas, miy baayu
Esekiya;
10 Esekiya Manase;
Manase Amon;
Amon Yosiyas;
11 Yosiyas jur Yekoñas ak
i doomi baayam ca
jamono, ja ñu defe
Yawut ya jaam, yóbbu
leen Babilon.
12 Ba ñu leen yóbboo ca
Babilon,
Yekoñas jur Salacel;
Salacel Sorobabel,
13 miy baayu Abiyudd;
Abiyudd Eliyakim;
Eliyakim Asor;
14 Asor Sadog;
Sadog Akim;
Akim Eliyudd;
15 Eliyudd Eleyasar;
Eleyasar Matan, miy baayu
Yanqóoba;
16 Yanqóoba nag moo
jur Yuusufa jëkkëru
Maryaama;
te ci Maryaama la Yeesu, mi
ñuy wax Kirist, jud-
doo.
17 Mboolem giir googu nag,
la dale ca Ibraayma ba
ca Daawuda, fukk lañu ak
ñeent; la dale ca Daawuda
ba ca njaam ga ca Babilon,
fukk lañu ak ñeent; la dale
njaam ga ca Babilon ba ci
Kirist, fukk lañu ak ñeent.

Juddub Yeesu Kirist

18 Nii la Yeesu Kirist
juddoo. Bi ñu mayee
Maryaama ndeyam Yuusufa,
waaye laata ñoo ànd, gis
nañu ne dafa ëmb ci kàttanu
Xel mu Sell mi.
19 Yuusufa jëkkëram nag,
nekkoon na nit ku jub te
bëggu ko woona weer. Mu
nara xàccook moom ci su-
tura.
20 Waaye bi muy xalaat ci
loolu, benn malaakam Bo-
room bi daldi ko feeñu ci

gént ne ko: «Yaw Yuusufa,
sëtu Daawuda, bul ragala
yeggali Maryaama sa jabar,
ndaxte doom ji mu ëmb, ci
Xel mu Sell mi la jóge.
21 Dina jur doom ju góor;
nanga ko tudde Yeesu,
ndaxte moo di kiy musal
xeetam ci seeni bàkkaar.»
22 Loolu lépp xewoon na,
ngir amal li Boroom bi wax,
jaarale ko cib yonent, bi mu
naan:
23 «Janq bi dina ëmb,
jur doom ju góor,
ñu tudde ko Emanuwel,»
liy tekki «Yàlla ganesi na
nu.»
24 Noonu Yuusufa yewwu,
yeggali soxnaam, na ko ko
malaakam Boroom bi sante
woon.
25 Waaye àndul ak moom,
ba kera mu mucc, jur doom
ju góor; mu tudde ko Yeesu.

2

Ay boroom xam-xam ñëw nañu, màggalsi Yeesu

1 Bi nga xamee ne Yeesu
juddu na ci Betleyem ci
diiwaanu Yude, amoon na
ay boroom xam-xam, ñu
jóge penku, ñëw Yerusalem.
Booba, ci jamonoy buur bi
Erodd la woon.
2 Ñu ne: «Ana buur bi
juddul Yawut yi? Ndaxte gis
nanu biddiiwam ci penku te
ñëw nanu ngir màggal ko.»
3 Bi ko Erodd buur ba
déggee, mu daldi jaaxle,
moom ak waa Yerusalem
gépp.
4 Mu woolu nag sarxalkat
yu mag yépp ak xutbakati
xeet wa, laaj leen fu Almasi
bi, maanaam Kirist, wara
juddoo.
5 Ñu ne ko: «Ca Betleyem
ci diiwaanu Yude, ndaxte
lii lañu bind jaarale ko cib
yonent:
6 “Yaw Betleyem ci diiwaanu
Yude,
du yaw yaa yées ci njiiti
Yude,
ndaxte ci yaw la njiit di
génne,
kiy sàmm Israyil sama
xeet.”»
7 Ci kaw loolu Erodd woolu
ci kumpa boroom xam-xam
ya, di leen ceddowu, ngir
xam bu wóor kañ la biddiiw
bi feq.
8 Noonu mu yebal leen
Betleyem naan: «Demleen
fa, seet bu wóor mbirum
xale ba. Bu ngeen ci amee lu
wóor nag, ngeen xamal ma
ko, ngir man itam ma dem
màggal ko.»
9 Ba ñu dégloo buur ba
nag, ñu dem. Te biddiiw, ba
ñu gisoon ca penku ba, ne
tëll jiite leen, ba àgg, tiim fa
xale ba nekk.
10 Ba ñu gisee biddiiw ba
nag, ñu am mbég mu réya
réy.
11 Ñu dugg ca kër ga,
gis xale ba ak Maryaama
ndeyam, ñu daldi sukk, di
ko màggal. Ñu ubbi seeni
boyetu alal, may ko wurus
ak cuuraay ak ndàbb lu xeeñ
lu ñuy wax miir.
12 Bi ñu ko defee Yàlla
artu na leen ci biir gént, ñu
baña dellu ca Erodd. Noonu
ñu jaar weneen yoon, ñibbi
seen réew.

Yuusufa ak Maryaama gàddaay nañu jëm réewu Misra

13 Bi nga xamee ne boroom
xam-xam ya ñibbi nañu,
benn malaakam Boroom bi
feeñu Yuusufa ci gént ne ko:
«Erodd mu ngi ci tànki wut
xale bi, ngir rey ko; jógal
nag, jël xale bi ak ndeyam te
nga daw jëm Misra, toog fa,
ba kera ma koy wax.»
14 Yuusufa nag jóg, jël xale
ba ak ndeyam, làquji Misra
ca guddi ga.
15 Mu toog fa, ba Erodd
faatu. Noonu am li Boroom
bi waxoon jaarale ko cib
yonent, bi mu naan:
«Woo naa sama doom, mu
génn Misra.»
16 Bi Erodd gisee nag, ne
boroom xam-xam ya nax
nañu ko, mu daldi mer lool.
Mu santaane ñu dugg ca
Betleyem ak la ko wër, rey
xale yu góor ya fa am ñaari
at jëm suuf, méngook ja-
mono, ja ko boroom xam-
xam ya waxoon.
17 Booba am la ñu waxoon
jaarale ko ci yonent Yàlla
Yeremi, bi mu naan:
18 «Baat jib na ci Rama,
ay jooy ak yuux gu réy,
Rasel mooy jooy ay doomam
te bëggul kenn dëfal ko,
ndaxte saay nañu.»

Ñibsi nañu réewu Israyil

19 Bi nga xamee ne Erodd
faatu na, benn malaakam
Boroom bi feeñu Yuusufa ci
gént ca Misra,
20 ne ko: «Ñi doon wuta
rey xale ba dee nañu; jógal
nag, jël xale bi ak ndeyam te
nga dellu Israyil.»
21 Yuusufa jóg nag, jël xale
ba ak ndeyam, dellu Israyil.
22 Waaye bi mu déggee ne
Arkelawus moo donn Erodd
baayam ca nguuru Yude, mu
ragal faa dem. Yàlla artu ko
nag ci gént, mu daldi dem
diiwaanu Galile.
23 Mu ñëw nag dëkk ci
dëkk bu ñuy wax Nasaret.
Noonu am la ñu waxoon ca
xale ba, jaarale ko ca yonent
ya, bi ñu naan:
«Dees na ko tudde Nasa-
reen.»

3

Waareb Yaxya

1 Ca jamono jooja Yaxya
feeñoon na, di waare ca
màndiŋu Yude.
2 Nii la doon waaree:
«Tuubleen seeni bàkkaar,
ndaxte nguuru Yàlla Aji
Kawe ji jege na.»
3 Yaxya mooy ki ñu doon
wax jaarale ko ci yonent
Yàlla Esayi, bi mu naan:
«Am na baat buy xaacu ca
màndiŋ ma ne:
“Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar.”»
4 Yaxya nag mu ngi
soloon mbubb mu ñu ràbbe
kawaru giléem, takk geñog
der ci ndiggam. Ay njéeréer
la doon dunde ak lem.
5 Noonu ñépp génn jëm ci
moom, ñi dëkk Yerusalem ak
diiwaanu Yude, ak waa dexu
Yurdan.
6 Ñu nangu seeni bàkkaar,
Yaxya sóob leen ca dexu Yur-
dan.

7 Noonu ay Farisen ak ay
Sadusen yu bare ñëw ci
Yaxya, ngir mu sóob leen
ñoom itam ca dex ga. Waaye
bi leen Yaxya gisee, mu ne
leen: «Yéen ñi fees ak daŋar
mel ni ay co, ku leen artu,
ngeen daw merum Yàlla mi
nara wàcc?
8 Jëfeleen nag ni ñu tuub
seeni bàkkaar,
9 te buleen wax ci seen
xel naan: “Nun daal doomi
Ibraayma lanu,” ndaxte maa
ngi leen koy wax, Yàlla man
na sàkkal Ibraayma ay doom
ci doj yii.
10 Sémmiñ wi tiim na reeni
garab yi. Garab nag gu
meññul doom yu baax, dees
na ko gor, sànni ko ci sawara
si.
11 Man maa ngi leen di
sóob ci ndox, ci lu ànd ak
tuub seeni bàkkaar. Waaye
kiy ñëw sama gannaaw moo
ma ëpp kàttan, ba yey-
oowuma koo yóbbul sax ay
dàllam. Kooku dina leen
sóob ci Xel mu Sell mi ak
sawara.
12 Layoom mu ngi ci lox-
oom, ngir jéri dàgga ja, ba
mu set; pepp ma dina ko def
ca sàq ma, waaye xatax ba
dina ko lakk ci sawara su dul
fey mukk.»

Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan

13 Booba Yeesu jóge Galile,
ñëw ngir Yaxya sóob ko ca
dexu Yurdan.
14 Waaye Yaxya gàntu ko
ne: «Man maa soxla, nga
sóob ma ci ndox, te yaa ngi
ñëw ci man!»
15 Yeesu ne ko: «Bàyyil
noonu, ndaxte war nanoo
mottali lépp lu jub.» Noonu
Yaxya nangu.
16 Bi ko Yaxya sóobee ca
dex ga, Yeesu génn. Ca saa
sa asamaan yi daldi ubbiku,
te Yaxya gis Xelum Yàlla
wàcc ci melow pitax, ñëw ci
kaw Yeesu.
17 Te baat bu jóge
asamaan dégtu ne: «Kii
mooy sama Doom ji ma
bëgg; ci moom laa ame
bànneex.»

4

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

1 Bi loolu amee Xelum
Yàlla yóbbu Yeesu ca
màndiŋ ma, ngir mu
jànkoonte ak fiiri Seytaane.
2 Yeesu nekk fa te lekkul
ñeent fukki bëccëg ak
ñeent fukki guddi, doora
xiif.
3 Noonu fiirkat bi ñëw ci
moom ne ko: «Boo dee
Doomu Yàlla, santal doj yii,
ñu nekk mburu.»
4 Waaye Yeesu ne ko:
«Mbind mi nee na: “Nit du
dunde mburu rekk, waaye
itam gépp kàddu gu génne ci
gémmiñug Yàlla.”»
5 Bi mu waxee loolu, Sey-
taane yóbbu ko ca dëkk bu
sell ba, teg ko ca njobbaxtalu
kër Yàlla ga.
6 Mu ne ko: «Boo dee
Doomu Yàlla, tëbal ci suuf,
ndaxte Mbind mi nee na:
“Dina jox ay malaakaam ndi-
gal ci sa mbir,
ñu leewu la ci seeni loxo,

ngir nga baña fakktalu ciw
doj.”»
7 Yeesu ne ko: «Bind nañu
it ne: “Bul diiŋat Yàlla, sa
Boroom.”»
8 Gannaaw loolu Seytaane
yóbbu ko ci kaw tund wu
kawe lool, won ko réewi
àddina yépp ak seeni ndam.
9 Mu ne ko: «Lii lépp di-
naa la ko may, boo sukkee
màggal ma.»
10 Waaye Yeesu ne ko:
«Sore ma Seytaane, ndaxte
Mbind mi nee na: “Nanga
màggal Yàlla sa Boroom, te
jaamu ko moom rekk.”»
11 Noonu Seytaane bàyyi
ko. Te ay malaaka daldi ñëw
fi Yeesu, di ko topptoo.

*Yeesu dëkk na Kaper-
nawum ci diiwaanu Galile*

12 Am bés Yeesu dégg ne
jàpp nañu Yaxya; mu jóg
nag, jëm Galile.
13 Gannaaw gi, mu toxoo
dëkku Nasaret, dem dëkk
Kapernawum, bi féeteek
dex ga ci diiwaani Sabulon
ak Neftali.
14 Noonu am la ñu wax-
oon, jaarale ko ci yonent
Yàlla Esayi, bi mu naan:
15 «Yaw réewum Sabulon ak
réewum Neftali,
di yoonu géej gannaaw dexu
Yurdan,
yaw Galile, réewum ñi dul
Yawut—
16 xeet wa nekkoon cig
lëndëm,
gis na leer gu mag,
ña dëkkoon ca réew, ma dee
tiim,
leer fenkal na leen.»
17 Booba Yeesu tàmbali
di waare naan: «Tuubleen
seeni bàkkaar, ndaxte ngu-
uru Yàlla Aji Kawe ji jegesi
na.»

*Yeesu tànn na ñeenti taal-
ibe*

18 Gannaaw loolu Yeesu
doon dox ca tefesu dexu
Galile, mu gis fa ñaar ñu
bokk ndey ak baay, mooy
Simoŋ mi ñuy wax Piyeer,
ak Andare. Fekk ñuy sànni
seen caax ca dex ga, ndaxte
ay nappkat lañu woon.
19 Yeesu ne leen:
«Ñëwleen topp ci man, ma
def leen nappkati nit.»
20 Ca saa sa ñu daldi bàyyi
seeni mbaal, topp ci moom.
21 Ba Yeesu demee ba
ca kanam, mu gis yeneen
ñaar ñu bokk ndey ak baay,
ñuy Saag doomu Sebede, ak
Yowaana rakkam. Ñu nekk
ci seen biir gaal ak Sebede
seen baay, di defar seeni
mbaal. Noonu Yeesu woo
leen.
22 Ca saa sa ñu daldi bàyyi
gaal ga ak seen baay, topp ci
moom.
23 Ba loolu amee Yeesu
doon wër Galile gépp, di
jàngle ci seeni jàngu tey
yégle xibaaru jàmm bi
ci nguuru Yàlla; muy faj
jàngoro yépp ak wéradi
yépp ca nit ña,
24 ba tax turam siiw ba ci
biir réewu Siri mépp. Ñu
di ko indil ñi wopp ñépp,
ñi sonn ndax ay jàngoro ak
metit yu bare, ñi rab jàpp,
ñiy say ak ñi làggi, mu faj
leen.
25 Noonu mbooloo mu
bare topp ci moom, jóge
ci wàlli Galile ak diiwaan
bi ñuy wax Fukki dëkk

yi, ci dëkku Yerusalem ak
ci diiwaanu Yude, ba ci
gannaaw dexu Yurdan.

5

Barkeel gu wóor gi

1 Bi Yeesu gisee mbooloo
ma nag, mu yéeg ca tund
wa, toog; taalibeem ya ñëw
ci moom.
2 Mu daldi leen jàngal
naan:
3 «Yéen ñi xam seen ñàkk
doole ngir neex Yàlla,
barkeel ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla Aji
Kawe ji, yéena ko
yelloo.
4 Yéen ñi nekk ci naqar, bar-
keel ngeen,
ndax dees na dëfal seen xol.
5 Yéen ñi lewet, barkeel
ngeen,
ndax dingeen moomi
àddina.
6 Yéen ñi xiif te mar njub,
barkeel ngeen,
ndax dingeen regg.
7 Yéen ñi am yërmande, bar-
keel ngeen,
ndax dees na leen yërëm.
8 Yéen ñi am xol bu sell,
barkeel ngeen,
ndax dingeen gis Yàlla.
9 Yéen ñiy wut jàmm, bar-
keel ngeen,
ndax dees na leen tudde
doomi Yàlla.
10 Yéen ñi ñu fitnaal ndax
seen njub, barkeel
ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla Aji
Kawe ji, yéena ko
yelloo.
11 «Barkeel ngeen, bu ñu
leen di saaga, di leen fitnaal,
di leen sosal lépp lu bon ngir
man.
12 Bégleen te bànneexu,
ndax seen yool dina réy ci
laaxira. Ndaxte noonu lañu
daan fitnaale yonent yi fi
jiitu.

Xoromus àddina ak leeram

13 «Yéena di xoromus
àddina. Bu xorom sàppee,
nan lañu koy delloo
cafkaam? Du jariñati dara,
lu dul ñu sànni ko ci biti, nit
ñi dox ci kawam.
14 Yéena di leeru àddina.
Dëkk, bu nekk ci kaw tund
du mana nëbbu.
15 Te it duñu taal làmp,
dëpp cig leget, waaye dañu
koy wékk, ba muy leeral ñi
nekk ci kër gi ñépp.
16 Na seen leer leere noonu
ci kanam nit ñi, ngir ñu gis
seeni jëf yu rafet, te màggal
seen Baay bi ci kaw.

Ni yoonu Musaa ak waxi yonent yi ame ci Yeesu

17 «Buleen defe ne ñëw
naa ngir dindi yoonu Musaa
ak waxi yonent yi. Ñëwuma
ngir dindi leen, waaye ngir
ñu am ci man.
18 Ndaxte ci dëgg maa
ngi leen koy wax, li feek
asamaan ak suuf wéyul,
benn tomb walla benn
rëddu araf du wéy mukk ci
yoonu Musaa, ba kera yépp
di am.
19 Ku tebbi nag ba gëna
tuuti ci ndigal yii, te ngay
jàngal nit ñi noonu, dees
na la tudde ki gëna tuuti
ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji.
Waaye ku leen di sàmm, di
leen digle, dees na la tudde

ku mag ci nguuru Yàlla Aji
Kawe ji.
20 Ndaxte maa ngi leen
koy wax, bu seen njubte
ëppul njubteg xutbakat ya
ak Farisen ya, dungeen tàbbi
mukk ci nguuru Yàlla Aji
Kawe ji.

Mere nit ak bóom ko ñoo yem fa kanam Yàlla

21 «Dégg ngeen ne waxoon
nañu maam ya ne leen: “Bul
rey nit; ku rey nit, yoon dina
la dab.”
22 Waaye man maa ngi
leen di wax ne képp ku mere
sa mbokk, dinañu la àtte.
Ku wax sa mbokk: “Amoo
bopp,” dinañu la àtte ca
kureelu àttekat ya. Ku ko
wax: “Alku nga,” dinañu la
àtte ci sawara.
23 Booy yóbbu nag sa sarax
ca sarxalukaay ba, te nga
fàttaliku foofa ne, sa mbokk
am na lu mu la meree,
24 nanga fa bàyyi sa sarax
ca kanam sarxalukaay ba,
nga jëkka dem, juboo ak sa
mbokk, ba noppi dellu, joxe
sa sarax.
25 «Gaawala juboo ak ki
lay yóbbu, ngeen layooji,
bala ngeena egg; ngir bañ ki
ngay layool jébbal la àttekat
ba, kooka jox la alkaati ba,
ñu tëj la.
26 Ci dëgg maa ngi la koy
wax, doo génn foofa mukk te
feyuloo dërëm bi ci mujj.

Ku xédd jigéen, njaaloo nga

27 «Te it dégg ngeen
ne waxoon nañu: “Bul
njaaloo.”
28 Waaye man maa ngi
leen di wax ne, képp ku xool
jigéen, xédd ko, njaaloo nga
ak moom ci sa xel.
29 Bu la sa bëtu ndijoor
bëggee yóbbe bàkkaar, luqi
ko, sànni ko fu sore.
30 Ndaxte ñàkk benn ci
say cér moo gën ci yaw,
ñu sànni sa yaram wépp ci
sawara. Bu la sa loxol ndi-
joor bëggee yóbbe bàkkaar,
dagg ko, sànni ko fu sore.
Ndaxte ñàkk benn ci say cér
moo gën ci yaw ñu sànni sa
yaram wépp ci sawara.

Bul fase sa soxna lu dul ci njaaloo

31 «Waxoon nañu ne: “Ku
fase sa soxna, nga bindal ko
kayitu pase.”
32 Waaye man maa ngi
leen di wax ne, ku fase sa
soxna te du ci njaaloo, yaa
koy tegtal yoonu njaaloo. Te
it ku takk jigéen ju ñu fase,
njaaloo nga.

Bul weddi sa ngiñ

33 «Dégg ngeen itam ne
waxoon nañu maam ya ne
leen: “Bul weddi sa ngiñ,
waaye li nga giñ def ko ngir
Boroom bi.”
34 Waaye man maa ngi
leen di wax ne, buleen
giñ dara; bumu doon ci
asamaan, ndaxte moo di jalu
Buur Yàlla;
35 bumu doon ci àddina,
ndax moo di tegukaayu
tànkam; bumu doon it ci
Yerusalem, ndax moo di
dëkku Buur bu mag bi.
36 Bul giñ it ci sa bopp,
ndaxte manuloo weexal

mbaa ñuulal benn ci say
kawar.
37 Sa waaw na nekk waaw,
sa déedéet na nekk déedéet.
Loo ci teg, ci Ibliis la jóge.

Bul feyu

38 «Te it dégg ngeen ne
waxoon nañu: “Bët, bët a
koy fey; bëñ, bëñ a koy fey.”
39 Waaye man maa ngi
leen di wax ne buleen bañ
ku leen def lu bon, waaye ku
la pes ci sa lexu ndijoor, jox
ko ba ca des.
40 Ku la bëgga kalaame,
ngir jël sa turki, nga boole ca
it sa mbubb mu mag.
41 Ku la ga, nga yenul ko
doxub benn kilomet, àndal
ak moom ñaar.
42 Mayal ku lay ñaan, te
bul jox gannaaw ku lay leb.

43 «Dégg ngeen ne waxoon
nañu: “Soppal sa moroom te
sib sa bañaale.”
44 Waaye man maa ngi
leen di wax ne, soppleen
seeni bañaale te ñaanal ñi
leen di fitnaal,
45 ngir wone ne yéenay
doomi seen Baay bi nekk ci
kaw. Ndaxte mu ngi fenkal
jantam ci kaw ñu bon ñi ak
ñu baax ñi, te muy tawal ñi
jub ak ñi jubadi.
46 Su ngeen soppee ñi leen
sopp, ban yool ngeen am?
Xanaa juutikat yi duñu def
noonu it?
47 Su ngeen nuyoo seeni
bokk rekk, lu ngeen def lu
doy waar? Xanaa ñi xamul
Yàlla duñu def noonu it?
48 Nangeen mat nag, ni
seen Baay bi ci kaw mate.

6

Ni ñuy sàkke sarax

1 «Wottuleena def seeni
jëf yu jub ci kanam nit ñi,
muy ngistal. Lu ko moy,
dungeen am yool ci seen
Baay bi nekk ci kaw.
2 Booy sàkk sarax nag, bul
yeble ci sa kanam, ñu yéene
la. Moom la naaféq yi di def
ca jàngu ya ak ca mbedd ya,
ngir nit ñi màggal leen. Ci
dëgg maa ngi leen koy wax,
jot nañu seen pey gépp.
3 Waaye booy sàkk sarax,
bu sa loxob càmmoñ xam li
sa loxob ndijoor di def,
4 ngir sa sarax nekk
kumpa. Noonu sa Baay,
bi dara umpul, dina la ko
delloo.

Ni ñuy ñaane ci Yàlla

5 «Bu ngeen di ñaan,
buleen mel ni naaféq yi,
ñoom ñi bëgg di ñaan,
taxaw ca jàngu ya ak fa
mbedd yay daje, ngir nit ñi
gis leen. Ci dëgg maa ngi
leen koy wax, jot nañu seen
pey gépp.
6 Yaw nag booy ñaan, dug-
gal ci sa néeg, tëj bunt bi,
te nga ñaan sa Baay bi bët
manta gis. Noonu sa Baay,
bi dara umpul, dina la ko
delloo.
7 «Te it bu ngeen di ñaan,
buleen bareel wax yu amul
njariñ, mel ni ñi xamul
Yàlla; ñoom defe nañu ne,
Yàlla dina leen nangul ndax
seen wax ju bare.
8 Buleen nirook ñoom,
ndaxte seen Baay xam na

seeni soxla, laata ngeen ko
koy wax.
9 Yéen nag nii ngeen wara
ñaane:
“Sunu Baay bi nekk ci kaw,
yal na sa tur di lu ñu sellal,
10 yal na sa nguur ñëw,
yal na sa coobare am ci suuf
mel ni ci kaw.
11 Yal nanga nu may tey li nu
dunde;
12 te baal nu sunuy tooñ, ni
nu baale ñi nu tooñ;
13 Yàlla boo nu teg ci yoonu
nattu,
waaye yal nanga nu musal ci
lu bon.
Ndaxte yaw yaa yelloo
nguur ak kàttan ak
màggaay, ba fàww.
Amiin.”
14 «Su ngeen baalee ñi
leen tooñ, seen Baay bi ci
kaw dina leen baal seeni
tooñ yéen itam.
15 Waaye su ngeen baalul
ñi leen tooñ, seen Baay it du
leen baal seeni tooñ.

Ni ñuy woore

16 «Su ngeen di woor,
buleen mel ni naaféq yi,
ñoom ñi yoggoorlu, di
ñaawal seeni kanam, ngir
seen koor feeñu nit ñi. Ci
dëgg maa ngi leen koy wax,
jot nañu seen pey gépp.
17 Yaw nag booy woor,
xeeñalal sa bopp te nga
sëlmu,
18 ngir sa koor baña feeñu
nit ñi, waaye mu feeñu
sa Baay bi bët manta gis.
Noonu sa Baay, bi dara
umpul, dina la ko delloo.

Alali laaxira

19 «Buleen dajale alal ci
àddina, fu ko max ak xo-
maag di yàqe, ak fu sàcc di
dugg, jot ko.
20 Waaye dajaleleen alal ci
laaxira, fu ko max ak xo-
maag dul yàqe, ak fu sàcc
dul dugg, jot ko.
21 Ndaxte fu sa alal nekk,
fa la sa xol nekk itam.
22 «Bët mooy làmpu
yaram. Bu sa bët wéree,
kon sa yaram wépp leer,
23 waaye bu sa bët
woppee, kon sa yaram wépp
lëndëm. Leer gi nekk ci yaw,
bu nekkee lëndëm, naka la
lëndëm googu di këruuse!
24 «Kenn manula jaamoon-
doo ñaari sang; fàww nga
bañ kii, bëgg ki ci des, walla
nga jàpp ci kenn ki, xeeb
ki ci des. Manuleena boole
jaamu Yàlla ak jaamu Alal.

Wóolul Yàlla

25 «Loolu moo tax maa ngi
leen koy wax, buleen seen
bakkan jaaxal, ci lu ngeen
wara lekk, walla lu ngeen
wara naan. Buleen jaaxle it
ngir seen yaram, ci lu ngeen
wara sol. Xanaa bakkan
gënul lekk, te yaram gënul
koddaay?
26 Seetleen picci asamaan:
duñu ji, duñu góob, duñu
denc ci sàq; teewul seen
Baay bi ci kaw moo leen
di dundal. Ndax ëppuleen
maana picc yi ci lu bare?
27 Ana kan ci yéen ci kaw
njaaxleem moo mana yokk
waxtu ci àppam?
28 «Te lu tax ngeen
di jaaxle ngir koddaay?

Seetleen bu baax, ni tóor-
tóori ñax mi di saxe ci tool
yi. Duñu liggéey, duñu ëcc,
29 waaye maa ngi leen di
wax ne Suleymaan sax ci
ndamam soluwul woon ni
benn ci ñoom.
30 Yéen ñi néew ngëm! Bu
Yàlla woddee nii ñaxum tool
yi, miy sax tey, te bu subaa
ñu def ko ci taal bi, ndax du
leen gëna wodd?
31 Buleen jaaxle nag, di
wax ne: “Lu nu wara lekk?
Lu nu wara naan?” walla:
“Lu nu wara sol?”
32 Ndaxte loolu lépp, ñi
xamul Yàlla ñoo koy wut. Te
seen Baay, bi nekk ci kaw,
xam na ne am ngeen soxla
ci loolu lépp.
33 Waaye jëkkleena wut
nguuram ak njubteem, te
loolu lépp dina leen ko ci
dollil.
34 Buleen jaaxle nag ngir
ëllëg, ndaxte ëllëg dina
topptoo boppam. Bés bu
nekk, coonoom doy na ko.

7

Bul ñaaw njort, ba àtte sa moroom

1 «Buleen àtte seeni mo-
room ak ñaaw njort, ngir
bañ ñu àtte leen yéen itam.
2 Ndaxte dees na leen àtte
ak ni ngeen di àttee, nattal
leen ak li ngeen di nattale.
3 Lu tax ngay xool ñax gi
ci sa bëtu mbokk, te gisuloo
gànj gi ci sa bët yaw?
4 Walla nan ngay waxe sa
mbokk: “May ma, ma dindil
la ñax gi ci sa bët,” fekk gànj
a ngii ci sa bët yaw?
5 Naaféq, jëkkala dindi
gànj gi ci sa bët, te noonu
dinga mana gis bu leer, ngir
dindi ñax gi ci sa bëtu
mbokk.
6 «Buleen jox lu sell xaj
yi, mbaa sànni seeni per ci
kanam mbaam-xuux yi, ngir
bañ ñu dëggaate ko te wal-
batiku, xotti leen.

Yàlla nangu na ñaanu ku gëm

7 «Ñaanleen, ñu may
leen; seetleen te dingeen gis;
fëggleen, ñu ubbil leen.
8 Ndaxte képp kuy ñaan,
dinga am; kuy seet, dinga
gis; kuy fëgg, ñu ubbil la.
9 Kan ci yéen, bu la sa
doom ñaanee mburu, nga
jox ko doj?
10 Walla mu ñaan la jën,
nga jox ko jaan?
11 Ndegam yéen ñi bon
yéena mana jox seeni gone
lu baax, astamaak seen Baay
bi nekk ci kaw dina jox lu
baax ñi ko koy ñaan!
12 «Kon nag lépp lu ngeen
bëgg, nit ñi defal leen ko,
yéen itam nangeen leen ko
defal; ndaxte loolu moo
ëmb yoonu Musaa ak waxi
yonent yi.

Bunt bu xat bi

13 «Jaarleen ci bunt bu xat
bi, ndaxte bunt bi ak yoon wi
jëm sànku yaatu nañu, te ñi
ciy jaar bare.
14 Waaye buntu dund gu
wóor xat na, te yoon wi jëm
kaw sew na, te ñi ko gis
barewul.

Garab ak meññeefam

15 «Moytuleen ñi mbub-
boo turu yonent. Dañuy
ñëw ci yéen, yor melow xar,
waaye ci biir ay bukki yu
soxor lañu.
16 Dingeen leen xàmmee ci
seeni jëf. Ndax dees na witte
reseñ ci dédd, walla figg ci
xaaxaam?
17 Noonu garab gu baax gu
nekk dina meññ doom yu
neex, waaye garab gu bon
dina meññ doom yu bon.
18 Garab gu baax manula
meññ doom yu bon, naka
itam garab gu bon manula
meññ doom yu neex.
19 Garab gu nekk gu dul
meññ doom yu neex, dees na
ko gor, sànni ko ca sawara
sa.
20 Ci seeni jëf nag ngeen
leen di xàmmee.
21 «Du képp ku may wax:
“Boroom bi, Boroom bi,”
mooy dugg ca nguuru Yàlla
Aji Kawe ji; ka cay dugg
mooy kiy def sama coobarey
Baay, bi nekk ci kaw.
22 Bu bés baa, ñu bare
dinañu ma wax: “Boroom
bi, Boroom bi, ndax du ci
saw tur lanu daa waxe ci
kàddug Yàlla? Ndax du ci
saw tur lanu daa dàqe ay
rab? Ndax du ci saw tur
lanu daa defe ay kéemaan
yu bare?”
23 Ci kaw loolu dinaa leen
wax dëgg ne leen: “Ma-
suma leena xam; soreleen
ma, yéen ñiy def bàkkaar.”

Léebu ñaari tabaxkat yi

24 «Képp ku dégg nag lii
ma leen wax, te di ko jëfe,
dinga mel ni nit ku am xel,
ku tabax këram, samp ko
ciw doj.
25 Ba mu noppee, taw bi
daldi sóob, wal mi ñëw,
ngelaw li jóg, ñu dal ci
kaw kër ga; waaye màbbul,
ndaxte mu ngi jàpp ca doj
wa.
26 Waaye képp ku dégg lii
ma leen wax te jëfewuloo
ko, dinga mel ni nit ku ñàkk
xel, ku tabax këram ci gan-
nuus bi.
27 Ba mu noppee, taw bi
daldi sóob, wal mi ñëw,
ngelaw li jóg, ñu dal ci kaw
kër ga; mu màbb, ba ne
tasar.»
28 Bi Yeesu waxee loolu
ba noppi, mbooloo ma daldi
waaru ca njàngleem,
29 ndaxte jàngal na leen ak
sañ-sañ bu seeni xutbakat
amul.

8

Yeesu faj na ku gaana

1 Bi loolu amee Yeesu wàcc
ca tund wa, te mbooloo mu
bare topp ko.
2 Noonu ku gaana ñëw,
sukk ci kanamam ne ko:
«Sang bi, soo ko bëggee,
man nga maa faj.»
3 Yeesu tàllal loxoom, laal
ko naan: «Bëgg naa ko,
wéral.» Ca saa sa ngaanaam
daldi deñ.
4 Yeesu ne ko: «Déglul, bu
ko wax kenn, waaye demal
won sa bopp sarxalkat bi,
te nga jébbal Yàlla sarax, si
yoonu Musaa santaane, ngir
mu nekk seede ci ñoom.»

Ngëmu njiitu xare bi

5 Gannaaw loolu Yeesu
duggoon na Kapernawum.

Bi mu fa duggee nag, ab
njiitu xare fekksi ko. Mu
ñaan ko,
6 ne ko: «Sang bi, sama
surga dafa làggi, tëdd ca kër
ga te sonn lool.»
7 Yeesu ne ko: «Dinaa ñëw
faj ko.»
8 Waaye njiit la ne ko:
«Sang bi, yeyoowuma nga
dugg ci sama kër; waxal
genn kàddu rekk, te sama
surga dina wér.
9 Ndaxte man itam maa
ngi nekk ci ndigal, te ame
naa ay xarekat ci sama ndi-
gal. Su ma nee kii: “Demal,”
mu dem. Mbaa ma ne ke-
neen ki: “Ñëwal,” mu ñëw.
Te su ma nee sama jaam:
“Defal lii,” mu def ko.»
10 Bi ko Yeesu déggee, mu
waaru, ne ña topp ci moom:
«Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, masumaa gis ci bànni
Israyil ku gëme ni kii.
11 Maa ngi leen koy wax,
ñu bare dinañu ñëw, jóge ci
penku ak sowu, bokk lekk
ak Ibraayma ak Isaaxa ak
Yanqóoba ci nguuru Yàlla
Aji Kawe ji.
12 Waaye ñi waroona bokk
ca nguur ga, dees na leen
sànni ci biti ci lëndëm gi.
Foofa dees na fa jooy tey
yéyu.»
13 Ci kaw loolu Yeesu wax
njiit la ne ko: «Ñibbil,
na ame, ni nga ko gëme.»
Noonu ca waxtu woowa sax
surga ba daldi wér.

Yeesu faj na jarag yu bare

14 Gannaaw loolu Yeesu
dem kër Piyeer. Ba mu
eggee, mu fekk gorob Piyeer
bu jigéen tëdd ak yaram wu
tàng.
15 Bi mu ko gisee, Yeesu
laal loxoom, tàngoor wa
daldi wàcc; soxna sa jóg, di
ko topptoo.
16 Ca ngoon sa ñu indil ko
ñu bare ñu rab jàpp. Yeesu
dàq rab ya ak kàddoom te
faj ñi wopp ñépp.
17 Loolu mu def, def na ko,
ngir la ñu waxoon jaarale ko
ci yonent Yàlla Esayi am, bi
mu naan:

«Fab na sunuy wopp, gàddu
sunuy jàngoro.»

18 Bi Yeesu gisee mbooloo
ma ko wër nag, mu sant
taalibe ya, ñu jàll dex ga.
19 Laata ñuy jàll, benn xut-
bakat daldi ñëw ci moom ne
ko: «Kilifa gi, dinaa la topp
fépp foo jëm.»
20 Waaye Yeesu ne ko: «Till
yi am nañu seeni kàmb, te
picci asamaan am nañu ay
tàgg, waaye Doomu nit ki
amul fu mu noppal bop-
pam.»
21 Noonu keneen ca taalibe
ya ne ko: «Sang bi, may ma,
ma jëkka dem suuli sama
baay.»
22 Yeesu ne ko: «Toppal ci
man te bàyyi ñi dee, ñu suul
seeni néew.»

Yeesu dalal na ngelaw li

23 Bi mu ko waxee, Yeesu
dugg ca gaal ga, ay taalibeem
topp ko.
24 Ca saa sa ngelaw lu bare
daldi yëngal dex ga, ba duus
ya sàng gaal ga. Fekk booba
Yeesu nelaw.

25 Noonu taalibe ya daldi
jegesi, yee ko naan: «Sang
bi, musal nu, nu ngiy dee!»
26 Waaye Yeesu ne leen:
«Yéen ñi néew ngëm, lu tax
ngeen tiit?» Ci kaw loolu mu
jóg, daldi gëdd ngelaw li ak
duus yi. Lépp dal, ba ne
nemm.
27 Bi ko nit ña gisee, ñu
waaru naan: «Kii kan la ci
biir nit ñi, ba ngelaw li ak
dex gi di ko déggal?»

Yeesu faj na ñaar ñu rab jàpp

28 Bi Yeesu jàllee nag,
ba teer ca diiwaanu waa
Gadara, ñaar ñu rab jàpp
daldi génn ca sëg ya, ñëw
kar ko. Ñaar ñooñu nag, ñu
soxor lañu woon, ba kenn
ñemewul woona jaar foofa.
29 Ña rab jàpp daldi xaacu
naan: «Yaw Doomu Yàlla
ji, loo nuy fexeel? Ndax
danga noo bëgga mbugal,
bala waxtu way jot?»
30 Fekk amoon na ca wet
ya géttu mbaam-xuux yu
bare yuy for.
31 Rab ya nag ñaan ko ne:
«Boo nu dàqee, sànni nu ca
géttu mbaam-xuux ya.»
32 Yeesu ne leen: «Dem-
leen.» Rab ya nag daldi
génn, dugg ca mbaam-xuux
ya, ñu daldi bartalu, daanu
ca dex ga, lab ca ndox ma.
33 Ba sàmm ya gisee loolu,
ñu daw, dem dëkk ba, nettal-
iji lépp ak la xewoon ca ña
rab jàpp.
34 Noonu dëkk ba bépp
génn seeti Yeesu. Ba ñu ko
gisee nag, ñu ñaan ko, mu
génn seen réew.

9

Yeesu faj na ku làggi

1 Bi loolu amee Yeesu dugg
cig gaal, jàll dex ga, dellu
dëkkam.
2 Foofa ñu indil ko ku
tëdd ci basaŋ, fekk yara-
mam wépp làggi. Bi Yeesu
gisee seen ngëm, mu ne ku
làggi ka: «Na sa xel dal,
sama waay, baal nañu la say
bàkkaar.»
3 Bi mu waxee loolu, ay
xutbakat daldi ne ci seen
biir: «Nit kii mu ngi sosal
Yàlla.»
4 Waaye Yeesu xam seen
xalaat ne leen: «Lu tax
ngeen am xalaat yu bon ci
seen xol?
5 Ma wax ne: “Baal nañu
la say bàkkaar,” walla ma
ne: “Jógal te dox,” lan moo
ci gëna yomb?
6 Waaye xamleen ne,
Doomu nit ki am na ci
àddina sañ-sañu baale
bàkkaar yi.» Ci kaw loolu
Yeesu ne ku làggi ka: «Jógal,
jël sa basaŋ te nga ñibbi.»
7 Noonu làggi ba daldi jóg,
ñibbi.
8 Ba mbooloo ma gisee
loolu, ñu daldi ragal te
màggal Yàlla, mi dénk sañ-
sañ bu tollu noonu doom
Aadama yi.

Yeesu woo na Macë, mu nekk taalibeem

9 Bi Yeesu jógee foofa, mu
gis nit ku tudd Macë, toog ca
juuti ba. Yeesu ne ko: «Kaay
topp ma.» Noonu Macë jóg,
daldi ko topp.
10 Gannaaw ga Yeesu doon
lekk ca kër ga, te ay juu-
tikat ak i boroom bàkkaar

yu bare dikk, bokk lekk ak
Yeesu ak taalibeem ya.
11 Bi ko Farisen ya gisee
nag, ñu ne taalibe ya: «Lu
tax seen kilifa di lekkandoo
ak ay juutikat ak ay boroom
bàkkaar?»
12 Waaye bi ko Yeesu
déggee, mu ne: «Ñi wér
soxlawuñu fajkat, ñi wéradi
ñoo ko soxla.
13 Mbind mi nee na:
“Yërmande laa bëgg, waaye
du rendi saraxi mala.”
Demleen nag te seet lu
wax joojuy tekki. Ndaxte
ñëwuma, ngir woo ñi jub,
waaye bàkkaarkat yi laay
woo.»

Ndax warees na woor?

14 Gannaaw loolu taalibey
Yaxya ñëw ci Yeesu ne ko:
«Lu tax nuy woor, nun ak
Farisen yi, te say taalibe
duñu woor?»
15 Yeesu ne leen: «Ndax
gan yi ñëw ci céet dinañu
naqarlu dara, li feek boroom
céet gaa ngi ànd ak ñoom?
Waaye bés yaa ngi ñëw yu
ñuy jële boroom céet gi ci
seen biir; booba nag dinañu
woor.
16 Xam ngeen ne, kenn
du daax mbubb mu màggat
ak sekkit wu bees; ndaxte
sekkit wi day ñoddi mbubb
mi, te xottiku bi gëna yaatu.
17 Te it duñu def biiñ
bu bees ci mbuusi der yu
màggat. Lu ko moy, mbuus
yi dañuy toj, biiñ bi tuuru
te mbuus yi yàqu. Waaye
biiñ bu bees, dees na ko def
ci mbuus yu bees. Noonu
ñoom ñaar duñu yàqu.»

Yeesu dekkal na doomu njiitu jàngu ba te faj jigéen

18 Bi leen Yeesu di wax
loolu, benn njiitu jàngu
daldi ñëw, sukk ci kanamam
ne ko: «Sama doom ju
jigéen dafa faatu léegi,
waaye ñëwal, teg ko say
loxo, te dina dundaat.»
19 Noonu Yeesu jóg, topp
ko, moom ak ay taalibeem.
20-21 Bi ñuy dem nag,
amoon na ca mbooloo ma
jigéen juy xëpp deret diirub
fukki at ak ñaar. Mu defe
ne su laalee mbubbam rekk,
dina wér. Mu jegeñsi Yeesu
nag, doxe ko gannaaw, laal
catu mbubbam.
22 Bi mu ko defee Yeesu
waññiku ne ko: «Na sa xel
dal, soxna si, sa ngëm faj na
la.» Noonu jigéen ja daldi
wér ca saa sa.
23 Bi Yeesu eggee kër njiit
la, mu gis ñiy liit ak toxoro,
ak mbooloo may def coow lu
bare.
24 Mu ne leen: «Génnleen,
janq bi deewul, day nelaw
rekk.» Bi ko mbooloo ma
déggee, ñu daldi ko ñaawal.
25 Waaye ñu génne leen,
Yeesu dugg, jàpp loxob janq
ba, mu daldi jóg.
26 Noonu xibaaru li mu def
daldi siiw ca réew ma.

Yeesu faj na ñaari gumba

27 Bi Yeesu jógee foofa,
ñaari gumba topp ko, di wax
ca kaw naan: «Yërëm nu,
yaw Sëtu Daawuda bi!»
28 Noonu Yeesu dugg ca
kër ga, gumba ya toppsi ko.
Yeesu ne leen: «Ndax gëm
ngeen ne man naa def li

ngeen ma laaj?» Ñu ne ko: «Waaw, Sang bi.»
29 Kon Yeesu daldi laal seeni bët ne leen: «Na am, ni ngeen ko gëme.»
30 Ca saa sa seeni bët daldi ubbiku. Yeesu dénk leen bu wér ne leen: «Moytuleen kenn xam ko.»
31 Waaye ñu génn rekk, siiwal turam fu nekk.

Yeesu faj na ki rab jàpp

32 Bi ñu fa jógee nag, amoon na ñeneen ñu ñëw fi moom, indil ko ku rab jàpp, mu luu.
33 Yeesu dàq rab wa, luu ba daldi wax. Bi ñu ko gisee, mbooloo ma waaru, ñu ne: «Lu mel nii, masuñu koo gis ci Israyil.»
34 Waaye Farisen ya ne: «Ci kàttanu buuru rab yi lay dàqe rab yi.»

Yeesu yërëm na mbooloo mi

35 Noonu Yeesu wër dëkk yu mag ya yépp ak yu ndaw ya, di leen jàngal ci seeni jàngu, tey yégle xibaaru jàmm bi jëm ci nguuru Yàlla, di faj jàngoro yépp ak wéradi yépp.
36 Bi Yeesu gisee mbooloo ma, mu yërëm leen, ndaxte dañoo sonn ba ne yogg, mel ni xar yu amul sàmm.
37 Noonu mu ne taalibeem ya: «Ngóob mi yaatu na, waaye liggéeykat yi barewuñu.
38 Ñaanleen nag Boroom ngóob mi, mu yebal ay liggéeykat, ñu góob toolam.»

10

Yeesu yónni na fukki ndaw ya ak ñaar

1 Noonu Yeesu woo ca moom fukki taalibeem ya ak ñaar, jox leen sañ-sañu dàq rab yi, tey faj jàngoro yépp ak wéradi yépp.
2 Fukki ndaw ak ñaar, ya Yeesu yónni woon nag, nii lañu tuddoon:
ku jëkk ki mooy Simoŋ mi ñuy wax Piyeer,
ak Andare mi bokk ak moom ndey ak baay;
Saag doomu Sebede, ak Yowaana rakkam;
3 Filib ak Bartelemi;
Tomaa ak Macë, juutikat ba woon;
Saag doomu Alfe, ak Tade;
4 Simoŋ, mi bokk ca mbooloo, ma ñu tudde Ñi farlu ci moom seen réew;
ak Yudaa Iskariyo, mi nara wor Yeesu.
5 Yeesu yónni fukk ñooñule ak ñaar, jox leen ndigal ne leen: «Buleen dem ci ñi dul Yawut mbaa dugg ci benn dëkku waa Samari.
6 Waaye demleen ci bànni Israyil, ñoom ñi réer niy xar.
7 Bu ngeen demee nag, yégleleen naan: “Nguuru Yàlla Aji Kawe ji jegesi na.”
8 Fajleen ñi wopp, dekkal ñi dee, fajleen gaana yi te dàq rab yi. Cig neen ngeen ame, mayeleen cig neen.
9 Buleen dajale wurus, xaalis mbaa xànjar ci seeni maxtume.
10 Buleen wut it mbuus ngir tukki mbaa ñaari turki, ay dàll mbaa aw yet, ndaxte

liggéeykat yeyoo na dun-
dam.
11 «Bu fekkee ne agsi
ngeen ci dëkk bu mag mbaa
bu ndaw, nangeen fa seet ku
fa am faayda, dal ca moom
ba kera ngeen jóge dëkk ba.
12 Bu ngeen di dugg ci kër
nag, nuyooleen.
13 Bu fekkee ne kër ga
yeyoo na ko, na seen jàmm
wàcc ci ñoom, waaye bu
ko yeyoowul, na seen yéene
délsi ci yéen.
14 Koo xam ne gàntu na
leen, mbaa mu tanqamlu
seeni wax, génnleen ca kër
ga mbaa ca dëkk ba, yëlëb
seen pëndu tànk.
15 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, keroog bésub àtte
ba, waa réewu Sodom ak Go-
mor ñooy tane dëkk boobu.
16 «Dégluleen, maa ngi
leen di yónni, mel ni ay xar
ci biir ay bukki. Muusleen
nag niy jaan, te lewet niy
pitax.
17 Waaye moytuleen nit ñi,
ndaxte dinañu leen jébbal
àttekat yi te dóor leen ay yar
ci seeni jàngu.
18 Dees na leen yóbbu ngir
man ci kanam i boroom
réew ak i buur, ngir ngeen
seede ma ci ñoom ak ci ñi
dul Yawut.
19 Boo xamee ne nag
jébbale nañu leen, buleen
am xel ñaar ci li ngeen di
wax, mbaa ni ngeen koy
waxe. Ndaxte ca waxtu
woowa sax dingeen jot li
ngeen wara wax;
20 du yéenay wax, waaye
Xelum seen Baay mooy wax
ci yéen.
21 «Mag dina joxe rakkam
cig dee, baay joxe doomam;
ay doom it dinañu jóg, bañ
seeni waajur, di leen reylu.
22 Te yéen nag, ñépp di-
nañu leen bañ ndax sama
tur; waaye ku muñ ba muj
ga, mucc.
23 Boo xamee ne fitnaal
nañu leen ci dëkk bii, dem-
leen ca ba ca kanam. Ci
dëgg maa ngi leen koy wax,
dungeen mana wër dëkki Is-
rayil yépp, te Doomu nit ki
ñëwul.»
24 Yeesu teg ca ne: «Taal-
ibe gënul kilifaam, te jaam
gënul sangam.
25 Bu taalibe yemee ak kil-
ifaam demin, doy na; jaam
it ni sangam. Ndegam tudde
nañu boroom kër gi Beelse-
bul, astamaak waa kër gi.
26 Kon nag buleen leen
ragal, ndaxte amul dara lu
nëbbu, lu ñu warula bi-
ral, mbaa luy kumpa lu ñu
warula siiwal.
27 Li ma leen wax ci biir
lëndëm, waxleen ko ci leer;
li ma leen déey, yégleleen ko
ci kaw taax yi.
28 Te buleen ragal ñu mana
rey yaram, te manuñoo rey
ruu, waaye ragal-leen ki
mana sànk yaram ak ruu ci
sawara.
29 Ñaari picci ramatu,
ndax duñu ko jaay ci dërëm?
Waaye benn ci ñoom du
daanu ci suuf te soobul seen
Baay.
30 Seen kawari bopp sax,
waññees na leen.
31 Kon buleen ragal dara,
yéena gën ndiiraanu ra-
matu.

32 «Koo xam ne nangu nga
ma ci kanam nit ñi, man
itam dinaa la nangu ci sama
kanam Baay, bi nekk ci kaw.
33 Waaye ku ma gàntu ci
kanam nit ñi, man itam di-
naa la gàntu ci sama kanam
Baay, bi nekk ci kaw.
34 «Te it buleen defe ne
damaa ñëw ngir indi jàmm
ci àddina; ñëwuma ngir indi
jàmm, waaye jaasi laa in-
daale.
35 Ndaxte ñëw naa ngir
féewale doom ak baayam,
doom ju jigéen ak ndeyam,
jabar ak goroom;
36 te nooni nit ñooy waa
këram.
37 Ku ma gënalul sa ndey
walla sa baay, yeyoowuloo
ma; ku ma gënalul sa doom
ju góor walla ju jigéen, yey-
oowuloo ma.
38 Koo xam ne kii nan-
guwuloo ñàkk sa bakkan, ba
mel ni ku ñu daaj ci bant,
te nga topp ma, yeyoowuloo
ma.
39 Kuy rawale sa bakkan,
ñàkk ko, te ku ñàkk sa
bakkan ndax man, jotaat ko.
40 «Te lii itam am na, ku
leen nangu, nangu na ma, te
ku ma nangu, nangu na ki
ma yónni.
41 Ku nangu yonent ndax
yónnentam, dina jot ci peyu
yonent; te ku nangu ku jub
ndax njubteem, dina jot ci
peyu ku jub.
42 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, koo xam ne kii may
na kaasu ndox mu sedd rekk
kenn ci ñi gëna ndaw, ndax
sama taalibe la, kooku du
ñàkk yoolam mukk.»

11

1 Ba Yeesu joxee fukki taal-
ibeem ya ak ñaar ndigal
yooyu, mu jóge fa, ngir dem
jàngleji ak a waare ci seeni
dëkk.

Yaxya yónnee na, di laaj Yeesu

2 Gannaaw loolu Yaxya
dégg ca kaso ba jëfi Almasi
bi. Mu yónni ci moom nag
ay taalibeem,
3 ne ko: «Ndax yaa di Ki
wara ñëw, walla danoo wara
xaar keneen?»
4 Yeesu ne leen: «Demleen
nettali Yaxya li ngeen dégg
te gis ko.
5 Gumba yaa ngi gis, lafañ
yiy dox, gaana yi wér, tëx
yiy dégg, ñi dee di dekki,
te néew doole ñaa ngi dégg
xibaaru jàmm bi.
6 Yaw mi sa ngëm yolomul
ndax man, barkeel nga.»
7 Bi nga xamee ne taal-
ibe ya Yaxya yónni woon
ci Yeesu dem nañu, Yeesu
daldi wax ak mbooloo ma ci
mbirum Yaxya ne leen: «Lu
ngeen seeti woon ca màndiŋ
ma? Xanaa barax buy jaayu
ci ngelaw li?
8 Kon lu ngeen seeti woon
nag? Nit ku sol yére yu
rafet? Waaye ñi sol yére
yu rafet ñu ngi dëkk ci këri
buur.
9 Lu tax ngeen génn nag?
Ngir gis ab yonent? Waaw,
wax naa leen ne ëpp na
yonent.
10 Yaxya male moo di ki ñu
waxoon ci Mbind mi naan:
“Maa ngi yónni sama ndaw,
mu jiitu la,

te xàllal la yoon ci sa
kanam.”
11 Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, ci li jigéen jur, ku sut
Yaxya masula feeñ. Waaye
ba tey ki gëna ndaw ci ngu-
uru Yàlla Aji Kawe ji moo ko
sut.
12 Ci li dale ci jamonoy Yaxya
ba léegi, nit ñaa ngi góor-
góorlu ngir dugg ci nguuru
Yàlla, te ñi sawar ñoo ci am
wàll.
13 Ndaxte li yonent yi wax ak
li yoonu Musaa tëral ñu ngi
doon dox, ba kera Yaxya di
feeñ.
14 Te Yaxya moomu, su
ngeen bëggee nangu lii,
mooy Ilyaas bi waroona
ñëw.
15 Déglul bu baax, yaw mi
am ay nopp.
16 «Niti jamono jii nag, lan
laa leen mana méngaleel?
Ñu ngi nirook xale yu toog ca
pénc ma, di woo seeni xarit,
17 ne leen:
“Liital nanu leen ak toxoro,
te fecculeen,
woyal nanu leen woyi dëj, te
jooyuleen.”
18 Ndaxte Yaxya feeñ na,
lekkul, naanul, ngeen daldi
ne: “Dafa ànd ak rab.”
19 Gannaaw gi nag, Doomu
nit ki ñëw na, lekk, naan,
ngeen daldi ne: “Kii daal
bëgg na lekk, di naan biiñ,
tey xaritoo ak ay juutikat ak
ay boroom bàkkaar.” Waaye
li xam-xamu Yàlla di jur,
mooy firndeel ne dëgg la.»

Yeesu gëdd na ay dëkk

20 Gannaaw loolu Yeesu
daldi gëdd dëkk, ya mu
defe woon la ëpp cay
kéemaanam, ndaxte tu-
ubuñu seeni bàkkaar.
21 Mu ne: «Dingeen torox,
yéen waa Korasin ak waa
Betsayda, ndaxte kéemaan
yi ma def ci yéen, bu
ñu leen defoon ci dëkku
Tir walla ci dëkku Sidon,
kon réccu nañu bu yàgg,
xëppoo dóom, sol saaku.
22 Waaye maa ngi leen koy
wax, keroog bés pénc ma Tir
ak Sidon ñoo leen di tane.
23 Te yaw dëkku Kaper-
nawum, ndax dees na la
yékkati bu kawe? Déedéet,
dees na la daane bu suufe.
Ndaxte kéemaan yi ma def
ci yaw, bu ñu leen defoon ci
dëkku Sodom, kon mu nekk
ba tey.
24 Waaye maa ngi leen koy
wax, keroog bés pénc ma
Sodom moo lay tane.»

Woote bu mag bi

25 Ca jamono joojale Yeesu
wax na lii: «Yaw Baay, Bo-
room asamaan ak suuf, maa
ngi lay sant ci li nga nëbb yëf
yii ñi am xam-xam ak ñi am
xel, te xamal leen gone yi.
26 Waaw, Baay, ndaxte
looloo la neex.»
27 Yeesu teg ca ne: «Sama
Baay jébbal na ma lépp, te
kenn manu maa xam, man
Doom ji, ku dul Baay bi;
kenn it manula xam Baay bi,
ku dul man Doom ji, ak ku
ma ko bëgga xamal.
28 «Ñëwleen ci man, yéen
ñépp ñi sonn te diis, dinaa
leen may noflaay.
29 Jébbaluleen ci man te
jàng ci man, ndaxte lewet

naa te woyof, te dingeen am
noflaay ci seen xol.
30 Ndaxte sama kilifteef
lewet na te sama yen diisul.»

12

Yeesu nee na, mooy boroom bésub noflaay bi

1 Amoon na benn bésub
noflaay Yeesu jaar ci ay tool
yu ñor, fekk ay taalibeem
xiif; ñu daldi fàq ay gub nag,
di lekk.
2 Farisen ya nag gis ko, ne
Yeesu: «Gisal, say taalibe ñu
ngi def lu jaaduwul ci bésub
noflaay bi.»
3 Noonu Yeesu ne
leen: «Ndax jànguleen la
Daawuda defoon, ba mu
xiifee, moom ak ña mu
àndaloon?
4 Xanaa yéguleen, ni mu
dugge woon ca kër Yàlla ga,
gis fa mburu, ya ñu teewal
ca kanam Yàlla, mu daldi
ko lekk. Fekk jaaduwul mu
lekk ca, moom walla ña mu
àndaloon; sarxalkat rekk a
ko sañoona lekk.
5 Te it ndax jànguleen
ci yoonu Musaa, ne sarx-
alkat ya ca kër Yàlla ga ter-
aluñu bésub noflaay bi, te
tooñuñu?
6 Waaye maa ngi leen koy
wax, am na ci seen biir ku
sut kër Yàlla ga.
7 Mbind mi nee na:
“Yërmande laa bëgg, waaye
du rendi saraxi mala.” Su
ngeen xamoon lu wax joojuy
tekki, kon dungeen teg tooñ
ñi tooñul.
8 Ndaxte Doomu nit ki
mooy boroom bésub noflaay
bi.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

9 Bi loolu amee Yeesu jóge
foofa, dugg ci seen jàngu,
10 te amoon na fa nit
ku loxoom làggi. Noonu
Farisen ya laaj ko: «Faj ci
bésub noflaay bi, ndax loolu
jaadu na?» Fekk ñuy wut
buntu tuumaal ko.
11 Yeesu ne leen: «Ku fi
amoon xar, mu daanu ci
kàmb ci bésub noflaay bi,
ndax doo ko jàpp, génne ko?
12 Nit nag, ndax ëppul
maana xar? Kon def lu baax
ci bésub noflaay bi jaadu
na.»
13 Noonu Yeesu ne nit ka:
«Tàllalal sa loxo!» Mu tàllal
ko nag, loxoom daldi wér,
mel ni ba ca des.
14 Farisen ya génn nag,
daldi gise, ngir fexee reylu
Yeesu.
15 Waaye bi ko Yeesu
yégee, mu sore foofa; te ñu
bare topp ko, mu wéral leen
ñoom ñépp.
16 Te mu dénk leen bu
wóor, ñu bañ koo siiwal.
17 Def na noonu, ngir amal
la ñu waxoon jaarale ko ci
yonent Yàlla Esayi, bi mu
naan:
18 «Kii mooy sama Ndaw li
ma tànn,
di sama Soppe bi neex sama
xol.
Dinaa def sama Xel ci moom,
muy yégal xeet yi yoonu
njub.
19 Du xëccoo mbaa muy wax
ci kaw,
te kenn du dégg baatam ci
mbedd yi.
20 Du dammte barax bu
banku,
te mees guy saxar, du ko fey,

ba kera mu yégal njub, ba daan.
21 Ci turam la xeet yi di ame yaakaar.»

Ku rab jàpp, mu gumba te luu

22 Booba ñu indil ko ku rab jàpp, mu gumba te luu. Yeesu faj ko, ba ku luu ki di wax tey gis.
23 Noonu mbooloo mépp yéemu naan: «Ndax kii du Sëtu Daawuda bi?»
24 Bi Farisen ya déggee loolu nag, ñu ne: «Kii ci kàttanu Beelsebul, buuru rab yi, lay dàqe rab yi.»
25 Waaye Yeesu xam seen xalaat ne leen: «Réew mu xeex boppam tas, te dëkk mbaa kër guy xeex boppam du mana yàgg.
26 Bu Seytaane dàqee Seytaane nag, xeex na boppam; kon naka la nguuram di mana yàgge?
27 Te it bu fekkee ne man damay dàq ay rab ci kàttanu Beelsebul, seeni taalibe nag, ci gan kàttan lañu leen di dàqe? Kon ñoo leen di àtte.
28 Waaye bu fekkee ne ci Xelum Yàlla laay dàqe rab, kon nguuru Yàlla agsi na ba ci yéen.
29 «Su fi amee nit ku bare doole, te nit bëgga dugg ci këram, nangu alalam, naka la koy defe? Xanaa dafay jëkka yeew ku bare doole ka, ba noppi doora toj këram gépp.
30 Noonu ku farul ak man, yaa ngi may xeex, ku dajalewul ak man, yaa ngi tasaare.»

Ku sosal Xelu Yàlla mi

31 Yeesu teg ca ne: «Loolu moo tax maa ngi leen koy wax, bàkkaar walla sos wu mu mana doon, dinañu ko baale, waaye ku sosal Xelum Yàlla, duñu ko baal.
32 Ku sosal Doomu nit ki, dinañu ko baal, waaye ku sosal Xel mu Sell mi, duñu ko baal mukk, du ci àddina si, du ci àllaaxira.
33 Neeleen garab gi baax na, moom ak meññeefam, walla ngeen ne garab gi bon na, moom ak meññeefam; ndaxte garab, meññeefam lañu koy xàmmee.
34 Yéen ñi fees ak daŋar ni ay co, naka ngeen mana waxe lu baax, fekk dangeen bon? Ndaxte gémmiñ, la fees xol lay wax.
35 Noonu nit ku baax, lu baax lay wax, jële ko ca fa mu denc lu baax, te nit ku bon, lu bon lay wax, jële ko ca fa mu denc lu bon.
36 Maa ngi leen di wax ne keroog bés pénc, nit ñi dinañu làyyi ndax wax ju nekk ju amul njariñ, ju ñu masa wax.
37 Ndaxte dees na la àtte ni ku jub ci say wax, walla ñu daan la ci say wax.»

Yeesu nanguwula def kéemaan

38 Ci kaw loolu ay xutbakat ak ay Farisen wax ak Yeesu ne ko: «Kilifa gi, danoo bëggoon, nga won nu kéemaan guy firndeel sag yónnent.»
39 Yeesu ne leen: «Yéenay laaj firnde, yéen niti jamono ju bon jii, yéen ñi fecci

seen kóllëre ak Yàlla, waaye
dungeen jot jenn firnde ju
dul firndey yonent Yàlla
Yunus.
40 Ndaxte ni Yunus nekke
woon ñetti guddi ak ñetti
bëccëg ci biir rabu géej wu
mag, noonu la Doomu nit ki
di nekke ñetti guddi ak ñetti
bëccëg ci biir suuf.
41 Keroog bés pénc
waa dëkku Niniw dinañu
jógandoo ak niti jamono
jii, yey leen; ndaxte bi leen
Yunus waaree, tuub nañu
seeni bàkkaar, te ku sut
Yunus a ngi fi.
42 Te it ca bés pénc buur
bu jigéen, ba dëkkoon ca
sudd, dina jógandoo ak niti
jamono jii, yey leen; ndaxte
dafa jóge ca catul àddina,
ngir déglu xam-xamu Suley-
maan, te ku sut Suleymaan a
ngi fi.
43 «Boo xamee ne rab
wa jàppoon nit génn na ci
moom, day wër ay bérab
yu wow, di wut fu mu nop-
paloo, waaye du ko gis.
44 Noonu da naan: “Naa
dellu ca sama kër, ga ma
génne woon.” Bu ñëwee
nag, mu fekk kërug neen,
ñu bale ko, defar ko ba lépp
jekk.
45 Bu ko gisee nag, mu
dem wooyi yeneen juróom
ñaari rab yu ko gëna soxor,
ñu dugg, sanc fa; ba tax
muju nit kooku mooy yées
njàlbéenam. Noonu lay
nekke ak niti jamono ju bon
jii.»

Ndeyu Yeesu ak i doomi ndeyam

46 Bi Yeesu nekkee di wax
ak mbooloo ma, ndeyam ak
ay rakkam daldi ñëw, taxaw
ci biti, bëgga wax ak moom.
47 Noonu kenn nit ne ko:
«Sa yaay ak say rakk ñu ngi
nii taxaw ci biti, bëgga wax
ak yaw.»
48 Waaye Yeesu ne ko:
«Kan mooy sama ndey ak
ñan ñooy samay rakk?»
49 Noonu mu joxoñ ay taal-
ibeem naan: «Ñii ñooy sama
ndey ak samay rakk.
50 Ndaxte ku def sama
coobarey Baay bi nekk ci
kaw, yaa di sama rakk, sama
jigéen ak sama ndey.»

13

Léebu beykat ba

1 Bés booba Yeesu
génnoon na ca kër ga, toog
ca wetu dex ga.
2 Mbooloo mu bare dajaloo
ca moom, ba tax mu dugg cig
gaal, toog; mbooloo mépp
taxaw ca tefes ga.
3 Noonu Yeesu dégtal leen
lu bare ciy léeb ne leen:
«Dafa amoon beykat bu de-
moon jiyi.
4 Bi muy saaw toolam nag,
lenn ci pepp mi wadd ci kaw
yoon wi, picc yi daldi ñëw,
lekk ko lépp.
5 Leneen ci pepp mi wadd
ci bérab bu bare ay doj te
néew suuf, mu daldi sax
bu gaaw, ndaxte suuf si
barewul.
6 Waaye bi jant bi naajee,
mu lakk, wow, ndaxte amul
ay reen.

7 Leneen nag wadd ci biir
ay xaaxaam, xaaxaam yi
daldi jóg, tanc ko.
8 Li ci des dal ci suuf su
baax, nangu ba def ay gub;
lii àntu ba mat téeméeri
yoon lu ëpp la mu ji woon,
lii mat juróom benn fukk, li
ci des fanweer.
9 Déglul bu baax, yaw mi
am ay nopp.»

Lu tax Yeesu di wax ay léeb

10 Bi Yeesu waxee ba
noppi, ay taalibeem jegeñsi,
laaj ko lu tax mu di leen wax
ciy léeb.
11 Noonu mu ne leen:
«May nañu leen, ngeen xam
mbóoti nguuru Yàlla Aji
Kawe ji, waaye ñale mayuñu
leen ko.
12 Ndaxte ku am, dinañu la
dollil, ba nga barele; waaye
ku amul, li nga am as néew,
dinañu ko nangu.
13 “Dañuy xool te duñu gis,
di déglu waaye duñu dégg te
duñu xam,”
moo tax ma di leen wax ciy
léeb.
14 Li Esayi waxoon ci kàddug
Yàlla am na ci ñoom, bi mu
naan:
“Dingeen déglu bu baax
waaye dungeen xam
dara;
di xool bu baax waaye
dungeen gis dara.
15 Ndaxte xolu xeet wii dafa
dërkiis;
dañuy déglu ak nopp yu
naqari,
tey gëmm seeni bët,
ngir baña gis ak seeni bët,
dégg ak seeni nopp,
te xam ci seen xol,
ñu waññiku ci man, ma
wéral leen.”
16 «Waaye yéen barkeel
ngeen, ndaxte seeni bët a ngi
gis te seeni nopp di dégg!
17 Ndaxte ci dëgg maa ngi
leen koy wax, ay yonent yu
bare ak nit ñu jub ñu bare
bëggoon nañu gis li ngeen
di gis waaye gisuñu ko, te
dégg li ngeen di dégg waaye
dégguñu ko.

Yeesu firi na léebu beykat bi

18 «Yéen nag dégluleen li
léebu beykat biy tekki.
19 Boo xamee ne nit mu ngi
déglu wax ju jëm ci nguuru
Yàlla te xamu ko, Ibliis day
ñëw, këf li ñu def ci xolam;
kooku mooy ki jot ci jiwu wi
ci kaw yoon wi.
20 Ki jot ci jiwu wi ci bérab
bu bare ay doj nag, mooy ki
dégg wax ji, am ci bànneex
bu gaaw;
21 waaye du yàgg, ndaxte
wax ji saxul ci moom. Bu
jaaree ci nattu nag, mbaa ñu
fitnaal ko ndax kàddu gi, mu
dàggeeku ci saa si.
22 Ki jot ci jiwu wi ci xaax-
aam yi mooy ki dégg wax ji,
waaye soxlay àddina ak naxi
alal tanc wax ji, ba du jur
njariñ.
23 Ki jot ci jiwu wi ci suuf
su baax si nag, mooy ki dégg
wax ji te xam ko; mu ju-
ral ko njariñ, muy lu mat
téeméeri yoon lu ëpp la ñu
ji woon, muy juróom benn
fukk mbaa fanweer.»

Léebu jëmb bi

24 Noonu Yeesu dégtal leen
beneen léeb ne leen: «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa
mel ni nit ku ji jiwu wu baax
ci toolam.
25 Waaye bi nit ñi di nelaw,
noonam ñëw, ji jëmb ci biir
dugub ji, daldi dem.
26 Bi dugub ji saxee nag,
jëmb bi saxaale ak moom.
27 «Noonu surgay boroom
kër ga ñëw ci moom ne ko:
“Góor gi, xanaa jiwuloo jiwu
wu baax ci sa tool? Fu jëmb
bi jóge nag?”
28 Mu ne leen: “Noon a ko
def.” Surga ya ne ko: “Ndax
nu dem dindi ko?”
29 Mu ne leen: “Déedéet,
ngir baña buddiwaale
dugub ji, bu ngeen koy dindi.
30 Bàyyileen ñoom ñaar,
ñu màgg, ba ngóob ma
jot. Bu ngóob ma jotee
nag, dinaa wax ñi koy góob:
‘Jëkkleena dindi jëmb bi,
takk ko ay say, lakk ko,
waaye ngeen semb dugub ji
ci sama sàq.’ ”»

Léebu doomu fuddën gi

31 Yeesu waxaat leen be-
neen léeb ne leen: «Nguuru
Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni
doomu fuddën bu nit jël, ji
ko ci toolam.
32 Doomu fuddën moo
gëna tuuti ci jiwu yépp,
waaye bu saxee, mooy sut ci
gàncaxi tóokër yi, di nekk
garab, ba picci asamaan
ñëw, tàgg ciy caram.»

Léebu lawiir bi

33 Yeesu teg ca beneen léeb
ne leen: «Nguuru Yàlla Aji
Kawe ji dafa mel ni lawiir bu
jigéen jël, jaxase ko ak ñetti
andaari fariñ, ba kera tooyal
bépp di funki.»
34 Loolu Yeesu wax
mbooloo ma, ëmb na ko lépp
ciy léeb, te waxuleen dara lu
dul ciy léeb.
35 Noonu am la ñu waxoon
jaarale ko cib yonent, bi mu
naan:
«Dinaa leen wax ciy léeb,
di yégle yëf yu nëbbu li
dale ca njàlbéen ga ba
bésu tey.»
36 Ci kaw loolu Yeesu bàyyi
mbooloo ma, dugg ca kër ga.
Taalibeem yi ñëw ci moom
ne ko: «Firil nu léebu jëmb,
bi sax ci tool bi.»
37 Noonu Yeesu ne leen:
«Doomu nit ki mooy ji jiwu
wu baax wi;
38 àddina mooy tool bi; ñi
bokk ci nguuru Yàlla ñoo di
jiwu wu baax wi; ñi bokk ci
Ibliis ñooy jëmb bi;
39 Seytaane mooy noon bi
ko ji; tukkitel àddina mooy
ngóob mi, te malaaka yi
ñooy góobkat yi.
40 Ni ñu dajalee jëmb ba,
lakk ko, noonu lay nekke, bu
àddina tukkee.
41 Doomu nit ki dina yebal
ay malaakaam, ñu jële ci
nguuram lépp luy yóbbe nit
bàkkaar, ak ñiy def bàkkaar,
42 sànni leen ci sawara;
foofa dees na fa jooy te yéyu.
43 Booba nag ñu jub ñi
dinañu leer ni jant bi ci seen
nguuru Baay. Déglul bu
baax, yaw mi am ay nopp.»

Léebu alal ju nëbbu ak léebu per ba

44 Yeesu teg ca ne: «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa

mel ni alal ju nëbbu cib tool.
Nit ki ko gis nëbbaat ko;
xolam sedd, ba mu dem jaay
li mu am lépp, jënd tool ba.
45 «Te it nguuru Yàlla Aji
Kawe ji dafa mel ni jaaykat
buy wut per yu rafet.
46 Am bés mu gis per buy
jar njég lu réy. Mu dem nag,
jaay li mu am lépp, jënd ko.»

Léebu mbaalum géej ga

47 Yeesu waxaat ne: «Ngu-
uru Yàlla Aji Kawe ji dafa
mel ni mbaal mu ñu wàcce
ci géej, mu jàpp jën wu
nekk.
48 Bi mbaal mi feesee nag,
ñu ñoddi ko ci tefes gi, ba
noppi ñu taxaw, dajale yu
baax yi ciy ndab, waaye
sànni yi bon.
49 Noonu lay mel, bu
àddina tukkee. Malaaka yi
dinañu génn, tànn ñu bon ñi
ci biir ñu jub ñi,
50 sànni leen ci sawara.
Foofa dees na fa jooy te
yéyu.»

Léebu boroom kër ga

51 Noonu Yeesu laaj taalibe
ya ne leen: «Loolu lépp,
ndax xam ngeen lu muy
tekki?» Ñu ne ko: «Waaw.»
52 Yeesu ne leen: «Kon nag
xutbakat bu nekk bu jàng
ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji,
dafa mel ni boroom kër buy
génne ci dencukaayam yu
bees ak yu màggat.»

Yeesu ci dëkku Nasaret

53 Bi nga xamee ne Yeesu
dégtal na léeb yooyu ba
noppi, mu jóge fa,
54 dem fa mu yaroo. Mu
di leen jàngal ci seen jàngu,
ba ñu waaru ne: «Xam-xam
bii ak kéemaan yii, fu mu ko
jële?
55 Ndax kii du doomu
minise bi, te ndeyam tudd
Maryaama? Ndax rakkam
yu góor duñu Saag, Yuusufa,
Simoŋ ak Yuda?
56 Te ay rakkam yu jigéen,
ndax nekkuñu fi ak nun? Lii
lépp nag, fu mu ko jële?»
57 Kon ñu daldi koy xeeb.
Noonu Yeesu ne leen:
«Dees na faaydaal yonent,
waaye du ci réewam ak ci
këram.»
58 Te Yeesu defu fa
kéemaan yu bare ndax seen
ngëmadi.

14

Yaxya faatu na

1 Ca jamono joojale Erodd
boroom diiwaanu Galile
dégg na tur, wa Yeesu am.
2 Noonu mu ne ay sur-
gaam: «Kooku mooy Yaxya
mi dekki; moo tax mu ànd ak
kàttanu def ay kéemaan.»
3 Ndaxte Erodd jàppoon
na Yaxya, yeew ko, tëj.
Ndaxte Erodd takkoon na
Erojàdd jabaru Filib magam,
4 te Yaxya daan ko wax:
«Jaaduwul nga denc ko.»
5 Erodd nag bëgg koo rey,
waaye dafa ragal nit ñi, ci li
ñu teg Yaxya ab yonent.
6 Bi ñu ca tegee ab diir nag,
ñuy màggal bés ba Erodd
juddu woon, te doomu
Erojàdd ju jigéen di fecc
ci biir gan ñi. Loolu neex
Erodd,
7 ba mu dig ko ci kaw ngiñ
ne ko: «Loo laaj, dinaa la ko
jox.»

8 Noonu ndaw sa daldi
topp la ko ndey ji digaloon,
ne Erodd: «Indil ma fii ci biir
ndab boppu Yaxya.»
9 Bi ko buur ba déggee,
mu am naqar, waaye ngiñ la
ak gan ña tax mu santaane,
ñu jox ko ko.
10 Mu yónnee nag, ngir ñu
dagg boppu Yaxya ca kaso
ba.
11 Ñu indi bopp bi ci biir
ndab, jox ko janq ba, mu jox
ko ndeyam.
12 Noonu taalibey Yaxya
ñëw, fab néew ba, suul ko;
ba noppi dem, wax ko Yeesu.

Yeesu bareel na mburu ya

13 Bi Yeesu déggee deewu
Yaxya nag, mu jóge fa, dugg
cig gaal, di dem ca bérab bu
wéet. Waaye bi ko nit ñi
yégee, ñu daldi jóge ci dëkk
yi, topp ko ak seeni tànk.
14 Yeesu génn ci gaal gi
nag, gis mbooloo mu réy,
mu yërëm leen, ba faj ñi ci
wopp.
15 Ca ngoon sa taalibe yi
ñëw ci moom ne ko: «Fii
àllub neen la, te léegi mu
guddi. Doo yiwi mbooloo
mi, ngir ñu dem ci dëkk yu
ndaw yi, jënd lu ñu mana
lekk?»
16 Waaye Yeesu ne leen:
«Matul ñu dem, yéen
joxleen leen lu ñu lekk.»
17 Ñu ne ko: «Amunu fi lu
dul juróomi mburu ak ñaari
jën.»
18 Yeesu ne leen: «Indil-
leen ma ko fii.»
19 Ci kaw loolu Yeesu sant
mbooloo ma, ñu toog ca ñax
ma. Mu jël juróomi mburu
ya ak ñaari jën ya, xool ci
kaw, sant Yàlla. Mu damm
mburu ma, jox ko taalibe ya,
ñu séddale ko nit ña.
20 Noonu ñépp lekk ba
suur. Te ñu dajale dammit
ya ca des, mu nekk fukki
pañe ak ñaar yu fees.
21 Gannaaw jigéen ña ak
gone ya, góor ña doon lekk
matoon nañu juróomi junni.

Yeesu dox na ci kaw ndox ma

22 Bi loolu amee Yeesu sant
taalibe ya, ñu dugg gaal ga
te jàll dex ga, jiituji ko, muy
yiwi mbooloo ma.
23 Bi mu ko yiwee nag, mu
yéeg ca tund wa, ngir wéet
ak Yàlla. Noonu guddi jot,
fekk mu nekk fa moom rekk.
24 Bi mu fa nekkee nag,
gaal ga sore na tefes ga, te
duus ya di ko yëngal bu
metti, ndax ngelaw la leen
soflu.
25 Ca njël nag Yeesu jëm ci
ñoom, di dox ci kaw dex gi.
26 Waaye bi ko taalibe yi
gisee, muy dox ci kaw dex
ga, ñu daldi jommi naan:
«Njuuma la!» daldi tiit bay
yuuxu.
27 Waaye ca saa sa Yeesu
ne leen: «Takkleen seen fit,
man la, buleen tiit!»
28 Ci kaw loolu Piyeer jël
kàddu gi ne ko: «Sang bi, bu
dee yaw, sant ma, ma dox ci
kaw ndox mi, ñëw ci yaw.»
29 Yeesu ne ko: «Kaay!»
Piyeer nag wàcc ca gaal ga,
di dox ci kaw ndox mi, jëm
ci Yeesu.
30 Waaye bi mu gisee ni
ngelaw li mettee, mu daldi
tiit, tàmbalee suux. Mu

woote ne: «Sang bi, wallu ma!»
31 Ca saa sa Yeesu tàllal
loxoom, jàpp ko naan: «Yaw
mi néew ngëm, lu tax nga
am xel ñaar?»
32 Noonu ñu dugg ca gaal
ga, ngelaw li ne tekk.
33 Ñi nekk ci gaal gi nag
sukk ci kanamam ne ko: «Ci
dëgg yaa di Doomu Yàlla ji.»
34 Bi loolu amee ñu jàll,
teer ca diiwaanu Senesaret.
35 Ña fa dëkk xàmmi
Yeesu, yónnee nag ca
diiwaan bépp, indil ko ñu
wopp ñépp.
36 Noonu ñu ñaan ko, mu
may leen ñu laal cati mbub-
bam rekk, te ku ko laal daldi
wér.

15

Farisen ya ak aada ya

1 Ca jamono jooja amoon
na bés ay Farisen ak ay xut-
bakat jóge Yerusalem, ñëw
ci Yeesu ne ko:
2 «Lu tax say taalibe di
moy aaday yoon, yi maam
yi tëral? Ndaxte duñu raxas
seeni loxo, bu ñuy lekk.»
3 Waaye Yeesu ne leen:
«Yéen itam lu tax ngeen di
moy li Yàlla santaane, ngir
topp seeni aada?
4 Yàlla nee na: “Teralal
sa ndey ak sa baay,” te it:
“Ku móolu sa ndey walla sa
baay, dees na la rey.”
5 Waaye yéen dangeen ne:
“Ku wax sa ndey walla
sa baay: ‘Li ngeen wara
jariñoo ci man, jébbal naa
ko Yàlla,’
6 kooku amatul warugaru
teral baayam.” Noonu tebbi
ngeen kàddug Yàlla ndax
seen aada.
7 Yéen ñi naaféq, Esayi
waxoon na bu baax ci
kàddug Yàlla ci seen mbir,
bi mu naan:
8 “Xeet wii ñu ngi may teral
ci seen gémmiñ,
waaye seen xol sore na ma.
9 Seen màggal amul benn
njariñ,
ci li ñuy jàngle dénkaaney
nit kese.”»
10 Noonu Yeesu woo
mbooloo mi ci moom ne
leen: «Dégluleen te xam:
11 du li dugg ci gémmiñ
mooy indil nit sobe, waaye
li ciy génne mooy indil nit
sobe.»
12 Bi taalibeem ya déggee
loolu, ñu ñëw ci moom ne
ko: «Ndax xam nga ne,
Farisen yi dañoo mer ndax
loolu nga wax?»
13 Yeesu ne leen: «Garab
gu sama Baay bi ci kaw ji-
wul, dees na ko buddi.
14 Bàyyileen leen, ay
gumba lañu yuy wommat
ay gumba; bu gumba dee
wommat moroomam nag,
kon dinañu daanu ñoom
ñaar ci kàmb.»
15 Piyeer nag jël kàddu gi,
laaj Yeesu: «Firil nu léeb
wi.»
16 Noonu Yeesu ne ko:
«Ndax ba tey seen xol dafa
tëju, yéen itam?
17 Xamuleen ne, lépp lu
dugg ci gémmiñ, ci biir lay
jëm tey génn ca bérab bu
làqu?
18 Waaye li génn ci
gémmiñ mu ngi jóge ci xol;
loolu mooy indil nit sobe.

19 Ndaxte ci xol la xalaat
yu bon di jóge, ak bóom,
njaaloo, ndoxaanu yàqute,
càcc, seede lu dul dëgg ak
saaga.
20 Yooyu ñooy indil nit
sobe, waaye lekk ak loxo yoo
raxasul du tax nit am sobe.»

Yeesu faj na doomu jigéen, ja askanoo réewu Kanaan

21 Gannaaw loolu Yeesu
jóge fa, dem ci diiwaanu Tir
ak Sidon.
22 Ba mu fa àggee nag,
jigéenu waa Kanaan, ja dëkk
ca wàll yooyu, daldi génn,
di wax ca kaw ne ko: «Yaw
sang bi, Sëtu Daawuda bi,
yërëm ma! Rab jàpp na
sama doom ju jigéen, te dafa
sonn lool.»
23 Waaye Yeesu waxu ko
dara. Ay taalibeem nag ñëw
ci moom ne ko: «Doo ko
yiwi, mu ngi nuy topp, di
yuuxu ci sunu kaw.»
24 Yeesu ne: «Yónniwuñu
ma, lu dul ci xari bànni Is-
rayil yu réer.»
25 Waaye jigéen ja ñëw,
sukk ci kanamam naan:
«Sang bi, wallusi ma!»
26 Yeesu ne ko: «Jël ñamu
gone yi, sànni ko xaj yi, rafe-
tul.»
27 Waaye jigéen ja ne ko:
«Waaw, sang bi, teewul xaj
yi di lekk ruusit, yi rot ci
seen lekkukaayu boroom.»
28 Ci kaw loolu Yeesu ne
ko: «Yaw jigéen ji, sa ngëm
réy na; na am, ni nga ko
bëgge.» Noonu doomam
daldi wér ca saa sa.

Yeesu faj na ñu wopp

29 Bi loolu amee Yeesu
jóge foofa, ñëw ci weti dexu
Galile; mu yéeg ca aw tund,
toog fa.
30 Ba mu fa nekkee, nit ñu
bare ñëw ci moom, indaale
ay lafañ, ay làggi, ay gumba,
ay luu ak ñeneen ñu bare.
Ñu teg leen ci tànki Yeesu,
mu faj leen.
31 Nit ñépp waaru, ndaxte
gis nañu luu yuy wax, làggi
yu wér, lafañ yuy dox, ak
gumba yuy gis. Ñu daldi
màggal Yàlla Buuru Israyil.

Yeesu bareel na ay mburu ñaareel bi yoon

32 Gannaaw loolu Yeesu
woo ci moom taalibeem
ya ne leen: «Yërëm naa
mbooloo mi, ndaxte toog
nañu fi man ñetti fan,
te amatuñu lu ñu lekk.
Bëgguma leena yiwi te
lekkuñu, ngir bañ ñu tële
ci yoon wi.»
33 Noonu taalibeem ya laaj
ko: «Waaye fu nuy jële ci
àll bi mburu mu doy ngir
mbooloo mu tollu nii?»
34 Yeesu ne leen: «Ñaata
mburu ngeen am?» Ñu ne
ko: «Juróom ñaari mburu
ak ay jën yu ndaw.»
35 Ci kaw loolu Yeesu sant
mbooloo mi, ñu toog ci suuf.
36 Mu fab juróom ñaari
mburu yi ak jën yi, sant
Yàlla, damm leen, jox leen
taalibe yi, ñu séddale leen
mbooloo mi.
37 Noonu ñépp lekk ba
suur. Te ñu dajale juróom
ñaari dàmba yu fees ak
dammit yi ci des.

38 Gannaaw jigéen ñi ak
gone yi, góor ñi ci lekk ma-
toon nañu ñeenti junni.
39 Noonu Yeesu yiwi
mbooloo mi, dugg ci gaal,
ñëw ci wàlli Magadan.

16

Kéemaan gu jóge ci asamaan

1 Amoon na ay Farisen ak
ay Sadusen yu ñëw ci Yeesu.
Ñu fexe koo fiir, ba laaj ko
ne: «Won nu kéemaan guy
firndeel sag yónnent, te mu
jóge ci asamaan.»
2 Noonu Yeesu ne leen:
«Ngoon gi dangeen naan:
“Du taw suba ndax asamaan
si dafa xonq.”
3 Te suba gi ngeen naan:
“Tey daal dina taw, ndax
asamaan si dafa xonq te
xiin.” Kon man ngeena
ràññee melow asamaan,
waaye manuleena ràññee
firndey jamono ji nu tollu.
4 Yéenay laaj firnde, yéen
niti jamono ju bon jii, yéen
ñi fecci seen kóllëre ak
Yàlla. Waaye dungeen jot
genn firnde gu dul firndeg
Yunus.» Bi Yeesu waxee
loolu, mu jóge ci ñoom,
dem.
5 Gannaaw loolu taalibe
yi jàllaat dex gi, fekk fàtte
nañoo yóbbaale mburu.
6 Noonu Yeesu ne leen:
«Wottuleen te moytu lawi-
iru Farisen ya ak Sadusen
ya.»
7 Bi ko taalibe yi déggee,
ñu daldi werante ci seen biir
naan: «Nun de indaalewunu
mburu.»
8 Waaye Yeesu yég loolu
ne leen: «Yéen ñi néew
ngëm, lu tax ngeen di wer-
ante ci seen biir, ndaxte in-
daalewuleen mburu?
9 Ndax xamaguleen ba
tey? Xanaa fàttalikuwuleen
juróomi mburu ya ngir
juróomi junniy góor ña, ak
ñaata pañe ngeen dajale
woon ciy dammit?
10 Te ndax fàttalikuwuleen
itam juróom ñaari mburu
ya ngir ñeenti junniy góor
ña, ak ñaata dàmba ngeen
dajale woon ciy dammit?
11 Kon nag lu tax xam-
uleen ne waxuma mburu?
Waaye damaa bëgg, ngeen
moytu lawiiru Farisen ya ak
Sadusen ya.»
12 Noonu ñu xam ne, Yeesu
waxul woon lawiiru mburu,
waaye ñu moytu njànglem
Farisen ya ak Sadusen ya.

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

13 Bi ñu fa jógee, Yeesu
dem ca diiwaanu Sesare bu
Filib. Foofa mu laaj taal-
ibeem ya: «Lu nit ñiy wax ci
Doomu nit ki; mooy kan?»
14 Taalibe yi ne: «Am na
ñu naan, Yaxya, ñeneen ñi,
Ilyaas; ñi ci des ne, Yeremi
walla keneen ci yonent yi.»
15 Noonu Yeesu ne leen:
«Waaye yéen, ku ngeen may
teg?»
16 Ci kaw loolu Simoŋ Piy-
eer ne: «Yaa di Almasi bi,
Doomu Yàlla Aji Dund ji.»
17 Yeesu ne ko: «Barkeel
ñeel na la, Simoŋ doomu
Yunus, ndaxte du nit moo la
xamal lii, waaye sama Baay
bi nekk ci kaw.

18 Te maa ngi lay wax lii:
yaa di Piyeer, te ci kaw doj
wu réy woowu laay samp
mbooloom ñi ma gëm, te
dooley dee du ko manal
dara.
19 Dinaa la jox caabiy ngu-
uru Yàlla Aji Kawe ji; li nga
yeew ci àddina, dees na ko
yeew ci asamaan; li nga yiwi
ci àddina dees na ko yiwi ci
asamaan.»
20 Noonu Yeesu dénk taal-
ibe yi bu wóor ne leen:
«Buleen wax kenn ne maay
Almasi bi.»
21 Li dale ci jamono jooja,
Yeesu tàmbali na xamal taal-
ibeem yi ne war na dem
Yerusalem, daj fa coono yu
bare, jóge ca njiit ya, ca
sarxalkat yu mag ya ak ca
xutbakat ya; ñu rey ko, mu
dekki ca ñetteelu fan ba.
22 Bi mu waxee ba noppi,
Piyeer woo ko ci pegg, bëgg
koo yedd ne ko: «Yàlla tere,
Boroom bi, loolu du la dal.»
23 Waaye Yeesu waññiku,
daldi ne Piyeer: «Sore ma
Seytaane, bu ma xatal; yëfi
nit ngay fonk, waaye du yëfi
Yàlla.»
24 Gannaaw loolu Yeesu ne
taalibeem ya: «Ku bëgga
aw ci samay tànk, na bàyyi
boppam, te gàddu bant bi ñu
ko wara daaj, doora topp ci
man.
25 Ndaxte koo xam ne bëgg
ngaa rawale sa bakkan,
dinga ko ñàkk, waaye ku
ñàkk sa bakkan ngir man,
jotaat ko.
26 Te it moom àddina sépp
lu muy jariñ nit, bu ñàkkee
bakkanam? Te nit, lu mu
wara weccee bakkanam?
27 Ndaxte Doomu nit ki
dina ñëw ci ndamul Baayam,
ànd ak ay malaakaam; bés
booba dina delloo ku nekk
ay jëfam.
28 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, am na ñi fi taxaw,
ñoo xam ne duñu dee, te
gisuñu Doomu nit ki ñëw ci
nguuram.»

17

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

1 Juróom benni fan gan-
naaw gi, Yeesu àndoon na
ak Piyeer, Saag ak Yowaana
rakkam, yóbbu leen fu wéet
ci tund wu kawe lool.
2 Mu soppiku fa seen
kanam, xar kanamam di
melax nib jant, te ay yéreem
weex ni leer.
3 Naka noonu ñu gis
yonenti Yàlla Musaa ak
Ilyaas, di waxtaan ak Yeesu.
4 Piyeer nag daldi wax
Yeesu ne ko: «Sang bi,
bég nanu ci sunu teew fii;
soo ko bëggee, dinaa fi de-
far ñetti mbaar, benn yaw,
benn Musaa ak benn Ilyaas.»
5 Waaye bi muy wax, niir
wu leer muur leen, te baat
jib ca niir wa naan: «Kii
mooy sama Doom ji ma
bëgg, ci moom laa ame
bànneex; dégluleen ko.»
6 Bi taalibe yi déggee baat
bi, ñu ne nërëm ci suuf,
daldi tiit lool.
7 Waaye Yeesu jegeñsi, laal
leen naan: «Jógleen, buleen
ragal dara.»
8 Noonu ñu xool ci kaw,
waaye gisatuñu kenn ku dul
Yeesu rekk.

9 Bi loolu amee ñu wàcc ca
tund wa. Bi ñuy wàcc nag,
Yeesu sant leen ne: «Buleen
nettali kenn li ngeen gis, ba
kera Doomu nit ki dekki.»
10 Noonu taalibe ya laaj ko:
«Lu tax xutbakat ya nag di
wax ne, Ilyaas mooy jëkka
ñëw?»
11 Yeesu ne leen: «Waaw,
dëgg la, Ilyaas war na ñëw,
jubbanti lépp.
12 Teewul maa ngi leen di
wax ne, Ilyaas ñëw na te
xàmmiwuñu ko, waaye def
nañu ko la leen neex. Noonu
it dañoo nara sonal léegi
Doomu nit ki.»
13 Ndax wax jooju nag,
taalibe ya xam ne ci mbirum
Yaxya la leen doon wax.

Yeesu faj na xale bu rab jàpp

14 Bi nga xamee ne wàcc
nañu, ba ñëw ca mbooloo
ma, genn góor ñëw ci moom,
sukk
15 naan: «Sang bi,
yërëmal sama doom, ndaxte
mu ngi say, di am coono bu
metti; léeg-léeg mu daanu ci
sawara, léeg-léeg mu daanu
ci ndox.
16 Indi naa ko ci say taal-
ibe, waaye manuñu koo faj.»
17 Noonu Yeesu ne: «Yéen
niti jamono jii, yéen ñi
gëmadi te dëng, ba kañ laa
wara nekk ak yéen, ba kañ
laa leen di wara muñal?»
Mu ne leen: «Indil-leen ma
xale bi fii.»
18 Noonu Yeesu tëkku rab
wa, rab wa génn ca xale ba,
mu daldi wér ca saa sa.
19 Bi loolu amee taalibe ya
ñëw ci Yeesu, laaj ko ci pegg:
«Lu tax nun manunu woona
dàq rab wi?»
20-21 Yeesu ne leen: «Seen
ngëm gu néew a tax. Ci dëgg
maa ngi leen koy wax, su
ngeen amee ngëm gu tuuti
sax niw peppu fuddën, kon
dingeen ne tund wii: “Jógeel
fii, toxu fale,” te dina fa dem,
ba dara du leen të.»

Yeesu waxaat na ne dina dee, dekki

22 Bi ñuy wër diiwaanu
Galile nag, Yeesu ne leen:
«Léegi ñu jébbal Doomu nit
ki ci loxoy nit ñi;
23 dinañu ko rey, mu dekki
ca ñetteelu fan ba.» Bi ko
taalibe ya déggee, ñu am
naqar lool.

Yeesu fey na warugaru kër Yàlla ga

24 Gannaaw loolu Yeesu
ak taalibe ya ñëw Kaper-
nawum. Bi ñu fa àggee
nag, laajkati warugaru kër
Yàlla ga ñëw ci Piyeer ne
ko: «Ndax seen kilifa du fey
posetu ñaari daraxma ngir
warugar wi?»
25 Piyeer ne leen:
«Ahakay!»
Ba ñu eggee kër ga nag,
Yeesu jëkka wax ne Piyeer:
«Waaw, lu ciy sa xalaat,
Simoŋ? Buuri àddina si, ñan
lañuy laaj juuti walla galag?
Seeni doom walla ñi bokkul
ci njaboot gi?»
26 Piyeer ne ko: «Xanaa ñi
bokkul ci kër gi.» Yeesu ne
ko: «Kon doom yi nag mucc
nañu ci.
27 Waaye bëgguma nu
naqaral leen; demal sànni
oos ca dex ga te nga génne

jën wa jëkka xëcc. Boo ubbee gémmiñam, dinga ca gis posetu estateer. Jël ko nag, jox leen ko ngir man ak yaw.»

18

Kan moo gëna màgg?

1 Ca waxtu woowu taalibe ya ñëwoon nañu ci Yeesu, laaj ko: «Kan moo gëna màgg ci nguuru Yàlla mi nekk ci kaw?»
2 Noonu Yeesu woo xale, teg ko ci seen biir,
3 ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, su ngeen waññikuwul ci Yàlla, ba mel niy xale, dungeen dugg mukk ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji.
4 Kuy suufeelu nag, ba mel ni xale bii, kooku mooy ki gëna màgg ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji.
5 Te it ku nangu ci sama tur xale bu mel ni kii, man mii nga nangu.
6 Waaye ku yóbbe bàkkaar kenn ci ñi gëna tuuti ñi ma gëm, li gën ci moom mooy ñu takk doj wu réy ci baatam, sànni ko ca fa gëna xóot ca géej ga.

Ñi yóbbe nit bàkkaar

7 «Yaw àddina, dinga torox ndax say fiir yiy yóbbe nit bàkkaar. Fiir manta ñàkk, waaye toroxte dal na nit ki koy lal.
8 Boo xamee ne sa loxo mbaa sa tànk mu ngi lay yóbbe bàkkaar, dagg ko, sànni ko fu sore. Ndaxte nga lafañ walla ñàkk loxo te dugg ci dund gu wóor gi, moo gën ci yaw, nga am ñaari loxo walla ñaari tànk, te ñu sànni la ci sawara su dul fey mukk.
9 Boo xamee ne sa bët mu ngi lay yóbbe bàkkaar, luqi ko, sànni ko fu sore. Ndaxte nga patt te dugg ci dund gu wóor gi, moo gën ci yaw, nga am ñaari bët, te ñu sànni la ci sawara.
10-11 «Te it wottuleena xeeb kenn ci ñi gëna tuuti, ndax kat seeni malaakaa ngi sax ci jataayu sama Baay bi nekk ci kaw. Maa leen wax loolu.

Xar mu réer ma

12 «Luy seen xalaat ci lii? Su fi amoon nit ku am téeméeri xar, te benn ci ñoom réer, lu muy def? Ndax du bàyyi ca parlukaay ba juróom ñeent fukki xar ya ak juróom ñeent, te dem wuti ma réer?
13 Bu ko gisee, mbég mi mu am ci moom mooy ëpp mbég, mi mu am ci juróom ñeent fukki xar ya ak juróom ñeent ya réerul.
14 «Noonu it seen Baay bi nekk ci kaw bëggul kenn ci ñi gëna tuuti sànku.

Mbaalug bàkkaar yi

15 «Te lii itam, bu sa mbokk defee bàkkaar, demal yedd ko, yéen ñaar rekk. Bu la dégloo, kon gindi nga sa mbokk.
16 Waaye bu la dégluwul, àndal ak kenn mbaa ñaar, ngir mbir mi dëggu ci li ko ñaar walla ñett seede.
17 Bu leen dégluwul ñoom itam, wax ko mbooloom ñi gëm. Bu dégluwul mbooloo

ma nag, nga teg ko ni ku
gëmul Yàlla mbaa ab juu-
tikat.
18 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, lépp lu ngeen yeew
ci àddina, dees na ko yeew
ci asamaan, te lépp lu ngeen
yiwi ci àddina, dees na ko
yiwi ci asamaan.
19 «Maa ngi leen koy wax
it, bu ñaar ci yéen déggoo
ci àddina, ngir ñaan lu mu
mana doon, sama Baay bi
nekk ci kaw dina leen ko
may.
20 Ndaxte fu ñaar walla
ñetti nit booloo ci sama tur,
maa ngi ci seen biir.»

Jaraaf ju amul yërmande

21 Noonu Piyeer ñëw ci
Yeesu, laaj ko: «Boroom bi,
bu ma sama mbokk tooñee,
ñaata yoon laa ko wara
baal? Xanaa ba ci juróom
ñaari yoon?»
22 Yeesu ne ko: «Waxuma
la ba ci juróom ñaari yoon,
waaye ba ci juróom ñaar
fukki juróom ñaari yoon.
23 «Loolu moo tax nguuru
Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni
buur bu bëgga wañ̃ñ alalam
ak ay jaraafam.
24 Ba mu tàmbalee wañ̃ñ
nag, ñu indil buur ba ku ko
ameel ay milyoŋ* yu baree
bare,
25 waaye jaraaf ja amul lu
mu feye. Kon nag sangam
santaane, ñu jaay ko moom
ak soxnaam ak ay doomam
ak lépp lu mu am, ngir fey
bor ba.
26 Kon jaraaf ja daanu ciy
tànkam ne ko: “Muñal ma,
dinaa la fey lépp.”
27 Noonu sangam yërëm
ko, bàyyi ko, baal ko bor ba.
28 «Bi loolu amee jaraaf
ja génn, gis benn moroomu
jaraafam bu ko ameel ay
junni†. Mu daldi ko jàpp,
poñe ko ne ko: “Fey ma li
nga ma ameel.”
29 Kon moroomam daanu
ci suuf, ñaan ko ne: “Muñal
ma, dinaa la fey.”
30 Waaye moom nanguwu
ko, mu dem, tëj ko kaso, ba
kera mu fey li mu ko ameel.
31 «Bi ay moroomam gisee
loolu nag, ñu am naqar wu
réy, daldi dem, xamal seen
sang li xew lépp.
32 Sang ba nag woolu
jaraaf ba ne ko: “Yaw jaraaf
ju soxor nga! Baal naa la
sa bor bépp, ndaxte tinu nga
ma.
33 Lu tax yaw itam
yërëmoo sa moroom, ni ma
la yërëme?”
34 Noonu sang ba mer,
jébbal ko ñiy fitnaale ca kaso
ba, ba kera muy fey li mu ko
ameel lépp.
35 «Noonu la leen sama
Baay bi ci kaw di def, bu
ngeen baalul ku nekk seen
mbokk ak xol bu sedd.»

19

Ñi fase, ak ñi baña séy ngir jaamu Yàlla

1 Bi nga xamee ne Yeesu
wax na loolu ba noppi, mu
jóge Galile, dem ci wàllu

* **18:24** Maanaam fukki junniy talaŋ. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi. † **18:28** Maanaam téeméeri denariyon. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

réewu Yawut yi, gi féete ci
gannaaw dexu Yurdan.
2 Mbooloo mu bare topp
ko, mu faj leen fa.
3 Bi mu fa nekkee, ay
Farisen ñëw ci moom, bëgg
koo fiir; ñu ne ko: «Ndax
jaadu na nit fase soxnaam,
saa su ko neexee?»
4 Yeesu ne leen: «Xanaa
jànguleen ne, ca njàlbéen ga
Aji Bind ji sàkk na leen, kii
góor, kii jigéen,
5 te mu ne: “Looloo tax
góor di teqalikook ndeyam
ak baayam, ànd ak soxnaam,
ñoom ñaar doon benn.”
6 Kon nag nekkatuñu ñaar
waaye benn lañu. Lu Yàlla
takk nag, bu ko nit tas.»
7 Bi Yeesu waxee loolu,
Farisen ya laaj ko ne:
«Waaye Musaa santaane na,
nit jox soxnaam kayitu pase,
tàggook moom. Lu tax mu
wax loolu nag?»
8 Yeesu ne leen: «Musaa
may na leen, ngeen fase seen
soxna, ndax seen xol dafa
dëgër, waaye ca njàlbéen ga
demewul woon noonu.
9 Te it maa ngi leen koy
wax, koo xam ne kii fase
nga sa soxna te du njaaloo
tax, boo séyaatee ak keneen,
njaaloo nga.»
10 Bi ko taalibe ya déggee,
ñu ne ko: «Bu dee noonu
la digganteb góor ak jigéen
mel, baña séy moo gën.»
11 Yeesu ne leen: «Du
ñépp ñoo mana nangu loolu,
waaye ñi ko Yàlla jagleel
rekk.
12 Ndaxte am na ñu jud-
duwaale tële, am na ñu tële
ci loxoy nit, te am na ñu
baña séy ngir nguuru Yàlla
Aji Kawe ji. Ku ko mana
nangu, nangu ko.»

Xale yu ndaw yi

13 Gannaaw loolu amoon
na ay nit ñuy indil Yeesu ay
xale, ngir mu teg leen ay
loxoom, ñaanal leen. Waaye
taalibe ya gëdd leen.
14 Bi Yeesu gisee loolu, mu
ne leen: «Bàyyileen xale yi,
te buleen leen tere, ñu ñëw
fi man. Ndaxte ñu mel ni
ñoom, ñoo yelloo nguuru
Yàlla Aji Kawe ji.»
15 Noonu Yeesu teg leen ay
loxoom, ba noppi jóge fa.

Waxambaane wu bare alal

16 Bi muy dem nag, nit
daldi ñëw ci moom ne ko:
«Kilifa gi, lan laa wara def ci
lu baax, ngir mana am dund
gu dul jeex?»
17 Yeesu ne ko: «Lu tax
nga laaj ma ci wàllu lu baax?
Kenn kepp moo baax. Boo
bëggee dugg ca dund googu
ci kaw, nanga sàmm ndigal
yi.»
18 Waxambaane wa laaj
ko: «Yan la?» Yeesu ne
ko: «Yii: bul bóome, bul
njaaloo, bul sàcc, bul seede
lu dul dëgg,
19 teralal sa ndey ak sa
baay, te it: nanga bëgg sa
moroom, ni nga bëgge sa
bopp.»
20 Waxambaane wa ne ko:
«Sàmm naa yooyu yépp, lu
ma deseeti?»
21 Noonu Yeesu ne ko:
«Boo bëggee mat sëkk, de-
mal jaay li nga am, jox ko
miskin yi te dinga woomle

ca asamaan. Boo noppee,
ñëwal topp ci man.»
22 Waaye bi waxambaane
wa déggee loolu, mu jóge fa
ak tiis, ndaxte ku bare woon
alal la.
23 Noonu Yeesu wax taal-
ibeem ya ne leen: «Ci dëgg
maa ngi leen koy wax, bo-
room alal dugg ci nguuru
Yàlla Aji Kawe ji, lu jafee
ngoogu!
24 Ma waxaat leen ko:
giléem jaar ci bën-bënu puso
moo gëna yomb boroom alal
dugg ci nguuru Yàlla Aji
Kawe ji.»
25 Bi nga xamee ne taalibe
ya dégg nañu loolu, ñu daldi
waaru lool ne ko: «Kan moo
mana mucc nag?»
26 Noonu Yeesu xool leen
ne: «Loolu të na nit, waaye
dara tëwul Yàlla.»
27 Bi ko Piyeer déggee, mu
daldi ne: «Waaw, nun nag,
dëddu nanu lépp, topp la;
kon nu nuy mujje nun?»
28 Yeesu ne leen: «Ci
dëgg maa ngi leen koy wax,
bés baa ngi ñëw bu Yàllay
yeesalaat lépp, te Doomu nit
ki toog ci jalam, bi soloo
ndam. Bés boobu nag, yéen
ñi ma topp dingeen toog ci
fukki jal ak ñaar, di àtte
fukki giir ak ñaar yu bànni
Israyil.
29 Koo xam ne kii dëddu
nga ngir sama tur ay kër, ay
doomi ndey yu góor walla
yu jigéen, ndey walla baay,
ay doom walla ay tool, dinga
ko jotaat téeméeri yoon, ba
noppi am dund gu dul jeex.
30 Waaye ñu bare ci ñi jiitu,
ñooy mujji; ñi mujj, ñooy
jiituji.

20

Léebu liggéeykat yi ñu jël ci waxtu yu wuute

1 «Noonu nguuru Yàlla Aji
Kawe ji dafa mel ni boroom
kër bu génn ci suba teel, ngir
jël ay liggéeykat ndax toolu
reseñam.
2 Mu juboo ak liggéeykat
ya ci bëccëg posetu
denariyon, door leena yebal
ca toolam.
3 Ci yoor-yoor mu génn, gis
ñeneen ñu toog ca pénc ma
te liggéeyuñu.
4 Mu ne leen: “Demleen
yéen itam ca tool ba, te di-
naa leen fey lu jaadu.”
5 Ñu dem ca. Mu génnaat
ci digg bëccëg ak ci tisbaar,
defaat noonu.
6 Mu génnati ci
tàkkusaan, gis ñeneen di
tendeefal. Mu ne leen: “Lu
tax ngeen yendoo tendeefal,
te liggéeyiwuleen?”
7 Ñu ne ko: “Kenn jëlu nu.”
Mu ne leen: “Demleen yéen
itam ca tool ba.”
8 «Bi nga xamee ne timis
jot na, boroom tool ba
ne jawriñ ja: “Woowal
liggéeykat yi te fey leen seen
bëccëg, tàmbali ci ñi mujja
ñëw, ba ci ñi fi jëkk.”
9 Noonu ñi mu jël ci
tàkkusaan ñëw, ku nekk jot
posetu denariyon.
10 Gannaaw ga nag ñi mu
jëkka jël ñëw, yaakaar ne di-
nañu jot lu ëpp loolu, waaye
ñoom itam ñu jot ku nekk
benn denariyon.

11 Bi ñu ko jotee nag, ñu
tàmbalee ñaxtu ca boroom
kër ga,
12 naan: “Ñi mujja ñëw,
benn waxtu rekk lañu
liggéey, ba noppi nga yemale
leen ak nun, ñi yenu coonob
bëccëg bi ak naaj wu metti
wi.”
13 Waaye boroom kër ga
ne kenn ci ñoom: “Sama
waay tooñuma la. Ndax
juboowunu woon ci benn
denariyon?
14 Kon fabal li nga moom
te dem. Su ma bëggee fey ku
mujja ñëw, li ma la fey yaw,
15 ndax sañumaa def ak
sama alal li ma neex? Walla
ndax danga am kiñaan ci li
ma yéwén?”
16 Noonu ñi mujj ñooy ji-
ituji, ñi jiitu ñooy mujj.»

Yeesu xamle na ñetteelu yoon ne dina dee, dekki

17 Gannaaw loolu Yeesu
di dem Yerusalem, ànd ak
fukki taalibe yi ak ñaar.
Noonu mu wéetoo ak ñoom,
di leen xamal ci yoon wi lii:
18 «Nu ngi jëm Yerusalem,
te dees na jébbal Doomu nit
ki sarxalkat yu mag ya ak
xutbakat ya. Dinañu ko àtte,
teg ko dee,
19 jébbal ko ñi dul Yawut,
ngir ñu di ko ñaawal te di ko
dóor ay yar, ba noppi daaj ko
ci bant. Waaye ca ñetteelu
fan ba dina dekki.»

Li doomi Sebede ñaan Yeesu

20 Ci kaw loolu doomi
Sebede ya ànd ak seen ndey,
ñëw ci Yeesu. Ndey ja sukk,
di ko ñaansi lenn.
21 Yeesu ne ko: «Loo
bëggoon?» Mu ne ko:
«Damaa bëggoon nga san-
taane ne, boo nekkee ci sa
nguur, sama ñaari doom ñii
toog ak yaw, kenn ci sa ndi-
joor, ki ci des ci sa càmmoñ.»
22 Yeesu ne ko: «Xamuleen
li ngeen di ñaan. Ndax man
ngeena naan kaasu naqar, bi
may naan?» Ñu ne ko: «Man
nañu ko.»
23 Yeesu ne leen: «Ci dëgg
dingeen naan sama kaas,
waaye toog ci sama ndijoor
mbaa sama càmmoñ, du
man maa koy maye, waaye
sama Baay moo koy may ñi
mu ko waajal.»
24 Bi nga xamee ne fukki
taalibe ya dégg nañu loolu,
ñu mere ñaari doomi ndey
ya.
25 Waaye Yeesu woo leen
ne leen: «Xam ngeen ne ci
xeeti àddina, njiit yi dañu
leen di dóor yetu nguur, te
kilifa yi dañu leen di not.
26 Buleen mel ni ñooñu.
Waaye ku bëgga nekk kilifa
ci yéen, na nekk seen surga,
27 te ku bëgga nekk njiit,
na nekk seen jaam.
28 Ndaxte noonu la Doomu
nit ki ñëwe, du ngir ñu
nekk ay surgaam, waaye
muy seen surga, ba joxe
bakkanam ngir njotug ñu
bare.»

Yeesu faj na ñaari gumba

29 Gannaaw loolu Yeesu
génn Yeriko, te mbooloo mu
bare topp ko.
30 Fekk ñaari gumba toog
ci wetu yoon wa. Bi gumba
ya déggee ne Yeesu di jaar,

ñu daldi yuuxu ne ko: «Sang
bi, yaw Sëtu Daawuda bi,
yërëm nu!»
31 Waaye nit ña gëdd leen,
ngir ñu noppi. Teewul
gumba ya gëna yuuxu
naan: «Sang bi, yaw Sëtu
Daawuda bi, yërëm nu!»
32 Noonu Yeesu daldi
taxaw, woo leen ne: «Lu
ngeen bëgg, ma defal leen
ko?»
33 Ñu ne ko: «Sang bi, na
sunuy bët ubbiku.»
34 Noonu Yeesu yërëm
leen, laal seeni bët, ñu daldi
gis ca saa sa, topp ci moom.

21

Yeesu dugg na Yerusalem

1 Gannaaw loolu Yeesu ak
taalibe ya jege woon nañu
Yerusalem, ba agsi dëkku
Betfase ci wetu tundu Oliw
ya. Noonu Yeesu yebal ñaari
taalibe,
2 ne leen: «Demleen ci
dëkk bi ci seen kanam. Bu
ngeen eggee, dingeen gis
mbaam mu ñu yeew ak cum-
buram; yiwileen leen, indil
ma leen.
3 Te bu leen kenn waxee
dara, ngeen ne ko: “Boroom
bi da leena soxla.” Kon ca
saa sa dina leen bàyyi, ñu
dem.»
4 Yeesu def na noonu, ngir
la ñu waxoon jaarale ko cib
yonent am, bi mu naan:
5 «Waxal waa Siyoŋ:
“Seen buur a ngi ñëw ci
yéen;
ku lewet la, te war mbaam-
sëf,
dig cumbur, doomu
mbaam.”»
6 Noonu taalibe ya dem,
def loolu leen Yeesu sant.
7 Ñu indi mbaam ma,
moom ak cumbur ga, lal ci
seeni yére, Yeesu toog ca.
8 Ña ëpp ca mbooloo ma
lal seeni yére ca yoon wa,
ñenn ña dagg ay cari garab,
lal leen it ca yoon wa.
9 Mbooloom ña ko jiitu ak
ña ko topp ñépp di wax ca
kaw naan:
«Osaana, yaw Sëtu
Daawuda bi!
Yaw miy ñëw ci turu Boroom
bi, ku barkeel nga!
Ca bérab yu gëna kawe,
nañu ne: “Osaana!”»
10 Bi nga xamee ne Yeesu
dugg na Yerusalem, dëkk ba
bépp yëngatu ne: «Kii moo
di kan?»
11 Mbooloo ma ne leen:
«Kii moo di yonentu Yàlla
Yeesu, bi jóge Nasaret ci
Galile.»

*Yeesu dàq na jaaykat ya
ca kër Yàlla ga*

12 Bi loolu amee Yeesu
dugg ca kër Yàlla ga, dàq
ñépp ña fay jaay ak ña
fay jënd. Mu daaneel taa-
bali weccikatu xaalis ya ak
tooguy jaaykati pitax ya,
13 naan: «Mbind mi nee
na: “Sama kër dinañu ko
wooye këru ñaan ci Yàlla,”
waaye yéen def ngeen ko
këru sàcc.»
14 Noonu ay gumba ak ay
lafañ ñëw ci moom ca kër
Yàlla ga, mu faj leen.
15 Bi nga xamee ne sarx-
alkat yu mag ya ak xutbakat
ya gis nañu yëf yu doy waar
ya mu def, te dégg xale yu
ndaw ya nekk ca kër Yàlla

ga, di wax ci kaw naan: «Osaana, yaw Sëtu Daawuda bi!» ñu daldi mer.
16 Noonu ñu ne Yeesu: «Ndax dégg nga li ñuy wax?» Yeesu ne leen: «Waaw, dégg naa ko. Ndax masuleena jàng lii ci Mbind mi:
“Ci gémmiñu perantal ak ñiy nàmp
sàkkal nga sa bopp ay cant”?»
17 Bi Yeesu waxee loolu, mu bàyyi leen, génn dëkk ba, jëm Betani, fanaan fa.

Yeesu rëbb na garabu figg ga

18 Ci suba teel Yeesu délsi ca dëkk ba, mu xiif.
19 Noonu mu séen garabu figg ca yoon wa, waaye bi mu fa agsee, gisu ci dara lu dul ay xob rekk. Ci kaw loolu Yeesu ne ko: «Dootuloo meññ mukk!» Ca saa sa figg ga daldi wow.
20 Bi nga xamee ne taalibe ya gis nañu loolu, ñu waaru naan: «Nan la figg gi daldi wowe ci taxawaay bi?»
21 Noonu Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, su ngeen gëmee te baña werante, dingeen def li ma def figg gi, rax-ca-dolli bu ngeen nee tund wale: “Jógal tàbbi ca géej ga,” dina ko def.
22 Te lépp lu ngeen laaj cig ñaan, bu ngeen ci boolee ngëm, dingeen ci jot.»

Sañ-sañu Yeesu

23 Gannaaw loolu Yeesu dugg ca kër Yàlla ga, di fa jàngle. Bi muy jàngle nag sarxalkat yu mag ya ak njiiti xeet wa ñëw ci moom ne ko: «Yëf yii ngay def, ci ban sañ-sañ nga koy defe? Ku la may boobu sañ-sañ?»
24 Yeesu ne leen: «Man itam dinaa leen laaj lenn; bu ngeen ma ko waxee, kon dinaa leen wax ci ban sañ-sañ laay defe yëf yii.
25 La Yaxya daan def, di sóob nit ñi ci ndox, fu mu ko jële, ci Yàlla walla ci nit ñi?» Ci kaw loolu ñu daldi werante ci seen biir naan: «Bu nu nee: “Ci Yàlla,” dina nu laaj: “Lu tax gëmuleen ko kon?”
26 Te bu nu nee: “Ci nit ñi,” kon mbooloo mi dal ci sunu kaw, ndaxte ñépp teg nañu Yaxya ab yonent.»
27 Ñu ne Yeesu nag: «Loolu xamunu ko.» Noonu Yeesu ne leen: «Kon man itam duma leen wax ci ban sañ-sañ laay defe yëf yii.

Léebu ñaari doom ya

28 «Lu di seen xalaat ci lii? Kenn nit amoon na ñaari doom. Am bés mu ñëw ca taaw ba ne ko: “Sama doom, demal tey liggéeyi ca sama toolu reseñ.”
29 Taaw ba ne ko: “Demuma,” waaye gannaaw loolu xelam yedd ko, mu dem.
30 Gannaaw gi, baay ba ñëw ca tofo ba, wax ko noonu. Mu ne ko: “Waaw,” waaye demul.»
31 Noonu Yeesu laaj leen: «Kan ci ñaari doom yooyu moo def coobarey baayam?» Ñu ne: «Taaw ba.» Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, juutikat yi ak jigéeni moykat yi ñoo leen

jëkka dugg ci nguuru Yàlla
Aji Kawe ji.
32 Ndaxte Yaxya ñëw na
ci yéen ci yoonu njub, te
gëmuleen ko; waaye juu-
tikat yi ak jigéeni moykat yi
gëm nañu ko. Te gannaaw
bi ngeen gisee loolu, seen xel
soppikuwul sax, ba ngeen
gëm ko.»

Léebu beykat, yi rey doomu boroom tool bi

33 Yeesu teg ca ne:
«Dégluleen beneen léeb.
Amoon na fi benn boroom
kër bu jëmbët toolu reseñ.
Mu ñag tool bi, gas ci biir
pax, ngir nal ci reseñ yi. Mu
tabax wottukaay, batale ko
ay beykat, daldi tukki.
34 «Bi nga xamee ne
bëgg nañoo witt reseñ yi,
mu yónni ay surgaam ci
beykat yi, ngir jot wàllam
ci meññeef mi.
35 Waaye beykat yi jàpp
surga yi, kenn ki ñu dóor ko
ay yar, keneen ki ñu rey ko,
ki ci des ñu sànni ko ay doj.
36 Boroom kër gi nag
yónniwaat yeneen surga yu
ëpp yu jëkk ya, beykat yi def
leen noonu ñoom itam.
37 Mujj mu yónni doomam
naan: “Xëy na ñu weg sama
doom.”
38 Waaye bi beykat yi gisee
doom ji, ñu ne ci seen
bopp: “Kii moo wara donn
tool bi; nan ko rey, moom
ndonoom.”
39 Ñu jàpp ko nag, génne
ko tool bi, rey ko.»
40 Noonu Yeesu laaj leen:
«Bu boroom tool bi ñëwee
nag, na muy def beykat yi?»
41 Ñu ne ko: «Dina rey
reyin wu ñaaw nit ñu soxor
ñooñu, batale tool bi yeneen
beykat, yi koy jox wàllam ci
jamonoy meññeef.»
42 Kon Yeesu ne leen:
«Xanaa masuleena jàng lii ci
Mbind yi?
“Doj wi tabaxkat yi sànni;
mujj na di doju koñ;
ci Boroom bi la loolu jóge,
te yéemu nanu ci.”
43 «Loolu moo tax maa ngi
leen koy wax, dinañu leen
xañ nguuru Yàlla, dénk ko
xeet wuy def ay jëfam.
44 Ku dal ci doj wii, damm-
too; ku mu dal ci sa kaw,
rajaxe la.»
45 Bi nga xamee ne sarx-
alkat yu mag ya ak Farisen
ya dégg nañu léebam yooyu,
ñu xam ne ñoom lay wax.
46 Noonu ñu di ko fexee
jàpp, waaye ragal nañu nit
ña, ndaxte ñépp teg nañu ko
ab yonent.

22

Léebu céet ga

1 Gannaaw loolu Yeesu
nettali leen beneen léeb ne
leen:
2 «Nguuru Yàlla Aji Kawe
ji dafa mel ni buur buy waa-
jal céetu doomam ju góor.
3 Noonu mu yónni ay sur-
gaam, ngir ñu woo gan yi
ca céet ga, waaye gan yi
bëgguñoo ñëw.
4 Kon mu yónneeti yeneen
surga ne leen: “Bu ngeen de-
mee, yégal-leen gan yi sama
woote bii: ‘Reer yi noppi
na, reylu naa samay nag ak

samay jur gu duuf; lépp sotti
na, ñëwleen ci reer yi.’ ”
5 Waaye ba tey wuyuwuñu
ko; ñu dem, kenn ki ca
toolam, kenn ki jaayaani,
6 ña ca des jàpp surga ya,
toroxal leen, rey leen.
7 «Noonu buur mer, daldi
yónni ay xarekatam, ngir ñu
rey bóomkat yooyule, lakk
seen dëkk.
8 Ci kaw loolu mu ne surga
ya: “Reeri céet gi noppi
na, waaye ñi ñu woo yey-
oowuñu ko.
9 Demleen nag buntu dëkk
ba, woo ku ngeen fa gis ci
reeri céet gi.”
10 Noonu surga ya génn ca
yoon ya, boole ña ñu fa gis
ñépp, ñu bon ña ak ñu baax
ña, ba néegu reer ya fees ak
ay gan.
11 «Bi nga xamee ne buur
bi dugg na nag, ngir seetsi
gan yi, mu gis fa nit ku solul
mbubb mu ñu wara sol ca
céet ga.
12 Buur ne ko: “Sama
waay, naka nga dugge fii,
te amuloo mbubbum céet?”
Waa ji ne miig.
13 Noonu buur ba ne ay
surgaam: “Yeewleen ko ci
tànk yi ak ci loxo yi, sànni
ko ci biti ci lëndëm gi. Foofa
dees na fa jooy tey yéyu.”
14 Ndaxte ñi ñu woo bare
nañu, waaye ñi ñu tànn
barewul.»

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

15 Booba Farisen ya dem
gise, ba xam lu ñu wara def,
ngir fiir Yeesu ci waxam.
16 Noonu ñu yónni ci
moom seeni taalibe ak ñi
far ak buur bi Erodd ne ko:
«Kilifa gi, xam nanu ne ku
wóor nga, te ragaloo kenn,
ndaxte seetuloo jëmmi nit,
waaye dangay xamle yoonu
Yàlla ci bu wóor.
17 Wax nu nag loo xam ci
lii: ndax jaadu na, nu fey
buur bi Sesaar galag walla
déet?»
18 Waaye Yeesu xam seen
njublaŋ, mu ne leen nag:
«Lu tax ngeen bëgg maa fiir,
yéen naaféq yi?
19 Wonleen ma poset, bi
ñuy feye galag.» Ñu daldi
ko jox nag benn posetu
denariyon.
20 Yeesu ne leen: «Kan
lañu ci def nataalam ak tu-
ram?»
21 Ñu ne ko: «Sesaar.»
Noonu mu ne leen: «Joxleen
nag Sesaar li Sesaar moom,
te jox Yàlla li Yàlla moom.»
22 Bi nga xamee ne dégg
nañu loolu, ñu waaru, bàyyi
ko, daldi dem.

Sadusen yi ak ndekkite li

23 Bés boobale ay Sadusen
ñëw ci moom. Sadusen
yi nag ñoom gëmuñu ne
ndekkite am na. Noonu ñu
laaj ko naan:
24 «Kilifa gi, Musaa nee
woon na: “Boo xamee
ne góor dee na te amul
doom, na rakkam donn
jabaram, ngir sàkkal magam
njaboot.”
25 Amoon na ci nun nag
juróom ñaari góor, ñu bokk
ndey ak baay. Taaw ba am
jabar ba noppi, faatu; rakk ja
donn jabar ja, ndaxte amul
woon doom.

26 Ñaareel ba ak ñetteel
ba def noonu, ba ci juróom
ñaareel ba.
27 Gannaaw ñoom ñépp,
jigéen ja faatu.
28 Bu ndekkite taxawee
nag, jabaru kan lay doon
ci juróom ñaar ñi, ndaxte
ñépp jël nañu ko?»
29 Waaye Yeesu ne leen:
«Yéena ngi cig réer, ndaxte
xamuleen Mbind mi mbaa
kàttanu Yàlla.
30 Ndaxte keroog ndekkite
li kenn du am jabar, kenn
du am jëkkër, waaye dinañu
mel ni malaaka yi ci kaw.
31 Te lu jëm ci ndekkitel ñi
dee, xanaa masuleena jàng
la leen Yàlla waxoon ne:
32 “Maay Yàllay Ibraayma
ak Yàllay Isaaxa ak Yàllay
Yanqóoba”? Li ciy génn
mooy, nekkul Yàllay ñi dee
waaye Yàllay ñiy dund la.»
33 Bi nga xamee ne
mbooloo ma dégg nañu
loolu, ñu waaru ndax li mu
jàngle.

Ban santaane moo gëna màgg ci yoonu Musaa?

34 Gannaaw gi, Farisen ya
yég nañu ne yey na Sadusen
ya. Kon nag ñu daldi daje.
35 Noonu kenn ci ñoom, ka
nekk xutbakat, fexe koo fiir.
Mu laaj ko:
36 «Kilifa gi, ban ndigal
moo gëna màgg ci yoonu
Musaa?»
37 Yeesu ne ko: «“Nanga
bëgg Yàlla sa Boroom ak sa
xol bépp ak sa bakkan bépp
ak sa xel mépp.”
38 Loolu moo di li jëkk te
ëpp ci li Yàlla santaane.
39 Te ñaareel bi noona
la mel: “Nanga bëgg sa
moroom, ni nga bëgge sa
bopp.”
40 Ñaari ndigal yooyu tënk
nañu yoonu Musaa wépp,
moom ak waxi yonent yi.»

Ndax Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

41 Bi Farisen ya dajee nag,
Yeesu laaj leen:
42 «Lu ngeen xalaat ci Al-
masi bi; kan la nekk sëtam?»
Ñu ne ko: «Daawuda.»
43 Noonu Yeesu ne leen:
«Lu tax nag Daawuda, bi
muy wax ci kàttanu Xelu
Yàlla mi, di ko wooye “Bo-
room bi” ne:
44 “Boroom bi wax na sama
Boroom:
‘Toogal ci sama ndijoor,
ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.’ ”
45 Gannaaw Daawuda nag
wooye na ko: “Boroom bi,”
nu muy nekke sëtam?»
46 Ci kaw loolu kenn manu
koo tontu genn kàddu. Te
li dale ci bés booba kenn
ñemeetu koo laaj dara.

23

Yeesu gëdd na xutbakat ya ak Farisen ya

1 Gannaaw loolu Yeesu
waxoon na mbooloo ma ak
taalibeem ya ne leen:
2 «Xutbakat ya ak Farisen
ya ñu ngi toog ci jalu Musaa.
3 Lépp lu ñu leen wax
nag, defleen ko te sàmm ko,
waaye buleen roy seeni jëf,
ndaxte dañuy wax waaye
duñu ko jëfe.

4 Dañuy takk say yu diis,
yen leen ci nit ñi, waaye
duñu ko nangoo laal sax ak
seen cati baaraam.
5 Dañuy def seeni jëf yépp,
ngir nit ñi gis leen, di takk ay
téere yu réy, tey réyal seeni
laari mbubb.
6 Ca reeri xew yi, toogu yu
yiw lañuy taamu, tey féete
kanam ca jàngu ya.
7 Dañoo bëgg ñépp nuyoo
leen ñaari loxo ca pénc ma,
di leen wooye “kilifa gi.”
8 Waaye yéen buñu leen
wooye “kilifa gi,” ndaxte
kenn rekk moo di seen Kilifa,
te yéen ñépp ay bokk ngeen.
9 Te buleen tudde kenn
seen “baay” ci àddina,
ndaxte kenn rekk moo di
seen Baay, ki ci kaw.
10 Buñu leen tudde it ay
“njiit,” ndaxte kenn rekk
moo di seen Njiit, mooy
Kirist.
11 Ki gëna mag ci yéen
mooy ki nangoo nekk seen
surga.
12 Kuy yékkatiku dees na
la suufeel; kuy suufeelu, ñu
yékkati la.
13-14 «Yéen xutbakat yi
ak Farisen yi, naaféq yi,
dingeen torox! Ndaxte
yéena ngi tëj nguuru Yàlla
Aji Kawe ji ci kanam nit ñi;
yéen dungeen ci dugg, te
dungeen bàyyi ku ci bëgga
dugg, mu dugg ci.
15 «Yéen xutbakat yi
ak Farisen yi, naaféq yi,
dingeen torox! Ndaxte
yéena ngi wër géej ak suuf,
ngir sàkku benn taalibe, ba
noppi ngeen def ko nitu
sawara, ku leen yées ñaari
yoon.
16 «Yéen njiit yu gumba yi,
dingeen torox! Yéena ngi
wax ne: “Ku giñe kër Yàlla
gi, ngiñ li duggul, waaye ku
giñ ci wurusu kër Yàlla gi,
dugg na.”
17 Yéen ñi dof te gumba!
Lan moo gëna màgg, wurus
wi walla kër Yàlla, gi tax
wurus wi sell?
18 Dangeen ne it: “Ku giñe
sarxalukaay bi ci kër Yàlla
gi, ngiñ li duggul, waaye ku
giñ ci sarax si ci kawam,
dugg na.”
19 Gumba yi! Lan moo
gëna màgg, sarax si walla
sarxalukaay bi tax sarax si
sell?
20 Ku giñe sarxalukaay bi,
giñ nga ci sarxalukaay bi ak
li ci kawam lépp.
21 Ku giñe kër Yàlla gi, giñ
nga ci kër Yàlla gi ak ki ci
dëkk.
22 Ku giñ ci asamaan, giñ
nga ci jalu Buur Yàlla ak ki
ci toog.
23 «Yéen xutbakat yi
ak Farisen yi, naaféq yi,
dingeen torox! Ndaxte
yéena ngi sàkk asaka ci
naana ak anet ak kumin,
te sàggane yi gëna màgg
ci yoonu Musaa, maanaam
njub, yërmande ak ngëm.
Loolu ngeen wara def,
waxuma nag ngeen bàyyi la
ca des.
24 Yéen njiit yu gumba yi!
Yéena ngi segg wallax-njaan,
tey wann giléem.
25 «Yéen xutbakat yi
ak Farisen yi, naaféq yi,

dingeen torox! Ndaxte
yéena ngi setal bitib kaas
bi ak ndab li, waaye ci biir
dafa fees ak càcc ak ëppal.
26 Farisen yu gumba yi!
Jëkkleena setal biir kaas bi
ak ndab li, ngir biti bi itam
set.
27 «Yéen xutbakat yi
ak Farisen yi, naaféq yi,
dingeen torox! Ndaxte
yéena ngi mel ni bàmmeel
yu ñu weexal. Ci biti am
nañu melo wu rafet, waaye
ci biir dañoo fees ak yaxi ñi
dee ak tilim ju nekk.
28 Yéen itam, ci ngistal
dangeena mel ni ñu jub,
waaye ci seen biir dangeen
fees ak naaféq ak lu bon.
29 «Yéen xutbakat yi
ak Farisen yi, naaféq yi,
dingeen torox! Ndaxte
yéena ngi tabax xabruy
yonent yi, tey rafetal
bàmmeeli ñu jub ñi.
30 Te yéena ngi wax ne:
“Bu nu fekke woon sunu ja-
monoy maam, dunu ànd ak
ñoom ciy tuur deretu yonent
yi.”
31 Seede ngeen nii ne yey
ngeen seen bopp, te yéenay
doomi ñi doon rey yonent yi,
32 di aw seen tànki baay,
ba yées leen sax.
33 Yéen ñi mel ni ay jaan,
te fees ak daŋar niy co, naka
ngeen di mucce mbugalu
sawara?
34 Moo tax maa ngi leen
di yónnee ay yonent ak ay
boroom xam-xam ak ay xut-
bakat. Ñenn ñi dingeen
leen rey te daaj leen ci bant;
ñeneen ñi dingeen leen dóor
ay yar ci seeni jàngu, di leen
fitnaal ci dëkkoo dëkk.
35 Noonu deretu ñi jub,
ji ñu tuur jépp ci àddina,
dina xëppu ci seen kaw, li
dale ci deretu Abel mi jub,
ba ci deretu Sakari doomu
Baraki, mi ngeen rey ci dig-
gante bérab bu sell bi ak
sarxalukaay bi.
36 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, loolu lépp dina dal
ci niti jamono jii.
37 «Yerusalem, Yerusalem,
yaw miy rey yonent yi, tey
sànni ay doj ndaw yi, ba
ñu dee, aka maa bëggoona
dajale say doom, ni ginaar
di uufe ay cuujam, te nan-
guwuleen!
38 Kon nag Yàlla dina
bërgël seen kër, ba mu gent.
39 Ndaxte maa ngi leen koy
wax, dungeen ma gisati li
dale tey, ba kera ngeen ne:
“Yaw miy ñëw ci turu Bo-
room bi, ku barkeel nga!”»

24

*Yàqug Yerusalem ak del-
lusig Doomu nit ki*

1 Bi Yeesu waxee ba noppi,
mu génn ca kër Yàlla ga,
dem. Noonu ay taalibeem
ñëw ci moom, ngir won ko
tabaxi kër Yàlla ga.
2 Mu ne leen: «Du gis
ngeen yii yépp? Ci dëgg
maa ngi leen koy wax, lii
lépp dina daanu, ba doj
dootul des ci kaw doj.»
3 Noonu bi nga xamee
ne Yeesu toog na ca tundu
Oliw ya, taalibeem ya ñëw
ci moom cig wet. Ñu ne ko:

«Wax nu kañ la loolu di am,
te luy tegtale ne yaa ngi ñëw
te àddina di tukki?»
4 Yeesu ne leen: «Moy-
tuleen, bu leen kenn nax.
5 Ndaxte ñu bare dinañu
ñëw ci sama tur ne: “Maa
di Kirist,” te dinañu nax ñu
bare.
6 Dingeen dégg ay xare
ak coowi xare; wottuleen,
buleen ci tiit, ndaxte loolu
war na am, waaye booba
mujug jamono ji jotagul.
7 Xeet dina jóg, xeex ak
weneen xeet, réew xeex ak
meneen réew. Dina am
ay xiif ak ay yëngu-yënguy
suuf ci bérab yu bare.
8 Waaye loolu lépp mooy
ndoortel metit yi, mel ni
jigéen juy matu.
9 Bu boobaa dees na leen
jébbale, mitital leen, rey
leen; te xeet yépp dinañu
leen bañ ndax sama tur.
10 Bu loolu amee ñu
bare dinañu dàggeeku, di
booleente tey bañante.
11 Te it ñu bare ñuy
mbubboo turu yonent di-
nañu feeñ, nax nit ñu bare.
12 Te gannaaw lu bon day
law, mbëggeelug ñi ëpp
dina wàññiku.
13 Waaye ku muñ ba ca
muj ga, mucc.
14 Noonu xibaaru jàmm
bii ci nguuru Yàlla, dees na
ko yégle ci àddina sépp,
ngir mu nekk seede ci xeet
yépp. Bu loolu amee mujug
jamono ji jot.
15 «Dina am bés bu li ñuy
wax: “Lu araam luy yàqe”
dina tege ca bérab bu sell ba.
Mooy li ñu doon wax jaarale
ko ci yonent Yàlla Dañeel;
ku ko jàng, nanga ko xam.
16 Bu ngeen gisee loolu
nag, ku nekk ci biir dii-
waanu Yude, nanga daw ca
tund ya;
17 ku nekk ci kaw taax ma,
bul wàcc ngir fab say yëf, ya
nekk ci biir kër ga;
18 ku nekk ca tool ba, bul
ñibbi ngir fab sa mbubb.
19 Ngalla jigéen ñi ëmb
ca bés yooyu, ngalla it ñiy
nàmpal!
20 Ñaanleen nag seen
gàddaay bumu nekk ja-
monoy seddaayu lolli, walla
bésub noflaay bi.
21 Ndaxte booba dina am
metit wu réy wu masula am,
ba àddina sosoo ak tey, te
dootul am mukk.
22 Te bu ñu wàññiwul bés
yooyu, kenn du mucc, waaye
dees na leen wàññi ndax ñi
Yàlla tànn.
23 «Booba nag, bu leen
kenn waxee: “Kaayleen gis,
Kirist a ngi fi,” mbaa: “Mu
nga fale,” buleen ko gëm.
24 Ndaxte ñi mbubboo
turu Kirist ak ñi mbubboo
turu yonent dinañu feeñ,
di joxe ay firnde yu réy ak
ay kéemaan, ba ciy nax
sax ñi Yàlla tànn, su loolu
manoona am.
25 Wax naa leen ko lu jiitu.
26 «Bu ñu leen waxee nag:
“Seetleen, mu nga nale ca àll
ba,” buleen génn, mbaa ñu
ne: “Seetleen, mu ngi nii ci
biir kër gi,” buleen ko gëm.
27 Ndaxte ni melax di fàqe
penku, te lerax ba sowu,
noonu la ñëwug Doomu nit
ki di mel.

28 Fa médd nekk, fa la tan
yiy dajee.
29 «Gannaaw metitu bés
yooyule nag, ca saa sa jant
bi dina lëndëm te weer
wi dootul leer; biddiiw
yi dinañu fàq, daanu
ci asamaan, te kàttani
asamaan yi yëngu.
30 Booba firnde ji taxaw,
Doomu nit ki feeñ ci
asamaan, te xeeti àddina
sépp dinañu jooy. Dinañu
gis Doomu nit ki di ñëw
ci niiri asamaan si, ànd ak
kàttan ak ndam lu réy.
31 Dina yónni ay
malaakaam ak baatu liit
bu dégtu, ñu dajale ñi mu
tànn ci ñeenti xébla yi, fa
asamaan dale ba fu mu
yem.»
32 Yeesu teg ca ne:
«Jàngleen misaalu garabu
figg ga. Boo xamee ne ay
bànqaasam duy nañu, tey
xobam sëq, xam ngeen ne
nawet jege na.
33 Noonu yéen itam bu
ngeen gisee loolu lépp, xam-
leen ne jege na, mu ngi ci
bunt bi sax.
34 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, niti jamono jii
duñu wéy te loolu lépp
amul.
35 Asamaan ak suuf di-
nañu wéy, waaye samay wax
du wéy mukk.

Yàlla rekk moo xam bés ba

36 «Waaye bés booba walla
waxtu wa, kenn xamul kañ
lay doon; du malaaka yi ci
kaw, du sax man Doom ji,
waaye Baay bi rekk moo ko
xam.
37 Ni bési Nóoyin ya,
noonu lay mel, bu Doomu
nit ki di ñëw.
38 Ndaxte ca bés ya ji-
itu mbënn ma, nit ñaa ngi
doon lekk di naan, góor
ñaa ngi doon takk jabar, tey
maye seeni doom, ba bés ba
Nóoyin duggee ca gaal ga;
39 xalaatuñu woon dara,
ba kera ndoxum mbënn ma
di dikk, yóbbu leen. Noonu
lay mel ci ñëwug Doomu nit
ki.
40 «Bu boobaa ci ñaar ñu
nekk cib tool, dinañu jël
kenn ki, bàyyi ki ci des.
41 Ci ñaari jigéen ñuy wol
ca ëtt ba, dinañu jël kenn ki,
bàyyi ki ci des.
42 Yewwuleen nag, ndaxte
xamuleen bés bu seen Bo-
room di ñëw.
43 Waaye xamleen lii: bu
boroom kër gi xamoon, ci
ban waxtu ci guddi la sàcc bi
di ñëw, kon dina yewwu te
du ko bàyyi, mu toj këram.
44 Loolu moo tax yéen
itam taxawleen jonn, ndaxte
Doomu nit ki dina ñëw
ci waxtu wu ngeen ko
séenuwul.»
45 Yeesu teg ca ne: «Kan
moo nekk surga bu takku te
teey, bu njaatigeem teg ci
waa kër gi, ngir mu leen di
dundal ca jamono ja?
46 Bu njaatigeem ñëwee te
gis muy def noonu, surga
boobu dina am ngërëm.
47 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, njaatige bi dina ko
teg ci alalam jépp.
48 Waaye bu dee surga
bu bon bu naan ci xelam:

“Sama njaatige day yéexa ñëw,”
49 mu tàmbalee dóor ay
bokki surgaam, di lekk te
naan ak naankat ya,
50 kon njaatige ba dina
ñëw ci bés bu mu ko
séenuwul ak waxtu wu mu
xamul.
51 Dina ko dóor ay yar yu
metti, jox ko añub naaféq.
Foofa dees na fa jooy tey
yéyu.

25

Léebu fukki janq ya

1 «Booba nguuru Yàlla Aji
Kawe ji dina mel ni fukki
janq, ñu fab seeni làmp,
génn, gatanduji boroom séet
ba.
2 Fekk juróom ca janq ya
di ñu am xel, juróom ya ca
des ñàkk xel.
3 Ñi ñàkk xel nag fab
nañu seeni làmp, waaye
fabaalewuñu diw;
4 waaye ñi am xel ñoom
fab nañu seeni làmp,
fabaale diw ciy njaq.
5 Ni boroom séet bi yéexee
ñëw nag, ñépp gëmméentu
bay nelaw.
6 «Noonu ci xaaju guddi
baat jib ne: “Boroom séet
baa ngi, génnleen, gatandu
ko.”
7 Bi ko janq ya déggee, ñu
jóg, defar seeni làmp.
8 Ñi ñàkk xel wax ñi am
xel: “Mayleen nu ci seen
diw, ndaxte sunuy làmp ñu
ngi bëgga fey.”
9 Waaye ñi am xel ne leen:
“Li nu yor du doy ngir nun
ak yéen. Tee ngeena dem ca
jaaykat ya, jënd?”
10 «Bi nga xamee ne dem
nañu jëndi, boroom séet ba
agsi. Ñi amoon diw ci seeni
làmp, ànd ak boroom séet
ba ca reer ya. Noonu bunt
ba tëj.
11 Gannaaw loolu janq ya
ca des agsi naan: “Sang bi,
Sang bi, ubbil nu!”
12 Mu ne leen: “Ci dëgg
maa ngi leen koy wax,
xawma leen.”
13 «Yewwuleen nag,
ndaxte xamuleen bés ba
mbaa waxtu wa.

Léebu surga, ya njaatige bi dénk xaalisam

14 «Te it nguuru Yàlla
dafa mel ni kuy tukki bitim
réew. Bi muy laata dem, mu
woo ay surgaam, batale leen
alalam, ku nekk lu mu àttan.
15 Kenn ka, mu dénk ko
juróomi milyoŋ*, keneen ka,
mu dénk ko ñaar; ka ca des,
benn; daldi tukki.
16 «Bi mu demee nag, ki
jot juróomi milyoŋ ya dem,
di ci jula, ba amaat yeneen
juróom.
17 Noonu it ki jot ñaar
amaat yeneen ñaar.
18 Waaye ki jot benn mi-
lyoŋ dem, gas pax, nëbb fa
xaalisu njaatigeem.
19 «Gannaaw diir bu yàgg
njaatigeb surga ya délsi,
daldi leen laaj alalam.
20 Noonu ki jot juróomi
milyoŋ ya jegeñsi, indi ye-
neen juróom naan: “Kilifa
gi, dénk nga ma juróomi

* **25:15** Maanaam juróomi talaŋ. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

milyoŋ; seetal, ame naa ci
yeneen juróom.”
21 Njaatigeem ne ko: “Def
nga lu baax, surga bu baax
nga te takku. Gannaaw
takku nga ci lu tuuti, dinaa
la dénk lu bare. Kaay bokk
ci sama mbég.”
22 Naka noona ki jot ñaari
milyoŋ it jegeñsi ne ko: “Kil-
ifa gi, dénk nga ma ñaari
milyoŋ, seetal, ame naa ci
yeneen ñaar.”
23 Njaatigeem ne ko: “Def
nga lu baax, surga bu baax
nga te takku. Gannaaw
takku nga ci lu tuuti, dinaa
la dénk lu bare. Kaay bokk
ci sama mbég.”
24 «Gannaaw loolu nag, ki
jot benn milyoŋ jegeñsi ne
ko: “Kilifa gi, xamoon naa
ne, nit ku néeg nga; dangay
dajale foo jiwul, tey góob foo
faruwul.
25 Moo tax ma ragaloon la,
ba dem, nëbb sa xaalis ci biir
suuf; mi ngii, fabal li nga
moom.”
26 Waaye njaatigeem ne
ko: “Surga bu bon nga te
tayel! Gannaaw xamoon nga
ne damay dajale fu ma jiwul,
tey góob fu ma faruwul,
27 kon waroon ngaa yóbbu
sama xaalis ca denckati
xaalis ya. Bés bu ma ñëwee
nag, ma mana jot li ma
moom ak la mu jur.”
28 Noonu njaatige bi ne:
“Nanguleen xaalis bi ci
moom, jox ko boroom fukki
milyoŋ yi.
29 Ndaxte ku am dinañu la
dolli, ba nga barele, waaye
ku amul, li nga am as néew
sax, dinañu ko nangu.
30 Te sànnileen surga bu
amul njariñ bi ci biti ci
lëndëm gi. Foofa dees na fa
jooy te yéyu.”

Àtteb xeet yi

31 «Boo xamee ne Doomu
nit ki mu ngi ñëw ci
ndamam, ànd ak malaaka
yépp, booba dina falu ni
buur, toog ci jalam bu soloo
ndam.
32 Bu boobaa dees na
dajale xeeti àddina yépp
ci kanamam, te dina leen
xàjjale, ni sàmm di xàjjalee
xar yi ak bëy yi,
33 mu teg xar yi ci
ndijooram, bëy yi ci
càmmoñam.
34 «Noonu Buur bi dina
wax ñi féete ndijoor:
“Agsileen, yéen ñi sama
Baay barkeel, jël-leen nguur,
gi ñu leen waajal li dale ci
njàlbéenug àddina.
35 Ndaxte xiifoon naa,
ngeen jox ma, ma lekk;
te mar, ngeen jox ma,
ma naan; nekkoon naa ab
doxandéem, ngeen fat ma;
36 te rafle, ngeen wodd ma;
woppoon naa, ngeen seetsi
ma; te ñu tëj ma, ngeen ñëw
fi man.”
37 Ci kaw loolu ñi jub di-
nañu ne: “Boroom bi, kañ
lanu la gisoon, nga xiif, nu
jox la, nga lekk; mbaa nga
mar, nu jox la, nga naan?
38 Kañ lanu la gisoon, nga
nekk ab doxandéem, nu fat
la; mbaa nga rafle, nu wodd
la?

39 Kañ lanu la gisoon, nga
wopp mbaa ñu tëj la, nu ñëw
ci yaw?”
40 Noonu Buur bi dina
leen ne: “Ci dëgg maa ngi
leen koy wax, saa yu ngeen
defalee loolu kenn ki gëna
ndaw ci sama bokk yii, man
ngeen ko defal.”
41 «Gannaaw loolu dina
wax ñi ci càmmoñam:
“Soreleen ma yéen ñi alku,
te dem ci sawara su dul fey,
si ñu sàkkal Seytaane ak ay
malaakaam.
42 Ndaxte xiifoon naa
waaye joxuleen ma, ma lekk;
te mar waaye joxuleen ma,
ma naan.
43 Nekkoon naa ab
doxandéem, waaye fat-
uleen ma; te rafle, waaye
wodduleen ma; woppoon
naa te ñu tëj ma, waaye
seetsiwuleen ma.”
44 Ci kaw loolu dinañu
ne: “Boroom bi, kañ lanu
la gisoon, nga xiif, mbaa
nga mar, nga nekk ab
doxandéem mbaa rafle, nga
wopp mbaa ñu tëj la, te
topptoowunu la?”
45 Kon dina leen ne: “Ci
dëgg maa ngi leen koy wax,
saa su ngeen ko defalul kenn
ci ñi gëna ndaw, man ngeen
ko defalul.”
46 Noonu ñii dinañu sóobu
ci mbugal gu dul jeex, waaye
ñi jub dinañu tàbbi ci dund
gu dul jeex.»

26

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Bi nga xamee ne Yeesu
wax na loolu lépp ba noppi,
mu ne taalibeem ya:
2 «Xam ngeen ne ñaari fan
a des ci màggalu bésu Mucc
ba, te dinañu wor Doomu nit
ki, daaj ko ci bant.»
3 Booba nag sarxalkat yu
mag ya ak njiiti xeet wa
dajaloo ca kër gu réy gu
sarxalkat bu mag ba, tudd
Kayif.
4 Ñu daldi gise, ba xam lu
ñu mana fexe, ba jàpp Yeesu,
reylu ko.
5 Waaye ñu ne: «Bumu
doon ci bésu màggal bi, ngir
yëngu-yëngu baña am ci nit
ñi.»

Jigéen ja tuur na latkoloñ ci boppu Yeesu

6 Bi nga xamee ne Yeesu
nekkoon na dëkku Betani ca
kër Simoŋ ma gaana woon,
7 jenn jigéen ñëw ci moom,
yor njaq lu ñu yette doj wu
ñuy wax albaatar. Njaq la
def latkoloñ ju jar lu baree
bare. Noonu bi Yeesu toogee
di lekk, jigéen ji tuur ko ci
boppu Yeesu.
8 Waaye bi ko taalibe ya
gisee, ñu daldi mer ne: «Yàq
gii, lu muy jariñ?
9 Maneesoon na koo jaay ci
lu bare, jox xaalis bi miskin
yi.»
10 Yeesu nag xam la ñu
wax, mu ne leen: «Jigéen ji
defal na ma jëf ju rafet; lu
tax ngeen di ko sonal?
11 Miskin yaa ngi ak yéen
bés bu nekk, waaye dungeen
ma gis ba fàww.
12 Kii, ci li mu tuur
latkoloñ jii ci sama yaram,
def na ko ngir waajal sama
rob.

13 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, fépp fu ñuy yéene
xibaaru jàmm bi ci àddina
sépp, dinañu fa fàttali it li
jigéen jii def.»

Yudaa wor na Yeesu

14 Ca waxtu woowu kenn
ci fukki taalibe ya ak ñaar,
ku tudd Yudaa Iskariyo, dem
ca sarxalkat yu mag ya,
15 ne leen: «Lan ngeen ma
mana jox, ngir ma jébbal
leen Yeesu?» Noonu sarx-
alkat ya daldi ko waññal
fanweeri poseti estateer.
16 Li dale ci saa soosa nag
Yudaa di fexe jamono ju mu
leen mana jébbal Yeesu.

Reer bu mujj bi

17 Bés bu jëkk ca màggal,
ga ñuy wax Mburu ma amul
lawiir, taalibe yi ñëw ci
Yeesu ne ko: «Foo bëggoon
nu defaral la reeru bésu
Mucc ba?»
18 Yeesu ne leen: «Dem-
leen ca dëkk ba, jëm ca diw,
ngeen ne ko: “Kilifa gi nee
na: Sama jamono jege na;
ci sa kër laay màggalsi bésu
Mucc ba, man ak samay taal-
ibe.”»
19 Noonu taalibe yi defar
reeru bésu Mucc ba, na leen
Yeesu waxe woon.
20 Bi nga xamee ne timis
jot na, Yeesu toog di lekk,
moom ak fukki taalibe yi ak
ñaar.
21 Bi ñuy lekk, mu ne leen:
«Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, kenn ci yéen dina ma
wor.»
22 Taalibe ya am naqaru
xol bu réy; ku nekk daldi ne
ko: «Mbaa du man, Boroom
bi?»
23 Yeesu ne leen: «Ki dugal
loxoom ak man ci ndab li,
kooku moo may wor.
24 Doomu nit ki mu ngi
dem, ni ñu ko waxe ci Mbind
mi, waaye ki koy wor dina
torox; bañoona juddu moo
gënoon ci moom.»
25 Yudaa, mi ko nara wor,
laaj ko: «Mbaa du man,
kilifa gi?» Yeesu ne ko: «Wax
nga ko.»
26 Noonu bi ñuy lekk,
Yeesu jël mburu, sant Yàlla,
damm ko, jox ko taalibe ya.
Mu ne leen: «Jël-leen lekk,
lii sama yaram la.»
27 Gannaaw loolu mu jël
kaas, sant Yàlla, jox leen ko.
Mu ne leen: «Yéen ñépp
naanleen ci,
28 ndaxte lii mooy sama
deret, ji fas kóllëre gi, te
mu tuuru, ngir ñu bare jot
mbaalug bàkkaar yi.
29 Maa ngi leen di wax,
dootuma naan gannaaw-si-
tey ndoxum reseñ mii, ba
kera may naan ak yéen
ndoxum reseñ mu bees ci
sama nguuru Baay.»
30 Gannaaw loolu ñu woy
Yàlla, ba noppi génn, dem ca
tundu Oliw ya.
31 Booba Yeesu ne leen:
«Yéen ñépp dingeen ma
dàggeeku ci guddi gii,
ndaxte bind nañu:
“Dinaa dóor sàmm bi,
xari jur gi tasaaroo.”
32 Waaye bu ma dekkee, di-
naa leen jiituji Galile.»
33 Piyeer nag daldi jël kàddu
gi naan: «Bu la ñépp
dàggeekoo, man duma la
dàggeeku mukk.»

34 Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa
ngi la koy wax, ci guddi gii,
bala ginaar a sab, dinga ma
weddi ñetti yoon.»
35 Piyeer ne ko: «Boo xamee
ne sax, damaa wara dee ak
yaw, duma la weddi mukk.»
Taalibe yépp it waxe noonu.

Yeesu ñaan na ci toolu Setsemane ci biir tiis wu réy

36 Bi loolu amee Yeesu ànd
ak ñoom ba ca bérab bu
tudd Setsemane, mu ne taal-
ibe ya: «Toogleen fii, ma
dem fale, ñaan fa.»
37 Bi mu waxee loolu,
mu ànd ak Piyeer ak ñaari
doomi Sebede, daldi am tiis
ba xonet.
38 Mu ne leen: «Sama xol
dafa tiis, ba may bëgga dee;
toogleen fi, xool ak man.»
39 Bi mu waxee loolu,
Yeesu dem ci kanam tuuti,
ne nërëm ci suuf, di ñaan
ne: «Sama Baay, bu manee
am, na ma kaasu naqar bii
teggi! Moona, bumuy ci
sama coobare, waaye na sa
coobare am.»
40 Noonu mu ñëw ca taal-
ibe ya, fekk leen ñuy nelaw.
Mu ne Piyeer: «Amuleen sax
dooley xoolandoo ak man
benn waxtu?
41 Xool-leen te ñaan, ngir
baña daanu cig fiir. Seen xol
jag na, waaye seen bind a
woyof.»
42 Yeesu delluwaat di ñaan
ne: «Sama Baay, bu fekkee
ne kaasu naqar bii manu
maa teggi te naanuma ko,
kon na sa coobare am.»
43 Yeesu ñëwaat ca taal-
ibe ya, fekk leen ñuy nelaw,
ndaxte seeni bët dañoo diis.
44 Mu daldi leen bàyyi,
waxaat loolu ñetteel bi
yoon.
45 Noonu mu ñëw ca taal-
ibe ya ne leen: «Nelawleen
léegi te noppalu. Waxtu wu
ñu ma wara jébbale ci loxoy
bàkkaarkat yi, jege na.
46 Jógleen nu dem; xool-
leen, ki may wor a ngi nii, di
ñëw.»

Jàpp nañu Yeesu

47 Bi muy wax loolu nag,
Yudaa, mi bokkoon ca fukki
taalibe ya ak ñaar te na-
roon koo wor, agsi, ànd ak
mbooloo mu bare, jóge ca
sarxalkat yu mag ya ak ca
njiiti xeet wa, te gànnaayoo
jaasi ak yet.
48 Fekk Yudaa moomu jox-
oon na leen tegtal ne leen:
«Ki may fóon, moom la;
jàppleen ko.»
49 Mu daldi ñëw ci Yeesu
nag ne ko: «Salaam-
maalikum, kilifa gi!» daldi
ko fóon bu tàng.
50 Yeesu ne ko: «Sama
xarit, xam naa lu tax nga
ñëw.» Noonu ñu daldi jegesi,
song ko, jàpp ko.
51 Ca saa sa kenn ci ñi ànd
ak Yeesu bocci jaaseem, dóor
surgab sarxalkat bu mag ba,
nopp ba dagg.
52 Waaye Yeesu ne ko:
«Roofal sa jaasi ci mbaram,
ndaxte ku bocci jaasi, jaasi
moo lay rey.
53 Xanaa xamuloo ne man
naa laaj sama Baay, te dina

* **26:53** Maanaam fukki mbooloo ak ñaar yu malaaka; mbooloo mu nekk def juróom benni junni.

ma may ci taxawaay bi
mbooloom malaaka mu xel
dajul*?
54 Waaye su ma ko defoon,
nan la Mbind mi mana ame?
Ndaxte Mbind mi nee na, nii
la wara ame.»
55 Booba Yeesu ne
mbooloo mi: «Jóg ngeen
ngir jàpp ma, gànnaayoo
jaasi ak yet, mel ni ñuy topp
sàcc. Moona daa naa toog
bés bu nekk ca kër Yàlla ga,
di jàngle, te jàppuleen ma.
56 Waaye lii lépp xew na,
ngir amal Mbindi yonent yi.»
Ci kaw loolu taalibe yépp
dëddu ko, daw.

Yeesu taxaw na ci kanam kureelu àttekat ya

57 Ña jàppoon Yeesu
yóbbu ko kër Kayif, sarx-
alkat bu mag ba, fa xutbakat
ya ak njiit ya daje.
58 Piyeer topp ko fu sore,
ba ci ëttu sarxalkat bu mag
ba; mu dugg, toog ak surga
ya, ngir seet nu mbir may
mujje.
59 Noonu sarxalkat yu mag
ya ak kureelu àttekat ya di
seet naaféq bu mana seede
ci Yeesu, ba ñu man koo rey,
60 waaye manuñu koo am.
Teewul ñu bare ñëwoon
nañu, di seede lu dul dëgg.
Ba mujj ñaari nit ñëw naan:
61 «Kii nee woon na: “Man
naa toj kër Yàlla ga, tabaxaat
ko ci ñetti fan.”»
62 Ci kaw loolu sarxalkat
bu mag ba jóg ne ko: «Ndax
doo wax dara? Loo xam ci li
ñii seede ci yaw?»
63 Waaye Yeesu ne cell.
Sarxalkat bu mag ba ne ko:
«Giñloo naa la ci Yàlla miy
dund, nga wax nu, ndax yaa
di Almasi bi, Doomu Yàlla
ji.»
64 Yeesu ne ko: «Wax nga
ko. Maa ngi leen koy wax
it, li dale fii dingeen gis
Doomu nit ki toog ci ndi-
jooru Aji Man ji, di ñëw ci
niiri asamaan si.»
65 Bi mu déggee loolu,
sarxalkat bu mag ba daldi
mer lool, ba xotti ay yéreem,
daldi ne: «Weddi na Yàlla,
lu nu doyeeti seede? Dégg
ngeen ni mu weddee.
66 Lu ngeen ci xalaat?» Ñu
ne ko: «Yoon teg na ko dee.»
67 Ci kaw loolu ñu daldi
tifli ci xar kanamam, dóor ko
ay kurfeñ. Ñeneen talaata
ko,
68 ne ko: «Yaw Kirist,
yonent bi, ndax xam nga ku
la dóor?»

Piyeer weddi na Yeesu

69 Bi looluy xew, Piyeer
moom ma nga toogoon ca
biti ca ëtt ba. Noonu benn
mbindaan ñëw ci moom ne
ko: «Yaw itam àndoon nga
ak Yeesum Galile.»
70 Waaye Piyeer weddi
ko ci kanam ñépp ne ko:
«Xawma li ngay wax.»
71 Bi mu ko waxee, mu
jëm ca bunt ba, te beneen
mbindaan gis ko, mu wax ña
fa nekkoon: «Kii àndoon na
ak Yeesum Nasaret.»
72 Waaye Piyeer weddi-
waat, boole ko ak ay ngiñ ne
ko: «Xawma nit kooku.»
73 Nees-tuut ña fa taxa-
woon ñëw ci Piyeer ne ko:
«Ci lu wóor ne yaw itam
bokk nga ci ñoom, ndaxte sa
waxin feeñal na la.»

74 Bi mu ko déggee, Piyeer daldi giñ ak di waat ne: «Xawma nit kooku.» Te ci taxawaay ginaar daldi sab.
75 Noonu Piyeer fàttaliku la Yeesu waxoon ne: «Bala ginaar a sab, dinga ma weddi ñetti yoon.» Mu daldi génn, di jooy jooy yu metti.

27

Yudaa am na naqar lool, ba xaru

1 Ci suba teel sarxalkat yu mag yépp ak njiiti xeet wa gise, ngir fexee reylu Yeesu.
2 Ñu yeew ko, yóbbu ko, jébbal ko Pilaat boroom réew ma.
3 Bi nga xamee ne Yudaa, mi woroon Yeesu, gis na ne daan nañu ko, mu am naqaru xol. Mu dem nag ca sarxalkat yu mag ya ak njiit ya, delloo leen fanweeri poset yu xaalis,
4 ne leen: «Am naa bàkkaar ci li ma wor nit ku tooñul, ngir ñu rey ko.» Ñu ne ko: «Lu ciy sunu yoon? Loolu yaa ko yég.»
5 Noonu Yudaa sànni xaalis ba ca kër Yàlla ga, jóge fa, dem, takk buum ci baatam, xaru.
6 Sarxalkat yu mag ya nag fab xaalis ba, naan: «Jaaduwul nu def xaalis bii ci dencukaayu xaalis bi ci kër Yàlla gi, ndaxte njégu deret la.»
7 Ñu daldi diisoo nag, jënd ca xaalis ba toolu defarkatu ndaa ya, ngir di fa suul doxandéem ya.
8 Loolu moo tax ñu wooye tool booba ba tey Toolu deret.
9 Noonu la ñu waxoon jaarale ko ci yonent Yàlla Yeremi am, bi mu naan: «Fab nañu fanweeri poseti xaalis ya, mooy njég li bànni Israyil xayma woon ci nit ki;
10 ñu joxe ko ngir toolu defarkatu ndaa ya, ni ma ko Boroom bi sante.»

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat

11 Gannaaw loolu Yeesu taxaw ca kanam boroom réew ma, boroom réew ma laaj ko: «Ndax yaa di buuru Yawut yi?»
12 Yeesu ne ko: «Wax nga ko,» waaye waxul dara ca la ko sarxalkat yu mag ya ak njiit ya jiiñ.
13 Noonu Pilaat ne ko: «Xanaa dégguloo li ñu la jiiñ lépp?»
14 Waaye Yeesu waxu ko ci dara, ba tax boroom réew ma waaru lool.
15 Ca màggal gu nekk nag boroom réew ma daan na may mbooloo ma, ñu tànn kenn ca ña ñu tëjoon, mu daldi leen ko bàyyil.
16 Fekk booba amoon nañu ku ñu tëjoon, ku siiw te tudd Barabas.
17 Bi nga xamee ne daje nañu nag, Pilaat laaj leen: «Kan ngeen bëgg, ma bàyyi ko, Barabas walla Yeesu mi ñuy wax Kirist?»
18 Ndaxte xamoon na ne kiñaan rekk a taxoon, ñu jébbal ko ko.
19 Te it bi mu toogee sax ca jalu àttekaay ba, soxnaam yónnee ci moom ne ko: «Bul

dugg ci yëfi ku jub kooku,
ndaxte tey gént naa ci moom
te sonn naa ci lool.»
20 Waaye sarxalkat yu mag
ya ak njiit ya xiir mbooloo
ma, ñu laaj Barabas te reylu
Yeesu.
21 Noonu boroom réew ma
laaj leen: «Kan ci ñaar ñii
ngeen bëgg, ma bàyyil leen
ko?» Ñu ne ko: «Barabas.»
22 Pilaat ne leen: «Nan
laay def nag Yeesu, mi tudd
Kirist?» Ñépp ne ko: «Daaj
ko ci bant, ba mu dee!»
23 Boroom réew ma ne
leen: «Lu tax? Gan tooñ la
def?» Waaye ñu daldi yuuxu
bu gëna kawe naan: «Daaj
ko ci bant!»
24 Naka Pilaat xam ne du
ci man dara, fekk na sax
yëngu-yëngu bi gëna am
doole, mu daldi fab ndox,
raxas ay loxoom ca kanam
mbooloo ma ne leen: «Set
naa ci deretu ku jub kii; nu
ngeen xam, defleen ko.»
25 Ñépp ne ko: «Na dere-
tam dal ci sunu kaw ak sunu
kaw njaboot.»
26 Noonu Pilaat bàyyil leen
Barabas, mu dóorlu Yeesu ay
yar, jébbal ko, ngir ñu daaj
ko ci bant.

Xarekat ya ñaawal nañu Yeesu

27 Bi ñu ko defee xarekati
boroom réew ma fab Yeesu,
yóbbu ko ci biir kër ga,
ñu daldi woo mbooloom
xarekat ya yépp ci moom.
28 Noonu ñu summi ko,
solal ko mbubbum xarekat
mu xonq curr.
29 Ñu ràbb kaalag dég, teg
ko ci boppam, teg bantu xat
ci loxol ndijooram, sukk ci
kanamam, di ko ñaawal ne
ko: «Nuyu nanu la, yaw
buuru Yawut yi!»
30 Ba noppi ñu daldi tifli
ci kawam, fab bantu xat ba,
dóor ko ci boppam.
31 Bi ñu ko ñaawalee ba
noppi, ñu summi mbubbum
xarekat ma, solaatal ko ay
yéreem, yóbbu ko, ngir daaj
ko ci bant.

Daaj nañu Yeesu ci bant bi

32 Bi nga xamee ne génn
nañu, ñu daje ak nit ku dëkk
Siren te tudd Simoŋ; ñu ga
ko, ngir mu gàddu bant, ba
ñu wara daaj Yeesu.
33 Ñu ñëw nag fa ñuy wax
Golgota, biy tekki «bérabu
Kaaŋu bopp.»
34 Bi ñu fa eggee, ñu jox ko
biiñ, ñu def ci lu wex. Waaye
bi mu ko mosee, nanguwu
koo naan.
35 Noonu ñu daaj ko ca
bant ba, ñu daldi séddoo ay
yéreem, tegoo ko ay bant,
36 ba noppi toog fa, di ko
wottu.
37 Te it ñu teg ci kaw bop-
pam mbind, mu xamle lu tax
ñu rey ko, mu ne: «Kii mooy
Yeesu, buuru Yawut yi.»
38 Booba it ñu daajaale
ak moom ñaari taskati réew
ma, kenn ci ndijooram, ka ca
des ci càmmoñam.
39 Ña fa doon romb di ko
xas, di wëcc seen bopp ndax
sib ko,
40 naan: «Yaw mi mana
toj kër Yàlla ga, tabaxaat
ko ci ñetti fan, musalal sa
bopp; boo nekkee Doomu
Yàlla, wàccal ci bant bi!»

41 Sarxalkat yu mag ya ak
xutbakat ya ak njiit ya it di
ko ñaawal naan:
42 «Waa jii musal na
ñeneen te manula musal
boppam! Ndegam mooy
buuru Israyil, na wàcc léegi
ci bant bi, nu gëm ko.
43 Gannaaw dénk na
boppam Yàlla, kon na ko
Yàlla musal, bu ko soppee,
ndaxte nee na: “Maay
Doomu Yàlla.”»
44 Taskati réew ma it, ya
ñu daajaale ak moom, di ko
xas noonule.

Yeesu saay na

45 La tàmbalee digg
bëccëg, ba ci tisbaar, réew
mépp lëndëm.
46 Noonu ci wetu ñetti
waxtu Yeesu daldi wootee
kàddu gu dëgër naan: «Eli,
Eli, lema sabaktani?» liy
tekki «Sama Yàlla, sama
Yàlla, lu tax nga dëddu ma?»
47 Ñenn ña ca ña fa taxaw
nag, bi ñu ko déggee, ñu ne:
«Mu ngi woo yonent Yàlla
Ilyaas.»
48 Ca saa sa kenn ci ñoom
daw, jël aw sagar, capp ko ci
bineegar, mu teg ko ci kaw
bant, jox ko ko, mu muucu.
49 Waaye ña ca des ne:
«Bàyyil, nu seet ba xam
Ilyaas dina ñëw, musal ko.»
50 Noonu Yeesu wootewaat
ak kàddu gu dëgër, delloo
ruuwam Yàlla.
51 Ca saa sa ridob bérab
bu sell ba ca kër Yàlla ga
xar ñaar, li dale ci kaw ba
ci suuf; suuf si yëngu, doj yi
toj, bàmmeel yi ubbiku,
52 te ñu bare ci jëmmi nit
ñu sell ñu dee, dekki.
53 Te gannaaw ndekkitel
Yeesu ñu génn ca bàmmeel
ya, dugg ca dëkk bu sell ba,
te feeñu ñu bare.
54 Noonu njiitu xare bi ak
ñi ànd ak moom di wottu
Yeesu, bi ñu gisee suuf si
yëngu ak li xew, ñu daldi tiit
lool ne: «Ci dëgg, kii Doomu
Yàlla la.»
55 Amoon na fa it ay jigéen
yu bare yu leen dànd, di
seetaan. Te ñoo jóge woon
Galile, ànd ak Yeesu, di ko
topptoo.
56 Xàmmi nañu ci:
Maryaama mi dëkk Mag-
dala, Maryaama ndeyu Saag
ak Yuusufa, ak ndeyu doomi
Sebede ya.

Rob nañu Yeesu

57 Ca ngoon amoon na taal-
ibeb Yeesu mu ñëw, tudd
Yuusufa te dëkk Arimate; ku
bare alal la woon.
58 Mu dem ca Pilaat, laaj
ko néewu Yeesu. Pilaat san-
taane, ñu jox ko ko.
59 Noonu Yuusufa fab
jëmm ja, laxas ko ci càngaay
lu set,
60 dugal ko ca bàmmeel bu
bees, ba mu yettaloon bop-
pam ciw doj. Mu béraŋ doj
wu mag ca buntu bàmmeel
ba, dem.
61 Fekk Maryaamam Mag-
dala ak Maryaama ma ca
des ñoo fa toogoon janook
bàmmeel ba.
62 Ba bët setee nag, ca
bés ba topp bésu Waajal
ba, sarxalkat yu mag ya ak
Farisen ya dajaloo, jëm ci
Pilaat.
63 Ñu ne ko: «Boroom
réew mi, fàttaliku nanu ne,

naxkat booba waxoon na, bi
muy dund naan: “Gannaaw
ñetti fan dinaa dekki.”
64 Danoo bëggoon nag,
nga santaane, ñu wottu
bàmmeel ba, ba am ñetti
fan, ngir bañ taalibeem ya
ñëw, sàcc néew ba, tey yégle
ne dekki na. Bu ko defee nax
bu mujj boobu dina yées bu
jëkk ba.»
65 Pilaat ne leen: «Amleen,
ay wottukat a ngi nii. Dem-
leen wottuji ko, ni ngeen
mane.»
66 Noonu ñu dem, tëj
bàmmeel ba bu wóor, ñu tay
ca doj wa màndarga, teg fa
wottukat ya.

28

Yeesu Kirist dekki na

1 Gannaaw bésub noflaay
ba nag, ca fajar ga, ca
bés bu jëkk ca ayu-bés
ga, Maryaamam Magdala ak
Maryaama ma ca des dem,
seeti bàmmeel ba.
2 Fekk suuf yëngu woon
na bu metti, ndaxte benn
malaakam Boroom bi wàcc
na ci asamaan, ñëw béraŋ
doj wa, toog ci kaw.
3 Meloom mel na ni melax,
ay yéreem weex tàll ni
perkaal.
4 Ñi doon wottu tiit bay
lox, daldi mel ni ñu dee.
5 Noonu malaaka ma ne
jigéen ña: «Buleen tiit. Xam
naa ne yéena ngi wut Yeesu,
ma ñu daajoon ca bant ba,
6 waaye nekkatu fi, ndaxte
dekki na, ni mu ko waxe
woon. Ñëwleen seet fi mu
tëddoon,
7 te ngeen dem bu gaaw,
wax ay taalibeem ne dekki
na te jiituji na leen Galile;
foofa ngeen koy gise. Lii laa
leen wax.»
8 Bi loolu amee nag jigéen
ña daldi jóge bu gaaw ca
bàmmeel ba, tiit ak mbég
mu réy di jax seen xol, ñu
daldi daw, ngir yégal ko taal-
ibe ya.
9 Ba ñuy dem nag, Yeesu
taseek ñoom ne leen: «Maa
ngi leen di nuyu.» Jigéen ña
jegesi, laxasu cay tànkam, di
ko màggal.
10 Yeesu ne leen: «Buleen
tiit, waaye demleen yégal
samay bokk, ñu dem Galile;
foofa lañu may gise.»
11 Ba ñuy dem, ñenn ca
wottukat ya ñëw ca dëkk ba,
xamal sarxalkat yu mag ya
lépp lu xew.
12 Noonu sarxalkat ya da-
jaloo ak njiit ya, ñu diisoo;
ba noppi ñu fab xaalis bu
bare, jox ko xarekat ya,
13 ne leen: «Nangeen wax
lii: “Ay taalibeem ñëw nañu
ci guddi, sàcc ko, bi nuy
nelaw.”
14 Te bu ko boroom réew
mi yégee nag, dinanu ko
neexal, ngir rawale leen.»
15 Wottukat ya nag fab
xaalis ba, def la ñu leen
santoon. Te nettali boobu
siiw na ci Yawut yi ba bésu
tey.
16 Noonu fukki taalibe ya
ak benn dem ci biir Galile, ca
tund wa leen Yeesu digaloon.
17 Bi ñu gisee Yeesu, ñu
màggal ko, waaye ñenn ñi
am xel ñaar.

18 Yeesu jegesi ne leen:
«Sañ-sañ bépp, jox nañu ma
ko ci kaw ak ci suuf.
19 Demleen nag sàkk ay
taalibe ci xeet yépp, sóob
leen ci ndox ci turu Baay bi
ak Doom ji ak Xel mu Sell mi;
20 ngeen jàngal leen, ñuy
sàmm lépp li ma leen sant.
Maa ngi ànd ak yéen bés
bu nekk, ba kera àddina di
tukki.»

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci MÀRK

Waareb Yaxya

1 Xibaaru jàmm bu Yeesu
Kirist, Doomu Yàlla*, nii la
tàmbalee.
2 Bind nañu ci téereb
yonent Yàlla Esayi naan:
«Maa ngi yónni sama ndaw
ci sa kanam,
mu xàllal la sa yoon.
3 Baat a ngi xaacu ca màndiŋ
ma naan:
"Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar."»
4 Noonu Yaxya feeñ ca
màndiŋ ma, di sóob nit ñi ci
ndox, tey waaree nii: «Tu-
ubleen seeni bàkkaar, ba
noppi ma sóob leen ci ndox,
ngir Yàlla baal leen seeni
bàkkaar.»
5 Kon waa diiwaanu
Yude ñépp ak waa dëkku
Yerusalem ñépp daldi génn
jëm ci moom, di nangu seeni
bàkkaar fi kanam ñépp,
Yaxya sóob leen ca dexu
Yurdan.
6 Yaxya nag mi ngi
soloon mbubb mu ñu
ràbbe kawaru giléem, takk
laxasaayu der ci ndiggam.
Ay njéeréer la doon dunde
ak lem.
7 Mu waare ne: «Am
na kuy ñëw sama gannaaw
koo xam ne kii moo ma
ëpp kàttan; yeyoowuma sax
sëgg, ngir tekki ay dàllam.
8 Maa ngi leen di sóob
ci ndox, waaye moom dina
leen sóob ci Xel mu Sell mi.»

Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan

9 Booba Yeesu jóge na
dëkku Nasaret ci diiwaanu
Galile, ñëw, Yaxya sóob ko ci
dexu Yurdan.
10 Bi muy génn ndox mi,
mu daldi gis asamaan xar,
te Xelum Yàlla di wàcc ci
melow pitax, ñëw ci moom.
11 Te baat bu jóge
asamaan jib ne: «Yaa di
sama Doom, ji ma bëgg; ci
yaw laa ame bànneex.»

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

12 Ci kaw loolu Xelum Yàlla
daldi jéñ Yeesu, mu dem ca
màndiŋ ma.
13 Mu nekk fa ñeent fukki
fan, jànkoonte ak fiiri Sey-
taane; mu dëkk ci biir rabi
àll yi, te malaakay Yàlla di ko
topptoo.

Yeesu tànn na ñeenti taal-ibe

14 Bi nga xamee ne jàpp
nañu Yaxya, Yeesu dem ca
diiwaanu Galile, di waare
xibaaru jàmm bu Yàlla bi,
15 naan: «Jamono ji mat
na, nguuru Yàlla jegesi na;
tuubleen seeni bàkkaar te
gëm xibaaru jàmm bi.»

* **1:1** ***Doomu Yàlla:*** tur wii tekkiwul ne, Yàlla moo jur Yeesu mook Maryaama, ndaxte loolu araam na. Tekkiwul it ne, dañoo màggal nit, ba di ko méngale ak Yàlla. Waaye day tekki ne Yeesu mooy Kàddug Yàlla, di ki dippeekoo ci Yàlla te feeñal jikkoom. Ku gis doom, xam nu baayam mel. Ku gis Yeesu kon, xam nu Yàlla mel.

16 Am bés Yeesu doon dox
ca tefesu dexu Galile, mu gis
fa ñaar ñu bokk ndey ak
baay, di Simoŋ ak Andare
rakkam, ñuy sànni seeni
mbaal ci dex gi, ndaxte ay
nappkat lañu woon.
17 Yeesu ne leen:
«Ñëwleen topp ci man,
dinaa leen def nappkati nit.»
18 Ci saa si ñu bàyyi seeni
mbaal, topp ci moom.
19 Bi Yeesu demee ba ca
kanam, mu gis Saag doomu
Sebede, ak Yowaana, mi mu
bokkal ndey ak baay, ñu
nekk ci gaal gi, di defar seeni
mbaal.
20 Noonu Yeesu woo leen,
ñu daldi bàyyi seen baay
Sebede ci gaal gi, moom ak
surga ya, tey topp ci moom.

Yeesu faj na nit ku am rab

21 Gannaaw loolu ñu dem
Kapernawum. Ca bésub
noflaay nag Yeesu daldi dugg
ci jàngu bi, di leen jàngal.
22 Te ñu waaru ca
njàngleem, ndaxte jàngal
na leen ak sañ-sañ bu seeni
xutbakat amul.
23 Noonu am na ci jàngu
bi nit ku rab jàpp. Mu daldi
yuuxu naan:
24 «Yaw Yeesum Nasaret,
loo nuy fexeel? Ndax dangaa
ñëw, ngir alag nu? Xam naa
la, yaa di Aji Sell, ji jóge ci
Yàlla.»
25 Waaye Yeesu gëdd ko
naan: «Noppil te génn ci
moom!»
26 Noonu rab wi daldi say-
loo nit ki te génn ci moom ak
yuux gu réy.
27 Bi loolu amee ñépp
waaru, ba laajante naan:
«Kii mooy kan? Mii njàngle
lu bees la te ànd ak sañ-sañ.
Day sant rab yi sax, ñu di ko
déggal.»
28 Noonu turam daldi siiw
ci diiwaani Galile gépp.

Yeesu faj na jarag yu bare

29 Bi nga xamee ne génn
nañu ci jàngu bi, ñu ànd ak
Saag ak Yowaana, dem ci kër
Simoŋ ak Andare.
30 Fekk gorob Simoŋ bu
jigéen tëdd wopp ak yaram
wu tàng; ñu daldi ko yégal
Yeesu.
31 Mu ñëw nag ci moom,
jàpp loxoom, yékkati ko.
Noonu tàngoor wi daldi
wàcc, te soxna si di leen
topptoo.
32 Ca ngoon sa nag, bi
jant sowee, ñu indil Yeesu ñi
wopp ñépp ak ñi rab jàpp
ñépp,
33 ba dëkk bi bépp dajaloo
ci buntu kër gi.
34 Noonu mu wéral ñu
bare, ñu wopp ak ay jàngoro
yu wuute, te dàq ay rab yu
bare. Waaye mu tere rab
yi, ñu wax dara, ndaxte xam
nañu ko.

Yeesu wéetoo na ak Yàlla

35 Ca njël laata bët di set,
Yeesu jóg dem ca bérab bu
wéet, di fa ñaan Yàlla.
36 Simoŋ nag ak ñi ànd ak
moom di ko seet fu nekk.
37 Bi ñu ko gisee, ñu ne ko:
«Ñépp a ngi lay seet.»
38 Waaye Yeesu ne leen:
«Nanu dem feneen ci dëkk
yi nu wër, ma waare fa itam,
ndaxte moo tax ma génn.»
39 Noonu mu wër ci dii-
waanu Galile gépp, di waare

ci seeni jàngu, tey dàq rab yi.

Yeesu faj na ku gaana

40 Am bés ku gaana ñëw ci moom, sukk, ñaan ko ne: «Soo ko bëggee, man nga maa wéral.»
41 Yeesu yërëm ko, tàllal loxoom, laal ko naan: «Bëgg naa ko, wéral.»
42 Ca saa sa ngaanaam daldi deñ, mu wér.
43 Noonu Yeesu yebal ko, dénk ko bu wér naan:
44 «Moytula wax kenn dara, waaye demal won sa bopp sarxalkat bi, te nga jébbal Yàlla sarax, si yoonu Musaa santaane, ngir ñu xam ne wér nga, te mu nekk seede ci ñoom.»
45 Waaye naka la waa ji génn, mu di yéene ci kaw li xewoon, te di ko jéebaane, ba tax Yeesu manatula fàŋŋaaral dugg cib dëkk, waaye mu nekk ci biti ciy bérab yu wéet. Ba tey nit ñi jóge fu nekk, di ko fa fekk.

2

Yeesu faj na ku làggi

1 Bi ay fan weesoo, Yeesu délsi dëkku Kapernawum, mu siiw ne mu ngi ci kër gi.
2 Noonu nit ñu bare dajaloo fa, ba kenn amatul foo taxaw, du ci bunt bi sax. Te Yeesu di leen yégal kàddu gi.
3 Noonu, am ñu ko indil ku yaramam wépp làggi, ñeenti nit jàppoo ko.
4 Waaye manuñu koo jege ndax mbooloo mi. Kon ñu daldi teggi kaw kër gi, di bëtt fa tiim bérab ba Yeesu nekk, daldi yoor basaŋ, ga làggi ba tëdd.
5 Bi Yeesu gisee seen ngëm, mu ne làggi ba: «Sama waay, baal nañu la say bàkkaar.»
6 Fekk ay xutbakat toog fa, ñu di werante ci seen xel naan:
7 «Kii kan la, ba saña wax lii; mi ngi sosal Yàlla. Ana ku mana baale bàkkaar yi, ku dul Yàlla doŋŋ?»
8 Waaye Yeesu yég ci xelam li ñuy werante ci seen biir, ne leen: «Lu tax ngeen di werantee nii ci seen xel?
9 Lan moo gëna yomb, ma wax ku làggi ki: “Baal nañu la say bàkkaar,” walla ma wax ko: “Jógal, jël sa basaŋ, tey dox”?
10 Waaye xamleen ne, Doomu nit ki am na ci àddina sañ-sañu baale bàkkaar yi.» Ci kaw loolu mu ne làggi ba:
11 «Maa ngi la koy sant, jógal, jël sa basaŋ te nga ñibbi.»
12 Ca saa sa mu jël basaŋam te génn fa kanam ñépp. Noonu ñépp waaru, di màggal Yàlla naan: «Lu mel ni lii, masunu koo gis.»

Yeesu woo na Lewi

13 Gannaaw loolu Yeesu génnaat, aw booru dex ga, mbooloo mépp di ñëw ci moom, mu di leen jàngal.
14 Bi Yeesu di romb, mu gis ku ñuy wax Lewi, doomu Alfe, toog ca juuti ba. Yeesu ne ko: «Kaay topp ci man.» Mu jóg, daldi topp ci moom.
15 Bi loolu amee Yeesu ak i taalibeem di lekk ci kër

Lewi, fekk ay juutikat ak ay
boroom bàkkaar yu bare di
lekkandoo ak ñoom, ndaxte
ñu bare ci ñoom a ko top-
poon.
16 Waaye xutbakat yi bokk
ci Farisen yi, bi ñu gisee ne
dafa bokk lekk ak ay juu-
tikat ak ay boroom bàkkaar,
ñu daldi laaj taalibe yi:
«Lu tax muy lekkandoo ak
ay juutikat ak ay boroom
bàkkaar?»
17 Noonu Yeesu dégg
ko, mu ne leen: «Ñi wér
soxlawuñu fajkat, ñi wéradi
ñoo ko soxla; ñëwuma woo
ñi jub, waaye bàkkaarkat yi
laay woo.»

Ndax warees na woor?

18 Taalibey Yaxya nag ak
Farisen yi daan nañu woor.
Ñu ñëw nag fi Yeesu ne ko:
«Lu tax taalibey Yaxya yi ak
yu Farisen yi di woor, te say
taalibe duñu woor?»
19 Yeesu ne leen: «Ndax
gan, yi ñëw cig céet, dinañu
woor, fekk boroom céet gi
ànd ak ñoom? Duñu woor,
li feek boroom céet gaa ngi
ànd ak ñoom.
20 Waaye bés yaa ngi ñëw,
yu ñuy jële boroom céet
gi; bés boobaa nag dinañu
woor.
21 «Kenn du daax mbubb
mu màggat ak sekkit wu
bees; ndaxte sekkit wi day
ñoddi mbubb mi, te xottiku
bi gëna yaatu.
22 Te kenn du def biiñ
bu bees ci mbuusi der yu
màggat. Lu ko moy, biiñ
bi day toj mbuus yi, ba
mbuus yi yàqu, biiñ bi tu-
uru. Waaye biiñ bu bees,
ci mbuus yu bees lañu koy
def.»

Yeesu nee na, mooy boroom bésub noflaay bi

23 Amoon na benn bésub
noflaay Yeesu jaar ciy tool
yu ñor. Bi ñuy dem nag, ay
taalibeem daldi fàq ay gub.
24 Noonu Farisen ya ne
Yeesu: «Gisal, lu tax say
taalibe di def lu jaaduwul ci
bésub noflaay bi?»
25 Yeesu ne leen: «Ndax
jànguleen la Daawuda de-
foon, ba mu amee soxla
te xiif, moom ak ña mu
àndaloon?
26 Xanaa yéguleen li
amoon ci bési Abiyatar
sarxalkat bu mag bi, ni
Daawuda dugge woon ca kër
Yàlla ga, lekk mburu, ya ñu
teewal ca kanam Yàlla, jox
ci it ña mu àndaloon; fekk
jaaduwul kenn lekk ko, ku
dul sarxalkat?»
27 Yeesu dellu ne leen:
«Yàlla sàkkul nit ngir bésub
noflaay bi, waaye sàkk na
bésub noflaay ngir nit.
28 Noonu Doomu nit ki
mooy boroom bésub noflaay
bi.»

3

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

1 Am beneen bés, Yeesu
duggaat ci jàngu bi, fekk
amoon na fa nit ku loxoom
làggi.
2 Am na fa nag ay Farisen,
ñuy xool Yeesu, ba xam ndax
dina ko faj ci bésub noflaay
bi, ngir ñu man koo tuumaal.

3 Yeesu ne ku loxoom
làggi: «Jógal, taxaw ci
kanam ñépp.»
4 Noonu Yeesu ne leen:
«Lan moo jaadu, nu def ko
bésub noflaay bi, lu baax
mbaa lu bon; nu musal nit
mbaa nu rey nit?» Waaye ñu
ne cell.
5 Ci kaw loolu Yeesu xool
leen ak mer, am naqar ndax
seen xol bu fatt; ba noppi mu
ne nit ki: «Tàllalal sa loxo.»
Nit ki tàllal ko, loxoom daldi
wér péŋŋ.
6 Ca saa sa nag Farisen ya
génn, daldi gise ak ñi far ak
buur bi Erodd, ngir fexe koo
reylu.

Mbooloo mu bare topp na Yeesu

7 Gannaaw loolu Yeesu ak
ay taalibeem jóge fa, jëm
dex ga. Fekk mbooloo
mu mag mu jóge diiwaanu
Galile, topp ko.
8 Te it nit ñu bare dégg la
mu def, ñu ñëw fi moom,
jóge diiwaanu Yude ak
dëkku Yerusalem, ca dii-
waanu Idume, ca gannaaw
dexu Yurdan ak ci wàlli Tir
ak Sidon.
9-10 Booba nag Yeesu faj na
ñu bare, ba mboolem ñi am
i jàngoro di ko song, ngir
laal ko. Noonu Yeesu wax
ay taalibeem, ñu wutal ko
gaal, ngir mbooloo mi bañ
koo buux.
11 Fekk booba képp ku rab
jàpp ku ko gis, daanu fa
kanamam di yuuxu naan:
«Yaa di Doomu Yàlla.»
12 Waaye Yeesu gëdd rab
yi bu wér, ngir ñu bañ koo
siiwal.

Yeesu tànn na fukki ndaw yi ak ñaar

13 Gannaaw loolu Yeesu
yéeg ci tund wi, woo ñi ko
neex, ñu daldi ñëw ci moom.
14 Noonu mu tànn ci fukk
ak ñaar, tudde leen ay
ndawam, ngir ñu ànd ak
moom te mu yónni leen, ñu
waareji,
15 mu joxaale leen sañ-
sañu dàq ay rab.
16 Fukk ak ñaar ñii la tànn:
Simoŋ, mi mu tudde Piy-
eer,
17 Saag doomu Sebede, ak
Yowaana mi mu bokkal
ndey ak baay— ñoom ñi
mu wooye Bowanerses,
maanaam «Ñi aaytal ni
dënnu gi»—
18 Andare ak Filib,
Bartelemi ak Macë,
Tomaa ak Saag doomu
Alfe,
Tade ak Simoŋ, mi bokk ca
mbooloo, ma ñu tudde
Ñi farlu ci moom seen
réew;
19 ak Yudaa Iskariyo mi
nara wor Yeesu.

Ku sosal Xelu Yàlla mi

20 Am beneen bés Yeesu
ñëwaat ca kër ga. Te
mbooloo mu bare da-
jaloowaat fa, ba tax
manuñoo lekk sax.
21 Bi ko ay bokkam déggee
nag, ñu ñëw, ngir jàppsi
ko naan: «Dafa tàggoo ak
sagoom.»
22 Te it xutbakat ya jóge
Yerusalem ne: «Beelsebul
jàpp na ko; ci kàttanu buuru
rab yi lay dàqe rab yi.»
23 Noonu Yeesu woo leen,
wax ak ñoom ciy léeb ne

leen: «Naka la Seytaane
mana dàqe Seytaane?
24 Réew mu xeex boppam,
du mana yàgg.
25 Te kër gu xeex boppam,
du mana yàgg.
26 Bu Seytaane nag jógee,
ba xeex boppam, xàjjalikoo
dikkal na ko te du mana
yàgg, waaye dina tas.
27 «Su fi amee nit ku bare
doole, naka la kenn mana
dugge ci këram, nangu
alalam? Xanaa dafay jëkka
yeew ku bare doole ka, ba
noppi doora toj këram gépp.
28 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, lépp dees na ko
baal nit ñi, muy bàkkaar,
muy sosal Yàlla wu mu
mana doon.
29 Waaye kuy sosal Xel mu
Sell mi deesu ko baal mukk;
gàddu na bàkkaar ba fàww.»
30 Yeesu wax na loolu,
ndaxte nee woon nañu, rab
jàpp na ko.

Ndeyu Yeesu ak ay rakkam

31 Noonu ndeyu Yeesu ak
ay rakkam ñëw, ñu taxaw ci
biti, yónnee, woo ko.
32 Fekk booba mbooloo
nga toog, wër ko. Ñu ne ko
nag: «Sa yaay ak say rakk ñu
ngi taxaw ci biti, di la laaj.»
33 Waaye Yeesu ne leen:
«Kan mooy sama ndey? Ñan
ñooy samay rakk?»
34 Noonu mu xool ñi ko
wër naan: «Sama yaay ak
samay rakk a ngii;
35 ndaxte kuy def coobarey
Yàlla, kooku mooy sama
rakk ak sama jigéen ak sama
ndey.»

4

Léebu beykat bi

1 Am beneen yoon Yeesu
nekk ci wetu dex ga, di
jànglewaat. Mbooloo mu
bare dajaloosi, ba tax mu
yéeg cig gaal, dugg ca dex
ga; mbooloo mépp taxaw ca
tefes ga.
2 Noonu Yeesu daldi leen
jàngal lu bare ciy léeb. Ci
njàngleem nag mu ne leen:
3 «Dégluleen, dafa amoon
beykat bu demoon jiyi.
4 Bi muy saaw toolam nag,
lenn ci pepp mi wadd ci kaw
yoon wi, picc yi daldi ñëw,
lekk ko lépp.
5 Leneen ci pepp mi wadd
ci bérab bu bare ay doj te
néew suuf, mu daldi sax
bu gaaw, ndaxte suuf si
barewul.
6 Waaye bi jant bi naajee,
mu lakk, wow, ndaxte amul
ay reen.
7 Leneen nag wadd ci biir
ay xaaxaam, xaaxaam yi
daldi sax, tanc ko, te meññul
dara.
8 Li ci des dal ci suuf su
baax, mu jóg, sax, di focci
ay gub; lii àntu, ba mat
fanweeri yoon lu ëpp la mu
ji woon, lii mat juróom benn
fukk, lii mat téeméer.»
9 Noonu Yeesu ne leen:
«Déglul bu baax, yaw mi am
ay nopp.»
10 Gannaaw loolu ba Yeesu
nekkee fu wéet, fukki taal-
ibe ak ñaar ña, ak ñeneen
ñu daan ànd ak ñoom, laaj
ko ci mbirum léeb yi.
11 Mu ne leen: «Yéen
may nañu leen, ngeen xam

mbóoti nguuru Yàlla, waaye
ñi ci biti léeb ay ëmb lépp.
12 Noonu la, ngir:
"Ñuy xool bu baax waaye duñu gis dara,
di déglu bu baax waaye duñu xam dara,
ngir bañ ñu tuub seeni bàkkaar te Yàlla baal leen."»
13 Noonu Yeesu ne leen: «Ndax xamuleen léeb wii? Nu ngeen xame nag léeb yi ci des?
14 Ki ji nag, kàddu gi lay ji.
15 Ki féete ci yoon wi mooy ki dégg, Seytaane ñëw ci saa si, këf kàddu, gi ñu def ci moom.
16 Ki jot kàddu gi ci bérab bu bare ay doj mooy ki dégg kàddu gi, nangu ko ak mbég ci saa si,
17 waaye du yàgg, ndaxte wax ji saxul ci moom. Bu jaaree ci nattu nag, mbaa ñu fitnaal ko ndax kàddu gi, mu dàggeeku ci saa si.
18 Ki jot jiwu wi ci xaax-aam yi mooy ki dégg kàddu gi,
19 waaye soxlay àddina ak naxi alal ak bëgge solu ko, tanc kàddu gi, ba du meññ dara.
20 Ki jot kàddu gi ci suuf su baax si nag, mooy ki ko dégg te nangu ko, ba jariñ; kii mat fanweeri yoon lu ëpp la ñu ji woon, kii mat juróom benn fukk, kii mat téeméer.»

Léebu làmp bi

21 Yeesu ne leen itam: «Ndax nit dina jël làmp, dëpp ci leget walla def ko ci ron lal? Ndax du ko wékk?
22 Amul dara luy kumpa lu ñu warula siiwal, mbaa mu làqu te warul ne fàŋŋ.
23 Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.»
24 Mu ne leen: «Seetleen bu baax li ngeen di dégg. Dees na leen nattal ak natt, bi ngeen di nattale, te dollil leen.
25 Ku am, dees na la dollil; ku amul, li nga am as néew, dees na ko nangu.»

Léebu jiwu wi

26 Yeesu teg ci ne: «Nguuru Yàlla dafa mel ni nit ku ji tool.
27 Muy nelaw walla muy xool, guddi mbaa bëccëg, jiwu wi sax, di màgg, te xamul naka la ko defe.
28 Suuf day meññ moom ci boppam, mu sax, focci, def i gub.
29 Bu gub yi ñoree nag, mu dagg ko, ndaxte ngóob jot na.»

Léebu doomu fuddën gi

30 Yeesu ne leen ati: «Lu nu mana méngaleel nguuru Yàlla? Walla ban léeb lanu ko mana misaale?
31 Dafa mel ni doomu fuddën, bi gëna tuuti ci jiwu yépp;
32 waaye boo ko jiyee, day jóg, màgg, ba sut gàncaxi tóokër yépp; mu sax ay bànqaas yu réy, ba picci asamaan tàgg ci keram.»
33 Noonu Yeesu dégtal leen yeneen léeb yu bare yu mel ni yii, di leen xamal kàddu gi, aju ci lu ñu àttan.
34 Daawu leen wax dara lu dul ciy léeb. Waaye bu

wéetee ak ay taalibe, daan
na leen firil lépp.

Yeesu dalal na ngelaw li

35 Bés booba nag ci ngoon
Yeesu ne taalibe yi: «Nanu
jàll dex gi.»
36 Mu yiwi mbooloo mi
nag, ay taalibeem jël ko ni
mu mel ci gaal gi; te yeneen
gaal ànd ak moom.
37 Naka noona ngelaw lu
mag daldi jóg, duus yi sàng
gaal gi, ba mu bëgga fees.
38 Fekk Yeesu tëdd di
nelaw ci ngegenaay ci taatu
gaal gi.
Taalibe yi daldi ko yee
naan: «Kilifa gi, ndax sunu
bakkan soxalu la?»
39 Ci kaw loolu Yeesu jóg,
daldi gëdd ngelaw li, ne dex
gi: «Noppil te dal!» Noonu
ngelaw li dal, ba lépp ne
nemm.
40 Yeesu ne taalibe ya:
«Lu tax ngeen tiit? Ndax
gëmaguleen?»
41 Ñu daldi ragal lool, naan
ci seen biir: «Kii moo di kan,
ba ngelaw li ak dex gi sax di
ko déggal?»

5

Yeesu faj na ku rab jàpp

1 Noonu ñu jàll dex ga, ba
teer ci diiwaanu waa Serasa.
2 Bi Yeesu génnee gaal gi,
nit ku rab jàpp jóge ca sëg
ya, daldi ñëw kar ko.
3 Kooku nag ca sëg ya
la dëkk, te kenn manu koo
yeew, du ak càllala sax.
4 Ndaxte ay yoon yu bare
jéngoon nañu ko te yeew
ko ak ay càllala, waaye waa
ji daldi dagg càllala yi te
damm jéng yi, ba kenn amul
woon kàttanu téye ko.
5 Guddi ak bëccëg mu nga
woon ca sëg ya ak ca tund
ya, di yuuxu te jam yara-
mam ak ay xeer.
6 Bi mu gisee Yeesu fu sore
nag, mu daldi dawsi, sukk fa
kanamam,
7 di xaacu naan: «Yaw
Yeesu Doomu Yàlla Aji Kawe
ji, loo may fexeel? Ci turu
Yàlla, bu ma mbugal.»
8 Ndaxte Yeesu da ko ne:
«Yaw rab wu bon wi, génnal
ci nit ki.»
9 Noonu Yeesu laaj ko:
«Noo tudd?» Mu ne ko:
«Coggal laa tudd, ndaxte ñu
bare lanu.»
10 Muy ñaan Yeesu lool,
ngir mu bañ leena dàq ca
réew ma.
11 Fekk amoon na fa ca
tund wa géttu mbaam-xuux
yu bare yuy for.
12 Rab ya ñaan Yeesu: «Jox
nu ndigal, nu dugg mbaam-
xuux ya.»
13 Mu may leen ko. Noonu
rab ya génn nit ka, dugg
mbaam-xuux ya, ñu daldi
bartalu, daanu ca dex ga,
lab fa. Mbaam-xuux ya nag
matoon nañu ñaari junni.
14 Noonu sàmm ya daw ca
dëkk ba ak ca àll ba, nettaliji
mbir mi, ba nit ñi ñëw, seet
li xew.
15 Ñu ñëw nag ci Yeesu, gis
ka rab ya jàppoon toog, sol
ay yére te ànd ak sagoom.
Ñu daldi ragal.
16 Ña fekke woon mbir ma
nag nettali leen mbirum nit
ka ak mbaam-xuux ya.

17 Ci kaw loolu ñu daldi
ñaan Yeesu, mu sore seen
réew.
18 Bi Yeesu di dugg ci gaal
gi, ki rab ya jàppoon ñaan
Yeesu, ngir ànd ak moom.
19 Waaye Yeesu mayu ko
ko. Mu ne ko: «Ñibbil ci
say bokk, nettali leen ni la
Boroom bi yërëme, ba defal
la lii lépp.»
20 Noonu waa ji dem ci di-
iwaanu Fukki dëkk yi, daldi
fa yégle la ko Yeesu defal, ba
ñépp waaru.

Yeesu dekkal na doomu Yayrus te faj jigéen

21 Noonu Yeesu jàllaat dex
ga, taxaw ca tefes ga. Te nit
ñu bare dajaloo, wër ko.
22 Kenn ci njiiti jàngu ba
nag, tudd Yayrus, ñëw ci
moom. Naka la gis Yeesu,
mu daanu ciy tànkam,
23 di ko sarxu lu bare naan:
«Sama doom ju jigéen mi
ngi bëgga faatu; kaay teg ko
loxo, ngir mu wér te dund.»
24 Noonu Yeesu ànd ak
moom.
Bi muy dem, mbooloo mu
réy topp ko, di ko tanc.
25 Amoon na fa nag jigéen
ju doon xëpp deret diirub
fukki at ak ñaar.
26 Sonnoon na lool ci
loxoy fajkat yu bare, sànk
ci alalam jépp te jëlewu ci
genn tan, waaye faf wopp ja
yokku.
27-28 Noonu mu déggoon
turu Yeesu, ne ci boppam:
«Su ma laalee ay yéreem
rekk, dinaa wér.» Mu jaxa-
soo ak mbooloo mi nag, doxe
ko gannaaw, laal mbubbam.
29 Ci saa si deret ji taxaw,
mu yég ci yaramam ne
jàngoroom deñ na.
30 Yeesu yég ci saa si ne,
doole génn na ci moom. Mu
walbatiku nag ne mbooloo
mi: «Ana ku laal samay
yére?»
31 Ay taalibeem ne ko:
«Xanaa gisuloo mbooloo mi
lay wër; ngay laaj: “Ku ma
laal?”»
32 Waaye Yeesu di xool li
ko wër, ngir gis ku ko def.
33 Noonu jigéen ja ñëw,
daanu ciy tànkam, wax ko
dëgg gépp; mu tiit bay lox,
ndaxte xam na li xewoon ci
yaramam.
34 Yeesu ne ko: «Soxna si,
sa ngëm faj na la; demal
ci jàmm, te na sa jàngoro
wàcc.»
35 Bi Yeesu di wax nag, am
na ku jóge ca kër njiit la, mu
ñëw naan: «Sa doom faatu
na; matatul nuy sonal kilifa
gi.»
36 Waaye Yeesu jàppul wax
jooju; mu ne njiit la: «Gëmal
rekk te baña tiit.»
37 Noonu Yeesu dem, ànd
ak Piyeer, Saag ak Yowaana
rekk, ndaxte mayul keneen,
mu ànd ak moom.
38 Naka lañu ñëw ci kër
njiit li, Yeesu dégg coow li;
ñii di jooy, ñii di yuuxu.
39 Mu dugg ne leen: «Lu
ngeen di soow, tey jooy?
Janq bi deewul, day nelaw
rekk.»
40 Waaye ñu di ko ñaawal.
Noonu Yeesu génne ñépp,
woo baayu janq bi ak yaay ji
ak ñi mu àndal, dugg fa janq
bi nekk.

41 Mu jàpp loxoom ne
ko: «Talita kumi,» liy tekki:
«Janq bi, maa ngi la koy wax,
jógal.»
42 Ca saa sa janq bi jóg,
daldi dox, ndaxte amoon na
fukki at ak ñaar. Ñépp daldi
waaru, ba ne jomm.
43 Ci kaw loolu Yeesu dénk
leen bu wóor, ñu bañ koo
siiwal; teg ca naa: «Mayleen
janq bi, mu lekk.»

6

Yeesu ci dëkku Nasaret

1 Bi loolu amee Yeesu jóge
fa, dellu réewam, ànd ak
taalibe yi.
2 Bésub noflaay bi nag mu
jàngal leen ci seen jàngu, ba
mbooloom ñi ko dégg waaru
naan: «Lii, fu mu ko jële, te
xam-xam bii mu yor, lu mu
doon, ba muy def kéemaan
yii?
3 Ndax kii du minise bi?
Ndax du doomu Maryaama
te magu Saag, Yuusufa, Yuda
ak Simoŋ? Te ay rakkam yu
jigéen ndax nekkuñu fi ak
nun?» Kon nag ñu daldi ko
xeeb.
4 Noonu Yeesu ne leen:
«Dees na faaydaal yonent,
waaye du ci réewam, ciy
bokkam mbaa ci këram.»
5 Yeesu manu faa def ay
kéemaan yu bare, lu dul teg
loxo yenn jarag, wéral leen.
6 Mu waaru ndax seen
ngëmadi.

*Yeesu yónni na fukki taal-
ibe ya ak ñaar*

Bi loolu amee Yeesu di wër
dëkk ya, di jàngle.
7 Noonu mu woo ci moom
fukki taalibe ya ak ñaar, jox
leen sañ-sañu dàq rab yi,
yónni leen, ñu ànd ñaar-
ñaar.
8 Mu digal leen nii: «Bu
ngeen di dem, buleen
yóbbaale dara; du mburu
mbaa mbuus mbaa xaalis
ci seeni maxtume, waaye
yemleen ci aw yet rekk.
9 Sol-leen ay dàll te yem ci
benn turki.»
10 Mu ne leen: «Kër gu
ngeen dugg, dal-leen fa, ba
kera ngeen jóge dëkk ba.
11 Koo xam ne gàntu na
leen, mbaa mu tanqamlu
leen, génnleen fa, yëlëb seen
pëndu tànk, ngir seede leen
seen réer.»
12 Noonu taalibe ya dem,
di waare naan: «Tuubleen
seeni bàkkaar.»
13 Ñu dàq ay rab yu bare,
te diw boppi jarag yu bare,
wéral leen.

Yaxya faatu na

14 Noonu Erodd buur bi
dégg loolu, ndaxte turu
Yeesu siiwoon na. Mu ne
nag: «Yaxya dekki na, moo
tax mu ànd ak kàttanu def
ay kéemaan.»
15 Ñeneen ne: «Kii Ilyaas
la.» Ñi ci des ne: «Yonent
la, bu mel ni yonent yu jëkk
ya.»
16 Waaye bi ko Erodd
déggee, mu ne: «Yaxya
male ma dagglu boppam,
moom moo dekki.»
17 Fekk Erodd yónnee
woon na, jàpp Yaxya, yeew
ko, tëj. Ndaxte Erodd
takkoon na Erojàdd jabaru
Filib magam.

18 Te Yaxya ne ko:
«Jaaduwul nga denc sa
jabaru mag.»
19 Moo tax Erojàdd ëmbal
ko mer, ba bëgg koo rey,
waaye manu koo def.
20 Ndaxte Erodd dafa ragal
Yaxya, ba sàmm bakkanam,
xam ne ku jub la te sell. Bu
ko daan déglu it, day jaaxle
lool, teewul mu bég ci déglu
ko.
21 Noonu bés bu yell ñëw,
ba Erodd doon màggal bésu
juddoom; mu woo ca xew
wa ay jaraafam ak kilifay
xare ba ak njiiti diiwaanu
Galile.
22 Booba doomu Erojàdd
dugg di fecc, mu neex Erodd
ak gan ñi, ba buur bi ne janq
bi: «Laaj ma loo bëgg, dinaa
la ko jox.»
23 Mu boole ci ngiñ ne ko:
«Loo ma mana laaj, dinaa
la ko jox, ba ci genn-wàllu
réew mi sax.»
24 Noonu janq bi génn ne
ndeyam: «Lu may laaj?»
Mu ne ko: «Laajal boppu
Yaxya.»
25 Mu daldi gaawantu dugg
nag ci kanam buur bi ne
ko: «Damaa bëgg, nga indil
ma léegi boppu Yaxya ci biir
ndab.»
26 Bi ko buur ba déggee,
mu am naqar wu réy. Waaye
bëggu koo gàntu ndax ngiñ
li ak gan ñi.
27 Mu daldi yónni nag
xarekat, jox ko ndigal, mu
indil ko boppu Yaxya. Waa
ji dem, dagg boppu Yaxya ca
kaso ba,
28 indi bopp bi ci biir ndab,
jox ko janq bi, mu daldi ko
jox yaayam.
29 Ba taalibey Yaxya
déggee loolu, ñu ñëw,
fab néew ba, suul ko ci
bàmmeel.

Yeesu bareel na ay mburu

30 Gannaaw loolu ndaw yi
dajaloo ci wetu Yeesu, nettali
li ñu def ak li ñu jàngle lépp.
31 Ci kaw loolu Yeesu ne
leen: «Nanu beddeeku, dem
ci bérab bu wéet; ngeen
noppalu fa tuuti.» Waxoon
na loolu, ndaxte amoon na
ñu bare ñu doon dem ak a
dikk, ba amuñu sax jot ngir
lekk.
32 Noonu ñu dugg cig gaal,
dem ca bérab bu wéet.
33 Bi ñuy dem nag, am
ñu leen gis, xàmmi leen,
ñu daldi jóge ci dëkk yépp,
daw, jiitu leen fa.
34 Bi Yeesu génnee gaal
gi, mu gis mbooloo mu réy,
yërëm leen, ndaxte dañoo
mel ni xar yu amul sàmm.
Kon mu daldi leen jàngal lu
bare.
35 Ca ngoon sa taalibe yi
ñëw ci moom ne ko: «Fii
àllub neen la, te léegi mu
guddi.
36 Yiwil mbooloo mi nag,
ñu dugg ci àll bi ak dëkk yi
nu wër, jënd lu ñu lekk.»
37 Waaye Yeesu ne leen:
«Yéen joxleen leen lu ñu
lekk.» Ñu ne ko: «Xanaa nu
jënd lu tollook peyu juróom
ñetti weer ci mburu, jox
leen ñu lekk?»
38 Yeesu laaj leen: «Ñaata
mburu ngeen am? Demleen

seeti.» Ñu dem seeti ne ko:
«Juróomi mburu ak ñaari
jën.»
39 Noonu Yeesu sant
mbooloo mi, ñu def ay géew,
toog ci ñax mu naat mi.
40 Ñu toog nag ay géewi
juróom fukk ak téeméer.
41 Bi loolu amee Yeesu jël
juróomi mburu yi ak ñaari
jën yi, xool ci kaw, sant
Yàlla, ba noppi mu damm
mburu yi, jox ko taalibe yi,
ngir ñu séddale ko mbooloo
mi. Ñaari jën yi it mu
séddale ko ñépp.
42 Noonu ñépp lekk ba
suur.
43 Te it ñu dajale la desoon
ca dammiti mburu ak jën ya,
mu nekk fukki pañe ak ñaar
yu fees.
44 Ñu lekkoon nag matoon
na limu juróomi junniy góor.

Yeesu dox na ci kaw ndox mi

45 Ci kaw loolu Yeesu sant
ay taalibeem, ñu dugg ci gaal
gi, jàll ba Betsayda, bi muy
yiwi mbooloo mi.
46 Bi mu tàggtoo ak
mbooloo mi, mu yéeg ca
tund wa, ñaan fa Yàlla.
47 Noonu guddi jot, fekk
gaal gi nekk ci diggu dex gi,
te Yeesu rekk moo nekk ca
tefes ga.
48 Booba mu gis taalibe
yi sonn lool ci joow gaal gi
ndax li leen ngelaw li soflu.
Ca njël nag mu jëm ci ñoom,
di dox ci kaw dex gi, ba xaw
leena raw.
49 Bi ñu ko gisee nag, muy
dox ci kaw dex gi, ñu foog ne
njuuma la, daldi yuuxu.
50 Ndaxte ñépp gis ko te
jommi ci. Waaye mu wax
ak ñoom ci saa si ne leen:
«Takkleen seen fit, man la,
buleen tiit!»
51 Noonu mu fekksi leen ci
gaal gi, ngelaw daldi ne tekk.
52 Njàqarey taalibe ya nag
weesu dayo, ndaxte seen xol
dafa fatt, ba réere mbir
kéemaan, gi Yeesu defoon ci
mburu yi.
53 Bi nga xamee ne jàll
nañu, ba egg diiwaanu Sene-
saret, ñu teer fa,
54 génn ca gaal ga. Ci saa
si nit ñi xàmmi ko,
55 ñu daldi daw ca diiwaan
ba bépp, te fépp fu ñu ko
dégg ñu di ko indil ñu wopp,
tëdd ci seeni lal.
56 Te fu mu mana aw, ci
dëkk yu mag mbaa yu ndaw
walla ci àll bi, ñu indil ko
jarag yi ci pénc yi, ñaan ko,
mu may leen ñu laal cati
mbubbam rekk. Te képp ku
ko laal daldi wér.

7

Farisen ya ak aada ya

1 Amoon na bés nag,
ay Farisen ak ay xutbakat
yu jóge Yerusalem ñëw ci
Yeesu.
2 Ñu gis yenn ciy taalibeem
di lekk, fekk seeni loxo se-
tul, maanaam raxasuwuñu
woon, ni ko aada santaanee.
3 Farisen yi nag ñoom ak
Yawut yi yépp dañuy topp
aaday yoon, yi maam yi
tëral, te fandee leen gënal
lekk ak loxo yu ñu raxasul.
4 Te it bu ñu jógee pénc
ma, su ñu sanguwul set,
duñu lekk. Am nañu

it yeneen aada yu bare,
maanaam ni nga wara
raxase ay kaas, ay njaq ak
ay satala, ba ñu laab.

5 Noonu Farisen ya ak xut-
bakat ya laaj ko ne: «Lu
tax say taalibe duñu topp aa-
day yoon, yi maam yi tëral,
waaye ñuy lekk ak loxo yu
setul?»
6 Yeesu ne leen: «Esayi
waxoon na bu baax ci
kàddug Yàlla ci seen mbir,
yéen naaféq yi, bi mu
bindee:
“Xeet wii, ñu ngi may teral ci
seen gémmiñ,
waaye seen xol sore na ma.
7 Seen màggal amul benn
njariñ,
ci li ñuy jàngle dénkaaney
nit kese.”»
8 Yeesu neeti leen: «Dëddu
ngeen ndigali Yàlla, jublu ci
aaday nit.»
9 Mu teg ca ne leen: «Xelu
ngeen ci tebbi ndigali Yàlla,
ngir sàmm seen aada.
10 Ndaxte Musaa nee na:
“Teralal sa ndey ak sa baay,”
teg ca ne: “Ku móolu sa yaay
walla sa baay, dees na la
rey.”
11 Waaye yéen dangeen ne:
ku ne sa yaay walla sa baay:
“Li nga wara jariñoo ci man
Korban la,” —maanaam
saraxu Yàlla la—
12 dootuleen ko bàyyi, mu
defal dara ndeyam walla
baayam.
13 Noonu tebbi ngeen
kàddug Yàlla ndax seen
aada, ji ngeen di donnante.
Te it yéena ngi def yeneen
yu bon yu mel nii.»

14 Noonu Yeesu waxaat ak
mbooloo mi ne leen: «Yéen
ñépp dégluleen ma te xam.
15-16 Li ci biti, tey dugg
nit, du ko mana indil sobe,
waaye li génn ci nit, loolu
mooy indil nit sobe.»

17 Bi nga xamee ne jóge
nañu ci mbooloo mi, dugg ci
kër gi, taalibe yi laaj Yeesu,
mu firil leen wax ju làqu
jooju.
18 Yeesu ne leen: «Ndax
yéen itam seen xol dafa
tëju? Xanaa xamuleen ne,
dara lu jóge biti, dugg ci nit,
du ko mana indil sobe,
19 ndaxte du dugg ci xol,
waaye ci biiram lay jëm, ba
noppi daldi génn ca bérab
bu làqu?» Ci li mu wax loolu
Yeesu daganal na bépp ñam.

20 Yeesu ne leen ati: «Li
génn ci nit, loolu mooy indil
nit sobe.
21 Ndaxte ci biir, ci xolu
nit, la xalaat yu bon di jóge
ak ndoxaanu yàqute, càcc
ak bóom,
22 njaaloo ak bëgge, coxor,
naaféq, ñaawteef, ñeetaan,
saaga, réylu ak jëfi ndof.
23 Lu bon loolu lépp day
génn ci nit, di ko indil sobe.»

Yeesu faj na doomu jigéen, ja dëkk Tir

24 Gannaaw loolu Yeesu
jóge fa, jëm weti dëkku Tir.
Bi mu fa eggee, mu dugg
ci kër, te bëggul kenn xam
ko, waaye jataayam manula
umpe.

25 Amoon na fa nag jigéen
ju rab jàpp doomam ju
jigéen. Bi mu déggee ne,

Yeesoo nga fa, mu ñëw,
daanu ciy tànkam,
26 fekk jigéen ja ci xeetu
Gereg la bokkoon, juddoo
wàlli Fenisi ci diiwaanu Siri.
Noonu jigéen ja ñaan ko,
mu dàq rab wi ci doomam.
27 Waaye Yeesu ne ko: «Na
gone yi jëkka lekk, ba regg;
fab ñamu gone yi, sànni ko
xaj yi, rafetul.»
28 Jigéen ji ne ko: «Waaw,
sang bi, teewul xaj yi di lekk
ruusit, yi rot ci lekkukaayu
gone yi.»
29 Ci kaw loolu Yeesu ne
ko: «Ndax wax jooju demal
ci jàmm, rab wa génn na sa
doom.»
30 Noonu mu ñibbi, fekk
doom ji tëdd cib lal te mucc
ci rab wi.

Yeesu faj na ku tëx te luu

31 Bi loolu amee Yeesu
jóge na weti Tir, jaar ci
wàlli dëkku Sidon, dem dexu
Galile, ba noppi dugg ci biir
diiwaan, bi ñuy wax Fukki
dëkk yi.
32 Foofa ñu indil ko ku tëx
te dër lool, ñaan ko mu teg
ko loxo.
33 Noonu Yeesu yóbbu
ko, ba ñu sore mbooloo
mi, mu def ay baaraamam
ciy noppam, daldi tifli, laal
làmmiñam.
34 Mu yërëm ko, ba binni
ci xolam, xool ci asamaan,
daldi ne: «Effata,» liy tekki
«Ubbikuleen.»
35 Ci saa si ay noppam
daldi dégg te làmmiñam yi-
wiku, muy wax bu leer.
36 Bi mu ko defee Yeesu
tere leen, ñu wax ko kenn,
waaye lu mu leen ko gëna
tere, ñu gën ko nee siiwale.
37 Ñu waaru lool naan:
«Lépp lu mu def, lu yéeme
la. May na sax tëx yi ñuy
dégg, ak luu yi ñuy wax.»

8

Yeesu bareel na mburu yi ñaareel bi yoon

1 Ca bés yooya mbooloo
mu réy amaatoon na, te
amuñu woon lu ñu lekk.
Noonu Yeesu woo taalibe ya
ne leen:
2 «Yërëm naa mbooloo mi,
ndaxte toog nañu fi man
ñetti fan, te amatuñu lu ñu
lekk.
3 Su ma leen yiwee ak seen
xiif, dinañu tële ci yoon wi,
ndaxte am na ñu jóge fu
sore.»
4 Taalibe yi ne ko: «Waaye
fii àllub neen la; fu nuy jële
lu doy ngir dundal leen?»
5 Yeesu laaj leen: «Ñaata
mburu ngeen am?» Ñu ne
ko: «Juróom ñaar.»
6 Noonu Yeesu sant
mbooloo mi, ñu toog ci suuf.
Mu jël juróom ñaari mburu
yi, sant Yàlla, damm leen,
jox leen taalibe yi, ngir ñu
séddale leen mbooloo mi;
taalibe yi def ko.
7 Amoon na fa it tuuti jën
yu ndaw. Yeesu jël ko, sant
Yàlla, wax taalibe yi, ñu
séddale leen itam mbooloo
mi.
8 Noonu nit ñi lekk ba
suur, ba noppi taalibe yi da-
jale juróom ñaari dàmba yu
fees ak dammit yi ci des.
9 Ña ko fekke nag matoon
nañu ñeenti junniy góor.

10 Bi ko Yeesu defee, mu
yiwi leen, daldi dugg ak taal-
ibe ya ca gaal ga, dem ca
wàlli Dalmanuta.

Kéemaan gu jóge ci asamaan

11 Noonu Farisen yi ñëw, di
werante ak moom; ñu fexe
koo fiir, ba laaj ko kéemaan
gu jóge ci asamaan tey firn-
deel yónnentam.
12 Waaye Yeesu binni ci xo-
lam ne leen: «Lu tax niti ja-
mono jii di laaj kéemaan? Ci
dëgg maa ngi leen koy wax,
duñu jot genn kéemaan.»
13 Ci kaw loolu Yeesu bàyyi
leen, duggaat ci gaal gi, di
jàll dex gi.

Lawiiru Farisen yi

14 Taalibe yi nag fàtte
woon nañu yóbbaale
mburu, te amuñu woon lu
dul benn mburu ci gaal gi.
15 Noonu Yeesu artu leen
ne: «Wottuleen te moytu
lawiiru Farisen yi ak ñi far
ak buur bi Erodd.»
16 Taalibe yi nag daldi wer-
ante naan: «Nun de in-
daalewunu mburu.»
17 Waaye Yeesu yég loolu
ne leen: «Lu tax ngeen
di werante ci li ngeen in-
daalewul mburu? Xanaa gis-
aguleen te xamuleen? Ndax
seen xol dafa fatt ba tey?
18 Ndax ay gumbay
njàccaar ngeen, te seeni
nopp naqari? Xanaa
fàttalikuwuleen;
19 bi ma dammee juróomi
mburu ya ngir juróomi junni
ña, ñaata pañe yu fees ak
ay dammit ngeen ca dajale
woon?» Ñu ne ko: «Fukk ak
ñaar.»
20 Yeesu neeti leen: «Te
bés bi ma dammee juróom
ñaari mburu yi ngir ñeenti
junni ñi, ñaata dàmba yu
fees ak dammit ngeen dajale
woon?» Ñu ne ko: «Juróom
ñaar.»
21 Noonu Yeesu ne leen:
«Ndax seen xol dafa tëju ba
tey?»

Yeesu faj na ku gumba ca dëkku Betsayda

22 Gannaaw loolu ñu ñëw
ci Betsayda. Foofa ñu indil
Yeesu ku gumba, di ko ñaan,
mu laal ko.
23 Yeesu nag jàpp loxob
gumba gi, yóbbu ko, ba génn
dëkk bi. Mu def tiflit ciy
bëtam, teg ko loxo naan:
«Ndax gis nga dara?»
24 Waa ji xool ne ko: «Gis
naa ay nit, ñu mel ni ay
garab, te ñu ngi dox.»
25 Kon Yeesu laalaat bët
yi, gumba gi ne xefeet, daldi
wér, ba gis lépp bu leer.
26 Ci kaw loolu Yeesu sant
ko mu ñibbi ne ko: «Bul
dugg ca dëkk ba.»

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

27 Bi loolu amee Yeesu ànd
ak ay taalibeem, dem ca
dëkk, yi wër Sesare bu Filib.
Bi ñuy dem nag, mu laaj
taalibe yi: «Nit ñi, lu ñu wax
ne man moom laa?»
28 Ñu ne ko: «Am na ñuy
ne yaa di Yaxya; ñeneen ne,
Ilyaas; ñi ci des ne yaay kenn
ci yonent yi.»
29 Noonu Yeesu laaj leen:
«Yéen nag, ku ngeen wax ne

moom laa?» Piyeer ne ko:
«Yaa di Almasi bi.»
30 Ci kaw loolu Yeesu dénk
leen bu wóor, ñu bañ koo
wax kenn.

Yeesu xamal na ne dina dee, dekki

31 Booba Yeesu tàmbali na
leena xamal ne, Doomu nit
ki war na sonn lu bare; njiit
ya, sarxalkat yu mag ya ak
xutbakat ya dëddu ko, ñu
rey ko, mu dekki ci ñetti fan.
32 Noonu mu xamal leen
mbir mi, ba mu leer nàññ.
Bi ko Piyeer déggee, mu
woo ko ci pegg, daldi ko
yedd.
33 Waaye Yeesu geestu, gis
yeneen taalibe yi, mu daldi
yedd Piyeer ne ko: «Sore ma
Seytaane; yëfi nit ngay fonk,
waaye du yëfi Yàlla.»
34 Noonu Yeesu woo taal-
ibe yi ak mbooloo mi ne
leen: «Ku bëgga topp ci
samay tànk, na bàyyi bop-
pam te gàddu bant bi ñu
ko wara daaj, doora topp ci
man.
35 Ndaxte koo xam ne bëgg
ngaa rawale sa bakkan,
dinga ko ñàkk, waaye ku
ñàkk sa bakkan ngir man ak
ngir xibaaru jàmm bi, dinga
ko jotaat.
36 Ndaxte moom àddina
sépp, lu muy jariñ nit, bu
ñàkkee bakkanam?
37 Te nit, lu mu wara wec-
cee bakkanam?
38 Ku ma rusa faral, te nan-
guwul samay wax ci kanam
niti jamono jii, ñi fecci seen
kóllëre ak Yàlla te topp
bàkkaar, Doomu nit ki dina
la rusa xam, bés bu ñëwee
ci ndamu Baayam, ànd ak
malaaka yu sell yi.»

9

1 Mu ne leen ati: «Ci dëgg
maa ngi leen koy wax, am
na ñi fi taxaw, ñoo xam ne
duñu dee, te gisuñu nguuru
Yàlla ñëw ak doole.»

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

2 Juróom benni fan gan-
naaw gi, Yeesu àndoon na
ak Piyeer, Saag ak Yowaana,
mu yóbbu leen ñoom rekk
fu wéet ci tund wu kawe
lool. Foofa jëmmam soppiku
ci seen kanam;
3 ay yéreem di ray-rayi,
weex tàll, te fóotukatu
àddina manu leen weexale
nii.
4 Noonu ñu gis yonenti
Yàlla Ilyaas ak Musaa, di
wax ak Yeesu.
5 Piyeer daldi ne Yeesu:
«Kilifa gi, bég nanu ci sunu
teew fii; nanu defar ñetti
mbaar, benn yaw, benn
Musaa ak benn Ilyaas.»
6 Fekk xamul lu muy wax,
ndaxte tiitaange jàpp na
leen ñoom ñett ñépp.
7 Noonu niir muur leen, te
baat jibe ca niir wa naan:
«Kii mooy sama Doom ji
ma bëgg, ci moom laa ame
bànneex; dégluleen ko.»
8 Ci saa si taalibe yi xool,
waaye gisatuñu kenn ku dul
Yeesu rekk.
9 Bi loolu amee ñu wàcc ca
tund wa. Bi muy wàcc nag,
Yeesu sant leen ne: «Buleen
nettali kenn li ngeen gis, ba
kera Doomu nit ki dekki na.»

10 Ñu téye wax jooju ci
seen biir, di sotteente xel, ba
xam lu ndekkite looluy tekki.
11 Noonu taalibe yi laaj
Yeesu: «Lu tax xutbakat yi di
naan, Ilyaas moo wara jëkka
ñëw?»
12 Yeesu ne leen: «Waaw,
Ilyaas dina jëkka ñëw, jub-
banti lépp. Waaye itam lu
tax bind nañu ne, Doomu nit
ki war na sonn lu bare, ñu
xeeb ko, dëddu ko.
13 Waaye maa ngi leen di
wax ne, Ilyaas ñëw na, te def
nañu ko la leen neex, ni ko
Mbind mi waxe.»

Yeesu faj na xale bu rab jàpp

14 Bi nga xamee ne Yeesu
ñëw na, ba jege taalibe yi,
mu gis mbooloo mu bare
wër leen, te ay xutbakat di
werante ak ñoom.
15 Naka la mbooloo mi gis
Yeesu, ñu waaru, daldi daw
nuyu ko.
16 Noonu Yeesu laaj leen:
«Ci lan ngeen di werante ak
ñoom?»
17-18 Kenn ci mbooloo mi
ne ko: «Kilifa gi, rab jàpp
na sama doom, ba luuloo ko.
Saa su ko jàppee, daf koy
daaneel ci suuf, gémmiñ gi
di fuur, muy yéyu, ne jàdd.
Ñaan naa say taalibe, ñu dàq
ko, waaye manuñu ko.»
19 Yeesu ne leen: «Yéen
niti jamono jii, yéen ñi
gëmadi, ba kañ laa wara
nekk ak yéen, ba kañ laa
leen wara muñal? Indil-leen
ma xale bi.»
20 Ñu indil ko ko. Bi xale
bi gisee Yeesu nag, rab wi
sayloo ko ci saa si, mu daanu
ci suuf, di xalangu, gémmiñ
giy fuur.
21 Yeesu laaj baay bi: «Lii
kañ la ko dal?» Baay bi ne
ko: «Li dale ci ngoneem.
22 Léeg-léeg rab wi bëmëx
ko ci sawara, léeg-léeg mu
bëmëx ko ci ndox, ngir rey
ko. Soo ko manee, yërëm nu
te xettali nu.»
23 Yeesu ne ko: «Nga ne:
“Soo ko manee,” ku gëm
man na lépp.»
24 Ci saa si baayu xale bi
wax ci kaw naan: «Gëm naa,
dàqal ma sama ngëmadi.»
25 Yeesu gis nag ne,
mbooloo maa ngi daw, wërsi
ko, mu daldi gëdd rab wi nag
ne ko: «Génnal ci moom,
yaw rab wu luu te tëx, te bu
ko jàppaat; wax naa la ko.»
26 Noonu rab wa daldi yu-
uxu, sayloo xale bi, génn.
Xale bi ne nemm, mel ni ku
dee, ba tax ñu bare ne: «Dee
na.»
27 Waaye Yeesu jàpp lox-
oom, jógloo ko, xale bi daldi
taxaw.
28 Bi Yeesu duggee ci kër gi,
taalibe yi laaj ko ci pegg: «Lu
tax manunu ko woona dàq?»
29 Yeesu ne leen: «Yu mel
ni yii, ñaan ci Yàlla rekk a
leen di dàq.»
30 Bi loolu amee ñu jóge
fa, jaar ci diiwaanu Galile,
Yeesu bëggul kenn yég ko.
31 Ndaxte muy jàngal taal-
ibe yi ne leen: «Dees na
jébbal Doomu nit ki ci loxoy
nit, te dinañu ko rey, mu
dekki ci ñetti fan.»
32 Waaye taalibe yi xa-
muñu lu wax joojuy tekki, te
ñemewuñu ko koo laaj.

Kan moo gëna màgg?

33 Bi nga xamee ne egg
nañu dëkku Kapernawum,
te dugg ci kër gi, Yeesu laaj
leen ne: «Lu ngeen doon
waxtaane ci yoon wi?»
34 Waaye ñu ne cell,
ndaxte ñu ngi fa doon
werante, ba xam ku gëna
màgg ci ñoom.
35 Noonu Yeesu toog, woo
fukki taalibe ya ak ñaar ne
leen: «Ku bëgga jiitu, na
topp ci gannaaw ñépp te
nekk surgab ñépp.»
36 Bi ko Yeesu waxee, mu
jël xale, indi ko ci biir géew
bi, ba noppi leewu ko naan:
37 «Ku nangu xale bu mel
ni bii ci sama tur, man mii
nga nangu; te ku ma nangu,
du man mii sax nga nangu
waaye ki ma yónni.»

Waa jiy dàq ay rab

38 Bi loolu amee Yowaana
ne ko: «Kilifa gi, danoo gis
nit kuy dàq ay rab ci sa tur,
nu tere ko ko, ndax li mu
bokkul ci nun.»
39 Waaye Yeesu ne ko:
«Buleen ko tere, ndaxte
kenn manula def kéemaan
ci sama tur, ba noppi di ma
xarab.
40 Ku nu sotul, far na ak
nun.
41 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, koo xam ne kii
may na leen kaasu ndox
rekk, ndax yéena ngi bokk
ci man Kirist, kooku du ñàkk
yoolam mukk.

Ñi yóbbe nit bàkkaar

42 «Waaye ku yóbbe
bàkkaar kenn ci ñi gëna
tuuti ñi ma gëm, li gën ci
moom, moo di ñu takk doj
wu réy ci baatam, sànni ko
ci géej.
43-44 Boo xamee ne sa loxo
mu ngi lay yóbbe bàkkaar,
dagg ko. Ndaxte ñàkk loxo
te tàbbi ci dund gu wóor
gi, moo gën ci yaw, nga am
ñaari loxo te tàbbi ci sawara
su dul fey mukk.
45-46 Te bu la sa tànk di
yóbbe bàkkaar, dagg ko.
Nga lafañ te tàbbi ci dund
gu wóor gi moo gën, nga am
ñaari tànk, ñu sànni la ci
sawara.
47 Te bu la sa bët di yóbbe
bàkkaar, luqi ko. Nga patt
te dugg ci nguuru Yàlla, moo
gën ci yaw, nga am ñaari
bët, ñu sànni la ci sawara.
48 Foofa:
“Sax ya duñu dee mukk,
te sawara sa du fey.”
49 Ñépp sawara lañu leen di
xorome.
50 Xorom lu baax la, waaye
bu sàppee, nan lañu koy del-
loo cafkaam? Amleen xorom
te ngeen jàmmoo.»

10

Pase

1 Gannaaw loolu Yeesu
jóge fa, dem ca wàlli réewu
Yawut yi, ya ca gannaaw
dexu Yurdan. Bi mu fa de-
mee, mbooloo mu bare ñëw
fi moom. Yeesu daldi leen
jàngal, ni mu ko daan defe.
2 Noonu ay Farisen ñëw ci
moom, lalal ko fiir, ñu laaj
ko: «Ndax jaadu na, nit fase
soxnaam?»
3 Yeesu ne leen: «Lu leen
yoonu Musaa sant?»

4 Ñu ne ko: «Musaa maye
na, nit bind kayitu pase,
tàggook soxnaam.»
5 Waaye Yeesu ne leen:
«Dénkaane boobu mu leen
bindal, bind na ko ndax seen
xol dafa fatt.
6 Waaye ca njàlbéen ga
“Yàlla sàkk na leen, kii góor,
kii jigéen.
7 Looloo tax góor di teqa-
likook ndeyam ak baayam,
ànd ak soxnaam,
8 ñoom ñaar doon benn.”
Kon nekkatuñu ñaar waaye
benn lañu.
9 Lu Yàlla takk nag, bu ko
nit tas.»
10 Bi ñu delloo ca kër ga
nag, taalibe ya laaj ko ci
mbirum loolu.
11 Noonu Yeesu ne leen:
«Ku fase sa soxna, takk je-
neen, njaaloo nga, di tooñ ku
jëkk ka.
12 Te jigéen ji tas, séyaat ak
keneen, njaaloo nga.»

Xale yu ndaw yi

13 Bi loolu wéyee ñu indil
Yeesu ay xale, ngir mu teg
leen ay loxoom. Waaye taal-
ibe ya gëdd nit ñi.
14 Bi ko Yeesu gisee nag,
mu metti ko lool, mu ne leen:
«Bàyyileen xale yi, ñu ñëw
fi man! Buleen leen tere,
ndaxte ñu mel ni ñoom ñoo
yelloo nguuru Yàlla.
15 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, ku woyoful ni xale,
nangu nguuru Yàlla, doo ci
mana dugg.»
16 Noonu Yeesu leewu
leen, teg leen ay loxoom,
barkeel leen.

Waxambaane wu bare alal

17 Gannaaw loolu bi Yeesu
nekkee ci kaw yoon wi di
dem, am ku daw, sukk ci
kanamam ne ko: «Kilifa gu
baax gi, lu ma wara def, ngir
am wàll ci dund gu dul jeex
gi?»
18 Yeesu ne ko: «Lu tax nga
wooye ma ku baax ki? Yàlla
rekk a baax.
19 Xam nga ndigal yi: “Bul
bóome, bul njaaloo, bul
sàcc, bul seede lu dul dëgg,
bul nangu alalu jaambur,
teralal sa ndey ak sa baay.”»
20 Waa ji ne ko: «Kilifa gi,
loolu lépp sàmm naa ko li
dale ci samag ndaw ba tey.»

21 Noonu Yeesu xool ko,
am cofeel ci moom, mu ne
ko: «Lenn rekk moo la dese.
Demal jaay li nga am, jox ko
miskin yi, te dinga woomle
ci asamaan; boo noppee, nga
ñëw topp ci man.»
22 Waaye ci wax jooju xar
kanamam lëndëm, mu jóge
fa ak tiis, ndaxte ku bare
woon alal la.

23 Noonu Yeesu xool taal-
ibe yi ko wër ne leen: «Bo-
room alal dugg ci nguuru
Yàlla, lu jafee ngoogu!»
24 Wax jooju nag daldi
jaaxal taalibe yi lool. Waaye
Yeesu neeti leen: «Samay
xarit, dugg ci nguuru Yàlla,
lu jafee ngoogu!
25 Giléem jaar ci bën-bënu
puso moo gëna yomb bo-
room alal dugg ci nguuru
Yàlla.»
26 Wax jooju gënatee
jaaxal taalibe ya, ñu naan
ci seen biir: «Kon nag ku
mana mucc?»

27 Noonu Yeesu xool leen
naan: «Loolu të na nit,
waaye tëwul Yàlla; Yàlla
man na lépp.»
28 Ci kaw loolu Piyeer daldi
ko ne: «Nun de dëddu nanu
lépp te topp la!»
29 Yeesu ne ko: «Ci dëgg
maa ngi leen koy wax, képp
ku dëddu kër, doomu ndey
yu góor walla yu jigéen,
ndey walla baay, doom
walla suuf ndax man ak
xibaaru jàmm bi,
30 dinga am tey jii
téeméeri yoon ay kër, doomi
ndey yu góor ak yu jigéen,
ndey, doom ak suuf, ñoom
ak ay fitnay noon, te ëllëg
nga am dund gu dul jeex.
31 Waaye ñu bare ci ñi jiitu
ñooy mujji; ñi mujj ñooy
jiituji.»

Yeesu xamle na ne dina dee, dekki

32 Gannaaw loolu ñu àND
jëm Yerusalem, Yeesu jiitu;
taalibe yi am njàqare, te ñi
ci topp tiit. Noonu Yeesu
woowaat fukk ak ñaar ña cig
wet, xamal leen li nara xew
ci mbiram.
33 Mu ne leen: «Noo ngi
dem Yerusalem, te dees na
jébbal Doomu nit ki ci loxoy
sarxalkat yu mag ya ak xut-
bakat ya. Dinañu ko àtte,
teg ko dee, jébbal ko ñi dul
Yawut,
34 ñu ñaawal ko, di tifli ci
kawam, dóor ko ay yar, rey
ko. Waaye gannaaw ñetti
fan dina dekki.»

Li doomi Sebede ñaan Yeesu

35 Gannaaw loolu Saag
ak Yowaana, doomi Sebede,
ñëw ci Yeesu. Ñu ne ko:
«Kilifa gi, danoo bëggoon
nga may nu li nu lay ñaan.»
36 Yeesu ne leen: «Lu
ngeen bëggoon, ma may
leen ko?»
37 Ñu ne ko: «Bés boo
soloo sa ndam, nga may nu,
nu toog, kii ci sa ndijoor, kii
ci sa càmmoñ.»
38 Waaye Yeesu ne leen:
«Xamuleen li ngeen di ñaan.
Ndax man ngeena naan
kaasu naqar, bi may naan?
Ndax man ngeena sóobu ci
metit, yi ma nara sóobu?»
39 Ñu ne ko: «Waaw, man
nanu ko.» Noonu Yeesu ne
leen: «Dingeen naan kaasu
naqar, bi may naan, tey
sóobu ci metit, yi ma nara
sóobu,
40 waaye toog ci sama ndi-
joor mbaa sama càmmoñ,
du man maa koy maye. Ñi
ñu ko waajal rekk a ko yel-
loo.»
41 Bi nga xamee ne fukki
taalibe ya ca des dégg nañu
loolu, ñu daldi mere Saag ak
Yowaana.
42 Waaye Yeesu woo leen
naan: «Xam ngeen ne ci
xeeti àddina, ñi ñu teg
njiit dañu leen di dóor yetu
nguur, te kilifa yi di leen not.
43 Buleen mel ni ñooñu.
Waaye ku bëgga nekk kilifa
ci yéen, na nekk seen surga,
44 te ku bëgga nekk njiit,
na nekk seen jaam.
45 Ndaxte noonu la Doomu
nit ki ñëwe sax, du ngir
ñu nekk ay surgaam, waaye
ngir muy seen surga, ba joxe
bakkanam ngir njotug ñu
bare.»

Yeesu faj na ku gumba

46 Bi loolu wéyee ñu agsi
ca dëkku Yeriko. Bi ko Yeesu
di génn, ànd ak taalibe ya ak
mbooloo mu xawa bare, am
gumba gu tudd Bartime— liy
tekki «doomu Time», toog ci
wetu yoon wi, di yelwaan.
47 Noonu mu dégg ne,
Yeesum Nasaret moo fay
romb; mu daldi yuuxu
naan: «Yërëm ma, yaw Sëtu
Daawuda bi!»
48 Ci kaw loolu ñu bare
gëdd ko, ngir mu noppi.
Teewul mu gëna yuuxu
naan: «Yaw Sëtu Daawuda
bi, yërëm ma!»
49 Noonu Yeesu taxaw,
daldi ne: «Wooleen ko!» Ñu
woo nag gumba gi ne ko:
«Na sa xel dal! Jógal! Mu
ngi lay woo.»
50 Bi mu ko déggee, mu
sànni malaanam, ne bërét,
dem ci Yeesu.
51 Yeesu ne ko: «Loo
bëggoon ma defal la ko?»
Gumba gi ne ko: «Kilifa gi,
damaa bëgga gis.»
52 Noonu Yeesu ne ko:
«Demal ci jàmm. Sa ngëm
faj na la.» Ci saa si gumba gi
gis, daldi topp Yeesu ci yoon
wi.

11

Yeesu dugg na Yerusalem

1 Gannaaw loolu Yeesu
ak taalibe ya jege nañu
Yerusalem, ba agsi dëkki
Betfase ak Betani ci wetu
tundu Oliw ya. Noonu Yeesu
yebal ñaar ciy taalibeem,
2 ne leen: «Demleen ci
dëkk bi ci kanam. Bu
ngeen fa duggee, dingeen fa
gis cumbur gu kenn masula
war. Yiwileen ko, indi.
3 Bu leen kenn nee: “Lu
ngeen di def?” neleen ko:
“Boroom bi da koo soxla, te
léegi mu delloosi ko.”»
4 Taalibe ya dem nag, ñu
gis cumbur ga ci mbedd mi,
mu yeewe cib buntu kër.
5 Bi ñu koy yiwi nag, am
na ca ña fa taxaw, ñu ne
leen: «Lu ngeen nar, bay
yiwi cumbur gi?»
6 Taalibe yi wax leen, ni
leen Yeesu digale woon, nit
ñi bàyyi leen, ñu dem.
7 Ñu indi cumbur gi Yeesu
nag, lal ci seeni yére, mu
toog ci.
8 Ñu bare lal seeni yére ci
yoon wi, ñenn ñi dagg ay
cari garab ci tool yi, lal leen
it ci yoon wi.
9 Ñiy jiitu ak ñiy topp ci
Yeesu ñépp di wax ci kaw
naan:
«Osaana!
Yaw miy ñëw ci turu Boroom
bi, ku barkeel nga!
10 Nguuru sunu maam
Daawuda giy ñëw
dina barkeel!
Ci bérab yu gëna kawe,
nañu ne: “Osaana!”»
11 Noonu Yeesu dugg
Yerusalem, dem kër Yàlla
ga, xool lépp, ba noppi génn
dem dëkku Betani, moom
ak fukki taalibe ya ak ñaar,
ndaxte dafa guddi.

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

12 Bët set ñu génn Betani,
fekk Yeesu xiif.
13 Noonu mu séen fu sore
garabu figg gu sëq, mu dem

seeti, ndax am na ay doom.
Waaye bi mu fa eggee, gisul
lu dul ay xob, ndaxte ja-
monoy figg duggagul.
14 Ci kaw loolu mu ne
garab gi: «Dootuloo meññ
mukk!» Taalibe yi dégg
loolu mu wax.
15 Bi ñu eggee Yerusalem,
Yeesu dugg ci kër Yàlla gi,
daldi dàq ñi fay jaay ak ñi
fay jënd. Mu daaneel taa-
bali weccikatu xaalis yi ak
tooguy jaaykati pitax yi,
16 te mayul kenn, mu
yóbbu am njaay ci kër Yàlla
gi.
17 Mu di leen jàngal ne
leen: «Ndax waxuñu ci
Mbind mi:
“Dees na wooye sama kër
këru ñaan ci Yàlla ngir xeet
yépp.”
Waaye yéen def ngeen ko
këru sàcc.»
18 Bi ko sarxalkat yu
mag ya ak xutbakat ya
déggee nag, ñu ragal ko,
ndaxte mbooloo mépp
dañoo waaru ci njàngleem.
Noonu ñu seet pexem reylu
ko.
19 Bi timis jotee Yeesu ak
taalibe yi génn dëkk bi.

Garabu figg gi ñu rëbb

20 Ci suba si, bi ñuy dem,
ñu gis ne garabu figg gi dee
na, ba wow koŋŋ.
21 Noonu Piyeer fàttaliku
li xewoon, ne Yeesu: «Kilifa
gi, xoolal, figg gi nga rëbb
dee na, ba wow!»
22 Yeesu ne: «Gëmleen
Yàlla.
23 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, ku ne tund wale:
“Jógal, tàbbi ca géej ga,” te
nga gëm ne loolu dina am,
bañ cee boole xel ñaar, kon
sa ñaan nangu.
24 Moo tax maa ngi leen
koy wax, bu ngeen di ñaan
Yàlla, lépp lu ngeen ko mana
laaj, gëmleen ne jot ngeen
ko, te dingeen ko am.
25-26 Te it bu ngeen di
ñaan, fekk ngeen jàppal
kenn dara, baal-leen ko, ngir
seen Baay bi ci kaw baal leen
seeni tooñ, yéen itam.»

Sañ-sañu Yeesu

27 Gannaaw loolu ñu dug-
gaat Yerusalem, te Yeesu
doon doxantu ca ëtti kër
Yàlla ga. Noonu sarxalkat
yu mag ya ak xutbakat ya ak
njiit ya dab ko
28 ne ko: «Yëf yii ngay def,
ci ban sañ-sañ nga koy defe?
Te ku la may sañ-sañu def
ko?»
29 Yeesu ne leen: «Man
itam dinaa leen laaj lenn;
bu ngeen ma ci tontoo, kon
dinaa leen wax ci ban sañ-
sañ laay defe yëf yii.
30 La Yaxya daan def, di
sóob nit ñi ci ndox, fu mu ko
jële, ci Yàlla walla ci nit ñi?»
31 Bi ñu ko déggee, ñuy
werante ci seen biir naan:
«Bu nu nee: “Ci Yàlla,”
kon dina nu laaj: “Lu tax
gëmuleen ko kon?”
32 Waaye bu nu nee: “Ci
nit ñi,” kon mbooloo mi dal
ci sunu kaw;» ndaxte ñépp
teg nañu Yaxya ab yonent.
33 Ñu wax Yeesu nag ne:
«Loolu de xamunu ko.»
Noonu Yeesu ne leen: «Kon
man itam duma leen wax

ci ban sañ-sañ laay defe yëf yii.»

12

Léebu beykat yi

1 Noonu Yeesu daldi leen wax ciy léeb. Mu ne leen: «Amoon na fi nit ku jëmbët toolu reseñ. Mu ñag tool bi, gas pax ngir nal ci reseñ yi, tabax wottukaay, ba noppi batale ko ay beykat, daldi tukki.

2 «Bi tool bi ñoree nag, mu yónni surga ci ñoom, ngir jot wàllam ci meññeef gi.

3 Waaye ñu jàpp ko, dóor ko ay yar, dàq ko, mu dellu ak loxoy neen.

4 Mu yónniwaat beneen surga, waaye ñu dóor ko ci bopp, toroxal ko.

5 Mu yónneeti beneen surga, ñu rey ko. Mu yónni ñeneen ñu bare, ñii ñu dóor leen, ñii ñu rey.

6 «Noonu mu dese ko kenn rekk, di doomam ji mu bëgg. Mujj mu yónni ko naan: “Xëy na ñu weg sama doom.”

7 Waaye beykat yi daldi ne ci seen biir: “Kii moo wara donn tool bi; nan ko rey, moom ndono li.”

8 Ñu jàpp ko nag, rey, sànni ci biti.»

9 Noonu Yeesu laaj leen: «Boroom tool bi nag, lu muy def? Xanaa ñëw, rey beykat ya, dénk tool ba ñeneen.

10 Ndax masuleena jàng wax jii ci Mbind mi?
“Doj wi tabaxkat yi sànni,
mujj na di doju koñ;
11 ci Boroom bi la loolu jóge,
te yéemu nanu ci.”»

12 Noonu kilifa yi di wut pexem jàpp ko, ndaxte xam nañu ne ñoom lay wax. Waaye ragal nañu mbooloo mi, ba ñu bàyyi ko fa, dem.

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

13 Bi loolu amee ñu yónni ci Yeesu ay Farisen ak ñu far ak buur bi Erodd, ngir fiir ko ci waxam.

14 Ñu ñëw ci moom nag ne ko: «Kilifa gi, xam nanu ne ku wóor nga, te ragaloo kenn, ndaxte seetuloo jëmmi nit, waaye dangay xamle yoonu Yàlla ci bu wóor. Wax nu, ndax jaadu na, nu fey buur bi Sesaar galag am déet? Nu fey ko walla nu bañ koo fey?»

15 Waaye Yeesu xam na seen naaféq, mu ne leen: «Lu tax ngeen bëgg maa fiir? Indil-leen ma posetu denariyon, ma seet.»

16 Ñu jox ko poset bi. Noonu Yeesu laaj leen: «Kan lañu ci def nataalam ak turam?» Ñu ne ko: «Sesaar.»

17 Noonu Yeesu ne leen: «Joxleen nag Sesaar li Sesaar moom, te jox Yàlla li Yàlla moom.» Ñu daldi waaru ci mbiram.

Sadusen yi ak ndekkite li

18 Gannaaw loolu ay Sadusen ñëw ci moom, ngir laaj ko lenn. Sadusen yi nag gëmuñu ne ndekkite am na.

19 Ñu ne ko: «Kilifa gi, Musaa bindal na nu ne, ku magam faatu, te bàyyiwul doom ak soxnaam, kooku

war na donn jigéen ji, ba
yékkati giiru magam.
20 «Amoon na fi nag
juróom ñaari góor, ñu bokk
ndey ak baay. Taaw ba takk
jabar, faatu, te bàyyiwul
doom.
21 Ñaareel ba takk jigéen
ja, faatu moom itam te
bàyyiwul doom. Ñetteel bi
it noonu.
22 Mbir mi dem na nag,
ba juróom ñaar ñooñu ñépp
dem, te kenn bàyyiwu fi
doom. Mujj jigéen ja faatu
moom itam.
23 Ci ndekkite li nag kan
ci ñoom moo ko wara donn,
fekk ku nekk ci juróom ñaar
ñi mas na koo takk?»
24 Yeesu ne leen: «Mbaa
du dangeena nekk cig réer,
ci li ngeen xamul Mbind mi
mbaa kàttanu Yàlla?
25 Ndaxte keroog ndekkite
li kenn du am jabar, kenn
du am jëkkër, waaye dinañu
mel ni malaaka yi ci kaw.
26 Te sax li jëm ci mbirum
ndekkite, xanaa jànguleen
lii Yàlla wax ci Tawreetu
Musaa ci saarum ngarab
si: “Maay Yàllay Ibraayma,
Isaaxa ak Yanqóoba”?
27 Li ci génn mooy, nekkul
Yàllay ñi dee, waaye Yàllay
ñiy dund la. Kon sóobu
ngeen cig réer.»

Ban ndigal moo gëna màgg ci yoonu Musaa

28 Bi ñuy werante, benn
xutbakat ñëw, dégg seen
waxtaan, gis ne Yeesu tontu
na leen tont lu leer. Mu laaj
ko nag: «Ci ndigal yi, ban
moo ci gëna màgg?»
29 Noonu Yeesu ne ko:
«Bii: “Dégluleen, yéen
bànni Israyil! Yàlla sunu
Boroom mooy Boroom bi, te
kenn la.
30 Kon nanga bëgg Yàlla sa
Boroom ak sa xol bépp ak sa
bakkan bépp, sa xel mépp
ak sa kàttan gépp.”
31 Te ñaareel bi, lii la:
“Nanga bëgg sa moroom, ni
nga bëgge sa bopp.” Ndigal
yii ñoo sut yépp.»
32 Xutbakat bi ne ko:
«Waaw, kilifa gi, li nga wax
dëgg la: Yàlla kenn la, te
amul jeneen Yàlla ju dul
moom.
33 Te nga bëgg ko ak sa
xol bépp ak sa xel mépp
ak sa kàttan gépp moo dàq
bépp sarax bu ñuy yóbbu
ngir màggal Yàlla ak bu ñuy
lakk ca sarxalukaay ba.»
34 Bi Yeesu gisee nag ne
tontu na ak xel, mu ne ko:
«Sorewuloo nguuru Yàlla.»
Bi mu waxee loolu, kenn
ñemeetu koo laaj dara.

Mbaa Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

35 Bi nga xamee ne Yeesu
ma nga doon jàngle ca kër
Yàlla ga, mu laaj nit ñi:
«Lu tax xutbakat yi di wax
ne, Almasi bi mooy sëtu
Daawuda?
36 Daawuda moom wax na
ci kàttanu Xel mu Sell mi
naan:
“Boroom bi nee na sama
Boroom:
‘Toogal ci sama ndijoor,
ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.’ ”
37 Gannaaw Daawuda nag
wooye na ko: “Boroom

bi,” nu muy nekke sëtam?»
Noonu mbooloo mu mag mi
di ko déglu ak bànneex.
38 Bi Yeesu di jàngle nag,
mu ne leen: «Moytuleen
xutbakat yi; dañoo bëgg di
doxantu, sol ay mbubb yu
réy, te ñépp di leen nuyoo
ñaari loxo ci pénc mi.
39 Ci jàngu yi, féete kanam
lañuy wut, te toogu yu yiw
lañuy taamu ci reeri xew yi.
40 Ñu ngi lekk alalu jigéen
ñi seeni jëkkër faatu, di
ñaan Yàlla ay ñaani ngistal
yu gudd. Seen mbugal dina
gëna tar.»

Saraxu soxna si

41 Noonu Yeesu toog ca kër
Yàlla ga, janook ndab, yi ñuy
def sarax ngir Yàlla, muy
xool nit ña cay dugal seen
xaalis. Am nag ay boroom
alal yu ci di def xaalis bu
bare.
42 Gannaaw ga daal benn
jigéen ju jëkkëram faatu, te
mu ñàkk, ñëw, def ci ñaari
poseti xànjar*, yu matul sax
dërëm.
43 Bi ko Yeesu gisee, mu
woo taalibe yi ne leen: «Ci
dëgg maa ngi leen koy wax,
li jigéen ju ñàkk jee dugal ca
defukaay ya moo ëpp maana
alalu ñeneen ñi ñépp.
44 Ñoom ñépp dañu sàkk
ci seen barele, waaye moom
dafa sàkk ci néewleem, ba
far ko joxe lépp, toog.»

13

*Yàqug Yerusalem ak del-
lusig Doomu nit ki*

1 Bi Yeesu di jóge ca kër
Yàlla ga, kenn ca taalibe ya
ne ko: «Kilifa gi, xoolal! Ni
mu réye ay doj, te rafete ni
ay taax!»
2 Waaye Yeesu ne leen:
«Du gis ngeen taax yu réy yii
yépp? Lii lépp dina daanu,
ba doj dootul des ci kaw
doj.»
3 Gannaaw loolu, bi nga
xamee ne Yeesu toog na ci
tundu Oliw ya, jàkkaarlook
kër Yàlla ga, Piyeer, Saag,
Yowaana ak Andare fekki ko
cig wet, laaj ko:
4 «Wax nu kañ la loolu di
am? Te luy tegtal ne, mbir
yii yépp a ngi bëgga mat?»
5 Noonu Yeesu ne leen:
«Moytuleen, bu leen kenn
nax.
6 Ñu bare dinañu ñëw ci
sama tur naan: “Moom laa,”
te dinañu nax ñu bare.
7 Bu ngeen déggee ay xare
ak coowi xare, wottuleena
tiit; loolu war na am, waaye
mujug jamono ji jotagul.
8 Xeet dina jóg, xeex ak
weneen xeet, réew xeex ak
meneen réew. Te yëngu-
yënguy suuf dina am ciy
bérab yu bare, ak ay xiif.
Loolu lépp mooy ndoortel
metit yi, mel ni jigéen juy
matu.
9 «Moytuleen. Dees na
leen jébbal àttekat ya, di
leen dóor ay yar ca jàngu ya.
Dinañu leen dëj ci kanam i
boroom réew ak i buur ndax
sama tur, ngir ngeen nekk
seede ci ñoom.
10 Fàww xibaaru jàmm bi
jëkka jib ci xeet yépp.

* **12:42** Mooy posetu lepton. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

11 Saa su ñu leen jàppee
nag, dëj leen ci péncum layoo, buleen jàq ci li ngeen
wara wax; li ngeen jot
ca waxtu woowa waxleen
ko, ndaxte du yéenay wax
waaye Xel mu Sell mi.

12 «Mag dina joxe rakkam
cig dee, baay joxe doomam;
ay doom it dinañu jóg, di
bañ seeni waajur, di leen
reylu.
13 Te ñépp dinañu leen
bañ ndax sama tur; waaye
ku muñ ba ca muj ga, mucc.

14 «Bés baa ngi ñëw, bu
li ñuy wax "Lu araam luy
yàqe" tegee ca bérab bu mu
yelloowul; kiy jàng, na xam.
Bu ngeen gisee loolu nag, ku
nekk ci biir diiwaanu Yude,
nanga daw ca tund ya.
15 Ku nekk ci kaw taax mi,
bul wàcc ngir dugg kër gi,
fab say yëf ya fa nekk.
16 Ku nekk ci tool bi, bul
ñibbi ngir fab sa mbubb.
17 Ngalla jigéen ñi ëmb
ca bés yooya, ngalla it ñiy
nàmpal.
18 Ñaanleen ngir seen
gàddaay baña tase ak
jamonoy seddaayu lolli.
19 Ndaxte booba dina am
metit wu réy wu masula am,
ba àddina sosoo ak tey, te
dootul am mukk.
20 Te bu fekkul woon Bo-
room bi wàññi bés yooyu,
kenn du mucc, waaye fekk
na mu wàññi leen ndax
gaayam ñi mu tànn.

21 «Booba nag, bu leen
kenn waxee: "Kaayleen gis,
Kirist a ngi fi," mbaa: "Xool-
leen, mu nga fale," buleen ko
gëm.
22 Ndaxte ñiy mbubboo
turu Kirist ak ñiy mbubboo
turu yonent, dinañu feeñ,
di joxe ay firnde yu réy
ak ay kéemaan, ba ciy nax
sax ñi Yàlla tànn, su loolu
manoona am.
23 Wax naa leen ko lu jiitu.
Kon nag moytuleen.
24 «Waaye booba, gan-
naaw metit yooyu:
"Jant bi dina lëndëm
te weer dootul leer;
25 biddiiw yi di daanoo asamaan,
te kàttani asamaan yiy yëngu."
26 «Noonu dees na gis
Doomu nit ki ñëw ci niir yi,
ànd ak kàttan ak ndam lu
réy.
27 Dina yónni ay
malaakaam, ñu dajale ñi mu
tànn ci ñeenti xébla yi, fa
àddina dale, ba fa asamaan
yem.»
28 Yeesu teg ca ne:
«Jàngleen misaalu garabu
figg ga. Boo xamee ne ay
bànqaasam duy nañu, tey
xobam sëq, xam ngeen ne
nawet jege na.
29 Noonu itam bu ngeen
gisee loolu lépp xew, xam-
leen ne jege na; mu ngi ci
bunt bi sax.
30 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, niti jamono jii
duñu wéy, te loolu lépp
amul.
31 Asamaan ak suuf di-
nañu wéy, waaye samay wax
du wéy mukk.

Yàlla rekk moo xam bés ba

32 «Waaye bés boobu ak waxtu woowu, kenn xamul kañ lay doon; du malaaka yi ci kaw, du sax Doom ji, waaye Baay bi rekk moo ko xam.
33 Moytuleen te xool! Xamuleen kañ la waxtu wi di jot.
34 «Mi ngi mel ni nit ku tukki, mu dénk këram ay surgaam, ku nekk ak sa sas, te sant bëkk-néeg bi, mu xool.
35 Yéen nag xool-leen, ndaxte xamuleen kañ la boroom kër gi di délsi, muy ci timis mbaa ci xaaju guddi, muy ci fajar mbaa njël.
36 Bu nee jalañ, bumu leen bett, ngeen di nelaw.
37 Li ma leen wax, ñépp laa ko wax: “Xool-leen!”»

14

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Booba nag sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya ñu ngi doon fexeel Yeesu, ngir jàpp ko, reylu. Fekk booba ñaari fan a des ci màggalu bésu Mucc ba ak màggalu Mburu ma amul lawiir.
2 Kon nag ñu ne: «Bumu doon ci bésu màggal bi, ngir yëngu-yëngu baña am ci nit ñi.»

Jigéen diw na boppu Yeesu ak latkoloñ

3 Bi nga xamee ne Yeesu nekkoon na dëkku Betani, mu dem këru Simoŋ ma gaana woon, di fa lekk. Noonu jigéen ñëw, yor njaq lu ñu defare doj wu tudd albaatar. Njaq li def latkoloñ ju raxul ju ñuy wax nàrd, tey jar lu baree bare. Jigéen ji toj njaq li, tuur latkoloñ ci boppu Yeesu.
4 Waaye amoon na fa ñu mer, di xultu ci seen biir naan: «Yàq gii, lu muy jariñ?
5 Maneesoon na jaay latkoloñ jii ci lu tollook peyug atum lëmm, jox ko miskin yi.» Noonu ñu daldi gëdd jigéen ji.
6 Waaye Yeesu ne leen: «Bàyyileen ko. Defal na ma jëf ju rafet; lu tax ngeen di ko sonal?
7 Miskin yaa ngi ak yéen bés bu nekk, te man ngeen leena dimbali saa su leen neexee, waaye dungeen ma gis ba fàww.
8 Jigéen ji def na li mu man; diw na sama yaram ak latkoloñ, ngir waajal sama rob, laata moo jot.
9 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, fépp fu ñuy yéene xibaaru jàmm bi ci àddina sépp, dinañu fa fàttali it li jigéen jii def.»

Yudaa wor na Yeesu

10 Ca waxtu woowu kenn ci fukki taalibe ya ak ñaar, ku tudd Yudaa Iskariyo, dem ca sarxalkat yu mag ya, ngir wori Yeesu.
11 Bi ñu ko déggee, ñu am ca bànneex bu réy, dig ko xaalis. Noonu mu fexe jamono ju mu leen mana jébbal Yeesu.

Reer bu mujj bi

12 Bés bu jëkk ca màggal, ga ñuy wax Mburu ma amul lawiir, taalibey Yeesu laaj ko: «Foo bëgg, nu defaral la

reeru bési Mucc bi?» Bés bu
jëkk booba nag mooy bés, ba
ñu farala rendi gàttub bésu
Mucc ba.
13 Noonu Yeesu yebal ñaar
ci taalibe yi ne leen: «Dem-
leen ca dëkk ba, foofa góor
gu yenu njaq lu def ndox,
dina taseek yéen, ngeen
topp ko.
14 Kër gi mu dugg nag,
ngeen ne boroom kër gi:
“Kilifa gi nee na: Ana néegu
gan, bi may lekke reeru bésu
Mucc bi, man ak samay taal-
ibe?”
15 Dina leen won néeg bu
féete kaw te yaa, ñu defar
ko, ba lépp jekk. Foofa
ngeen nuy defarale reer bi.»
16 Bi mu ko waxee, taalibe
ya dem ca dëkk ba, gis lépp,
ni leen ko Yeesu waxe woon.
Noonu ñu defar reer bi.
17 Bi nga xamee ne timis
jot na, Yeesu ñëw, ànd ak
fukki taalibe yi ak ñaar.
18 Ñu toog, di lekk. Bi ñuy
lekk nag, Yeesu ne leen: «Ci
dëgg maa ngi leen koy wax,
kenn ci yéen, ku bokk ak
man di lekk sax, dina ma
wor.»
19 Taalibe yi nag am naqar,
ñu daldi ko ne kenn-kenn:
«Mbaa du man?»
20 Mu ne leen: «Kenn ci
yéen fukk ak ñaar la, kuy
cappandoo ak man ci ndab
li.
21 Doomu nit ki mu ngi
dem, ni ñu ko waxe ci Mbind
mi, waaye ki koy wor dina
torox. Bañoona juddu moo
gën ci moom.»
22 Noonu bi ñuy lekk,
Yeesu jël mburu, sant Yàlla,
jox leen ko naan: «Jël-leen,
lii sama yaram la.»
23 Gannaaw loolu mu jël
kaas, sant Yàlla, jox leen ko,
ñépp naan ci.
24 Mu ne leen: «Lii mooy
sama deret, ji fas kóllëre gi,
te tuurul ñu bare.
25 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, dootuma naan gan-
naaw tey ndoxum reseñ mii,
ba kera ma ciy naan bu bees
ci nguuru Yàlla.»
26 Noonu ñu woy Yàlla, ba
noppi génn, dem ca tundu
Oliw ya.

Yeesu wax na ne, Piyeer dina ko weddi

27 Booba Yeesu ne leen:
«Yéen ñépp dingeen ma
dàggeeku, ndaxte bind
nañu:
“Dinaa dóor sàmm bi,
xari jur gi tasaaroo.”
28 Waaye bu ma dekkee, di-
naa leen jiituji Galile.»
29 Kon Piyeer ne ko: «Bu
la ñépp dàggeekoo, man
duma la bàyyi mukk.»
30 Waaye Yeesu ne ko: «Ci
dëgg maa ngi la koy wax,
guddig tey, bala ginaar a sab
ñaari yoon, dinga ma weddi
ñetti yoon.»
31 Waaye Piyeer gëna sax
ca la mu waxoon naan:
«Boo xamee ne sax, damaa
wara dee ak yaw, duma la
weddi mukk.» Taalibe yépp
it waxe noonu.

Yeesu ñaan na ca toolu Setsemane ci biir tiis wu réy

32 Noonu ñu dem ca bérab
bu tudd Setsemane. Yeesu
ne taalibe yi: «Toogleen fii,
ma dem ñaani.»

33 Mu ànd ak Piyeer, Saag
ak Yowaana, daldi jàq, ba
xonet.
34 Mu ne leen: «Sama xol
dafa tiis, ba ma bëgga dee;
toogleen fii, xool.»
35 Noonu Yeesu dem ci
kanam tuuti, daanu ci suuf,
di ñaan ne, waxtu wi teggi
ko, bu loolu manoona am.
36 Mu ne: «Abba, Baay,
yaw mi dara tëwul, teggil
ma kaasu naqar bii. Moona
bumu doon sama coobare,
waaye na sa coobare am.»
37 Noonu mu délsi ci taal-
ibe yi, fekk ñuy nelaw. Mu
ne Piyeer: «Simoŋ, dangaa
nelaw? Amuloo sax doo-
ley xoolandoo ak man benn
waxtu?
38 Xool-leen te ñaan, ngir
baña daanu cig fiir. Seen xol
jag na, waaye seen bind a
woyof.»
39 Beneen yoon Yeesu dem,
di ñaane noonu,
40 délsiwaat, fekk leen
ñuy nelaw, ndaxte seeni bët
dañoo diis. Xamuñu lu ñu
koy tontoo.
41 Ñetteelu yoon mu délsi
ci ñoom ne leen: «Yéena ngi
nelaw tey noppalu ba tey!
Jeex na. Waxtu wi jot na;
ñu ngi wor Doomu nit ki ci
loxoy bàkkaarkat yi.
42 Jógleen nu dem; ki may
wor a ngi nii, di ñëw.»

Jàpp nañu Yeesu

43 Bi Yeesu di wax, Yudaa
mi bokkoon ci fukki taalibe
ya ak ñaar, agsi, ànd ak
mbooloo mu bare, mu jóge
ca sarxalkat yu mag ya, ca
xutbakat ya ak ca njiiti xeet
wa, te gànnaayoo jaasi ak
yet.
44 Fekk ki ko naroona wor
joxoon na leen tegtal ne
leen: «Ki may fóon, moom
la; jàppleen ko, yóbbu ko te
wottu ko bu baax.»
45 Noonu mu ñëw ci Yeesu
ne ko: «Kilifa gi,» daldi ko
fóon.
46 Bi mu ko defee nit ñi
song Yeesu nag, jàpp ko.
47 Waaye kenn ci ñi fa
taxaw bocci jaaseem, dóor
surgab sarxalkat bu mag bi,
nopp bi dagg.
48 Yeesu ne leen: «Jóg
ngeen ngir jàpp ma,
gànnaayoo jaasi ak yet, mel
ni ñuy topp sàcc.
49 Moona daan naa toog
bés bu nekk ca kër Yàlla ga,
di jàngle, te jàppuleen ma.
Waaye lii am na, ngir Mbind
mi am.»
50 Ci kaw loolu, ñépp
dëddu ko, daw.
51 Fekk amoon na ca
waxambaane wu lëkkaayoo
woon sér, topp Yeesu, ñu
daldi ko jàpp.
52 Waaye waxambaane wa
wacc fa sér bi, daldi daw, def
yaramu neen.

Yeesu taxaw na ci kanam kureelu àttekat yi

53 Ñi jàpp Yeesu yóbbu ko
ci sarxalkat bu mag bi, te
foofa la sarxalkat yu mag yi,
njiit yi ak xutbakat yi yépp
dajaloo.
54 Piyeer nag topp ko fu
sore, ba ci ëttu sarxalkat bu
mag bi, mu toog fa ak alkaati
yi, di jaaru ci taal bi.
55 Noonu sarxalkat yu mag
yi ak kureelu àttekat yi yépp

di wut ku mana seede lu
daan Yeesu, ba ñu man koo
reylu, waaye gisuñu kenn.
56 Teewul sax naaféq ñu
bare ñëw, seede ci Yeesu lu
dul dëgg, waaye seen seede
ànduñu.
57 Ba mujj naaféq taxaw,
seede ci moom naan:
58 «Nun daal dégg nanu,
mu ne: “Dinaa toj kër Yàlla,
gii loxoy nit liggéey, tabax
ci ñetti fan geneen gu nit
liggéeyul.”»
59 Waaye ba tey seeni wax
ànduñu.
60 Ci kaw loolu sarxalkat
bu mag bi taxaw ci seen
kanam ne Yeesu: «Doo
tontu? Lu la nit ñi di jiiñ?»
61 Waaye Yeesu ne cell,
waxul dara. Sarxalkat bu
mag bi dellu nag ne ko:
«Ndax yaa di Almasi bi,
Doomu Yàlla ju tedd ji?»
62 Yeesu ne ko: «Moom
laa. Te dingeen gis Doomu
nit ki toog ci ndijooru Aji
Man ji, di ñëw ci niiri
asamaan.»
63 Bi ko sarxalkat bu mag
bi déggee nag, mu daldi
mer, ba xotti ay yéreem
naan:
64 «Weddi na Yàlla, lu nu
doyeeti seede? Lu ngeen ci
xalaat?» Noonu ñépp teg ko
dee.
65 Ci kaw loolu ñu daldi
tifli ci moom, takk ay bëtam,
di ko dóor ay kurfeñ, naan
ko: «Yaw wax nu ci kàddug
Yàlla, ku la dóor?» Ba noppi
alkaati yi teeru ko ak ay pes.

Piyeer weddi na Yeesu

66 Piyeer nag ma nga
toogoon ci ëtt bi féete suuf.
Noonu benn mbindaanu
sarxalkat bu mag ba romb
fa.
67 Mu gis Piyeer di jaaru,
xool ko jàkk naan: «Yaw
itam àndoon nga ak Yeesum
Nasaret moomu.»
68 Waaye Piyeer weddi ko
naan: «Xawma li ngay wax,
dégguma ci dara.» Mu daldi
génn, dem ca buntu kër ga.
69 Foofa nag mbindaan mi
gisaat ko, mu ne ñi fa taxaw:
«Waa jii ci ñoom la bokk.»
70 Waaye Piyeer weddi-
waat ko.
Nees-tuut ñi fa taxaw ne
Piyeer: «Yaw mi de, ci lu
wóor bokk nga ci, nde waa
Galile nga.»
71 Waaye Piyeer daldi giñ
ak a waat naan: «Xawma nit
ki ngay wax.»
72 Ci saa si ginaar sab
ñaareelu yoon. Noonu Piy-
eer fàttaliku li ko Yeesu wax:
«Bala ginaar a sab ñaari
yoon, dinga ma weddi ñetti
yoon.» Mu daldi jooy jooy yu
metti.

15

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat, boroom réew ma

1 Ci suba teel sarxalkat yu
mag yi gise, ñoom ak njiit
yi ak xutbakat yi ak kureelu
àttekat yi yépp. Ñu yeew
nag Yeesu, daldi ko yóbbu,
jébbal ko Pilaat.
2 Noonu Pilaat laaj ko:
«Ndax yaa di buuru Yawut
yi?» Yeesu ne ko: «Wax nga
ko.»
3 Te sarxalkat yu mag yi di
ko jiiñ lu bare.

4 Kon nag Pilaat laajaat ko:
«Déggal lépp li ñu lay jiiñ.
Xanaa amoo ci tont?»
5 Waaye ba tey Yeesu
waxul dara, ba tax Pilaat
waaru.
6 Màggal gu nekk nag Pi-
laat daan na may mbooloo
mi, ñu tànn kenn ci ñi ñu
tëjoon, mu bàyyil leen ko.
7 Fekk booba amoon na
ku ñu tëj, tudd Barabas, ku
bokk ci ña bëggoona tas
réew mi, boole ci rey nit.
8 Noonu mbooloo mi ñëw,
laaj Pilaat, mu defal leen la
mu daan def.
9-10 Pilaat nag xam ne
kiñaan rekk a taxoon sarx-
alkat yu mag yi jébbal ko
Yeesu. Kon mu ne mbooloo
mi: «Xanaa ma bàyyil leen
buuru Yawut yi?»
11 Waaye sarxalkat yu mag
yi xiir mbooloo mi, ñu
laaj Pilaat, mu bàyyil leen
Barabas.
12 Kon Pilaat ne leen: «Lan
laay def nag ak ki ngeen di
wooye buuru Yawut yi?»
13 Ñu daldi yuuxuwaat
naan: «Daaj ko ci bant, ba
mu dee!»
14 Pilaat ne leen: «Lu tax?
Gan tooñ la def?» Waaye
mbooloo mi di yuuxu bu
gëna kawe: «Daaj ko ci
bant!»
15 Noonu Pilaat, mi wuta
neex mbooloo mi, bàyyil
leen Barabas, ba noppi mu
dóorlu Yeesu ay yar, jébbal
ko, ngir ñu daaj ko ci bant.

Xarekat yi ñaawal nañu Yeesu

16 Bi loolu amee ñu du-
gal Yeesu ci biir kër bo-
room réew ma, mooy bérab
bu ñuy wax Peretoriyum,
ñu daldi woo mbooloom
xarekat yépp.
17 Noonu ñu solal ko
mbubb mu xonq curr,
ràbb kaalag dég, teg ko ci
boppam.
18 Ñu daldi ko wax bu
kawe: «Nuyu nanu la, yaw
buuru Yawut yi!»
19 Ñu di ko dóor ci bopp ak
bant, di ko tifli, daldi sukk,
màggal ko.
20 Bi ñu ko ñaawalee
noonu ba noppi, ñu summi
mbubb mu xonq mi, solaatal
ko ay yéreem, yóbbu ko,
ngir daaj ko ci bant.

Rey nañu Yeesu ci kaw bant ba

21 Amoon na nag nit ku
dëkk Siren, tudd Simoŋ, di
baayu Alegsàndar ak Rufus.
Fekk booba mu romb fa,
jóge ca wet, ga féete ak tool
ya, ñu ga ko ngir mu gàddu
bant bi.
22 Noonu ñu yóbbu Yeesu
ca bérab bu ñuy wax
Golgota, liy tekki «bérabu
Kaaŋu bopp.»
23 Ñu bëgg koo jox biiñ bu
ñu boole ak naan gu tudd
miir, waaye nanguwu ko.
24 Foofa ñu daaj Yeesu
ci bant, daldi séddoo ay
yéreem, tegoo ko ay bant, ba
xam ku nekk, looy am;
25 booba fekk yoor-yoor di
jot.
26 Mbind mi xamle lu tax
ñu rey ko nee na: «Kii mooy
buuru Yawut yi.»
27-28 Booba it ñu daajaale
ak moom ñaari taskati réew

mi, kenn ci ndijooram, ki ci
des ci càmmoñam.
29 Ña fa doon romb di ko
xas, di wëcc seen bopp ndax
sib ko, naan: «Waaw kay,
yaw mi bëgga toj kër Yàlla
gi, tabaxaat ko ci ñetti fan,
30 wàccal ci bant bi te
musal sa bopp!»
31 Noonu it sarxalkat yu
mag yi ak xutbakat yi di ko
ñaawal ci seen biir naan:
«Kii musal na ñeneen waaye
manula musal boppam.
32 Almasi bii, di buuru Is-
rayil, na wàcc léegi ci bant
bi, nu gis ko te gëm.» Ñi ñu
daajaale ak moom it di ko
xarab.

Yeesu saay na

33 Li tàmbalee digg
bëccëg, ba ci tisbaar, réew
mépp lëndëm.
34 Ci tisbaar nag Yeesu
wootee kàddu gu dëgër
naan: «Elowi, Elowi, lema
sabaktani?» liy tekki:
«Sama Yàlla, sama Yàlla, lu
tax nga dëddu ma?»
35 Ñenn ci ña fa taxaw
nag, bi ñu ko déggee, ñu ne:
«Mu ngi woo yonent Yàlla
Ilyaas.»
36 Noonu kenn daw, jël aw
sagar, capp ko ci bineegar,
mu teg ko ci bant, jox ko
ko, mu muucu. Mu ne:
«Bàyyileen, nu seet, ba xam
Ilyaas dina ñëw, wàcce ko.»
37 Noonu Yeesu wootewaat
ak kàddu gu dëgër, delloo
ruuwam Yàlla.
38 Bi mu ko defee ridob
bérab bu sell ba ca kër Yàlla
ga xar ñaar, li dale ci kaw ba
ci suuf.
39 Njiitu xare nag, bi tax-
awoon ci kanam Yeesu, bi
mu gisee ni Yeesu deeye, mu
ne: «Ci dëgg, nit kii Doomu
Yàlla la!»
40 Amoon na fa nag ay
jigéen, ñu leen dànd, di
xool. Xàmmi nañu ci:
Maryaama mi dëkk Mag-
dala, Maryaama yaayu Saag
mu ndaw ak Yuusufa, ak
Salome.
41 Bi Yeesu nekkee Galile,
jigéen ñooñu ñoo ko doon
topp, di ko topptoo. Amoon
na fa it yeneen jigéen yu
bare yu àndoon ak moom,
ba ñëw Yerusalem.

Rob nañu Yeesu

42 Booba nag bésu Waajal
la woon, maanaam bés bu
jiitu bésub noflaay bi. Ca
ngoon sa nag,
43 Yuusufa mi dëkk Ari-
mate takk aw fitam, dem
Pilaat, laaj ko néewu Yeesu.
Yuusufa moomu nag, ku siiw
la woon ci kureelu àttekat
yi, te doon séentu moom
itam nguuru Yàlla.
44 Bi Pilaat déggee ne,
Yeesu faatu na xaat, mu
waaru. Mu woolu nag njiit
li, laaj ko, ndax yàgg na
faatu.
45 Bi ko ko njiit li
dëggalee, Pilaat jox néew
bi Yuusufa.
46 Noonu Yuusufa jënd
càngaay, wàcce néew bi,
laxas ko ci, dugal ko cib
bàmmeel bu ñu yett ci xeer.
Bi mu ko defee mu béraŋ aw
doj, ube ko buntu bàmmeel
bi.

47 Maryaamam Magdala
nag ak Maryaama yaayu Yu-
usufa xool fu mu ko denc.

16

Yeesu Kirist dekki na

1 Bi bésub noflaay bi
wéyee, Maryaamam Mag-
dala, Maryaama yaayu Saag,
ak Salome, jënd cuuraay,
ngir dem xeeñal néewu
Yeesu.
2 Kon bés bu jëkk ci ayu-
bés gi, ñu njëlu dem ca
bàmmeel ba,
3-4 di laajante: «Ku
nuy béraŋal doj, wiy ub
bàmmeel bi?» Doj woowu
nag bu réya réy la woon.

Noonu ñu xool, gis ne doj
wa deñ.
5 Ñu dugg ci bàmmeel bi,
gis ca ndijoor waxambaane
wu sol mbubb mu weex, ñu
daldi tiit.
6 Mu ne leen: «Buleen
tiit. Yéena ngi seet Yeesum
Nasaret, mi ñu daajoon ci
bant bi. Nekkatu fi, dekki
na; gisleen fi ñu ko tëraloon.
7 Kon nag demleen, ne Piy-
eer ak taalibe ya: “Mi ngi
leen di jiitu Galile. Foofa
ngeen koy gise, ni mu leen
ko waxe woon.”»
8 Noonu jigéen ñi génn,
dawe bàmmeel ba, tiit bay
lox. Te waxuñu kenn dara
ndax seen tiit.
9 Bi Yeesu dekkee nag ci
suba teel ca bés bu jëkk
ca ayu-bés ga, mu jëkka
feeñu Maryaama mu dëkk
Magdala, mi mu dàqe woon
juróom ñaari rab.
10 Maryaama nag dem net-
tali ko ñi àndoon ak Yeesu,
fekk ñuy naqarlu, di jooy.
11 Bi ñu déggee ne, Yeesoo
ngi dund te Maryaama gis na
ko, gëmuñu ko.
12 Gannaaw loolu Yeesu
feeñu ñaar ci ñoom ci je-
neen jëmm, ñuy jaar ci yoon
wi, jëm àll ba.
13 Ñu waññiku nag, wax
ko ña ca des, waaye ba tey
gëmuñu leen ñoom it.
14 Gannaaw ga it Yeesu
feeñu fukki taalibe yi ak
benn, bi ñuy lekk. Mu yedd
leen ndax seen ngëmadi ak
seen dëgër bopp, ci li ñu
baña gëm ñi ko gisoon, bi
mu dekkee.
15 Mu ne leen: «Dem-
leen ci àddina sépp, yégal
xibaaru jàmm bi mbindeef
yépp.
16 Ku gëm te ñu sóob ko ci
ndox, dina mucc; ku gëmul,
dees na ko daan.
17 Ñi ma gëm dinañu àND
ak firnde yii: ci sama tur
dinañu dàq rab yi, di wax
làkk yu bees,
18 di jàpp jaan ak seeni
loxo; te bu ñu naanee lu ñu
tooke, du leen wàññi dara,
te jarag ju ñu teg loxo, mu
wér.»
19 Gannaaw bi Boroom bi
Yeesu waxee ak ñoom, mu
yékkatiku, dem asamaan,
toog ci ndijooru Yàlla.
20 Taalibe ya dem waareji,
te loxob Boroom bi àND ak
ñoom, di dëggal kàddu gi ak
firnde, yi ci àND.

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci LUUG

Ubbite gi

1 Yaw Teyofil mu tedd mi,
xam nga ne, nit ñu bare
sasoo nañoo bind ab nettali
bu jëm ci mbir, yi xewoon ci
sunu biir,
2 li dëppook waxi seede,
yi ko teewe woon li dale ca
ndoorte la te ñu mujj nekk
jawriñi kàddug Yàlla.
3 Léegi nag kon man ci
sama wàll, gëstu naa ci lépp
li ko dale ca njàlbéen ga, te
fas naa la ko yéenee bindal,
nettali la ni xew-xew yooyu
deme woon tembe.
4 Noonu dinga mana xam
ne li ñu la jàngaloon lu wér
péŋŋ la.

Jibril yégle na juddub Yaxya

5 Ca jamonoy Erodd, mi
nekkoon buur ca réewu
Yawut ya, amoon na sarx-
alkat bu ñu tudde Sakari
te bokk ca mbootaayu
sarxalkat, ya askanoo ci
Abiya. Soxnaam Elisabet
askanoo moom itam ci
Aaróona.
6 Sakari ak soxnaam ñu
jub lañu ca kanam Yàlla, di
topp ni mu ware ndigal yi ak
dogali Boroom bi yépp.
7 Waaye amuñu doom,
ndaxte Elisabet manula am
doom, te it fekk ñoom ñaar
ñépp ay màggat lañu.
8 Benn bés nag Sakari
doon def liggéeyu sarxaleem
ca Yàlla, ndaxte mbootaayam
a aye keroog.
9 Bi ñuy tegoo bant, ni ko
sarxalkat yi daan defe naka-
jekk, ngir xam kan mooy
dugg ca bérab bu sell ba
ca kër Yàlla ga, ngir taal
fa cuuraay, bant ba tegu ci
Sakari.
10 Ca waxtu wa ñuy taal
cuuraay la, mbooloo maa
nga woon ca biti, di ñaan.
11 Noonu benn malaakam
Boroom bi daldi feeñu
Sakari, taxaw ca féeteek
ndijooru sarxalukaay, ba
ñuy taal cuuraay ca kawam.
12 Naka la ko Sakari gis,
fitam daldi dem, mu tiit.
13 Waaye malaaka ma ne
ko: «Bul ragal dara Sakari,
ndaxte sa ñaan nangu na.
Elisabet sa soxna dina la ju-
ral doom, te dinga ko tudde
Yaxya.
14 Sa mbég lay doon, sa xol
sedd ci, te ñu bare dinañu
bég ci juddoom,
15 ndaxte dina nekk ku
màgg ca kanam Yàlla. Du
naan biiñ walla dara luy
màndil, te bu juddoo, Xel mu
Sell mi daldi ko solu.
16 Dina delloosi niti Israyil
yu bare ci Yàlla seen Bo-
room.
17 Mooy jiitu, di yégle
ñëwug Boroom bi, ànd ak
xel mi ak doole, ji yonent
Yàlla Ilyaas amoon, ngir
jubale xoli baay yi ak doom
yi, ngir delloo ñi déggadi ci
maanduteg ñi jub. Noonu
dina waajal mbooloo muy
teeru Boroom bi.»

18 Sakari daldi ne malaaka
ma: «Nan laay xame ne
loolu dëgg la? Ndaxte mag
laa, te sama soxna it màggat
na.»
19 Malaaka ma ne ko:
«Man maay Jibril miy taxaw
ci kanam Yàlla. Dañu maa
yónni ngir ma wax ak yaw
te yégal la xibaaru jàmm
boobu.
20 Léegi nag gannaaw
gëmuloo li ma wax, dinga
luu te dootuloo mana wax,
ba kera sama wax di am, bu
jamonoom jotee.»

21 Fekk na booba mbooloo
maa ngi xaar, jaaxle lool ci li
Sakari yàgg ca bérab bu sell
ba.
22 Waaye bi mu génnee
nag, manula wax ak ñoom.
Noonu nit ña xam ne dafa
am lu ko feeñu ca bérab bu
sell ba. Dafa luu, ba di leen
liyaar.

23 Bi Sakari matalee
liggéeyu sarxaleem ba
noppi, mu daldi ñibbi.
24 Bi mbir yooyu weesoo,
Elisabet soxnaam ëmb, di ko
nëbb lu mat juróomi weer
25 te naan: «Lii mooy yiw
wi ma Boroom bi defal, ba
fajal ma li doon sama gàcce
ci nit ñi!»

Jibril yégle na juddub Yeesu

26 Bi Elisabet nekkee ci
juróom benni weeram, Yàlla
yónni na malaakaam Jibril
ca dëkku Nasaret ca dii-
waanu Galile.
27 Mu yebal ko ca janq
bu ñu may waa ju bokk
ci askanu Daawuda te ñu
koy wax Yuusufa, waaye
àndaguñu. Janq baa ngi
tudd Maryaama.
28 Malaaka ma dikk ca
moom ne ko: «Jàmm nga
am, yaw mi Boroom bi defal
aw yiw; mu ngi ak yaw.»

29 Waxi malaaka ma daldi
jaaxal Maryaama, muy
xalaat lu nuyoo boobu mana
tekki.
30 Malaaka ma ne ko:
«Bul ragal dara Maryaama,
ndaxte Yàlla tànn na la ci
yiwam.
31 Dinga ëmb, jur doom ju
góor; nanga ko tudde Yeesu.
32 Ku màgg lay nekki, te
dinañu ko wooye Doomu
Aji Kawe ji. Boroom bi
Yàlla dina ko jébbal nguuru
Daawuda maamam.
33 Noonu dina yilif askanu
Yanqóoba ba fàww, te nguu-
ram du am àpp.»

34 Maryaama laaj malaaka
ma ne ko: «Naka la loolu
mana ame? Man de, janq laa
ba tey.»
35 Malaaka ma ne ko: «Xel
mu Sell mi dina wàcc ci yaw,
te Aji Kawe ji dina la yiir ci
kàttanam. Moo tax xale biy
juddu dinañu ko wooye Ku
sell ki, Doomu Yàlla ji.
36 Elisabet sa mbokk mi
it dina am doom ju góor
cig màggatam. Ki ñu doon
wooye ku manula am doom,
mu ngi ci juróom benni
weeram.
37 Ndaxte dara tëwul
Yàlla.»
38 Maryaama ne ko: «Jaa-
mub Boroom bi laa. Na Yàlla
def ci man li nga wax.»

Ci noonu malaaka ma
daldi dem.

Maryaama seeti na Elisabet

39 Ci jamono jooju Maryaama jóg, gaawantu
dem ci benn dëkk bu nekkoon ca tund ya ca diiwaanu Yude.
40 Mu dugg ca kër Sakari, daldi nuyu Elisabet.
41 Naka la Elisabet dégg Maryaama di nuyoo, doomam daldi yëngatu ci biiram. Noonu Xelum Yàlla mu Sell mi daldi solu Elisabet.
42 Elisabet wax ca kaw ne: «Barkeel nañu la ci jigéen ñi, barkeel doom ji nga ëmb!
43 Man maay kan, ba ndeyu sama Boroom ñëw di ma seetsi?
44 Maa ngi lay wax ne naka laa la dégg ngay nuyoo rekk, sama doom ji yëngu ci sama biir ndax mbég.
45 Barke ñeel na la, yaw mi gëm ne li la Boroom bi yégal dina mat!»

Maryaama woy na mbaaxu Yàlla

46 Noonu Maryaama daldi ne:
47 «Sama xol a ngi màggal Boroom bi,
sama xel di bég ci Yàlla sama Musalkat,
48 ndaxte fàttaliku na ma,
man jaamam bu woyof bi.
Gannaaw-si-tey, niti jamono yépp dinañu ma wooye ki ñu barkeel,
49 ndaxte Ku Màgg ki defal na ma lu réy.
Turam dafa sell.
50 Day wàcce yërmandeem ci ñi ko ragal,
ci seeni sët ba ci seeni sëtaat.
51 Wone na jëf yu mag ci dooley loxoom,
te tas mbooloom ñiy réy-réylu,
52 daaneel boroom doole yi ci seen nguur,
yékkati baadoolo yi.
53 Ñi xiif, reggal na leen ak ñam wu neex,
te dàq boroom alal yi, ñu daw ak loxoy neen.
54 Wallu na bànni Israyil giy jaamam,
di fàttaliku yërmandeem,
55 ni mu ko dige woon sunuy maam,
jëmale ko ci Ibraayma ak askanam ba fàww.»
56 Noonu Maryaama toog fa Elisabet lu wara tollook ñetti weer, sooga ñibbi.

Juddub Yaxya

57 Gannaaw loolu jamono ji Elisabet wara mucc agsi, mu daldi jur doom ju góor.
58 Dëkkandoom yi ak bokkam yi yég ne, Boroom bi won na ko yërmande ju réy, ñu ànd ak moom bég.
59 Bi bés ba délsee, ñu ñëw xarafalsi xale ba, bëgg koo dippee baayam Sakari.
60 Waaye yaayam ne leen: «Déedéet, Yaxya lay tudd.»
61 Ñu ne ko: «Amoo menn mbokk mu tudd noonu.»
62 Ñu daldi liyaar baayam, ngir xam nan la bëgg ñu tudde xale ba.
63 Sakari laaj àlluwa, bind ci ne: «Yaxya la tudd.» Ñépp daldi waaru.
64 Ca saa sa Yàlla dindi luu gi, Sakari daldi waxaat, di màggal Yàlla.

65 Waa dëkk ba bépp jaaxle, xew-xew yooyu siiw ca tundi Yude yépp.

66 Ñi dégg nettali, bi jëm ci mbir yooyu, dañu koo denc ci seen xol te naan: «Nu xale bii di mujje nag?» Ndaxte leeroon na ne dooley Boroom baa ngi ànd ak moom.

Sakari sant na Yàlla

67 Sakari baayu Yaxya daldi fees ak Xel mu Sell mi. Noonu mu wax ci kàddug Yàlla ne:

68 «Cant ñeel na Boroom bi, Yàllay Israyil,
ndaxte wallusi na mbooloom, ba jot leen!
69 Feeñal na nu Musalkat bu am doole,
bi soqikoo ci askanu Daawuda jaamam,
70 ni mu yéglee woon bu yàgg jaarale ko ci yonentam yu sell yi.
71 Dina nu musal ci sunuy noon,
jële nu ci sunu loxoy bañaale.
72 Yàlla wone na yërmandeem, ji mu digoon sunuy maam,
te di fàttaliku kóllëre, gi mu fas ak ñoom,
73 di ngiñ, li mu giñaloon sunu maam Ibraayma naan,
74 dina nu teqale ak sunuy noon,
ngir nu man koo jaamu ci jàmm,
75 nu sell te jub ci kanamam sunu giiru dund.
76 Yaw nag doom, dinañu lay wooye yonentu Aji Kawe ji,
ndaxte dinga jiitu, di yégle ñëwug Boroom bi, di ko xàllal yoon wi.
77 Dinga xamal mbooloom ni leen Boroom bi mana musale,
jaare ko ci seen mbaalug bàkkaar,
78 ndaxte Yàlla sunu Boroom fees na ak yërmande,
ba tax muy wàcce ci nun jant buy fenk,
79 ngir leeral ñi toog ci lëndëm,
takkandeeru dee tiim leen,
ngir jiite nu ci yoonu jàmm.»

80 Noonu Yaxyaa ngi doon màgg, te xelam di ubbiku. Mu dëkk ca màndiŋ ma, ba bés ba muy feeñu bànni Israyil.

2

Yeesu juddu na ca Betleyem

1 Ca jamono jooja buur bu mag bu ñuy wax Ogust joxe ndigal ne, na ñépp binduji.

2 Mbindu mooma, di mu jëkk ma, daje na ak jamono, ja Kiriñus nekke boroom réewu Siri.

3 Noonu ku nekk dem binduji ca sa dëkku cosaan.

4 Yuusufa nag daldi jóge Nasaret ca diiwaanu Galile, jëm ca diiwaanu Yude ca Betleyem, dëkk ba Daawuda cosaanoo, ndaxte ci askanu Daawuda la bokk.

5 Mu dem binduji, ànd ak Maryaama soxnaam, fekk booba Maryaama ëmb.

6 Bi ñu nekkee Betleyem,
waxtu wa mu waree mucc agsi.
7 Mu taawloo doom ju góor, mu laxas ko ci ay laytaay, tëral ko ca lekkukaayu jur ga, ndaxte xajuñu woon ca dalukaay ba.

Malaaka feeñu na ay sàmm

8 Fekk booba amoon na ca gox ba ay sàmm yu daan fanaan ca tool ya, di wottu jur ga.
9 Noonu benn malaakam Boroom bi feeñu leen, ndamu Boroom bi daldi leer, melax, wër leen. Tiitaange ju réy jàpp leen.
10 Waaye malaaka mi ne leen: «Buleen tiit, ndaxte dama leen di xamal xibaaru jàmm buy indi mbég mu réy ci nit ñépp.
11 Tey jii ca dëkku Daawuda, ab Musalkat juddul na leen fa, te mooy Almasi bi, di Boroom bi.
12 Ci firnde jii ngeen koy xàmmee: dingeen gis liir bu ñu laxas ci ay laytaay, tëral ko ci lekkukaayu jur.»
13 Bi mu waxee loolu, yeneen malaaka yu bare yu jóge asamaan, ànd ak moom, di sant Yàlla naan:
14 «Nañu màggal Yàlla ca asamaan su kawe sa,
te ci àddina, na jàmm wàcc ci nit, ñi mu nangu ndax yiwam!»
15 Bi malaaka ya delloo ca asamaan, sàmm yi di waxante naan: «Nanu dem boog Betleyem, seeti la fa xew, li nu Boroom bi xamal.»
16 Ñu daldi gaawantu dem, gis Maryaama ak Yuusufa, ak liir, ba ñu tëral ca lekkukaayu jur ga.
17 Bi ñu leen gisee, ñu nettali la ñu leen waxoon ca mbirum xale ba.
18 Ñi dégg li sàmm yi doon wax ñépp daldi waaru lool.
19 Waaye Maryaama moom, takkoon na mbir yooyu yépp, di ko xalaat ci xolam.
20 Noonu sàmm ya dellu ca seen jur, di màggal Yàlla, di ko sant ci li ñu déggoon lépp te gis ko, ndaxte lépp am na, ni ko Boroom bi waxe woon.

Yóbbu nañu Yeesu ca kër Yàlla ga ca Yerusalem

21 Bi bés ba délsee jamonoy xarafal xale ba agsi. Ñu tudde ko Yeesu, ni ko malaaka ma diglee woon, laata ko yaayam di ëmb.
22 Noonu jamono ji ñu leen waroona sellale* agsi, ni ko yoonu Musaa tërale. Waajuri Yeesu yi daldi koy yóbbu ca dëkku Yerusalem, ngir sédde ko Boroom bi.
23 Ndaxte bind nañu ci yoonu Boroom bi ne: «Bépp taaw bu góor, nañu ko sédde Boroom bi.»
24 Bi ñu ko yóbboo, def nañu itam sarax, ni ko yoonu Boroom bi santaanee: «ñaari pitaxu àll walla ñaari xati yu ndaw.»
25 Amoon na ca Yerusalem nit ku tudd Simeyon. Nit

* **2:22** ***sellale:*** yaayu liir ba dina toog ab àpp. Gannaaw loolu dinañu ko sellal ci rendil ko sarax. Noonu dina set.

ku fonkoon yoonu Yàlla la
te déggal ko, doon séentu
jamono, ji Yàlla wara dëfal
bànni Israyil. Xel mu Sell mi
mu ngi ci moom,
26 te xamal na ko ne du
dee mukk te gisul Almasib
Boroom bi.
27 Noonu Xelum Yàlla
daldi yóbbu Simeyon ba ca
kër Yàlla ga. Bi waajuri
Yeesu indee xale ba, ngir
sédde ko Yàlla, ni ko yoon
wi santaanee,
28 Simeyon jël xale bi,
leewu ko, daldi sant Yàlla ne:
29 «Boroom bi, nanga yiwi sa
jaam,
mu noppaluji ci jàmm, ni
nga ko waxe.
30 Ndaxte sama bët tegu na
ci mucc gi nga lal,
31 xeet yépp seede ko.
32 Muy leer giy leeral xeet yi,
di ndamu Israyil say gaa.»
33 Waajuri Yeesu yi waaru
ci li ñu doon wax ci xale bi.
34 Noonu Simeyon
ñaanal leen, ba noppi ne
Maryaama: «Xale bii Yàllaa
ko yónni, ngir ñu bare ci
Israyil daanu te yékkatiku.
Def na ko it muy firnde ju
ñuy weddi,
35 ba naqar dina xar sa xol
ni jaasi. Noonu xalaati ñu
bare feeñ.»
36 Amoon na it ca
Yerusalem yonent bu ñuy
wax Aana. Doomu Fanuwel
mi askanoo ci Aser la woon,
te Aana màggatoon na
lool. Bi mu séyee, dëkk
na juróom ñaari at ak
jëkkëram.
37 Jëkkër ja gaañu, te
séyaatul. Léegi amoon na
juróom ñett fukki at ak
ñeent. Mi ngi dëkke woona
jaamu Yàlla guddi ak bëccëg
ca kër Yàlla ga, di ñaan ak di
woor.
38 Aana yem ca waxi
Simeyon ya, daldi gërëm
Yàlla tey yégal mbiri liir
ba ñépp ñi doon séentu
jamono, ji Yàlla wara jot
Yerusalem.
39 Bi waajuri Yeesu yi
matalee seen warugar ci
lépp lu yoonu Boroom bi
santaane woon, ñu dellu
seen dëkku Nasaret ca dii-
waanu Galile.
40 Xale baa nga doon
màgg, di dëgër, mu fees
ak xel te yiwu Yàlla ànd ak
moom.

Yeesu ca kër Yàlla ga

41 At mu jot nag waajuri
Yeesu yi daan nañu dem
Yerusalem, ngir màggali
bésu Mucc ba.
42 Noonu bi Yeesu amee
fukki at ak ñaar, ñu dem
màggal ga, ni ñu ko daan
defe naka-jekk.
43 Bi màggal ga tasee, ñu
dëpp ñibbi, waaye xale ba
Yeesu des Yerusalem, te ay
waajuram yéguñu ko.
44 Ñu xalaat ne, Yeesu
dafa àndoon ak ñeneen, ñi
ñu bokkaloon yoon. Bi
ñu doxee bésub lëmm, ñu
tàmbali di ko seet ci seen
bokk yi ak seen xame yi.
45 Bi ñu ko gisul nag, ñu
daldi dellu Yerusalem, seeti
ko.
46 Ca gannaaw ëllëg sa ñu
fekk ko ca kër Yàlla ga, mu
toog ci jànglekati Yawut yi,
di déglu ak di laajte.

47 Ñépp ñi dégg li mu wax
yéemu ci xel, mi mu àndal,
ak ni mu doon tontoo.
48 Naka la ko waajuram yi
gis, ñu daldi waaru. Yaayam
ne ko: «Sama doom, lu tax
nga def nu lii? Man ak sa
baay nu ngi la doon seet,
jaaxle lool.»
49 Mu ne leen: «Lu tax
ngeen may seet? Xanaa xa-
muleen ne damaa wara nekk
ci sama kër Baay?»
50 Waaye xamuñu li
kàddoom yi doon tekki.
51 Noonu Yeesu daldi ànd
ak ñoom, dellu Nasaret te
déggal ay waajuram. Fekk
yaayam moom takk mbir
yooyu yépp ci xolam.
52 Yeesoo ngi doon màgg ci
jëmm, tey yokku ci xam-xam
te neex Yàlla ak nit ñi.

3

Waareb Yaxya

1 Fukkeelu at ak juróom
ci nguuru Tibeer Sesaar,
fekk Poñsë Pilaat yilif dii-
waanu Yude, Erodd yilif di-
iwaanu Galile, Filib magam
yilif diiwaanu Iture ak bu
Tarakonit, te Lisañas yilif
Abilen.
2 Te it Anas ak Kayif
nekkoon sarxalkat yu mag
ya. Ca jamono jooja la
kàddug Yàlla wàcc ci Yaxya,
doomu Sakari, ca màndiŋ
ma.
3 Yaxya daldi dugg àll, bi
wër dexu Yurdan gépp, di
waaree nii: «Tuubleen seeni
bàkkaar, ba noppi ma sóob
leen ci ndox, ngir Yàlla baal
leen seeni bàkkaar.»
4 Loolu lañu bind ci téereb
waxi yonent Yàlla Esayi
naan:
«Am na baat buy xaacu ca
màndiŋ ma ne:
“Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar.
5 Nañu sëkk xur yi,
maasale tund yi ak jànj yi.
Yoon yi dëng ñu jubbanti
leen,
yi ñagas ñu rataxal leen.
6 Bu ko defee bépp mbindeef
dina gis mucc gi Yàlla
tëral.”»
7 Mbooloo ma daan ñëw
ngir mu sóob leen ci ndox,
Yaxya daan na leen wax
naan: «Yéen ñi fees ak
daŋar mel ni ay co! Ku
leen artu ngeen daw merum
Yàlla mi nara wàcc?
8 Jëfeleen nag ni ñu tuub
seeni bàkkaar, te baña nax
seen bopp naan: “Nun
daal doomi Ibraayma lanu,”
ndaxte maa ngi leen koy
wax, Yàlla man na defal
Ibraayma ay doom ci doj yii.
9 Sémmiñ wi tiim na reeni
garab yi. Garab nag gu
meññul doom yu baax, dees
na ko gor, sànni ko ci sawara
si.»
10 Mbooloo ma laaj ko ne:
«Lan lanu wara def nag?»
11 Mu ne leen: «Ku am
ñaari mbubb, nga jox menn
mi ki amul. Ku am ñam
itam, nga bokk ko ak ki
amul.»
12 Ay juutikat itam ñëw ca
Yaxya, ngir mu sóob leen ci
ndox; ñu ne ko: «Kilifa gi, lu
nu wara def?»
13 Mu ne leen: «Laajleen
rekk lu jaadu.»

14 Ay xarekat laaj nañu ko
ne: «Li jëm ci nun nag?»
Mu ne leen: «Buleen néewal
doole kenn, jël xaalisam ci
kaw ay tëkku mbaa ci seede
lu dul dëgg. Waaye doy-
looleen li ñu leen di fey.»
15 Mbooloo maa ngay xaar,
di séentook a laaj ci seen xel,
ndax Yaxya mooy Almasi bi.
16 Noonu Yaxya wax leen
ñoom ñépp ne leen: «Man
maa ngi leen di sóob ci ndox.
Waaye ki ma ëpp kàttan
dina ñëw te yeyoowumaa
tekki ay dàllam. Kooku dina
leen sóob ci Xel mu Sell mi
ak sawara.
17 Layoom mu ngi ci lox-
oom, ngir jéri dàgga ja, ba
mu set; pepp ma dina ko def
ca sàqam, waaye xatax ba
dina ko lakk ci sawara su dul
fey mukk.»
18 Noonu Yaxya teg ca ye-
neen dénkaane yu bare, di
yégal nit ña xibaaru jàmm
ba.
19 Waaye Yaxya yedd na
Erodd boroom diiwaanu
Galile, ndaxte dafa takkoon
Erojàdd jabaru magam, te
it boole woon na ci yeneen
ñaawteef,
20 ba faf tëj Yaxya kaso.

Yaxya sóob na Yeesu ci ndox

21 Noonu Yaxya sóob
mbooloo mépp ci ndox,
sóobaale it Yeesu. Bi Yeesu
di ñaan nag, asamaan daldi
ubbiku.
22 Noonu Xel mu Sell mi
daldi wàcc ci moom, yor
jëmmu pitax, te baat bu jóge
asamaan jib ne: «Yaa di
sama Doom, ji ma bëgg; ci
yaw laa ame bànneex.»

Cosaanu Yeesu Kirist

23 Bi Yeesu di tàmbali
liggéeyam, amoon na lu
wara tollu ci fanweeri at, di
doomu Yuusufa ci bëti nit ñi.
Te Yuusufa mooy doomu Eli,
24 miy doomu Matat.
Matat, Lewi mooy baayam;
Lewi, Melki;
Melki, Yanayi; Yanayi, Yuus-
ufa;
25 Yuusufa, Matacas; Amos;
Naxum; Esli; Nagayi.
26 Nagayi, Maat; Matacas; Se-
meyin; Yoseg; Yoda.
27 Yoda, Yowanan mooy
baayam; Yowanan,
Resa;
Resa, Sorobabel. Kooku
Salacel a ko jur; Sala-
cel, Neri;
28 Neri, Melki; Adi; Kosam;
Elmadam; Er.
29 Er, Yeesu; Eliyeser; Yorim;
Matat; Lewi;
30 Simeyon; Yuda; Yuusufa;
Yonam; Eliyakim.
31 Eliyakim, Meleya; Meleya,
Mena;
Mena, Matata; Matata,
Natan;
Natan, Daawuda.
32 Daawuda mooy doomu
Isayi;
Isayi, Obedd; Bowas;
Salmon; Nason.
33 Nason; Aminadab; Ami-
nadab, Admin;
Arni; Esron; Peres; Yuda;
34 Yanqóoba; Isaaxa;
Ibraayma; Teraa; Naxor;
35 Serug; Rew; Peleg; Eber;
Sela.
36 Sela, Kaynam mooy
baayam; Kaynam, Arpagsàdd;

Arpagsàdd, Sem; Sem, Nóoyin; Nóoyin, Lemeg;
37 Lemeg, Matusalem; Enog, Yeredd; Maleleel; Kaynan;
38 Enos; Set; Set doomu Aadama;
Aadama doomu Yàlla.

4

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

1 Noonu Yeesu fees ak Xel mu Sell mi, jóge dexu Yurdan.
2 Xelum Yàlla mi yóbbu ko ca màndiŋ ma, mu nekk fa ñeent fukki fan, jànkoonte ak fiiri Seytaane. Lekkul woon dara ci fan yooya, te gannaaw gi mu xiif.
3 Noonu Seytaane ne ko: «Boo dee Doomu Yàlla, santal doj wii mu nekk mburu.»
4 Yeesu ne ko: «Mbind mi nee na: “Nit du dunde mburu rekk.”»
5 Seytaane yóbbu na ko fu kawe. Ci xef ak xippi mu won ko réewi àddina sépp,
6 ne ko: «Dinaa la jox bépp sañ-sañu nguur yii ak seen ndam ndaxte jébbal nañu ma ko, te ku ma soob laa koy jox.
7 Kon boo ma màggalee, dinga moom lépp.»
8 Yeesu ne ko: «Mbind mi nee na: “Nanga màggal Yàlla sa Boroom te jaamu ko moom rekk.”»
9 Seytaane yóbbu na ko Yerusalem, teg ko ca njobbaxtalu kër Yàlla ga ne ko: «Boo dee Doomu Yàlla, tëbal jëm ci suuf,
10 ndaxte Mbind mi nee na:
“Dina jox ay malaakaam ndigal ci sa mbir,
ñu sàmm la,
11 dinañu la leewu ci seeni loxo,
ngir nga baña fakktalu ciw doj.”»
12 Yeesu ne ko: «Bind nañu ne: “Bul diiŋat Yàlla, sa Boroom.”»
13 Bi mu ko lalalee fiiram yi mu am yépp, Seytaane daldi sore Yeesu, di xaar yeneen jamono.

Yeesu ci dëkku Nasaret

14 Yeesu dellu diiwaanu Galile, fees ak dooley Xelum Yàlla, te turam siiw ca diiwaan booba bépp.
15 Muy jàngle ca seeni jàngu, te ñépp di ko tagg.
16 Yeesu dem Nasaret fa mu yaroo, te ca bésub noflaay ba, mu dugg ca jàngu ba, ni mu ko daan defe. Noonu mu taxaw ngir jàngal mbooloo mi.
17 Ñu jox ko téereb yonent Yàlla Esayi. Bi mu ko ubbee, mu gis bérab, ba ñu bind aaya yii:
18 «Xelum Boroom baa ngi ci man,
ndaxte moo ma tànn,
ngir ma yégal néew doole yi xibaaru jàmm bi.
Dafa maa yónni, ngir ma yégal jaam ñi ne dinañu leen goreel,
yégal gumba yi ne dinañu gis,
te jot ñi ñu not,
19 tey yégle atum yiw, mi jóge ci Boroom bi.»

20 Bi mu jàngee aaya
yooyu ba noppi, mu ub téere
bi, delloo ko ki koy denc,
toog. Ñépp ña nekkoon ca
jàngu ba dékk koy bët.
21 Noonu mu daldi ne:
«Tey jii, loolu Mbind mi wax
mat na, bi ngeen koy déglu.»
22 Ñépp di seede lu rafet
ci Yeesu, di waaru ci wax ju
neex, ji mu doon yégle, ñu
naan: «Ndax kii du doomu
Yuusufa?»
23 Mu daldi leen ne: «Xam
naa ne dingeen ma ne: "Fa-
jkat bi, fajal sa bopp. Yég
nanu li xew Kapernawum,
defal lu ni mel fii ci réew mi
nga dëkk."»
24 Mu tegaat ca ne: «Ci
dëgg maa ngi leen koy wax,
ab yonent kenn du ko teral
ca réewam.
25 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, ca jamonoy Ilyaas,
bi mu tawul lu mat ñetti at
ak genn-wàll, te xiif bu metti
am ca réew mépp, amoon
na ca Israyil jigéen yu bare
yu seen jëkkër faatu.
26 Moona Yàlla yónniwul
Ilyaas ci kenn ci ñoom,
waaye mu yebal ko ci jigéen
ju jëkkëram faatu, ju dëkk
Sarebta, ca wetu Sidon.
27 Te it amoon na ca Is-
rayil, ca jamonoy yonent
Yàlla Alyaasa, ay nit ñu bare
ñu gaana. Waaye fajul ci
kenn ku dul Naamaan, mi
dëkkoon réewu Siri.»
28 Bi ñu déggee wax
yooya, ñépp ña nekkoon ca
jàngu ba daldi fees ak mer.
29 Noonu ñu jóg, génne
ko dëkk ba, yóbbu ko ca
mbartalum tund, wa ñu sanc
seen dëkk, ngir bëmëx ko ci
suuf.
30 Waaye moom mu jaar ci
seen biir, dem yoonam.

Yeesu faj na nit ku am rab

31 Gannaaw loolu Yeesu
dem Kapernawum, ab dëkk
ca diiwaanu Galile.
32 Mu jàngal leen ca bésub
noflaay ba, ñu waaru ca
njàngleem, ndaxte dafa wax
ak sañ-sañ.
33 Noonu am na ci jàngu
bi nit ku rab jàpp. Mu daldi
xaacu ne:
34 «Moo! Yaw Yeesum
Nasaret, loo nuy fexeel?
Ndax dangaa ñëw ngir alag
nu? Xam naa la, yaa di Aji
Sell ji jóge ci Yàlla!»
35 Waaye Yeesu gëdd ko
naan: «Noppil te génn ci
moom!» Noonu rab wi daa-
neel nit ki ci suuf ci kanam
ñépp, daldi génn ci moom te
gaañu ko.
36 Bi loolu amee ñépp
waaru, ñuy waxante ci seen
biir naan: «Céy jii wax! Ci
sañ-sañ ak doole lay sant rab
yi, ñu daldi génn.»
37 Noonu turam siiw ca
diiwaan bépp.

Yeesu faj na jarag yu bare

38 Bi mu jógee ci jàngu bi,
Yeesu dafa dem kër Simoŋ.
Gorob Simoŋ bu jigéen dafa
feebar, ba yaram wi tàng
lool. Ñu ñaan Yeesu, mu
dimbali leen ci.
39 Mu randusi, tiim ko,
gëdd tàngoor wi, mu dem.
Noonu tàngoor wi wàcc,
soxna si jóg ca saa sa, di leen
topptoo.
40 Bi jant sowee, ñu indil
Yeesu ñi wopp ñépp ak ay

jàngoro yu wuute. Kenn ku
nekk mu teg la loxo, wéral
la.
41 Te it ay rab di génn ca nit
ña te di yuuxu naan: «Yaay
Doomu Yàlla!» Noonu mu
gëdd leen, te mayu leen, ñu
wax dara, ndaxte xam nañu
ne mooy Almasi bi.
42 Ca njël gu jëkk Yeesu
génn, dem ca bérab bu
wéet. Mbooloo ma di ko
seet. Bi ñu ko gisee, ñu koy
wuta téye, ngir bañ mu dem.
43 Mu ne leen: «Damaa
wara dem ci yeneen dëkk
yi, ngir yégle xibaaru jàmm
bi ci nguuru Yàlla, ndaxte
looloo tax ñu yónni ma.»
44 Noonu mu dem di waare
ca jàngu ya ca réewu Yawut
ya.

5

Yeesu woo na ay taalibe

1 Benn bés Yeesu taxaw
ca tefesu dexu Senesaret.
Mbooloo ma wër ko, di bu-
uxante ngir déglu kàddug
Yàlla.
2 Noonu mu gis ñaari gaal
yu teer ca tefes ga, nappkat
ya ca wàcce, di raxas seeni
mbaal.
3 Mu dugg ci genn gaal,
fekk muy gu Simoŋ, mu ne
ko, mu joow ba sore tuuti.
Noonu Yeesu toog ca gaal ga,
di jàngal mbooloo ma.
4 Bi mu jànglee ba noppi,
mu ne Simoŋ: «Joowal gaal
gi, ba fa ndox ma gëna
xóote, ngeen sànni fa seeni
mbaal ngir napp.»
5 Simoŋ ne ko: «Kilifa gi,
coono lanu fanaane biig te
jàppunu dara. Waaye nag
dinaa ko sànni ci sa ndigal.»
6 Naka lañu sànni mbaal
yi, jàpp jën yu bare, ba
mbaal yay tàmbalee xëtt.
7 Noonu ñu daldi liyaar
seen àndandoo, yi nekk ca
geneen gaal ga, ngir ñu ñëw
dimbali leen. Ñooñu agsi, ñu
feesal ñaari gaal yi, ba ñuy
bëgga suux.
8 Naka la Simoŋ Piyeer gis
loolu, daldi sukk ci kanam
Yeesu ne ko: «Sore ma
Boroom bi, ndaxte nitu
bàkkaar laa!»
9 Wax na loolu nag, ndax
jën yu bare ya ñu mbaaloon
daf koo jaaxal, moom ak ña
mu àndaloon
10 ak ña mu bokkaloon
liggéey ba, maanaam ñaari
doomi Sebede yi di Saag ak
Yowaana. Yeesu ne Simoŋ:
«Bul ragal dara; gannaaw-si-
tey, ay nit ngay mbaal jëme
ci man.»
11 Noonu ñu teer ca tefes
ga, bàyyi lépp, di topp ci
moom.

Yeesu faj na ku gaana

12 Ni Yeesu nekke woon ci
ab dëkk, am fa ku gaana
ba daj. Bi mu gisee Yeesu,
mu daldi dëpp jëëm ci suuf,
ñaan ko: «Sang bi, soo
ko bëggee, man nga maa
wéral.»
13 Yeesu tàllal loxoom, laal
ko naan: «Bëgg naa ko,
wéral.» Ca saa sa ngaanaam
daldi deñ.
14 Yeesu sant ko ne: «Bu
ko wax kenn, waaye demal
won sa bopp sarxalkat bi,
te nga jébbal Yàlla sarax si
yoonu Musaa santaane, ngir

ñu xam ne wér nga, te mu
nekk seede ci ñoom.»
15 Noonu turu Yeesu di
gëna siiw. Mbooloo mu bare
di ñëw ci moom, ngir déglu
ko te mu faj seeni jàngoro.
16 Waaye Yeesu moom di
beddeeku ci bérab yu wéet
ya, di ñaan.

Yeesu faj na ku làggi

17 Am na bés Yeesu doon
jàngle. Amoon na ca
mbooloo, ma teewoon, ñu
bokkoon ca Farisen ya ak
ay xutbakat yu jóge ca
dëkk yépp, ya ca Galile ak
ya ca Yude ak Yerusalem.
Yeesu àndoon na ak dooley
Boroom bi, ba muy faj ay
jarag.
18 Noonu ay nit ñëw,
jàppoo basaŋ, ga ñu tëral
nit ku yaram wépp làggi.
Ñu di ko wuta dugal ca kër
ga, ngir indi ko ca Yeesu.
19 Waaye gisuñu fu ñu koy
awale ndax mbooloo ma. Ñu
daldi yéeg ca kaw kër ga
nag, xeddi tiwiil ya, yoor
waa ja ak basaŋ ga, wàcce
ko ca kanam Yeesu ca biir
mbooloo ma.
20 Bi Yeesu gisee seen
ngëm, mu ne làggi ba:
«Sama waay, baal nañu la
say bàkkaar.»
21 Xutbakat yi ak Farisen
yi di werante ci seen xel
naan: «Kii mooy kan bay
sosal Yàlla? Ana ku mana
baale bàkkaar yi, ku dul
Yàlla doŋŋ?»
22 Waaye Yeesu xam seen
xalaat, ne leen: «Lu tax
ngeen di werante ci seen
xel?
23 Ma wax ne: “Baal nañu
la say bàkkaar,” walla ma
ne: “Jógal te dox,” lan moo
ci gëna yomb?
24 Waaye xamleen ne,
Doomu nit ki am na ci
àddina sañ-sañu baale
bàkkaar yi.» Ci kaw loolu
Yeesu ne ku làggi ba: «Maa
ngi la koy sant, jógal, jël sa
basaŋ te nga ñibbi.»
25 Nit ka jóg ca saa sa ci
kanam ñépp, jël basaŋ, ga
ñu ko tëraloon, ñibbi tey
màggal Yàlla.
26 Mbooloo mépp waaru,
di màggal Yàlla. Ñu ragal
tey wax naan: «Gis nanu tey
ay mbir yu ëpp xel.»

Yeesu woo na Lewi

27 Gannaaw loolu Yeesu
génn, gis ab juutikat bu tudd
Lewi, mu toog ca juuti ba.
Mu ne ko: «Kaay topp ci
man.»
28 Lewi jóg, bàyyi lépp,
daldi ko topp.
29 Noonu Lewi togglu ay
ñam yu bare ci këram, ngir
teral Yeesu. Juutikat yu
bare ak yeneen gan ñu nga
fa woon, di lekkandoo ak
ñoom.
30 Farisen yi ak seeni xut-
bakat di xultu taalibey Yeesu
yi ne leen: «Lu tax ngeen di
lekkandoo ak di naanandoo
ak ay juutikat ak ay boroom
bàkkaar?»
31 Yeesu ne leen: «Ñi wér
soxlawuñu fajkat, ñi wéradi
ñoo ko soxla.
32 Ñëwuma ngir woo
ñi jub, waaye ngir woo
bàkkaarkat yi, ñu tuub
seeni bàkkaar.»

Yeesu xamle na lu tax ay taalibeem soxlawuñoo woor

33 Noonu ñu ne Yeesu: «Taalibey Yaxya yi ak yu
Farisen yi dinañu faral di
woor ak di ñaan ci Yàlla,
waaye say taalibe ñu ngiy
lekk ak di naan.»
34 Yeesu ne leen: «Ndax
man ngeena woorloo gan, yi
ñëw cig céet, li feek boroom
céet gaa ngi ànd ak ñoom?
35 Waaye bés yaa ngi ñëw,
yu ñuy jële boroom céet gi
ci seen biir. Bés yooyu nag,
dinañu woor.»
36 Te it Yeesu wax leen léeb
wii: «Kenn du jël mbubb mu
bees, xotti ci sekkit, daaxe ko
mbubb mu màggat. Lu ko
moy, dina xotti mbubb mu
bees mi, te sekkit, wi mu ci
jële, du ànd ak mbubb mu
màggat mi.
37 Te kenn du def biiñ
bu bees ci mbuusi der yu
màggat. Lu ko moy, biiñ bu
bees bi day toj mbuus yi, biiñ
bi tuuru, mbuus yi yàqu.
38 Waaye dañoo wara def
biiñ bu bees ci mbuus yu
bees.
39 Ku naan biiñ bu màggat
du bëgg bu bees bi, ndax day
wax ne: “Bu màggat bi baax
na.”»

6

Yeesu nee na, mooy boroom bésub noflaay bi

1 Amoon na benn bésub
noflaay Yeesu di dem, jaar ci
ay tool yu ñor. Taalibeem
ya di fàq ay cëgg, di leen
boxom ci seeni loxo tey lekk.
2 Am ay Farisen yu ne: «Lu
tax ngeen di def lu jaaduwul
ci bésub noflaay bi?»
3 Yeesu ne leen: «Ndax
jànguleen la Daawuda de-
foon, ba mu xiifee, moom ak
ña mu àndaloon?
4 Xanaa yéguleen, ni mu
dugge woon ca kër Yàlla ga,
jël mburu, ya ñu teewal ca
kanam Yàlla, lekk ca, jox
ca ña mu àndaloon? Fekk
jaaduwul kenn lekk ko, ku
dul sarxalkat.»
5 Yeesu dellu ne leen:
«Doomu nit ki mooy boroom
bésub noflaay bi.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

6 Beneen bésub noflaay,
Yeesu dugg ci jàngu bi, di fa
jàngle. Amoon na fa nit ku
loxol ndijooram làggi.
7 Xutbakat yi ak Farisen yi
ñu ngi ko doon xool, ba xam
ndax dina ko faj ci bésub
noflaay bi, ngir ñu am lu ñu
ko tuumaale.
8 Waaye Yeesu xam seen
xalaat, daldi ne ku lox-
oom làggi: «Jógal taxaw ci
kanam ñépp.» Nit ka daldi
jóg taxaw.
9 Yeesu ne leen: «Ma laaj
leen, lan moo jaadu, nu def
ko bésub noflaay bi, lu baax
mbaa lu bon; nu musal nit
mbaa nu lor nit?»
10 Ci kaw loolu mu xool
leen ñoom ñépp, ba noppi
ne nit ka: «Tàllalal sa loxo.»
Mu tàllal ko, loxoom daldi
wér péŋŋ.
11 Waaye nit ña mer ba
fees, di rabat pexe yu jëm ca
Yeesu.

Yeesu tànn na fukki ndaw yi ak ñaar

12 Ca bés yooya Yeesu yéeg
ca tund wa ngir ñaan, mu
fanaan fa, di ñaan ci Yàlla.
13 Bi bët setee, Yeesu woo
taalibeem yi, tànn ci fukk
ak ñaar, tudde leen ay
ndawam:
14 Simoŋ, mi Yeesu tudde
Piyeer,
ak Andare, mi bokk ak
Piyeer ndey ak baay;
Saag ak Yowaana,
Filib ak Bartelemi,
15 Macë ak Tomaa,
Saag doomu Alfe,
ak Simoŋ mi bokk ci
mbooloo,
ma ñu tudde Ñi farlu ci
moom seen réew;
16 Yudaa doomu Saag,
ak Yudaa Iskariyo, mi mu-
jja wor.

Barke ak toroxte

17 Yeesu ànd ak ndaw ya,
wàcc tund ya, daldi taxaw
ca joor ga, fa mbooloom
taalibe mu takku nekkoon.
Amoon na fa it ay nit ñu
bare ñu jóge ca réewu
Yawut ya mépp ak ca dëkku
Yerusalem ak dëkk yi nekk
ca wetu géej ga, maanaam
Tir ak Sidon.
18 Dañoo ñëw ngir déglu
ko, te it ngir mu faj leen. Ñi
rab jàpp it faju nañu.
19 Ñépp a ngi ko doon wuta
laal ndax doole jiy jóge ci
moom, di faj ñépp.
20 Yeesu xool ay taalibeem,
ne leen:
«Yéen ñi néew doole, bar-
keel ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla, yéena
ko yelloo.
21 Yéen ñi xiif léegi, barkeel
ngeen,
ndax dingeen regg.
Yéen ñiy naqarlu léegi, bar-
keel ngeen,
ndax dingeen ree.
22 Barkeel ngeen, bu leen nit
ñi bañee, di leen dàq ak a
saaga, di sib seen tur ngir
Doomu nit ki.
23 Bu boobaa bégleen te
bànneexu, ndax seen yool
dina réy ci laaxira. Ndaxte
noonu la maami seeni bañ
daan fitnaale yonent yi.
24 Waaye nag yéen boroom
alal yi, torox ngeen,
ndaxte jot ngeen ba noppi
seen bànneex.
25 Yéen ñiy lekk ba suur
léegi, torox ngeen,
ndax ëllëg dingeen xiif.
Yéen ñiy ree léegi, torox
ngeen,
ndax dingeen am aw naqar,
ba jooy xàcc.
26 Torox ngeen bu leen ñépp
dee waxal lu baax, ndaxte
noonu la seeni maam daan
jëfe ak ña doon mbubboo
yonent.

Mbëggeel ci noon yi

27 «Waaye maa ngi leen
koy wax, yéen ñi may déglu,
soppleen seeni bañaale tey
defal lu baax ñi leen bañ.
28 Yéeneleen lu baax ñi
leen di móolu, te ñaanal ñi
leen di sonal.
29 Ku la talaata cib lex, jox
ko ba ca des. Kuy nangu sa
mbubb mu mag, bul téye sa
turki.

30 Képp ku la ñaan, may
ko, te ku nangu say yëf, bu
ko ko laaj.
31 Defal-leen nit ñi li ngeen
bëgg, ñu defal leen ko.
32 «Su ngeen soppee ñi
leen sopp, ban ngërëm
ngeen ciy am? Ndaxte
bàkkaarkat yi sax sopp
nañu ñi leen sopp.
33 Te bu ngeen defalee
lu baax ñi leen koy defal,
ban ngërëm ngeen ciy am?
Bàkkaarkat yi it dañuy def
noonu.
34 Te bu ngeen dee leble
te yaakaar ci ndelloo, ban
ngërëm ngeen ciy am?
Bàkkaarkat yi it dañuy
lebal seeni moroom, ngir ñu
delloo leen ko.
35 Waaye soppleen seeni
noon, di leen defal lu baax,
tey leble, baña yaakaar ñu
delloo leen ko. Noonu seen
yool dina mag te dingeen
wone ne yéenay doomi
Aji Kawe ji, ndaxte Yàlla
day wone mbaaxam ci ñu
goreedi ñi ak ñu soxor ñi.
36 Nangeen am yërmande,
ni seen Baay ame yërmande.

Buleen àtte

37 «Buleen àtte seeni mo-
room ak ñaaw njort, te
deesu leen àtte. Buleen
daan kenn, te deesu leen
daan. Baal-leen ñi ci des, te
dinañu leen baal.
38 Mayeleen te dinañu leen
may. Dinañu leen ëmbal
natt bu baax bu ñu rokkos
te yëngal ko, mu fees bay
tuuru. Ndaxte dees na leen
nattal ak natt, bi ngeen di
nattale.»
39 Noonu Yeesu wax na
leen beneen léeb ne leen:
«Ndax gumba man na wom-
mat moroomam? Mbaa
duñu daanu ñoom ñaar ci
kàmb?
40 Taalibe gënul kilifaam,
waaye taalibe bu jàng ba
wàcc, dina yem ak kilifaam
demin.
41 «Lu tax ngay xool ñax gi
ci sa bëtu mbokk, te gisuloo
gànj gi ci sa bët yaw?
42 Nan nga mana waxe sa
mbokk: “Sama xarit, may
ma, ma dindil la ñax gi ci
sa bët,” yaw mi gisul gànj
gi nekk ci sa bët? Naaféq!
Jëkkala dindi gànj gi ci sa
bët, te noonu dinga mana gis
bu leer, ngir dindi ñax gi ci
sa bëtu mbokk.

Garab gi ak meññeef gi

43 «Garab gu baax du
meññ doom yu bon, te garab
gu bon du meññ doom yu
baax.
44 Ndaxte garab, meññeefam
lañu koy xàmmee. Deesul
witte figg ci dédd, walla
reseñ ci xaaxaam.
45 Noonu nit ku baax, lu
baax lay wax, ndax loolu la
denc ci xolam, te nit ku bon,
lu bon lay wax, ndaxte denc
na lu bon ci xolam. Ndaxte
gémmiñ, la fees xolam lay
wax.

Ñaari tabaxkat yi

46 «Lu tax ngeen may
wooye “Boroom bi, Boroom
bi,” te dungeen def li may
wax?
47 Képp ku ñëw ci man,
di dégg samay wax te di ko
jëfe, ma won leen nu muy
mel.

48 Dafa mel ni nit kuy
tabax kër, mu gas fu xóot,
jot doj wu réy, samp fa kër
ga. Bi mbënn ma ñëwee,
wal ma dafa dal ca kër ga
te yënguwul, ndaxte nit ka
dafa tabax kër ga tabax bu
dëgër.
49 Waaye képp ku dégg
samay wax te jëfewuloo ko,
dinga mel ni nit ku tabax
këram ci suuf, bañ koo defal
fondamaa. Bi wal ma dalee
ca kër googa, dafa màbb ca
saa sa, lépp yàqu yaxeet.»

7

Ngëmu njiitu xare bi

1 Bi Yeesu waxee la mu
naroona wax lépp ca kanam
mbooloo ma, mu daldi dem
Kapernawum.
2 Amoon na fa njiitu xare.
Njiit la nag, surgaam bu
mu bëggoon lool dafa feeba-
roon, bay bëgga dee.
3 Bi mu déggee mbiri
Yeesu, mu yónni ca moom ay
Yawut, di magi dëkk ba, ngir
ñaan ko, mu ñëw faj surga
ba.
4 Bi magi dëkk ba agsee
ca Yeesu, ñu sàkku ci moom
ndimbal, ñaan ko: «Ki nu
yónni ci yaw de, yelloo na
ndimbal,
5 ndaxte sopp na sunu xeet
te moo nu tabaxal sax sunu
jàngu.»
6 Noonu Yeesu daldi ànd
ak ñoom. Waaye bi ñuy
bëgga agsi ca kër ga, njiit
la yebal ay xaritam ngir ñu
wax Yeesu ne: «Sang bi,
bul sonal sa bopp, ndaxte
yeyoowuma nga dugg sama
kër.
7 Looloo tax it ma xalaat
ne awma darajay gatandu la.
Waxal genn kàddu rekk, te
sama surga dina wér.
8 Ndaxte man itam maa
ngi nekk ci ndigal, te ame
naa ay xarekat ci sama ndi-
gal. Su ma nee kii: “Demal,”
mu dem. Mbaa ma ne ke-
neen ki: “Ñëwal,” mu ñëw.
Te su ma nee sama jaam:
“Defal lii,” mu def ko.»
9 Bi ko Yeesu déggee, mu
waaru. Noonu mu wal-
batiku ca mbooloo, ma topp
ci moom, ne leen: «Maa
ngi leen koy wax, ci bànni
Israyil sax, masuma cee gis
ku gëme nii.»
10 Noonu ndaw ya daldi
dellu ca kër ga. Bi ñu agsee,
ñu gis ne surga ba wér na.

Yeesu dekkal na doomu jigéen ju jëkkëram faatu

11 Yàggul dara Yeesu dem
ci dëkk bu ñuy wax Nayin.
Taalibeem yi ak mbooloo mu
bare ànd ak moom.
12 Bi muy agsi ca buntu
dëkk ba, fekk ñuy rob
néew boo xam ne kenn
rekk la woon ci ndeyam, ji
jëkkëram faatu woon. Te
mbooloo mu bare ca dëkk
ba di gunge soxna sa.
13 Bi ko Boroom ba gisee,
mu daldi koy yërëm ne ko:
«Bul jooyati.»
14 Mu jegeñsi, laal jaat
ga, ñi ko jàppoo taxaw.
Mu ne: «Waxambaane wi,
jógal, ndigal la.»
15 Noonu nit ka dee woon
jóg toog, tàmbalee wax.
Yeesu delloo ko yaay ja.
16 Ñépp tiit, bay màggal
Yàlla, di wax naan: «Yonent

bu mag feeñ na ci sunu biir!
Yàlla wallusi na mbooloom!»
17 La ñu wax ci mbiri
Yeesu daldi siiw ca réewu
Yawut ya ak la ko wër yépp.

Yeesu jàngle na ci mbirum Yaxya

18 Taalibey Yaxya ya net-
tali mbir yooyu yépp seen
kilifa. Noonu Yaxya woo
ñaar ci ay taalibeem,
19 yónni leen ci Boroom bi,
ngir laaj ko: «Ndax yaw yaa
di Ki wara ñëw, walla danoo
wara xaar keneen?»
20 Bi taalibe ya agsee ca
Yeesu, ñu ne ko: «Yaxya moo
nu yebal, nu laaj ndax yaa
di Ki waroona ñëw, walla
danuy xaar keneen?»
21 Ca waxtu woowa Yeesu
wéral nit ñu bare ci seeni
feebar ak ci seeni metit, di
dàq ay rab tey gisloo ay
gumba.
22 Noonu mu wax ndaw ya
ne leen: «Demleen nettali
Yaxya li ngeen gis te dégg
ko. Gumba yaa ngi gis, lafañ
yiy dox, gaana yi wér, tëx
yiy dégg, ñi dee di dekki,
te néew doole ñaa ngi dégg
xibaaru jàmm bi.
23 Yaw mi sa ngëm yolo-
mul ndax man, barkeel nga.»
24 Bi ndawi Yaxya yi
demee, Yeesu daldi wax
ak mbooloo ma ci mbirum
Yaxya ne leen: «Lu ngeen
seeti woon ca màndiŋ ma?
Xanaa barax buy jaayu ci
ngelaw li?
25 Kon lu ngeen seeti woon
nag? Nit ku sol yére yu
rafet? Waaye ñiy soloo
noonu, tey dund dund gu
neex ñu ngi dëkk ci këri
buur.
26 Kon lu ngeen seeti
woon? Yonent? Waaw, wax
naa leen ne ëpp na yonent.
27 Yaxya male moo di ki ñu
waxoon ci Mbind mi naan:
“Maa ngi yónni sama ndaw,
mu jiitu la,
te xàllal la yoon ci sa
kanam.”
28 Maa ngi leen koy wax, ci li
jigéen jur, ku sut Yaxya ma-
sula feeñ. Waaye ba tey ki
gëna ndaw ci nguuru Yàlla
moo ko sut.»
29 Nit ñépp ñi doon déglu
Yeesu, ba ci juutikat yi sax,
dëggal nañu ne Yàlla ku jub
la, ndaxte nangu nañu Yaxya
sóob leen ci ndox.
30 Waaye Farisen ya ak
xutbakat ya dañoo bañ, mu
sóob leen ci ndox, di wone
noonu ne gàntu nañu li leen
Yàlla bëggaloon.
31 Yeesu tegaat ca ne: «Kon
lan laa mana méngaleel niti
jamono jii? Lan lañuy
nirool?
32 Ñu ngi nirook xale
yu toog ca pénc ma tey
woowante naan:
“Liital nanu leen ak toxoro,
te fecculeen,
woyal nanu leen woyi dëj, te
jooyuleen.”
33 Ndaxte Yaxya feeñ na,
lekkul mburu, naanul biiñ,
ngeen daldi ne: “Dafa ànd
ak rab.”
34 Gannaaw gi nag Doomu
nit ki ñëw na, lekk, naan,
ngeen daldi ne: “Kii daal
bëgg na lekk, di naan biiñ,
tey xaritoo ak ay juutikat ak
ay boroom bàkkaar.”

35 Waaye li xam-xamu Yàlla
di jur, mooy firndeel ne
dëgg la.»

Yeesu ca kër Simoŋ Farisen ba

36 Amoon na ab Farisen
bu ñaan Yeesu, mu ñëw
lekkandoo ak moom. Yeesu
dem kër waa ja, toog ca
lekkukaay.
37 Fekk amoon na ca dëkk
ba jigéen juy moy Yàlla. Bi
mu yégee ne, Yeesoo ngay
lekk ca kër Farisen ba, mu
dem, yóbbaale njaq lu ñu
defare doj wu ñuy wax al-
baatar te def latkoloñ.
38 Bi jigéen ja agsee, mu
taxaw ca gannaaw tànki
Yeesu, di jooy. Noonu
ay rongooñam tooyal tànki
Yeesu, jigéen ja di leen fomp
ak kawaram, di leen fóon te
ciy sotti latkoloñ ja.
39 Naka la Farisen, bi woo
woon Yeesu ci këram, gis
loolu, mu wax ci xelam
naan: «Bu nit kii doonoon
yonent, kon dina xam kuy
jigéen ji koy laal ak ni mu
nekke bàkkaarkat.»
40 Yeesu ne ca tonn, daldi
ne Farisen ba: «Simoŋ, am
na lu ma la wara wax.»
Simoŋ ne ko: «Waxal, kilifa
gi.»
41 Yeesu ne ko: «Da fee
amoon ñaari nit ñu ameel
bor benn leblekat. Kenn
kaa ngi ko ameel téeméeri
junni ci xaalis, ki ci des fukki
junni*.
42 Waaye kenn ci ñoom
manu koo fey. Noonu mu
baal leen bor ya. Ci ñaar
ñooñu nag kan moo ko ciy
gëna bëgg?»
43 Simoŋ ne ko: «Xanaa ki
ñu baal bor bi gëna bare.»

Yeesu ne ko: «Àtte nga
dëgg,»
44 daldi walbatiku ca
jigéen ja, ne Simoŋ: «Ndax
gis nga jigéen jii? Dugg
naa sa kër, te joxewuloo
ndox, ngir raxas samay
tànk. Waaye moom, raxas
na samay tànk ak ay
rongooñam, ba noppi fomp
leen ak kawaram.
45 Bi ma agsee, fóonuloo
ma, waaye moom, bi ma
duggee ba léegi tàyyiwul ci
di fóon samay tànk.
46 Defuloo diw ci sama
bopp, waaye moom, sotti na
latkoloñ ci samay tànk.
47 Moo tax ma di la wax
ne, su wonee mbëggeel gu
réye nii, dafa fekk ñu baal ko
bàkkaaram yu bare. Waaye
ki mbëggeelam néew dafa
fekk ñu baal ko lu tuuti.»
48 Yeesu daldi ne jigéen ja:
«Baal nañu la say bàkkaar.»
49 Noonu ñi doon lekkan-
doo ak moom di wax ci seen
xel naan: «Kii am sañ-sañu
baale bàkkaar mooy kan?»
50 Waaye Yeesu ne jigéen
ja: «Sa ngëm musal na la.
Demal ci jàmm.»

8

Léebu beykat bi

1 Gannaaw loolu Yeesu di
dem ca ay dëkk yu mag ak
yu ndaw, di waaraate ak di
yégle xibaaru jàmm bi jëm

* **7:41** ***téeméeri junni:*** maanaam juróomi téeméeri denariyon; ***fukki junni:*** maanaam juróom fukki denariyon. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

ci nguuru Yàlla. Fukki taalibe ya ak ñaar ànd ak moom,
2 ak ay jigéen yu mu
teqale woon ak rab te jële
leen ci seeni wopp, ñu di:
Maryaama, mi ñuy wooye
Maryaamam Magdala, mi
Yeesu tàggale woon ak
juróom ñaari rab;
3 Sànn, soxnas ku ñuy wax
Kusa, mi doon wottu alalu
Erodd; ak Susànn ak ñeneen
jigéen. Jigéen ñooñu ñoo
doon joxe seen alal, ngir
dimbali Yeesu ak ay taalibeem.
4 Dëkk ak dëkk nit ña di
fa jóge jëm ca Yeesu, ba
mbooloo mu bare dajaloo,
mu wax leen léeb wii:
5 «Dafa amoon beykat bu
demoon jiyi. Bi muy saaw
toolam nag, lenn ci pepp mi
wadd ci kaw yoon wi, nit ñi
joggi ci, picci asamaan lekk
ko lépp.
6 Leneen wadd ci bérab bu
bare ay doj. Naka la sax
rekk, daldi wow, ndaxte suuf
si tooyul woon.
7 Leneen nag wadd ci biir
ay xaaxaam, ñu saxandoo,
xaaxaam ya tanc ko.
8 Li ci des dal ci suuf su
baax, sax, nangu ba meññ
téeméeri yoon lu ëpp la mu
ji woon.»

Gannaaw loolu Yeesu wax
ak kàddu gu dëgër ne:
«Déglul bu baax, yaw mi am
ay nopp.»

9 Taalibey Yeesu yi laaj ko
lu léeb woowu di tekki.
10 Mu ne leen: «May nañu
leen, ngeen xam mbóoti
nguuru Yàlla, waaye ñi ci
des, dama leen di wax ci ay
léeb. Noonu la, ngir:
"Ñuy xool te duñu mana gis,
di dégg te duñu mana xam."
11 «Lii la léebu beykat bi
di tekki. Kàddug Yàlla mooy
jiwu wi.
12 Ki féete ci yoon wi mooy
ki dégg. Gannaaw gi, Seytaane dafay ñëw, këf kàddu,
gi ñu def ci xolam, ngir mu
baña gëm te Yàlla musal ko.
13 Ki nekk ci bérab bu bare
ay doj, mooy ki dégg kàddu
gi, ba noppi nangu ko ak
mbég. Waaye wax ji saxul
ci moom. Dina gëm ab diir,
waaye bu nattu yi agsee, mu
daldi dàggeeku.
14 Ki jot ci jiwu wi ci xaaxaam yi mooy ki dégg kàddu
gi, waaye nees-tuut soxla yi
ak alal ak bànneexi àddina
tanc ko, ba du àgg cig mat.
15 Ki jot ci jiwu wi ci suuf
su baax si nag, mooy ki dégg
kàddu gi te denc ko ci xol bu
baax bu gore, te muñ ba jur
njariñ.

Léebu làmp bi

16 «Kenn du taal làmp,
dëpp ci leget, walla mu di ko
def ci ron lal. Daf koy wékk,
ngir mu leeral ñiy dugg.
17 Amul dara luy kumpa lu
ñu dul siiwal bés, walla lu
làqu lu ñu dul feeñal, ba mu
ne fàŋŋ.
18 Seetleen bu baax, ni
ngeen di dégloo kàddu gi.
Ku am, dees na la dollil,
waaye ku amul, dees na
nangu sax li nga xalaatoon
ne am nga ko ba noppi.»

Ñiy waa kër Yeesu dëgg

19 Noonu ndeyu Yeesu ak
ay rakkam ñëw seetsi ko,
waaye manuñu woona agsi
ci moom, ndaxte nit ña
dañoo bare.
20 Am ku ko yégal ne: «Sa
yaay ak say rakk ñu ngi nii
taxaw ci biti, bëgg laa gis.»
21 Waaye mu daldi leen ne:
«Sama yaay ak samay rakk,
ñooy ñiy déglu kàddug
Yàlla, te di ko topp.»

Yeesu dalal na ngelaw li

22 Benn bés Yeesu àndoon
na ak ay taalibeem, dugg ci
gaal. Mu ne leen: «Nanu jàll
dex gi.» Noonu ñu dem.
23 Bi ñuy dem nag, Yeesu
daldi nelaw. Ngelaw lu am
doole daldi ñëw, yëngal dex
gi, gaal gi fees ak ndox, ba
ñu bëgga suux.
24 Noonu taalibe yi jegesi
Yeesu, yee ko ne: «Kilifa gi,
kilifa gi, nu ngiy dee!»
Ci kaw loolu Yeesu jóg,
daldi gëdd ngelaw li ak duus
yi. Lépp dal, ba ne nemm.
25 Yeesu ne taalibe yi:
«Ana seen ngëm?» Ñu daldi
tiit te waaru, naan ci seen
biir: «Kii moo di kan? Mi ngi
jox ndigal ngelaw li ak ndox
mi, ñu koy déggal.»

Yeesu faj na ku rab jàpp

26 Noonu ñu teer ca
diiwaanu waa Serasa, fa
jàkkaarloo ak diiwaanu
Galile.
27 Bi Yeesu di wàcc ca gaal
ga, ku rab jàpp ca waa dëkk
ba ñëw, kar ko. Yàgg na
def yaramu neen te dëkkul
ca kër, waaye ca sëg ya lay
nekk.
28 Bi mu gisee Yeesu, mu
yuuxu, daanu ciy tànkam,
daldi xaacu ne: «Yaw Yeesu
Doomu Yàlla Aji Kawe ji, loo
may fexeel? Maa ngi lay
ñaan, nga bañ maa mbugal.»
29 Dafa wax loolu, ndaxte
Yeesu santoon na rab wi, mu
génn ci moom. Rab wa dafa
ko doon farala jàpp. Nit ñi
daan nañu ko wottu, di ko
yeew ak ay càllala, ak di ko
jéng, mu di leen dagg, rab wi
di ko xiir ca bérab yu wéet.
30 Noonu Yeesu laaj ko:
«Noo tudd?» Mu ne ko:
«Coggal laa tudd.» Dafa
wax loolu, ndaxte rab yu
baree ko jàppoon.
31 Rab yooyoo ngi ko doon
ñaan, ngir mu bañ leena
sant, ñu dem ca kàmb gu
xóot gi.
32 Fekk amoon na fa géttu
mbaam-xuux yu bare, yuy
for ca tund wa. Rab ya ñaan
Yeesu, mu may leen, ñu dugg
mbaam-xuux ya. Mu may
leen ko.
33 Noonu rab ya génn nit
ka, dugg mbaam-xuux ya, ñu
daldi bartalu, daanu ca dex
ga, lab.
34 Sàmm ya gis li xew, daw
nettaliji mbir mi ca dëkk ba
ak ca àll ba.
35 Nit ñi génn, ngir seet li
xew.
Bi ñu agsee ca Yeesu, ñu
fekk fa nit, ka rab ya bàyyi
woon, toog ca kanam Yeesu,
sol ay yére te ànd ak sagoom.
Ñu daldi ragal.
36 Ña fekke woon mbir
ma nag, nettali leen naka
la Yeesu wérale ki rab ya
jàppoon.

37 Ci kaw loolu waa di-
iwaanu Serasa bépp ragal,
ba ñaan Yeesu mu jóge fa.
Noonu Yeesu dugg ci gaal gi,
di bëgga dem.
38 Nit ki Yeesu tàggale
woon ak rab ya ñaan ko,
ngir ànd ak moom. Waaye
Yeesu wañña ko ne ko:
39 «Ñibbil, nettali li la Yàlla
defal lépp.» Noonu waa ji
dem di wër dëkk ba yépp, di
fa yégle la ko Yeesu defal.

Yeesu dekkal na doomu Yayrus te faj jigéen

40 Bi Yeesu dëppee dellu,
mbooloo ma di ko teeru,
ndaxte ñépp a ngi ko doon
xaar.
41 Noonu nit ñëw, tuddoon
Yayrus te nekk njiitu jàngu
ba. Bi mu agsee, mu daanu
ci tànki Yeesu, sarxu ko mu
ñëw këram,
42 ndaxte jenn doomam ju
jigéen, ji mu amoon kepp te
muy tollu ci fukki at ak ñaar,
ma nga doon waaja dee.
Bi Yeesuy dem, nit ñaa ngi
doon buuxante, di ko tanc.
43 Amoon na nag ca
mbooloo ma jigéen ju doon
xëpp deret diirub fukki at
ak ñaar, te kenn manu ko
woona faj.
44 Jigéen ja jegeñsi Yeesu
nag, doxe ko gannaaw, laal
catu mbubbam. Ca saa sa
deret ji dal.
45 Yeesu laaj nit ña ne:
«Ana ku ma laal?» Ku nekk
di miim. Noonu Piyeer ne
ko: «Kilifa gi, nit ñépp a ngi
lay wër, di la tanc wet gu
nekk.»
46 Waaye Yeesu ne: «Am
na ku ma laal, ndaxte yég
naa ne am na doole ju génn
ci man.»
47 Te jigéen ja xam ne
manul woona nëbb li mu
def. Mu daldi daanu ci tànki
Yeesu, di lox. Noonu mu
nettali ci kanam ñépp li tax-
oon mu laal Yeesu, ak ni mu
wére ca saa sa.
48 Yeesu ne ko: «Soxna si,
sa ngëm faj na la. Demal ci
jàmm.»
49 Bi Yeesu di wax nag, am
na ku jóge ca kër njiit la, mu
ñëw naan: «Sa doom faatu
na; matatul ngay sonal kilifa
gi.»
50 Yeesu dégg kàddu
yooyu, daldi ne njiit la: «Bul
tiit. Gëmal rekk te dina
dundaat.»
51 Bi Yeesu agsee ca kër
ga, nanguwul kenn dug-
gaaleek moom, ñu dul Piy-
eer, Yowaana, Saag ak waa-
juri xale ba.
52 Ña fa nekk ñépp di
yuuxu ak di jooy xale
bi. Noonu Yeesu ne leen:
«Bàyyileen seen jooy yi.
Janq bi deewul, day nelaw
rekk.»
53 Waaye ñu di ko ñaawal,
ndaxte xamoon nañu ne dee
na.
54 Waaye Yeesu jàpp loxob
janq ba, woo ko ne ko: «Xale
bi, jógal.»
55 Noonu ruuwu xale ba
délsiwaat, mu daldi jóg ca
saa sa. Yeesu santaane ñu
may ko, mu lekk.
56 Waajuri xale bi daldi
waaru. Waaye Yeesu tere
leen, ñu wax kenn li xew.

9

Yeesu yónni na fukki taalibe yi ak ñaar

1 Benn bés Yeesu dajale
fukki taalibe ya ak ñaar, jox
leen doole ak sañ-sañu dàq
rab yépp ak di faj jàngoro yi.
2 Noonu mu yónni leen
ñuy yégle nguuru Yàlla ak di
faj jarag yi.
3 Mu ne leen: «Bu ngeen di
dem, buleen yóbbaale dara,
du yet mbaa mbuus mbaa
mburu mbaa xaalis. Buleen
yor it ñaari turki.
4 Kër gu ngeen dugg, dal-
leen fa, ba kera ngeen di fa
jóge.
5 Fépp fu leen nit ñi
gàntoo, génnleen ca dëkk
booba te ngeen yëlëb seen
pëndu tànk, ngir seede leen
seen réer.»
6 Noonu ñu dem dëkk ak
dëkk, di fa yégle xibaaru
jàmm bi, tey wéral jarag yi.
7 Bi Erodd boroom di-
iwaanu Galile déggee li
Yeesu ak ay taalibeem doon
def lépp, mu jaaxle, ndaxte
amoon na, ñu doon wax ci
mbiri Yeesu naan: «Yaxya
moo dekki.»
8 Am it ñuy wax naan:
Ilyaas moo délsi. Ñeneen
naan: «Kenn ci yonent yu
jëkk yaa dekki.»
9 Waaye Erodd ne: «Yaxya,
man mii maa dagglu bop-
pam. Kon kii ma dégg
ay jalooreem, mooy kan?»
Noonu mu koy fexee gis.

Yeesu bareel na ay mburu

10 Bi ndaw ya délsee, ñu
nettali Yeesu la ñu defoon
lépp. Noonu mu yóbbaale
leen, ñu sore nit ñi, jëm ca
dëkk bu ñuy wax Betsayda.
11 Bi ko nit ña yégee, ñu
toppi ko. Yeesu teeru leen,
di leen wax ci mbirum ngu-
uru Yàlla, te di wéral ñi ko
aajowoo.
12 Ca ngoon sa fukki taal-
ibe ya ak ñaar ñëw ci Yeesu
ne ko: «Yiwil mbooloo mi,
ñu dugg ci dëkk yi ak àll bi
ko wër, ngir am lu ñu lekk
ak fu ñu fanaan, ndaxte fii
àllub neen la.»
13 Waaye Yeesu ne leen:
«Joxleen leen lu ñu lekk.»
Ñu ne ko: «Amunu lu dul
juróomi mburu ak ñaari jën.
Xanaa ndax nu dem jëndal
mbooloo mii lu ñu lekk?»
14 Ndaxte lu wara mat
juróomi junniy góor a nga fa
teewoon. Yeesu ne taalibe
ya: «Neeleen mbooloo mi
ñu toog def ay géewi juróom
fukki nit.»
15 Taalibe ya def ko,
toogloo nit ña.
16 Bi loolu amee Yeesu jël
juróomi mburu yi ak ñaari
jën yi, xool ci kaw, gërëm
Yàlla, ba noppi mu damm
leen, jox taalibe yi, ngir ñu
séddale ko mbooloo mi.
17 Noonu ñépp lekk ba
suur. Bi ñu dajalee desit
ya, ñu feesal fukki pañe ak
ñaar.

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

18 Benn bés Yeesu bed-
deeku mbooloo ma, di ñaan;
taalibe yi nekk ci wetam. Mu
laaj leen ne: «Nit ñi, ku ñu
wax ne moom laa?»
19 Ñu ne ko: «Am na ñu
naan, yaa di Yaxya; ñeneen

ne, Ilyaas; ñi ci des ne yaay
kenn ci yonent yu jëkk yaa
dekki.»
20 Yeesu ne leen: «Yéen
nag ku ngeen ne moom laa?»
Piyeer ne ko: «Yaa di Almasi,
bi Yàlla yónni.»
21 Noonu Yeesu daldi leen
dénk, tere leen ñu wax ko
kenn,
22 teg ca ne: «Doomu nit
ki war na sonn lu bare; sarx-
alkat yu mag ya ak xutbakat
ya dëddu ko, ñu rey ko, mu
dekki ca ñetteelu fan ba.»
23 Noonu Yeesu ne leen
ñoom ñépp: «Ku bëgga aw
ci samay tànk, na bàyyi bop-
pam, gàddu bés bu nekk
bant, bi ñu ko wara daaj,
doora topp ci man.
24 Ndaxte koo xam ne bëgg
ngaa rawale sa bakkan,
dinga ko ñàkk, waaye ku
ñàkk sa bakkan ngir man,
dinga ko jotaat.
25 Ndaxte moom àddina
sépp, lu muy jariñ nit,
su fekkee ne dafay ñàkk
bakkanam walla mu loru?
26 Ku ma rusa faral, te nan-
guwul samay wax, Doomu
nit ki dina la rusa xam,
bés bu ñëwee ci ndamam
ak ci ndamu Baay bi ak lu
malaaka yu sell yi.
27 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, am na ñi fi taxaw
ñoo xam ne duñu dee te
gisuñu nguuru Yàlla gi.»

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

28 Bi ñu ca tegee luy tollook
ayu-bés gannaaw bi Yeesu
waxee loolu, mu ànd ak Piy-
eer, Yowaana ak Saag, yéeg
ca kaw tund wa ngir ñaan.
29 Bi muy ñaan, xar
kanamam daldi soppiku, ay
yéreem weex tàll bay melax.
30 Am ñaari nit di waxtaan
ak moom, muy yonenti Yàlla
Musaa ak Ilyaas.
31 Ñoo feeñ ci ndamu
Yàlla, di waxtaane ci de-
mug Yeesu, gi muy àggalee
yenam ci Yerusalem.
32 Fekk Piyeer ak ñi mu
àndal doon gëmméentu,
waaye bi ñu yewwoo bu
baax, ñu gis ndamu Yeesu,
ak ñaari nit ñu taxaw ci
wetam.
33 Bi nit ñooñu di sore
Yeesu, Piyeer ne ko: «Kilifa
gi, bég nanu ci sunu teew
fii; nanu defar ñetti mbaar,
benn yaw, benn Musaa ak
benn Ilyaas.» Fekk xamul la
mu doon wax.
34 Bi mu koy wax, niir ñëw
muur leen, taalibe yi daldi
tiit, bi leen niir wa ëmbee.
35 Noonu baat jibe ca niir
wa naan: «Kii mooy sama
Doom ji ma fal; dégluleen
ko.»
36 Bi baat ba waxee ba
noppi, Yeesu rekk des fa.
Taalibe ya noppi, baña net-
tali kenn ca jamono jooja la
ñu gisoon.

Yeesu faj na ku rab jàpp

37 Ca suba sa Yeesu ak
taalibe ya wàcce ca tund wa,
mbooloo mu bare ñëw, di ko
gatandu.
38 Nit xaacu ci biir
mbooloo mi naan: «Kilifa gi,
maa ngi lay ñaan, nga seet
sama doom, ndaxte moom
kepp laa am.
39 Léeg-léeg rab jàpp ko,
mu daldi yuuxu ca saa sa,

rab wi di ko sayloo, gémmiñ
gi di fuur. Du faral di génn
ci moom te dina ko sonal.
40 Ñaan naa say taalibe, ñu
dàq ko, waaye manuñu ko.»
41 Yeesu ne leen: «Yéen
niti jamono jii, yéen ñi
gëmadi te dëng, ba kañ laa
wara nekk ak yéen te di leen
muñal? Indil ma sa doom.»
42 Bi xale biy agsi, rab wi di
ko daaneel ci suuf, muy say.
Waaye Yeesu daldi gëdd rab
wa, wéral xale ba, daldi ko
delloo baayam.
43 Ku nekk waaru na ndax
màggug Yàlla.

Bi ñuy yéemu ci li mu
doon def, Yeesu ne taal-
ibeem ya:
44 «Dégluleen bu baax lii
ma leen di wax: dinañu
jébbal Doomu nit ki ci loxoy
nit ñi.»
45 Waaye taalibe ya xa-
muñu kàddu googu. Yàlla
dafa leen nëbb li muy tekki,
ba ñu bañ koo xam, te
ñemewuñu koo laaj Yeesu.

Kan moo gëna màgg?

46 Werante am ci biir taal-
ibe yi, ñuy laajante kan moo
gëna màgg ci ñoom.
47 Yeesu mi xam seen
xalaat, jël ab xale, teg ci
wetam ne leen:
48 «Ku nangu xale bii ci
sama tur, man mii nga
nangu; te ku ma nangu,
nangu nga ki ma yónni;
ndaxte ki gëna woyof ci
yéen ñépp, kooku moo gëna
màgg.»
49 Bi loolu amee Yowaana
jël kàddu gi ne: «Kilifa gi,
danoo gis nit kuy dàq ay
rab ci sa tur, nu tere ko ko,
ndaxte bokkul ci nun.»
50 Waaye Yeesu ne ko:
«Buleen ko tere, ndaxte ku
la sotul, far na ak yaw.»

Bañ nañoo nangu Yeesu ca Samari

51 Bi jamono ji jegeñsee,
ji Yeesu waree jóge àddina
dem asamaan, mu sigiñu ci
dem Yerusalem.
52 Noonu mu yebal ay
ndaw, ñu jiitu ko. Ñu dem
nag, dugg ci ab dëkk ci dii-
waanu Samari, ngir wutal ko
fa fu mu dal.
53 Waaye waa dëkk ba
nanguwuñu ko, ndaxte mi
ngi jublu woon Yerusalem.
54 Bi taalibe yi tudd Saag
ak Yowaana gisee loolu, ñu
ne: «Boroom bi, ndax dan-
gaa bëgg nu ne, na sawaras
asamaan dal ci seen kaw,
faagaagal leen?»
55 Waaye Yeesu walbatiku,
yedd taalibe ya,
56 ba noppi ñu daldi dem
wuti beneen dëkk.

Ki bëgga topp Yeesu warula geestu gannaawam

57 Bi ñuy dem, am ci yoon
wi ku ne Yeesu: «Dinaa la
topp fépp foo jëm.»
58 Waaye Yeesu ne ko: «Till
yi am nañu seeni kàmb, te
picci asamaan am nañu ay
tàgg, waaye Doomu nit ki
amul fu mu noppal bop-
pam.»
59 Yeesu ne keneen: «Top-
pal ci man.» Waaye kooku
ne ko: «Sang bi, may ma, ma
jëkka dem suuli sama baay.»
60 Mu ne ko: «Bàyyil ñi
dee, ñu suul seeni néew.

Yaw demal, yégle nguuru Yàlla.»
61 Keneen ne ko: «Sang
bi, dinaa la topp, waaye may
ma, ma jëkka tàgguji sama
waa kër.»
62 Yeesu ne ko: «Kuy ji, di
geestu, yeyoowula liggéey ci
nguuru Yàlla.»

10

Yeesu yebal na juróom ñaar fukki taalibe ak ñaar

1 Gannaaw loolu Boroom
bi tànn na yeneen juróom
ñaar fukki taalibe ak ñaar,
yebal leen, ñu ànd ñaar ak
ñaar, jiituji ko ca dëkk yépp
ak ca bérab yépp, ya mu
naroona dem moom ci bop-
pam.
2 Mu ne leen: «Ngóob mi
yaatu na, waaye liggéeykat
yi barewuñu. Ñaanleen
nag Boroom ngóob mi, mu
yebal ay liggéeykat, ñu góob
toolam.
3 Demleen! Maa ngi leen
di yónni, mel ni ay mbote ci
biir ay bukki.
4 Buleen yor xaalis walla
mbuus walla ay dàll. Buleen
nuyu kenn ci yoon wi.
5 «Kër gu ngeen mana
dugg, nangeen jëkk ne: “Na
jàmm wàcc ci kër gi.”
6 Bu fa nitu jàmm nekkee,
seen yéene dina ko indil
jàmm. Lu ko moy, seen
yéene dina délsi ci yéen.
7 Dal-leen ca kër googa, tey
lekk ak a naan lu ñu leen di
jox, ndaxte liggéeykat yelloo
na jot peyam. Buleen dem
nag kër ak kër.
8 «Dëkk bu ngeen mana
dugg, te waa dëkk ba teeru
leen, lu ñu leen jox, lekkleen
ko.
9 Nangeen wéral jaragi
dëkk ba, te ngeen ne leen:
“Nguuru Yàlla jegesi na
leen.”
10 Waaye bu ngeen duggee
ci dëkk te teeruwuñu leen,
demleen ca mbedd ya te ne
leen:
11 “Seen pëndu dëkk, bi
taq ci sunuy tànk sax, noo
ngi koy faxas, ngir seede
leen seen réer. Waaye nag
xamleen ne nguuru Yàlla je-
gesi na.”
12 Maa ngi leen koy wax,
bu bés baa, waa Sodom ñooy
tane dëkk boobu.
13 «Dingeen torox, yéen
waa Korasin ak waa Bet-
sayda, ndaxte kéemaan yi
ma def ci yéen, bu ñu
leen defoon ci dëkku Tir
walla ci dëkku Sidon, kon
tuub nañu seeni bàkkaar
bu yàgg, xëppoo dóom, sol
saaku.
14 Moona ca bés pénc ba,
Tir ak Sidon ñoo leen di
tane.
15 Te yaw dëkku Kaper-
nawum, ndax dees na la
yékkati bu kawe? Déedéet,
dees na la daane bu suufe.
16 «Ku leen déglu, déglu
na ma; ku leen bañ, bañ na
ma. Te ku ma bañ, bañ na ki
ma yónni.»
17 Juróom ñaar fukki taal-
ibe yi ak ñaar délsi, fees ak
mbég te naan: «Boroom bi,
rab yi sax déggal nañu nu
ndax sa tur.»

18 Yeesu ne leen: «Maa ngi
doon séen Seytaane wàcce
asamaan ni sawaras melax.
19 Gis ngeen, jox naa leen
sañ-sañu joggi ci jaan yi ak ci
jiit yi, daan dooley bañaale
bi, te dara du leen mana
gaañ.
20 Moona li leen rab yi
déggal, bumu tax ngeen
bég, waaye bégleen ndax
li ñu bind seen tur ci
asamaan.»
21 Ca saa soosu Xel mu Sell
mi feesal Yeesu ak mbég,
mu daldi ne: «Yaw Baay,
Boroom asamaan ak suuf,
maa ngi lay sant ci li nga
nëbb yëf yii ñi am xam-xam
ak ñi am xel, te xamal leen
gone yi. Waaw, Baay, ndaxte
looloo la neex.»
22 Yeesu teg ca ne: «Sama
Baay jébbal na ma lépp,
te kenn manula xam, man
Doom ji, maay kan, ku dul
Baay bi; kenn manula xam
it kan mooy Baay bi, ku dul
man Doom ji, ak ku ma ko
bëgga xamal.»
23 Gannaaw bi mu waxee
loolu, Yeesu walbatiku ca
taalibe ya ne leen ñoom
rekk: «Ñi seeni bët di gis li
ngeen di gis, am nañu mbég.
24 Ndaxte maa ngi leen koy
wax, yonent yu bare ak buur
yu bare bëggoon nañoo gis
li ngeen di gis, waaye gisuñu
ko, te dégg li ngeen di dégg,
waaye dégguñu ko.»

Nit ku baax ku dëkk Samari

25 Noonu benn xutbakat
daldi jóg, ngir fexee fiir
Yeesu ne ko: «Kilifa gi, lan
laa wara def, ba am dund gu
dul jeex?»
26 Yeesu ne ko: «Lu ñu
bind ci yoonu Musaa? Lan
nga ciy jàng?»
27 Nit ka ne ko: «"Nanga
bëgg Yàlla sa Boroom ak sa
xol bépp ak sa bakkan bépp,
sa kàttan gépp ak sa xel
mépp," te it: "Nanga bëgg
sa moroom, ni nga bëgge sa
bopp."»
28 Yeesu ne ko nag: «Li
nga wax dëgg la. Boo defee
loolu, dinga dund ba fàww.»
29 Waaye xutbakat ba
bëggoona am aw lay, ne
Yeesu: «Kan mooy sama
moroom nag?»
30 Yeesu ne ko: «Dafa
amoon nit ku jóge woon
Yerusalem, jëm Yeriko. Ay
sàcc dogale ko, futti ko, dóor
ko ba muy bëgga dee, dem
bàyyi ko fa.
31 Faf ab sarxalkat jaar ca
yoon wa, séen nit ka, teggi.
32 Benn waay it bu soqikoo
ci giiru Lewi, aw ca bérab
booba, séen waa ja, teggi.
33 Waaye benn waay bu
dëkk Samari bu doon tukki,
ñëw ba jege waa ja, gis ko,
yërëm ko.
34 Noonu mu ñëw, sotti
diw ak biiñ ca gaañu-gaañu
ya, lëmës ko. Gannaaw loolu
mu teg ko ci mbaamam,
yóbbu ko ci fanaanukaay, di
ko topptoo.
35 Bi bët setee, mu génne
ñaari poseti xaalis*, jox
ko boroom kër ga ne ko:

* **10:35** Maanaam ñaari denariyon. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

"Nanga topptoo nit kooku.
Bés bu ma fi jaaraatee, dinaa
la fey, man ci sama bopp,
lépp loo ci dolli ci xaalis."»
36 Yeesu teg ca ne: «Lu ciy
sa xalaat? Kan ci ñett ñooñu
moo jëfe ni kuy jëf jëme ci
moroomam, ba ñu gisee nit,
ka sàcc ya dogale woon?»
37 Xutbakat ba ne
ko: «Xanaa ki ko won
yërmandeem.» Yeesu ne
ko nag: «Demal tey def ni
moom.»

Màrt ak Maryaama teeru nañu Yeesu

38 Bi Yeesu ak ay taalibeem
nekkee ci yoon wi, mu dugg
ci benn dëkk, fekk fa jigéen
ju tudd Màrt, ganale ko.
39 Màrt nag amoon rakk
ju tudd Maryaama, ma nga
toog ci tànki Boroom bi, di
déglu ay kàddoom.
40 Fekk Màrt jàpp lool ca
waañ wa. Noonu mu ñëw ci
wetu Yeesu ne ko: «Boroom
bi, doo ci wax dara, boo gisee
sama rakk ji bàyyi ma ak
liggéey bi yépp? Ne ko mu
jàpple ma.»
41 Boroom bi ne ko: «Màrt,
Màrt, yu baree ngi fees sa
xol, nga am ay téq-téq ndax
loolu.
42 Moona de, lenn rekk a
am solo. Maryaama dafa
tànn cér bi gën, te kenn du
ko nangu ci moom.»

11

Ni ñuy ñaane ci Yàlla

1 Am bés Yeesu di ñaan ci
benn bérab. Bi mu noppee,
kenn ci taalibeem yi ne ko:
«Boroom bi, jàngal nu, nan
lanu wara ñaane, ni ko
Yaxya jàngle ay taalibeem.»
2 Yeesu ne leen: «Bu ngeen
dee ñaan, nangeen ne:
Baay, yal na sa tur di lu ñu
sellal,
yal na sa nguur ñëw.
3 Yal nanga nu may bés bu
nekk lu nu dunde.
4 Yal nanga nu baal sunuy
bàkkaar,
ndaxte nun itam danuy baal
ñépp ñi nu tooñ.
Yàlla boo nu teg ci yoonu
nattu.»
5 Yeesu teg ca ne leen: «Mi
ngi mel ni, nga dem seeti
sa xarit ci xaaju guddi ne
ko: "Xarit, lebal ma ñetti
mburu.
6 Dafa am sama xarit bu
ma ganesi, te awma dara lu
ma ko jox."
7 «Waaye kooku nekk ci
biir néegam, dina ko ne:
"Bu ma lakkal, tëj naa bunt
bi ba noppi te tëdd naa maak
sama njaboot; manumaa jóg
di la jox dara."
8 Maa ngi leen koy wax, su
jógul jox ko li muy laaj ndax
li ñu xaritoo it, ndax la kee
ñàkk jom dina tax mu jox ko
lépp li mu soxla.
9 Moo tax ma ne,
ñaanleen, ñu may leen;
seetleen, te dingeen gis;
fëggleen, ñu ubbil leen.
10 Ndaxte képp kuy ñaan,
dinga am; kuy seet, dinga
gis; kuy fëgg, ñu ubbil la.
11 Bu la sa doom ñaanee
jën, yaw miy baayam, ndax
dinga ko baña jox jën, jox ko
jaan?
12 Walla mu ñaan la nen,
nga jox ko jiit?

13 Ndegam yéen ñi bon
yéena mana jox seeni gone
lu baax, astamaak Baay bi
nekk ci kaw dina jox Xel mu
Sell mi ñi ko koy ñaan!»

Yeesu ak Beelsebul

14 Am bés Yeesu dàq rab
wu luu. Naka la rab wa
génn, luu ba daldi wax, ba
mbooloo may yéemu.
15 Waaye am ca mbooloo
ma ay nit, ñu doon wax
naan: «Ci kàttanu Beelse-
bul, buuru rab yi, lay dàqe
rab yi.»
16 Am ñeneen ñu fexe koo
fiir, ba laaj ko kéemaan gu
jóge ci asamaan tey firndeel
yónnentam.
17 Waaye Yeesu xam seen
xalaat ne leen: «Réew mu
xeex boppam tas, kër gu
xeex boppam gent.
18 Te it bu Seytaane xeexee
boppam, naka la nguuram di
mana yàgge? Damay wax
loolu, ndaxte nee ngeen,
damay dàq rab jaarale ko ci
kàttanu Beelsebul.
19 Te it bu fekkee ne man
damay dàq ay rab ci kàttanu
Beelsebul, seeni taalibe nag
ci gan kàttan lañu leen di
dàqe? Kon ñoo leen di àtte.
20 Waaye bu fekkee ne ci
baaraamu Yàlla laay dàqe
rab, kon nguuru Yàlla agsi
na ba ci yéen.
21 «Su nit ku bare doole
gànnaayoo, di wottu këram,
alalam dina raw.
22 Waaye bu ku ko ëpp
doole ñëwee, daan ko,
dafay nangu gànnaay ya
mu yaakaaroon, ba noppi
séddale alal ja.
23 Ku farul ak man, yaa ngi
may xeex, ku dajalewul ak
man, yaa ngi tasaare.
24 «Boo xamee ne rab,
wa jàppoon nit, génn na ci
moom, day wër ay bérab
yu wow, di wut fu mu
noppaloo, waaye du ko gis.
Noonu da naan: “Naa dellu
ca sama kër, ga ma jóge.”
25 Bu ñëwee nag, mu fekk
këram, ñu bale ko, defar ko
ba lépp jekk.
26 Bu ko gisee nag, mu
dem wooyi yeneen juróom
ñaari rab yu ko gëna soxor.
Ñu dugg, sanc fa; ba tax
mujug nit kooku mooy yées
njàlbéenam.»
27 Bi Yeesu di wax loolu,
jenn jigéen yékkati baatam
ca biir mbooloo ma ne: «Céy
jigéen ji la ëmb te nàmpal la
moo barkeel!»
28 Waaye Yeesu ne ko:
«Neel kay, ki barkeel mooy
kiy déglu kàddug Yàlla te di
ko topp.»

Firndeg yonent Yàlla Yunus

29 Naka la mbooloo may
gëna takku, Yeesu ne: «Niti
jamono jii dañoo bon. Ñu
ngi laaj firnde, waaye duñu
jot genn firnde gu dul firn-
deg Yunus.
30 Ndaxte ni Yunus nekke
woon firnde ci waa dëkku
Niniw, noonu la Doomu nit
kiy nekke firnde ci niti ja-
mono jii.
31 Keroog bés pénc buur
bu jigéen, ba dëkkoon ca
sudd, dina jógandoo ak niti
jamono jii, yey leen; ndaxte
dafa jóge ca catul àddina,

ngir déglu xam-xamu Suley-
maan, te ku sut Suleymaan a
ngi fi.
32 Te it ca bés pénc,
waa dëkku Niniw dinañu
jógandoo ak niti jamono jii,
yey leen, ndaxte bi leen
Yunus waaree, tuub nañu
seeni bàkkaar, te ku sut
Yunus a ngi fii.

Léebu làmp bi

33 «Kenn du taal làmp, ba
noppi di ko dugal cig kàmb,
walla di ci këpp leget. Daf
koy wékk, ngir mu leeral ñiy
dugg.
34 Bët mooy làmpu yaram.
Bu sa bët wéree, kon sa
yaram wépp leer. Waaye bu
sa bët woppee, kon sa yaram
wépp lëndëm.
35 Moytul ndax leer gi nekk
ci yaw du lëndëm.
36 Kon bu sa yaram wépp
nekkee ci leer te amul genn
wet gu laal ci lëndëm, dina
leer nàññ, mel ni leeraayu
làmp ne ràyy ci sa kaw.»

Yeesu yedd na Farisen yi ak xutbakat yi

37 Bi Yeesu waxee ba
noppi, benn Farisen wax
ko, mu ñëw lekke këram.
Yeesu dugg ca kër ga, toog
ca lekkukaay ba.
38 Farisen bi nag daldi
jaaxle, bi mu gisee ne Yeesu
raxasuwul, laata muy lekk.
39 Noonu Boroom bi ne
ko: «Waaw, yéen Farisen yi,
yéena ngi setal bitib kaas
bi ak ndab li, waaye ci biir
dangeena fees ak càcc ak
mbon!
40 Yéena ñàkk xel! Xanaa
du ki defar biti moo defar
biir itam?
41 Sarxeleen li nekk ci biir
te seen lépp dina sell.
42 Yéen Farisen yi dingeen
torox! Ndaxte yéena ngi
sàkk asaka ci naana ak ru
ak léjum bu nekk, waaye
sàggane ngeen njubte ak
mbëggeel ci Yàlla. Loolu
ngeen wara def, waxuma
nag ngeen sàggane la ca des.
43 Yéen Farisen yi, dingeen
torox! Ndaxte ca jàngu ya,
toogu ya féete kanam ngeen
di taamu te bëgg ñépp di
leen nuyoo ñaari loxo ca
pénc ma.
44 Dingeen torox, ndaxte
dangeena mel ni ay
bàmmeel yu raaf, ba nit ñi
di ci dox te teyuñu ko.»
45 Kenn ci xutbakat yi ne
ca tonn ne: «Kilifa gi, boo
waxee loolu, yaa ngi nuy
xas, nun itam.»
46 Noonu Yeesu neeti leen:
«Yéen itam xutbakat yi,
dingeen torox! Ndaxte
dangeen di sëf nit ñi say yu
diis, waaye dungeen nangoo
laal sëf bi sax ak seen cati
baaraam.
47 Dingeen torox, ndaxte
yéena ngi tabax xabruy
yonent, yi seeni maam
reyoon.
48 Dangeen di seede noonu
ne ànd ngeen ak li seen
maam defoon, ndaxte ñoo
rey yonent yi, yéen ngeen
tabax xabru yi.
49 Looloo tax Yàlla mi xam
lépp ne: “Dinaa leen yónnee
ay yonent ak ay ndaw. Ñenn
ñi dinañu leen fitnaal, rey

leen.”
50 Kon nag Yàlla dina mbu-
gal niti jamono jii ndax
dereti yonent yi ñu tuur, ba
àddina sosoo ak léegi,
51 la dale ca Abel ba ci
Sakari, moom mi ñu rey ci
diggante sarxalukaay bi ak
bérab bu sell bi. Waaw, maa
ngi leen koy wax, Yàlla dina
mbugal niti jamono jii ndax
loolu.
52 Yéen xutbakat yi,
dingeen torox, ndaxte yéena
yóbbu caabiy xam-xam;
dugguleen ci, te ku ci bëgga
dugg, ngeen tere ko ko.»
53 Bi Yeesu génnee bérab
boobu, Farisen ya ak xut-
bakat ya ëmbal ko mer te di
ko seetlu ci fànn gu nekk,
54 di ko yeeru, bëgga kër
waxam bu awul yoon.

12

Yeesu artu na taalibeem yi cig naaféq

1 Gannaaw loolu, naka la
mbooloo ma dajaloo ba mat
ay junniy junniy nit, di tan-
cante, Yeesu tàmbalee wax
jëmale ca taalibeem ya ne
leen: «Moytuleen lawiiru
Farisen ya, li di naaféq.
2 Amul dara lu nëbbu lu
ñu warula biral, mbaa lu
kumpa lu ñu warula siiwal.
3 Looloo tax lu ngeen wax
ci biir lëndëm, dees na ko
dégg ci leer. Lu ngeen déey
nit ci biir néeg, dees na ko
yégle ci kaw taax yi.
4 «Maa ngi leen koy wax,
samay xarit, buleen ragal ñu
mana rey yaram, ba noppi
dootuñu mana def dara.
5 Dinaa leen wax nag ki
ngeen wara ragal: ragal-leen
ki nga xam ne bu reyee ba
noppi, am sañ-sañu sànni ca
sawara. Waaw, maa ngi leen
koy wax, ragal-leen kooku.
6 Juróomi picci ramatu,
ndax duñu ko jaay ci
ñaari dërëm? Moona Yàlla
fàttewul benn ci ñoom.
7 Seen kawari bopp sax
waññees na leen. Kon
buleen ragal dara, yéena gën
ndiiraanu ramatu.
8 «Te maa ngi leen koy
wax, képp ku ma nangu ci
kanam nit ñi, Doomu nit
ki dina la nangu ci kanam
malaakay Yàlla yi.
9 Waaye ku ma gàntu ci
kanam nit ñi, dinañu la
gàntu ci kanam malaakay
Yàlla yi.
10 Ku sosal Doomu nit ki,
dinañu la baal, waaye kuy
sosal Xel mu Sell mi, duñu la
ko baal.
11 «Bu ñu leen yóbboo ca
jàngu ya, ca kanam kilifa ya
ak àttekat ya, buleen am xel
ñaar ci li ngeen wara tontu
ak nan ngeen wara tontoo,
walla lu ngeen wara wax,
12 ndaxte Xel mu Sell mi
dina leen xamal ca waxtu
woowa li ngeen wara wax.»

Léebu nit ku ñàkk xel ki

13 Am ca mbooloo ma ku
ne Yeesu: «Kilifa gi, joxal
ndigal sama mag, mu sédd
ma ci sunu ndono.»
14 Yeesu ne ko: «Sama
waay, kan moo ma fal
àttekat ci seen kaw, walla
mu teg ma fi, ma di leen
séddaleel seen alal?»
15 Noonu mu ne leen ñoom
ñépp: «Moytuleen bëgge,

ndaxte bakkanu nit ajuwul
ci alalam, ak lu mu baree
bare.»
16 Noonu mu dégtal leen
wii léeb ne: «Dafa amoon
waa ju bare alal, te ay
toolam nangu lool,
17 muy werante ci xelam
naan: “Nu ma wara def?
Ndaxte amatuma fu ma da-
jale sama ngóob mi.”
18 Noonu mu ne: “Nii laay
def: daaneel sama sàq yi, de-
faraat yu gëna réy, ba man
cee dajale sama dugub ji ak
sama am-am bépp.
19 Te dinaa kañ sama bopp
ne: ‘Yaw mii, am nga alal ju
bare ju mana dem ay ati at;
noppalal sa yaram, di lekk,
di naan, tey bég.’ ”
20 Waaye Yàlla ne ko:
“Ñàkk xel! Guddig tey, dees
na jël sa bakkan. Kon li nga
dajale lépp, ku koy moom?”
21 «Kiy dajale alal ngir
boppam nag te amul dara ca
kanam Yàlla, lu mel nii moo
lay dal.»

Wóolu Yàlla

22 Noonu Yeesu daldi ne
taalibeem yi: «Loolu moo
tax maa ngi leen koy wax,
buleen seen bakkan jaaxal,
ci lu ngeen wara lekk.
Buleen jaaxle it ngir seen
yaram ci lu ngeen wara sol,
23 ndaxte bakkan moo gën
lekk, te yaram a gën kod-
daay.
24 Seetleen baaxoñ yi:
duñu ji, duñu góob, amuñu
dencukaay, amuñu sàq,
teewul Yàllaa ngi leen di
dundal. Céy ni ngeen ëppe
maana picc yi!
25 Ana kan ci yéen ci kaw
njaaxleem, moo mana yokk
waxtu ci àppam?
26 Su fekkee lu tuuti loolu
rekk manuleen koo def, kon
lu tax ngeen di jaaxle ci li ci
des?
27 «Seetleen ni tóor-tóori
ñax mi di saxe. Duñu
liggéey, duñu ëcc, waaye
maa ngi leen di wax ne
Suleymaan sax ci ndamam
soluwul woon ni benn ci
ñoom.
28 Yéen ñi néew ngëm! Bu
Yàlla woddee nii ñaxum tool
yi, miy sax tey, te bu subaa
ñu def ko ci taal bi, ndax du
leen gëna wodd?
29 Buleen di wut lu ngeen
di lekk walla lu ngeen di
naan; te buleen ci jaaxle.
30 Ndaxte loolu lépp, ñi
xamul Yàlla ñoo koy wut. Te
seen Baay xam na ne soxla
ngeen ko.
31 Waaye wutleen nguu-
ram, te loolu lépp dina leen
ko ci dollil.
32 «Buleen ragal dara,
yéen coggal ju ndaw ji,
ndaxte dafa soob seen Baay,
mu jagleel leen nguuram.
33 Jaayleen seen alal, sarxe
ko, ngir sàkku ay mbu-
usi xaalis yu dul bënn,
maanaam alal ju dul jeex ca
laaxira; foofa sàcc du ko jege
te max du ko yàq.
34 Ndaxte fu sa alal nekk,
fa la sa xol nekk itam.

Farlu gi

35 «Takkuleen bu dëgër te
bàyyi làmp yi tàkk.
36 Mel-leen ni ay surga yuy
xaar seen njaatige buy jóge
ca céet ga, ndax bu fëggee

bunt ba, ñu ubbil ko ca saa
sa.
37 Surga yooyee seen
njaatige fekkul ñuy nelaw,
ba mu agsee, ñoo gëna
yeyoo ngërëm. Ci dëgg maa
ngi leen koy wax, njaatige
bi dina sol yérey waañ, wax
leen ñu toog lekk, ba noppi
indil leen ñam wi.
38 Su fekkee seen njaatige
ci xaaju guddi lay ñëw sax,
walla bu suuf seddee, te fekk
leen noonu, surga yooyu ñoo
gëna yeyoo ngërëm.
39 Waaye xamleen lii: bu
boroom kër gi xamoon ban
waxtu la sàcc bi di ñëw, du
ko bàyyi, mu toj këram.
40 Yéen itam taxawleen
jonn, ndaxte Doomu nit ki
dina ñëw ci waxtu wu ngeen
ko séenuwul.»
41 Piyeer ne Yeesu: «Bo-
room bi, ndax dangay dégtal
léeb wii ngir nun rekk walla
ngir mbooloo mépp?»
42 Boroom bi ne ko: «Kan
moo nekk surga bu takku te
teey, bu njaatigeem teg ci
waa kër gi, ngir mu leen di
dundal ci jamono ji?
43 Bu njaatigeem ñëwee
te gis mu def noonu, surga
boobu dina am ngërëm.
44 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, njaatige bi dina ko
teg ci alalam jépp.
45 Waaye su fekkee surga
ba da ne ci xelam: “Sama
njaatige day yéexa ñëw,” ba
tax mu tàmbalee dóor surga
ya ca des ak mbindaan ya, di
lekk te di naan, di màndi,
46 kon njaatige ba dina
ñëw ci bés bu mu ko
séenuwul ak waxtu wu mu
xamul. Dina ko dóor ay
dóor yu metti, jox ko añub
ñi gëmul Yàlla.
47 «Surga bi xam bëgg-
bëggu njaatigeem, te waajul
mbaa mu takku def ko, di-
nañu ko dóor dóor yu metti.
48 Waaye surga bi xamul
bëgg-bëggu njaatigeem, te
def lu yelloo ay dóor, dinañu
ko dóor dóor yu néew. Ku
ñu jox lu bare dees na la
feyeeku lu bare. Ku ñu dénk
lu bare, dees na la laajaat lu
ko ëpp.

Jàmm walla féewaloo ci biir nit ñi

49 «Damaa ñëw ngir indi
sawara si ci àddina, te bëgg
naa xaat taal bi tàkk.
50 Fàww ñu sóob ma ci
metit, te ba looluy mat,
duma noppalu.
51 Ndax dangeena xalaat
ne damaa ñëw ngir indi
jàmm ci àddina? Déedéet.
Maa ngi leen koy wax,
damaa ñëw ngir indi
féewaloo.
52 Gannaaw-si-tey, bu
juróomi nit bokkee genn
kër, dinañu féewaloo. Ñett
dinañu féewaloo ak ñaar ñi
ci des, ñaar ñi féewaloo ak
ñett ñooñu.
53 Baay dina féewaloo ak
doom, doom ak baayam.
Ndey dina féewaloo ak
doomam ju jigéen; doom ju
jigéen ji ak ndeyam. Goro
dina féewaloo ak soxnas
doomam; soxnas nit ak
goroom.»

Lan mooy jamonoy tey jii

54 Yeesu neeti mbooloo
ma: «Bu ngeen gisee mu xiin

ci sowu, dangeen naan ca
saa sa: “Dina taw,” te mooy
am.
55 Te bu ngeen yégee
ngelaw liy uppe sudd, ngeen
ne: “Dina tàng tàngaay wu
metti,” te mooy am.
56 Naaféq yi ngeen doon!
Man ngeena ràññee melow
asamaan ak suuf, waaye lu
tax manuleena ràññee li ja-
monoy léegi ji di tekki?
57 «Lu tax it dungeen
àtteel seen bopp liy jëf ju
jub?
58 Bu la nit jiiñee dara,
ba ngeen ànd di dem ca
àttekat ba, nanga fexee ju-
boo ak moom ci yoon wi.
Lu ko moy, dina la yóbbu ci
yoon, yoon jébbal la ca loxoy
alkaati ba, mu tëj la.
59 Maa ngi la koy wax, doo
génn foofa mukk te feyuloo
fiftin bi ci mujj.»

13

Ku tuubul bàkkaaram, sànku

1 Ca jamono jooju ay
nit ñëw ca Yeesu, nettali
mbirum waa Galile, ya Pilaat
reylu woon, jaxase seen
deret ak dereti mala, yi
ñu rendi woon, jébbal leen
Yàlla.
2 Mu ne leen: «Mbaa
du dangeena xalaat ne, waa
Galile yooyu dañoo gëna
nekk bàkkaarkat ña ca des,
ndax coono bi ñu daj?
3 Maa ngi leen di wax
ne du dëgg. Waaye su
ngeen tuubul seeni bàkkaar,
dingeen sànku noonu, yéen
ñépp itam.
4 Te fukki nit ak juróom
ñett ñooñu dee, bi taaxum
kaw ma ca goxu Silowe
daanoo ci seen kaw, ndax
dangeena yaakaar ne ñoo
gëna nekk ay tooñkat
ñeneen ñi dëkk Yerusalem
yépp?
5 Maa ngi leen di wax
ne du dëgg. Waaye su
ngeen tuubul seeni bàkkaar,
dingeen sànku noonu, yéen
ñépp itam.»
6 Noonu mu daldi leen wax
léeb wii: «Nit amoon na
ci toolam garab gu ñu naan
figg. Benn bés mu ñëw di ko
raas-si, fekku fa benn doom.
7 Noonu mu ne surga ba:
“Ñetti at a ngii may ñëw di
raas-si garab gii te duma ci
fekk dara. Gor ko. Lu tax
muy xatal tool bi?”
8 Surga ba ne ko: “Sang
bi, bàyyiwaat ko fi at mii.
Dinaa wàqi taat wi, def ci
tos.
9 Xëy na dina meññi. Bu
ko deful, nga gor ko.”»

Yeesu faj na jigéen ju xu-uge ci bésub noflaay bi

10 Benn bésub noflaay
Yeesoo ngi doon jàngle ci
ab jàngu.
11 Amoon na fa jigéen ju
rab jàppoon, ba feebarloo
ko lu wara mat fukki at
ak juróom ñett; dafa xuuge
woon te manul woona siggi
dara.
12 Bi ko Yeesu gisee, mu
woo ko ne ko: «Soxna si, sa
feebar deñ na.»
13 Noonu mu teg ko ay
loxoom, soxna sa siggi ca saa
sa, di màggal Yàlla.

14 Waaye njiitu jàngu ba
mer, ndax li Yeesu fajoon
nit ca bésub noflaay ba,
mu ne mbooloo ma: «Am
na juróom benni fan yu
nit ñi wara liggéey. Kon
war ngeena ñëw faju ci bés
yooyu, waaye du ci bésub
noflaay bi.»
15 Boroom bi ne ko:
«Naaféq yi! Ndax bésub
noflaay bi, kenn ku nekk
ci yéen du yiwee ca gétt
ga yëkkam walla mbaamam
ngir wëggi ko?
16 Jigéen jii nag bokk ci
askanu Ibraayma te Sey-
taane tënk ko fukki at ak
juróom ñett, ndax kenn
waru koo yiwi ci bésub
noflaay bi?»
17 Naka la wax loolu,
noonam yépp daldi rus,
waaye mbooloo mi di bég
ci jëf yu yéeme, yi mu doon
def yépp.

Léebu doomu fuddën gi

18 Noonu Yeesu neeti:
«Lan la nguuru Yàlla di
nirool? Lan laa ko mana
méngaleel?
19 Mi ngi mel ni doomu
fuddën gu nit jël, ji ko ci
toolam. Mu sax, nekk garab,
ba picci asamaan ñëw, tàgg
ciy caram.»

Léebu lawiir bi

20 Mu neeti: «Lan laa
mana méngaleek nguuru
Yàlla?
21 Mi ngi mel ni lawiir bu
jigéen jël, jaxase ko ak ñetti
andaari fariñ, ba kera tooyal
bépp di funki.»

Bunt bu xat bi

22 Yeesoo ngi doon jaar ci
ay dëkk yu mag ak yu ndaw,
di jàngle te jublu Yerusalem.
23 Am ku ko ne: «Boroom
bi, ndax ñiy mucc ñu néew
lay doon?» Yeesu ne leen:
24 «Defleen seen kem
kàttan, ngir dugg ci bunt bu
xat bi, ndaxte maa ngi leen
koy wax, ñu bare dinañu
jéema dugg, waaye duñu ko
man.
25 Jamono dina ñëw, ju
boroom kër gi di jóg, tëj
buntam. Dingeen nekk ci
biti di fëgg naan: “Boroom
bi, ubbil nu!” Mu ne leen:
“Xawma fu ngeen bokk.”
26 Bu ko defee ngeen naan:
“Noo doon bokk di lekk ak a
naan, te jàngle nga ci sunuy
pénc.”
27 Mu ne leen: “Nee naa
leen xawma fu ngeen bokk.
Yéen ñépp soreleen ma, de-
fkati lu bon yi!”
28 Foofa dingeen jooy, di
yéyu, bu ngeen gisee seeni
maam Ibraayma, Isaaxa,
Yanqóoba ak yonent yépp
ci nguuru Yàlla, te ñu dàq
leen ca biti.
29 Ay nit dinañu jóge
penku ak sowu, nor ak sudd,
ñëw, bokk lekk ci ñam, yi
Yàlla di joxe ci nguuram.
30 Noonu ñenn ci ñi mujj
ñooy jiituji; te ci ñi jiitu,
ñooy mujji.»

Dinañu yàq Yerusalem

31 Ca jamono jooja ay
Farisen ñëw ca Yeesu ne
ko: «Jógeel fii, dem feneen,
ndaxte Erodd a ngi lay wuta
rey.»
32 Noonu mu ne leen:
«Demleen ne bukki boobu

ne ko: “Xoolal, maa ngi dàq
rab yi tey wéral nit ñi tey ak
suba. Ca ñetteelu fan ba, ma
àgg fa ma Yàlla jëmale.”
33 Waaye fàww ma dox
sama itte tey, suba ak
gannaaw suba, ndaxte
wareesula reye ab yonent
feneen fu dul Yerusalem.
34 «Yerusalem, Yerusalem,
yaw miy rey yonent yi, tey
sànni ay doj ndaw yi, ba
ñu dee, aka maa bëggoona
dajale say doom, ni ginaar
di uufe ay cuujam te nan-
guwuleen!
35 Kon nag Yàlla dina
bërgël seen kër. Te maa
ngi leen koy wax, dungeen
ma gisati, ba kera ngeen ne:
“Yaw miy ñëw ci turu Bo-
room bi, ku barkeel nga!”»

14

Yeesu ca kërug Farisen

1 Benn bésub noflaay
Yeesu dem ci këru benn
kilifag Farisen yi, ngir lekke
fa. Nit ñaa ngi ko doon xool
bu baax.
2 Faf am ca kanamam nit
ku feebaroon, ay tànkam
newi.
3 Yeesu yékkati baatam, ne
xutbakat ya ak Farisen ya:
«Ndax jaadu na, nu faj ci
bésub noflaay bi?»
4 Waaye ñépp ne cell.
Yeesu daldi laal jarag ja, faj
ko, ba noppi ne ko mu ñibbi.
5 Gannaaw loolu mu ne
leen: «Ku sa doom walla
sa yëkk daanu ci teen, ndax
doo dem génneji ko ca saa
sa, fekk sax bésub noflaay
la?»
6 Amuñu woon dara lu ñu
ciy teg.
7 Yeesu gis ni gan yi doon
tànne toogu yu yiw yi, mu
daldi leen wax léeb wii:
8 «Bu ñu la wooyee ci
xewu céet, bul jël toogu bu
yiw. Man na am woo nañu
it nit ku la ëpp daraja.
9 Kon ki leen woo yéen
ñaar ñépp man na ñëw ci
yaw ne la: “Joxal toogu bi nit
kii.” Noonu dinga rusa dem
ca toogu bu gannaawe ba.
10 Waaye bu ñu la wooyee,
demal ca toogu bu gan-
naawe ba. Bu ko defee
ki la woo, bu agsee ne la:
“Sama xarit, àggal ca kaw.”
Loolu dina la sagal ci ñi nga
toogandool ci lekkukaay bi.
11 Ndaxte képp kuy
yékkatiku dees na la suufeel,
te kuy suufeelu, ñu yékkati
la.»
12 Noonu Yeesu ne ki ko
woo woon lekk: «Boo dee
woote añ walla reer, bul woo
rekk say xarit, say doomi
ndey, say bokk, walla say
dëkkandoo yu am alal. Lu
ko moy ñooñu itam dinañu
la woo, fey la bor bi.
13 Waaye boo dee woote
lekk, wool néew doole yi,
làggi yi, lafañ yi ak gumba
yi.
14 Soo ko defee, dinga
barkeel, ndaxte duñu la ko
mana fey, waaye dinga jot
sag pey, bés bi ñi jub di
dekki.»

Léebu ñiy jégglu ci ngan gi

15 Bi mu déggee wax
yooyu, kenn ca gan ya ne

Yeesu: «Kiy lekk ci ñam,
yi Yàlla di joxe ci nguuram,
barkeel nga!»
16 Yeesu ne ko: «Dafa
amoon nit ku togglu ay ñam,
woo ay nit ñu bare.
17 Bi waxtuw lekk jotee
mu yónni surga ca ña muy
ganale, fàttali leen: “Man
ngeena ñëw, ndaxte lépp
sotti na léegi.”
18 «Waaye ñu tàmbali di
jégglu ci ngan gi ñoom
ñépp. Ku jëkk ka ne ko:
“Damaa jënd tool léegi, te
fàww ma dem seeti ko. Maa
ngi lay ñaan, nga jéggal
ma.”
19 Keneen ne: “Damaa
jënd léegi fukki yëkk, te
damay dem nii, jéem leena
beyloo ba xam. Maa ngi lay
ñaan, nga jéggal ma.”
20 Keneen ne ko: “Damay
sooga takk jabar, looloo tax
duma mana ñëw.”
21 «Surga ba dellu ca
njaatigeem nettali ko loolu
lépp. Noonu boroom kër
ga mer, daldi ne surga ba:
“Demal gaaw ca pénc ya ak
ca mbedd ya ca dëkk ba, te
indil ma fii néew doole yi, ñu
làggi ñi, gumba yi ak lafañ
yi.”
22 «Surga ba ñëwaat ne
ko: “Sang bi, def naa li nga
ma sant, waaye bérab bi
feesul.”
23 Noonu njaatige ba ne ko:
“Génnal dëkk bi te dem ca
yoon ya ak ca tool ya, xiir nit
ñi, ñu duggsi, ngir sama kër
fees.
24 Maa ngi leen koy wax,
ci ñi ma woo woon ci sama
reer bi, kenn du ci ñam.”»

Ab taalibe war na dëddu lépp, topp Yeesu

25 Am mbooloo yu réy yu
toppoon ci Yeesu, ba muy
dem ca yoon wa. Mu geestu
ne leen:
26 «Képp ku ñëw ci
man te gënalu ma ko
baayam, yaayam, soxnaam,
ay doomam, ay magam
ak ay rakkam, walla sax
bakkanam, du mana nekk
sama taalibe.
27 Képp koo xam ne nan-
guwuloo ñàkk sa bakkan, ba
mel ni ku ñu daaj ci bant, te
nga topp ma, doo mana nekk
sama taalibe.
28 Su kenn ci yéen bëggee
tabax taaxum kaw, ndax du
jëkka toog, xalaat ñaata la
ko wara dikke, ngir seet ba
xam ndax am na xaalis bu
mana àggale liggéey bi?
29 Lu ko moy, su yékkatee
fondamaa bi te manu koo
àggale, ñi koy gis dinañu ko
ñaawal, naan ko:
30 “Waa jii dafa tàmbalee
tabax, waaye manu koo
àggale.”
31 Walla boog ban buur
mooy dugg ci xare ak beneen
buur te jëkkula toog, seet ba
xam moom ak fukki junniy
xarekat man na xeex ak kiy
ñëw ak ñaar fukki junniy
xarekat?
32 Su ko manul, dafay
yónni ndaw ca beneen buur
ba, fi ak ma ngay sore, ngir
ñu juboo.
33 Naka noonu itam ku
nekk ci yéen, bu dëdduwul li
mu am lépp, du mana nekk
sama taalibe.
34 «Xam ngeen nag ne

xorom lu baax la, waaye bu
sàppee, nan lañu koy delloo
cafkaam?
35 Du jariñ suuf, te du nekk
tos. Dañu koy sànni ca biti.
Déglul bu baax, yaw mi am
ay nopp.»

15

Léebu xar mu réer ma

1 Ay juutikat ak ay boroom
bàkkaar daan jegesi Yeesu
ngir déglu ko.
2 Farisen ya ak xutbakat
ya di ñurumtu naan: «Waa
jii mi ngi nangoo nekk ak
ay boroom bàkkaar ak a
lekkandook ñoom!»
3 Noonu Yeesu daldi leen
wax léeb wii ne leen:
4 «Kan ci yéen soo amoon
téeméeri xar, te benn réer
ci, nooy def? Ndax doo bàyyi
ca parlukaay ba juróom
ñeent fukki xar ya ak
juróom ñeent, toppi ma
réer, ba gis ko?
5 Te boo ko gisee, dinga ko
gàddu ak bànneex, yóbbu
ko kër ga.
6 Boo àggee ca kër ga,
dinga woo say xarit ak
say dëkkandoo ne leen:
“Kaayleen bànneexu ak
man, ndaxte gis naa sama
xar ma réeroon.”
7 «Maa ngi leen di wax
lii: ci noonule, dina am
mbég ci asamaan, bu
benn bàkkaarkat tuubee
ay bàkkaaram. Te mbég
moomu mooy ëpp mbég, mi
fay am, ngir juróom ñeent
fukk ak juróom ñeent ñu
jub, te soxlawuñoo tuub
seeni bàkkaar.

Léebu xaalis bu réer ba

8 «Te it bu jigéen dencoon
fukki libidoor, benn réer ca,
nu muy def? Ndax du taal
ab làmp, bale kër ga, seet fu
nekk, ba gis ko?
9 Bu ko gisee, dina
woo ay xaritam ak ay
dëkkandoom ne leen:
“Kaayleen bànneexu ak
man, ndaxte gis naa sama
alal ja réeroon.”
10 Maa ngi leen di wax
lii: ci noonule la malaakay
Yàlla yi di ame mbég ci
benn bàkkaarkat bu tuubee
ay bàkkaaram.»

Doom ju réer ja

11 Yeesu dellu ne leen:
«Dafa amoon góor gu am
ñaari doom.
12 Benn bés caat ma ne
baay ba: “Baay, damaa
bëggoon, nga jox ma li may
wara féetewoo ci ndono li.”
Noonu baay ba daldi leen
séddale alalam.
13 Ay fan yu néew gan-
naaw gi, caat ma fab yëfam
yépp, dem ca réew mu sore,
yàq fa alalam ci topp naf-
soom.
14 Bi mu sànkee alalam
jépp, xiif bu metti dal ca
réew ma, mu tàmbalee
ñàkk.
15 Mu dem nag, di
liggéeyal ku dëkk ca réew
ma, kooku yebal ko ca
ay toolam ngir mu sàmm
mbaam-xuux ya.
16 Mu xiif ba bëgga lekk
ca ñamu mbaam-xuux ya,
ndaxte kenn mayu ko dara.
17 Mujj xelam délsi, mu ne:
“Sama baay am na ay surga
yu bare, te dañuy lekk ba

suur. Man nag maa ngi fii di
bëgga dee ak xiif!
18 Damay jóg, dem ca
sama baay ne ko: ‘Baay,
tooñ naa Yàlla, tooñ naa la;
19 yeyootumaa nekk sa
doom; boole ma ci say
surga.’ ”
20 «Mu daldi jóg, jëm kër
baayam. Waaye bi muy
soreendi kër ga, baayam
séen ko, yërëm ko, daldi daw
laxasu ko, fóon ko.
21 Doom ja ne ko: “Baay,
tooñ naa Yàlla, tooñ naa la;
yeyootumaa nekk sa doom.”
22 Waaye baay ba ne ay
surgaam: “Gaawleen indi
mbubb, mi gëna rafet, solal
ko ko. Te ngeen roof ab jaaro
ci loxoom te solal ko ay dàll.
23 Indileen sëllu wu duuf
wa te rey ko, nu lekk te
bànneexu;
24 ndaxte sama doom jii
dafa dee woon te dundaat
na, dafa réeroon te feeñ
na.” Noonu ñu tàmbalee
bànneexu.
25 «Fekk booba taaw baa
nga woon ca tool ya. Bi mu
ñëwee, ba jub kër ga, mu
dégg ñuy tëgg, di fecc.
26 Mu daldi woo kenn ca
surga ya nag, laaj ko lu xew.
27 Mu ne ko: “Sa rakk moo
délsi, te sa baay rey na sëllu
wu duuf wa, ndaxte ñibsi na
ci jàmm.”
28 «Ci kaw loolu taaw ba
daldi mer, baña dugg ca kër
ga. Baayam daldi génn, ngir
ñaan ko mu dugg.
29 Waaye taaw ba wax
baayam ne ko: “Seetal ñaata
at laa la liggéeyal, mel ni
jaam, te masumaa moy sa
ndigal, waaye yaw, masuloo
ma may sax tef, ngir ma
bànneexu, man ak samay
xarit.
30 Waaye bi sa doom jii dik-
kee, moom mi yàq sa alal ci
ndoxaan, reyal nga ko sëllu
wu duuf wi.”
31 Noonu baay bi ne ko:
“Sama doom, yaa ngi ak man
bés bu nekk, te li ma am
lépp, yaa ko moom.
32 Waaye war nanoo
bànneexu te bég, ndaxte sa
rakk jii dafa dee woon te
dundaat na, dafa réeroon
te feeñ na.”»

16

Léebu bëkk-néeg bu njublaŋ bi

1 Yeesu neeti ay taalibeem:
«Benn boroom alal moo
amoon bëkk-néeg bu ñu jiiñ
ne dafay pasar-pasaree alal
ji.
2 Waa ja woo ko ne ko: “Li
may dégg ci yaw mooy lan?
Leeralal ma ni nga liggéeye
ak sama alal, ndaxte dootoo
nekkati sama bëkk-néeg.”
3 «Bëkk-néeg bi di xalaat
naan: “Nu may def nag,
segam sama njaatige dafa
may dàq ci liggéey bi mu ma
joxoon? Dem beyi? Awma
kàttanam. Yelwaani? Rus
naa ko.
4 Xam naa ni may def, ba
su ma ñàkkee sama liggéey,
ay nit fat ma.”
5 Noonu mu daldi woolu
kenn ku nekk ca ña
ameeloon njaatigeem bor.
Ka jëkka ñëw, mu ne ko:
“Ñaata nga ameel sama
njaatige?”

6 Mu ne ko: “Téeméeri
bidoŋi diwu oliw.” Bëkk-
néeg ba ne ko: “Sa kayit a
ngii. Toogal fii gaaw te bind
juróom fukk.”
7 Mu neeti keneen: “Yaw
nag, ñaata nga ko ameel?”
Mu ne ko: “Téeméeri saakuy
pepp.” Bëkk-néeg ba ne
ko: “Sa kayit a ngii. Bindal
juróom ñett fukk.”
8 Njaatige ba nag daldi
naw ni bëkk-néeg bu
njublaŋ boobu muuse woon.
Ndaxte ñi bokk ci àddina
ñoo gëna muus ci li ñu jote
ci seen diggante ak seen
moroom, ba raw ñi bokk ci
leeru Yàlla.»
9 Yeesu teg ca ne:
«Maa ngi leen di wax lii:
sàkkuleen ay xarit jaare ko
ci alalu àddina, ngir bu alal
nekkatul, ñu man leena fat
ca dal yu sax ya.
10 Nit ku maandu ci yëf yu
néew, dina maandu itam ci
yu bare. Ku jubadi ci yëf yu
néew, du jub ci yu bare.
11 Su fekkeente ne nag
jubuleen ci alalu àddina,
kon ku leen di dénk alal ju
wóor ji?
12 Te su ngeen maanduwul
ci alal ji ngeen moomul, kon
ku leen di jox alal ji ngeen
moom?
13 «Benn jaam manula
jaamoondoo ñaari sang;
fàww nga bañ kii, bëgg ki ci
des, walla nga jàpp ci kenn
ki, xeeb ki ci des. Manuleena
boole jaamu Yàlla ak jaamu
Alal.»
14 Farisen yi déglu li Yeesu
doon wax lépp, tàmbali
di ko reetaan, ndaxte ñu
bëggoon xaalis lañu.
15 Waaye Yeesu ne leen:
«Yéen yéena ngi fexee jub
ci kanam nit ñi waaye Yàlla
xam na seen xol. Ndaxte li
nit ñiy fonk, Yàlla sib na ko.
16 «Yoonu Musaa wi ak
waxi yonent yi ñu ngi fi
woon ba kera Yaxya di ñëw.
La ko dale foofa nag, yégle
nañu xibaaru jàmm bi ci
nguuru Yàlla, te ñépp a ngi
góor-góorlu, ngir dugg ci.
17 Waaye nag asamaan ak
suuf jóge fi moo gëna yomb
randal wenn rëdd ci arafu
yoonu Musaa.
18 «Ku fase sa soxna, ba
noppi takk keneen, njaaloo
nga, te ku takk jigéen ju
jëkkëram fase, njaaloo nga.

Boroom alal ji ak Lasaar

19 «Dafa amoon boroom
alal juy sol yére yu rafet te
jafe, tey dund bés bu set
dund gu neex.
20 Fekk miskin mu ñuy
wax Lasaar daan tëdd ca
buntu këram, fees dell ak ay
góom,
21 te bu sañoon, di lekk
ci desiti ñam wiy rot ci
lekkukaayu boroom alal ji.
Xaj yi sax daan nañu ñëw, di
mar ay góomam.
22 «Noonu miskin ma dee,
malaaka yi yóbbu ko ca
wetu Ibraayma. Boroom alal
ja itam dee, ñu suul ko.
23 Bi ñu koy mbugal ca
sawara, mu téen, séen fu
sore Ibraayma ak Lasaar ci
wetam.
24 Noonu mu yuuxu ne:
“Maam Ibraayma, yërëm
ma! Yebalal Lasaar, mu sëpp

catul baaraamam ci ndox,
seralal ma sama làmmiñ,
ndaxte maa ngi sonn lool ci
sawara sii!”
25 Ibraayma ne ko: “Sama
doom, fàttalikul ne jot nga
sa bànneex ci àddina, fekk
Lasaar dëkk ci tiis. Looloo
tax xolam sedd fii, yaw nag,
ngay sonn.
26 Rax-ca-dolli it am na
kàmb gu xóot sunu diggante
ak yéen, ba tax ñi bëgga
jóge fii jëm ci yéen, walla
ñi bëgga jóge foofu jëmsi ci
nun, duñu ko man.”
27 «Noonu boroom alal ja
ne: “Kon nag maam, maa
ngi lay ñaan, nga yebal
Lasaar ca sama kër baay,
28 ndaxte am naa fa
juróomi rakk. Na leen artu,
ngir ñu baña ñëw ñoom
itam ci bérabu metit wii.”
29 Ibraayma ne ko: “Say
doomu baay, ñu ngeek
yoonu Musaa ak téerey
yonent yi. Nañu leen
déggal.”
30 Boroom alal ja ne ko:
“Déedéet, maam Ibraayma,
waaye su kenn dekkee, dem
ca ñoom, dinañu tuub seeni
bàkkaar.”
31 Waaye Ibraayma ne ko:
“Su ñu dégluwul Musaa ak
yonent yi, kon ku dekki sax,
du tax ñu gëm.”»

17

Bàkkaar, ngëm, ak warugaru jaam

1 Yeesu waxaat ay taal-
ibeem ne leen: «Fiir yuy
yóbbe nit bàkkaar manta
ñàkk, waaye toroxte dal na
ki koy lal.
2 Ñu takk doj wu réy ci
baatam, sànni ko ci géej moo
gën ci moom muy daaneel
ci bàkkaar kenn ci ñi gëna
tuuti ci ñii.
3 Wottuleen seen bopp.
«Bu sa mbokk tooñee,
yedd ko. Bu réccoo, baal ko.
4 Te su la tooñee juróom
ñaari yoon ci bés bi, te ñëw
ci yaw juróom ñaari yoon ne
la: “Tuub naa ko,” nanga ko
baal.»
5 Ndaw ya wax Boroom bi
ne ko: «Yokkal sunu ngëm.»
6 Boroom bi ne leen: «Su
ngeen amee ngëm gu tuuti
sax niw peppu fuddën, kon
dingeen mana ne garab gii:
“Buddeekul, dem jëmbëtu
ca géej ga,” te dina def li
ngeen wax.
7 «Kan ci yéen bu amoon
surga bu beyi walla bu
sàmmi ba ñëw, ndax dafa ko
naa: “Kaay lekk”?
8 Déedéet. Xanaa kay da
ko naan: “Defaral ma reer
bi. Takkul te tibbal ma, ba
ma lekk te naan, ba noppi
nga doora lekk te naan.”
9 Li surga ba topp ndi-
gal, ndax tax na mu yelloo
ngërëm? Déedéet.
10 Noonu yéen itam bu
ngeen toppee li ñu leen sant
lépp ba noppi, dangeena
war ne: “Ay surga rekk lanu.
Sunu warugar lanu def.”»

Yeesu faj na fukki gaana

11 Bi muy dem Yerusalem
ba tey, Yeesu jaar ci dig wiy
xàjjale Samari ak Galile.
12 Bi muy jub benn dëkk,
fukki gaana ñëw, dogale ko.

Ñu taxaw dànd ko, di wax ca
kaw naan:
13 «Yeesu, kilifa gi, yërëm
nu!»
14 Naka la leen Yeesu di gis,
naan leen: «Demleen won
seen bopp sarxalkat ya.»
Bi ñuy dem, ñu daldi set.
15 Kenn ci ñoom gis ne wér
na, daldi dëpp, di màggal
Yàlla ak baat bu xumb.
16 Mu dëpp jëëm ca tànki
Yeesu, di ko gërëm. Fekk
nitu Samari la woon.
17 Noonu Yeesu daldi ne:
«Xanaa du fukk yépp a wér?
Ana juróom ñeent ña nag?
18 Amul kenn ci ñoom
ku ñëw gërëm Yàlla ku dul
doxandéem bii!»
19 Noonu Yeesu ne ko:
«Jógal dem; sa ngëm faj na
la.»

Li xew bu Doomu nit ki ñëwee

20 Farisen yi laaj Yeesu ne
ko: «Kañ la Yàlla di tëral
nguuram?» Mu ne leen: «Bu
Yàlla di wàcce nguuram ci
nit ñi, kenn du ko mana teg
bët.
21 Duñu mana wax it ne:
“Xool-leen, mi ngi fii,” walla:
“Ma nga fale,” ndaxte ngu-
uru Yàlla wàcc na ci seen
biir.»
22 Noonu mu ne taalibe
ya: «Jamono dina ñëw, fu
ngeen di bëgga gis su doon
sax benn fan ci jamono ju
Doomu nit ki di ñëw, waaye
dungeen ko gis.
23 Dees na leen ne: “Mi ngi
fii!” walla: “Ma nga fale!”
Buleen dem, mbaa ngeen di
leen topp.
24 Ndaxte ni melax naan
ràyye ci asamaan, di leeral
gii wet, ba ca gee, noonu it
la Doomu nit ki di mel ci
bésam.
25 Waaye balaa booba
fàww mu sonn lool te niti
jamono jii dëddu ko.
26 «La xewoon ca bési
Nóoyin, dina xewaat ci bési
Doomu nit ki.
27 Nit ñaa ngi doon lekk ak
di naan, di jël jabar ak a séyi,
ba bés ba Nóoyin duggee ca
gaal ga. Noonu mbënn ma
ñëw, rey leen ñoom ñépp.
28 «Dina mel it ni la xe-
woon ca bési Lóot. Nit ñaa
ngi doon lekk ak di naan, di
jënd ak di jaay, di ji ak di
tabax.
29 Waaye bés ba Lóot
génnee Sodom, Yàlla tawloo
sawara ak tamarax, rey leen
ñoom ñépp.
30 Noonu lay mel, bés bu
Doomu nit kiy feeñ.
31 «Ca bés boobee ku
nekk ca kaw kër ga te
ay bagaasam nekk ca biir,
bumu wàcc jëli leen. Te it ku
nekk ca tool ya, bu mu ñibbi.
32 Fàttalikuleen soxnas
Lóot!
33 Kuy wuta rawale sa
bakkan, dinga ko ñàkk,
waaye ku ko ñàkk, dinga
dund.
34 Maa ngi leen koy wax:
ca jamono jooju, ñaar di-
ñañu bokka tëdd guddi, dees
na yóbbu kenn ki, bàyyi ka
ca des.
35-36 Ñaari jigéen dinañu
wolandoo, dees na yóbbu
kenn ci, bàyyi ka ca des.»
37 Taalibe yi ne Yeesu: «Fu
loolu di xewe, Boroom bi?»
Yeesu ne leen: «Fa médd
nekk, la tan yiy dajee.»

18

Léebu àttekat bi ak jigéen ju jëkkëram faatu

1 Noonu Yeesu wax leen
itam léeb wii ngir xamal
leen ne war ñañoo sax ci
ñaan te baña xàddi.
2 Nee na: «Dafa amoon
cib dëkk, benn àttekat bu
ragalul Yàlla te faalewul
mbindeef.
3 Amoon na itam ca dëkk
ba jigéen ju jëkkëram faatu
ju daan faral di ñëw ci
moom, naan ko: “Àtte ma ak
sama noon!”
4 Àttekat ba bañ lu yàgg,
waaye am bés mu ne ci
xelam: “Ragaluma Yàlla te
faalewuma mbindeef,
5 waaye jigéen jii lakkal na
ma; kon dinaa ko àtte, ngir
mu bañatee ñëw sonal ma.
Dina rey ak ay wax.”»
6 Boroom bi tegaat ca
ne: «Dégluleen bu baax li
àttekat bu bon boobu wax;
7 ndax Yàlla du àtte jub
mbooloom mi mu tànn te
ñu koy ñaan wall guddi ak
bëccëg? Ndax dina leen
xaarloo?
8 Maa ngi leen koy wax,
dina leen àtte jub ci lu
gaaw. Waaye bu Doomu nit
ki ñëwee, ndax dina fekk
ngëm ci àddina?»

Léebu Farisen bi ak juutikat bi

9 Yeesu waxaat léeb wii
nit, ñi foog ne jub nañu tey
xeeb ñi ci des.
10 Mu ne: «Dafa amoon
ñaari nit ñu dem ca kër Yàlla
ga, di ñaan. Kenn ki ab
Farisen la, ki ci des juutikat.
11 Farisen baa nga taxaw
di ñaan ci xelam naan: “Yaw
Yàlla, maa ngi lay sant ci
li ma melul ni ñeneen ñiy
sàcc, di def lu jubadi te
di njaaloo, rawatina juutikat
bii.
12 Ayu-bés gu nekk damay
woor ñaari yoon, di joxe
asaka ci lépp lu ma wut.”
13 «Juutikat ba moom,
ma nga taxaw fu sore te
bëggula siggi sax, xool ca
asamaan. Waaye ma ngay
fëgg dënnam te naan: “Yaw
Yàlla, yërëm ma, man miy
bàkkaarkat.”»
14 Yeesu teg ca ne: «Maa
ngi leen koy wax, nit kooku,
ba muy ñibbi këram, moom
la Yàlla àtte ni ku jub, waaye
du Farisen ba. Ndaxte képp
kuy yékkatiku dees na la
suufeel, te kuy suufeelu, ñu
yékkati la.»

Liir yi

15 Amoon na ay nit, ñuy in-
dil Yeesu ay liir, ngir mu teg
leen ay loxoom. Bi taalibe ya
gisee loolu, ñu gëdd leen.
16 Waaye Yeesu woo leen
ne: «Bàyyileen xale yi, ñu
ñëw ci man, te buleen leen
tere, ndaxte ñu mel ni ñoom
ñoo yelloo nguuru Yàlla.
17 Ci dëgg, maa ngi leen
koy wax, ku woyoful ni xale,
nangu nguuru Yàlla, doo ci
mana dugg.»

Njiitu Yawut bu bare alal

18 Benn njiitu Yawut laaj
Yeesu ne ko: «Kilifa gu baax
gi, lu ma wara def, ba am
wàll ci dund gu dul jeex?»
19 Yeesu ne ko: «Lu tax nga
wooye ma ku baax? Yàlla
rekk a baax.

20 Xam nga ndigal yi: “Bul
njaaloo, bul bóome, bul
sàcc, bul seede lu dul dëgg,
teralal sa ndey ak sa baay.”»
21 Njiit la ne ko: «Loolu
lépp sàmm naa ko li dale ci
sama ndaw ba tey.»
22 Bi Yeesu déggee loolu,
mu ne ko: «Lenn rekk moo
la dese. Jaayal li nga am
lépp, séddale ko miskin yi te
dinga woomle ca asamaan;
boo noppee, nga ñëw topp ci
man.»
23 Bi nit ka déggee loolu,
mu am tiis, ndaxte ku bare
woon alal la.
24 Yeesu xool ko, daldi ne:
«Boroom alal, dugg ci ngu-
uru Yàlla, lu jafee ngoogu!
25 Giléem jaar ci bën-bënu
puso moo gëna yomb bo-
room alal dugg ci nguuru
Yàlla.»
26 Ñi doon déglu daldi ne:
«Kon nag ku mana mucc?»
27 Yeesu ne leen: «Li të nit
ñi, tëwul Yàlla.»
28 Noonu Piyeer ne: «Nun
de, dëddu nanu li nu am
lépp, topp la.»
29 Yeesu ne leen: «Ci dëgg
maa ngi leen koy wax, képp
ku dëddu kër walla soxna
walla ay doomi ndey walla
ay waajur walla ay doom
ngir nguuru Yàlla,
30 dinga am tey jii ay yooni
yoon, ak dund gu dul jeex
ëllëg.»

Yeesu xamle na ñetteelu yoon ne dina dee, dekki

31 Yeesu wéetoo ak fukki
taalibe yi ak ñaar ne leen:
«Nu ngi dem Yerusalem, te
li yonent yi bindoon lépp ci
mbirum Doomu nit ki dina
mat.
32 Dinañu ko jébbal ñi dul
Yawut, ñu ñaawal ko, saaga
ko, tifli ci kawam.
33 Gannaaw bu ñu ko
dóoree ay yar ba noppi,
dinañu ko rey, waaye ca
ñetteelu fan ba dina dekki.»
34 Waaye taalibe ya
dégguñu li mu leen doon
wax; kàddu yooyu ump na
leen, te xamuñu li waxi
Yeesu yooyu tekki.

Yeesu faj na ku gumba

35 Bi Yeesu di agsi dëkku
Yeriko, am gumba gu too-
goon ca wetu yoon wa, di
yelwaan.
36 Naka la gumba ga dégg
mbooloo di jàll, mu laaj lan
moo xew.
37 Ñu wax ko ne: «Yeesum
Nasaret moo fay jaar.»
38 Noonu mu yuuxu ne:
«Yeesu, Sëtu Daawuda,
yërëm ma!»
39 Ñi jiitu woon gëdd ko,
ngir mu noppi. Waaye muy
gëna yuuxu naan: «Sëtu
Daawuda, yërëm ma!»
40 Noonu Yeesu taxaw,
santaane ñu indil ko ko. Bi
mu jegesee, Yeesu laaj ko ne:
41 «Loo bëggoon ma defal
la ko?» Mu ne ko: «Sang bi,
damaa bëgga gis.»
42 Noonu Yeesu ne ko: «Na
say bët gis! Sa ngëm faj na
la.»
43 Ca saa sa mu daldi gis.
Noonu mu topp ci Yeesu,
di màggal Yàlla. Mbooloo
mépp gis loolu, di sant Yàlla.

19

Yeesu dugg na ca kër Sase

1 Yeesu dugg na Yeriko,
jaar ca dëkk ba, di dem.
2 Waaye amoon na fa waa
ju ñuy wax Sase. Njiitu
juutikat la, te di ku bare alal.
3 Bëgg na gis kan mooy
Yeesu, waaye dafa gàtt
lool, ba manu koo gis ndax
mbooloo ma.
4 Noonu mu daw, jiituji ca
yoon wa, yéeg ci genn garab
ngir gis Yeesu, ndaxte foofa
la naroona jaar.
5 Bi Yeesu dikkee ba tol-
look garab ga nag, mu téen
ne ko: «Sase, wàccal gaaw,
ndax tey sa kër laa wara
dal.»
6 Sase daldi gaawantu
wàcc, ganale ko ak mbég.
7 Ñépp gis loolu, di ñurum-
ñurumi naan: «Mi ngi dal
cig këru boroom bàkkaar.»
8 Waaye Sase taxaw ne Bo-
room bi: «Déglul Boroom bi,
dogu naa may sama genn-
wàllu alal miskin yi, te lu ma
masa njublaŋ nit, jël alalam,
dinaa ko fey ñeenti yoon lu
ni tollu.»
9 Yeesu ne ko: «Mucc gi
wàcc na tey ci kër gii, ndaxte
nit kii, ci askanu Ibraayma la
bokk itam.
10 Ndaxte Doomu nit ki
ñëw na, ngir seet te musal ñi
réer.»

Léebu surga, ya buur bi dénk xaalisam

11 Bi nit ñi doon déglu
kàddu yooyu, Yeesu teg ca
léeb, ndaxte jege woon na
Yerusalem, te ñoom foogoon
nañu ne nguuru Yàlla dafay
daldi feeñ ca saa sa.
12 Mu ne nag: «Dafa
amoon boroom juddu bu
rafet bu demoon ci réew mu
sore, ngir ñu fal ko buur te
mu délsiwaat.
13 Noonu mu woo fukk ci
ay surgaam, jox ku nekk
benn libidoor*, ne leen:
“Liggéeyleen ci, ba may
ñibsi.”
14 Waaye waa réewam
bëgguñu ko. Noonu ñu
yónni ndaw ci gannaawam
ne: “Bëggunu nit kii yilif
nu.”
15 «Bi ñu ko falee buur
nag, ba mu délsi, mu woolu
surga, ya mu joxoon wurus
wa, ngir xam nan lañu ci
liggéeye.
16 Ku jëkk ka ñëw ne ko:
“Sang bi, sa libidoor bii jur
na fukki libidoor.”
17 Buur ba ne ko: “Def nga
lu baax, surga bu baax nga.
Segam wone nga ne takku
nga ci lu tuuti, falul ci fukki
dëkk.”
18 Surga ba ca topp ñëw
ne: “Sang bi, sa libidoor ba
indi na juróomi libidoor.”
19 Buur ba ne ko: “Yaw,
falul ci juróomi dëkk.”
20 Keneen ñëw ne: “Sang
bi, sa libidoor baa ngi nii.
Dama koo fasoon ci sekkit,
denc ko.
21 Dama laa ragaloon,
ndaxte ku néeg nga. Dangay
nangu loo dénkaanewul, di
dajale loo jiwul.”
22 Buur ba ne ko: “Ci say
wax laa lay àtte, surga bu
bon bi! Xamoon nga ne, nit
ku néeg laa, di nangu lu ma

* **19:13** Maanaam mina. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

dénkaanewul, te dajale lu
ma jiwul.
23 Lu tax nag yóbbuwoo
sama xaalis ca denckati
xaalis ya? Bés bu ma ñëwee
nag, ma mana jot sama
xaalis ak la mu jur.”
24 «Ci kaw loolu mu ne ña
taxawoon ca wetam: “Nan-
guleen libidoor bi ci moom,
jox ko boroom fukki libidoor
yi.”
25 Ñu ne ko: “Sang bi, am
na fukki libidoor ba noppi.”
26 Buur ba ne leen: “Maa
ngi leen koy wax, ku am,
dinañu la dolli, waaye ku
amul, li nga am as néew sax,
dinañu ko nangu.
27 Waaye sama noon yi, ñi
bëggul woon ma doon seen
buur, indileen fii, rey leen ci
sama kanam.”»

Yeesu dugg na Yerusalem

28 Bi mu waxee loolu ba
noppi, Yeesu dafa daldi jiitu,
jëm Yerusalem.
29 Bi muy jege dëkki Bet-
fase ak Betani, ci wetu tund
wu ñuy wax tundu Oliw ya,
Yeesu yebal ñaar ci ay taal-
ibeem,
30 ne leen: «Demleen ci
dëkk bi ci kanam. Bu
ngeen fa duggee, dingeen fa
gis cumbur gu kenn masula
war. Yiwileen ko, indi.
31 Bu leen kenn laajee:
“Lu tax ngeen koy yiwi?”
neleen ko: “Boroom bi da
koo soxla.”»
32 Ñaari ndaw ya dem,
fekk mbir ya deme, na leen
ko Yeesu waxe woon.
33 Bi ñuy yiwi cumbur ga
nag, ay boroomam ne leen:
«Lu tax ngeen di yiwi cum-
bur gi?»
34 Ñu ne: «Ndaxte Boroom
bi da koo soxla.»
35 Noonu ñu indil cumbur
gi Yeesu, daldi lal seeni yére
ca kaw, yéegal ca Yeesu.
36 Bi muy dem, nit ñi di
lalal Yeesu seeni yére ci yoon
wi.
37 Bi ñu agsee fa mbar-
talum tundu Oliw ya doore,
taalibeem yépp fees ak
mbég, tàmbalee màggal
Yàlla ca kaw ndax kéemaan
yu bare yi ñu gis.
38 Ñu ngi naan:
«Yaw buur biy ñëw ci turu
Boroom bi, ku barkeel
nga!
Na jàmm am ca asamaan, te
ndam li féete ca bérab
yu gëna kawe!»
39 Waaye ay Farisen yu
nekkoon ca mbooloo ma ne
Yeesu: «Kilifa gi, yeddal sa
taalibe yi!»
40 Noonu mu ne: «Maa ngi
leen koy wax, bu ñu noppee
ñoom, doj yiy xaacu.»
41 Bi Yeesu jegee dëkk ba,
ba séen ko, mu jooy ko
42 naan: «Céy yaw itam,
boo xamoon bésub tey yi la
mana indil jàmm! Waaye fi
mu ne manuloo koo gis.
43 Bés dina ñëwi yu say
noon di jal, wërale la. Di-
nañu la tëj ci biir, tanc la.
44 Dinañu la yàqate, yaw
ak sa waa dëkk. Doj dootul
des ci kaw doj ci yaw, ndaxte
ràññeewoo jamono ji Yàlla
ñëwe, wallusi la.»

Yeesu jàngle na ca kër Yàlla ga

45 Gannaaw loolu Yeesu
dugg ca kër Yàlla ga, daldi
dàq ña fay jaay,
46 naan leen: «Mbind mi
nee na: “Sama kër këru
ñaan ci Yàlla lay doon;
waaye yéen def ngeen ko
këru sàcc.”»
47 Bés bu nekk Yeesu di
jàngle ca kër Yàlla ga. Sarx-
alkat yu mag ya ak xutbakat
ya, ñoom ak njiiti xeet wa,
ñu ngi ko doon wuta reylu.
48 Waaye xamuñu woon
lan lañu mana def, ndaxte
nit ñépp a ngi ko doon
déglu, bañ benn baat raw
leen.

20

Sañ-sañu Yeesu

1 Benn bés Yeesu doon
jàngal nit ña ca kër Yàlla ga,
di leen yégal xibaaru jàmm
bi. Sarxalkat yu mag ya ak
xutbakat ya ak njiit ya ñëw
ne ko:
2 «Wax nu ci ban sañ-sañ
ngay defe yëf yii, walla kan
moo la may boobu sañ-sañ.»
3 Yeesu ne leen: «Man
itam dinaa leen laaj lenn:
waxleen ma,
4 la Yaxya daan def, di
sóob nit ñi ci ndox, fu mu ko
jële, ci Yàlla walla ci nit ñi?»
5 Ñu waxtaan ci seen biir
naan: «Bu nu nee: “Ci
Yàlla,” dina laaj: “Lu tax
gëmuleen ko kon?”
6 Te bu nu nee: “Ci nit
ñi,” mbooloo mépp dinañu
nu sànni ay xeer, ndaxte
gëm nañu ne Yaxya yonent
la woon.»
7 Noonu ñu ne ko xamuñu
fu mu ko jële.
8 Yeesu ne leen: «Kon man
itam duma leen wax ci ban
sañ-sañ laay defe yëf yii.»

Léebu beykat yi

9 Noonu Yeesu daldi wax
nit ña léeb wii: «Amoon na
nit ku jëmbët toolu reseñ,
batale ko ay beykat, dem
tukki tukki bu yàgg.
10 Bi tool bi ñoree nag, mu
yónni surga ci ñoom, ngir
jot wàllam ci meññeef gi.
Waaye beykat yi dóor ko ay
yar, dàq ko, mu dellu ak
loxoy neen.
11 Mu yónniwaat beneen
surga, ñu dóor ko moom
itam, toroxal ko, dàq ko, mu
dellu ak loxoy neen.
12 Mu yónneeti ñetteelu
surga, ñu gaañ ko, dàq ko.
13 «Boroom tool ba daldi
ne: “Nan laay def nag? Di-
naa yónni sama doom, sama
reeni xol. Xëy na ñu weg ko,
moom.”
14 Waaye bi beykat yi gisee
doom ji, ñu ne ci seen biir:
“Kii moo wara donn tool bi;
nan ko rey, moom ndono li.”
15 Ñu génne ko tool bi nag,
rey ko.»
Noonu Yeesu laaj leen:
«Nu leen boroom tool bi di
def, nag?
16 Xanaa ñëw, rey beykat
yooyu, dénk tool ba
ñeneen.» Bi Yeesu waxee
loolu, nit ña ne ko: «Yàlla
tere!»
17 Waaye Yeesu ne leen
jàkk, daldi ne: «Kon nag lu
baat yii ci Mbind mi di tekki:
“Doj wa tabaxkat ya sànni,
mujj na di doju koñ.”

18 Képp ku dal ci doj woowu,
dammtoo, te ku mu dal ci sa
kaw, rajaxe la.»
19 Xutbakat ya ak sarxalkat
yu mag ya ñu ngi doon wuta
jàpp Yeesu ca taxawaay ba,
ndaxte xam nañu ne ñoo tax
mu wax léeb woowu. Waaye
ragal nañu mbooloo ma.

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

20 Noonu ñu koy yeeru,
daldi yónni ay nit ñu mbub-
boo njub, sas leen ñu fexe
koo jàpp ci ay waxam, ngir
jébbal ko boroom réew, ma
yor kilifteef ak sañ-sañ.
21 Ñu daldi ñëw ci Yeesu ne
ko: «Kilifa gi, xam nanu ne
li ngay wax te di ko jàngle
lu jub la. Amuloo parlàqu,
waaye dangay xamle yoonu
Yàlla ci bu wóor.
22 Wax nu, ndax jaadu na,
nu fey buur bi Sesaar galag
walla déet.»
23 Waaye Yeesu xam na
seen pexe ne leen:
24 «Wonleen ma posetu
denariyon. Kan lañu ci def
nataalam ak turam?» Ñu ne
ko: «Sesaar.»
25 Noonu mu ne leen:
«Joxleen nag Sesaar li
Sesaar moom, te jox Yàlla
li Yàlla moom.»
26 Noonu manuñu ko
woona jàpp ciy waxam ci
kanam mbooloo ma; ñu
waaru ci tontam, ba wedam.

Sadusen ak ndekkite li

27 Noonu ay nit, ñu bokk
ci Sadusen yi, ñëw ci moom.
Sadusen yi nag ñoom weddi
nañu ndekkite li. Noonu ñu
laaj ko ne:
28 «Kilifa gi, Musaa bindal
na nu ne, ku magam faatu te
bàyyiwul doom ak soxnaam,
kooku war na donn jigéen ji,
ba yékkati giiru magam.
29 Amoon na fi nag juróom
ñaari góor ñu bokk ndey ak
baay. Taaw ba takk jabar,
faatu, te bàyyiwul doom.
30-31 Ñaareel ba takk
jigéen ja, def noonu; ak
ñetteel ba, ba juróom ñaar
ñépp faatu te bàyyiwuñu
doom.
32 Gannaaw ga nag jigéen
ja it faatu.
33 Ci ndekkite li nag, kan ci
ñoom moo wara donn jigéen
ja, fekk ku nekk ci juróom
ñaar ñi mas na koo takk?»
34 Yeesu ne leen: «Ci
àddina sii, góor ñi ak jigéen
ñi dañuy séy.
35 Waaye ña ñu àtte ne
yeyoo nañoo bokk ci dundu
ëllëg ak ci ndekkite li, kenn
du am jabar, kenn du am
jëkkër.
36 Dafa fekk ne manatuñoo
dee, ndaxte dañuy mel ni
malaaka yi. Ay doomi Yàlla
lañu ndaxte doomi ndekkite
lañu.
37 Te Musaa sax wone na
ne, néew yi dinañu dekki,
ci saarum ngarab si. Foofa
Musaa wooye na fa Boroom
bi: “Yàllay Ibraayma, Yàllay
Isaaxa, di Yàllay Yanqóoba.”
38 Kon nag nekkul Yàllay
ñi dee waaye Yàllay ñiy
dund la, ndaxte Yàllaa tax
ñépp di dund.»
39 Ci kaw loolu ay xutbakat
ne ko: «Li nga wax dëgg la,
kilifa gi!»

40 Ndaxte kenn ci ñoom
ñemeetu koo laaj dara.

Mbaa Almasi bi mooy
sëtu Daawuda?
41 Noonu Yeesu ne leen:
«Lu tax nit ñi di wax
ne, Almasi bi mooy sëtu
Daawuda?
42 Ndaxte Daawuda moom
ci boppam moo ne ci Sabóor:
“Boroom bi nee na sama
Boroom:
‘Toogal ci sama ndijoor,
43 ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.’ ”
44 Gannaaw Daawuda nag
wooye na ko “Boroom bi,”
nu muy nekke sëtam?»
45 Bi ko nit ña fa nekkoon
ñépp doon déglu, Yeesu ne
ay taalibeem:
46 «Moytuleen xutbakat
yi; dañoo bëgg di doxantu,
sol ay mbubb yu réy, te ñépp
di leen nuyoo ñaari loxo ci
pénc mi. Ci jàngu yi, toogu
yu féete kanam lañuy wut,
te toogu yu yiw lañuy taamu
ci reeri xew yi.
47 Ñu ngi lekk alalu jigéen
ñi seen jëkkër faatu, di ñaan
Yàlla ay ñaani ngistal yu
gudd. Seen mbugal dina
gëna tar.»

21

Saraxu soxna si
1 Noonu Yeesu siggi, séen
ay boroom alal ñuy dugal
seen sarax ca ndab ya ca kër
Yàlla ga.
2 Mu gis itam jenn jigéen
ju jëkkëram faatu te mu
ñàkk, ju fa def ñaari poseti
xànjar*.
3 Noonu mu daldi ne: «Ci
dëgg, maa ngi leen koy wax,
jigéen ju ñàkk jee moo ëpp
ñeneen ñépp lu mu joxe.
4 Ñoom ñépp dañu sàkk
ci seen barele, waaye moom
dafa sàkk ci néewleem, ba
joxe xaalis bi mu waroona
dunde.»

Yàqug Yerusalem ak del-
lusig Doomu nit ki
5 Noonu ay nit doon wax
ci lu jëm ca kër Yàlla ga, ak
ni ñu ko rafetale ak ay doj
yu jafe ak alal ju ñu jébbal
Yàlla. Waaye Yeesu ne leen:
6 «Li ngeen gis fii lépp,
jamono dina ñëw joo xam
ne dina daanu, ba doj dootul
des ci kaw doj.»
7 Ñu laaj ko ne: «Kilifa gi,
kañ la loolu di am? Ak luy
tegtal ne looloo ngi waaja
xew?»
8 Yeesu ne: «Moytuleen,
bu leen kenn nax. Ndaxte
ñu bare dinañu ñëw ci sama
tur ne: “Moom laa,” walla
ñu naan: “Jamono ji jegesi
na.” Buleen topp ñooñu.
9 Bu ngeen déggee ay xare
ak ay réew yu jóg, wot-
tuleena tiit, ndaxte fàww
yooyule jëkka am. Waaye
taxul mujug jamono daldi
taxaw.»
10 Noonu mu teg ca ne:
«Xeet dina jóg, xeex ak we-
neen xeet, réew dina xeex ak
meneen réew.
11 Suuf dina yëngu yëngu
yu réy, te wopp ak xiif dina
am ci bérab yu bare. Dina
am it ay xew-xew yu raglu

* **21:2** Mooy posetu lepton. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

ak ay firnde yu mag yuy jóge
asamaan.
12 Waaye bala looloo xew,
dees na leen jàpp, fitnaal
leen, di leen jébbal àttekat
yi ca jàngu ya, tëj leen
kaso. Dees na leen yóbbu ci
kanam i buur ak i boroom
réew ndax sama tur.
13 Loolu dina leen ubbil
bunt, ba ngeen man maa
seedeel.
14 Fasleen yéenee baña
wut lay ngir musal seen
bopp.
15 Ndaxte man ci sama
bopp maa leen di jox kàddu
ak xel moo xam ne seeni
noon duñu ko mana teggi,
mbaa ñu di ko weddi.
16 Seeni waajur sax ak
seeni doomi ndey, seeni
bokk ak seeni xarit, dinañu
leen jébbal àttekat yi, ba ñu
rey ñenn ci yéen.
17 Te ñépp dinañu leen
bañ ndax sama tur.
18 Waaye seen genn kawar
sax du neen.
19 Seen muñ moo leen di
musal.
20 «Bu ngeen gisee
ay xarekat wër dëkku
Yerusalem, xamleen ne
jamono, ji ñu koy yàq, agsi
na.
21 Kon nag ku nekk ci biir
diiwaanu Yude, nanga daw
ca tund ya; ku nekk ci biir
dëkk bi, nanga ko génn; te
ku nekk ca tool ya, bul dugg
ca dëkk ba!
22 Ndaxte ci bés yooyu
Yàlla dina fey jëf yi, te li ñu
bindoon ci téereb Yàlla dina
mat.
23 Ngalla jigéen ñi ëmb
ca bés yooya, ngalla it ñiy
nàmpal! Ndaxte tiis wu
metti dina am ci réew mi, te
Yàlla dina wàcce meram ci
waa réew mii.
24 Dees na leen reye ak i
jaasi, jàpp leen jaam, yóbbu
leen ci réewi àddina sépp.
Te ñi dul Yawut dinañu nap-
paaje Yerusalem, ba kera ja-
monoy ñi dul Yawut mat.
25 «Ay firnde dinañu feeñ
ci jant bi, ci weer wi ak
ci biddiiw yi. Ci kaw suuf
xeet yi dinañu tiit, jaaxle
ndax riiru géej gi ak yëngu-
yëngub duus yi.
26 Bu boobaa nit ñiy xëm
ndax tiitaange, bu ñuy
xalaat musiba, yi nara wàcc
ci àddina, ndaxte dees na
yëngal kàttani asamaan.
27 Noonu dinañu gis
Doomu nit ki di ñëw ciw niir,
ànd ak kàttan ak ndam lu
réy.
28 Bu mbir yooyu di
tàmbalee xew nag, boo
yaboo ngeen siggi, téen,
ndaxte seen njot jubsi na.»
29 Noonu Yeesu misaal
leen lii: «Xool-leen garabu
figg ak yeneen garab yi.
30 Bu ñu gisee ñu sëq,
soxlawuleen kenn wax leen
ne, nawet bi jubsi na xaat.
31 Noonu itam bu ngeen
gisee loolu lépp xew, xam-
leen ne nguuru Yàlla jege na.
32 «Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, niti jamono jii
duñu wéy, te loolu lépp
amul.
33 Asamaan ak suuf di-
nañu wéy, waaye samay wax
du wéy mukk.
34 «Moytuleen seen nafsu
diigal leen ci yàqute ak ci
màndite ak ittey àddina,

ba bés boobu bett leen ni
mbaal.
35 Ndaxte dina dal ci ñépp
ñi nekk ci kaw suuf.
36 Yewwuleen, di sax ci
ñaan, ngir ngeen mana
mucc ci loolu lépp wara xew,
te mana taxaw ak kóolute ci
kanam Doomu nit ki.»
37 Yeesoo ngi daan yendoo
jàngle ca kër Yàlla ga, te
bu guddee mu dem ca tund
wu ñuy wax tundu Oliw ya,
fanaan fa.
38 Te nit ñépp dañu daan
teela xëy ca kër Yàlla ga, di
ko déglu.

22

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Màggalu Mburu ma
amul lawiir jege woon na,
te ñu di ko wax bésu Mucc
ba.
2 Sarxalkat yu mag ya ak
xutbakat ya di wut pexem
reylu Yeesu, ndaxte dañoo
ragaloon nit ña.
3 Noonu Seytaane daldi
solu Yudaa, mi ñuy wooye
Iskariyo te mu bokkoon ca
fukki taalibe ya ak ñaar.
4 Noonu Yudaa dem wax-
taani ak sarxalkat yu mag ya
ak kilifay wottukati kër Yàlla
ga, ba xam nan la leen di
jébbale Yeesu.
5 Ñu am ca bànneex bu
réy, dig ko xaalis.
6 Yudaa nangu, di fexe
jamono ju mu leen mana
jébbal Yeesu, fu mbooloo ma
nekkul.

Reer bu mujj ba

7 Bésu màggalu Mburu
ma amul lawiir agsi, ca bés
boobu lañu waroona rendi
gàttub bésu Mucc ba.
8 Noonu Yeesu yebal Piy-
eer ak Yowaana ne leen:
«Demleen, defaral nu reeru
bésu Mucc ba.»
9 Ñu ne ko: «Fan nga
bëggoon, nu defare ko fa?»
10 Mu ne leen: «Bu ngeen
duggee ca dëkk ba, góor gu
yenu njaq lu def ndox, dina
taseek yéen. Toppleen ci
moom ba ca kër ga muy
dugg,
11 te ngeen ne boroom kër
ga: “Kilifa gi nee na: Ana
néegu gan, bi may lekke
reeru bésu Mucc ba, man ak
samay taalibe?”
12 Noonu dina leen won
néeg bu féete kaw, te yaa,
ñu defar ko ba noppi. Foofa
ngeen koy defare.»
13 Ñu dem, gis lépp, ni leen
ko Yeesu waxe woon. Noonu
ñu defar reer bi.
14 Bi waxtu wi jotee Yeesu
toog ak ndaw yi,
15 ne leen: «Yàkkamti
woon naa lool lekk ak yéen
reeru bésu Mucc bii, laata
ñu may sonal.
16 Ndaxte maa ngi leen koy
wax, dootuma ko lekk mukk,
lu dul ba kera mu mat ci
nguuru Yàlla.»
17 Noonu mu fab kaas,
daldi sant Yàlla ne: «Jël-leen
kaas bii, séddoo ko.
18 Ndaxte maa ngi leen koy
wax, dootuma naan ndoxum
reseñ mi, ba kera Yàlla di
tëral nguuram.»
19 Gannaaw loolu mu jël
mburu, sant Yàlla, damm
ko, joxleen ko ne: «Lii
sama yaram la, wi ma joxe

ngir yéen. Defleen lii, ngir fàttaliku ma.»
20 Noonu itam bi ñu lekkee
ba noppi, mu jël kaas bi ne
leen: «Kaas bii mooy misaal
kóllëre gu bees gi Yàlla fas
jaarale ko ci sama deret, ji
tuuru ngir yéen.
21 Waaye nag loxob ki may
wor a ngi nekk ak man ci
ndab li.
22 Doomu nit ki mu ngi
dem, ni ñu ko dogale. Waaye
ki koy wor dina torox.»
23 Noonu taalibe yi di laa-
jante ci seen biir, kan ci
ñoom mooy nara def loolu.
24 Taalibe ya it di werante,
ngir xam kan ci ñoom moo
gëna màgg.
25 Yeesu ne leen: «Buuri
xeeti àddina dañu leen di
dóor yetu nguur, te kilifa yi
dañuy sàkku ngërëm.
26 Waaye yéen buleen def
noonu. Ki gëna màgg ci
yéen, na nekk ni ki gëna
ndaw, te njiit mel ni surga.
27 Ki toog ca lekkukaay
ba, moom ak surgaam,
ñoom ñaar kan moo ci gëna
màgg? Xanaa du ki toog ci
lekkukaay bi? Waaye man
maa ngi ci seen biir ni surga.
28 Yéen nag yéenay ñi ànd
ak man ci samay fitna.
29 Man nag jox naa leen
sañ-sañu nguuru, ni ma ko
sama Baay joxe.
30 Dingeen lekkandoo te
naanandoo ak man ci sama
nguur. Te dingeen toog ci jal
yi, di àtte fukki giir ak ñaar
yu bànni Israyil.»
31 Yeesu teg ca ne:
«Simoŋ, Simoŋ! Seytaane
ñaan na, ñu jébbal leen ko,
ngir mu teqale leen ni ñu
teqalee dugub ak xatax.
32 Waaye man ñaanal naa
la, ngir sa ngëm dëgër.
Te yaw, boo délsee, nanga
dëgëral sa bokki taalibe yi.»
33 Piyeer ne ko: «Boroom
bi, àttan naa ànd ak yaw ca
kaso, ba ci dee sax.»
34 Yeesu ne ko: «Piyeer,
maa ngi la koy wax, bala
ginaar a sab tey jii, dinga
weddi ñetti yoon ne xam
nga ma.»
35 Noonu Yeesu ne leen:
«Ba ma leen yebalee te
yóbbaalewuleen woon
xaalis, mbuus, walla dàll,
ndax ñàkkoon ngeen dara?»
Ñu ne ko: «Déedéet.»
36 Mu ne leen: «Léegi nag
képp ku am xaalis, na ko
jël; te ku am mbuus, na ko
jël; ku amul jaasi, na jaay
mbubbam, jënde ko jaasi.
37 Ndaxte maa ngi leen koy
wax, lii Mbind mi wax fàww
mu am ci man, bi mu nee:
“Boole nañu ko ak ñu bon
ña.” Ndaxte loolu jëm ci
man mi ngi mat.»
38 Noonu taalibe ya ne ko:
«Boroom bi, ñaari jaasee
ngii.» Mu ne leen: «Doy na.»

Yeesu ñaan na ca tundu Oliw ya

39 Noonu Yeesu génn, dem
ca tundu Oliw ya, ni mu ko
daan defe naka-jekk. Taal-
ibeem ya topp ci moom.
40 Bi mu agsee ca bérab ba,
mu ne leen: «Ñaanleen, ngir
baña daanu cig fiir.»

41 Noonu mu dànd leen, ba
fu aw saan mana tollu, daldi
sukk di ñaan ne:
42 «Baay, soo ko bëggee,
teggil ma kaasu naqar bii.
Moona bumu doon sama
coobare, waaye na sa coo-
bare am.»
43 Noonu malaakam Yàlla
daldi koy feeñu, may ko
doole.
44 Ci biir tiis, Yeesu gëna
sawar ci ñaan gi, ñaqam mel
ni lumbi deret dal ci suuf.
45 Bi mu ñaanee ba noppi,
mu jóg, délsi ci taalibe yi,
fekk leen ñuy nelaw, ndaxte
seen xol dafa sonnoon ak
tiis.
46 Noonu mu ne leen: «Lu
tax ngeen di nelaw? Jógleen
ñaan, ngir baña daanu cig
fiir.»

Jàpp nañu Yeesu

47 Bi Yeesu di wax,
mbooloo mu bare agsi;
ku ñuy wax Yudaa te mu
bokkoon ci fukki ndaw yi
ak ñaar jiite leen. Yudaa
jegeñsi Yeesu, bëgg koo
fóon.
48 Waaye Yeesu ne ko: «Ci
fóon ngay jébbale Doomu
nit ki ay noonam!»
49 Bi ñi àndoon ak Yeesu
gisee liy bëgga xew, ñu ne:
«Boroom bi, ndax nu dóore
jaasi?»
50 Kenn ci ñoom nag dóor
surgab sarxalkat bu mag ba,
noppu ndijooram dagg.
51 Waaye Yeesu daldi ne:
«Bàyyileen.» Mu laal noppu
waa ja, wéral ko.
52 Noonu Yeesu ne sarx-
alkat yu mag ya ak kilifay
wottukati kër Yàlla ga ak nji-
iti xeet, wa ko jàppsi woon:
«Jóg ngeen, gànnaayoo jaasi
ak yet, mel ni ñuy topp sàcc.
53 Moona maa nga woon
ak yéen bés bu nekk ca kër
Yàlla ga, te jàppuleen ma.
Waaye léegi seen waxtu la,
di jamonoy lëndëm.»

Piyeer weddi na Yeesu

54 Ñu jàpp Yeesu, yóbbu ko
ca kër sarxalkat bu mag ba.
Piyeer topp fu sore.
55 Amoon na taal ca diggu
ëtt ba, ay nit toog, wër ko,
Piyeer itam toog ci seen biir.
56 Ab mbindaan gis ko, mu
toog, taal bi di ko leeral, mu
ne ko jàkk ne: «Nit kii itam
àndoon na ak moom.»
57 Waaye Piyeer weddi
ko ne: «Soxna si, xawma
kooku.»
58 Nees-tuut keneen gis ko
ne: «Yaw itam ci ñoom nga
bokk.» Piyeer ne ko: «Sama
waay, bokkuma ci.»
59 Bi ñu tegee lu mat
waxtu, keneen dikkaat ca
wax ja ne: «Ci lu wóor nit
kii àndoon na ak moom, nde
Galile la jóge.»
60 Waaye Piyeer ne ko:
«Sama waay, xawma li ngay
wax!» Bi kàddoom di daanu,
faf ginaar daldi sab.
61 Noonu Boroom bi
geestu, xool Piyeer. Te Piy-
eer fàttaliku la ko Boroom
bi waxoon ne: «Bala ginaar
a sab tey jii, dinga ma weddi
ñetti yoon.»
62 Piyeer daldi génn, di
jooy jooy yu metti.

*Ay alkaati ñaawal nañu
Yeesu*

63 Nit ñaa nga jàppoon
Yeesu, di ko ñaawal ak di ko
dóor.
64 Ñu ngi takkoon ay
bëtam, di ko laaj, naan ko:
«Yaw, wax nu ci kàddug
Yàlla, ku la dóor?»
65 Ñu ngi ko doon tifaar it
yeneen saaga.

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat ak Erodd

66 Bi bët setee, kureelu nji-
iti xeet wa, maanaam sarx-
alkat yu mag ya ak xutbakat
ya, daldi daje, indi Yeesu ci
seen kanam.
67 Ñu ne ko: «Soo dee
Almasi bi, wax nu ko.» Mu
ne leen: «Su ma leen ko
waxee, dungeen ma gëm.
68 Te su ma leen laajee,
dungeen tontu.
69 Waaye gannaaw-si-tey,
Doomu nit ki dina toog ci
ndijooru Yàlla, Aji Man ji.»
70 Noonu ñépp ne: «Kon
nag yaay Doomu Yàlla ji?»
Mu ne leen: «Yéen ci seen
bopp wax ngeen ne moom
laa.»
71 Ñu daldi ne nag:
«Lu nuy doyeeti seede
léegi, ndegam nun ci sunu
bopp noo ko nangoo ci
gémmiñam!»

23

1 Gannaaw loolu kureelu
àttekat ya yépp daldi jóg,
yóbbu Yeesu ca Pilaat.
2 Foofa ñu tàmbali di ko
sosal naan: «Fekk nanu nit
kii, muy fàbbi sunu réew, di
leen teree fey galag Sesaar,
te mi ngi teg boppam Almasi,
maanaam buur.»
3 Noonu Pilaat laaj ko:
«Ndax yaa di buuru Yawut
yi?» Yeesu ne ko: «Wax nga
ko.»
4 Pilaat ne sarxalkat yu
mag ya ak mbooloo ma:
«Gisuma genn tooñ ci nit
kii.»
5 Waaye ñu sax ci seeni
wax naan: «Mi ngi jógloo
mbooloo mi, di jàngle ci
réewu Yawut ya mépp, li
dale ci Galile ba fii.»
6 Bi Pilaat yégee baat
yooyu, mu laajte ne: «Ndax
nit kii Galile la dëkk?»
7 Bi mu yégee ne Yeesoo
ngi nekk ci diiwaan bi Erodd
yilif, mu yónnee ko Erodd,
mi nekkoon ci jamono jooju
ci Yerusalem.
8 Bi Erodd gisee Yeesu, mu
am mbég mu réy. Bu yàgg
ba tey dafa koo bëggoona
gis, ndaxte déggoon na ñuy
wax ci ay mbiram te yaakaa-
roon na ne dina ko gis mu
def kéemaan.
9 Noonu mu laaj ko ay laaj
yu bare, waaye Yeesu waxul
dara.
10 Sarxalkat yu mag ya ak
xutbakat yaa nga fa woon, di
ko jiiñ bu metti.
11 Noonu Erodd ak ay
xarekatam toroxal Yeesu, di
ko ñaawal. Gannaaw loolu
mu solal ko mbubb mu rafet,
delloo ko Pilaat.
12 Erodd ak Pilaat dañoo
ñi bañante woon bu jëkk,
waaye ca bés booba doon
nañu ay xarit.
13 Pilaat daldi woo sarx-
alkat yu mag ya, njiit ya ak
mbooloom Yawut ya ne leen:
14 «Indil ngeen ma nit kii,
ne ma day jàddloo yoon

mbooloo mi. Léegi nag
man mii laaj naa ko ci seen
kanam, waaye gisuma tooñ
ci moom ak li ngeen koy jiiñ
lépp.
15 Erodd itam gisul tooñ
gu mu def, ndegam mu
yónneewaat nu ko. Nit kii
deful genn tooñ gu jar ñu
koy rey.
16-17 Kon nag dinaa ko
dóorlu ay yar te bàyyi ko.»
18 Waaye ñu bokk di
yuuxu, ñoom ñépp naan:
«Reyal kii te bàyyi Barabas!»
19 Dañoo tëjoon Barabas,
ndaxte dafa jéema tas dëkk
ba, te rey nit.
20 Pilaat waxaat ak
mbooloo ma, ndaxte dafa
bëggoona bàyyi Yeesu.
21 Waaye ñuy yuuxu naan:
«Daaj ko ci bant! Daaj ko ci
bant, ba mu dee!»
22 Pilaat ne leen ñetteel bi
yoon: «Lu tax? Gan tooñ la
def? Gisuma ci moom dara
lu jar dee. Kon dinaa ko
dóorlu ay yar te bàyyi ko.»
23 Waaye ñoom ñu sax ca
la ñu waxoon, di gëna yuuxu
naan, ñu daaj ko ci bant.
Coow la yey Pilaat.
24 Muj gi Pilaat dogal, ñu
defal leen li ñu bëgg.
25 Mu bàyyil leen ki ñu ko
ñaanoon, kooku ñu tëjoon
kaso, ndax tas réew ma ak
rey nit. Waaye mu jébbal
leen Yeesu ci seeni loxo.

Daaj nañu Yeesu ci bant

26 Bi ñuy yóbbu Yeesu, ñu
jàpp ku ñuy wax Simoŋ te
mu dëkk Siren, ku jóge ca
wet, ga féete ak tool ya, sëf
ko bant, ba ñuy wara daaj
Yeesu, ngir mu gàddu ko,
topp ci moom.
27 Mbooloo mu baree nga
ko toppoon, te jigéen ñu ba-
ree ngi doon yuuxu, di ko
jooy.
28 Yeesu daldi walbaṭiku
ca ñoom ne: «Yéen jigéeni
Yerusalem, buleen ma jooy!
Jooyleen seen bopp ak seeni
doom.
29 Ndaxte jamono dina
ñëw, ju ñu naan: "Jigéen
ñi masula jur ak ñi masula
nàmpal, barkeel ngeen!"
30 Bu keroogee,

"Nit ñi dinañu ne tund
yi: 'Daanuleen ci sunu
kaw!'

te naan jànj yi: 'Suul-leen
nu!' "

31 Ndaxte su ñu defee nii
garab gu tooy gi, lu ñuy def
garab gu wow gi?»

32 Yóbbaale nañu itam
ñeneen, ñuy ñaari defkati lu
bon, ngir rey leen.
33 Bi xarekat ya agsee ba ca
bérab, ba ñuy wooye Kaaŋu
bopp, ñu daaj fa Yeesu
ca bant, daajaale ñaari de-
fkati lu bon ya, kenn ca
ndijooram, ka ca des ca
càmmoñam.
34 Ci kaw loolu Yeesu ne:
«Baay, baal leen, ndaxte xa-
muñu li ñuy def.» Xarekat
ya tegoo ay bant yéreem,
ngir séddoo ko.
35 Mbooloo maa nga fa
taxaw di seetaan. Njiit ya di
ko reetaan naan: «Musal na
ñeneen; na musal boppam,
su fekkee mooy Almasi bi, ki
Yàlla fal!»

36 Xarekat ya it di ko
ñaawal. Ñu jegesi, jox ko
bineegar te naan:
37 «Su fekkee ne yaay bu-
uru Yawut yi, musalal sa
bopp!»
38 Ñu daaj mbind, mu tiim
ko naan: «Kii mooy buuru
Yawut yi.»
39 Kenn ca defkatu lu bon
ya ñu wékkoon ci bant, di
ko xas, naan ko: «Xanaa
du yaw yaay Almasi bi?
Musalal sa bopp te musal
nu!»
40 Waaye ka ca des yedd
moroom ma, naan ko:
«Xanaa ragaloo Yàlla, yaw
mi ñuy mbugal ni moom?
41 Nun yelloo nanu sunu
mbugal, waaye moom deful
dara.»
42 Noonu mu ne: «Yeesu,
fàttaliku ma, boo délsee ci
sa nguur.»
43 Yeesu ne ko: «Ci dëgg
maa ngi la koy wax, tey jii
dinga texe ak man ca jataayu
Yàlla.»

Yeesu saay na

44-45 Noonu digg bëccëg
daldi jot, jant ba nëbbu,
réew mépp daldi lëndëm
këruus lu mat ñetti waxtu.
Ridob bérab bu sell ba ca kër
Yàlla ga daldi xar ñaar.
46 Yeesu woote ak kàddu
gu dëgër naan: «Baay,
jébbal naa la sama ruu!» Bi
mu waxee loolu, mu delloo
ruuwam Yàlla.
47 Bi njiitu xare ba gisee
li xewoon, mu màggal Yàlla
ne: «Dëgg-dëgg nit kii ku
jub la woon.»
48 Nit ña fa dajaloo woon
ñépp, di seetaan li xew, ba
ñu gisee loolu, ñu dellu seen
kër, fëgg seen dënn, di jooy.
49 Xamey Yeesu yépp ak
jigéen, ña ko toppe woon
Galile, dànd leen, di xool li
xew.

Rob nañu Yeesu

50-51 Nit ku ñuy wax Yu-
usufa dem ca Pilaat. Mi
ngi dëkk Arimate ca dii-
waanu Yude. Yuusufaa nga
bokkoon ca kureelu àttekat
yi. Nit ku baax la woon te
jub, te àndul woon ci li ñu
dogaloon te jëf ko. Da doon
séentu nguuru Yàlla.
52 Mu dem ca Pilaat, laaj ko
néewu Yeesu.
53 Gannaaw loolu mu
wàcce ko ca bant ba, laxas
ko ci càngaay, dugal ko cib
bàmmeel bu ñu yett ciw doj
te masuñu caa def kenn.
54 Fekk bésu Waajal la
woon, te bésub noflaay baa
ngi doon tàmbali.
55 Jigéen ña gungee woon
Yeesu Galile, ànd ak Yuus-
ufa, gis bàmmeel ba ak na
ñu ca dence néewu Yeesu ba.
56 Noonu ñu dellu defari
cuuraay ak latkoloñ ngir
néew ba. Ca bésub noflaay
ba ñu noppalu, ni ko yoon wi
santaanee.

24

Yeesu Kirist dekki na

1 Bés bu jëkk ca ayu-bés
ga, jigéen ña jóg ca fajar,
dem ca bàmmeel ba. Ñu
ngi yoroon cuuraay lu ñu
defaroon.
2 Bi ñu agsee, ñu fekk
ñu béraŋ doj, wa uboon
bàmmeel ba.

3 Ñu dugg ca bàmmeel ba,
waaye fekkuñu fa néewu Boroom bi Yeesu.
4 Noonu ba ñu nekkee ak seen njaaxle, am na ñaar
ñu leen feeñu, sol yére yuy melax.
5 Jigéen ña am tiitaange ju mag, daldi dëpp seen jë ci suuf. Waaye ñu ne leen: «Lu tax ngeen di seet kiy dund ci biir néew yi?
6 Nekkatu fi; dekki na. Fàttalikuleen la mu leen waxoon, ba mu nekkee Galile.
7 Nee woon na: “Fàww ñu jébbal Doomu nit ki bàkkaarkat yi, ñu rey ko ci bant, mu dekki ca ñetteelu fan ba.”»
8 Noonu ñu daldi fàttaliku kàdduy Yeesu ya.
9 Bi ñu jógee bàmmeel ba, ñu dem nettaliji loolu lépp fukki ndaw ya ak benn, ak ña ca des ñépp.
10 Jigéen ña ñoo doon Maryaamam Magdala, Sànn, ak Maryaama yaayu Saag. Yeneen jigéen yi leen gunge woon itam nettali loolu ndaw ya.
11 Waaye ñu teg wax jooju ay jeneer, ba gëmuñu jigéen ñooñu.
12 Waaye Piyeer daldi jóg, daw, dem ca bàmmeel ba. Bi mu àggee, mu sëgg, yër, gisul lu dul càngaay la. Noonu mu dëpp ñibbi, jaaxle lool ci li xew.

Yeesu feeñu na ñaari taalibe yu jëm Emayus

13 Ca bés boobu ñaar ci taalibe yi di dem ci dëkku Emayus, te mu sore Yerusalem ci lu mat fukki kilomet.
14 Ñu waxtaane li xewoon lépp.
15 Bi ñuy waxtaan ak a sotteente xalaat, Yeesu ci boppam dab leen, ànd ak ñoom,
16 fekk seeni bët muuru, ba manu ko woona xàmmi.
17 Yeesu ne leen: «Lan ngeen di waxtaane nii ci yoon wi?» Noonu ñu taxaw, seen xol jeex.
18 Kenn ci ñoom, ki tudd Këleyopas ne ko: «Xanaa yaw rekk yaa ñëw Yerusalem te umple li fi xewoon bés yii?»
19 Yeesu ne leen: «Lu fi xew?» Ñu ne ko: «Mbirum Yeesum Nasaret. Ab yonent la woon bu doon def ay jëf yu mag, di wax ay kàddu yu am doole, ci kanam nit ñi ak ca kanam Yàlla.
20 Waaye sunuy sarxalkat yu mag ak sunuy njiit ñoo ko jébbal nguur gi ngir ñu àtte ko, teg ko dee, ba daaj ko ci bant.
21 Nun nag danoo yaakaaroon ne mooy kiy nara jot Israyil. Waaye bi loolu xewee ak léegi, tey la ñetteelu fan bi.
22 Teewul nag am na ay jigéen yu bokk ci nun yu nu jaaxal. Dañoo fajaru ca bàmmeel ba,
23 waaye fekkuñu fa néewam. Ñu délsi, nettali nu ne, ay malaaka feeñu nañu leen, yégal leen ne mi ngi dund.
24 Ñenn ci sunu àndandoo yi dem nañu ca bàmmeel ba, fekk lépp mel, na ko jigéen

ña waxe woon. Waaye
moom gisuñu ko.»

25 Noonu Yeesu ne leen:
«Yéen daal, yéena ñàkk xel,
te seen xol yéexa gëm li
yonent yi yégle woon!
26 Xanaa du Almasi bi dafa
waroona daj boobu coono te
dugg ci ndamam?»
27 Noonu mu tàmbalee ci
yonent Yàlla Musaa ba ci
yonent yépp, tekkil leen li
Mbind mi wax lépp ci ay
mbiram.
28 Bi ñuy jub dëkk, ba ñu
jëmoon nag, Yeesu def ni
kuy jubal yoonam.
29 Waaye ñu téye ko ne ko:
«Toogal fii ci nun, ndaxte
jant baa ngi so, te léegi mu
guddi.»

Noonu mu dugg, toog ca
ñoom.
30 Bi ñu tàmbali di reer,
Yeesu jël mburu ma, gërëm
Yàlla, ba noppi damm ko, jox
leen ko.
31 Bi mu defee loolu, lépp
leer ci seeni bët, ñu daldi
ko xàmmi. Waaye Yeesu ne
mes, gisatuñu ko.
32 Noonu ku nekk naan
sa moroom: «Ndax sa xol
seddul woon, bi muy wax ak
nun ci yoon wi, te muy tekki
Mbind mi?»

33 Ñu daldi jóg ca saa
sa, dellu Yerusalem, fekk fa
fukki ndaw ya ak benn, ak
yeneen taalibe.
34 Ñooñu ne leen: «Dëgg
la, Boroom bi dekki na, te
feeñu na Simoŋ!»

35 Ñaari taalibe ya ñoom
it daldi leen nettali la xe-
woon ca yoon wa ak ni
ñu xàmmee Yeesu, bi mu
dammee mburu ma.

Yeesu feeñu na ay taal-
ibeem

36 Bi ñaari taalibe ya dee
wax noonu, Yeesu taxaw
moom ci boppam ci seen biir
ne leen: «Na jàmm wàcc ci
yéen.»
37 Ñu daldi tiit, foog ne
dañoo gis njuuma.
38 Waaye Yeesu ne leen:
«Lu tax ngeen jaaxle, ak lu
tax ngeen di xel ñaar ci seen
xol?
39 Xool-leen samay loxo ak
samay tànk. Man mii la.
Laal-leen ma te xam, nju-
uma amul yaram walla ay
yax, ni ngeen gise, ma am
ko.»
40 Bi mu leen waxee loolu,
mu won leen ay loxoom ak
ay tànkam.
41 Waaye ba tey manuñu
woona gëm ndax seen mbég
ak jaaxle. Noonu Yeesu laaj
leen ne: «Ndax am ngeen fii
lu ñu lekk?»
42 Ñu jox ko dogu jën wu
ñu lakk.
43 Mu jël ko, lekk ci seen
kanam.
44 Noonu mu ne leen: «Bi
ma nekkee ak yéen, waxoon
naa leen baat yii: li ñu bind
lépp ci samay mbir ci yoonu
Musaa ak ci téerey yonent yi
ak ci Sabóor dafa wara am.»
45 Noonu mu ubbi seen xel,
ngir ñu xam li Mbind mi di
wax.
46 Mu ne leen: «Fàww
Almasi bi sonn, mu dee te
dekki ca ñetteelu fan ba, ni
ñu ko binde,

47 te it ñuy yégle xeet
yépp ci turam, dale ko ci
Yerusalem ne war nañoo
tuub seeni bàkkaar, Yàlla
baal leen.
48 Yéenay samay seede.
49 Te man dinaa leen
yónnee li sama Baay dige.
Yéen nag toogleen ci dëkk
bi, ba ñu sol leen doole ji
jóge ci kaw.»

Yeesu tàggu na ay taal-
ibeem

50 Gannaaw loolu Yeesu
yóbbu leen ca wetu Betani.
Foofa mu yékkati ay loxoom,
barkeel leen.
51 Bi mu leen dee barkeel,
mu tàggoo ak ñoom, Yàlla
yéege ko asamaan.
52 Taalibe ya màggal ko,
daldi dellu Yerusalem, fees
ak mbég.
53 Foofa daawuñu jóg ca
kër Yàlla ga, di gërëm Yàlla.

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci YOWAANA

Yeesu Kirist moo di Kàddu gi ak leer gu wóor gi

1 Ca njàlbéen ga fekk na Kàddu gi am, te Kàddu gi ma
nga woon ak Yàlla, te Kàddu
gi Yàlla la woon.
2 Moo di ki nekkoon ak Yàlla ca njàlbéen ga.
3 Ci moom lañu sàkke
lépp. Amul dara lu ñu sàkk
lu jaarul ci moom.
4 Ci moom la dund nekk, te
dund googu mooy leeral nit
ñi.
5 Leer gi feeñ na ci biir
lëndëm, te lëndëm gi jàppu
ko.
6 Yàlla yónni woon na nit
ku ñu naan Yaxya.
7 Kooku ñëw na, doon ab
seede, ngir wax ci mbirum
leer gi. Ñëw na ngir ñépp
dégg li mu wax te gëm.
8 Moom ci boppam du
woon leer gi, waaye ñëw na
ngir seedeel leer gi.
9 Kàddu googu mooy leer
gu wóor, giy ñëw ci àddina
te di leeral nit ku nekk.
10 Ci àddina la nekkoon,
àddina si ñu sàkk jaarale ko
ci moom, te àddina xamu ko.
11 Ñëw na ci réewam, te ay
ñoñam nanguwuñu ko.
12 Teewul ñi ko nangu te
gëm ci turam, may na leen,
ñu am sañ-sañu nekk doomi
Yàlla.
13 Ñooñu judduwuñu ci
deret walla ci bëgg-bëggu
yaram, walla ci coobarey nit.
Ñu ngi juddu ci Yàlla.
14 Kàddu gi ñëw, doon nit,
dëkk ci sunu biir. Gis nañu
ndamam, mu fees ak yiw
ak dëgg, ndam li Baay bi
jox jenn Doomam ji mu am
kepp.
15 Yaxyaa ngi koy seedeel
te yégle na lii; nee na: «Moo
taxoon ma wax ne: “Dina
ñëw sama gannaaw waaye
moo ma gëna màgg, ndaxte
nekk na laata may juddu.”»
16 Kàddu gi fees na ak
yiw, te nun ñépp jot nanu ci
sunu wàll, mu barkeel nu ay
yooni yoon.
17 Ndigali Yàlla yi, ci
gémmiñu Musaa lañu leen
jaarale; yiw wi ak dëgg gi,
Yeesu Kirist moo ko indaale.
18 Kenn masula gis Yàlla,
waaye Bàjjo bi, di Yàlla te
nekk ak Baay bi, moo ko
xamle.

Yaxya nee na, du Almasi bi

19 Lii mooy seedes Yaxya.
Amoon na bés Yawut ya
yónni ay sarxalkat ca Yaxya,
ñu ànd ak ñu soqikoo ci
giiru Lewi. Ñu nga jóge
Yerusalem, ñëw ci moom, di
ko laaj mooy kan.
20 Yaxya tontu na leen te
nëbbu ci dara, wóoral na
leen ne moom du Almasi bi.
21 Ñu laaj ko ne: «Kon
yaay kan? Ndax yaa di
Ilyaas?» Mu ne leen:
«Déedéet, duma Ilyaas.» Ñu

ne ko: «Ndax yaa di Yonent,
bi wara ñëw?» Mu ne leen:
«Déedéet.»
22 Noonu ñu laaj ko ne:
«Wax nu yaay kan, ngir nu
mana tontu ñi nu yónni.
Nga ne yaa di kan?»
23 Yaxya wax leen li yonent
Yàlla Esayi waxoon ne:
«Man maa di baat biy yégle
ci màndiŋ mi ne: “Xàll-leen
yoonu Boroom bi!”»
24 Amoon na ñu bokk ca
Farisen ya, yu àndoon ca
mbooloo, ma ñu yónni woon
ca Yaxya.
25 Ñooñu laaj ko ne: «Gan-
naaw doo Almasi bi, doo
Ilyaas, doo Yonent bi wara
ñëw, lu tax ngay sóob nit ñi
ci ndox?»
26 Yaxya ne leen: «Man
maa ngi sóobe ci ndox,
waaye am na ci seen biir ku
ngeen xamul.
27 Kookooy ñëw sama gan-
naaw, te man sax yeyoowu-
maa tekki ay dàllam.»
28 Lii xewoon na ci dëkku
Betani, ca gannaaw dexu
Yurdan, fa Yaxya doon
sóobe.

Yeesu moo di Gàttub Yàlla

29 Ca ëllëg sa, bi Yaxya
gisee Yeesu, muy ñëw ci
moom, mu ne: «Xool-leen!
Kii mooy Gàttub Yàlla, bi
ñu nara rendi, ngir dindi
bàkkaaru àddina.
30 Moo taxoon ma wax ne:
“Am na kuy ñëw sama gan-
naaw, waaye moo ma gëna
màgg, ndaxte nekk na laata
may juddu.”
31 Xawma woon kooku kan
la waroona doon, waaye xa-
mal ko bànni Israyil moo tax
ma ñëw, di sóob nit ñi ci
ndox.»
32 Ci kaw loolu Yaxya
seede na lii: «Gis naa Xelu
Yàlla mi ci melow pitax, mu
jóge ci asamaan, tegu ci
moom.
33 Bi loola laata am,
xawma woon mooy kan,
waaye Yàlla, mi ma yebal
may sóobe ci ndox, nee
woon na ma: “Dinga gis Xel
mu Sell mi wàcc, tegu ci kaw
nit. Kooku moo di ki leen di
sóob ci Xel mu Sell mi.”»
34 Yaxya teg ca ne: «Gis
naa loolu te seede naa ne
moom moo di Doomu Yàlla
ji.»

Ñi jëkka doon taalibey Yeesu

35 Ca ëllëg sa Yaxya
taxawaatoon na ca bérab
booba, ànd ak ñaari taal-
ibeem.
36 Bi mu gisee Yeesu muy
romb, mu daldi ne: «Kii
mooy Gàttub Yàlla bi!»
37 Ñaari taalibe ya dégg
li mu wax, daldi dem toppi
Yeesu.
38 Yeesu geestu, gis ne ñoo
ngi koy topp. Mu ne leen:
«Lu ngeen soxla woon?» Ñu
ne ko: «Foo dëkk, Ràbbi?»
Ràbbi mi ngi tekki «Kilifa
gi».
39 Yeesu ne leen:
«Kaayleen gis.» Noonu ñu
dem, seeti fa mu daloon,
ngoonalal ko. Ci tàkkusaani
kaw la woon.
40 Kenn ci ñoom ñaar, ñi
déggoon li Yaxya wax te
topp Yeesu, ma nga tud-
doon Andare, mi bokkoon ak
Simoŋ Piyeer ndey ak baay.

41 Andare dafa daldi dem
seeti Simoŋ ne ko: «Gis nanu
Almasi bi.» Baat boobu mi
ngi tekki «Kirist».
42 Noonu mu yóbbu ko ci
Yeesu. Yeesu xool ko ne
ko: «Yaa di Simoŋ, doomu
Yowaana. Dinañu la wooye
Sefas.» Sefas mi ngi tekki
«Piyeer», maanaam «xeer».

Yeesu woo na Filib ak Nataneel

43 Ca ëllëg sa mu fas
yéenee dem diiwaanu Galile
te mu gis Filib. Yeesu ne ko:
«Toppal ci man.»
44 Filib mu nga dëkkoon
Betsayda, dëkku Andare ak
Piyeer.
45 Filib dajeek Nataneel ne
ko: «Gis nanu ki yoonu
Musaa wi ak yonent yi doon
wax. Mu ngi tudd Yeesu,
doomu Yuusufa, te dëkk
Nasaret.»
46 Nataneel ne ko: «Aa!
Ndax dara lu baax man na
jóge Nasaret?» Filib ne ko:
«Ñëwal gis.»
47 Naka la Yeesu gis Nata-
neel jëmsi ci moom, mu
daldi ne ci mbiram: «Xool-
leen, nitu Israyil dëgg a
ngee di ñëw; du dox benn
tànku caaxaan.»
48 Nataneel ne ko: «Noo
ma xame?» Yeesu ne ko:
«Bi la Filib di laata woo, gis
naa la, bi nga nekkee ca ker
garabu figg ga.»
49 Nataneel wax ko ne:
«Kilifa gi, yaay Doomu Yàlla
ji, yaa di buuru Israyil!»
50 Yeesu ne ko: «Ndax li
ma ne, gis naa la ca ker
garab ga, moo tax nga gëm?
Dinga gis mbir yu gëna réy
yii.»
51 Noonu mu teg ca ne: «Ci
dëgg-dëgg maa ngi leen koy
wax, dingeen gis asamaan
ubbiku, malaaka yiy baa-
gante kaw ak suuf, di wàcc
ci Doomu nit ki.»

2

Yeesu dem na céet ga ca dëkku Kana

1 Ñaari fan gannaaw loolu
ag céet am ca dëkku Kana
ca diiwaanu Galile. Yaayu
Yeesu teewe woon na ko.
2 Woo woon nañu it Yeesu
ca céet ga ak ay taalibeem.
3 Ca biir xew wa, biiñ ba
daldi jeex. Yaayu Yeesu ne
ko: «Amatuñu biiñ.»
4 Yeesu ne: «Soxna si, loo
ma bëggal? Ndaxte sama
waxtu jotagul.»
5 Yaayam daldi ne surga
ya: «Defleen lépp lu mu
leen wax.»
6 Foofa amoon na fa
juróom benni ndaa yu ñu
yett ci doj, yu Yawut ya daan
jëfandikoo ngir seen sangu
set. Ndaa lu nekk man na
def daanaka téeméeri liitar.
7 Yeesu ne surga ya:
«Duyleen ndaa yi.» Ñu duy
leen, ba ñu fees bay rembat.
8 Noonu Yeesu ne leen:
«Tanqleen ci léegi, yót ko
njiitu xew wi.» Ñu daldi ko
ciy yót.
9 Ki jiite xew wa ñam
ndox, ma Yeesu soppi biiñ.
Xamul woon fu biiñ booba
jóge, waaye surga ya tan-
qoon ndox ma, ñoom xam-
oon nañu ko. Naka noonu
mu woo boroom céet ga ne
ko:

10 «Ci xew yépp, naan gu
neex gi lañuy jëkke. Bu nit
ñi doyalee, ñu sooga génne
ga ca des. Waaye yaw dan-
gaa dencoon gi gëna neex ba
nëgëni.»
11 Firnde jii ame ca Kana,
ca diiwaanu Galile, moo
doon kéemaan gi Yeesu
jëkka def. Ci noonu la
wonee màggaayam te ay
taalibeem gëm nañu ko.
12 Bi loolu weesoo, mu
ànd ak yaayam, ay rakkam
ak i taalibeem, dem dëkku
Kapernawum. Waaye
yàgguñu fa.

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

13 Màggalu Yawut, gi ñuy
wax bésu Mucc ba, mu ngi
doon jubsi. Yeesu dem
Yerusalem,
14 dugg ca kër Yàlla ga. Bi
mu fa demee, fekk na ca ëtt
ba ay jaaykati nag ak yu xar
ak yu pitax, ak weccikatu
xaalis ya toog.
15 Noonu Yeesu ràbb ab
yar, daldi leen koy dàqe,
ngir ñu génn ëttu kër Yàlla
ga, ñoom ak xar ya ak nag
ya. Mu tasaare xaalisu wec-
cikat ya, daaneel taabal ya,
16 daldi ne jaaykati pitax
ya: «Jëleleen fi lii! Sama kër
Baay, buleen ko def marse!»
17 Taalibeem ya fàttaliku
Mbind mii: «Cawarte gi ma
am ci sa kër, mu ngi mel ni
taal buy tàkk ci sama biir.»
18 Noonu Yawut ya ne ko:
«Ban firnde nga nuy won
ngir dëggal ne am nga sañ-
sañu def lii nga def?»
19 Yeesu ne leen:
«Daaneel-leen kër Yàlla gii,
ma daldi koy yékkati ci ñetti
fan.»
20 Ñu ne ko: «Nga ne kër
Yàlla, gii ñu tabax ci ñeent
fukki at ak juróom benn,
man nga koo yékkati ci ñetti
fan!»
21 Waaye kër Yàlla, gi
Yeesu doon wax, nekkul
woon ab tabax, aw yaramam
ci boppam moo ko taxoon di
wax.
22 Gannaaw ga nag, bi
Yeesu deeyee ba dekki, la
taalibeem ya fàttaliku li mu
waxoon, daldi gëm Mbind
mi ak wax, ja leen Yeesu
waxoon.
23 Bi Yeesu nekkee
Yerusalem ci màggalu bésu
Mucc ba, ñu bare gis
kéemaan, yi mu doon def,
daldi gëm ci turam.
24 Waaye Yeesu wóoluwu
leen woon, ndaxte xamoon
na leen ñoom ñépp,
25 te it soxlawul ñu koy
xamal dara ci nit, ndaxte
moom ci boppam xam na
xolu nit.

3

*Yeesu waxtaan na ak nji-
itu diine*

1 Amoon na ca Farisen ya
nit ku ñu naan Nikodem te
mu bokk ca kilifay Yawut ya.
2 Genn guddi mu ñëw ca
Yeesu ne ko: «Kilifa gi,
xam nanu ne Yàllaa la yónni
ngir nga jàngal nu, ndaxte
kenn manula def firnde yii
ngay wone te Yàlla àndul ak
moom.»
3 Yeesu ne ko: «Ci dëgg-
dëgg maa ngi la koy wax,

képp ku judduwaatul* doo
mana seede nguuru Yàlla.»
4 Nikodem ne ko: «Nit
ku xas ba màggat, nan lay
mana judduwaate? Ndax
day dellu ci biiru yaayam
ngir judduwaat?»
5 Yeesu ne ko: «Ci dëgg-
dëgg maa ngi la koy wax,
ku judduwul ci ndox ak ci
Xelum Yàlla, doo mana bokk
ci nguuru Yàlla.
6 Lu juddoo ci nit, nit la;
waaye lu juddoo ci Xelum
Yàlla, xel la.
7 Li ma ne: “Fàww ngeen
judduwaat,” bumu la jaaxal.
8 Ngelaw fu ko neex lay
jublu. Yaa ngi koy dégg
waaye xamuloo fu mu jóge,
xamuloo fu mu jëm. Noonu
la mel it ci képp ku juddoo ci
Xelum Yàlla.»
9 Ci baat yooyu Nikodem
ne ko: «Nu loolu mana
ame?»
10 Yeesu ne ko: «Yaw yaay
jàngal bànni Israyil te xam-
uloo mbir yii?
11 Ci dëgg-dëgg maa ngi
la koy wax, noo ngi wax li
nu xam, di nettali li nu gis,
waaye nanguwuleena gëm li
nu seede.
12 Gannaaw gëmuleen li
ma leen di wax ci mbiri
àddina, naka ngeen mana
gëme, bu ma leen waxee ci
mbiri asamaan?
13 Kenn masula yéeg ci
asamaan su dul ki fa jóge,
muy Doomu nit ki.
14 Te itam na Musaa sampe
woon ab bant ca diggu
màndiŋ ma, takk ca jaan,
ja mu defare woon xànjar,
fàww ñu yékkatee noonu
Doomu nit ki,
15 ngir képp ku ko gëm am
ci moom dund gu dul jeex.»
16 Ndaxte Yàlla dafa
bëgg àddina, ba joxe jenn
Doomam ji mu am kepp, ngir
képp ku ko gëm am dund gu
dul jeex te doo sànku mukk.
17 Yàlla yónniwul
Doomam ci àddina ngir mu
daan nit ñi, waaye ngir
musal leen.
18 Képp ku ko gëm deesu
la daan, waaye ku ko gëmul
daan nañu la ba noppi,
ndaxte gëmuloo ci turu
Doom ji Yàlla am kepp.
19 Ci nii la àtte bi ame: leer
gi ñëw na ci àddina, waaye
nit lëndëm gi lañu taamu
ndax seeni jëf yu bon.
20 Képp kuy def lu bon day
bañ leer gi te du ci ñëw,
ndax ragal ay jëfam di feeñ
bëccëg ndarakàmm.
21 Waaye ku def lu jub day
ñëw ci leer gi, ngir ñu xam
ne def na ay jëfam ci kanam
Yàlla.

Yeesu moo gëna màgg Yaxya

22 Gannaaw loolu Yeesu
ànd ak ay taalibeem, dem ca
biir diiwaanu Yude, toog fa
ak ñoom ab diir, di sóob nit
ñi ci ndox.
23 Yaxya moom itam doon
na sóobe ci ndox ci dëkku
Aynon, ca wetu dëkku Salim,
ndaxte diiwaan booba bare
woon na ndox. Nit ñi daan
nañu ñëw ci moom, mu di
leen sóob.

* **3:3** ***judduwaat:*** ci làkku gereg, baat bi Yeesu wax mi ngi tekki «judduwaat» walla «juddoo ci kàttan gu jóge ci kaw».

24 Booba tëjaguñu Yaxya ci
kaso.
25 Foofa ay taalibey Yaxya
tàmbalee werante ak benn
Yawut ci mbirum sangu set.
26 Ci kaw loolu ñu dem ca
Yaxya ne ko: «Kilifa gi, ndax
fàttaliku nga kooka nga
seede woon te mu nekkoon
ak yaw ca gannaaw dexu
Yurdan? Moom de, ma ngay
sóobe ci ndox léegi te ñépp
a ngay dem ca moom!»
27 Yaxya ne leen: «Kenn
manula am dara lu ko Yàlla
joxul.
28 Yéen ci seen bopp man
ngeena seede ne waxoon
naa ne duma Almasi bi
waaye dañu maa yónni ma
jiitusi ko.
29 Kiy céetal moo moom
séetam. Waaye xaritu kiy
céetal dafay taxaw di ko
déglu, tey bég, bu déggee
baatam. Mbég moomu moo
di sama bos tey, te fi mu
nekk mat na sëkk.
30 Li war moo di moom,
mu gëna màgg te man, ma
gëna féete suuf.»
31 Ki jóge ci kaw moo féete
kaw ñépp; ki jóge ci suuf
nag, ci suuf rekk la mana
bokk, te ni niti àddina lay
waxe. Ki jóge asamaan
32 day wax li mu gis ak li
mu dégg, waaye kenn nan-
guwul li mu seede.
33 Képp ku nangu seedeem
nangu nga ne Yàlla, dëgg lay
wax.
34 Ndaw li Yàlla yónni,
kàddug Yàlla lay wax,
ndaxte mayu Xel mu Sell,
mi Yàlla sol ci moom, amul
dayo.
35 Baay bi dafa bëgg Doom
ji, te jox na ko sañ-sañ ci
lépp.
36 Ku gëm Doom ji, am
nga dund gu dul jeex; ku
déggadil Doom ji, amuloo
dund, waaye merum Yàllaa
ngi la tiim.

4

Yeesu waxtaan na ak jigéen ji amoon juróomi jëkkër

1 Amoon na benn bés
Farisen yi dégg ne, ñiy topp
Yeesu ñoo ëpp ñiy topp
Yaxya, te ñi Yeesu sóob ci
ndox ñoo ëpp ñi Yaxya sóob.
2 Fekk Yeesu moom ci bop-
pam daawul sóob kenn ci
ndox, waaye ay taalibeem
ñoo daan sóobe.
3 Bi Yeesu yégee loolu nag,
mu jóge Yude, dellu dii-
waanu Galile.
4 Bi muy dem Galile, wa-
roon na jaar ci diiwaanu
Samari.
5 Noonu mu agsi ci wetu
dëkku Sikar ci tool, bi
Yanqóoba mayoon doomam
Yuusufa.
6 Foofa la teenu Yanqóoba
nekkoon. Yeesu toog ca
pindu teen ba, di noppalu
ndax coonob tukki ba. Ca
digg bëccëg la woon.
7 Noonu jigéenu waa
Samari ñëw fa di root. Yeesu
ne ko: «May ma ndox, ma
naan.»
8 Fekk booba nag, taalibey
Yeesu ya dañoo demoon ca
biir dëkk ba, di jënd lu ñu
lekk.
9 Jigéen ja ne ko: «Yaw,
ngay Yawut, man maay

jigéen ju dëkk Samari; nan
nga ma mana ñaane ndox?»
Jigéen ja wax na loolu,
ndaxte Yawut ya bokkuñu
woon ak waa Samari ndab
yu ñuy lekke.
10 Noonu nag Yeesu ne ko:
«Soo xamoon li Yàlla maye,
xam ki lay ñaan ndox, kon
yaw ci sa bopp, yaa koy
ñaan, te moom dina la may
ndoxum dund.»
11 Jigéen ja ne ko: «Sang
bi, teen bi xóot na te amuloo
baag, kon fooy jële ndoxum
dund?
12 Xanaa kay xalaatuloo
ne yaa gëna màgg sunu
maam Yanqóoba, moom mi
nu gasal teen bii, mu naan
ci moom ak i doomam, wëgg
cig juram?»
13 Yeesu wax ko ne: «Ku
naan ci ndoxum teen bii,
balaa yàgg mu maraat,
14 waaye ndox mi may
joxe, ku ci naan du marati
mukk, ndaxte day nekk ci
moom bëtu ndox buy ball, di
joxe dund gu dul jeex.»
15 Noonu jigéen ja daldi
ko ne: «Sang bi, may ma
ci ndox moomu, ngir ma
bañatee mar, bay ñëw ba fii
di rootsi.»
16 Yeesu ne ko: «Demal
wooyi sa jëkkër te ñëw.»
17 Jigéen ja ne ko: «Awma
jëkkër de.» Yeesu ne ko:
«Wax nga dëgg ne amuloo
jëkkër,
18 ndaxte amoon nga
juróomi jëkkër, te ki nga
nekkal léegi du sa jëkkër.
Li nga wax dëgg la.»
19 Jigéen ja ne ko: «Sang
bi, gis naa ne ab yonent nga.
20 Nun nag, naka-jekk
sunuy maam ca tund wee
ngay séen lañu daan jaamoo
Yàlla, waaye yéen Yawut yi,
dangeen ne Yerusalem lañu
wara jaamoo Yàlla.»
21 Yeesu ne ko: «Jigéen ji,
gëmal lii ma lay wax: dina
am jamono joo xam ne du ci
tund wale te du ci Yerusalem
ngeen di jaamoo Baay bi.
22 Yéen waa Samari, xa-
muleen li ngeen di jaamu.
Nun Yawut yi, xam nanu li
nuy jaamu, ndaxte kiy musal
àddina ci Yawut yi la jóge.
23 Waaye jamono dina
ñëw, te agsi na ba noppi, ja-
mono joo xam ne jaamukat
yi dëgg dinañu jaamu Baay
bi ci xel ak ci dëgg. Ñooñu
nag, ñooy jaamu Baay bi, ni
mu ko bëgge.
24 Yàlla xel la, kon ñi koy
jaamu war nañu koo jaamu
ci xel ak ci dëgg.»
25 Jigéen ja ne ko:
«Xam naa ne Almasi bi
—maanaam Kirist— dina
ñëw te bu ñëwee, dina nu
leeralal lépp.»
26 Yeesu ne ko: «Maa di
Almasi bi, man miy wax ak
yaw.»

Taalibey Yeesu ya délsi nañu

27 Noonu nag taalibey
Yeesu ya délsi, gis muy wax
ak ab jigéen. Ñu daldi jaaxle
lool. Waaye kenn ñemewu
ko woon ne: «Looy laaj?»
walla: «Lu tax ngay wax ak
moom?»
28 Noonu jigéen ja wacc fa
njaqam, daldi dem ca dëkk
ba ne leen:

29 «Kaayleen gis; nit a nga
fee ku ma wax lépp lu ma
masa def. Ndax kooku du
Almasi bi?»
30 Noonu waa dëkk ba jóg,
jëm ca Yeesu.
31 Fekk taalibey Yeesu ya
di ko gétën ne: «Kilifa gi,
lekkal.»
32 Waaye Yeesu ne leen:
«Am na ñam wu may lekk,
te xamuleen ko.»
33 Taalibe ya nag di laa-
jante naan: «Ndax dafa am
ku ko indil lekk?»
34 Yeesu ne leen: «Sama
ñam moo di def coobarey ki
ma yónni te àggale liggéey,
bi mu ma sant.
35 Du dangeen naan: "Fii
ak ñeenti weer ñu góob"?
Waaye man, dama leen
naan: xool-leen tool yi, ñoo
ngi ñor ba weex tàll, di xaar
ku leen góob.
36 Kiy góob tool yi mu ngi
jot xaat peyam; day dajale
nit ñi ngir dund gu dul jeex,
ni ñuy dajalee pepp. Kon
boog kiy ji dina bégandoo ak
kiy góob.
37 Wax ji ñu wax ne:
"Kenn dina ji, keneen góob,"
dëgg la.
38 Yebal naa leen, ngeen
góob tool bu ngeen beyul.
Ñeneen a ko bey, te yéena
ko jariñoo.»

Ñu bare ci waa Samari gëm nañu Yeesu

39 Bi jigéen ja nee waa
dëkk ba: «Wax na ma li ma
def lépp,» ñu bare gëm nañu
Yeesu.
40 Ñu daldi dikk ñaan
Yeesu, mu dal ak ñoom.
Yeesu toog fa ñaari fan.
41 Ñu bare gëm ko ndax li
mu doon wax.
42 Ñu ne jigéen ja: «Léegi
gëm nanu, te du li nga wax
moo tax waaye li nu gisal
sunu bopp. Te xam nanu
ne dëgg-dëgg kii moo di
Musalkatu àddina si.»

Yeesu faj na xale ba bëggoona dee

43 Bi Yeesu amee ñaari fan
ca dëkk ba, mu jóge fa, jëm
diiwaanu Galile,
44 ndaxte moom ci bop-
pam nee woon na: «Ab
yonent, kenn du ko faaydaal
ca réewam.»
45 Bi mu agsee Galile, nit ñi
teeru ko, ndaxte ñoom itam
teewoon nañu ca màggalu
bésu Mucc ba ca Yerusalem,
te gisoon nañu la mu fa de-
foon lépp.
46 Noonu kon mu délsi
Kana ci Galile, dëkk ba mu
soppee woon ndox ma biiñ.
Amoon na benn dagu buur
bu dëkkoon Kapernawum te
doomam feebar.
47 Bi mu déggee ne, Yeesu
jóge na Yude, ñëw Galile,
mu dikk ci moom, ñaan
ko mu ñëw këram, wéral
doomam, ji wopp bay bëgga
dee.
48 Yeesu ne ko: «Yéen daal,
dungeen gëm mukk, fi ak
gisuleen ay firnde walla ay
kéemaan.»
49 Dagu buur ba neeti ko:
«Sang bi, ñëwal, bala sama
doom di dee.»
50 Yeesu ne ko: «Demal, sa
doom dina dund.» Kilifa ga
gëm la ko Yeesu wax, daldi
dem.

51 Bi muy dellu këram nag,
ay surgaam gatandu ko. Ñu
daldi ne ko: «Xale bi dina
dund!»
52 Mu laaj leen ci ban
waxtu la tàmbalee tane, ñu
ne ko: «Démb ca njolloor la
am ag féex.»
53 Noonu baayu xale ba
daldi seetlu ne, ca waxtu
woowa la ko Yeesu ne woon:
«Sa doom dina dund.»
Moom ak njabootam gépp,
ñu daldi gëm Yeesu.
54 Lii mooy ñaareelu
firnde, bi Yeesu def ci Galile,
gannaaw bi mu jógee Yude.

5

Yeesu faj na jarag

1 Gannaaw loolu Yawut ya
amoon nañu genn màggal,
moo tax Yeesu demoon
Yerusalem.
2 Ca wetu benn ci bunti
dëkk ba nag, maanaam ca
Buntu xar ya, am na fa bët
bu tudd Betesda ci làkku
yawut, te ñu wërale ko ak
juróomi mbaar.
3 Ca suufu mbaar yooyu
la jarag yu bare, yu deme
niki ay gumba, ay lafañ ak
ay làggi, daan tëdd, di xaar
ndox mi yëngatu;
4 ndaxte, ci ni ñu ko net-
talee, benn malaakam Bo-
room bi da daan wàcc léeg-
léeg di jax ndox mi. Bu ndox
mi masaa yëngu ba noppi,
jarag ju ca jiitu, wopp joo
amaan, daldi wér ca saa sa.
5 Amoon na fa benn waay
bu feebaroon lu mat fan-
weeri at ak juróom ñett.
6 Bi ko Yeesu séenee mu
tëdd, te mu xam ne woppam
ji yàggoon na lool, mu laaj
ko ne: «Ndax bëgg ngaa
wér?»
7 Jarag ja ne ko: «Sang
bi, duma am ku ma sóob ci
ndox mi, bu yëngoo; su ma
ciy fexee dem, ñu jëkk ma
ci.»
8 Yeesu ne ko: «Jógal, jël
sa basaŋ te dox.»
9 Ca saa sa mu daldi wér,
jël basaŋam, daldi dox.

Mbir moomu dafa daje
woon ak bésub noflaay ba,
10 looloo tax ba Yawut ya
daldi ne nit ku wér ka: «Tey
bésub noflaay la, te sunu
yoon aaye na, ngay yor sa
basaŋ.»
11 Mu ne leen: «Ki ma faj
moo ma ne: “Jëlal sa basaŋ
te dox.”»
12 Ñu ne ko nag: «Ku la ne:
“Jëlal sa basaŋ te dox”?»
13 Waaye waa ji xamul ki
ko wéral, fekk booba Yeesu
dem na, te nit ñu bare tee-
woon nañu ca bérab ba.
14 Bi ñu ca tegee ab diir,
Yeesu dajeek moom ca kër
Yàlla ga ne ko: «Déglul, fii
mu ne, wér nga; bul defati
bàkkaar, ngir ragal lu yées
lii dal la.»

Sañ-sañu Doomu Yàlla ji

15 Noonu nit ka dellu ne
Yawut ya, Yeesu moo ko fa-
joon.
16 Looloo tax Yawut ya di
wuta sonal Yeesu, ndaxte
daan na jëfe noonu ca bésub
noflaay ba.
17 Waaye Yeesu wax na
leen ne: «Sama Baay nekk
na ba tey ci liggéey, kon man
itam damay liggéey.»

18 Baat boobu moo tax ba
Yawut yi gën koo wuta rey,
ndaxte yemul woon rekk ci
baña topp ndigalu bésub
noflaay ba, waaye dafa wax
it ne, Yàlla Baayam la, ba teg
boppam Yàlla.
19 Noonu Yeesu ne leen:
«Ci dëgg-dëgg maa ngi leen
koy wax, Doom ji manula def
dara moom ci boppam; li mu
gis Baay bi di def rekk lay
def. Li Baay bi di jëf la Doom
ji itam di jëf.
20 Ndaxte Baay bi bëgg na
Doom ji, ba di ko won lépp
lu muy def, te dina ko won
jëf yu ëpp kéemaan yii, ngir
ngeen gëna waaru.
21 Maanaam, ni Baay bi di
dekkale ñu dee ñi, di leen
jox dund, noonu la Doom ji
di joxe dund ñi mu ko bëgga
jox.
22 Baay bi du àtte kenn;
àtte bi yépp, jox na ko Doom
ji,
23 ngir ñépp di teral Doom
ji, ni ñuy terale Baay bi.
Ku teralul Doom ji, teraloo
Baay, bi ko yónni.
24 «Ci dëgg-dëgg maa ngi
leen koy wax, ku dégg sama
kàddu te gëm ki ma yónni,
am nga dund gu dul jeex te
doo jaar ca àtte ba, ndaxte
génn nga ci dee, tàbbi ci
dund.
25 Ci dëgg-dëgg maa ngi
leen koy wax, jamono dina
ñëw te agsi na ba noppi,
mooy jamono, ji ñu dee ñi di
dégg baatu Doomu Yàlla ji,
te ku ko dégg dinga dund.
26 Ndaxte ni Baay bi ame
dund moom ci boppam,
noonu it la ko maye Doom
ji, mu am ko ci boppam.
27 Jox na Doom ji itam
sañ-sañu àtte, ndaxte mooy
Doomu nit ki.
28 «Bu leen ci dara jaaxal;
ndaxte jamonoo ngi ñëw ju
néew yépp, yi nekk ci seen
bàmmeel, di dégg baatam
tey génn.
29 Ñi daan jëf lu baax di-
nañu dekki, dund ba fàww,
waaye ñi daan jëf lu bon,
dinañu dekki, ñu daan leen.
30 Manumaa def dara man
ci sama bopp. Ni ma Baay bi
di digale rekk laay àttee, te
sama àtte bu jub la, ndaxte
defuma sama bëgg-bëgg, ci
waawi ki ma yónni doŋŋ
laay aw.

Firnde yi wone sañ-sañu Yeesu

31 «Su ma seedeelee sama
bopp, sama wax du am
maana.
32 Waaye keneen moo may
seedeel, te bir na ma ne la
muy wax ci man dëgg la.
33 «Yéen yónni ngeen ay
ndaw ci Yaxya, te seede na
dëgg.
34 Man ci sama bopp
soxlawuma seedes nit;
waaye nag damay wax loolu
rekk, ngir ngeen mucc.
35 Yaxya meloon na ni
làmp buy tàkk tey leeral, te
nangu ngeena bànneexu ab
diir ci leeram.
36 «Waaye yor naa ci man
seede su gëna mag si ma
Yaxya di seedeel: maa ngi
def jëf, yi ma Baay biy sant.
Jëf yooyu may def nag ñooy

seede ne, Baay bi moo ma
yónni.
37 Te Baay bi ma yónni,
moom itam seede na ma.
Masuleena dégg baatam te
masuleena gis xar kana-
mam,
38 te kàddoom saxul ci
yéen, ndaxte gëmuleen ki
mu yónni.
39 Yéena ngi gëstu Mbind
yi, ndaxte dangeen cee
yaakaar dund gu dul jeex.
Mbind yooyu nag far, ci
sama mbir lañuy wax;
40 te bëgguleena ñëw ci
man ngir am dund!

41 «Wutuma tagg yu jóge
ci nit.
42 Waaye yéen, xam naa
leen; leer na ma ne amuleen
ci seen xol benn mbëggeel ci
Yàlla.
43 Man ñëw naa ci sama
turu Baay, te nanguwuleen
ma, waaye bu keneen dik-
kee ci turu boppam, ngeen
nangu ko.
44 Bëgg ngeen ku leen di
tagg, te wutuleen ngërëm, li
jóge ci jenn Yàlla rekk ji am.
Kon nan ngeen mana gëme?

45 «Buleen xalaat ne maa
leen di jiiñ dara ci sama
kanam Baay. Musaa, mi
ngeen yaakaar, moo leen di
booleek moom.
46 Bu ngeen gëmoon
Musaa, dingeen ma gëm
man itam, ndaxte seedeel na
ma.
47 Waaye su fekkee
gëmuleen li Musaa bind,
kon nu ngeen mana gëme
samay wax?»

6

Yeesu dundal na mbooloo mi

1 Gannaaw loolu Yeesu
dafa jàll dexu Galile,
maanaam dexu Tiberyàdd.
2 Mbooloo mu bare topp ci
moom, ndaxte gisoon nañu
firnde yooyee mu wone, bi
mu wéralee jarag ya.
3 Yeesu daldi yéeg ca kaw
tund wa, toog fa ak ay taal-
ibeem.
4 Fekk na booba bésu
Mucc ba, di màggalu Yawut
ya, jubsi.
5 Bi Yeesu xoolee, gis
mbooloo mu réy di ñëw ci
moom, mu ne Filib: «Fu
nuy jële mburu, mu nu leen
mana dundale?»
6 Bi muy wax loolu it,
da doon seetlu Filib, ndaxte
xamoon na booba li mu nara
def.
7 Filib ne ko: «Peyug
juróom ñetti weer sax, bu
nu ko amoon, du leen mana
doy ci mburu, ba kenn ku
nekk ci ñoom am ci dog wu
ndaw.»
8 Keneen ca taalibe ya di
Andare, mi bokk ak Simoŋ
Piyeer ndey ak baay, ne ko:
9 «Am na fi ci mbooloo
mi ab xale bu yor juróomi
mburu* ak ñaari jën, waaye
loolu lu muy jariñ mbooloo
mu tollu nii?»
10 Yeesu daldi ne taalibe
ya: «Na ñépp toog.» Fekk
ñax mu bare amoon ca
bérab ba. Noonu góor ñépp
àgg suuf. Waroon nañoo
mat juróomi junni.

* **6:9** Mburu yu ndaw yu ñu defare sungufu lors, doon lekku ñi néew doole.

11 Yeesu daldi jël mburu
ya, gërëm Yàlla, ba noppi
séddale ko ña fa toogoon.
Mu jox leen itam jën, ba ñu
doyal sëkk.
12 Bi ñu lekkee ba regg,
Yeesu ne taalibe ya: «Da-
jaleleen desitu mburu mi,
ba dara du ci réer.»
13 Ñu dajale ko, daldi
feesal fukki pañe ak ñaar ak
desiti juróomi mburu, yi ñu
doon lekk.
14 Bi nit ña gisee firnde
jooju Yeesu wone, ñu
ne: «Dëgg-dëgg kii mooy
Yonent, bi wara ñëw ci
àddina!»
15 Yeesu gis ne dañu koo
nara jëlsi, fal ko buur. Mu
bàyyi leen fa, dellu moom
rekk ca tund wa.

Yeesu dox na ci ndox

16 Bi timis jotee taalibeem
ya wàcc ca tefes ga,
17 dugg ci gaal, di jàll dex
gi, jëm dëkku Kapernawum.
Booba guddi woon na, te
Yeesu agseegul ci ñoom.
18 Dex gi yëngu na lool,
ndaxte da doon ngelaw ak
doole.
19 Bi ñu joowee lu wara tol-
look juróom benni kilomet,
ñu séen Yeesu, muy dox ci
kaw dex gi, jëm ci ñoom, ñu
daldi tiit.
20 Waaye Yeesu ne leen:
«Man la, buleen tiit!»
21 Noonu ñu nangu koo
dugal ca gaal ga, gaal ga
daldi teer ca saa sa ca fa ñu
bëggoona wàcc.
22 Ca ëllëg sa mbooloo,
ma des ca geneen wàllu dex
ga, gis ne genn gaal ga fa
nekkoon rekk dem na. Xam
nañu ne Yeesu bokku ko
woon ak taalibe ya, ndaxte
ñoom rekk a àndoon.
23 Waaye yeneen gaal yu
jóge dëkku Tiberyàdd ñëw,
teer ca wetu fa ñu lekke
woon mburu ma, gannaaw
bi Boroom bi santee Yàlla ba
noppi.
24 Bi mbooloo ma gisee ne
Yeesu walla taalibe ya kenn
nekkatu fa, ñu dugg ca gaal
yooyu, dem seeti ko Kaper-
nawum.

Yeesu mooy ñam wiy joxe dund

25 Bi ñu fekkee Yeesu ca
geneen wàllu dex ga, ñu ne
ko: «Kilifa gi, kañ nga fi
ñëw?»
26 Yeesu ne leen: «Ci dëgg-
dëgg maa ngi leen koy wax,
firnde yi ngeen gis taxul
ngeen may seet. Yéena ngi
may wër ndax mburu, mi
ngeen lekk ba suur.
27 Buleen liggéeyal ñam
wuy yàqu; li gën mooy ñam
wu sax abadan tey joxe
dund gu dul jeex. Ñam
woowule, Doomu nit ki dina
leen ko jox, ndaxte moom la
Yàlla Baay bi tànn, mu nekk
ndawam.»
28 Noonu ñu laaj ko ne:
«Lu nu wara liggéey, ngir
matal jëf yi neex Yàlla?»
29 Yeesu ne leen: «Jëf ji
neex Yàlla, moo di gëm ki
mu yónni.»
30 Ñu ne ko: «Ban firnde
nga nu mana won, ngir nu
gëm la? Ban liggéey nga
nara def?
31 Sunuy maam dunde
nañu mànn ca màndiŋ ma,

ndaxte Mbind mi nee na:
“Jox na leen, ñu lekk ñam
wu wàcce ca asamaan.”»
32 Yeesu waxaat ne: «Ci
dëgg-dëgg maa ngi leen
koy wax, du Musaa moo
leen jox ñam woowu wàcce
ca asamaan; sama Baay ci
boppam, moo leen di jox
ñam wu wóor, wi wàcce ca
asamaan.
33 Ndaxte ñam, wi Yàlla di
joxe, mooy ñam wiy wàcce
ci asamaan tey jox àddina si
dund.»
34 Ñu ne ko nag: «Sang
bi, kon dee nu faral di jox ci
ñam woowe!»
35 Yeesu ne leen: «Man
maay ñam wiy joxe dund.
Ku ñëw ci man, doo xiif
mukk; te ku ma gëm, doo
mar.
36 Waaye wax naa leen ko
ba noppi; gis ngeen ma te
taxul ngeen gëm!
37 Képp ku ma Baay bi jox
dina ñëw ci man, te duma
dàq mukk ki may fekksi.
38 Ndaxte wàccewuma
ci asamaan ngir def sama
bëgg-bëgg, waaye damay
matal bëgg-bëggu ki ma
yónni.
39 Lii mooy bëgg-bëggu
ki ma yónni: bu ma ñàkk
kenn ci ñi mu ma may, te
dafa bëgg it ma dekkal leen
keroog bés bu mujj ba.
40 Ndaxte lii mooy bëgg-
bëggu Baay bi: képp ku gis
Doom ji te gëm ko, am dund
gu dul jeex, te bés bu mujj
ba, dinaa ko dekkal!»
41 Yawut ya tàmbali di
ñurumtoo Yeesu, ndaxte
dafa ne: «Maay ñam wi
wàcce ci asamaan.»
42 Ñu naan: «Ndax kii
du Yeesu, doomu Yuusufa?
Xam nanu ndeyam ak
baayam. Kon nag lu tax
léegi mu naan, mi ngi jóge
asamaan?»
43 Yeesu ne leen:
«Bàyyileen seen ñurumtu
bi.
44 Kenn manula ñëw ci
man te Baay, bi ma yónni,
xiirtalu la ci; te man dinaa
la dekkal keroog bés bu mujj
ba.
45 Yonent yi bind nañu
kàddu gii: “Yàlla dina leen
jàngal ñoom ñépp.” Kon
nag ku déglu te nangu waxi
Baay bi, dina ñëw ci man.
46 Tekkiwul ne kenn mas
na gis Baay bi. Ki jóge ci
Yàlla doŋŋ a ko gis.
47 Ci dëgg-dëgg maa ngi
leen koy wax, ku gëm am
nga dund gu dul jeex.
48 Maay ñam wiy joxe
dund.
49 Seeni maam lekk nañu
mànn ca màndiŋ ma, teewul
dee nañu.
50 Waaye ñam wiy wàcce
ci asamaan, ku ko lekk, doo
dee.
51 Man maay ñam wiy
dund te wàcce ci asamaan.
Ku lekk ci ñam wii, dinga
dund ba fàww. Te it ñam wi
may joxeji, sama yaram la;
dama koy joxe ngir àddina
mana dund.»
52 Noonu Yawut ya wer-
ante werante wu tàng ci
seen biir naan: «Naka la nu
waa jii mana joxe yaramam,
ngir nu lekk ko?»
53 Yeesu ne leen: «Dëgg-
dëgg maa ngi leen koy wax,
bu ngeen lekkul yaramu

Doomu nit ki te naanuleen
deretam, dungeen am dund
ci yéen.
54 Ku lekk sama yaram te
naan sama deret, am nga
dund gu dul jeex, te dinaa
la dekkal keroog bés bu mujj
ba.
55 Ndaxte sama yaram
mooy ñam wu wóor wi, te
sama deret mooy naan gu
wóor gi.
56 Kiy lekk sama yaram tey
naan sama deret dina sax ci
man, ma dëkk ci moom.
57 Baay bi ma yónni mu
ngi dund, te maa ngi dund
jaarale ko ci moom; noonu
itam ku may lekk dina dund
jaarale ko ci man.
58 Kon nag ñam wi wàcce
ci asamaan a ngi noonu;
bokkul ak ñam wa seeni
maam lekkoon te faatu. Ku
lekk ñam wii may wax dinga
dund ba fàww.»
59 Baat yooyu la Yeesu
wax, bi mu doon jàngle ca
jàngu ba ca Kapernawum.

Taalibey Yeesu yu bare weddi nañu

60 Bi ñu dégloo Yeesu ba
noppi, taalibeem yu bare
nee nañu: «Njàngle mii de,
jafe na! Kan moo ko mana
déglu?»
61 Yeesu gis ne taalibeem
yaa ngi ñurumtoo loolu, mu
ne leen: «Ndax li ma wax da
leena jaaxal?
62 Lan mooy am nag, bu
fekkee gis ngeen Doomu
nit ki dellu, yéeg fa mu
jëkkoona nekk?
63 Xelu Yàlla mi mooy joxe
dund; ñam wi jariñul dara.
Kàddu yi ma leen wax, ci
Xelum Yàlla lañu jóge te
ñooy joxe dund.
64 Waaye am na ci seen biir
ñu ko gëmul.»

Ndaxte Yeesu xamoon na
ca njàlbéen ga ñan ñoo
ko waroona gëmadi ak kan
moo ko waroona wor.
65 Mu dolli ca it ne:
«Looloo tax ma ne, kenn
manula ñëw ci man te Baay
bi mayu la, nga agsi.»
66 Ci loolu taalibeem yu
bare dëpp, bañatee ànd ak
moom.
67 Yeesu daldi wax ak
fukki taalibe yi ak ñaar ne
leen: «Mbaa bëgguleena
dem, yéen itam?»
68 Simoŋ Piyeer ne ko:
«Boroom bi, ci kan lanuy
dem? Yaa yor kàddu yiy joxe
dund gu dul jeex.
69 Léegi nun gëm nanu te
xam nanu ne yaa di Aji Sell,
ji jóge ci Yàlla.»
70 Yeesu ne leen: «Xanaa
du maa leen tànn, yéen fukk
yi ak ñaar? Moona, am na
ci yéen koo xam ne seytaane
la!»
71 Yudaa miy doomu
Simoŋ Iskariyo la doon wax.
Ndeke Yudaa, la muy bokk
lépp ca fukki taalibe ya ak
ñaar, moo ko naroona wor.

7

Yeesu ca màggalu Mbaar ya

1 Gannaaw loolu Yeesu
doon na wër diiwaanu
Galile.
2 Bëggul woona dem dii-
waanu Yude, ndaxte Yawut
ya dañu ko doon wuta rey.

Fekk na bésu xewu Yawut
ya, ñu koy wax màggalu
Mbaar ya, mu ngi doon jubsi.
3 Noonu rakki Yeesu yu
góor ya ne ko: «Jóge fi
te dem diiwaanu Yude, ngir
say taalibe gis, ñoom itam,
jaloore yi ngay def.
4 Ku bëgga siiw, doo nëbb
say jëf. Boo demee bay wone
jaloore yu mel ni, fexeel ba
ñépp gis la.»
5 Rakkam yi dañu doon
wax loolu, ndaxte ñoom
itam gëmuñu ko woon.
6 Yeesu ne leen: «Sama
waxtu jotagul. Ci yéen nag,
waxtu yépp a baax.
7 Àddina du leen bañ
waaye bañ na ma, man,
ndaxte maa wax ne seeni jëf
baaxul.
8 Yéen nag demleen
màggal ga. Demaguma
màggal googu, ndaxte sama
waxtu jotagul.»
9 Bi mu leen waxee loolu
ba noppi, moom mu des
Galile.
10 Bi rakkam ya demee ca
màggal ga, Yeesu itam sooga
dem te kenn yégu ko; sii-
walul demam.
11 Fekk Yawut yaa nga ko
doon seet ca màggal ga te
naan: «Ana waa ji?»
12 Ca biir mbooloo ma ñu
ngi doon déeyante, di wax
ci ay mbiram. Ñii naan:
«Nit ku baax la.» Ñee naan:
«Déedéet, day nax nit ñi.»
13 Waaye kenn ñemewu
koo tudd ca kaw, ndaxte
dañoo ragaloon Yawut ya.

Yeesu jàngle na ca màggal ga

14 Bi ñu demee ba ca diggu
màggal ga, Yeesu dem di
jàngle ca kër Yàlla ga.
15 Yawut ya nag jaaxle,
daldi ne: «Nu waa jii def
ba xam lii lépp, moom mi
jàngul?»
16 Yeesu daldi leen wax ne:
«Li may jàngle, jógewul ci
man, waaye ci ki ma yónni
la jóge.
17 Ku fas yéenee wéy ci
bëgg-bëggu Yàlla, dina xam
ndax sama njàngle ci Yàlla
la jóge, walla ci sama coo-
bare.
18 Nit kiy wax ci coobar-
reem nag, day wuta màggal
boppam, waaye kiy wuta
màggal ki ko yónni, dëgg
rekk lay wax te jubadiwul
fenn.
19 Xanaa du Musaa moo
leen jox ndigali Yàlla yi?
Waaye kenn ci yéen sàmmu
ko! Lu tax ngeen bëgg maa
rey?»
20 Mbooloo ma ne ko:
«Xanaa dangaa am ay rab!
Ku lay wuta rey?»
21 Yeesu ne leen: «Benn
jaloore rekk laa def, te yéen
ñépp ngeen jaaxle!
22 Li leen Musaa jox
ndigalu xarafal gone yi —
jógewul kat ci Musaa; mi
ngi tàmbalee ci seen maami
cosaan— moo tax ba ngeen
nangoo xarafal nit ci bésub
noflaay bi.
23 Bu ngeen manee xarafal
nit ci bésub noflaay bi, ngir
baña wàcc yoonu Musaa,
lu tax nag ngeen mere ma,
ndax li ma ci wéral nitu
lëmm?

24 Bàyyileen di àtte ci ni
ngeen di gise, te di àtte
dëgg.»

Ndax Yeesu mooy Almasi bi?

25 Am na ci waa Yerusalem
ñu doon wax naan: «Xanaa
du nit kii lañuy wuta rey?
26 Xool-leen, mi ngi
waaraate ci biir nit ñi, te
kenn du ko wax dara. Ndax
sunu kilifa yi dañoo xam ne
mooy Almasi bi?
27 Waaye waa ji, xam nanu
fu mu jóge, te saa su Almasi
bi dee dikk, kenn du xam fu
mu bàyyikoo.»
28 Yeesu di jàngle ca kër
Yàlla ga, daldi wax ca kaw
ne: «Ndax xam ngeen ma te
xam fi ma jóge? Ñëwaluma
sama bopp, waaye ki ma
yónni, ku wóor la. Yéen
xamuleen ko.
29 Man xam naa ko, ndaxte
ca moom laa jóge, te itam
moo ma yónni.»
30 Noonu ñu koy wuta
jàpp, waaye kenn manalu ko
woon dara, ndaxte waxtoom
jotagul woon.
31 Moona nag, ñu bare ca
mbooloo ma gëm nañu ko.
Ñu nga naan: «Ndax bés
bu Almasi bi dikkee, ay firn-
deem dina ëpp yu nit kii?»
32 Farisen ya daldi dégg la
mbooloo ma doon déeyante
ci mbirum Yeesu. Sarxalkat
yu mag ya ak Farisen ya
yebal ay alkaati yu daan
wottu kër Yàlla ga, ngir ñu
jàppi ko.
33 Yeesu wax ne: «Dinaa
nekk ak yéen fi ak ab diir,
sooga dem ci ki ma yónni.
34 Dingeen ma seet, waaye
dungeen ma gis; te dungeen
mana dem fa may nekk.»
35 Yawut ya di laajante ci
seen biir naan: «Fu muy
dem fu nu ko dul fekk?
Mbaa du dafa nara dem
ca Yawut, ya gàddaaye ca
Gereg ya, te jàngali Gereg
ya?
36 Lan la baat yii mu wax
di tekki: “Dingeen ma seet
waaye dungeen ma gis,” ak:
“Dungeen mana dem fa may
nekk”?»
37-38 Bés ba mujjoon ca
màggal ga moo ca ëpp solo;
keroog Yeesu taxaw, wax
ca kaw ne: «Ku mar, na
ñëw ci man; ku gëm, na
naan! Ndaxte Mbind mi
nee na: “Ndox mu bare
muy dundale dina xellee ci
dënnam.”»
39 Booba li ko taxoon di
wax mooy Xelu Yàlla, mi ñi
ko gëm naroona jot. Fekk na
joxeeguñu woon Xelu Yàlla
mi, ndaxte ndamu Yeesu
feeñagul woon.
40 Bi ñu déggee wax jooja,
am ay nit ca mbooloo ma ñu
naan: «Dëgg-dëgg kii mooy
Yonent bi wara ñëw.»
41 Ñeneen naan: «Mooy
Almasi bi.» Ña ca des it
ne: «Waaye nan la Almasi bi
mana jógee Galile?
42 Mbind mi wax na ne, Al-
masi bi ci xeetu Daawuda lay
wàcce te Betleyem, dëkku
Daawuda, lay jóge.»
43 Noonu féewaloo daldi
am ca biir mbooloo ma ndax
Yeesu.
44 Am na ca ñoom ñu ko
bëggoona jàpp, waaye kenn
manalu ko woon dara.

Njiiti Yawut yi gëmuñu Yeesu

45 Bi alkaati ya delloo,
sarxalkat yu mag ya ak
Farisen ya laaj leen ne: «Lu
tax indiwuleen ko?»
46 Alkaati ya ne leen:
«Kenn masula waxe ni nit
kooku!»
47 Noonu Farisen ya laaj
leen: «Mbaa naxuñu leen,
yéen itam?
48 Ndax am na kenn ci
sarxalkat yi walla ci Farisen
yi ku ko gëm? Déedéet.
49 Waaye mbooloo mi xa-
muñu yoonu Musaa; ñu alku
lañu!»
50 Nikodem bokkoon na ca
Farisen ya fa nekkoon. Fekk
moo seeti woon Yeesu lu ji-
itu. Mu ne leen:
51 «Ndax ci sunu yoon,
man nañoo daan kenn te
dégluwuñu ko, mbaa ñu
xam lu mu def?»
52 Ñu ne ko: «Mbaa du
yaw itam dangaa bokk ci di-
iwaanu Galile? Gëstul, kon
dinga xam ne benn yonent
masula jóge Galile.»
53 Gannaaw loolu ku ci
nekk dellu sa kër.

8

Jigéen ji doon njaaloo

1 Yeesu moom, dem ca
tundu Oliw ya.
2 Ca ëllëg sa ca fajar,
mu dellu ca kër Yàlla ga,
mbooloo ma fa teewoon wër
ko. Mu toog, tàmbali di leen
jàngal.
3 Xutbakat ya ak Farisen
ya indi jenn jigéen ju ñu
bettoon muy njaaloo, ñu tax-
awal ko ca diggu mbooloo
ma.
4 Noonu ñu ne Yeesu: «Kil-
ifa gi, jigéen jii de, dañu koo
bett muy njaaloo.
5 Ci ndigali Yàlla yi, jigéen
ju njaaloo, Musaa dafa san-
taane ñu sànni ko ay xeer,
ba mu dee. Yaw nag, lu ciy
sa xalaat?»
6 Loolu nag, dañu ko doon
wax ngir seetlu ko, ndaxte
bëggoon nañoo tiiñal Yeesu.
Yeesu sëgg, di bind ak
baaraamam ci suuf.
7 Bi laaj ya baree, mu siggi
ne leen: «Ku masula def
bàkkaar ci yéen, na ko jëkka
sànniy xeer.»
8 Noonu mu sëggaat, dellu
di bind ci suuf.
9 Bi ñu déggee loolu, ñuy
rocceeku kenn-kenn, mag ña
jiitu. Yeesu rekk des fa,
jigéen ja taxaw ca kanamam.
10 Mu daldi siggi ne ko:
«Jigéen ji, ana ñi la doon jiiñ
njaaloo? Ndax kenn tegu la
tooñ?»
11 Mu ne ko: «Kenn, Sang
bi.» Yeesu ne ko: «Man
it ci sama wàll, duma la
daan. Demal, waaye bul
defati bàkkaar.»

Li Yeesuy wax mooy dëgg

12 Yeesu jubluwaat ca
mbooloo ma ne leen: «Man
maay leeru àddina si. Ku ma
topp doo dox cig lëndëm,
waaye dinga am leeru
dund.»
13 Farisen ya ne ko: «Yaw
yaay seedeel sa bopp, kon li
ngay wax du dëgg.»
14 Yeesu ne leen: «Maa ngi
seedeel sama bopp, teewul
li may wax di dëgg, ndaxte
xam naa fa ma bàyyikoo,
xam fa ma jëm. Waaye yéen

xamuleen fa ma bàyyikoo ak
fa ma jëm.
15 Ci gis-gisu àddina ngeen
di àttee; man duma àtte
kenn.
16 Teewul nag, su ma de-
mee bay àtte, bu jub lay
doon, ndaxte du man rekk
ay àtte, waaye Baay, bi ma
yónni, daf ciy ànd ak man.
17 Seen yoon dafa wax
ne seedes ñaari nit a gëna
wóor.
18 Man maa ngi seedeel
sama bopp, te Baay bi ma
yónni mi ngi may seedeel
itam.»
19 Ñu laaj ko ne: «Kuy sa
baay?» Yeesu ne leen: «Xa-
muleen ma, xamuleen sama
Baay. Bu ngeen ma xamoon,
xam ko.»
20 Bi muy wax loolu,
Yeesoo nga doon jànglee
ca kër Yàlla ga, ca wetu
fa ñu doon denc asaka ya.
Kenn manu ko woona jàpp,
ndaxte waxtoom jotagul.
21 Yeesu dellu ne leen:
«Maa ngi dem; dingeen ma
seet, waaye seen bàkkaar
ngeen di deeyaale. Fa ma
jëm, dungeen fa mana dem.»
22 Yawut yay waxante
naan: «Nee na kat, fa mu
jëm, dunu fa mana dem.
Mbaa du day xaruji?»
23 Yeesu ne leen: «Yéen,
fii ngeen bawoo, ci suuf,
waaye man ca kaw laa
jóge. Àddina ngeen soqikoo,
waaye man bokkuma ci.
24 Looloo tax ma ne, ci
seeni bàkkaar ngeen di
dee. Bu ngeen gëmul ki ma
nekk, dingeen dee ci seeni
bàkkaar.»
25 Ñu ne ko: «Yaay kan?»
Mu ne leen: «Li ma leen
waxoon ca njàlbéen ga.
26 Li ma mana wax ci yéen
ba àtte leen, bare na. Waaye
ki ma yónni, ku wóor la, te li
mu ma wax rekk laay jottali
àddina.»
27 Xamuñu woon ne, Yàlla
Baay bee tax muy wax.
28 Yeesu nag ne leen: «Bu
ngeen yékkatee Doomu nit
ki, dingeen xam ne Maay ki
Nekk*. Dingeen xam ne it,
duma def dara man ci sama
bopp. Li ma Baay biy jàngal
rekk laay wax.
29 Te it ki ma yónnee ngi
ànd ak man; masu maa
bàyyi ma wéet, ndaxte li ko
neex rekk laay def.»
30 Bi ñuy dégg Yeesu di
wax loolu, ñu bare daldi koy
gëm.

Waa kër Ibraayma

31 Yeesu ne Yawut ya ko
gëmoon: «Bu ngeen saxee
ci li ma wax, nekk ngeen
samay taalibe ci lu wóor.
32 Te it dingeen xam dëgg
gi, te dëgg gi dina leen
goreel.»
33 Ñu ne ko: «Nun ci
Ibraayma lanu soqikoo te
masunoo nekk jaamu kenn.
Nan nga nu mana waxe ne
dinañu leen goreel?»
34 Yeesu ne leen: «Ci dëgg-
dëgg maa ngi leen koy wax,
képp kuy bàkkaar, jaamu
bàkkaar la.

* **8:28** ***Maay ki Nekk*** mooy turu Yàlla, wi mu feeñal yonentam Musaa, te ëmb melo wu sax wu Yàlla.

35 Te jaam du bokk ci kër
gi ba fàww, waaye doom,
moom, ci kër gi la bokk ba
fàww.
36 Kon nag bu leen Doom
ji defee gor, dingeen doon ay
gor tigi.
37 Xam naa ne askanu
Ibraayma ngeen. Waaye
yéena ngi may wuta rey,
ndaxte li may jàngle xajul ci
yéen.
38 Li ma sama Baay won
laay wax; waaye yéen, li
leen seen baay di wax ngeen
di def.»
39 Ñu ne ko: «Ibraayma
mooy sunu baay.» Yeesu ne
leen: «Bu ngeen dee waa
kër Ibraayma, dingeen jëfe
ni moom.
40 Léegi nag yéena ngi
may wuta rey, man mi leen
jottali dëgg, gi ma jële ca
Yàlla. Ibraayma deful lu ni
mel.
41 Li ngeen donne ci seen
baay rekk ngeen di def.» Ñu
ne ko: «Nun de, dunu doomi
araam. Benn baay rekk lanu
am, mooy Yàlla.»

Waa kër Seytaane

42 Yeesu ne leen: «Bu Yàlla
doon seen baay, dingeen
ma bëgg, ndaxte ca moom
laa jóge, ñëw ci ndigalam.
Ñëwaluma sama bopp,
waaye moo ma yónni.
43 Lu tax dégguleen li ma
leen wax? Li ko waral moo
di manuleen koo déglu.
44 Seytaane mooy seen
baay, te bëgg-bëggam
ngeen di bëgg di def.
Bóomkat la masa doon. Du
taxaw mukk ci dëgg, ndaxte
dëgg nekkul ci moom. Buy
fen, dëppoo na ak jikkoom,
ndaxte fenkat la, te ci moom
la fen soqikoo.
45 Waaye man damay wax
dëgg, moo tax gëmuleen
ma.
46 Kan ci yéen moo mana
seede ne bàkkaar naa? Su
ma waxee dëgg nag, lu tax
dungeen ma gëm?
47 Ku nekk doomu Yàlla
dina déglu ay waxam.
Waaye nekkuleen doomi
Yàlla, looloo tax dungeen
déglu.»

Li Yeesu seede ci mbiram

48 Yawut ya ne ko: «Ndax
danoo waxul dëgg, bu nu
nee, nitu Samari nga te dan-
gaa am ay rab?»
49 Yeesu ne leen: «Awma
rab; waaye sama Baay laay
teral, te yéen dangeen may
toroxal.
50 Wutumaa màggal sama
bopp. Keneen a ma koy
wutal te mooy àtte.
51 Ci dëgg-dëgg maa ngi
leen koy wax, kuy sàmm
sama wax doo dee mukk.»
52 Yawut ya ne ko: «Léegi
wóor nanu ne dangaa am
ay rab! Ibraayma faatu na,
yonent yépp faatu, yaw nga
naan: “Kuy sàmm sama wax
doo ñam dee.”
53 Sunu baay Ibraayma
faatu na; mbaa du dangaa
defe ne yaa ko gëna màgg?
Yonent yi itam faatu nañu.
Waaw, loo teg sa bopp?»
54 Yeesu ne leen: «Su
ma dee màggal sama bopp,
du am maana. Sama Baay
a may màggal, moom mi

ngeen naan, mooy seen Yàlla.
55 Xamuleen ko nag; man
maa ko xam. Su ma ne
woon xawma ko, ab fenkat
laay doon ni yéen. Waaye
xam naa ko te maa ngi sàmm
waxam.
56 Seen baay Ibraayma bég
na, bi mu yégee sama ngan.
Bi mu ko gisee it, bég na ci
lool.»
57 Yawut ya ne ko: «Am-
aguloo juróom fukki at,
ba noppi naan gis nga
Ibraayma?»
58 Yeesu ne leen: «Ci dëgg-
dëgg maa ngi leen koy wax,
laata ñuy sàkk Ibraayma,
fekk na ma doon ki ñuy wax
Maay ki Nekk†.»
59 Noonu ñu for ay xeer,
bëgg ko koo sànni ngir rey
ko. Waaye Yeesu nëbbu,
génn kër Yàlla ga.

9

Yeesu faj na gumbag jud-duwaale

1 Amoon na fu Yeesu jaa-
roon, gis fa waa ju jud-
duwaale gumba.
2 Taalibeem ya laaj ko ne:
«Kilifa gi, lu tax waa jii
judduwaale gumba? Ndax
bàkkaaram a ko waral,
walla bu waajuram?»
3 Yeesu ne leen: «Ajuwul
ci bàkkaaram walla ci bu
waajuram. Waaye loolu dafa
am, ngir jëfi Yàlla yi feeñ ci
moom.
4 Bëccëg lanu wara matal
jëfi ki ma yónni; guddi dina
ñëwi, goo xam ne kenn du ci
mana liggéey.
5 Ci bi may nekk àddina,
maay leeru àddina.»
6 Bi Yeesu waxee loolu ba
noppi, dafa daldi tifli, jaxase
lor wa ak ban, tay ko ci bëti
gumba ga ne ko:
7 «Demal sëlmu ci bëtu
Silowe.» Silowe mi ngi tekki
«Yónni nañu ko.» Gumba ga
daldi dem sëlmuji, délsi di
gis.
8 Dëkkandoom yi ak ñi ko
xame woon bu jëkk ci yel-
waan naan: «Xanaa du kii
moo daan toog, di yelwaan?»
9 Ñii naan: «Moom la
de!» Ñee naan: «Du moom!
Dañoo niroo rekk.» Mu
daldi leen ne: «Man la de!»
10 Ñu ne ko: «Lu ubbi say
bët?»
11 Mu ne leen: «Ku ñuy
wax Yeesu moo tooyal ban,
tay ko ci samay bët, ne
ma: “Demal sëlmu ci bëtu
Silowe.” Ma dem nag
sëlmuji, daldi gis.»
12 Ñu ne ko: «Ana waa ji?»
Mu ne leen: «Xawma fu mu
nekk.»

Farisen laaj nañu gumba, gi ñu wéral

13 Noonu ñu daldi indil
Farisen yi nit ki gumba
woon.
14 Ndekete Yeesu, bés bi
mu tooyale ban, ubbi bëti
gumba ga, bésub noflaay la
woon.
15 Looloo tax Farisen ya di
laajaat waa ja fi mu jaar bay
gis léegi. Mu ne leen: «Dafa
tay ban ci samay bët, ma
sëlmuji, ba fi ma nekk maa
ngi gis.»

† **8:58** Seetal ci 8.28.

16 Ci noonu am ca Farisen
ya ñu naan: «Ki def lii, man-
ula jóge ca Yàlla, ndaxte top-
pul ndigalu bésub noflaay
bi.» Ñeneen it di wax ne:
«Nan la boroom bàkkaar
mana wonee yii firnde?»
Noonu ñu daldi féewaloo ci
seen biir.
17 Farisen ya laajaat ka
gumba woon ne ko: «Yaw,
loo wax ci moom? Yaw de la
ubbil say bët.» Mu ne leen:
«Yonent la.»
18 Yawut ya manuñu
woona nangu ne, nit ka
dafa gumba woon tey gis
léegi, ñu daldi wooluji ay
waajuram,
19 laaj leen ne: «Ndax kii
mooy seen doom, ji ngeen ne
gumba judduwaale la? Kon
fu mu jaar, bay gis léegi?»
20 Waajur ya ne leen:
«Xam nanu ne daal, sunu
doom la te dafa judduwaale
gumba.
21 Waaye ni mu def léegi
bay gis, xamunu ko, te xam-
unu it ki ko ubbil ay bëtam.
Laajleen ko; magum jëmm
la, te man na tontul bop-
pam.»
22 Ragal Yawut ya nag
moo taxoon waajuri nit ka
waxe noonu, ndaxte Yawut
ya dañoo mànkoo woon ne,
képp ku seede ne Yeesu
mooy Almasi bi, ñu dàq la ca
jàngu ba.
23 Looloo tax waajur ya ne:
«Laajleen ko; magum jëmm
la.»
24 Farisen ya dellu
woowaat ka gumba woon
ne ko: «Waxal sa digganteek
Yàlla. Xam nanu ne waa
joojee boroom bàkkaar la.»
25 Mu ne: «Xawma ndax
boroom bàkkaar la am déet.
Li ma xam daal mooy gumba
woon naa, te léegi maa ngi
gis.»
26 Ñu laaj ko ne: «Lu mu
la def? Nu mu la ubbile say
bët?»
27 Mu ne leen: «Wax naa
leen ko ba noppi, waaye
dégluwuleen ma. Lu ngeen
bëgg ci ma di ko wax, di
waxaat? Xanaa dangeena
bëgga nekk yéen itam ay
taalibeem?»
28 Ci kaw loolu ñu daldi ko
saaga ne ko: «Yaw yaay taal-
ibeem. Nun, taalibey Musaa
lanu.
29 Xam nanu ne Yàlla wax
na ak Musaa; waaye kii, xa-
munu sax fu mu jóge.»
30 Waa ja ne leen: «Loolu
de, doy na waar! Xamuleen
fu mu jóge, te moo ubbi
samay bët!
31 Xam nanu ne Yàlla
du déglu boroom bàkkaar.
Waaye nag, dina déglu ki
koy ragal tey def coobareem.
32 Bi àddina sosoo ba tey,
masuñoo dégg nit ku ubbi
bëti gumbag judduwaale.
33 Kon nit kookee nag, bu
jógewul woon ca Yàlla, du
mana def dara.»
34 Ñu ne ko: «Yaw, ci
biir bàkkaar nga juddoo, ba
noppi di nu jàngal?» Noonu
ñu dàq ko ca jàngu ba.

Ngumbag xel

35 Yeesu daldi yég ne dàq
nañu nit ka. Bi mu dajeek
moom, mu ne ko: «Ndax
gëm nga Doomu nit ki?»

36 Waa ja ne ko: «Wax ma
mooy kan, Sang bi, ba ma
man koo gëm.»
37 Yeesu ne ko: «Gis nga ko
ba noppi, te mooy kiy wax ak
yaw.»
38 Waa ja ne: «Boroom
bi, gëm naa la.» Noonu mu
jaamu Yeesu.
39 Yeesu ne ko: «Àttee ma
taxa ñëw àddina, ngir ñi
gumba gis, ñiy gis gumba.»
40 Bi Farisen ya nekkoon
ak moom déggee loolu, ñu
ne ko: «Xanaa kon nun it
danoo gumba?»
41 Yeesu ne leen: «Bu
ngeen gumba woon,
dungeen am bàkkaar, waaye
fi ak yéena ngi naan: "Nu
ngi gis," ci bàkkaar ngeen di
dëkk.

10

Misaal ci mbirum sàmm bi ak xar yi

1 «Ci dëgg-dëgg maa ngi
leen koy wax, ku jaar feneen
fu dul ci buntu gétt gi, kooku
sàcc la, saay-saay la.
2 Waaye ki jaar ci bunt bi,
mooy sàmmu xar yi.
3 Wottukat bi dina ko ub-
bil bunt bi, xar yiy dégg
baatam. Xar yi mu moom
nag, bu ci nekk dina la woo
ci sa tur, ba noppi nga topp
ko ci biti.
4 Sàmm bi, bu génnee yi
mu moom yépp, dina leen
jiitu, ñu topp ko, ndaxte xam
nañu baatam.
5 Waaye duñu topp jaam-
bur; dañu koy daw, ndaxte
miinuñu baatam.»
6 Yeesu misaaloon na leen
loolu, waaye xamuñu lu mu
leen doon wax.
7 Noonu Yeesu newaat:
«Ci dëgg-dëgg maa ngi leen
koy wax, man maay buntu
gétt gi.
8 Ñi ma fi jiitu ñépp ay
sàcc lañu, ak ay saay-saay;
waaye xar yi dégluwuñu
leen.
9 Man maay bunt bi; ku
jaar ci man, dinga mucc,
dinga mana dugg ak a génn,
dinga am it mbooy goo mana
fore.
10 Sàcc bi moom, day
sàccsi rekk, di rey ak a
yàq. Man damaa ñëw, ngir
nit ñi am dund, ba nekk ci
naataange.
11 «Man maay sàmm bu
baax bi. Sàmm bu baax bi
day joxe bakkanam ngir ay
xaram.
12 Ki dul sàmm bi tey
liggéeyal xaalis rekk waaye
moomul xar yi, bu séenee
bukki, day daw, bàyyi fa xar
ya. Bu ko defee bukki ba dal
ca coggal ja, jàpp ca, tasaare
ya ca des.
13 Booba surga day daw,
ndaxte xaalis rekk lay
liggéeyal, faalewul xar ya.
14-15 «Man maay sàmm bu
baax bi. Ni ma xame Baay
bi te Baay bi xame ma ni,
noonu laa xame samay xar,
te ñoom it ni lañu ma xame.
Te it kat dinaa joxe sama
bakkan ngir xar yi.
16 Am naa yeneen xar yu
bokkul ci gétt gii. War naa
leena indi, ñoom it, te di-
nañu déglu sama baat. Benn
coggal ay am ak benn sàmm.

17 Baay bi bëgg na ma,
ndaxte damay joxe sama
bakkan ngir jëlaat ko.
18 Kenn du ko jële ci man;
maa koy joxe ci sama coo-
barey bopp. Am naa it sañ-
sañu joxe ko te am naa sañ-
sañu jëlaat ko. Loolu la ma
sama Baay sant.»
19 Kàddu yooyee ñoo
féewalewaat Yawut yi.
20 Ñu bare ca ñoom naan:
«Dafa ànd ak rab! Dafa dof!
Lu tax ngeen koy déglu?»
21 Waaye ñeneen naan:
«Nit ku am ay rab du waxe
nii. Ndax rab man na ubbi
bëti gumba?»

Yawut ya nanguwuñu Yeesu

22 Am bés ñu doon màggal
ca Yerusalem Bés ba ñu sel-
lale woon kër Yàlla ga; ci
jamonoy sedd la woon.
23 Yeesoo nga woon ca kër
Yàlla ga, di doxantu ca biir
Werandaa bu Suleymaan.
24 Yawut ya wër ko ne
ko: «Kañ nga nuy dindi ci
kumpa? Boo dee Almasi bi,
wax ko mu leer.»
25 Yeesu ne leen: «Wax
naa leen ko ba noppi, waaye
gëmuleen. Jëf yi may def
ci sama turu Baay ñoo may
seede.
26 Waaye gëmuleen
ndaxte bokkuleen ci samay
xar.
27 Samay xar dinañu dégg
sama baat; xam naa leen te
ñu ngi may topp.
28 Dama leen di jox dund
gu dul jeex; duñu sànku
mukk, te kenn du leen jële
ci sama loxo.
29 Baay bi ma leen jox, moo
gëna màgg lépp, te kenn
manula jële dara ci loxob
Baay bi.
30 Man ak Baay bi benn
lanu.»
31 Yawut ya daldi foraat ay
xeer, bëgg koo sànni, ngir
rey ko.
32 Noonu Yeesu ne leen:
«Def naa ci seen kanam jëf
yu baax yu bare ci ndigalu
Baay bi. Ban ci jëf yooyu
moo tax ba ngeen bëgg maa
sànni ay doj?»
33 Yawut ya ne ko: «Jëf
ju baax taxul nu bëgg laa
sànniy xeer, waaye dangay
suufeel turu Yàlla; yaw, nit
rekk nga, ba noppi di def sa
bopp Yàlla!»
34 Yeesu ne leen: «Bind
nañu ci seen téereb yoon
ne: “Yàlla nee na: Ay yàlla
ngeen.”
35 Yàlla wooye na “ay
yàlla” ñi mu yónnee
kàddoom, te xam nanu ne
kenn manula randal waxi
Yàlla.
36 Kon nu ngeen mana
waxe ne damay suufeel turu
Yàlla ndax li ma ne Doomam
laa, man mi Yàlla tànn,
yónni ma ci àddina?
37 Su ma deful sama jëfi
Baay, buleen ma gëm;
38 waaye su ma ko de-
fee, bu ngeen ma gëmul
sax, gëmleen boog samay
jëf, ngir ngeen xam te nangu
ne maa ngi nekk ci Baay bi te
Baay bi nekk na ci man.»
39 Ñu di ko wuta jàppaat,
waaye mu bàyyi leen fa,
dem.

40 Yeesu génn, jàllaat dexu
Yurdan, toog fa Yaxya daan
sóobe ci ndox bu jëkk.
41 Nit ñu bare ñëw ci
moom, te naan: «Yaxya de-
ful benn kéemaan, waaye li
mu wax ci kii yépp, dëgg
la.»
42 Noonu ñu bare gëm ko.

11

Deewu Lasaar

1 Amoon na benn waay
bu woppoon, ñu koy wax
Lasaar. Ma nga dëkkoon
Betani, moom ak Maryaama
ak Màrt, mi mu bokkaloon
ndey ak baay.
2 Maryaama mooy jigéen
jiy sottiji latkoloñ ci tànki Bo-
room bi, fompe ko kawaram.
Moom la càmmiñam Lasaar
woppoon.
3 Ñaari jigéeni Lasaar
yónnee ca Yeesu ne ko:
«Boroom bi, sa xarit wopp
na.»
4 Bi Yeesu déggee xibaar
boobu, mu ne: «Lasaar de,
woppam jooju du ko mujje;
day wone ndamu Yàlla, tey
màggal Doomu Yàlla ji.»
5 Yeesu soppoon na Màrt
ak Maryaama ak Lasaar.
6 Bi mu yégee nag ne
Lasaar wopp na, mu toogaat
yeneen ñaari fan ca bérab,
ba mu nekkoon.
7 Gannaaw loolu mu ne
taalibe ya: «Nanu dellu
Yude.»
8 Taalibe ya ne ko: «Kilifa
gi, yàggul dara waa Yude
doon nañu la wuta rey ak i
xeer, nga di fa dellu?»
9 Yeesu ne leen: «Xanaa
du bëccëg fukki waxtook
ñaar la? Kuy dox bëccëg,
du fakktalu, ndaxte day gis
leeru àddina si.
10 Waaye kuy dox guddi,
dina fakktalu, ndaxte leer
nekkul ci moom.»
11 Yeesu wax loolu, teg
ca ne: «Sunu xarit Lasaar
nelaw na, waaye maa ngi
dem yee ko.»
12 Taalibe ya ne ko: «Bo-
room bi, bu nelawee kay,
kon dina wér.»
13 Yeesu dafa bëggoona
wax ne, Lasaar dee na,
waaye taalibe yi dañoo
xalaatoon ne mbiri nelaw
rekk lay wax.
14 Ci kaw loolu Yeesu wax
ci lu leer ne: «Lasaar dee na.
15 Bég naa ngir yéen ndax
li ma fa nekkul, ngir seen
ngëm gëna dëgër. Waaye
nanu ko seeti.»
16 Noonu Tomaa, ki turam
di tekki «Séex bi», daldi ne
yeneen taalibe ya: «Nanu
dem nun itam, deeyandoo
ak moom!»

Yeesu mooy ndekkite,
mooy dund

17 Bi Yeesu agsee, mu fekk
ne bi ñu dencee Lasaar ak
léegi, mat na ñeenti fan.
18 Betani ma nga woon ca
wetu Yerusalem, diggante bi
matul woon sax ñetti kilo-
met.
19 Yawut yu bare
ñëwoon nañu kër Màrt ak
Maryaama, ngir dëfal leen
ci seen deewu càmmiñ.
20 Bi Yeesu ñëwee, Màrt
yég ko, dem di dajeek
moom; fekk booba Maryaa-
maa nga toogoon ca kër ga.

21 Màrt ne Yeesu: «Boroom bi, boo fi nekkoon de,
sama càmmiñ li du dee.
22 Waaye xam naa ne fii nu
tollu sax, loo ñaan Yàlla, mu
may la ko.»
23 Yeesu ne ko: «Sa
càmmiñ dina dekki.»
24 Màrt ne ko: «Xam naa
ne dina jóg bésu ndekkite la,
keroog bés bu mujj ba.»
25 Yeesu ne ko: «Man
maay ndekkite li, maay dund
gi. Ku ma gëm, boo deeyee
it, dinga dund.
26 Rax-ca-dolli kuy dund
te gëm ma, doo dee mukk.
Ndax gëm nga loolu?»
27 Mu ne ko: «Waaw, Boroom bi. Gëm naa ne yaay
Almasi bi, di Doomu Yàlla, ji
wara ñëw àddina.»
28 Bi Màrt waxee loolu, mu
daldi dem wooyi Maryaama
ne ko ci pett: «Kilifa gaa ngi
fi; mi ngi lay laaj.»
29 Bi Maryaama déggee
loolu, mu daldi jóg,
gaawantu dem ca Yeesu.
30 Te fekk duggagul woon
ca dëkk ba, waaye ma nga
woon ba tey ca bérab, ba mu
daje woon ak Màrt.
31 Noonu Yawut, ya
nekkoon ca kër ga di dëfal
Maryaama, gis ko mu ne
bërét génn, ñu daldi koy
topp, defe ne day jooyi ca
bàmmeel ba.
32 Bi Maryaama agsee nag
ca Yeesu, ba gis ko, mu
daanu ciy tànkam ne ko:
«Boroom bi, boo fi nekkoon,
sama càmmiñ du dee.»
33 Yeesu gis ne mi ngi jooy
te Yawut yi ànd ak moom
itam ñu ngi jooy. Mu daldi
jàq, am naqar wu réy.
34 Mu ne leen: «Fu ngeen
ko denc?» Ñu ne ko: «Kaay
gis, Sang bi.»
35 Yeesu jooy.
36 Noonu nag, Yawut ya ne:
«Gis ngeen ni mu ko bëgge
woon!»
37 Waaye am na ca ñoom
ñu doon wax naan: «Moom
mi ubbi bëti gumba gi, ndax
manul woona fexe ba Lasaar
du dee?»

Lasaar dekki na

38 Yeesu dellu am naqar
wu réy, daldi dem ca
bàmmeel ba. Pax la mu ñu
yett ci doj, ube ko xeer.
39 Yeesu ne: «Dindileen
xeer wi!» Màrt, jigéenu
ku dee ki ne ko: «Boroom bi, dina xasaw xunn
fii mu nekk, ndaxte am na ci
bàmmeel bi ñeenti fan.»
40 Yeesu ne ko: «Ndax
waxuma la ne boo gëmee,
dinga gis ndamu Yàlla?»
41 Ñu daldi dindi xeer wa.
Yeesu xool ci kaw, ne jàkk
asamaan, ñaan Yàlla ne:
«Baay, sant naa la ci li nga
ma déglu ba noppi.
42 Xam naa ne doo jóg ci di
ma déglu, waaye dama koy
wax, ngir nit ñi ma wër gëm
ne yaa ma yónni.»
43 Bi mu waxee loolu,
Yeesu woote ak baat bu
dëgër ne: «Lasaar, ñëwal ci
biti!»
44 Néew bi daldi génn,
ñu gis càngaay, li ñu takke
woon tànk yi ak loxo yi, ak
kaala, gi ñu muure woon
kanam gi. Yeesu ne leen:

«Tekkileen ko, bàyyi ko mu dem.»

Pexe yi jëm ci Yeesu

45 Yawut yu bare ca ña ñëwoon kër Maryaama te gis li Yeesu defoon, daldi koy gëm.
46 Waaye amoon na it ñu demoon ci Farisen ya, nettali leen la Yeesu defoon.
47 Farisen ya ak sarxalkat yu mag ya woo kureelu àttekat ya ne: «Nit kii kat, kéemaan yi muy def a ngi bëgga bare. Lu nuy def nag?
48 Ndaxte su nu ko bàyyee mu jàppoo nii, ñépp dinañu ko gëm, te kilifay Room yi dinañu ñëw, daaneel sunu kër Yàlla gi, tas sunu réew!»
49 Amoon na ca ñoom ku ñuy wax Kayif te mu nekkoon sarxalkat bu mag ba at mooma; mu ne leen: «Xamuleen ci mbir mi dara.
50 Xanaa xamuleen ne, kenn nit rekk dee ngir ñépp, mooy li gën ci yéen? Bu ko defee réew mi du tas.»
51 Loolu Kayif waxu ko woon ci sagoom, waaye li mu nekkoon sarxalkat bu mag ba at mooma, moo tax Yàlla xiirtal ko mu ne, Yeesu dina dee ngir réew mi.
52 Du woon rekk ngir xeet woowu, waaye ngir itam doomi Yàlla, yi tasaaroo yépp, dajaloo nekk benn.
53 Keroog la njiiti Yawut ya dogu ci rey Yeesu.
54 Taxoon na ba Yeesu dootul doxantu ci biir Yawut ya. Noonu mu dem ca gox bu jege màndiŋ ma, ca dëkku Efrayim. Foofa nag la toog ak ay taalibeem.
55 Bésu Mucc baa ngi doon jubsi, mu doonoon ag màggal ci Yawut yi, ba ñu bare ca waa àll ba di dem Yerusalem balaa booba, ngir sanguji set.
56 Ñu ngi doon wut Yeesu tey waxante ca kër Yàlla ga naan: «Lu ngeen ci xam? Ndax dina ñëw ci màggal gi walla déet?»
57 Sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya daldi santaane ne, bu kenn xamee fu Yeesu nekk, mu yégle ko, ngir ñu man koo jàpp.

12

Maryaama sotti na latkoloñ ci tànki Yeesu

1 Juróom benni fan laata ñuy màggal bésu Mucc ba, Yeesu dem na Betani, dëkku Lasaar, mi mu dekkal.
2 Foofa ñu defaral ko fa reer. Màrt moo ko doon séddale, te Lasaar bokkoon na ca gan ña.
3 Noonu Maryaama daldi jël liibaru latkoloñ ju raxul ju ñuy wax nàrd, tey jar lu baree bare. Mu sotti ko ci tànki Yeesu, ba noppi fomp ko ak kawaram. Xetu latkoloñ gi gilli ci kër gi yépp.
4 Kenn ca taalibey Yeesu ya, muy Yudaa Iskariyo, mi ko nara wor, daldi ne:
5 «Lu tax jaayewuñu latkoloñ jii peyu atum lëmm, jox ko miskin yi?»
6 Waaye bi muy wax loolu, xalaatul woon miskin yi, ndaxte sàcc la woon; moo yoroon boyetu xaalis bi, te daan ci sàkk.

7 Waaye Yeesu ne ko: «Bàyyi ko! Jekkoon na mu
denc ko ngir bés bu ñu may
suul.
8 Miskin yaa ngi ak yéen
bés bu nekk, waaye dungeen
ma gis ba fàww.»
9 Bi ñu yégee ne Yeesoo
nga fa, mbooloom Yawut
mu bare daldi dem Be-
tani. Yeesu rekk yóbbuwu
leen fa woon, waaye dañoo
bëggoona gisaale Lasaar, mi
Yeesu dekkaloon.
10 Sarxalkat yu mag ya
dogu ci ne dañuy reyaale
Lasaar,
11 ndaxte moo waral
Yawut yu bare dëddu leen,
gëm Yeesu.

Yeesu dugg na Yerusalem

12 Ca ëllëg sa mbooloo
mu bare, ma ñëwoon ca
màggalu bésu Mucc ba,
yég ne Yeesoo ngi jëmsi
Yerusalem.
13 Ñu daldi jël cari garab,
génn di ko teeru. Ñuy xaacu
naan:
«Osaana!
Yaw miy ñëw ci turu Boroom
bi, ku barkeel nga!
Na Yàlla barkeel buuru Is-
rayil!»
14 Yeesu wut cumbur, war
ko; ndaxte Mbind mi nee na:
15 «Buleen ragal, waa Siyoŋ.
Gis ngeen, seen buur a ngi
ñëw,
war mbaam mu ndaw.»
16 Yooyu yépp, taalibe ya
xamuñu woon ca saa sa lu
muy tekki; waaye gannaaw
bi ndamu Yeesu feeñee, ñu
fàttaliku ne, Mbind mi yégle
woon na loolu ci moom, te
amal nañu ko.
17 Ña nekkoon ak Yeesu
ñépp, bi muy wooyee Lasaar
mu génn ca bàmmeel ba
te mu dekkal ko, demoon
nañu, nettali la ñu gis.
18 Looloo tax mbooloo ma
teeru ko, ndaxte yégoon
nañu firnde jooju.
19 Farisen yi nag di wax-
ante naan: «Gis ngeen, man-
uleen ci dara; ñépp a ngi koy
topp!»

Yeesu wax na ci ni mu wara faatoo

20 Ca mbooloo ma, amoon
na ca ay Gereg yu bokk ca
ña ñëwoon Yerusalem ngir
jaamu Yàlla diirub màggal
ga.
21 Ñëw nañu ci Filib, mi
dëkk Betsayda ci diiwaanu
Galile, ne ko: «Sang bi,
danoo bëggoona gis Yeesu.»
22 Filib dem wax ko An-
dare; ñu ànd, waxi ko Yeesu.
23 Mu ne leen: «Waxtu
wi ñu wara feeñale ndamu
Doomu nit ki jot na.
24 Ci dëgg-dëgg maa ngi
leen koy wax, fi ak peppu
dugub ji wadd ci suuf jaarul
ci dee, du mana weesu li mu
doon: pepp doŋŋ. Waaye
bu deeyee, dina jur pepp yu
bare.
25 Ku bëgg bakkanam dina
ko ñàkk, waaye ku ko bañ ci
àddina sii, dina ko denc ngir
dund gu dul jeex gi.
26 Ku bëgga doon sama
surga, na ma topp. Bu ko
defee, fu ma nekk, fa lay
nekk moom itam. Ku may
liggéeyal, sama Baay dina ko
teral.
27 «Léegi nag damaa jàq.
Lu may wara wax? Mbaa

du dama naan: “Baay, musal
ma ci li nara xew waxtu
wiy ñëw?” Déedéet, ñëw
naa sax ngir jaar ci waxtu
woowu.
28 Baay, màggalal sa tur!»
Noonu ñu dégg baat bu jóge
asamaan naan: «Màggal
naa ko ba noppi, te dinaa ko
màggalaat.»
29 Mbooloo ma fa teewoon
te dégg baat ba daldi ne:
«Dënnu la woon!» Ñeneen
naan: «Malaakaa doon wax
ak moom.»
30 Waaye Yeesu ne leen:
«Taxuma baat boobu jolli,
waaye yéena tax.
31 Àtteb àddina si jot na:
léegi ñu dàq malaaka mu
bon, mi jiite àddina si.
32 Te man, bu ñu ma
yékkatee, ma tiim suuf, di-
naa xiirtal nit ñépp ci man.»
33 Ci baat yooyu la doon
misaale ni mu wara faatoo.
34 Mbooloo ma ne ko:
«Jàng nanu ci sunu téereb
yoon ne, Almasi bi dina sax
ba fàww. Kon yaw, nan nga
mana waxe ne: “Doomu nit
ki dina yékkatiku?” Kuy
Doomu nit kooku?»
35 Yeesu ne leen: «Leer
gi dootul yàgg ak yéen.
Doxleen, ci bi ngeen dee am
leer, ngir lëndëm bañ leena
bett. Ndaxte kuy dox ci
lëndëm doo xam foo jëm.
36 Kon ci bi ngeen dee am
leer gi, gëmleen ko, ngir
ngeen doon doomi leer.»

Yeesu bàyyi na Yawut ya ci seen ngëlëm

Bi mu waxee loolu ba
noppi, Yeesu dafa dem,
nëbbatuji leen.
37 Firnde yi mu leen won
yépp taxul ñu gëm ko,
38 ngir li yonent Yàlla Esayi
waxoon am:
«Boroom bi, ana ku gëm
sunu waare?
Kan la Boroom bi won
dooleem?»
39 Manuñu woona gëm,
ndaxte Esayi dafa waxaat
ne:
40 «Yàlla dafa gumbaal seeni
bët,
def ba ñu dëgër bopp,
ngir seeni bët baña gis,
seen xel baña xam,
ñu baña waññiku ci man
ngir ma wéral leen.»
41 Esayi dafa wax loolu,
ndaxte gisoon na ndamu
Yeesu te mi ngi doon wax ci
ay mbiram.
42 Fekk na ci biir njiit yi
sax, ñu bare gëmoon nañu
Yeesu, waaye Farisen yee tax
fésaluñu ko, ndaxte dañoo
ragaloon, ñu dàq leen ca
jàngu ba.
43 Ngërëmu nit a leen
gënaloon ngërëmu Yàlla.
44 Yeesu yégle ne: «Ku
ma gëm, gëmuloo ma waaye
gëm nga ki ma yónni.
45 Ku ma gis, gis nga ki ma
yónni.
46 Ni ag leer laa wàcce ci
àddina, ngir ku ma gëm du
des ci lëndëm.
47 Ku dégg samay wax te
toppu leen, du man maa koy
daan, ndaxte wàccuma ngir
daan àddina, waaye damaa
ñëw ngir musal ko.
48 Ku ma beddeeku te
nanguwul samay wax, dina
fekk fii li koy daan: sama

njànglee koy daan keroog
bés bu mujj ba.
49 Ndaxte waxuma ci sama
coobare, waaye Baay bi ma
yónni ci boppam, moo ma
sant li ma wara wax ak li ma
wara jàngle.
50 Te xam naa ne li muy
santaane day joxe dund gu
dul jeex. Kon li ma wax,
dama koy wax, ni ma ko
Baay bi sante.»

13

Yeesoo raxas na tànki taalibeem

1 Laata màggalu bésu
Mucc ba la woon. Yeesu
xamoon na ne waxtu wi mu
wara génne àddina, dem
ca wetu Baay ba, jot na.
Ku bëgg ñoñam yi nekk ci
àddina la, te bëgg na leen
ba fa mbëggeel mana yem.
2 Yeesu ak taalibe yaa
ngi doon reer. Fekk na
booba Seytaane xiirtal Yu-
daa, doomu Simoŋ Iskariyo,
ngir mu wori Yeesu.
3 Yeesu xamoon na ne
Yàlla joxoon na ko sañ-sañ
ci lépp, xam it ne ca Yàlla
la jóge te ca moom lay del-
luwaat.
4 Mu daldi jóge ca reer
ba, summi mbubbam, daldi
jël ab sarbet, laxas ko ci
ndiggam.
5 Noonu mu sotti ndox
ci ab këll, daldi tàmbali di
raxas tànki taalibe ya, di
leen fomp ak sarbet, ba mu
laxasaayoo.
6 Bi mu agsee ba ca Simoŋ
Piyeer, kooku ne ko: «Bo-
room bi, ndax yaw dangaa
nara raxas samay tànk?»
7 Yeesu ne ko: «Xamoo fii
mu nekk li may def, waaye
dinga ko xami.»
8 Piyeer ne ko: «Déedéet,
duma nangu mukk nga
raxas samay tànk.» Yeesu
ne ko: «Su ma la raxasul,
doo bokk ak man dara.»
9 Simoŋ Piyeer ne ko:
«Kon nag Boroom bi, bul
yem rekk ci tànk yi, waaye
raxasaaleel loxo yi ak bopp
bi!»
10 Yeesu ne ko: «Ku sangu
ba noppi, soxlaatula raxas lu
dul ay tànkam, ndaxte set na
wecc. Yéen nag set ngeen,
waaye du ñépp!»
11 Fekk Yeesu xamoon na
ki ko nara wor, looloo tax
mu ne: «Setuleen yéen
ñépp.»
12 Bi mu leen raxasalee
seeni tànk ba noppi, Yeesu
dafa solaat mbubbam, dellu
toogaat ne leen: «Ndax xam
ngeen li ma leen defal?
13 Yéena ngi may wooye
“Kilifa gi” ak “Boroom bi,” te
wax ngeen dëgg, moom laa.
14 Kon bu fekkee ne man
miy Boroom bi tey Kilifa gi,
maa leen raxasal seeni tànk,
yéen itam war ngeen di rax-
asalante seeni tànk.
15 Bàyyil naa leen fi
royukaay, ngir ngeen di jëf,
nii ma jëfeek yéen.
16 Ci dëgg-dëgg maa ngi
leen koy wax, jaam gënula
màgg sangam, mbaa ndaw,
ki ko yónni.
17 Gannaaw xam ngeen
loolu, bu ngeen doxalee
noonu, dingeen bég.

Yeesu yégle na ne Yudaa

moo koy wor

18 «Yéen ñépp taxuleen
may wax; xam naa ñi ma
tànn. Waaye li Mbind mi
wax, fàww mu am, bi ñu
naan: “Ki lekk sama dugub
wéq na ma.”
19 Maa ngi leen koy wax ci
teel, bala looloo ñëw, ngir bu
ñëwee, ngeen gëm ne Maay
ki Nekk.
20 Ci dëgg-dëgg maa ngi
leen koy wax, ku nangu
kenn ci ñi may yónni, nangu
nga ma, man itam; te ku
ma nangu, nangu nga ki ma
yónni.»

21 Bi Yeesu waxee loolu ba
noppi, mu jàq, biral ne: «Ci
dëgg-dëgg maa ngi leen koy
wax, kenn ci yéen dina ma
wor.»
22 Taalibe yi di xoolante, te
xamuñu kan lay wax.
23 Ka Yeesu bëggoon te
mu bokkoon ca taalibe ya,
ma nga sóonu woon ca kaw
Yeesu.
24 Kooku la Simoŋ Piyeer
liyaar, ngir mu laaj Yeesu ki
ko taxoon di wax.
25 Taalibe ba daldi wal-
batiku ca Yeesu, laaj ko ne:
«Boroom bi, kooku kan la?»
26 Yeesu ne ko: «Dinaa
capp dogu mburu ci ndab li;
ki ma koy jox, kooku la.»

Noonu Yeesu jël dogu
mburu, capp ko ca ndab la,
daldi koy jox Yudaa, doomu
Simoŋ Iskariyo.
27 Naka la Yudaa jël dog
wa, Seytaane dugg ci moom.
Yeesu ne ko: «Gaawantul ci
li ngay def!»
28 Amul kenn ca ña fa too-
goon ku xam lu tax mu wax
ko loolu.
29 Waaye gannaaw Yudaa
moo yoroon boyetu xaalis bi,
am ñu xalaat ne, Yeesu dafa
koo wax, mu dem jëndi li
war ci màggal gi, walla mu
ne ko mu dem sarax miskin
yi.
30 Yudaa nag jël dogu
mburu ma, daldi génn ca saa
sa. Booba guddi woon na.

Yeesu yégle na ne, Piyeer dina ko weddi

31 Bi Yudaa génnee, Yeesu
ne: «Léegi nag ndamu
Doomu nit ki feeñ na, te
ndamu Yàlla feeñ na itam ci
moom.
32 Te bu ma feeñalee
ndamu Yàlla, Yàlla itam
ci teewaayam dina feeñal
ndamu Doomu nit ki, te dina
ko def léegi.
33 Samay soppe, sama
nekk ak yéen dootul yàgg.
Dingeen may seet, waaye
maa ngi leen di wax léegi
li ma waxoon Yawut ya: fa
ma jëm, dungeen fa mana
dem.
34 Maa ngi leen di jox ndi-
gal lu bees: bëgganteleen.
Nangeen di bëggante ni ma
leen bëgge.
35 Ni ñuy xame ne samay
taalibe ngeen, mooy ngeen
bëggante.»
36 Simoŋ Piyeer laaj ko
ne: «Boroom bi, foo jëm?»
Yeesu ne ko: «Fa ma jëm,
manuloo ma faa topp léegi,
waaye dinga ma toppi ca
kanam.»
37 Piyeer ne ko: «Boroom
bi, lu tax manuma laa topp

léegi? Àttan naa joxe sama
bakkan ngir yaw!»
38 Yeesu ne ko: «Àttan
ngaa joxe sa bakkan ngir
man? Ci dëgg-dëgg maa ngi
la koy wax, bala ginaar a
sab, dinga ma weddi ñetti
yoon.

14

Yeesu dëfal na xolu taalibeem yi

1 «Buleen jàq. Gëmleen
Yàlla te gëm ma.
2 Am na néeg yu bare
ca sama kër Baay, bu dul
woon noonu, ma wax leen
ko, ndaxte maa ngi dem de-
faral leen fa ngeen di dëkk.
3 Te su ma leen defaralee
bérab booba ba noppi, di-
naa délsi, yóbbaale leen, ba
fu ma nekk, ngeen nekk fa,
yéen itam.
4 Te fa ma jëm, xam ngeen
yoon wi.»

Yeesu mooy yoon wi jëm ci Yàlla

5 Tomaa ne ko: «Boroom
bi, xamunu fa nga jëm. Kon
nan lanuy mana xame yoon
wi?»
6 Yeesu ne ko: «Man maay
yoon wi, maay dëgg te dund
it man la. Kenn du ñëw ci
Baay bi te jaarul ci man.
7 Ndegam xam ngeen ma,
dingeen xam itam sama
Baay. Lu weesu tey, xam
ngeen ko te gis ngeen ko.»
8 Filib ne ko: «Boroom bi,
won nu Baay bi; loolu doy na
nu.»
9 Yeesu ne ko: «Ni ma
yàggeek yéen te ba tey Filib,
xamuloo ma? Ku ma gis,
gis nga Baay bi. Kon nag
nan ngay mana laaje naan:
“Won nu Baay bi”?
10 Xamuloo ne maa ngi
nekk ci Baay bi te Baay baa
ngi ci man? Kàddu yi ma
leen di wax jógewuñu ci
man, waaye Baay bi nekk ci
man mooy matal ay jëfam.
11 Gëmleen li ma leen wax
ne maa ngi ci Baay bi te Baay
baa ngi ci man; walla boog,
gëmleen ndax jëf yi.
12 Ci dëgg-dëgg maa ngi
leen koy wax: képp ku ma
gëm dina def, moom itam,
jëf yi may def. Dina def sax
yu gëna màgg, ndaxte maa
ngi dem ci Baay bi.
13 Te it lu ngeen ñaan ci
sama tur dinaa ko def, ngir
Doom ji feeñal ndamu Baay
bi.
14 Lu ngeen ñaan ci sama
tur, maa koy def.

Yeesu dig na leen Xel mu Sell mi

15 «Bu ngeen ma bëggee,
dingeen topp sama ndigal.
16 Te dinaa ñaan Baay bi,
mu jox leen beneen Dimba-
likat*, buy nekk ak yéen ba
abadan.
17 Kooku mooy Xelu Yàlla,
mi yor dëgg. Àddina du ko
mana nangu, ndaxte gisu ko

* **14:16** ***Dimbalikat bi:*** Yeesu nee na, Dimbalikat bi xel la, kon bët du ko gis. Xel moomu dina wàcc, fekk taalibe yaa ngiy dund. Gannaaw bi Yeesu yéegee asamaan te bésu Pàntakot ñëw, ca la Dimbalikat bi wàcc ci ñi gëm Yeesu. Noonu ba tey, kuy taalibeb Yeesu, ci sa xol lay dëkk.

te xamu ko. Yéen xam ngeen
ko, ndaxte mi ngi dëkk ak
yéen te dina nekk ci yéen.
18 Duma leen bàyyi ngeen
wéet. Dinaa délsi ci yéen.
19 Des na tuuti ci kanam,
àddina du ma gisati; waaye
yéen dingeen ma gis. Dinaa
dund, moo tax yéen itam
dingeen dund.
20 Bu keroogee, dingeen
xam nag ne nekk naa ci
sama Baay, yéen it nekk
ngeen ci man, te maa ngi
nekk ci yéen.
21 Ki ma bëgg, mooy kiy
nangu samay ndigal te di ko
topp. Ku ma bëgg, Baay
bi bëgg la, te man dinaa la
bëgg, di la feeñu.»

22 Yudaa —du Yudaa
Iskariyo de, beneen la
woon— ne ko: «Boroom
bi, lu xew, ba nga nar noo
feeñu nun rekk, te doo feeñu
àddina sépp?»
23 Yeesu ne ko: «Ku ma
bëgg dina sàmm sama
kàddu. Sama Baay dina ko
bëgg te nun dinanu ñëw ci
moom te dëkk ci moom.
24 Ku ma bëggul doo
sàmm sama kàddu. Li may
wax nag, jógewul ci man,
waaye mi ngi soqikoo ci ki
ma yónni.

25 «Lii dama leen koy wax
ci bi may nekk ak yéen.
26 Waaye Dimbalikat, bi
leen Baay bi di yónnee ci
sama tur, muy Xelam mu
Sell, dina leen jàngal lépp,
di leen fàttali li ma leen
waxoon lépp.
27 Jàmm laa leen bàyyeel,
sama jàmm laa leen jox,
jàmm ju àddina manula
joxe. Buleen jàq, buleen tiit.
28 «Dégg ngeen li ma leen
wax: “Dinaa dem, waaye
dinaa délsi ci yéen.” Bu
ngeen ma bëggoon, dingeen
bég ci li may dem ca Baay
ba, ndaxte Baay bee ma gëna
màgg.
29 Wax naa leen ko nag
léegi, bala looloo ñëw, ngir
bu waxtu wa agsee, ngeen
gëm.
30 Lu weesu tey duma am-
ati jotu waxtaan ak yéen,
ndaxte malaaka mu bon mi
jiite àddina saa ngi ñëw.
Kooku manalu ma dara.
31 Waaye àddina si war na
xam ne bëgg naa Baay bi te
ni ma ko Baay bi sante, ni
laay jëfe. Jógleen, nu dem!

15

Yeesu, garab gu wóor gi

1 «Man maay garab* gu
wóor gi, te sama Baay mooy
beykat bi.
2 Car bu soqikoo ci man
te meññul, dina ko dog,
sànni. Waaye car bu ci
meññ, dina ko tenqi, ngir
mu gëna meññ.
3 Yéen nag, Baay bi setal
na leen jaarale ko ci kàddu
gi ma leen wax, ni beykat di
tenqee garabam.
4 Saxleen ci man; ma sax,
man itam, ci yéen. Ni car
manula ame ay doom, bu
saxul ci garab, noonu itam
dungeen mana meññ li may

* **15:1** Garab googu, lawtan la guy meññ ay doomi reseñ.

jëfe ci yéen, bu ngeen saxul
ci man.
5 «Man maay garab gi;
yéen yéenay car yi. Ki sax
ci man te ma sax ci moom,
dina meññ, ndaxte bu ngeen
saxul ci man, dungeen man
dara.
6 Ku saxul ci man dinañu
ko sànni ci biti, mu mel ni
car bu ñu dagg, ba mu wow.
Car yu wow nag, dañu leen
di buub, sànni ci sawara, ñu
lakk.
7 Bu ngeen saxee ci man te
saxal samay wax ci seen xol,
lu ngeen ñaan mu nangu.
8 Liy feeñal sama ndamu
Baay moo di, ngeen di gëna
meññ tey wone noonu ne
samay taalibe ngeen.

9 «Ni ma Baay bi bëggee,
noonu itam laa leen bëgge.
Saxleen ci mbëggeel googu
ma am ci yéen.
10 Bu ngeen toppee samay
ndigal, dingeen sax ci sama
mbëggeel, ni ma toppe
sama ndigali Baay, ba tax
ma sax ci mbëggeelam.
11 Wax naa leen loolu, ngir
ngeen bokk ci sama mbég, te
seen bos mat sëkk.
12 Sama ndigal mooy
ngeen bëggante, ni ma leen
bëgge.
13 Genn mbëggeel manula
weesu joxe sa bakkan ngir
say xarit.
14 Samay xarit ngeen, ci
kaw ngeen def li ma san-
taane.
15 Dootuma leen wooye
jaam, ndaxte jaam du xam
li sangam di def. Xarit laa
leen wooye, ndaxte xamal
naa leen li ma jële lépp ci
sama Baay.
16 Du yéen yéena ma tànn,
waaye man maa leen tànn,
sas leen ngeen dem, meññ
meññeef gu sax, ngir Baay bi
def lu ngeen ko ñaan ci sama
tur.
17 Li may santaane nag,
mooy ngeen bëggante.

Nit ñi bañ nañu Yeesu ak ay taalibeem

18 «Bu leen àddina bañee,
xamleen ne man lañu jëkka
bañ.
19 Ñi bokk ci ñoom lañu
bëgg. Bu ngeen bokkoon ci
ñoom, dinañu leen bëgg, ni
ñu bëgge seeni ñoñ. Waaye
bokkuleen ci àddina, ndaxte
maa leen tànn, ber leen.
Looloo tax ñu bañ leen.
20 Fàttalikuleen li ma leen
wax: “Jaam gënula màgg
sangam.” Bu ñu ma sonalee,
dinañu leen sonal yéen itam.
Bu ñu toppee sama wax, di-
nañu topp seen wax yéen
itam.
21 Waaye loolu lépp di-
nañu leen ko def ndax man,
ndaxte xamuñu ki ma yónni.
22 Su ma ñëwul woon, ne
leen dara, duñu am bàkkaar.
Waaye léegi amuñu lay ngir
seeni bàkkaar.
23 Ku ma bañ, bañ nga
itam sama Baay.
24 Su ma deful woon ci
seen biir jëf yu kenn de-
ful, kon duñu am bàkkaar.
Waaye léegi nag gis nañu
samay jëf te teewul ñu bañ
nu, man ak sama Baay.
25 Waaye loolu am na ngir
kàddu gi am, kàddu gii ñu

bind ci seen yoon: “Bañ
nañu ma ci dara.”
26 «Dimbalikat bi† dina
ñëw, mooy Xel mi jóge ci
Baay bi tey yor dëgg gi. Dina
jóge ci Baay bi, ma yebal ko
ci yéen. Moom nag, moo
may seedeeli.
27 Te yéen itam dingeen
seede samay mbir, ndaxte
yéena nekkoon ak man ca
njàlbéen ga.

16

1 «Loolu dama leen koo
wax ngir seen ngëm baña
wàññiku.
2 Dinañu leen dàq ca jàngu
ya, te dinañu dem ba ja-
mono joo xam ne ñi leen di
rey dañuy xalaat ne ñu ngi
màggal turu Yàlla.
3 Dinañu agsi foofu,
ndaxte xamuñu Baay bi te
xamuñu ma.
4 Loolu nag, wax naa leen
ko, ngir bu waxtu wi jotee
ngeen fàttaliku ne yégal naa
leen ko. Waxuma leen ko ca
njàlbéen ga, ndaxte maa ngi
nekkoon ak yéen.

Jëfi Dimbalikat bi

5 «Léegi nag maa ngi dem
ca ka ma yónni, te kenn ci
yéen laaju ma fi ma jëm.
6 Seen xol dafa jeex ndax li
ma leen wax.
7 Moona de, ci sama wàll,
dëgg laa leen di wax. Li
gën ci yéen mooy ma dem,
ndaxte su dul loolu, Dimba-
likat bi* du ñëw ci yéen;
waaye su ma demee, dinaa
leen ko yónnee.
8 Te bu dikkee, dina yey
niti àddina ci lu jëm ci seen
bàkkaar, ci lu jëm ci sama
njubte ak ci lu jëm ci àtte ba.
9 Ci mbiri seen bàkkaar,
dina leen yey ci li ñu ma
gëmul.
10 Ci mbiri sama njubte,
dina leen yey ndaxte maa
ngi dem ci Baay bi te
dungeen ma gisati.
11 Ci mbiri àtte ba, dina
leen yey ndaxte àtte nañu
malaaka mu bon mi jiite
àddina si, ba daan ko.
12 «Li ma leen wara wax
bare na, waaye dungeen ko
mana dékku.
13 Bu Xelum Yàlla mi yor
dëgg gi dikkee nag, dina
leen gindi ci lépp li jëm ci
yoonu dëgg, ndaxte du wax
ci coobarey boppam, waaye
lu ko Baay bi wax, mu jottali
leen ko. Dina leen yégal
mbir yu ñëwagul.
14 Dina ma màggal,
ndaxte lu mu leen wax, ci
man la ko jële.
15 Lépp lu Baay bi am, maa
ko moom. Looloo tax ma ne
leen, lu mu leen jottali, ci
man la ko jële.

Naqar wa, soppaliku na bànneex

16 «Ci kanam tuuti
dungeen ma gisati. Bu ñu
ci tegee ab diir, ngeen gisaat
ma.»
17 Loolu Yeesu wax, tax na
ba am ca taalibe ya, ñu wax-
ante ne: «Lu muy wax nii:
“Ci kanam tuuti dungeen ma
gisati; bu ñu ci tegee ab
diir, ngeen gisaat ma,” ak

† **15:26** Seetal ci 14.16, 17 ak 26. * **16:7** Seetal ci 14.16, 17 ak 26.

naan: “Ndaxte maa ngi dem
ca Baay ba”?»
18 Ñu ne: «“Teg cab diir,”
lu muy tekki? Xamunu li
muy bëgga wax.»
19 Yeesu gis ne am na lu ñu
ko bëgga laaj, mu ne leen:
«Dama ne: “Ca kanam tuuti,
dungeen ma gis, te bu ñu ca
tegee ab diir, ngeen gisaat
ma.” Ndax loolu ngeen di
laajante ci seen biir?
20 Ci dëgg-dëgg maa ngi
leen koy wax, dingeen jooy
xàcc, waaye àddina dina
bég; dingeen jàq, waaye
seen njàqare dina soppaliku
bànneex.
21 Jigéen ju nekk ci mat,
dafay jàq, ndaxte waxtu
wi mu wara jur jot na.
Waaye bu doom ji juddoo,
dina fàtte coonoom ndaxte
day bég ci li doom ji gane
àddina.
22 Noonu nag ngeen di
jàqe, yéen itam. Waaye
dinaa leen gisaat, seeni xol
sedd, te seen mbég moomu,
kenn du ko mana dindi.
23 Bés boobu dootuleen ma
laaj dara. Ci dëgg-dëgg maa
ngi leen koy wax, Baay bi
dina leen may lu ngeen ko
ñaan ci sama tur.
24 Ba léegi ñaanaguleen
dara ci sama tur. Ñaanleen,
mu nangu. Bu ko defee seen
mbég mat sëkk.

Yeesu not na àddina

25 «Loolu lépp, dama leen
koo wax ci ay misaal. Ja-
mono dina ñëw, ju ma
dootul wax ak yéen ci ay
misaal, waaye ju ma leen
dee wax lu leer ci Baay bi.
26 Bu keroogee dingeen
ñaan ci sama tur. Neewuma
dinaa leen ñaanal Baay bi,
27 ndaxte Baay bi ci bop-
pam bëgg na leen. Bëgg na
leen ndaxte bëgg ngeen ma
te gëm ngeen ne ci Yàlla laa
jóge.
28 Jóge naa ca Baay bi, ñëw
àddina. Léegi maa ngi génn
àddina, fekki Baay bi.»
29 Taalibe yi ne ko: «Léegi
yaa ngi wax lu leer te mis-
aaloo!
30 Léegi gis nanu ne xam
nga lépp, te soxlawul kenn
di la laaj dara. Looloo tax
nu xam ne yaa ngi jóge ci
Yàlla.»
31 Yeesu ne leen: «Ndax
gëm ngeen léegi?
32 Waxtu waa ngi ñëw te
agsi na ba noppi, dingeen
tasaaroo, ku nekk ñibbi, ma
des man rekk.
33 Waaye nag déedéet,
wéetuma, ndaxte Baay baa
ngi may wéttali. Dama
leen wax loolu, ngir ngeen
am jàmm ci man. Dingeen
am nattu ci àddina, waaye
takkleen fit yi; not naa
àddina.»

17

Yeesu ñaanal na boppam

1 Bi mu waxee loolu ba
noppi, Yeesu dafa xool ci
kaw, ne jàkk asamaan, ñaan
Yàlla ne:
«Baay, waxtu wi tax ma
ñëw ci àddina agsi na.
Feeñalal ndamu Doom ji,
ngir moom itam mu mana
feeñal sa ndam.
2 Ndaxte jox nga ko sañ-
sañ ci bépp mbindeef, ngir

mu may dund gu dul jeex gi
ñi nga ko dénk.
3 Dund gu dul jeex gi nag,
mooy ñu xam la, yaw jenn
Yàlla ju wóor ji am, te ñu
xam it ki nga yónni, muy
Yeesu Kirist.
4 Wone naa sa ndam ci
àddina, ndax li ma matal
liggéey, bi nga ma santoon.
5 Léegi nag Baay, ci sa tee-
waay, feeñalal ci man ndam,
li ma amoon ci sa wet, laata
àddina di sosu.

*Yeesu ñaanal na ay taal-
ibeem*

6 «Xamal naa sa tur nit, ñi
nga tànne ci àddina te dénk
ma leen. Bokkoon nañu ci
yaw, nga dénk ma leen, te
sàmm nañu sa kàddu.
7 Xam nañu léegi ne loo
ma joxaan, ci yaw la jóge,
8 ndaxte xamal naa leen
kàddu yi nga ma jox, te
nangu nañu ko. Wóor na
leen ne ci yaw laa jóge, te
gëm nañu ne yaa ma yónni.
9 Ñoom laay ñaanal.
Ñaanaluma waa àddina,
waaye maa ngi ñaanal ñi
nga ma dénk, ndaxte ci yaw
lañu bokk.
10 Lu ma am, yaa ko
moom, te loo am, maa ko
moom; te ñoom ñoo feeñal
sama ndam.
11 Nekkatuma ci àddina,
waaye ñoom ñu ngi ci; man,
ci yaw laa jëm. Baay bu sell
bi, sàmm leen ci sa dooley
tur woowu nga ma jox, ngir
ñu nekk benn, ni nu nekke
benn, man ak yaw.
12 Bi ma nekkee ak ñoom,
daan naa leen sàmm ci sa
dooley tur, tur wi nga ma
jox. Wottu naa leen, ba kenn
ci ñoom sànkuwul, lu dul
kiy aji réer ji*, ngir li Mbind
mi waxoon am.
13 «Waaye léegi maa ngi
jëmsi ci yaw, te maa ngi wax
nii ci bi may nekk àddina,
ngir ñu fees ak sama mbég.
14 Jottali naa leen sa
kàddu, te àddina bañ leen,
ndax li ñu mel ni man, baña
bokk ci àddina soosu.
15 Ñaanuma nga jële leen
àddina, waaye nga yiir leen
ci Ibliis.
16 Dañoo mel ni man;
bokkuñu ci àddina.
17 Samp leen ci dëgg, ngir
ñu sell. Sa kàddu mooy
dëgg.
18 Ni nga ma yónnee
àddina, noonu laa leen
yónnee ci nit ñi.
19 Sellal naa sama bopp
ngir ñoom, ngir ñu sampu ci
dëgg te sell.

*Yeesu ñaanal na ñi koy
gëm ëllëg*

20 «Ñaanaluma leen ñoom
rekk, waaye itam ñi may
gëm ëllëg ndax seen wax.
21 Damay ñaan ngir ñépp
doon benn. Baay, na ñooñu
nekk benn ci nun, ni nga
nekke ci man te ma nekke ko
ci yaw. Nañu ànd, ba àddina
gëm ne yaa ma yónni.
22 Boole naa leen ci ndam,
li nga ma sol, ngir ñu
àndandoo, ni nu ànde man
ak yaw.
23 Man ci ñoom, yaw it ci
man, ngir ñu gëna ànd, nekk
benn, ba àddina xam ne yaa

* **17:12** ***aji réer ji:*** Yudaa Iskariyo la.

ma yónni, xam ne bëgg nga
leen, ni nga ma bëgge.
24 «Baay, bëgg naa, ñi nga
ma dénk nekk ak man fa ma
jëm, ngir ñu gis sama ndam,
li nga ma sol, ndaxte bëgg
nga ma, laata àddina di sosu.
25 «Baay, yaw ku jub
ki, waa àddina xamuñu la,
waaye man xam naa la, te ñii
xam nañu ne yaa ma yónni.
26 Xamal naa leen sa tur
te dinaa ko gëna xamle, ngir
mbëggeel, gi nga am ci man,
nekk ci ñoom, te man it ma
nekk ci ñoom.»

18

Jàpp nañu Yeesu

1 Bi mu waxee noonu ba
noppi, Yeesu jóge fa ak i taal-
ibeem, jàll xuru Sedoron,
dugg cib tool.
2 Yudaa mi ko naroona
wor xamoon na it bérab
ba, ndaxte Yeesu daan na fa
dem ak ay taalibeem.
3 Yudaa daldi fa dem,
yóbbaale mbooloom
xarekat ak ay alkaati yu
ko sarxalkat yu mag ya ak
Farisen ya jox. Ñu yor
ay jum ak ay làmp ak it
gànnaay.
4 Noonu Yeesu, mi xamoon
li ko waroona dal lépp, jubsi
leen ne leen: «Ku ngeen di
seet?»
5 Ñu ne ko: «Yeesum
Nasaret.» Yeesu ne: «Man
la.»
Fekk Yudaa mi ko nara
wor a nga ànd ak ñoom.
6 Bi leen Yeesu nee: «Man
la,» ñu daldi dellu gannaaw,
ba daanu.
7 Yeesu laajaat leen ne:
«Ku ngeen di seet?» Ñu ne
ko: «Yeesum Nasaret.»
8 Mu ne leen: «Wax naa
leen ne man la. Bu fekkee
ne nag man ngeen di seet,
bàyyileen ñii ma àndal, ñu
dem.»
9 Noonu la baat boobu
mu waxoon ame: «Baay,
kenn sànkuwul ci ñi nga ma
dénk.»
10 Bi Yeesu waxee loolu ba
noppi, Simoŋ Piyeer bocci
jaasi, ji mu yoroon, daldi
dóor surgab sarxalkat bu
mag ba, noppu ndijooram
dagg. Surga boobu mi ngi
tuddoon Malkus.
11 Waaye Yeesu ne Piyeer:
«Roofal jaasi ji ci mbaram.
Ndax warumaa naan kaasu
naqar, bi ma Baay bi sédd?»

Yóbbu nañu Yeesu ca Anas

12 Mbooloom xarekat ya ak
seen kilifa ak alkaatiy Yawut
ya jàpp Yeesu, daldi yeew,
13 jëkk koo yóbbu ca Anas,
ndaxte Anas mooy gorob
Kayif, mi doon sarxalkat bu
mag ba at mooma.
14 Kayif moo digaloon
Yawut ya ne: «Li gën moo di
kenn rekk dee, ngir mbooloo
mi mucc.»

Piyeer weddi na Yeesu

15 Bi ñuy yóbbu Yeesu,
Simoŋ Piyeer ak keneen ca
taalibe ya toppoon nañu ko.
Keneen kooku nag, xamante
na ak sarxalkat bu mag ba,
moo waral mu duggaaleek
Yeesu ca biir kër kilifa ga.
16 Waaye Piyeer, moom,
des ca buntu kër ga. Noonu
taalibe boobu xamante

woon ak sarxalkat bu mag
ba génn, wax ak jigéen, ja
doon wottu buntu kër ga,
fexe Piyeer dugg ci biir.
17 Mbindaan mi doon
wottu bunt bi ne Piyeer:
«Mbaa yaw it bokkuloo ci
taalibey waa ji?» Mu ne ko:
«Déedéet, bokkuma ci.»
18 Booba dafa seddoon, ba
surga ya ak alkaati ya boyal
ab taal, di ca jaaru. Piy-
eer itam taxaw, di jaaru ak
ñoom.

Sarxalkat bu mag ba seetlu na Yeesu

19 Sarxalkat bu mag ba
daldi laaj Yeesu ci lu jëm ci
taalibeem yi ak ci njàngleem
mi.
20 Yeesu ne ko: «Ci
mbooloo laa doon waxe. Ci
kër Yàlla ga ak ci ay jàngu,
fa Yawut yépp di daje, laa
mas di jànglee. Masumaa
wax dara di ko nëbb.
21 Lu tax nga may laaj?
Laajal ñi doon déglu li ma
leen wax. Ñoom xam nañu
li ma doon wax.»
22 Bi Yeesu waxee loolu,
kenn ci alkaati yi nekkoon
ci wetam daldi koy pes ne
ko: «Ndax nii ngay tontoo
sarxalkat bu mag bi?»
23 Yeesu ne ko: «Su ma
waxee lu jaaduwul, wone ko;
waaye su ma waxee lu jub,
lu tax nga may dóor?»
24 Anas daldi koy yebal ca
Kayif, sarxalkat bu mag ba,
ñu yeew ko ba tey.

Piyeer dellu weddi Yeesu

25 Fekk na booba Simoŋ
Piyeer, moom, ma nga taxaw
di jaaru rekk. Ñu laaj ko ne:
«Mbaa yaw it bokkuloo ci
taalibey waa ji?» Waaye Piy-
eer weddi ko ne: «Déedéet,
bokkuma ci.»
26 Kenn ci surgay sarxalkat
bu mag ba, di mbokku ka
Piyeer coroon noppam, ne
Piyeer: «Xanaa du yaw laa
gisoon ak moom ca tool ba?»
27 Waaye Piyeer dellu
weddi ko. Noonu ginaar
daldi sab.

Yeesu ca kër Pilaat

28 Bi loolu wéyee ñu jële
Yeesu ca Kayif, yóbbu ko
ca kër boroom réew ma.
Ci waxtuw njël la woon.
Waaye Yawut ya yéeguñu
ca taaxum kaw ma. Dañoo
bañoona taq sobe, ngir
mana lekk ca ñamu bésu
Mucc ba.
29 Looloo tax Pilaat bo-
room réew ma génn, dajeek
ñoom. Mu laaj leen ne: «Lu
ngeen di jiiñ waa jii?»
30 Ñu ne ko: «Bu deful
woon lu bon, duñu la ko
jébbalsi.»
31 Pilaat ne leen: «Jël-leen
ko, yéen, te àtte ko ci seen
yoon.» Yawut yi ne ko:
«Yoon mayu nu, nu àtte nit,
teg ko dee.»
32 Noonu la kàddug Yeesu
gi ame, ci li mu misaaloon ni
mu wara faatoo.
33 Gannaaw loolu Pilaat
duggaat ca taaxum kaw ma,
woo Yeesu ne ko: «Ndax yaa
di buuru Yawut yi?»
34 Yeesu ne ko: «Ndax yaa
ko xalaat, wax ko, am dañu
la koo xelal ci man?»
35 Pilaat ne ko: «Mbaa
xalaatoo ne man Yawut laa?
Sa xeet ak sarxalkat yu mag

yi ñoo ma la jébbal. Lan nga
def?»
36 Yeesu ne ko: «Sama
kilifteef nekkul ci àddina.
Bu sama kilifteef nekkoon
àddina, sama surga yi
dinañu xeex, ngir bañ
ñu jébbal ma Yawut yi.
Waaye sama kilifteef nekkul
àddina.»
37 Pilaat ne ko: «Kon yaw
buur nga?» Yeesu ne ko:
«Wax nga ko; buur laa. Lii
moo tax ma juddu, ñëw
àddina: ngir wax dëgg gi.
Ku bokk ci dëgg dina nangu
li ma wax.»
38 Pilaat laaj ko ne: «Luy
dëgg?»

Bi mu waxee loolu ba
noppi, Pilaat daldi génnaat,
jëm ca Yawut ya ne leen:
«Gisuma ci moom genn
tooñ.
39 Seen aada laaj na, ma
bàyyil leen kenn, saa su ñuy
def màggalu bésu Mucc bi.
Xanaa ma bàyyil leen "bu-
uru Yawut yi"?»
40 Noonu ñu daldi yu-
uxuwaat: «Déedéet, wax-
unu kii; Barabas lanu
wax!» Fekk Barabas moomu
taskatu réew la woon.

19

Àtte nañu Yeesu ci dee

1 Noonu Pilaat joxe ndigal,
ñu dóor Yeesu ay yar.
2 Xarekat ya ràbb kaalag
dég, teg ko ci boppu Yeesu,
solal ko mbubbum xarekat
mu xonq curr.
3 Ñu di ko jegeñsi, di ko
pes, naan ko: «Nuyu nanu
la, yaw buuru Yawut yi!»
4 Pilaat génnaat ne leen:
«Gis ngeen, maa ngi leen koy
indil ci biti, ngir ngeen xam
ne waa jii, gisuma ci moom
genn tooñ.»
5 Yeesu nag génn, tegoo
mbubbum xarekat mu xonq
mi ak kaalag dég gi. Pilaat it
ne leen: «Waa jaa ngii!»
6 Waaye bi ñu ko gisee,
sarxalkat yu mag ya ak
alkaati ya di yuuxoo naan:
«Daaj ko ci bant! Daaj ko
ci bant, ba mu dee!» Pi-
laat ne leen: «Jël-leen ko,
yéen, daaj ko ci bant, ndaxte
gisuma ci moom genn tooñ.»
7 Yawut yi ne ko: «Am
nanu aw yoon, te ci yoon
woowu, war na dee ndaxte
teg na boppam Doomu
Yàlla.»
8 Bi Pilaat déggee wax
jooju, dafa gëna tiit,
9 dugg ca taax ma, daldi ne
Yeesu: «Foo jóge?» Waaye
Yeesu tontuwu ko.
10 Pilaat ne ko: «Man ngay
baña waxal? Xanaa xam-
uloo ne am naa sañ-sañu
bàyyi la, te am naa itam sañ-
sañu daaj la ci bant?»
11 Yeesu ne ko: «Amuloo
benn sañ-sañ ci man su dul
bi la Yàlla jox. Looloo tax ba
ki ma jébbal ci say loxo am
na bàkkaar, bi gëna réy.»
12 Booba nag la Pilaat doon
fexee bàyyi Yeesu. Waaye
Yawut ya di yuuxoo naan:
«Boo bàyyee kii, doo xar-
itu buur bi Sesaar. Nit ku
teg boppam buur, noonub
Sesaar la!»
13 Bi Pilaat déggee loolu,
mu daldi génne Yeesu ca biti,
dem toog ca jalub àttekaay

ba, ca fu ñuy wax Bérabu doj
ya. Ci làkku yawut ñu naan
ko Gabata.
14 Booba ñu ngi waajal
màggalu bésu Mucc ba, ca
weti digg bëccëg. Pilaat ne
Yawut ya: «Seen buur a
ngii!»
15 Waaye ñuy yuuxoo
naan: «Na dee! Na dee!
Daaj ko ci bant!» Pilaat
ne leen: «Ndax seen buur
bi, dama koo wara daaj ci
bant?» Sarxalkat yu mag ya
ne ko: «Amunu benn buur
bu dul Sesaar!»
16 Noonu Pilaat jébbal leen
Yeesu, ngir ñu daaj ko ci
bant.

Daaj nañu Yeesu ci bant

Bi leen ko Pilaat jébbalee,
ñu jël ko, yóbbu.
17 Yeesu ci boppam gàddu
bant ba, génn ngir dem ca
fa ñuy wax bérabu Kaaŋu
bopp; ñu koy wooye Golgota
ci làkku yawut.
18 Foofa la xarekat ya
daaje Yeesu ca bant ba. Ci
noonu it ñu daajaale ñaari
nit ci wetam, mu nekk ca
digg ba.
19 Pilaat santaane itam ñu
bind, teg ko ca kaw bant, ba
ñu ko daajoon. Mbind ma lii
la wax: «Kii mooy Yeesum
Nasaret, buuru Yawut yi.»
20 Mbind mooma, Yawut
yu bare jàng nañu ko,
ndaxte fa ñu daajoon Yeesu
ca bant ba jege woon na
dëkk ba, te mbind ma ci
làkku yawut la woon, ci
làkku waa Room ak ci gereg.
21 Noonu sarxalkat yu mag
yu Yawut ya ne Pilaat: «Bul
bind: "Buuru Yawut," bindal
rekk: "Kii moo ne mooy
buuru Yawut yi."»
22 Pilaat ne leen: «Xas naa
koo bind, du deñ.»
23 Xarekat ya, bi ñu daa-
jee Yeesu ca bant ba, ba
noppi dañoo jël ay yéreem,
séddale ko ñeenti cér, ku
nekk benn. Jël nañu it
mbubbam bu ñu ràbb ca
kaw ba ci suuf te amul benn
ñaw.
24 Xarekat ya di waxante
naan: «Mbubb mi, bunu ko
xotti, waaye nanu ko tegoo
ay bant, ngir xam ku koy
moom.» Noonu la Mbind mi
waroona ame, bi mu naan:
«Séddoo nañu samay yére,
tegoo ay bant sama mbubb.»
Loolu nag la xarekat ya def.
25 Ca wetu bant, ba ñu
daajoon Yeesu, yaayam a
nga fa taxawoon, moom ak
doomu ndeyam ju jigéen,
Maryaama soxnas Këlópas,
ak Maryaama mi dëkk Mag-
dala.
26 Bi Yeesu gisee yaayam
taxaw ci wetu taalibe, bi mu
bëggoon, mu ne ko: «Soxna
si, sa doom a ngi,»
27 neeti taalibe ba: «Sa
yaay a ngi nii.» Booba la ko
taalibe ba yóbbu këram, yor
ko.

Yeesu saay na

28 Bi loolu wéyee, gan-
naaw Yeesu xam na ne
lépp mat na léegi, mu ne
nag, ngir amal Mbind mi:
«Damaa mar.»
29 Amoon na foofa gutt bu
fees ak bineegar. Noonu
ñu jël sagar, tooyal ko ca,
takk ko ci caru garab gu ñuy

wax isob, teg ko ci gémmiñu
Yeesu.
30 Bi Yeesu muucoo bineegar bi, mu ne: «Lépp mat
na!» Noonu mu sëgg, delloo
ruuwam Yàlla.
31 Keroog ba ñu dee waajal
bésub noflaay ba la woon, te
Yawut ya bëgguñu néew ya
des ca bant ya, ndaxte bésub
noflaay boobu fonkoon nañu
ko lool. Ñu ñaan Pilaat, mu
dammlu tànki ña ñu daa-
joon, te jële leen fa.
32 Noonu xarekat ya dem,
damm tànki ku jëkk ka, teg
ca ka ca des, ca ña ñu daa-
jaale woon ak Yeesu.
33 Bi ñu agsee ci Yeesu,
dammuñu ay tànkam,
ndaxte gis nañu ne booba
faatu na.
34 Waaye kenn ca xarekat
ya daldi jël xeej, jam ko ko ci
wet, ca saa sa deret ak ndox
di tuuru.
35 Kiy nettali mbir yooyu,
da cee teg bëtam, te li muy
wax dëgg la. Moom ci
boppam xam na ne li muy
wax dëgg la, ngir yéen itam
ngeen gëm,
36 ndaxte loolu dafa xew
ngir Mbind mi am: «Benn
yaxam du damm.»
37 Leneen it Mbind mi wax
na ko: «Dinañu gis ki ñu
jamoon.»

Rob nañu Yeesu

38 Gannaaw loolu Yuusufa mi dëkk Arimate ñaan
Pilaat ngir yóbbu néewu
Yeesu. Yuusufa taalibe Yeesu
la woon ci lu kenn yégul,
ndaxte dafa ragaloon Yawut
ya. Pilaat may ko ko. Yuusufa daldi dem, yóbbu néewu
Yeesu.
39 Nikodem itam ñëw,
moom mi masoona seeti
Yeesu guddi. Mu indaale lu
wara tollook fanweeri kiloy
cuuraay lu ñu defare ndàbbi
miir ak banti alowes.
40 Ñu jël néewu Yeesu,
laxas ko ci càngaay, boole ko
ak cuuraay li, ni ko Yawut yi
tàmmoo def, bu ñuy waajal
néew.
41 Tool a nga woon ca wetu
bérab, ba ñu daajoon Yeesu,
te ca tool booba amoon na fa
bàmmeel bu ñu masula suul
kenn.
42 Ca bésu Waajal la woon,
ba Yawut ya doon waajal bésub noflaay ba, te
bàmmeel ba jege woon na.
Foofa lañu denc Yeesu.

20

Yeesu Kirist dekki na

1 Bés ba jiitu ca ayu-bés ga,
Maryaamam Magdala jóg ca
fajar, dem ca bàmmeel ba.
Bi mu agsee, mu gis ne dindi
nañu xeer, wa ñu ko ube
woon.
2 Mu daw, dem ca Simoŋ
Piyeer ak ca beneen taalibe ba, maanaam ka Yeesu
bëggoon, ne leen: «Jële
nañu néewu Boroom ba ca
bàmmeel ba, te xamunu fu
ñu ko yóbbu.»
3 Piyeer ak beneen taalibe
ba daw, dem ca bàmmeel
ba.
4 Ñoom ñaar ñépp a ngi
doon daw, waaye beneen
taalibe ba raw Piyeer, jëkk
ko ca bàmmeel ba.

5 Duggul nag, dafa sëgg,
yër, séen càngaay la ca suuf.
6 Noonu Simoŋ Piyeer, mi
ko toppoon, agsi, daldi dugg.
Mu séen càngaay la ci suuf,
7 ak kaala ga muuroon
boppu Yeesu. Waaye kaala
googu àndul ak càngaay la;
dañu ko laxas, teg ko ci wet.
8 Noonu keneen ka jiitu
woon ca bàmmeel ba, dug-
gsi moom itam. Naka la gis,
daldi gëm.
9 Taalibe yi xamaguñu
woon Mbind mi doon wone
ne Yeesu dafa wara dekki.
10 Noonu taalibe ya dëpp,
ñibbi.

Yeesu feeñu na Maryaa-
mam Magdala

11 Maryaama nag moom,
ma nga desoon ca biti, ca
wetu bàmmeel ba, di jooy.
Bi muy jooy, mu sëgg, yër ci
biir,
12 séen ñaari malaaka yu
sol mbubb yu weex, toog ca
bérab, ba ñu dencoon Yeesu;
kenn ka féeteek bopp bi, ki
ci des ca tànk ya.
13 Malaaka ya laaj ko ne:
«Jigéen ji, looy jooy?» Mu
ne leen: «Dañoo jël sama
Boroom, te xawma fu ñu ko
yóbbu.»
14 Bi mu waxee loolu,
mu geestu, séen Yeesu mu
taxaw, waaye xamul woon
ne moom la.
15 Yeesu laaj ko ne:
«Jigéen ji, looy jooy? Kooy
seet?» Mu foog ne boroom
tool ba la, ne ko: «Sëriñ bi,
bu fekkee yaa ko yóbbu, wax
ma foo ko denc, ma jëli ko.»
16 Noonu Yeesu ne ko:
«Maryaama.» Mu wal-
batiku, làkk ko ci yawut ne
ko: «Ràbbuni!» Ràbbuni
mooy tekki «Kilifa gi».
17 Yeesu ne ko: «Bu ma
téye, ndaxte yéegaguma ca
Baay ba. Waaye demal, ne
samay bokk, maa ngi yéeg
ca sama Baay biy seen Baay,
ca sama Yàlla jiy seen Yàlla.»
18 Noonu Maryaamam
Magdala dem, yégali ko
taalibe ya ne leen: «Gis naa
Boroom bi!» Mu daldi leen
nettali li mu ko wax.

Yeesu feeñu na taalibe yi

19 Bés boobu ca ngoon sa,
taalibe yaa nga daje woon ca
genn kër, tëju ca biir ndax
ragal Yawut ya. Yeesu ne
tëll ci seen biir ne leen: «Na
jàmm wàcc ci yéen!»
20 Mu daldi leen won ay
loxoom ak wetam. Bi ñu
gisee Boroom bi, taalibe ya
daldi bég lool.
21 Yeesu dellu ne leen: «Na
jàmm wàcc ci yéen! Ni ma
Baay bi yónnee, noonu laa
leen di yónnee, man itam.»
22 Bi mu waxee loolu, mu
ëf leen ne leen: «Sol naa
leen Xelu Yàlla mu Sell mi.
23 Ñi ngeen di baal seeni
bàkkaar, baal nañu leen
ba noppi; ñi ngeen baalul,
baaluñu leen.»

Yeesu ak Tomaa

24 Fekk na Tomaa, mi bokk
ci fukki taalibe yi ak ñaar,
te turam di tekki «Séex bi»,
nekku fa woon, bi Yeesu
ñëwee.
25 Yeneen taalibe yi ne ko:
«Gis nanu Boroom bi!» Mu
ne leen: «Su ma gisul fa

ñu daajoon pont ya ci ay loxoom, te defuma ca sama baaraam, su ma tegul it sama loxo ci wetam, duma ko gëm mukk.»
26 Bi ñu ca tegee ayu-bés, taalibe Yeesu ya dajewaat ca biir kër ga, Tomaa itam a nga fa woon. Bunt yépp tëju woon nañu, waaye Yeesu ne tëll ci seen biir ne leen: «Na jàmm wàcc ci yéen!»
27 Noonu mu ne Tomaa: «Indil sa baaraam fii te seet sama loxo; indil sa loxo, teg ko ci sama wet. Bàyyil di weddi te nga gëm.»
28 Tomaa ne ko: «Sama Boroom, sama Yàlla!»
29 Yeesu ne ko: «Li nga ma gis a tax nga gëm? Ki bég mooy ki gëm te gisu ma!»
30 Yeesu wone na it ci kanam taalibe ya yeneen firnde yu ñu nettaliwul ci téere bii.
31 Waaye li ci nekk, bind nañu ko ngir ngeen gëm ne Yeesu mooy Almasi bi, Doomu Yàlla ji, te seen ngëm may leen, ngeen am ci moom dund.

21

Yeesu feeñu na juróom ñaari taalibe

1 Bi ñu ca tegee ab diir, Yeesu feeñuwaat na ay taalibeem ca tefesu dex gu ñuy wax Tiberyàdd. Nii la deme woon:
2 Taalibey Yeesu yii àndoon nañu: Simoŋ Piyeer; Tomaa, ki turam di tekki «Séex bi»; Nataneel, mi dëkk Kana ca diiwaanu Galile; doomi Sebede ak yeneen ñaari taalibe.
3 Simoŋ Piyeer ne leen: «Maa ngi nappi.» Ñu ne ko: «Nun it danuy ànd ak yaw.» Ñu dugg gaal, daldi dem. Waaye guddi googu jàppuñu dara.
4 Ci fajar gi Yeesu taxaw ca tefes ga, waaye taalibe yi xàmmiwuñu ko.
5 Yeesu ne leen nag: «Bokk yi, xanaa jàppuleen jën?» Ñu ne ko: «Déedéet.»
6 Mu ne leen: «Sànnileen mbaal mi ci ndijooru gaal gi, bu ko defee ngeen jàpp.» Ñu sànni fa mbaal ma, mu fees ak jën, ba manuñu ko woona génne ndox mi.
7 Taalibe ba Yeesu bëggoon, ne Piyeer: «Boroom bi la!» Bi Simoŋ Piyeer déggee loolu, dafa woddoo mbubbam, ndaxte dafa summiku woon, daldi sóobu ci dex gi.
8 Yeneen taalibe ya xëcc mbaal, mi fees dell ak jën, jëme ko ca tefes ga, ndaxte gaal ga sorewul woon; diggante bi waroon na tollook téeméeri meetar.
9 Bi ñu teeree, ñu gis ab taal, ñu ciy lakk ay jën, teg mburu ca wet ga.
10 Yeesu ne leen: «Indileen ci jën, yi ngeen jàpp.»
11 Simoŋ Piyeer yéeg ca gaal ga, daldi xëcc mbaal ma ca tefes ga, mu fees dell ak jën yu mag; matoon na téeméeri jën ak juróom fukk ak ñett. Te li muy baree bare lépp, taxul mbaal ma dog.
12 Yeesu ne leen: «Ñëwleen ndékki.» Kenn

ci taalibe yi ñemewu koo
laaj ki mu doon, ndaxte xam
nañu ne Boroom bi la.
13 Yeesu jegeñsi, jël mburu
mi, jox leen, jox leen it jën.
14 Bi Yeesu dekkee ba tey,
bii mooy ñetteelu yoon, bi
mu feeñoo ay taalibeem.

Yeesu ak Piyeer

15 Bi ñu ndékkee ba noppi,
Yeesu ne Simoŋ Piyeer:
«Simoŋ doomu Yowaana,
ndax gën nga maa bëgg, ni
ma ñii bëgge?» Mu ne ko:
«Ahakay, Boroom bi, xam
nga ne bëgg naa la.» Yeesu
ne ko: «Topptool ma sama
mbote yi.»
16 Noonu mu waxaat
ko ne: «Simoŋ doomu
Yowaana, ndax bëgg nga
ma?» Mu ne ko: «Ahakay,
Boroom bi, xam nga ne
bëgg naa la.» Yeesu ne ko:
«Sàmmal ma sama xar yi.»
17 Mu neeti ko ñetteel
bi yoon: «Simoŋ doomu
Yowaana, bëgg nga maam?»
Piyeer am naqar ci li mu
ko laaj ñetti yoon: «Ndax
bëgg nga ma?» Mu ne ko:
«Boroom bi, xam nga lépp;
xam nga ne bëgg naa la.»
Yeesu ne ko: «Topptool ma
sama xar yi.
18 Ci dëgg-dëgg Piyeer,
maa ngi la koy wax, bi nga
dee ndaw yaa doon takk sa
geño, di dem fu la neex.
Waaye boo màggatee, dinga
tàllal say loxo, keneen takkal
la sa geño, yóbbu la foo
bëggul.»
19 Ci baat yooyu la Yeesu
doon misaale nan la Piy-
eer wara faatoo ngir jollil
ndamu Yàlla. Noonu Yeesu
ne ko: «Toppal ci man!»
20 Piyeer geestu, gis taalibe
bi Yeesu bëggoon, di ñëw
ci seen gannaaw. Taalibe
boobu mooy ki sóonu woon
ca Yeesu, ba ñuy lekk, te
laajoon ko ne: «Boroom bi,
kan moo lay wori?»
21 Piyeer gis ko, daldi ne
Yeesu: «Kii nag, Boroom bi,
nu muy mujje?»
22 Yeesu ne ko: «Su ma
neexoon mu dund, ba ma
délsi, lu ciy sa yoon? Yaw
toppal ci man.»
23 Noonu am, ci bokki taal-
ibe yi, ñu xalaat ne, taalibe
boobu du dee. Moona Yeesu
masul ne Piyeer, du dee;
waaye li mu wax mooy: «Su
ma neexoon mu dund, ba
ma délsi, lu ciy sa yoon?»
24 Taalibe boobu mooy
seede mbir yooyu, bind leen,
te xam nanu ne li muy wax
dëgg la.
25 Yeesu def na yeneen jëf
yu bare. Su ñu ko doon net-
tali, bind lépp, xalaat naa ne
téere yi duñu xaj ci àddina.

JËFI NDAW YA KIRIST YÓNNI

Yeesu Kirist yéeg na ci asamaan

1 Yaw Teyofil, téere bu
jëkk, ba ma bindoon, ëmb
na lépp li Yeesu tàmbali
woona jëf ak a jàngle,
2 ba ci bés, ba ko Yàlla
yéege ci asamaan. Lu ko
jiitu joxoon na ay ndigal,
jaare ci Xel mu Sell mi, jëm
ci ndaw ya mu tànnoon.
3 Gannaaw ay coonoom,
ñëw na ci ñoom, di leen won
ay firnde yu bare te wér ne
mu ngi dund; mu feeñu leen
diirub ñeent fukki fan, di
diisoo ak ñoom ci lu jëm ci
nguuru Yàlla.
4 Am bés muy lekk ak
ñoom, mu sant leen ne:
«Buleen sore Yerusalem,
waaye ngeen xaar li Baay
bi dige woon te ma waxoon
leen ko.
5 Ndaxte Yaxya daa na
sóob nit ñi ci ndox, waaye
yéen dees na leen sóob ci Xel
mu Sell mi fi ak ay fan yu
néew.»
6 Bi ñu dajaloo ak moom
nag, ñu laaj ko: «Boroom
bi, ndax ci jamono jii
ngay yékkatiwaat nguuru
Israyil?»
7 Mu ne leen: «Ngeen xam
jamono yi ak saa, yi Baay
bi dogal ci sañ-sañam, loolu
mayuñu leen ko.
8 Waaye bu Xel mu Sell mi
ñëwee ci yéen, dingeen jot
kàttan te nekk samay seede
ci dëkku Yerusalem, ca dii-
waani Yude ak Samari yépp
ak ba fa àddina yem.»
9 Bi mu waxee loolu, te ñu
di ko xool, Yàlla yéege na ko,
te aw niir jël ko, làq ko seeni
bët.
10 Bi muy dem nag, te ñu
ne jàkk asamaan, ñaar ñu
sol yu weex daldi ne seef,
taxaw ci seen wet.
11 Ñu ne leen: «Yéen
waa Galile, lu tax ngeen
taxaw, di xool ci asamaan?
Yeesu male ñu jële ci seen
biir, yéege ko asamaan, dina
délsi ni ngeen ko gise, muy
dem asamaan.»

Ñu tànn Macas, mu wu-utu Yudaa, nekk ndaw

12 Bi loolu amee ñu jóge
ca tund, woowu ñuy wax
tundu Oliw ya, te mu dend
ak Yerusalem lu tollu ak
kilomet*, ñu daldi dellu
Yerusalem.
13 Bi ñu dikkee, ñu yéeg ca
néeg, ba sut ca taax ma, fa
ñuy dal.
Ñoo doon Piyeer ak
Yowaana,
Saag ak Andare,
Filib ak Tomaa,
Bartelemi ak Macë,
Saag doomu Alfe,
ak Simoŋ mi bokkoon ci
mbooloo mi ñuy wax
Ñi farlu ci moom seen
réew;
ak Yudaa doomu Saag.
14 Ñoom ñépp ñoo bokk
menn xel, di wéy ci ñaan ci

* **1:12** ***kilomet:*** maanaam li ñu maye Yawut yi, ñu dox ko ci bésub noflaay bi.

Yàlla, ànd ak jigéen ñi ak
Maryaama, ndeyu Yeesu, ak
rakki Yeesu yu góor.
15 Ca bés yooya nag Piy-
eer taxaw ca digg bokk
ya, di mbooloo mu tollu ni
téeméer ak ñaar fukk.
16 Mu ne leen: «Bokk yi,
li Xel mu Sell mi waxoon
ci Mbind mi jaarale ko ci
gémmiñu Daawuda, fàww
mu am. Waxoon na ci
mbirum Yudaa, mi wommat
ñi jàpp Yeesu
17 te mu bokkoon ci nun,
ba am cér ci liggéey bi.»
18 —Pey gi Yudaa jotoon
ci ñaawteefam, mu jënd ci
tool, daanu fa, ba fàcc, ay
butitam tuuru.
19 Loolu siiwoon na ci
waa Yerusalem, moo tax ci
seen làkk ñuy tudde tool ba
Akeldama, maanaam «Toolu
deret».—
20 Piyeer teg ca ne:
«Ndaxte lii lañu bind ci
téereb Sabóor:
“Na ëram gental,
bu fa kenn dëkk.”
Te it:
“Na keneen bey sasam.”
21 Kon ñeel na nu, nu tànn
kenn ci ñi bokk ak nun, diir
bi Yeesu doon dem ak a dikk
ci sunu biir,
22 li dale ci bi ko Yaxya
sóobee ci ndox, ba bés ba
ko Yàlla jële ci sunu biir,
yéege ko. Kooku war na ànd
ak nun, di seedeel ndekkitel
Yeesu.»
23 Bi ko Piyeer waxee, ñu
tudd ñaar: Yuusufa, mi ñu
dippee Barsabas te di ko
dàkkentale Yustus, moom
ak Macas.
24 Ñu ñaan ci Yàlla ne:
«Boroom bi, yaw mi xam
xolu nit ñépp, won nu ki nga
tànn ci ñaar ñii,
25 mu yenu liggéeyu nekk
sa ndaw, wuutu Yudaa, mi
ko bàyyi, dem bérabam.»
26 Noonu ñu boole leen,
tegoo ay bant, bant ba dal ca
Macas, mu fekki fukki ndaw
ya ak benn.

2

Ñëwug Xel mu Sell mi ca màggalu Pàntakot

1 Bi bésu màggalu
Pàntakot agsee, ñoom ñépp
booloo nañu ci benn bérab.
2 Ca saa sa riir jollee
asamaan, mel ni ngelaw lu
gaaw te bare doole, daldi
fees dell kër, ga ñu toog.
3 Te ay làmmiñ yu mel ni
sawara feeñu leen, ñu tasaa-
roo ci seen biir, toŋ ca kaw
kenn ku nekk.
4 Noonu ñu fees ak Xel mu
Sell mi ñoom ñépp, ñu daldi
wax yeneen làkk, ni leen Xel
mu Sell mi maye, ñu wax ko.
5 Fekk booba amoon na ay
Yawut yu daloon Yerusalem,
doon ay nit ñu ragal Yàlla te
bokk ci xeeti àddina yépp.
6 Bi nit ñi déggee riir
ma nag, ñépp dajaloo, daldi
waaru ci li ñu leen dégg,
ñuy wax ku nekk sa làkk.
7 Ñu waaru te yéemu naa:
«Gisleen, ñiy wax ñépp,
ndax duñu waa diiwaanu
Galile?
8 Naka la mana ame nag,
nu di leen dégg, kenn ku
nekk ci nun, ñuy wax ci sa
làmmiñ, wi nga nàmp?
9 Nun ñi ay Pàrt, waa Medi
ak waa Elam, nun ñi dëkk

Mesopotami, réewu Yawut
yi, Kapados, Pont ak Asi,
10 di waa Firisi, Pamfili,
Misra ak weti Libi, yi dend
ak Siren, nun ak gan ñi jóge
Room,
11 Yawut yi ak ñi tuub ci
yoonu Yawut yi, waa Keret
ak waa Arabi, nun ñépp nu
ngi leen di dégg, ñuy yégle
màggaayi Yàlla ci sunuy
làkk!»
12 Noonu ñépp waaru, ba
jaaxle lool, ñuy waxante ci
seen biir ne: «Lii lu muy
tekki?»
13 Waaye ñenn ñi di leen
ñaawal ne: «Waay! Ñii
dañoo màndi ak biiñ.»

Piyeer yégal na mbooloo mi xibaaru jàmm bi

14 Ci kaw loolu Piyeer
taxaw, ànd ak fukki ndaw
ya ak benn, mu wax ci kaw,
di yégal mbooloo ma ne:
«Bokki Yawut yi ak yéen
ñépp ñi dëkk Yerusalem,
dégluleen bu baax te xam lii
ma leen di wax!
15 Nit ñii màndiwuñu, ci
ni ngeen ko fooge, ndaxte nu
ngi ci yoor-yoor rekk.
16 Waaye lii mooy li Yàlla
waxoon, jaarale ko ci yonen-
tam Yowel ne:
17 “Yàlla nee na: Ci bés yu
mujj yi,
dinaa tuur ci sama Xel ci
kaw nit ñépp;
seen xeet wu góor ak wu
jigéen dinañu wax ci
kàddug Yàlla;
waxambaane yi dinañu gis
ay peeñu
te màggat yi di gént ay gént.
18 Waaw, ci bés yooyu dinaa
tuur ci sama Xel
ci sama kaw jaam yu góor ak
yu jigéen,
te dinañu wax ci kàddug
Yàlla.
19 Dinaa wone ay kéemaan
ci kaw ci asamaan
ak ay firnde ci suuf ci
àddina,
muy deret, sawara ak ay
niiri saxar.
20 Jant bi dina daldi lëndëm,
weer wi deretal,
bala bésu Boroom biy ñëw,
di bés bu mag, bi ànd
ak ndam.
21 Booba nag ku woo Boroom
bi ci aw turam,
dinga mucc.”
22 «Yéen bokki Israyil,
dégluleen wax jii! Yeesu
mi dëkk Nasaret, nit la
woon, ku Yàlla dëggal ci
seen kanam ciy kéemaan,
ay jaloore ak firnde, ya Yàlla
defoon jaarale ko ci moom
ci seen biir; yéen xam ngeen
ko.
23 Moom nag jébbale nañu
ko, jaar ci nas, bi Yàlla do-
galoon te xam ko lu jiitu; te
yéen rey ngeen ko ci daaj ko
ci bant, jaarale ko ci loxoy
bàkkaarkat.
24 Waaye Yàlla dekkal na
ko, daggal ko buumi dee,
ndaxte dee manu koo téye.
25 Daawuda wax na ci mbi-
ram ne:
“Saa su ne gis naa Boroom bi
ci sama kanam;
gannaaw mu ngi ci sama
ndijoor,
duma raf.
26 Moo tax sama xol
sedd, may woy sama
bànneex,

te it sama yaram di tëdd ci yaakaar.
27 Ndaxte doo bàyyi sama ruu ci barsàq,
te doo seetaan sa waa ju sell, mu yàqu.
28 Xamal nga ma yoonu dund;
dinga ma béglooji ci sa kanam.”
29 «Bokk yi, man naa leena wax lu wóor ci mbirum maam Daawuda, ne dee na te suul nañu ko; bàmmeelam mu ngi ci nun ba tey.
30 Waaye yonent la woon, te xamoon na ne Yàlla digoon na ko ci ngiñ ne dina teg ci nguuram kenn ci askanam.
31 Kon gis na lu ñëwagul, di wax ci mbirum ndekkitel Kirist ne bàyyiwuñu ko ci barsàq, te yaramam yàquwul.
32 Yeesu moomu nag, Yàlla dekkal na ko; nun ñépp seede nanu ko.
33 Yàlla yéege na ko ak ndijooram, te jot na ci Baay bi Xel mu Sell mi ñu dige woon, ba tuur lii ngeen gis te dégg ko.
34 Ndaxte du Daawudaa yéeg ci asamaan, waaye moom ci boppam nee na:
“Boroom bi wax na sama Boroom:
‘Toogal ci sama ndijoor,
35 ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.’ ”
36 «Na bànni Israyil gépp xam bu wóor nag ne Yeesu moomu ngeen daajoon ci bant, Yàlla def na ko Boroom ak Almasi bi.»
37 Bi ko mbooloo ma déggee, naqaru xol wu metti jàpp leen; ñu daldi ne Piyeer ak ndaw ya ca des: «Bokk yi, lu nu wara def?»
38 Piyeer ne leen: «Tuubleen seeni bàkkaar, te kenn ku nekk ci yéen, ñu sóob ko ci ndox ci turu Yeesu Kirist. Noonu Yàlla dina leen baal seeni bàkkaar te may leen Xel mu Sell mi.
39 Ndaxte li Yàlla dige woon, yéena ko moom ak seeni doom ak ñu sore ñépp, di ñépp ñi Yàlla sunu Boroom di woo ci moom.»
40 Noonu mu artu leen ak yeneen wax yu bare, di leen dénk ne: «Rëccleen ci niti jamono ju dëng jii.»
41 Ñi nangu ay waxam nag, ñu sóob leen ci ndox, te ca bés booba lu mat limub ñetti junniy nit yokku nañu ci ñoom.

Mbooloom ña gëm Kirist

42 Ñoom nag ñuy wéy ci njànglem ndaw yi ak cig bokk, ci damm mburu ak ñaan ci Yàlla.
43 Ragal jàpp ñépp, te ndaw yi di def ay kéemaan ak ay firnde yu bare.
44 Ñi gëm nag dañoo booloo te bokk lépp.
45 Ñu jaay seeni suuf ak seen alal, séddoo ko, ku nekk ak la ngay soxla.
46 Te bés bu nekk ñu saxoo teew ak benn xalaat ca kër Yàlla ga, tey damm mburu ca kër ya; ñuy lekk seen ñam ak xol bu laab tey bég,
47 di màggal Yàlla te am yiw ci wetu nit ñépp. Noonu bés bu nekk Boroom bi di

yokk ca mbooloo ma ñi
mucc.

3

Piyeer faj na nit ku lafañ

1 Am bés Piyeer ak
Yowaana dem, ba bëgga
dugg ca kër Yàlla ga ca
waxtuw ñaan, maanaam
tisbaar.
2 Fekk ñu indi fa nit ku
judduwaale lafañ, ñu di ko
teg bés bu nekk ca bunt, ba
ñuy wooye Bunt bu rafet ba,
ca kër Yàlla ga, ngir muy
yelwaan ña fay dugg.
3 Bi mu gisee Piyeer ak
Yowaana nag, ñuy dugg ca
kër Yàlla ga, mu dékk leen
loxo.
4 Ci kaw loolu Piyeer ak
Yowaana ne ko jàkk, te Piy-
eer ne ko: «Xool nu.»
5 Lafañ bi xool leen,
yaakaar ne dina jot dara ci
ñoom.
6 Noonu Piyeer ne ko:
«Awma xaalis, awma wurus,
waaye li ma am, dinaa la ko
jox: ci turu Yeesu Kirist mu
Nasaret doxal!»
7 Mu jàpp ci loxol ndi-
jooram, yékkati ko. Ci saa
si ay tànkam ak ay kostanam
dëgër.
8 Mu tëb, daldi taxaw, di
dox. Mu dugg ak ñoom ca
kër Yàlla ga, muy dox, di tëb
tey sant Yàlla.
9 Noonu ñépp gis ko, muy
dox, di sant Yàlla.
10 Te ñu xàmmi ko, ne moo
daan toog, di yelwaan ca
Bunt bu rafet ba ca kër Yàlla
ga. Ñu daldi waaru lool te
yéemu ci li ko dikkal.

Waareb Piyeer

11 Naka waa ji taq ci Piyeer
ak Yowaana, ñépp waaru;
ñu daldi daw, fekksi leen ca
bérab ba ñuy wax Werandaa
bu Suleymaan.
12 Bi Piyeer gisee loolu nag,
mu ne mbooloo mi: «Yéen
waa Israyil, lu tax ngeen
waaru ci lii? Lu tax ngeen di
nu xool jàkk, mel ni ci sunu
kàttan, mbaa ci sunu ragal
Yàlla lanu doxloo kii?
13 Yàllay Ibraayma ak
Isaaxa ak Yanqóoba, di
Yàllay sunuy maam, màggal
na Ndawam Yeesu; yéena
xàcceek moom, ba jébbal ko
Pilaat, fekk naroon na koo
bàyyi.
14 Yéen xeeb ngeen Aji Sell
ji te Jub, te tinul ab reykat.
15 Bóom ngeen Aji Dundal
ji, waaye Yàlla dekkal na ko;
seede nanu ko nun ñépp.
16 Ci gëm turam la nit,
kii ngeen di gis te xam ko,
dëgëre; waaw, turu Yeesu
ak ngëm gi jóge ci moom,
moo tax mu wér péŋŋ ci
seen kanam, yéen ñépp.

17 «Léegi nag bokk yi, xam
naa ne ñàkka xam a tax
ngeen def ko, yéen ak seeni
kilifa.
18 Waaye noonu la Yàlla
amale li mu yégle woon lu
jiitu jaarale ko ci gémmiñug
yonent yépp naan, Al-
maseem dina sonn.
19 Tuubleen seeni bàkkaar
nag te waññiku ci Yàlla, ngir
seeni bàkkaar far.
20 Noonu jamonoy péex
dina bawoo ci Boroom bi, te
muy yebal Almasi bi mu leen
jagleel, maanaam Yeesu.

21 Asamaan war na koo
yor, ba jamono ju ñuy de-
faraat lépp, di jamono ji
Yàlla waxoon jaarale ko ci
gémmiñug yonentam yu sell
yépp, li dale ci njàlbéenug
àddina.
22 Ndaxte Musaa nee
woon na: “Boroom bi seen
Yàlla dina leen feeñalal ci
seen xeet Yonent ni man;
nangeen ko déggal ci lépp
lu mu leen wax.
23 Képp ku déggalul
Yonent boobu, dees na la far
ci xeet wi.”
24 «Li dale sax ci Samiyel
ak ñi ci topp, bépp yonent bu
wax yégle na bés yii.
25 Yéen nag yéenay donn
yonent yi ak kóllëre, gi Yàlla
fasoon ak seeni maam, bi
mu naan Ibraayma: “Xeeti
àddina yépp dinañu barkeel
ci ki soqikoo ci yaw.”
26 Yàlla feeñal na
Ndawam, jëkk koo yebal ci
yéen, ngir barkeel leen, ci
wañña leen kenn ku nekk ci
say bàkkaar.»

4

Piyeer ak Yowaana ci kanam kureelu àttekat ya

1 Bi ñuy wax ak mbooloo
ma, sarxalkat ya ak kilifag
ñiy wottu kër Yàlla ga ak
Sadusen ya daanu ci seen
kaw.
2 Ñu mer lool ci li ñuy
waar nit ñi, di yégle ndekki-
tel ñi dee, sukkandikoo ko ci
ndekkitel Yeesu.
3 Noonu ñu jàpp leen, tëj
leen ba ca ëllëg sa, ndaxte
mu nga doon tàmbalee
guddi.
4 Waaye ñu bare ca ña
dégg wax ja gëm nañu, te
limu góor ñi gëm yokku na,
ba mat juróomi junni.
5 Ca ëllëg sa nag kili-
fay Yawut yi ak njiit yi
ak xutbakat yi dajaloo ci
Yerusalem.
6 Rààñee nañu ci: Anas,
miy sarxalkat bu mag bi,
Kayif, Yowaana, Alegsàndar
ak bokki sarxalkat bu mag
bi.
7 Ñu dëj Piyeer ak
Yowaana ca digg ba, laaj leen
ne: «Lii ngeen def, ci gan
kàttan, mbaa ci turu kan,
ngeen ko defe?»
8 Ci kaw loolu Piyeer daldi
fees ak Xel mu Sell mi, ne
leen: «Yéen kilifay xeet wi
ak njiit yi,
9 bu fekkee ne xettali nit
ku wopp, ba mu wér, moo
tax ngeen dëj nu ci pénc mi
tey,
10 nangeen xam lii, yéen
ñépp ak bànni Israyil gépp:
ci turu Yeesu Kirist mu
Nasaret, mi ngeen daajoon
ca bant te Yàlla dekkal ko,
ci tur woowu la nit kii jële
ag wér, ba taxaw ci seen
kanam.
11 Yeesu moomu mooy:

“Doj wi ngeen xeeboon,
yéen tabaxkat yi,
te moo doon doju koñ.”

12 Te mucc amul ci keneen,
ndaxte ci ron asamaan amul
weneen tur wu ñu maye ci
nit ñi, wu nu wara mucce.»
13 Kon bi ñu gisee fit, wi
Piyeer ak Yowaana àndal, te
ñu xam ne masuñoo jàng
mbaa ñuy gëstu ci diine, ñu

daldi waaru, ràññee ne daa
nañu ànd ak Yeesu.
14 Te bi ñu gisee nit, ka
ñu fajoon, taxaw ak ñoom,
manuñu caa teg dara.
15 Noonu ñu santaane, ñu
génne leen, ñu daldi gise ci
seen biir,
16 ne: «Lu nuy def ak ñii?
Ndaxte def nañu kéemaan
gu siiw; loolu leer na ñi dëkk
Yerusalem ñépp, te manunu
koo weddi.
17 Waaye ngir mbir mi
baña law ci xeet wi, nanu
leen aaye, ñu baña waxati ak
kenn ci tur woowu.»
18 Noonu ñu woo leen, ñu
tere leen bu wóor, ñu waxati
mbaa waare dara ci turu
Yeesu.
19 Waaye Piyeer ak
Yowaana ne leen: «Bu
fekkee ne déggal leen te
bàyyi Yàlla mooy li jub ci
kanam Yàlla, seetleen.
20 Waaye nun manunoo
baña wax li nu gis te dégg
ko.»
21 Noonu kilifa yi
tëkkuwaat leen, yiwi leen,
ñu dem. Ndaxte amuñu
benn bunt ci ñoom ngir
mbugal leen, fekk ñépp di
màggal Yàlla ci li xewoon.
22 Ndaxte nit, ka ñu fajoon
ci kéemaan googu, weesoon
na ñeent fukki at.

Mbooloom ñi gëm ñaan na ci Yàlla

23 Bi ñu leen yiwee nag,
ñu dem ci seeni bokk, nettali
leen li sarxalkat yu mag ya
ak njiit ya waxoon lépp.
24 Bi ko bokk ya déggee
nag, ñu mànkoo, diis seen
kàddu Yàlla ne: «Boroom bi,
yaa sàkk asamaan, suuf, géej
ak lépp li nekk ci seen biir.
25 Yaa wax, jaar ci sunu
maam Daawuda sa jaam, mi
doon gémmiñu Xel mu Sell
mi, ne:
"Lu tax xeeti àddina di bax?
Lu tax ñuy fexe lu manula
am?
26 Buuri àddina dañoo
booloo,
te kilifa yi dajaloo,
di bañ Boroom bi ak Al-
maseem."
27 Ndaxte ci dëgg ci dëkk bii,
Erodd ak Poñsë Pilaat ànd
ak xeeti àddina ak bànni Is-
rayil, likkoo nañu, ngir daa-
neel sa Ndaw lu sell li nga
fal, di Yeesu,
28 te def lépp, li sa kàttan ak
sa ndigal tëraloon.
29 Léegi nag Boroom bi, see-
tal seeni tëkku te may nu,
nun say jaam, nuy wax sa
kàddu ak fit.
30 Tàllalal sa loxo, ci wéral
ak ci wone ay kéemaan ak
ay firnde, jaarale ko ci turu
Yeesu, sa Ndaw lu sell li.»
31 Bi ñu ñaanee ba noppi,
bérab ba ñu booloo woon
daldi yëngatu; te ñoom
ñépp fees ak Xel mu Sell mi,
ñuy wax kàddug Yàlla ak fit
wu dëgër.

Mbooloom ñu gëm ñi

32 Noonu mbooloom ñu
gëm ñi bokk menn xel ak
benn xalaat. Kenn daawul
aakimoo dara ci alalam,
waaye ñoo bokkoon lépp.
33 Te ndaw yi di seedeel
ndekkitel Yeesu Boroom bi
ak kàttan gu réy. Te yiw wu
yaatu ëmb leen, ñoom ñépp.
34 Kenn ci ñoom ñàkkul
dara, ndaxte képp ku nekk

boroom suuf mbaa am ay
kër, jaay na ko, indi njég li,
35 teg ko ci loxoy ndaw ya;
ñu di ci sédd, kenn ku nekk
li mu soxla.
36 Noonu amoon na fa
ku tudd Yuusufa, te ndaw
yi dàkkentale ko Barnabas,
miy tekki «Kiy dëgëral fit
yi,» mu soqikoo ci giiru
Lewi, te juddoo dunu Sipar.
37 Moom nag jaay na tool,
ba mu moom, indi xaalis ba,
teg ko ci loxoy ndaw ya.

5

Anañas ak Safira

1 Naka noonu nit ku
tudd Anañas, ànd ak Safira
jabaram, jaay làccu suuf.
2 Mu dencal boppam benn
cér ca njég la, ànd ca ak
jabaram; ba noppi mu indi
cér ba ca des, teg ko ci loxoy
ndaw ya.
3 Bi mu ko defee Piyeer
ne ko: «Anañas, lu tax nga
bàyyi Seytaane dugg la, ba
fees sa xol, ngay wor Xel mu
Sell mi, ci li nga dencal sa
bopp benn cér ci njég li?
4 Bi mu jaragul, ndax
moomuloo ko woon? Te
bi mu jaree, ndax yilifuloo
woon njég li? Lu tax nga fas
ci sa xol def nii? Woruloo nit
ñi, waaye Yàlla nga wor.»
5 Bi Anañas déggee baat
yooyu, mu daanu dee. Ñi ko
dégg ñépp tiit, ba ne nërëm.
6 Noonu waxambaane ya
jóg, ñu sàng ko, yóbbu ko,
jébbal Yàlla.
7 Ñetti waxtu gannaaw ga,
jabaram duggsi, fekk xamul
la fa xew.
8 Piyeer daldi ko ne: «Wax
ma, ndax lii mooy njégu tool
bi?» Mu ne ko: «Waawaaw,
lii la.»
9 Ci kaw loolu Piyeer ne ko:
«Lu tax ngeen ànd, di diiŋat
Xelu Boroom bi? Ñi denci
woon sa jëkkër ñu ngi nii ci
bunt bi, te dinañu la yóbbu.»
10 Ca saa sa mu daanu ciy
tànkam, dee. Bi waxam-
baane ya agsee nag, ñu fekk
ko, mu faatu; ñu yóbbu ko,
def ko ci wetu jëkkëram.
11 Noonu tiitaange ju mag
tàbbi ci mbooloom ñi gëm
ñépp ak ñi ko dégg ñépp.

Ndawi Kirist yi faj nañu ñu bare

12 Bi loolu amee ay
kéemaan ak ay firnde yu
bare di xew ci nit ñi, jaare
ca loxoy ndaw ya. Ñépp
di booloo ca Werandaa bu
Suleymaan ca kër Yàlla ga.
13 Te kenn ci ña ca des
ñemewula booloo ak ñoom,
waaye nit ñépp di leen
màggal.
14 Moona ay nit ñu gëna
bare, góor ak jigéen, di gëm
Boroom bi, tey taq ci ñoom.
15 Nit ñi indi sax ñu wopp
ca mbedd ya, teg leen ca ay
lal yu ndaw ak ay leeso, ngir
bu Piyeer di jaar, doonte
takkandeeram sax yiir ñenn
ci ñoom.
16 Te it nit ñu bare da-
jaloo, jóge ca dëkk ya wër
Yerusalem, ñu indi ay jarag
ak ñu rab yu bon sadd; te
ñoom ñépp daldi wér.

Fitnaal nañu ndaw yi

17 Booba sarxalkat bu mag
ba jóg ak gàngooram gépp,

maanaam kureelu Sadusen
ga fa dëkk. Kiñaan gu mag
jàpp leen,
18 ba ñu jàpp ndaw ya, tëj
leen ca kaso ba.
19 Waaye ci guddi
malaakam Boroom bi ubbi
buntu kaso ba, génne leen ci
biti naan:
20 «Demleen taxaw ca kër
Yàlla ga, te xamal nit ñi lépp
lu jëm ci dund gu wóor gii.»
21 Bi ñu déggee loolu, ñu
dugg ca kër Yàlla ga ci suba
teel, daldi waare.

Bi ñu koy def, sarxalkat
bu mag ba ak gàngooram
ñëw, woolu kureelu àttekat
ya, maanaam mbooloom nji-
iti bànni Israyil gépp; ñu
yónnee, ngir jëli ndaw ya ca
kaso ba.
22 Waaye bi wottukati kër
Yàlla ga agsee ca kaso ba,
gisuñu leen fa; ñu daldi
délsi, yégle ko
23 ne: «Fekk nanu kaso ba
tëju bu wóor ak wottukat ya
taxaw ca bunt ya, waaye bi
nu ko tijjee, fekkunu kenn ci
biir.»
24 Bi kilifag wottukati kër
Yàlla ga ak sarxalkat yu mag
ya déggee loolu, ñu daldi ciy
jaaxle lool, ñuy laajante, fu
lii di mujj.

25 Noonu benn waay ñëw,
yégal leen ne: «Nit ñi ngeen
tëjoon ñu ngi taxaw ca kër
Yàlla ga, di jàngal nit ñi.»
26 Ci kaw loolu kilifa ga ak
wottukat ya dem jëli leen;
waaye boolewuñu ci fitna,
ngir ragal nit ñi sànni leen
ay xeer.
27 Bi ñu leen indee, ñu
dëj leen ci kanam mbooloo
ma. Sarxalkat bu mag ba
laaj leen
28 ne: «Ndax terewunu
leen ci lu wér, ngeen waare
ci tur woowu, te fi mu
ne dajal ngeen Yerusalem
ak seeni waare, rax-ca-dolli
yéena ngi nuy fexee taqal
deretu nit kooku.»
29 Waaye Piyeer ak ndaw
ya ne leen: «Déggal Yàlla
moo gën déggal nit.
30 Yàllay sunuy maam
dekkal na Yeesu, mi ngeen
bóomoon ci wékk ko ca bant
ba.
31 Te Yàlla yékkati na ko
ci ndijooram, mu nekk Buur
ak Musalkat, ngir may bànni
Israyil réccu, ba mu baal
leen seeni bàkkaar.
32 Seede nanu loolu, nun
ak Xel mu Sell, mi Yàlla may
ñi koy déggal.»
33 Bi ñu déggee loolu, ñu
mer ba seen xol di dagg, ñu
bëgg leena rey.
34 Waaye amoon na fa
nit ku tudd Gamaleel, bokk
ci tariixab Farisen ya, di
xutbakat bu tedd ci yoonu
Musaa, mu jóg ca mbooloo
ma, santaane ñu génne leen
tuuti.
35 Bi ñu ko defee mu ne
leen: «Yéen bokki Israyil,
moytuleen li ngeen di def nit
ñooñu.
36 Ndaxte bu yàggul Tëdas
jógoon na, mbubboo daraja,
ba lu mat ñeenti téeméeri
nit takktoo ak moom. Tëdas
moomu nag reyees na ko, te
ñi ko toppoon ñépp tasaa-
roo, ba seen pexe nasax.
37 Gannaawam it Yudaa
mu Galile jóg, ca jamono ja
ñu doon bind waa réew ma,

mu jógloo nit ñu bare, ñu
ànd ak moom. Moom itam
dee na, te ay nitam ñépp
tasaaroo.
38 Léegi maa ngi leen di
wax, génnleen ci mbirum
ñooñu te bàyyi leen ñu
dem. Ndaxte bu seen pas-
pas mbaa seen jëf dee pexem
nit, dina yàqu.
39 Waaye bu fekkee ne
ndogalu Yàlla la, dungeen
ko mana fanq, ngir ragala
jànkoonte ak Yàlla.»
40 Bi mu waxee loolu, ñu
fekk ko ci xalaatam; ñu woo
ndaw ya, daldi leen dóor
ay yar, tere leen, ñu waxati
dara ci turu Yeesu, ba noppi
bàyyi leen, ñu dem.
41 Ndaw ya nag jóge ca
kanam kureelu àttekat ya,
bég ci li leen Yàlla jàppe, ñu
yeyoo yenu toroxte ngir Tur
wa*.
42 Noonu bés bu nekk ca
kër Yàlla ga ak ca kër ya,
daawuñu noppee jàngle ak
a xamle xibaaru jàmm bi, ne
Yeesu mooy Almasi bi.

6

Sàkk nañu ñiy topptoo yëfi mbooloo ma

1 Ca bés yooyu, naka taal-
ibe yi di gëna bare, Yawut
yiy làkk gereg tàmbalee
ñaxtu ci mbirum Yawut tigi
yi, te lii a ko waral: jigéen ñi
seen jëkkër dee, te ñu bokk
ci ñoom, naraalewuñu leen
ca ndimbal, la ñuy séddale
bés bu nekk.
2 Noonu fukki ndaw ya
ak ñaar woo mbooloom
taalibe ya ne leen: «Nu
bàyyi kàddug Yàlla, di
topptoo mbirum séddale,
loolu jekkul ci nun.
3 Kon nag bokk yi,
tànnleen juróom ñaari nit
ci seen biir, ñu am seede su
rafet te fees ak Xel mu Sell
mi ak sago, nu dénk leen
liggéey bii.
4 Waaye nun dinanu wéy
ci ñaan ci Yàlla ak ci yenub
xamle kàddu gi.»
5 Lii ñu wax nag neex na
mbooloo mépp. Noonu ñu
tànn Ecen, di nit ku fees
ak ngëm ak Xel mu Sell mi,
boole ci Filib ak Porokor,
teg ca Nikanor, Timon, Par-
menas ak Nikolas, mi jud-
doo Ancos te tuub ci yoonu
Yawut ya.
6 Ñu jébbal leen ndaw ya,
ñaanal leen, teg leen loxo.
7 Noonu kàddug Yàlla di
law, ba mbooloom taalibe
yi di yokku bu bare ci
Yerusalem; te sarxalkat yu
bare déggal Yàlla ci topp
yoonu ngëm wi.

Jàpp nañu Ecen

8 Naka noona Ecen, mi fees
ak yiw ak kàttan, di def
ay kéemaan yu mag ak ay
firnde ca nit ña.
9 Waaye ay nit jóg, bokk
ci jàngu, bi ñuy wax Jàngub
ñi ñu goreel, di ay niti dëkki
Siren ak Alegsàndiri, ak it
waa diiwaani Silisi ak Asi.
Ñuy werante ak Ecen,
10 waaye àttanuñu sa-
goom ak Xel mi muy waxe.

* **5:41** ***Tur wa*** mooy turu Boroom bi Yeesu Kirist.

11 Kon ñu daldi jënd ay nit,
ñu ne: «Dégg nanu ko, muy
sosal Musaa ak Yàlla.»
12 Noonu ñu jógloo nit ñi
ak njiit yi ak xutbakat yi,
ñu dal ci kawam, jàpp ko,
yóbbu ko ca kureelu àttekat
ya.
13 Te ñu sàkk ay naaféq
yuy seede ne: «Kii du
bàyyee wax lu juuyoo ak
bérab bu sell ba ak yoonu
Musaa.
14 Ndaxte dégg nanu, muy
wax ne, Yeesum Nasaret
moomu dina daaneel bérab
bii te soppi aada, yi nu
Musaa batale woon.»
15 Bi ñu ko waxee, ña too-
goon ñépp ca mbooloo ma
xool ko jàkk, gis xar kana-
mam, mu mel ni xar kanam
malaaka.

7

Layu Ecen fa kanam mbooloo ma

1 Noonu sarxalkat bu mag
ba ne ko: «Ndax loolu dëgg
la?»
2 Ecen ne ko: «Yéen
samay bokk ak samay baay,
dégluleen! Yàlla, miy Bo-
room ndam, feeñu woon na
sunu maam Ibraayma, bi mu
nekkee réewu Mesopotami,
te dëkkagul woon Karan.
3 Mu ne ko: "Toxul sa
réew, bàyyi say bokk, te ñëw
ci réew, mi ma lay won."
4 «Ci kaw loolu mu génn
réewu niti Kalde, dëkksi
Karan. Te bi baayam faatoo,
Yàlla toxale ko foofa, dëël
ko ci réew, mi ngeen dëkk
léegi.
5 Waaye mayu ko fa
genn moomeel gu mu wara
donale, du sax fu mu mana
teg tànkam; waaye dig na ko
ne dina ko may réew mi, mu
yilif ko moom ak askanam,
fekk booba amagul doom.
6 Yàlla ne ko: "Ñi soqikoo
ci yaw dinañu ganeyaan ci
réew mu ñu dëkkul; dees na
leen def ay jaam, di leen fit-
naal diirub ñeenti téeméeri
at."
7 Waaye Yàlla nee na:
"Xeet wi leen jaamloo, man
maa leen di àtte te gannaaw
loolu dinañu génn, di ma
jaamu ci bérab bii."
8 Yàlla nag tëral kóllëre
seen diggante, fas ko ci
màndargam xaraf. Noonu
Ibraayma jur Isaaxa, xarafal
ko ca juróom ñetteelu
fan ba; Isaaxa def noonu
Yanqóoba, Yanqóoba it def
noonu fukki maam ya ak
ñaar, ñi sos xeet wi.
9 «Naka maam yooyu,
dañoo iñaane Yuusufa, ba
jaay ko, mu jëm réewu
Misra. Waaye Yàlla taxawu
ko,
10 génne ko ci coonoom
yépp, defal ko yiw ak xel
ci kanam Firawna, buuru
Misra, mu def ko kilifag
Misra ak këram gépp.
11 «Bi loolu amee xiif
tàbbi ci biir Misra ak réewu
Kanaan mépp, ba toskare ja
metti lool, te sunuy maam
amatuñu lu ñu lekk.
12 Yanqóoba nag dégg ne
Misra am na dugub, mu
yebal ca sunuy maam, ñu
dem fa yoon wu jëkk.

13 Bi fa ay doomi
baayam delloo nag, Yuusufa
xàmmiku leen, te Firawna
xamante ak njabootam.
14 Ci kaw loolu Yuusufa
yeble, woo baayam ak
bokkam yépp, ñuy juróom
ñaar fukki nit ak juróom.
15 Noonu Yanqóoba dem
Misra, faatu fa, moom ak
sunuy maam.
16 Gannaaw loolu ñu
yóbbu seeni néew Sisem,
dugal leen ca bàmmeel, ba
Ibraayma jëndoon ak xaalis
ca doomi Amor ca Sisem.
17 «Bi loolu wéyee jamono
ji jege woon na, ngir Yàlla
amal li mu digoon Ibraayma
ci ngiñ; fekk xeet wa di law
tey gëna bare ci Misra,
18 ba keroog beneen buur
bu xamul Yuusufa di falu ci
Misra.
19 Buur boobu nag dafa
daan nax sunu xeet, di fit-
naal sunuy maam, ba di leen
sànniloo seeni doom, ngir
ñu dee.
20 «Booba nag la Musaa
juddu, di ku rafet ci kanam
Yàlla; ñu yor ko ñetti weer
ci biir kër baayam,
21 ba noppi sànni ko.
Noonu doom ju jigéen ju
Firawna for ko, yar ko ni
doomam.
22 Musaa nag di ku yewwu
ci xam-xamu waa Misra
bépp, di jàmbaar ci wax ak
jëf.
23 «Bi mu demee ba am
ñeent fukki at, mu fas
yéeney seeti ay bokkam,
maanaam bànni Israyil.
24 Noonu mu gis ca ku
ñuy néewal doole, mu sotle
ko, feyul ko, ba dóor waayi
Misra ja.
25 Mu defe ne, ay bokkam
dinañu xam ne ciy loxoom
la leen Yàllay musale, waaye
xamuñu ko.
26 Ca ëllëg sa mu juux ci ay
Yawut yuy xeex, mu di leen
jéema jubale ne leen: “Yéen
ay bokk ngeen, lu tax ngeen
di xeex?”
27 Waaye kiy néewal doole
moroomam bëmëx ko ne:
“Ku la teg kilifa ak àttekat ci
sunu kaw?
28 Ndax danga maa bëgga
rey, ni nga defoon démb
waayi Misra ja?”
29 Bi Musaa déggee wax
jooju, mu daldi daw, dem
réewu Majan, di fa ab
doxandéem; mu séy fa, ba
am ñaari doom.
30 «Lu ko wees ñeent
fukki at nag, bi mu nekkee
ca màndiṇu tundu Sinayi,
malaaka feeñu ko ci takk-
takku sawara ci biir as
ngarab.
31 Bi ko Musaa gisee, mu
daldi waaru ci li mu gis;
mu jegesi ngir niir ko, dégg
baatu Boroom bi ne ko:
32 “Man maay sa Yàllay
maam, di Yàllay Ibraayma,
Isaaxa ak Yanqóoba.” Ci
kaw loolu Musaa tiit bay lox,
te ñemeetula xool.
33 Noonu Boroom bi ne
ko: “Summil say dàll, ndaxte
bérab bi nga taxaw, bérab
bu sell la.
34 Gis naa bu baax fitnay
sama xeet ci Misra te dégg
naa seeni tawat, kon wàcc
naa ngir musal leen. Léegi
nag ñëwal, dinaa la yebal
Misra.”

35 «Musaa moomu bañoon
nañu ko, ba ne ko: “Ku la teg
kilifa ak àttekat?” Waaye
moom la Yàlla yebal, jaarale
ko ci malaaka mi ko feeñu
ca ngarab sa, ngir mu nekk
kilifa gu leen di goreel.
36 Moo leen génne réewu
Misra, di def ay kéemaan
ak ay firnde ca réew ma, ca
géeju Barax ya ak ca màndiŋ
ma diirub ñeent fukki at.
37 Musaa moomu moo ne
woon bànni Israyil: “Yàlla
dina leen feeñalal ci seeni
bokk Yonent bu mel ni man.”
38 Te moo nekkoon ak
mbooloo ma ca màndiŋ
ma, ànd ak sunuy maam,
wéttalikoo malaaka, mi
waxoon ak moom ci tundu
Sinayi. Te mu jote ci Yàlla
kàddu yiy dund, ngir jottali
nu ko.
39 Waaye sunuy maam
nanguwuñu koo déggal;
dañu koo bañ te seeni xel
dëpp, dellu Misra.
40 Ñu sant Aaróona ne:
“Sàkkal nu ay yàlla yuy ji-
itu ci sunu kanam, ndaxte
Musaa male nu génne ci
réewu Misra, xamunu lu ko
dal.”
41 Booba nag ñu tëgglu aw
sëllu, muy xërëm, ñu di ko
tuuru, di bànneexu ci seeni
jëfi loxo.
42 Waaye bi ñu ko de-
fee Yàlla dëddu leen, bërgël
leen, ñuy jaamu biddiiwi
asamaan. Moom lañu bind
ci téereb yonent yi ne:

“Yéen bànni Israyil, ndax
rendi ngeen jur,
jébbal ma, boole ko
ak i sarax,
diirub ñeent fukki at ca
màndiŋ ma?
43 Yóbbu ngeen sax
fu nekk xayma,
biy màggalukaayu
Molog,
ak biddiiwub Refan, bi ñu
daan bokkaaleel Yàlla,
di ay nataal, yi ngeen defoon
ngir màggal leen!
Kon nag dinaa leen toxal,
yóbbu leen ci gan-
naaw réewu Babilon.”
44 «Sunuy maam amoon
nañu ca màndiŋ ma xaymab
màggalukaay, bi ëmboon li
Yàlla seede. Xayma boobu
nag defoon nañu ko, roye ko
ci bi Musaa gisoon, ni ko ko
Yàlla sante woon.
45 Te gannaaw ga, bi
Yosuwe nekkee kilifag sunuy
maam, ñu jot xayma ba
ñoom it, yóbbu ko ca réew,
ma ñu nangu ca xeet ya Yàlla
dàq ci seen kanam. Xayma
ba nekk fa, ba ci jamonoy
Daawuda.
46 Moom yiw na fa kanam
Yàlla, mu ñaan ko, mu
sàkkal ko kër ngir askanu
Yanqóoba.
47 Waaye Suleymaan moo
tabaxal Yàlla kër ga.
48 «Moona Aji Kawe ji du
dëkk ci fu loxol nit defar;
moom la ab yonent wax ne:
49 “Asamaan mooy sama jal,
te suuf mooy sama
tegukaayu tànk.
Kon gan kër ngeen may
tabaxal,
mbaa fan mooy sama
bérabu noppalukaay?
50 Ndax du sama loxo moo
defar yëf yooyu yépp?

—Moom la Boroom bi doon wax.”

51 «Yéen ñi dëgër bopp, ànd ak xol buy bañ ak ay nopp yuy fatt, mel ni ñi xamul Yàlla. Dungeen noppeek a diiroo ak Xel mu Sell mi; ni ko seen baay yi daan defe, noonu ngeen di def, yéen itam.

52 Kan ca yonent ya la seeni maam tegul woon ay fitna? Rey nañu ñi doon yégle ñëwug Aji Jub ji, moom mi ngeen jébbale léegi, ba ñu rey ko.

53 Jot ngeen yoonu Musaa, wi Yàlla wàcce jaarale ko ci ay malaaka, te sàggane ngeen ko.»

Sànni nañu ay doj Ecen, ba rey ko

54 Bi ñu déggee loolu nag, seeni xol di dagg, ñuy yéyu, jëm ci kawam.

55 Waaye Ecen, mi fees ak Xel mu Sell mi, ne jàkk ci asamaan, gis ndamu Yàlla, te gis Yeesu mi taxaw ci ndijooru Yàlla.

56 Mu ne: «Seetleen, maa ngi gis asamaan yi ubbiku, te Doomu nit kaa ngii taxaw ci ndijooru Yàlla.»

57 Bi ñu déggee loolu, ñu daldi xaacu ca kaw, tey dar seeni nopp; ñu ànd, ne milib ci kawam;

58 ñu wat-wate ko, génne ko dëkk ba, dóor ko ay doj, ba mu dee. Seede ya tegoon nañu seeni yére ci tànki waxambaane wu tudd Sóol.

59 Noonu ñu dóor Ecen ay doj, muy ñaan Yàlla ne: «Boroom bi Yeesu, nangul sama ruu!»

60 Bi mu ko waxee, mu sukk, wax ak baat bu kawe: «Boroom bi, bu leen bindal bàkkaar bii,» ba noppi mu nelaw.

8

1 Sóol moom ànd na ci ñi doon rey Ecen.

Fitnaal nañu mbooloo mi

Bés booba nag fitna ju metti dal na ci mbooloom ñi gëm, mi nekk Yerusalem, ba ñépp, ñu moy ndaw ya, tasaaroo ci diiwaani Yude ak Samari.

2 Ay nit ñu ragal Yàlla fab Ecen, jébbal ko Boroom bi, di ko jooy bu wér.

3 Waaye naka Sóol, mu ngay tas mbooloom ñi gëm, di tàbbi ca kër ya, tey jàpp góor ak jigéen, di leen tëj kaso.

Filib waare na ci diiwaanu Samari

4 Ñi tasaaroo nag dem fu nekk, di fa xamle xibaaru jàmm bu kàddug Yàlla.

5 Naka Filib mu dem ca benn dëkk ca Samari, di leen yégal Kirist.

6 Bi ko mbooloo mi déggee te gis kéemaan yi muy def, ñu bokk benn xalaat, fekki ko ci li mu wax.

7 Ndaxte ay rab yu bon bàyyi nañu nit ñu bare, ña ñu jàppoon, di yuuxu ci kaw; te ñu bare ñu làggi ak ñu lafañ daldi wér.

8 Noonu mbég mu réy tàbbi ca dëkk ba.

Simoŋ luxuskat bi

9 Amoon na nag nit ku
tudd Simoŋ, di luxuskat bu
yàgg ca dëkk ba, te daan
yéem waa Samari gépp, ci
naan: «Ku màgg laa.»
10 Kon ñépp, mag ak
ndaw, taq ci moom ne: «Kii
mooy dooley Yàlla ji tudd
“Màgg”.»
11 Ñu taq ci moom, ndax
li mu leen yàgga waar ci ay
luxus.
12 Waaye bi ñu gëmee
xibaaru jàmm, bi Filib yégle
jëm ci nguurug Yàlla ak turu
Yeesu Kirist, góor ak jigéen
daldi nangu, ñu sóob leen ci
ndox.
13 Simoŋ sax gëm, ñu sóob
ko ci ndox; mu wéy nag
ci topp Filib, di waaru ci
kéemaan yi ak firnde yu
mag yiy am.
14 Bi nga xamee ne ndaw
yi nekk Yerusalem yég nañu
ne, waa Samari nangu nañu
kàddug Yàlla; ñu yónni fa
Piyeer ak Yowaana.
15 Ñu dem fa nag, ñaanal
leen, ngir ñu jot Xel mu Sell
mi.
16 Ndaxte wàccagul ci
kenn ci ñoom, waaye
sóoboon nañu leen rekk
ci ndox ci turu Boroom bi
Yeesu.
17 Noonu Piyeer ak
Yowaana teg leen loxo, ñu
jot Xel mu Sell mi.
18 Bi Simoŋ gisee nag ne
Yàlla may na Xel mi jaarale
ko ci loxoy ndaw ya, mu
indil leen xaalis,
19 ne leen: «Mayleen ma
sañ-sañ boobu, ba ku ma teg
samay loxo, nga jot Xel mu
Sell mi.»
20 Waaye Piyeer ne ko:
«Asarul ak sa xaalis, yaw mi
yaakaar ne man ngaa jënd
mayu Yàlla ak xaalis.
21 Amuloo benn wàll mbaa
cér ci lii, ndaxte sa xol laabul
ci kanam Yàlla.
22 Réccul nag sa coxor te
ñaan Boroom bi, mu baal la
sa xalaatu xol, su manee am.
23 Ndaxte gis naa ne sóobu
nga ci lu wex xat ci kanam
Yàlla, te bàkkaar not na la.»
24 Simoŋ nag ne leen:
«Ñaanal-leen ma ci Boroom
bi, ngir mu fegal ma li ngeen
wax.»
25 Noonu bi ñu seedeelee
Yàlla te wax ci kàddoom, ñu
dellu Yerusalem, di xamle
xibaaru jàmm bi ci dëkk yu
bare yu waa Samari.

Filib yee na jaraafu Ecópi

26 Naka noonu benn
malaakam Boroom bi ne
Filib: «Jógal te jublu
Misra, jaar ci yoon wi jóge
Yerusalem, jëm Gasa, di
màndiŋ.»
27 Filib jóg dem. Noonu
mu gis fa nitu Ecópi ku
yoom, di jaraaf ju mag
ci Kandas, buur bu jigéen
bu Ecópi, te di ko wot-
tul xaalisam bépp. Fekk
mu ñëwoon Yerusalem, ngir
màggalsi Yàlla, bay dellu;
28 mu toog ci watiiram,
di jàng téereb yonent Yàlla
Esayi.
29 Xel mi nag ne Filib: «Da-
bal watiir wale.»
30 Noonu Filib dawsi, mu
dégg waayi Ecópi ja, di jàng
téereb yonent Yàlla Esayi.

Mu laaj ko: «Ndax xam nga
li ngay jàng?»
31 Mu ne ko: «Nu ma ko
mana xame, su ma ko kenn
firilul?» Mu woo Filib nag,
mu yéeg, toog ak moom.
32 Fekk aaya yii la doon
jàng ci Mbind mi:
«Yóbbu nañu ko ni xar mu
ñuy rendiji;
ni mburt mu luu ci kanam i
watkat,
mu ne cell.
33 Ci toroxteem nangu nañu
dëggam;
ñi mu tollool jamono, ku ci
xalaat lii?
Jële nañu bakkanam ci
àddina.»
34 Jaraaf ja nag ne Filib:
«Maa ngi lay laaj, ci mbirum
kan la yonent bi jëmale wax
ji? Ndax mbirum boppam
lay wax mbaa mu keneen?»
35 Noonu Filib tàmbali
ci aaya yooyu, xamal ko
xibaaru jàmm bi ci mbirum
Yeesu.
36-37 Bi ñuy jaar ci yoon wi,
ñu agsi ci ndox. Jaraaf ja ne
ko: «Ndox a ngi nii, ana lu
tere, nga sóob ma ci?»
38 Mu santaane nag, ñu
taxawal watiir wa; Filib ak
jaraaf ja wàcc ñoom ñaar ci
biir ndox ma, mu sóob ko ca.
39 Ba noppi ñu génn ca
ndox ma, te ca saa sa Xelu
Boroom bi fëkk Filib, ba
jaraaf ja gisatu ko, waaye
mu toppaat yoonam, ànd ak
mbég.
40 Filib moom teeri dëkku
Asot, muy jaar ci dëkk yépp,
di fa xamle xibaaru jàmm
bi, ba kera muy ñëw dëkku
Sesare.

9

Sóol waññiku na ci Yeesu

1 Naka Sóol, muy tëkkoo
rey taalibey Boroom bi, ba di
ko noyyee far. Mu dem nag
ca sarxalkat bu mag ba,
2 laaj ko ay bataaxal yu
muy yóbbul jànguy dëkku
Damaas. Noonu ñu mu fa
fekk, te ñu bokk ci yoon wi,
góor mbaa jigéen, mu am
dogalu yeew leen, indi leen
Yerusalem.
3 Waaye bi muy jub
Damaas, ca saa sa leer gu
jóge asamaan melax, ba
ëmb ko.
4 Mu daanu ci suuf, dégg
baat bu ko ne: «Sóol, Sóol,
lu tax nga di ma fitnaal?»
5 Mu wuyu ne: «Yaay kan
Boroom bi?» Boroom bi ne
ko: «Maay Yeesu, mi ngay
fitnaal.
6 Waaye jógal, dugg ca
dëkk ba, te dinañu la wax li
nga wara def.»
7 Nit ñi ànd ak moom nag
taxaw, waaru ba luu, ci li ñu
dégg baat bi te gisuñu kenn.
8 Noonu Sóol jóg, xippi,
waaye gisul dara; kon ñu
wommat ko, yóbbu ko
Damaas.
9 Diirub ñetti fan gisul
dara, lekkul, naanul.
10 Amoon na nag ci
Damaas taalibe bu tudd
Anañas. Bi loolu amee nag
Boroom bi feeñu ko ne:
«Anañas!» Mu wuyu: «Maa
ngi nii Boroom bi.»
11 Boroom bi ne ko:
«Jógal, nga jaar ci mbedd,
mi ñuy wax Mbedd mu jub
mi, te seet ci kër Yudaa nit

ku tudd Sóol te dëkk Tars,
ndaxte mu ngay ñaan.
12 Te gis na cim peeñu
nit ku tudd Anañas, mu
dugg, teg ko ay loxo, ba muy
gisaat.»
13 Waaye Anañas ne ko:
«Boroom bi, dégg naa ci
nit ñu bare ci mbirum
kooku, ñu seede lu bare lu
bon lu mu def say gaay ci
Yerusalem.
14 Te indaale na fii sax sañ-
sañ bu jóge ci sarxalkat yu
mag ya, ngir yeew képp kuy
tudd saw tur.»
15 Waaye Boroom bi
ne ko: «Demal, ndaxte
maa ko tànn, muy sama
jëfandukaay, ngir yóbbu
sama tur fa kanam ñi nekkul
Yawut ak fa kanam buur yi
ak bànni Israyil.
16 Te dinaa ko won coono
yu bare yu mu wara dékku
ngir sama tur.»
17 Ci kaw loolu Anañas
dem, dugg ca kër ga, teg
ay loxoom Sóol. Mu ne ko:
«Sóol sama mbokk, Boroom
bi Yeesu, mi la feeñu woon
ci kaw yoon wi, bi ngay
dikk, moo ma yónni, ngir
nga dellu di gis te fees ak Xel
mu Sell mi.»
18 Ca saa sa lu mel ni
ay waasintóor génne ci ay
bëtam, mu daldi gisaat.
Noonu mu jóg, ñu sóob ko
ci ndox;
19 ba noppi mu lekk, amaat
doole.
Bi mu ko defee mu toog
ay fan ak taalibe, ya nekk
Damaas.
20 Ca saa sa muy yégle
ca jàngu ya ne, Yeesu mooy
Doomu Yàlla.
21 Ñi ko dégg ñépp waaru
naan: «Ndax du kii moo
daan tas ñiy tudd tur woowu
ci Yerusalem, te mu ñëw
fii, ngir yeew leen, yóbbu
ci kanam sarxalkat yu mag
ya?»
22 Moona Sóol di gëna am
kàttan, bay jaaxal Yawut yi
dëkk Damaas, ci di leen wax
ay firnde, ne Yeesu mooy
Almasi bi.
23 Ba ñu ca tegee ay fani
fan, Yawut yi daldi gise, ngir
reylu ko.
24 Waaye Sóol yég seen
pexe. Fekk guddi ak bëccëg
ñu doon wottu bunt yi yépp,
ngir man koo bóom.
25 Noonu taalibe yi jël ko
ci guddi, def ko ci dàmba
gu réy, jaarale ko ci miir bi,
yoor ko ci suuf.
26 Bi Sóol agsee Yerusalem,
mu jéema ànd ak taalibe yi,
waaye ñépp ragal ko, ndax
gëmuñu woon ag taalibeem.
27 Ci kaw loolu Barnabas
jël ko, yóbbu ko ca ndaw
ya, nettali leen, ni Sóol gise
Boroom bi ci kaw yoon wi,
ak li mu ko wax, rax-ca-dolli
fit wi mu doon waxe ci turu
Yeesu ci Damaas.
28 Noonu mu nekk ak
ñoom ci Yerusalem, di dugg
ak a génn, di wax ak fit ci
turu Boroom bi.
29 Muy wax ak di werante
ak Yawut yiy làkk gereg,
waaye ñu di ko wuta rey.
30 Bi ko bokk yi yégee nag,
ñu yóbbu ko dëkku Sesare,
yebal ko dëkku Tars.
31 Noonu mbooloom ñi
gëm nekk ci jàmm ci biir di-
iwaani Yude gépp ak Galile

ak Samari; ñuy gëna dëgër,
di wéy ci ragal Yàlla, tey
yokku ci ndimbalu Xel mu
Sell mi.

Piyeer faj na Ene

32 Piyeer nag di wër, di
jaar fu nekk, tey dem ci
gaayi Yàlla yi dëkk Lidd,
33 mu gis fa nit ku làggi,
tudd Ene, tëdd ci basaŋ di-
irub juróom ñetti at.
34 Piyeer ne ko: «Ene,
Yeesu Kirist faj na la; jógal
te defar sa lal.» Noonu mu
daldi jóg ca saa sa.
35 Bi ko waa diiwaani Lidd
ak Saron gépp gisee, ñu
daldi waññiku ci Boroom bi.

Piyeer dekkal na Tabita

36 Amoon na nag ci
dëkku Yope taalibe bu
jigéen bu tudd Tabita, liy
tekki «Dorkas», maanaam
«kéwél», te muy wéy ci jëf
yu baax ak sarxe.
37 Ca fan yooyu mu daanu
wopp, ba faatu; noonu ñu
sang ko, teg ko ca néeg, ba
sut ca taax ma.
38 Gannaaw Lidd sorewul
ak Yope nag, te taalibe yi
dégg ne Piyeer a nga fa, ñu
yónnee ko ñaari nit, ñaan ko
mu ñëw ci ñoom ci saa si.
39 Bi ko Piyeer déggee, mu
jóg, ànd ak ñoom. Bi mu
ñëwee, ñu yóbbu ko ca néeg
bu kawe ba. Fekk fa ay
jigéen ñi seeni jëkkër faatu,
ñu daldi wër Piyeer, ñépp di
jooy, di ko won kamisol ya
ak mbubb, ya Dorkas daan
defar cig dundam.
40 Ci kaw loolu Piyeer
génne ñépp ci biti, mu sukk,
ñaan ci Yàlla, ba noppi wal-
batiku ca néew ba ne ko:
«Tabita, jógal!» Noonu mu
xippi, gis Piyeer, daldi toog.
41 Piyeer may ko loxo,
yékkati ko. Mu woo gaayi
Yàlla ya ak jigéen ña, won
leen ko, muy dund.
42 Mbir ma siiw ca Yope
gépp, ba ñu bare gëm Bo-
room bi.
43 Gannaaw loolu Piyeer
toog ay fan ci Yope, ci këru
ku tudd Simoŋ, miy wullikat.

10

Korney woo na Piyeer

1 Amoon na ci Sesare nit
ku tudd Korney, nekk njiitu
xare, mu bokk ci mbooloom
xare, mi ñuy wax mu Itali.
2 Moom nag ku farlu woon
ci Yàlla la, te ragal ko, moom
ak waa këram gépp; muy
sarax ñu bare ci bànni Is-
rayil, tey saxoo ci ñaan ci
Yàlla.
3 Am bés ci tisbaar nag
mu am peeñu, gis bu leer
malaakam Yàlla feeñu ko ne
ko: «Korney!»
4 Noonu Korney ne ko
jàkk, daldi tiit ne ko: «Kilifa
gi, lu mu doon?» Malaaka
ma ne ko: «Say ñaan ak
say sarax yéeg na fa kanam
Yàlla, te nangul na la.
5 Yónnil léegi nag ay nit ci
dëkku Yope, ñu woo ku tudd
Simoŋ, mi ñu dàkkentale
Piyeer.
6 Mu nga dal fa Simoŋ
wullikat, bi këram nekk ci
wetu géej.»
7 Bi malaaka mi doon wax
ak moom demee, Korney

woo ñaar ci ay surgaam ak
benn xarekat bu farlu ci
Yàlla ci ñi koy topptoo;
8 mu nettali leen lépp,
yebal leen Yope.
9 Ca ëllëg sa, ba ñuy jaar
ca yoon wa, ba jub dëkk ba,
Piyeer yéeg ca kaw taax ma
ci digg bëccëg ngir ñaan ci
Yàlla.
10 Noonu xiif dab ko fa, mu
bëgga lekk. Waaye bi ñu koy
toggal, Yàlla feeñu ko.
11 Mu xool asamaan ub-
biku, gis lu mel ni sér bu
mag bu ñu téye ci ñeenti laf
ya, yoor ko, mu jëm suuf.
12 Boroom ñeenti tànk
yépp ñu nga ca, ak yiy raam
ci suuf, ak picci asamaan.
13 Te baat ne ko: «Jógal,
Piyeer, rey te lekk.»
14 Waaye Piyeer ne ko:
«Mukk, Boroom bi, ndaxte
masumaa lekk dara lu da-
ganul mbaa lu araam.»
15 Waaye baat bi wax ak
moom ñaareelu yoon ne ko:
«Lu Yàlla sellal, bu ko araa-
mal.»
16 Ñu def ko nag, ba muy
ñetti yoon, ba noppi ñu ne
cas sér ba, jëme asamaan.
17 Bi loolu amee Piyeer
jaaxle lool ci lu peeñu miy
tekki; fekk booba nit ñi Kor-
ney yebal, laajte woon nañu
kër Simoŋ, ba agsi ci bunt bi.
18 Ñu woote nag naan:
«Simoŋ, mi ñu dàkkentale
Piyeer, ndax fi la dëkk?»
19 Bi Piyeer di rabal xelam
ci peeñu ma, Xel mi ne ko:
«Ñetti nit a ngi nii, di la wut.
20 Jógal, nga wàcc te
ànd ak ñoom; bul werante,
ndaxte maa leen yebal.»
21 Piyeer wàcc nag ne nit
ñi: «Maa ngi nii, man mi
ngeen di wut; lu doon seeni
tànk?»
22 Ñu ne ko: «Korney, nji-
itu xare ba, nit ku jub la te
ragal Yàlla, ba am seede su
rafet ci bànni Israyil gépp.
Malaaka mu sell nag sant na
ko, mu woolu la ci këram te
déglu li ngay wax.»
23 Ci kaw loolu Piyeer du-
gal leen, dalal leen.

Piyeer ci kër Korney

Ba bët setee, Piyeer jóg,
dem ak ñoom, ànd ak ñenn
ci bokk yi dëkk Yope,
24 te bés ba ca topp mu
dikk Sesare. Fekk Korney
woo na këram ay bokkam ak
i xaritam yi ko gëna jege, di
xaar Piyeer.
25 Bi Piyeer duggee nag,
Korney daje ak moom,
daanu ciy tànkam, sargal ko.
26 Waaye Piyeer yékkati ko
ne: «Jógal, man it nit rekk
laa.»
27 Noonu muy waxtaan ak
moom, duggsi, fekk fa nda-
jem nit ñu bare.
28 Mu ne leen: «Xam
ngeen ne aaye nañu Yawut,
mu jaxasoo ak ku mu
bokkalul xeet, mbaa mu
dugg ci këram. Waaye Yàlla
won na ma ne warumaa ne
kenn setul mbaa araam na.
29 Looloo tax, bi ngeen ma
wooloo, ñëw naa ci lu àndul
ak werante. Maa ngi leen
di laaj nag, lu ngeen may
doye?»
30 Ci kaw loolu Korney ne:
«Ñetti fan a ngii may ñaan ci

sama biir kër ci waxtu wii,
maanaam tisbaar. Ci saa si
ku sol yére yuy melax taxaw
ci sama kanam,
31 mu ne ma: “Korney, say
ñaan nangu na, te say sarax
egg nañu fa kanam Yàlla.
32 Yónneel nag ci Yope,
woolu Simoŋ, mi ñu
dàkkentale Piyeer; mu
nga dal ci kër Simoŋ miy
wullikat ca wetu géej ga.”
33 Yónnee naa nag ci ni
mu gëna gaawe, woolu la;
te maa ngi lay sant ci li nga
ñëw. Léegi nag nun ñépp
nu ngi fi ci kanam Yàlla, ngir
déglu lépp li la Boroom bi
sant.»
34 Noonu Piyeer jël kàddu
ga ne leen: «Ci dëgg gis naa
ne Yàlla du gënale,
35 waaye ci xeet yépp, ku
ko ragal tey def lu jub, moom
la nangu.
36 Yónnee na kàddoom
bànni Israyil, di leen xibaar
jàmm, jaarale ko ci Yeesu
Kirist, miy Boroom lépp.
37 Xam ngeen li xewoon ci
réewum Yawut yépp, li ko
tàmbalee ci diiwaanu Galile,
topp ci waareb Yaxya, mu
naan nit ñi, mu sóob leen ci
ndox.
38 Xam ngeen ne Yàlla fal
na Yeesum Nasaret, sol ko
Xel mu Sell mi ak kàttan;
muy wër, di def lu baax ak
di faj ñépp ñi nekkoon ci
kilifteefu Seytaane, ndaxte
Yàlla ànd na ak moom.
39 «Seede nanu li mu def
lépp ci biir réewu Yawut ya
ak Yerusalem. Moona rey
nañu ko ci wékk ko ci bant.
40 Waaye Yàlla dekkal na
ko ci ñetteelu fan ba te biral
ko,
41 waxuma xeet wépp,
waaye seede yi Yàlla tànn
lu jiitu, maanaam nun ñi
daan lekk di naan ak moom
gannaaw ndekkiteem.
42 Te Yeesu sant na nu, nu
yégal xeet wa, di seede ne
moom la Yàlla jagleel àtteb
ñiy dund ak ñi dee.
43 Yonent yépp seedeel
nañu ko ne, ku ko gëm, Yàlla
dina la baal say bàkkaar ci
turam.»
44 Bi Piyeer di wax loolu,
Xel mu Sell mi wàcc ci kaw
ñépp ñiy déglu kàddu ga.
45 Yawut yi gëm yépp
nag, ñi ànd ak Piyeer, daldi
waaru ci li Yàlla tuur Xel mu
Sell, mi mu maye, ci ñi dul
Yawut itam.
46 Ndaxte dégg nañu leen,
ñuy wax yeneen làkk ak di
màggal Yàlla.
47 Booba Piyeer daldi wax
ne: «Ñii jot Xel mu Sell mi ni
nun, ndax manees na leena
baña sóob ci ndox?»
48 Noonu mu santaane, ñu
sóob leen ci ndox ci turu
Yeesu Kirist. Gannaaw loolu
ñu ñaan ko, mu toog ci
ñoom ay fan.

11

Piyeer leeral na jëfam fa kanam gaayi Kirist ya nekk Yerusalem

1 Bi loolu amee ndaw yi
ak bokk yi nekk ci diiwaanu
Yude, dégg nañu ne, ñi dul
Yawut nangu nañu kàddug
Yàlla.

2 Bi Piyeer demee
Yerusalem nag, kureelu
Yawut gi farataal xaraf, di
werante ak moom ne ko:
3 «Lu tax nga dem ca këru
ñu xaraful, bay lekk sax ak
ñoom?»
4 Noonu Piyeer daldi leen
benn-bennal mbir mi, nettali
leen ko
5 ne: «Nekkoon naa ca
dëkku Yope, di fa ñaan ci
Yàlla, ba far sama xol seey ci
moom; noonu ma am peeñu:
lu mel ni sér bu mag wàcc,
jóge ci asamaan, ñu yoor ko
ca ñeenti laf ya, mu ñëw ba
ci man.
6 Ma xool ko jàkk, seetlu
ko bu baax, ma gis ca bo-
room ñeenti tànk yu nekk ci
kaw suuf, di rabi àll yi, yiy
raam ak picci asamaan.
7 Te dégg naa baat bu ma
ne: “Jógal Piyeer, rey te
lekk.”
8 Waaye ma ne: “Mukk
Boroom bi, ndax dara lu da-
ganul mbaa lu araam ma-
sula dugg ci sama gémmiñ.”
9 Waaye ñaareel bi yoon
baat bi dellu ne ma: “Lu
Yàlla sellal, bu ko araamal.”
10 Loolu am ba muy ñetti
yoon, ba noppi ñu ne cas
lépp, jëme asamaan.
11 «Ca saa sa ñetti góor, ña
ñu yebal ci man, jóge Sesare,
agsi ca kër ga ma dal.
12 Te Xel mi ne ma: “Àndal
ak ñoom, te bu ci werante.”
Juróom benni bokk, yi fi
teew, gunge woon nañu ma,
ba nu dugg ca kër góor
googu.
13 Mu nettali nu ne gis na
malaaka, feeñu ko ca këram
ne ko: “Yónneel ca dëkku
Yope, woolu Simoŋ, mi ñu
dàkkentale Piyeer.
14 Dina la xamal ay wax yu
lay musal, yaw ak sa waa kër
gépp.”
15 «Bi ma tàmbalee wax
nag, Xel mu Sell mi wàcc ci
ñoom, ni mu wàcce woon ci
nun bu jëkk.
16 Bi loolu amee ma
fàttaliku li Boroom bi wax
ne: “Yaxya ci ndox la daan
sóobe, waaye yéen dees na
leen sóob ci Xel mu Sell mi.”
17 Gannaaw nag Yàlla ja-
gleel na leen may, gi mu nu
mayoon, bi nu gëmee Yeesu
Kirist Boroom bi, man maay
kan, bay tebbi àtteb Yàlla?»
18 Bi ñu déggee loolu,
amuñu dara lu ñu ca teg,
ñu daldi màggal Yàlla ne:
«Yàlla nag may na ñi dul
Yawut it ñu tuub seeni
bàkkaar, ba am dund gu
wóor gi.»

Barnabas ak Sóol ci dëkku Ancos

19 Ñi tasoon nag ndax
fitna, ji amoon gannaaw
Ecen, ñu dem ba diiwaanu
Fenisi, ci dunu Sipar ak ca
dëkku Ancos, di wax kàddu
gi, waaye yemale ko ci Yawut
yi.
20 Moona amoon na ci
ñoom ay niti Sipar ak dëkku
Siren, ñu ñëw ci Ancos, ba
seen wax law ci Gereg yi
it, ñu di leen xamal xibaaru
jàmm bu Yeesu Boroom bi.
21 Te loxob Boroom bi ànd
ak ñoom, ba mbooloo mu
mag gëm te waññiku ci Bo-
room bi.
22 Ba mbir ma siiwee, ba
àgg ci noppi mbooloom ñi

gëm ci Yerusalem, ñu yebal
Barnabas ba Ancos.
23 Bi mu agsee nag, ba
gis yiw, wi leen Yàlla may,
mu bég ci te di leen xiir,
ñu wàkkirlu ci Boroom bi te
dogu ci.
24 Ndaxte nit ku baax la
woon te fees ak Xel mu Sell
mi ak ngëm; noonu mbooloo
mu bare dolliku ci Boroom
bi.
25 Gannaaw loolu Barn-
abas dem ca dëkku Tars, di
wut Sóol.
26 Bi mu ko gisee, mu
indi ko Ancos. Noonu atum
lëmm ñu bokk ak mbooloom
ñi gëm, di jàngal nit ñu bare.
Te ci Ancos lañu jëkka tudde
taalibe ya Gaayi Kirist.
27 Ca fan yooyu ay yonent
jóge Yerusalem, ñëw Ancos.
28 Kenn ci ñoom tudd
Agabus jóg, mu yégle jaar-
ale ko ci Xelu Yàlla mi ne
xiif bu metti dina daj àddina
sépp. Loolu nag amoon na
ca ayug buur bu ñuy wax
Këlódd.
29 Kon taalibe ya fas
yéenee sàkk ndimbal, jëme
ca bokk ya dëkk diiwaanu
Yude, ku nekk ak sa kem
kàttan.
30 Noonu lañu def nag, teg
ko ci loxoy Barnabas ak Sóol,
yónnee ko njiit ya.

12

Yàlla musal na Piyeer ca kaso ba

1 Ca jamono jooja Erodd
buur ba jàppoon na ay nit
ci mbooloom ñi gëm, ngir
fitnaal leen.
2 Noonu mu daldi
jàpp Saag, doomu ndeyu
Yowaana, mu reylu ko ci
jaasi.
3 Bi mu gisee nag ne mbir
moomu neex na Yawut ya,
mu daldi jàpp it Piyeer; fekk
loolu daje ak bési màggalu
Yawut, ga ñuy wax Mburu
ma amul lawiir.
4 Bi mu ko jàppee, mu
tëj ko kaso, teg ko ci loxoy
ñeenti mboolooy xarekat,
ngir ñu wottu ko, fekk
mbooloo mu ci nekk di
ñeenti nit; amoon na
yéeney yóbbu ko ci kanam
Yawut ya gannaaw màggalu
bésu Mucc ba.
5 Noonu ñuy wottu Piy-
eer ca kaso ba, waaye
mbooloom ñi gëm di ko
ñaanal Yàlla ak seen xol
bépp.
6 Bi Erodd nekkee ci tànki
indilu ko, ca guddi googa
yeewoon nañu Piyeer ak
ñaari càllala, muy nelaw
diggante ñaari xarekat, te ay
xarekat di wottu buntu kaso
ba.
7 Ca saa sa malaakam Bo-
room bi ñëw, te leer ne ràyy
ca néeg ba. Malaaka ma
dóor Piyeer ci wetam, yee
ko ne ko: «Jógal bu gaaw!»
Noonu jéng ya rot ciy lox-
oom.
8 Malaaka ma ne ko:
«Takkal sa geño te sol say
dàll.» Mu def ko. Malaaka
ma ne ko: «Solal sa mbubb
te topp ci man.»
9 Piyeer génn, topp ca
malaaka ma, fekk gëmul sax
ne lu am la, waaye mu
yaakaar ne peeñu la.
10 Noonu ñu weesu wot-
tukat bu jëkk ba ak ba
ca tegu, ñu agsi ca buntu

weñ, ba jëm ca dëkk ba,
mu daldi ubbikul boppam
ci seen kanam. Ñu génn
nag, jaar ci benn mbedd,
malaaka ma daldi ko bàyyi.
11 Bi xelam délsee ci
moom Piyeer ne: «Léegi
xam naa ci lu wóor
ne, Boroom bi yónni na
malaakaam, musal ma ci
loxoy Erodd ak li ma Yawut
ya yéene woon lépp.»
12 Mu rabal xelam ci loolu,
daldi dem kër Maryaama,
ndeyu Yowaana, mi ñuy wax
it Màrk, fekk ñu bare booloo
fa, di ñaan ci Yàlla.
13 Noonu Piyeer fëgg
buntu kër ga, te mbindaan
mu tudd Rodd wuyusi ko.
14 Mu xàmmi baatu Piyeer,
bég ci, ba fàtte koo ubbil,
waaye mu daw ci biir, xamle
ne Piyeer a nga ca bunt ba.
15 Ñu ne ko: «Xanaa dan-
gaa dof.» Waaye mu dëgër
ci li mu wax. Noonu ñu ne
ko: «Xanaa malaakaam la.»
16 Fekk Piyeer di gëna
fëgg. Noonu ñu tijji, gis ko,
daldi waaru.
17 Piyeer taf loxoom ci
gémmiñam, ngir ñu noppi,
daldi leen nettali, ni ko Bo-
room bi génnee ca kaso ba.
Mu ne leen: «Tee ngeen
jottali ko Saag ak bokk ya.»
Bi mu ko waxee, mu jóge fa,
dem feneen.
18 Bi bët setee nag, yëngu-
yëngu bu réy am na ca
xarekat ya, ñu ne: «Ana
Piyeer?»
19 Noonu Erodd wutlu ko,
waaye gisu ko. Kon mu àtte
wottukat ya, joxe ndigalu
rey leen.

Buur Erodd dee na

Bi loolu amee Erodd jóge
ci diiwaanu Yude, dem
dëkku Sesare, toog fa.
20 Fekk mu nekk ci xëccoo
bu tàng ak waa dëkki Tir ak
Sidon. Naka noona ñu ànd,
bëgg koo gis. Ñu neexal
Balastus, bëkk-néegu buur
ba, di ñaan jàmm, ndaxte
réewu buur ba moo doon
dundal seen bos.
21 Ca bés ba ñu jàpp nag
Erodd sol mbubbi buuram,
toog ca jal ba ca àttekaay ba,
di leen yedd ak a dénk.
22 Noonu mbooloo mi di
yuuxu naan: «Lii baatu Yàlla
la, du baatu nit!»
23 Ca saa sa nag, gannaaw
màggalul Yàlla, malaakam
Boroom bi fàdd ko te ay sax
dugg ko, ba mu dee.
24 Moona kàddug Boroom
bi di gëna màgg tey law.
25 Naka Barnabas ak Sóol,
bi ñu matalee seen liggéey,
ñu jóge Yerusalem, ñibbi,
ànd ak Yowaana mi tudd
Màrk.

13

Yàlla yónni na Barnabas ak Sóol

1 Amoon na ci mbooloom
ñi gëm, mi nekk dëkku
Ancos, ay yonent ak
ay jànglekat: maanaam
Barnabas, Simeyon ku ñu
dàkkentale Ñuul, Lusiyus
mi dëkk Siren, Manayen mi
yaroondoo ak Erodd boroom
diiwaan ba, ak Sóol.
2 Am bés nag, bi ñuy
jaamu Boroom bi ak di woor,
Xel mu Sell mi ne: «Beral-
leen ma Barnabas ak Sóol

ngir liggéey, bi ma leen
wooye.»
3 Bi ñu ko déggee, ñu
daldi woor ak a ñaan, teg
leen ay loxo, ba noppi bàyyi
leen ñu dem.

Waare nañu ci dunu Sipar

4 Noonu Xel mu Sell mi
yónni leen. Ñu dem nag ci
dëkku Selusi, dugg fa gaal,
jëm ci dun bu ñuy wax Sipar.
5 Bi ñu teeree ca dëkku
Salamin nag, ñu yégle fa
kàddug Yàlla ca jàngub
Yawut ya. Ku tudd Yowaana
ànd ak ñoom, di leen jàpple
ci liggéey bi.
6 Noonu ñu jaar ci dun
bépp, ba egg dëkku Pafos.
Foofa ñu gis luxuskat bu
tudd Bar-Yeesu, di Yawut bu
mbubboo turu yonent.
7 Mu bokk ci gàngooru bo-
room réew ma tudd Sersiyus
Poolus, di nit ku neex xel.
Moom nag mu woolu Barn-
abas ak Sóol, ngir bëgga
dégg kàddug Yàlla.
8 Waaye Elimas, boroom
xam-xam bu ñuul bi —
ndaxte loolu la turam di
tekki— di leen dogale, ngir
bañ boroom réew ma gëm.
9 Ci kaw loolu Sóol, mi
tudd it Pool, daldi fees ak Xel
mu Sell mi; mu xool ko jàkk,
10 ne ko: «Yaw mi fees
ak fen ak lu bon, di doomu
Ibliis, tey noonu lépp lu
jub, ndax doo bàyyee dëngal
yoon yu jub yu Boroom bi?
11 Léegi loxob Boroom bi
dina dal sa kaw, te dinga
gumba, ba dootuloo gis jant
bi ab diir.» Ca saa sa
nag ay bëtam muuru, mu
daldi tàbbi cig lëndëm, muy
làmbatu, di wut ku ko wom-
mat.
12 Ba boroom réew ma
gisee li xew nag, mu daldi
gëm, di yéemu ci yoonu Bo-
room bi.

Waare nañu ci Ancos ci diiwaanu Pisidi

13 Naka noona Pool ak ñi
mu àndal jóge Pafos, jaar
ci géej, jëm dëkku Peers
ci réewu Pamfili. Yowaana
nag tàggoo ak ñoom, dellu
Yerusalem.
14 Waaye ñoom ñu jóge
Peers, aw ca yoon wa, ba
ñëw dëkku Ancos ci dii-
waanu Pisidi. Bésub noflaay
ba nag ñu dugg ca jàngu ba,
toog.
15 Bi ñu jàngee yoonu
Musaa ak yonent ya, njiiti
jàngu ba yónnee ca ñoom
ne leen: «Bokk yi, bu ngeen
amee lu ngeen di dénk
mbooloo mi, waxleen ko.»
16 Noonu Pool jóg, tàllal
loxoom ne leen:
«Yéen bokki Israyil
ak yéen ñi ragal Yàlla,
dégluleen!
17 Yàllay bànni Israyil tànn
na sunuy maam, di yokk
xeet wa, bi ñuy ganeyaan ci
Misra; ba noppi mu génne
leen fa ak kàttanu loxoom.
18 Diirub ñeent fukki at
mu di leen muñal ca mànduŋ
ma.
19 Gannaaw loolu faagal
na juróom ñaari xeet ci
réewu Kanaan, ba sunuy
maam donn réew ma.
20 Loolu lépp xew na ci
diirub ñeenti téeméeri at ak
juróom fukk.

«Gannaaw loolu mu jox
leen ay njiit, ba ci yonent
Yàlla Samiyel.
21 Booba ñuy ñaan buur,
te Yàlla jox leen Sóol, doomu
Kis ci giiru Beñamin, muy
seen buur diirub ñeent
fukki at. Gannaaw ga mu
jële ko fa,
22 dellu falal leen buur bu
tudd Daawuda, mu seedee
ko nii: “Gis naa Daawuda,
doomu Isayi, ku ma neex ci
sama xol, te dina def lépp
luy sama coobare.”
23 «Noonu ci askanam
Yàlla indil na bànni Israyil
Musalkat bi Yeesu, ci ni mu
ko dige woon.
24 Laata muy ñëw nag,
Yaxya daan na waare, ne
bànni Israyil gépp, ñu tuub
seeni bàkkaar, te mu sóob
leen ci ndox.
25 Te ba Yaxyay jeexal
sasam, mu ne: “Ku ngeen
may teg? Duma Ki wara
ñëw; waaye am na kuy ñëw
sama gannaaw, koo xam ne
kii yeyoowumaa tekki ay
dàllam.”
26 «Bokk yi, yéen askanu
Ibraayma ak yéen ñi ragal
Yàlla, kàddug mucc gi ci nun
la wàcc.
27 Waa Yerusalem ak
seeni kilifa xàmmiwuñu
woon Yeesu te xamuñu
woon waxu yonent, yi ñuy
jàng bésub noflaay bu
nekk; teewul ñu amal waxu
yonent yi, ci li ñu àtte Yeesu,
ba daan ko.
28 Yoon dabu ko fenn,
moona ñaan nañu Pilaat,
mu reylu ko.
29 Noonu ñu def lépp lu
yonent yi bindoon ci mbi-
ram, ba noppi ñu wàcce
ko ca bant ba, tàbbal ko ci
bàmmeel.
30 Waaye Yàlla dekkal na
ko,
31 te diirub ay fan yu
bare feeñu na ñi àndoon ak
moom, jóge diiwaanu Galile,
dem Yerusalem; léegi nag
ñooy ay seedeem ci wetu
xeet wi,
32 te nu ngi leen di xamal
xibaaru jàmm bi ne leen, li
Yàlla digoon sunuy maam,
33 def na ko ngir nun
seeni sët, ci li mu dekkal
Yeesu. Moom lañu bindoon
ci ñaareelu saaru Sabóor ne:

“Yaa di sama Doom,

maa di sa Baay tey.”

34 Te it li ko Yàlla dekkal, ba
mu bañatee jaar ci dee, te
suuf du ko lekk mukk, moom
la Yàlla wax ne:

“Dinaa la may barke yu sell
te wóor, yi ma digoon
Daawuda.”

35 Moo tax mu waxaat fe-
neen ne:

“Doo bàyyi sa Waa ju sell,
mu yàqu.”

36 Ndaxte bi Daawuda defee
coobarey Yàlla ci jamonoom,
mu faatu, ñu suul ko, mu
fekki ay maamam, suuf lekk
ko.
37 Waaye ki Yàlla dekkal,
yaramam seeyul.

38 «Kon nag bokk yi,
nangeen xam ne ci moom
Yeesu nu ngi leen di yégal
mbaalug bàkkaar yi. Te fépp
fu yoonu Musaa tële woona
àttee nit ni ku jub,
39 fa la Yeesu di àttee ni ku
jub képp ku ko gëm.

40 Wottuleen nag ba li
yonent yi bindoon bañ leena
dal, ci li ñu ne:
41 “Yéen ñiy xeebaate, gisleen lii,
ngeen yéemu ba far;
ndaxte dinaa def ci seen jamono jëf,
joo xam ne su ngeen ko déggee sax,
dungeen ko gëm.”»
42 Bi ñuy génn nag ca
jàngu ba, Yawut ya ñaan
leen, ñu baamtu wax ja ca
bésub noflaay ba ca tegu.
43 Te bi mbooloo ma tasee,
ay Yawut yu bare ak ñi tuuboon ci yoonu Yawut te ragal
Yàlla, topp ci Pool ak Barnabas. Ñuy diisoo ak ñoom,
di leen xiir, ñu wàkkirlu ci
yiwu Yàlla.
44 Noonu bésub noflaay
ba ca tegu, daanaka waa
dëkk bépp daje, ngir déglu
kàddug Yàlla.
45 Waaye bi Yawut yi gisee
mbooloo ma, ñu daldi fees
ak kiñaan, di weddi li Pool
di wax te di ko xas.
46 Bi loolu amee Pool
ak Barnabas ne leen ci lu
bir: «Yéen lanu wara jëkka
yégal kàddug Yàlla, waaye
gannaaw gàntu ngeen ko,
ba àtte seen bopp ne
yeyoowuleen dund gu dul
jeex gi, kon nu ngi waññiku
ci ñi dul Yawut.
47 Ndaxte moom la nu Boroom bi sant ci li mu naan:
“Samp naa la, nga nekk leeru ñi dul Yawut,
ngir nga yóbbu mucc gi, mu daj cati àddina.”»
48 Ñi dul Yawut nag, bi ñu
déggee loolu, daldi bég tey
màggal kàddug Boroom bi;
te ñépp ñu jagoo dund gu
dul jeex daldi gëm.
49 Noonu kàddug Boroom
bi di law ci diiwaan bépp.
50 Waaye Yawut ya xiir ay
jigéen, ñi woomle te farlu ci
diine, ñoom ak magi dëkk
ba, ñu fitnaal Pool ak Barnabas, ngir génne leen réew
ma.
51 Waaye Pool ak Barnabas
daldi yëlëb seen pëndu tànk,
ngir dëggal seen weddi, jëm
dëkku Ikoñum.
52 Naka taalibe yi nag, ñu
fees ak mbég ak Xel mu Sell
mi.

14

Pool ak Barnabas ci dëkku Ikoñum

1 Bi Pool ak Barnabas nekkee Ikoñum nag, ñu dugg ci
jàngub Yawut ya, ni ñu ko
daan defe; ñuy waare, ba
mbooloom Yawut ak Gereg
mu bare gëm.
2 Waaye Yawut yu nanguwul yi ñoo jógloo ñi dul
Yawut, di ñaawal seen njort
ci bokki taalibe yi.
3 Pool ak Barnabas nag sax
nañu ci Ikoñum lu yàgg, ñu
wéeru ci Boroom bi, bay
wax ak fit wu dëgër; te
Yàlla dëggal kàddug yiwam,
ba may leen, ñu def ay
kéemaan ak ay firnde.
4 Noonu waa dëkk bi
xàjjalikoo, ñii far ak Yawut
yi, ñale far ak ndaw ya.
5 Waaye ñi dul Yawut ak
Yawut yi, ñoom ak seeni kilifa, lal pexem fitnaal leen ci
sànni ay doj.

6 Bi ko Pool ak Barnabas
yégee nag, ñu daw ca dii-
waanu Likawni ca dëkk ya
ñuy wax Listar ak Derbë ak
wàllaa ya.
7 Foofa ñu di fa xamle
xibaaru jàmm bi.

Pool ak Barnabas ci dëkku Listar

8 Amoon na ca Listar
nag nit ku fa toog, ku ay
tànkam làggi, ndax li mu
judduwaale lafañ te masula
dox.
9 Moom nag muy déglu
Pool miy waare. Noonu Pool
xool ko jàkk, gis ne am na
ngëm ngir wér.
10 Mu ne ko ak baat bu
dëgër: «Jógal taxaw bu jub.»
Noonu nit ki ne bërét, jóg,
daldi dox.
11 Bi mbooloo ma gisee li
Pool def, ñu daldi yuuxu,
ne ci làkku waa Likawni:
«Yàlla yi soppiku nañu nit,
wàcc ci nun.»
12 Noonu ñu tudde Barn-
abas, Sës, te tudde Pool,
Ermes, ndaxte mooy ki yor
wax ji.
13 Fekk ci buntu dëkk ba
amoon na fa kër gu ñuy
màggale Sës. Sarxalkat ba
nag ànd ak mbooloo ma,
daldi indi ca bunt ya ay yëkk
ak ay caq, yi ñu defare tóor-
tóor, ngir màggal leen ci
tuur deretu mala.
14 Waaye bi ko ndaw yi
Barnabas ak Sóol déggee,
ñu sib ko ba xotti seeni
yére, ñu daldi daw, tàbbi ca
mbooloo ma, di wax ci kaw
ne:
15 «Yéen nit ñi, lu leen xiir
ci lii? Nun it ay nit lanu,
ñu bokk bind ak yéen. Te
nu ngi leen di xamal xibaaru
jàmm ne leen, ngeen dëddu
yëfi neen yii te waññiku
ci Yàlla miy dund te sàkk
asamaan, suuf, géej ak li ñu
ëmb lépp.
16 Démb mayoon na xeet
yépp, ñu aw seen yoonu
bopp.
17 Moona noppiwula
firndeel aw meloom ci def
lu baax, di leen wàcceele
ci asamaan taw buy indi
naataange, ba ngeen lekk
ba suur, te seen xol fees ak
mbég.»
18 Noonu ci lu jafe yey
nañu mbooloo ma ak wax
jooju, ba tere leen, ñu rendil
leen sarax.
19 Waaye bi loolu wéyee
amoon na ay Yawut yu jóge
Ancos ak Ikoñum, ñu fàbbi
mbooloo ma, sànni Pool ay
doj, ba yaakaar ne dee na,
ñu diri ko ba ca gannaaw
dëkk ba.
20 Waaye taalibe ya ñëw
wër ko, mu daldi jóg, dug-
gaat ca dëkk ba. Ca suba
sa nag, mu ànd ak Barnabas,
dem Derbë.

Délsi nañu dëkku Ancos

21 Bi ñu fa àggee nag, ñu
xamle fa xibaaru jàmm bi,
ba sàkk fa ay taalibe yu bare.
Gannaaw loolu ñu délsi Lis-
tar, Ikoñum ak Ancos,
22 di dooleel xeli taalibe ya,
xiir leen ñu sax ci yoon wi;
ñu ne leen: «Ci kaw nattu
yu bare lanu wara dugge ci
nguuru Yàlla.»
23 Ci mbooloom ñi gëm mu
nekk nag, ñu tànn ci ay njiit;
ba noppi ñu ñaan Yàlla ak di

woor, dénk leen Boroom bi
ñu gëm.
24 Gannaaw loolu ñu jaar
diiwaanu Pisidi, dikk ci Pam-
fili.
25 Ñu yégle kàddu gi ci
dëkku Peers, doora dem
dëkku Atali.
26 Foofa nag ñu dugg gaal,
jëm Ancos, fa ñu leen dénke
woon ca yiwu Yàlla, ngir
liggéey bi ñu àggale.
27 Bi ñu agsee, ñu woo
mbooloom ñi gëm, nettali
leen fi ñu jaar ak Yàlla fépp,
ak ni mu ubbee buntu ngëm
ci ñi dul Yawut.
28 Noonu ñu toog ak taal-
ibe ya diir bu yàgg.

15

Géew bi am ci Yerusalem

1 Amoon na bés ay nit jóge
diiwaanu Yude, ñuy jàngal
bokk yi ne leen: «Ku xaraful,
ni ko aaday Musaa santaa-
nee, doo mana mucc.»
2 Pool ak Barnabas nag am
ak ñoom diisoo ak werante
wu metti; noonu bokk yi
jàpp ne, Pool ak Barnabas ak
ñeneen ci ñoom war nañoo
dem Yerusalem ca ndaw ya
ak njiit ya, ngir leeral wer-
ante wi.
3 Kon nag mbooloo mi
gunge leen, ñu jaar ci wàlli
Fenisi ak Samari, di nettali
ni ñi dul Yawut waññikoo ci
Yàlla, ba bokk yépp am ca
mbég mu réy.
4 Te bi ñu agsee Yerusalem,
mbooloom ñi gëm, ndaw yi
ak njiit yi teeru leen, ñu net-
tali leen fi ñu jaar ak Yàlla
fépp.
5 Ci kaw loolu ñeneen, ñi
gëm waaye bokk ci tariixab
Farisen ya, daldi jóg ne:
«Fàww ñi dul Yawut xaraf,
te ñu dénk leen sàmm yoonu
Musaa.»
6 Noonu ndaw yi ak njiit
yi dajaloo, ngir seet mbir
moomu.
7 Gannaaw werante wu
bare Piyeer jóg ne leen:
«Yéen bokk yi, xam ngeen
ne ca njàlbéen ga Yàlla
tànnoon na ma ci yéen,
ngir ma yégal ñi dul Yawut
xibaaru jàmm bi, ba ñu gëm.
8 Yàlla, mi xam xol yi,
seede na leen ci li mu leen
may Xel mu Sell mi, ni mu
nu ko maye nun itam.
9 Gënalantewu nu ak
ñoom, ci li mu sellal seen
xol ci kaw ngëm.
10 Léegi nag lu tax ngeen
di diiŋat Yàlla, ciy teg taalibe
yi yen bu nu masula àttan,
nun mbaa sunuy maam?
11 Nun daal ci yiwu Yeesu
Boroom bi lanu yaakaara
mucce, te ñoom itam, ci lañu
wékku.»
12 Bi mu ko waxee,
mbooloo mépp ne xerem, di
déglu Barnabas ak Pool, ñuy
nettali kéemaan ak firnde
yépp, yi Yàlla def jaarale ko
ci ñoom ci biir ñi dul Yawut.
13 Bi ñu noppee, Saag jël
kàddu ga ne:
14 «Bokk yi, dégluleen ma!
Simoŋ nettali na, ni Yàlla
seetsee bu jëkk ñi dul Yawut,
ngir sàkku ci ñoom xeet wu
ñu tudde turam.
15 Te loolu sax dëppoo na
ak li yonent yi tëral; ñu bind
ne:
16 “Boroom bi nee na:

Gannaaw loolu dinaa délsi,
te yékkati këru Daawuda, gi ne tasar,
dinaa defar gent ya,
ba taxawalaat ko.
17 Noonu li des ci doom Aadama wut Boroom bi,
maanaam xeet yi dul Yawut, ñuy tudd sama tur.
18 Man dinaa def loolu, man Boroom bi ko wax,
te ca njàlbéen ba tey ma di ko xamle.”

19 «Kon nag lii mooy sama ndigal: bunu gétën ñi dul Yawut te waññiku ci Yàlla.

20 Waaye nu bind leen, ñu moytu ñam wu araam wu ñu tuuroo xërëm, tey moytu njaaloo, ak jur gu médd, bay naan deret ja.

21 Ndaxte ca njàlbéen ga ba tey am na ca dëkk bu nekk ñuy waare ci yoonu Musaa; bésub noflaay bu nekk sax dañu ciy xutba ca jàngu ya.»

Bataaxal bi ndaje mi bind ñi dul Yawut

22 Bi mu ko waxee, ndaw yi ak njiit yi ak mbooloom ñi gëm mépp fas yéenee tànn ci ñoom ay nit, yónni leen Ancos, ñu ànd ak Pool ak Barnabas. Noonu ñu tànn Yudd, mi ñu dippee Barsabas, ak Silas, di ay njiit ca bokk ya.

23 Ñu jox leen bataaxal bu ne:

Yéen sunu bokk yi dul Yawut te dëkk Ancos, Siri ak Silisi, nu ngi leen di nuyu, nun seeni bokk, di ndaw yi ak njiit yi.

24 Dégg nanu ne am na ay nit ñu bawoo ci nun, ñu di leen lëjal ak seeni wax, di jaxase seeni xol, te fekk sukkandikuwuñu ci lenn ndigal lu jóge ci nun.

25 Kon nag mànkoo nanu ci tànn ay nit, yónnee leen ko, ànd ak sunuy soppe Barnabas ak Pool.

26 Ñoom jaay nañu seen bakkan ngir turu Yeesu Kirist Boroom bi.

27 Yónni nanu nag Yudd ak Silas, ñu di leen xamal xibaar boobu ci seen gémmiñ.

28 Ndaxte li neex Xel mu Sell mi te neex nu, mooy nu bañ leena teg beneen yen, lu dul dénkaane yii am njariñ,

29 maanaam ngeen moytu ñam wu ñu tuuroo xërëm, deretu jur gu médd ak njaaloo. Bu ngeen moytoo yëf yooyu, dingeen def lu baax. Ci jàmm.

30 Noonu ñu tàggoo, dem Ancos, ñu dajale mbooloo mi, jébbal leen bataaxal bi.

31 Ñu jàng ko nag, seen xol sedd ci doole, ji leen bataaxal bi indil.

32 Te Yudd ak Silas, ñi doon yonent, ñuy dooleel bokk yi, di dëgëral seen fit ak wax yu bare.

33-34 Bi loolu amee ñu toog fa ab diir, ba noppi bokk yi yiwi leen ci jàmm, ñu dellu ca ña leen yónni woon.

35 Waaye Pool ak Barnabas des ci Ancos, di jàngle ak di xamle xibaaru jàmm bu kàddug Boroom bi, ñoom ak ñeneen ñu bare.

Ñaareelu tukkib ndaw la Pool, ànd ak Silas

36 Gannaaw ay fan Pool
ne Barnabas: «Nan dellu
seeti bokk ya ca dëkk yépp,
fu nu masa yéglee kàddug
Boroom bi, ba gis nu ñu def.»
37 Barnabas nag bëggoon
na yóbbaale Yowaana, mi
ñuy wax it Màrk.
38 Waaye Pool dafa lànk
ne: «Matul nu yóbbu ki
nu waccoon ca Pamfili, ba
àndul woon ak nun ca
liggéey ba.»
39 Noonu ñu xuloo, ba far
tàggoo. Barnabas yóbbaale
Màrk, ñu dugg gaal, jëm
Sipar.
40 Pool tànn Silas, dem;
bokk ya dénk leen ci yiwu
Boroom bi;
41 mu jaar ci diiwaanu
Siri ak Silisi, di dëgëral
mboolooy ñi gëm.

16

Timote àndsi na ak Pool ak Silas

1 Naka noona mu dikk
dëkki Derbë ak Listar, fekk
fa taalibe bu tudd Timote te
ndeyam di Yawut bu gëm,
waaye baayam di Gereg.
2 Te mbokk, yi nekk dëkki
Listar ak Ikoñum, seedeel
nañu ko lu baax.
3 Pool bëgg nag mu ànd
ak moom, waaye ndegam
Yawut yépp, ya dëkk ca
wàllaa ya, xam ne baayam
Gereg la woon, mu jël ko,
xarafal ko.
4 Bi loolu amee ñuy jaar
ca dëkk ya, jottali leen
dénkaane, yi ndaw yi ak
njiit yi nekk Yerusalem joxe,
te sant leen ñu sàmm ko.
5 Noonu mboolooy ñi gëm
di gëna dëgër ci yoon wi, tey
yokku bés bu nekk.

Yàlla wax na ak Pool ci biir peeñu

6 Bi loolu amee gannaaw
Xel mu Sell mi aaye na leen,
ñu yégleji kàddu gi ci di-
iwaanu Asi, ñu daldi jaari
wàlli Firisi ak Galasi.
7 Bi ñu agsee nag ci wetu
diiwaanu Misi, ñuy jéema
dugg diiwaanu Bitini, waaye
Xelum Yeesu mayu leen ko.
8 Ñu romb nag Misi, dem
dëkku Torowas.
9 Noonu ci guddi Yàlla
feeñu Pool ci nii: nitu Mase-
duwan taxaw, di ko ñaan ne
ko: «Ñëwal ci Maseduwan,
wallusi nu!»
10 Bi mu amee peeñu
moomu, ca saa sa nu* fexee
jàll ba Maseduwan, xam ne
Boroom bi moo nu woo, ngir
nu xamle fa xibaaru jàmm
bi.

Lidi gëm na Kirist ci dëkku Filib

11 Noonu nu dugg gaal ca
Torowas, jubal dunu Samo-
taras, jóge fa ca ëllëg sa, nu
jëm teerub Neyapolis.
12 Bi nu fa teeree, nu jëm
Filib, bi nekk dëkk bi ëpp
maana ca wàll woowu ci
diiwaanu Maseduwan, di it
moomeelu Room. Nu toog fa
ay fan.
13 Bi bésub noflaay agsee
nag, génn nanu ci buntu
dëkk ba, jublu ci wetu

* **16:10** Bind nañu *nu*, ndaxte Luug mi bind Jëf ya mooy wax.

dex ga, yaakaar ne bérabu
ñaanukaay la. Nu toog fa
nag, di wax ak jigéen ña fa
dajaloo.
14 Fekk am na fa jigéen juy
déglu, tudd Lidi, di jaaykatu
cuub†, bu dëkk Catir, te mu
ragal Yàlla. Noonu Boroom
bi ubbi na xolam, ba mu
nangu li Pool di wax.
15 Ci kaw loolu ñu sóob
ko ci ndox, moom ak waa
këram, ba noppi mu ñaan
nu ne: «Bu ngeen ma jàppee
ni ku takku ci Boroom bi,
ganesileen ma ci sama kër.»
Te mu di nu ci xiir.

Tëj nañu Pool ak Silas ca kaso ba

16 Am bés, ba nuy dem nag
ca ñaanukaay ba, nu daje
ak jaam bu jigéen bu rabu
gisaane solu, te ay sangam di
jariñu lu bare ci gisaaneem.
17 Mu daldi topp ci Pool ak
nun, di xaacu ne: «Nit ñii
jaami Yàlla Aji Kawe ji lañu;
ñoo leen di yégal yoonu
mucc.»
18 Muy def noonu ay
fani fan, waaye bi ko Pool
xajootul, mu waññiku ne
rab wa: «Sant naa la ci
turu Yeesu Kirist, génnal ci
moom.» Noonu rab wa ne
mëll, génn ci moom.
19 Bi ay sangam gisee nag
seen buntu wërsëg tëju, ñu
daldi jàpp Pool ak Silas, di
leen diri, jëme leen ca pénc
ma fa kanam njiit ya.
20 Noonu ñu dëj leen fa
mbaxanay menne naan:
«Yawut yii lëjal nañu sunu
dëkk,
21 di xamle ay aada yu nu
sañula nangu mbaa nu di ko
topp, nun ñi bokk ci nguuru
Room.»
22 Mbooloo ma it ànd ci,
dal ci seen kaw; àttekat
ya nag summilu seeni yére,
santaane ñu dóor leen ay
yar.
23 Noonu ñu dóor leen ay
yar yu bare, tëj leen, sant
boroom kaso ba, mu wottu
leen bu wér.
24 Gannaaw jot na ndigal
loolu nag, mu sànni leen ca
néeg ba gëna ruqu ci biir
kaso ba, jéng seeni tànk.
25 Ba guddi giy xaaj nag,
Pool ak Silas di ñaan ak
di sant Yàlla, te ñeneen ñi
nekk ca kaso ba di leen
déglu.
26 Ca saa sa suuf yëngu bu
metti, ba fondamaab kaso ba
daanu; bunt yépp daldi ne
kulbét ubbiku, te jéngi ña ñu
tëj ne téll tijjiku.
27 Ci kaw loolu boroom
kaso ba tiite ci ay nelaw, gis
bunt yépp ubbiku. Mu daldi
bocci jaaseem, bëgga xaru,
yaakaar ne ña ñu tëj dañoo
daw.
28 Waaye Pool wax ci kaw
ne: «Bul lor sa bopp, nun
ñépp nu ngi fi.»
29 Bi ko boroom kaso ba
déggee, mu daldi laaj làmp,
ne saraax dugg, daanu ci
kanam Pool ak Silas, di lox.
30 Mu génne leen ci biti ne
leen: «Kilifa yi, lu ma wara
def, ba mucc?»
31 Ñu ne ko: «Gëmal Yeesu
Boroom bi, kon dinga mucc,
yaw ak sa njaboot.»

† **16:14** Cuub yu dàlde la woon, maanaam xonq curr.

32 Noonu ñu xamal ko
kàddug Boroom bi, moom
ak waa këram gépp.
33 Mu jël leen nag ci waxtu
woowu ci guddi, raxas seeni
gaañu-gaañu, ba noppi ñu
sóob ko ci ndox, moom ak
waa këram gépp.
34 Bi ñu ko defee mu
yóbbu leen ca këram, jox
leen ñu lekk, mu bég lool ci li
mu gëm Yàlla, moom ak waa
këram gépp.
35 Bi bët setee, àttekat ya
yónni alkaati ya, ñu ne bo-
room kaso ba: «Yiwil ñaari
nit ñooñu, ñu dem.»
36 Kon boroom kaso ba
yégal loolu Pool ne ko:
«Àttekat ya jox nañu ma
ndigal, ngir ma yiwi leen,
ngeen dem; léegi nag
génnleen te dem ci jàmm.»
37 Waaye Pool ne alkaati
ya: «Dóor nañu nu ay yar
ci kanam ñépp, ci lu ñu
wéerul ci benn àtte, rax-
ca-dolli tëj nañu nu kaso,
nun ñiy jaambur ci nguuru
Room. Léegi ndax dañu noo
bëgga sànni ci mbedd mi ci
kumpa? Mukk! Nañu ñëw,
ñoom ci seen bopp, gunge
nu ci biti.»
38 Bi mu ko waxee, alkaati
ya yégal àttekat ya la mu
wax. Bi ñu déggee ne jaam-
buri Room lañu, ñu daldi tiit.
39 Ñu ñëw nag di leen
dëfal, ñu gunge leen ci biti,
di leen ñaan, ñu génn dëkk
ba.
40 Noonu ñu génn ca kaso
ba, dugg ci kër Lidi, ñu gis fa
bokk ya, dëgëral leen, daldi
dem seen yoon.

17

Pool ak Silas ci dëkku Tesalonig

1 Bi ñu fa jógee, ñu aw
yoon wa jaar dëkku Amfipo-
lis ak Apoloni, doora ñëw
Tesalonig, fa Yawut ya am
jàngu.
2 Pool nag dugg ca ñoom,
na mu ko daan defe, ba am
fa ñetti bésub noflaay, muy
werante ak ñoom ci li Mbind
mi wax.
3 Mu di leen ko tekki, te di
leen wax ay firnde yuy wone
ne fàww Almasi bi sonn te
dekki. Mu ne leen: «Yeesu,
mi ma leen di yégal, mooy
Almasi bi.»
4 Noonu ñenn ci Yawut
yi gëm, ànd ak Pool ak
Silas, ñoom ak mbooloo mu
mag ci Gereg yi ragal Yàlla,
ak jigéen ñu am maana ñu
bare.
5 Waaye kiñaan tàbbi ca
Yawut ya, ñu daldi jël ay
taxawaalukat ca pénc ma,
dajale mbooloo, ñuy yëngal
dëkk ba. Ñu daanu ci kër
Yason, di wut Pool ak Silas,
ngir dëj leen ci kanam waa
dëkk ba.
6 Bi ñu leen gisul nag,
ñu diri Yason ak ñeneen ca
bokk ya ci kanam àttekat
ya. Ñuy wax ci kaw naan:
«Nit ñi dëpp àddina sépp
agsi nañu fii léegi,
7 te Yason a leen dalal.
Ñoom ñépp dañoo bañ ndi-
gali buur Sesaar ne, am na
beneen buur bu ñuy wax
Yeesu.»
8 Bi ko mbooloo mi ak
àttekat yi déggee, ñu daldi
jaaxle lool.

9 Noonu nanguwuñoo yiwi
Yason ak ñi ci des, lu dul bi
ñu leen bataleelee dara.

Pool ak Silas dem nañu Bere

10 Bi loolu amee bokk yi
jàllale Pool ak Silas ci saa si
ci guddi, ñu jëm Bere. Ba
ñu fa eggee nag, ñu dugg ca
jàngub Yawut ya.
11 Fekk ña fa nekk ñoo
gëna am ay teggin waa Tesa-
lonig, ndaxte nangu nañu
kàddu ga te sawar ca, di niir
Mbind mi bés bu nekk, ba
xam ndax loolu dëgg la am
déet.
12 Kon nag Yawut yu bare
gëm, ak ñu bare ci Gereg yi,
di jigéen yu am maana, ak ay
góor.
13 Waaye bi Yawuti Tesa-
lonig déggee ne Pool mu
ngi yégle kàddug Yàlla ci
Bere it, ñu daldi fay dikk, di
jógloo ak a jaxase mbooloo
ma.
14 Noonu bokk yi yebal
Pool ca saa sa, mu jëm géej,
waaye Silas ak Timote des fa.
15 Ñi ànd ak Pool nag
gunge ko ba dëkku Aten. Bi
ñu fa àggee, ñu waññiku,
yóbbaale ndigalu Pool ne,
Silas ak Timote ñëw fekksi
ko ci lu gëna gaaw.

Pool ci dëkku Aten

16 Bi leen Pool di nég ca
Aten, mu am naqaru xol wu
réy ci li mu gis dëkk ba fees
ak ay nataali bokkaale Yàlla.
17 Muy werante nag ca
jàngu ba ak Yawut ya ak ña
ragal Yàlla, tey werante it
bés bu nekk ca pénc ma ak
ña fay dajaloo.
18 Noonu ay boroom xam-
xam ci mbooloo mi ñuy wax
Epikuren ak ci mbooloo mi
ñuy wax Estowisen, di wer-
ante ak moom. Ñenn ci
ñoom ne: «Fortukatu xam-
xam bii, lu mu bëgga wax?»
Te ña ca des, bi ñu déggee
Pool di waare xibaaru jàmm
bi, aju ci Yeesu ak ci mbirum
ndekkite, ñu ne: «Dafa mel
ni day waare ay yàlla yu nu
xamul.»
19 Kon nag ñu jël ko,
yóbbu ko ca géew, ba ñuy
wax Areyopas. Ñu ne ko:
«Danoo bëggoon, nga leeral
nu ci sa xam-xam bu bees,
bii ngay yégle.
20 Ndaxte sol nga ci sunuy
nopp lu nu xamul. Danoo
bëggoona xam nag léegi,
loolu lu muy tekki.»
21 Ndaxte waa Aten ñépp
ak doxandéem ya fa dëkk,
wax ak a déglu lu bees rekk
lañu daan xënte.
22 Noonu Pool taxaw ci
biir mbooloom Areyopas ne
leen: «Yéen waa Aten gis
naa ne farlu ngeen ci diine
lool.
23 Ndaxte bi may doxantu
di seet seeni màggalukaay,
gis naa ci benn bu ñu bind
lii: “Yàlla mi nu xamul.”
Li ngeen di màggal nag te
xamuleen ko, loolu laa leen
di xamal.
24 «Yàlla mi sàkk àddina
ak li mu ëmb lépp, moom
miy Boroom asamaan ak
suuf, du dëkk ci néegi
màggalukaay yu loxoy nit
defar.
25 Du jariñu it ci loxoy
nit, mel ni dafa soxla dara,

ndax moom mooy jox ñépp
bakkan ak ruu ak lépp.
26 Ci kenn nit la sàkke
xeeti àddina yépp, ñu dëkk
ci ñeenti xébla yi; fekk
àppal na xeet wu nekk ja-
monoom, te rëdd seen diggi
réew.
27 Yàlla def na loolu, ngir
ñu koy wut ci yaakaaru daj
ko ci làmbatu, fekk sax
sorewul kenn ci nun.
28 “Ndaxte ci moom lanuy
dunde, di ci jëf te nekk ci,”
ni ko ñenn ci seeni taalifkat
dëggale naan: “Nun noo di
aw xeetam.”
29 Kon nag, bu nu nekkee
xeetu Yàlla, warunoo gëm
ne Yàlla mel na ni nataali
wurus, xaalis mbaa doj yu
nit defar ci xareñ mbaa xel.
30 Ca jamono yu wees
ya Yàlla toppul ñàkka xam
googa, waaye léegi koo
mana doon ak foo mana
nekk, Yàlla santaane na, nga
tuub say bàkkaar.
31 Ndaxte sàkk na bés bu
muy àtte àddina ci njub,
dénk ko Nit ki mu tànn; te
firndeel na loolu bu wóor, ci
li mu ko dekkal ca néew ya.»

32 Bi ñu déggee nag, muy
wax ci mbirum ndekkitel ñi
dee, ñii di ko foontoo, ña
ca des ne ko: «Dinanu la
déglu ci mbir moomu be-
neen yoon.»
33 Noonu Pool génn ci seen
biir.
34 Moona am na ñenn
ñu taq ci moom te gëm:
xàmmees na ci Denis, ku
bokk ci mbooloom Areyopas,
ak jigéen ju tudd Damaris,
ak ñeneen.

18

Pool ci dëkku Korent

1 Bi loolu wéyee Pool
bàyyikoo Aten, dem Korent.
2 Mu tase fa ak Yawut bu
tudd Akilas te juddoo dii-
waanu Pont. Muy sooga jóge
réewu Itali ak soxnaam Pir-
sil, ndaxte buur ba Këlódd
sant na Yawut yépp, ñu génn
Room.
3 Noonu Pool seeti leen, te
gannaaw ñoo bokk liggéey,
maanaam di defar ay xayma,
mu dal fa ñoom, ñuy
liggéeyandoo.
4 Bésub noflaay bu nekk
nag muy diisoo ak ñi nekk ca
jàngu ba, di jéema gëmloo
ay Yawut ak ay Gereg.
5 Waaye bi Silas ak Tim-
ote jógee diiwaanu Mase-
duwan, egg fa, Pool jublu ci
xamle kàddu gi, tey dëggal
ci Yawut yi naan Yeesu mooy
Almasi bi.
6 Bi ko Yawut ya gàntoo
nag, di ko xas, mu yëlëb
ay yéreem ne leen: «Yéena
sàkku seen musiba; set naa
ci. Léegi maa ngi dem ci ñi
dul Yawut.»
7 Ci kaw loolu mu jóge fa,
dugg ci këru ku tudd Tisiyus
Yustus, di ku ragal Yàlla, te
kër ga dend ak jàngu ba.
8 Kirispus nag, njiitu jàngu
ba, gëm na Boroom bi ak
waa këram gépp. Te waa
Korent ñu bare dégg kàddu
gi te gëm ko, ñu sóob leen ci
ndox.
9 Naka noona Boroom bi
feeñu Pool ci guddi ne ko:
«Bul tiit dara, waaye deel
wax te baña noppi.

10 Ndaxte maa ngi ànd ak
yaw, te kenn du la jàpp,
ba fitnaal la, ndaxte am naa
xeet wu bare ci dëkk bii.»
11 Noonu Pool des at ak
genn-wàll ci seen biir, di fa
jàngle kàddug Yàlla.
12 Ci nguuru Galyon ci dii-
waanu Akayi nag, Yawut ya
likkoo, ñu dal ci kaw Pool,
yóbbu ko ca àttekaay ba.
13 Ñu ne: «Kii day xiir
nit ñi ci màggal Yàlla ci lu
juuyoo ak yoon wi.»
14 Bi Pool bëggee wax nag,
Galyon ne Yawut ya: «Yéen
Yawut yi, bu aju woon ci
jàdd yoon walla ñaawteef
wu réy, kon liy yoon mooy
ma déglu leen.
15 Waaye bu ajoo ci ay
werante ciy wax ak ay tur ak
seen yoon, loolu seen wàll la;
man duma ko àtte.»
16 Noonu mu dàq leen ca
àttekaay ba.
17 Ci kaw loolu nit ñépp
jàpp Sosten, njiitu jàngu ba,
ñu di ko dóor ca kanam
àttekaay ba, waaye Galyon
faalewu leen.

Pool délsi na dëkku Ancos

18 Bi loolu wéyee Pool de-
sati fa fan yu bare. Gan-
naaw ga mu tàggtoo ak
bokk ya, dugg gaal jëm
Siri, ànd ak Pirsil ak Aki-
las. Bi mu jógeegul teerub
Señsere, mu watlu boppam,
ndaxte am na lu mu dige
woon ak Yàlla.
19 Noonu ñu teer ci
Efes. Pool bàyyi fa ñi mu
àndaloon, daldi dugg ca
jàngu ba, di diisoo ak Yawut
ya.
20 Ñu ñaan ko, mu des fa
lu gëna yàgg, waaye nan-
guwul.
21 Kon mu tàggtoo ak
ñoom naan: «Dinaa délsi
ci yéen, bu soobee Yàlla.»
Noonu mu dugg gaal, jóge
Efes,
22 teersi dëkku Sesare, mu
dem nuyu mbooloom ñi
gëm, ba noppi dem Ancos.

Ñetteelu tukkib Pool, ngir yégle xibaaru jàmm bi

23 Bi mu fa desee ay ja-
mono, mu jóge fa, di jaar
dëkkoo dëkk ci diiwaanu
Galasi ak Firisi, di dooleel
xoli taalibe yépp.
24 Amoon na nag Yawut
bu tudd Apolos te juddoo
Alegsàndiri, mu dikk Efes.
Nit ku yewwu la woon te am
xam-xam bu yaatu ci Mbind
mi.
25 Jàngoon na ci yoonu
Boroom bi, di ku farlu ci
xelam, muy xamle ak a
jàngle bu wóor ci mbirum
Yeesu, waaye fekk xam-
xamam yem ci ni Yaxya
daan sóobe ci ndox.
26 Noonu mu daldi wax ak
fit wu dëgër ca jàngu ba. Bi
ko Pirsil ak Akilas déggee
nag, ñu woo ko fi ñoom, gën
ko leeral yoonu Yàlla.
27 Naka Apolos bëgga dem
Akayi, bokk ya xiir ko ca,
ñu bind taalibe ya, ngir
ñu teeru ko teeru bu rafet.
Noonu mu dikk fa te jariñ
lool ñi gëm jaare ko ci yiwu
Yàlla.
28 Ndaxte mu ngay yey
Yawut ya ca kanam ñépp, di

firi Mbind yi, ba wone ne
Yeesu mooy Almasi bi.

19

Pool ci dëkku Efes

1 Ba Apolos nekkee Ko-
rent nag, Pool jaar ca teggi
ya gëna kawe ca réew ma,
doora dikk Efes. Noonu mu
gis fa ay taalibe.
2 Mu ne leen: «Ndax jot
ngeen ci Xel mu Sell mi, bi
ngeen gëmee?» Ñu ne ko:
«Déggunu sax ne Xel mu
Sell mi am na.»
3 Mu ne leen: «Kon nag,
bi ñu leen sóobee ci ndox,
lu ciy maana?» Ñu ne ko:
«Xanaa li Yaxya tëral.»
4 Pool ne leen: «Yaxya
daan na sóob nit ñi ci ndox,
ndax bi ñu tuubee seeni
bàkkaar; te mu ne bànni
Israyil, kiy topp ci moom
lañu wara gëm, maanaam
Yeesu.»
5 Bi ñu déggee loolu nag,
sóob nañu leen ci ndox ci
turu Yeesu Boroom bi.
6 Te bi leen Pool tegee loxo,
Xel mu Sell mi ñëw ci ñoom,
ñuy wax yeneen làkk, di
wax ci kàddug Yàlla.
7 Limub nit ñooñu nekk na
lu mat fukk ak ñaar.
8 Noonu Pool dugg ca
jàngu ba, di wax ak fit wu
dëgër diirub ñetti weer, di
diisoo ak ñoom ci mbirum
nguurug Yàlla, di leen jéema
gëmloo.
9 Waaye bi xolu ñenn ci
ñoom fattee, ñu gëmadi, bay
suufeel yoon wi ci kanam
mbooloo ma, mu jóge ci
ñoom, xàjjale taalibe yi ak
ñoom, di diisoo bés bu nekk
ca jàngukaayu ku ñuy wax
Tiranus.
10 Mu wéy ci noonu di-
irub ñaari at, ba ñi dëkk
diiwaanu Asi ñépp dégg
kàddug Boroom bi, muy
Yawut muy Gereg.

Ay kéemaan yu bare am na ci Efes

11 Booba Yàllay def ay
kéemaan yu ràññiku yuy
jaar ci loxoy Pool.
12 Ñu yóbbul sax ñi wopp
ay kaala ak ay taraxlaay
yu laaloon yaramam, ba
jàngoro yi di leen bàyyi, rab
yay génn ci ñoom.
13 Noonu ay Yawut yuy
wëndeelu, di faj ñi rab jàpp,
ñu di leen jéema ñaanal ci
turu Yeesu Boroom bi naan:
«Ci turu Yeesu, mi Pool di
yégle, génnleen.»
14 Ñi doon def loolu,
juróom ñaari doom lañu
woon ci Sewa, mi doon
sarxalkat bu mag ci Yawut
yi.
15 Waaye bi ñu ko defee
rab wa ne leen: «Xam naa
Yeesu, xam naa it kuy Pool,
waaye yéenay ñan?»
16 Ci kaw loolu nit ka rab
jàpp song leen, not leen
ñoom ñépp; mu soxore leen
lool, ba ñu daw kër ga, def
yaramu neen te gaañu bu
metti.
17 Loolu siiw na ci ñépp,
ñi dëkk Efes, di Yawut ak
Gereg; tiitaange jàpp leen
ñoom ñépp, ba ñu màggal
turu Yeesu Boroom bi.
18 Bi loolu amee ñu bare
ci ñi gëm ñëw, di wesar ci
kanam ñépp seeni jati luxus.

19 Te ñu bare ci ñi daan
luxus, indi seeni téere, lakk
leen ci kanam ñépp. Te
bi ñu xaymaa njég la, mu
tollook juróom fukki junniy
poseti daraxma.
20 Noonu la kàddu Boroom
bi lawe, te not lépp.
21 Bi loolu wéyee Pool
nas xel jëm Yerusalem, jaar
ci diiwaani Maseduwan ak
Akayi. Mu ne: «Gannaaw
bu ma fa demee, fàww ma
seeti Room it.»
22 Mu yebal nag ci Mase-
duwan ñaari jaraafam, di
Timote ak Erast, waaye
moom mu des ab diir ci Asi.

Yëngub mbooloo mi ci Efes

23 Fekk booba amoon na
yëngu-yëngu bu réy ci lu aju
ci Yoon wi.
24 Ndaxte nit ku tudd
Demetirus, di tëggu xaalis
buy defar nataali xaalis ngir
màggal Artemis, daan na ci
jariñu lu bare, moom ak ay
nawleem.
25 Noonu mu dajale leen
ak seeni liggéeykat ne leen:
«Gaa ñi, xam ngeen ne sunu
njariñ mu ngi aju ci liggéey
bii.
26 Gis ngeen nag te dégg
ne Pool male gëmloo na
bay fàbbi mbooloo mu bare,
waxuma ci Efes rekk, waaye
ci biir Asi gépp naan: “Yàlla
yu ay loxo defar duñu ay
yàlla.”
27 Léegi kat loraangee
ngi nuy yoot, te du yem
ci xañ nu sunu liggéey
rekk, waaye it dina daaneel
màggalukaayu Artemis
sunu yàlla ju mag ji, tey
neenal ndamam, moom mi
Asi gépp te àddina sépp di
màggal.»
28 Bi ñu déggee loolu, mer
mu réy tàbbi ci ñoom, ñuy
yuuxu ne: «Artemis mu Efes
màgg na!»
29 Noonu dëkk bépp jaxa-
soo. Ñu bokk benn xalaat,
daldi ne milib ca powukaay
ba, diri Gayus ak Aristàrk,
waa Maseduwan, ñi ànd ak
Pool.
30 Pool nag bëgga dugg ca
mbooloo ma, waaye taalibe
ya nanguwuñu ko.
31 Ñenn ca jawriñi nguur
gi it, ñuy ay xaritam, yónnee
ci moom, di ko dénk, mu
baña jaay bakkanam ci dugg
ca powukaay ba.
32 Noonu ndaje ma rëb,
ba ñii di yuuxu lii, ñale di
yuuxu laa, te ña ca gëna
bare xamuñu lu waral ndaje
ma.
33 Ci kaw loolu Yawut ya
jéñ Alegsàndar ci kanam, te
mbooloo ma di ko xaacu ay
ndigal, mu daldi tàllal lox-
oom, ngir làyyi ca mbooloo
ma.
34 Waaye bi ñu xamee ne
Yawut la, ñépp a bokk benn
baat, yuuxu diirub lu mat
ñaari waxtu naan: «Artemis
mu Efes màgg na!»

35 Gannaaw loolu boroom
dëkk ba dalal mbooloo ma
ne leen: «Yéen waa Efes,
ana ku xamul ne dëkku
Efes moo di wottukaayu
màggalukaayu Artemis
ak nataalam, bi wàcce
asamaan?
36 Gannaaw nag kenn
manta weddi loolu, war

ngeena dalal seen xel te
baña sañaxu ci dara.
37 Ndaxte nit ñii ngeen
fi indi sàccuñu ca
màggalukaay ya te sosaluñu
sunu yàlla.
38 Su fekkee ne Demetirus
ak ay nawleem jànkoonte
nañu ak kenn, am na ay bési
layoo ak ñu yilif réew mi;
nañu fa woo ku ñu amleen-
teel.
39 Waaye su ngeen di
laaj leneen, mbooloom dëgg
dina ko àtte.
40 Ndaxte fi mu ne
man nañu noo jiiñ jógug
mbooloo mi ndax li fi xew
tey. Te bu loolu amee
dunu am aw lay ci mbirum
mbooloo mu rëb mii, ndaxte
amul dara lu ko waral.» Bi
mu waxee loolu nag, mu tas
mbooloo ma.

20

Pool jaar na ci diiwaani Maseduwan ak Geres

1 Bi yëngu-yëngu ba dalee,
Pool woo taalibe ya fa
moom, dooleel leen. Bi
mu ko defee mu tàggoo
ak ñoom, jóge fa, dellu
diiwaanu Maseduwan.
2 Noonu mu jaar ca bérab
yooyu, di dooleel nit ñi ak
wax yu bare; ba noppi mu
dem réewu Geres,
3 toog fa ñetti weer.
Waaye bi mu nekkee ci
kaw tànki dugg gaal jëm
diiwaanu Siri, te Yawut yi
lalal ko pexe, mu fas yéenee
dellu, jaare Maseduwan.
4 Booba nag ñii ñoo ànd
ak moom: Sopater, doomu
Pirus mi dëkk Bere; Aristàrk
ak Segond, ñi dëkk Tesa-
lonig; Gayus, mi dëkk Derbë,
ak Timote; te it Tisig ak
Torofim ñi dëkk Asi.
5 Ñooñu nag jiitu, di nu
nég dëkku Torowas.
6 Waaye naka nun, gan-
naaw màggalu Yawut, ga
ñuy wax Mburu ma amul
lawiir, nu dugg gaal ci Filib,
def ci juróomi fan, fekksi
leen Torowas, nu am fa
juróom ñaari fan.

Pool dekkal na Ëtikus ci Torowas

7 Ca bés bu jëkk ca ayu-
bés ga, booloo nanu ngir
damm mburu ma. Te Pool,
mi bëggoona dem ca ëllëg
sa, di diisoo ak ñoom te
waxtaanam law ba ci xaaju
guddi.
8 Ca néeg bu kawe, ba
nu booloo nag, amoon na fa
làmp yu bare.
9 Noonu waxambaane
wu tudd Ëtikus te toog ca
palanteer ba, gëmméentu
bay jeyaxu. Bi Pool di
gëna yaatal waxtaanam nag,
nelaw daldi ko jàpp, mu
xàwwikoo ca ñetteelu taax
ma, daanu, ñu yékkati ko,
fekk mu dee.
10 Waaye Pool wàcc, daldi
sëgg ci kawam, roof ko lox-
oom ne leen: «Bàyyileen
jooy yi, mu ngi dund.»
11 Noonu mu yéegaat,
damm mburu ma, lekk;
ba noppi delluwaat ci
waxtaanam, di ko yaatal ba
ca njël, doora tàggoo.
12 Naka waxambaane wa,
ñu indi ko muy dund, ba
seen xol sedd guyy.

Pool tàggoo na ak njiiti mbooloom ñi gëm ca Efes

13 Nun nag nu jiitu, dugg gaal jëm Asos, fa nu Pool santoon, nu jële ko fa; fekk moom fas na yéeney dox, ba agsi fa.
14 Noonu mu fekksi nu ci Asos, nu jël ko ca gaal ga, dem Mitilen.
15 Gannaaw loolu gaal ga jóge fa, nu agsi ca ëllëg sa janook dunu Kiyos. Bés ba ca tegu nag nu jàll ba Samos, te ñetteelu fan ba nu àgg Mile.
16 Ndaxte Pool fasoon na yéenee teggi Efes, ngir baña yàgg ci diiwaanu Asi; mu ngi doon gaawantu, ngir màggal, gi ñuy wax Pàntakot fekk ko Yerusalem.
17 Bi Pool eggee Mile nag, mu yónnee ca Efes, ngir woo njiiti mbooloom ñi gëm.
18 Bi ñu ñëwee, mu ne leen: «Yéen xam ngeen bu baax, ni ma doon doxale diirub sama ngan gépp ci seen biir, li dale ci bés bi ma jëkkee teg tànk ci Asi ba tey.
19 Jaamu naa Boroom bi ci woyof gu mat ak ay rongooñ, dékku ay nattu yu ma pexey Yawut yi indil.
20 Xam ngeen ne masuma leena nëbb dara lu leen di jariñ, di leen jàngal ci kanam ñépp ak ca kër ya.
21 Dénk naa Yawut yi ak Gereg yi ne leen, ñu tuub seeni bàkkaar, ba waññiku ci Yàlla te gëm sunu Boroom Yeesu.
22 «Léegi maa ngi nii di dem Yerusalem, ci li ma Xelu Yàlla mi xiirtal, te xawma lu ma fay dal.
23 Xam naa rekk ne ci dëkkoo dëkk Xel mu Sell mi xamal na ma ne ay buum ak ay metit ñu ngi may nég.
24 Waaye sama bakkan soxalu ma, su fekkee bey naa sama sas, ba matal liggéey, bi ma Boroom bi dénk, maanaam ma seedeel ci ñépp xibaaru jàmm, bi ëmb yiwu Yàlla.
25 «Fi mu ne nag xam naa ne dootuleen gis sama kanam, yéen ñépp ñi ma jaaroon ci seen biir, di yégle nguuru Yàlla.
26 Moo tax may dëggal tey jii ne wàccoo naa ak yéen ñépp bés pénc.
27 Ndaxte ñeebluwuma leen, ci di leen xamal lépp li Yàlla digle.
28 Wottuleen nag seen bopp te wottu coggal jépp, ji leen Xel mu Sell mi def sàmm, ngeen sàmm mbooloo, mi Yàlla jotal boppam ak deretu Doomam.
29 Xam naa ne bu ma leen wonee gannaaw, bukki yu soxor dinañu tàbbi ci coggal ji te duñu ci ñeeblu kenn.
30 Ay nit dinañu jóg ci seen biir sax, di wax luy sànke, ngir sàkku ay taalibe.
31 Foogleen nag, di fàttaliku ne diirub ñetti at, guddi ak bëccëg, masumaa noppi di leen artu kenn ku nekk ci yéen ak ay rongooñ.
32 «Léegi nag maa ngi leen di dénk Boroom bi, moom ak kàddug yiwam, gi leen mana dëgëral te may leen

cér ci biir gaayi Yàlla yu sell yépp.
33 Nammuma xaalisu kenn mbaa wurusam mbaa kod-daayam.
34 Xam ngeen ne faj naa samay soxla ak soxlay ñi ànd ak man ci sama loxo yii.
35 Ci lépp won naa leen royukaay, ci li nu wara dimbali ñi néew doole te fàttaliku li Yeesu Boroom bi wax moom ci boppam ne: “Joxe moo gëna barkeel nangu.”»
36 Bi mu waxee loolu, mu sukk ak ñoom ñépp, ñaan ci Yàlla.
37 Te ñépp jooy bu metti, di laxasu ci baatu Pool, fóon ko bu baax.
38 Li leen gëna teg aw tiis mooy li mu leen wax: «Dootuleen gis sama kanam.» Noonu ñu gunge ko ba ca gaal ga.

21

Pool jublu na ci dëkku Yerusalem

1 Bi nga xamee ne tàggoo nanu ak ñoom ci naqar, nu dugg gaal, jubal dunu Kos. Te ca ëllëg sa nu dem ba teer ca Rodd, ba noppi jóge fa, jàll ba Patara.
2 Foofa nag nu gis gaal guy jàll ba Fenisi, nu dugg ca, mu daldi teddi.
3 Noonu nu séen dunu Sipar, bàyyi ko ci sunu càmmoñ, jublu diiwaanu Siri, nu teersi Tir. Ndaxte foofa la gaal gi wara yebbee la mu yeboon.
4 Nu wut taalibe ya, ba gis leen, toog ak ñoom juróom ñaari fan. Ñoom nag ñu ne Pool ci li leen Xelu Yàlla mi may, mu baña dem Yerusalem.
5 Moona bi jataayu gaal ga matee, nu awaat ci yoon wi. Te ñépp gunge nu, ñoom ak seeni soxna ak seeni doom; nu génn dëkk ba, sukk ca tefes ga, ñaan ci Yàlla.
6 Noonu nu tàggoo ak ñoom, dugg ca gaal ga, ñu dellu seen kër.
7 Bi nu jógee Tir nag, nu demaat ci géej, ba teer Pa-tolemayis. Foofa nu nuyu bokk ya, yendu, fanaan.
8 Nu jóge fa ca ëllëg sa, ñëw ba ca dëkku Sesare. Nu dugg ca kër Filib, taskatu xibaaru jàmm bi, mi bokk ci Juróom ñaar ña*, nu dal fa moom.
9 Amoon na ñeenti doom yuy janq, ñuy wax ci kàddug Yàlla.
10 Bi nu fa nekkee ay fan nag, yonent bu tudd Agabus jóge Yude, agsi.
11 Mu ñëw ci nun, daldi yeew ay loxoom ak i tànkam ak laxasaayu Pool naan: «Nii la Xel mu Sell mi waxe: “Ki moom laxas-aay gii, Yawut yi dinañu ko yeewe nii ca Yerusalem, jébbal ko ñi dul Yawut.”»
12 Bi nu déggee loolu, nun ak ña fa nekk nu ñaan Pool, mu baña dem Yerusalem.
13 Ci kaw loolu Pool ne: «Lu ngeen di jooy, di yàq sama xol? Bañuma ñu yeew ma rekk, waaye nangu naa

* **21:8** ***Juróom ñaar ña*** ñooy ñi doon séddale ndimbalu mbooloo ma ca Yerusalem. Seetal 6.5.

sax, ñu rey ma ci Yerusalem
ngir turu Yeesu Boroom bi.»
14 Bi nu ko manula dëpp,
nu noppi ne: «Kon na coo-
barey Boroom bi am!»
15 Gannaaw fan yooyu nu
defaru, ngir dem Yerusalem.
16 Noonu ay taalibe yu
dëkk Sesare ànd ak nun,
yóbbu nu ca nit ku tudd
Manason, fu nu wara dal;
moom nag nitu Sipar la
woon, di taalibe bu yàgg.

Pool ci dëkku Yerusalem

17 Bi nu agsee Yerusalem
nag, taalibe ya teeru nu ak
mbég.
18 Ca ëllëg sa Pool ànd ak
nun, seeti Saag, fekk njiit
yépp teew fa.
19 Noonu Pool nuyu leen,
nettali leen benn-benn li
Yàlla def ci biir ñi dul Yawut,
jaarale ko ci liggéeyam.
20 Bi ko njiit ya déggee, ñu
màggal Yàlla ne ko: «Mbokk
mi, gis nga ne am na ay jun-
niy Yawut ñu gëm, te ñépp a
sawar ci yoonu Musaa.
21 Dégg nañu ci sa mbir
nag ne yaa ngi jàngal Yawut
yépp, yi dëkk ci biir ñi
dul Yawut, ñu bàyyi yoonu
Musaa te baña xarafal seeni
doom mbaa topp sunuy
aada.
22 Lu nu ci wara def nag?
Ndaxte ci lu wér dinañu xam
ne ñëw nga.
23 Nu ngi lay digal nag, nga
def nii: am na ci nun ñeenti
góor ñu dige ak Yàlla.
24 Jël leen, bokk ak
ñoom setlu, te nga gàddu
seen peyu wateef. Noonu
ñépp dinañu xam ne li ñu
déggoon ci sa mbir du dëgg,
waaye yaa ngi jëf tey sàmm
yoonu Musaa.
25 Naka ñi dul Yawut ñi
gëm, bind nanu leen li nu
àtte ne, ñu moytu ñam wu
ñu tuuroo xërëm te moytu
deretu médd ak njaaloo.»
26 Bi ñu ko waxee, Pool
jël nit ña te ca ëllëg sa mu
bokk setlu ak ñoom, ñu dugg
ca kër Yàlla ga. Ñu xamle
ban bés la seen setlu di àgg,
di bés bu ñuy jébbale sarax
ngir kenn ku nekk ci ñoom.

Jàpp nañu Pool

27 Bi àppu juróom ñaari
fan ya di bëgga jeex, Yawut
yi jóge diiwaanu Asi gis Pool
ca kër Yàlla ga. Ñu daldi
jógloo mbooloo mépp, jàpp
ko,
28 di xaacu ne: «Wallee,
wallee, yéen bokki Israyil!
Waa jaa ngi nii, moom miy
waare fépp ak ci ñépp, bay
suufeel sunu xeet ak yoonu
Musaa ak bérab bii; dugal na
sax ay Gereg fii ci kër Yàlla
gi, ba indi sobe ci bérab bu
sell bii.»
29 Li tax ñu wax loolu,
mooy gisoon nañu Torofim
mu Efes, ànd ak moom ca
dëkk ba, te ñu yaakaar ne
Pool dugal na ko ca kër Yàlla
ga.
30 Noonu dëkk ba bépp
màbb, mbooloo ma ne këpp,
ñu jàpp Pool, génne ko ca
kër Yàlla ga. Ca saa sa ñu tëj
bunt ya.
31 Bi ñu koy wuta rey,
xibaar ba agsi ba ca kilifag
mbooloom xarekat ba, naan
Yerusalem gépp jaxasoo na.

32 Ca saa sa mu ànd ak ay
xarekat ak ay njiiti xare, ne
jaas wàcc ci ñoom. Bi Yawut
ya gisee kilifa ga ak xarekat
ya nag, ñu daldi bàyyi dóor,
ya ñu doon dóor Pool.
33 Noonu kilifa ga jegesi
jàpp ko, santaane ñu jéng ko
ak ñaari càllala. Bi ñu ko
defee mu laaj ku mu doon ak
lu mu def.
34 Waaye ci biir mbooloo
ma, bu ñii nee lii, ña ca des
ne laa. Kon nag gannaaw
manu caa xam dara lu wóor
ndax coow li, mu santaane,
ñu yóbbu ko ci biir tata ja.
35 Bi Pool eggee ca
yéegukaayu tata ja, aaytalu
mbooloo ma réy, ba ay
xarekat fab ko.
36 Ndaxte mbooloo maa
nga ko topp, di xaacu ne:
«Reyleen ko!»

Pool layoo na ak waa Yerusalem

37 Bi ñu koy bëgga dugal
ca tata ja, Pool ne kilifa
ga: «Ndax man naa laa wax
dara?» Mu ne ko: «Yaw
dégg nga gereg?
38 Kon nekkuloo waayi
Misra, jooju jógloo woon nit
ñi keroog te yóbbu woon
ñeenti junniy bóomkat ca
màndiŋ ma?»
39 Pool ne ko: «Man Yawut
laa, di jaambur ci Tars, dëkk
bu am tur ci diiwaanu Silisi.
Maa ngi lay ñaan, ma wax
ak mbooloo mi.»
40 Te kilifa ga may ko
ko. Noonu Pool taxaw ca
yéegukaay ba, tàllal loxoom
mbooloo ma, ñu daldi ne
tekk. Mu wax ak ñoom ci
làkku yawut ne:

22

1 «Yéen bokk yi ak baay yi,
dégluleen samaw lay.»
2 Bi ñu déggee, mu di leen
wax ci làkku yawut, ñu gën
ne xerem.
Noonu Pool ne leen:
3 «Man Yawut laa, juddoo
Tars ci diiwaanu Silisi, yaroo
ci dëkk bii. Taalibe laa woon
ci Gamaleel, mu jàngal ma
bu wér yoonu sunuy maam,
ba ma sawar ci Yàlla, mel ni
yéen ñépp tey.
4 Daan naa fitnaal ña
bokkoon ci yoon wii, ba di
ci rey sax; yeew naa góor ak
jigéen, tëj leen;
5 sarxalkat bu mag ba ak
mbooloom njiit yi yépp man
nañu ma cee seede. Am bés
ñu bindal ma ay bataaxal
ngir bokki Damaas. Ma
doon fa dem, ngir yeew
ña fa nekkoon, indi leen
Yerusalem, ngir ñu yar leen.
6 «Waaye ci digg bëccëg,
bi ma jaaree ca yoon wa, ba
jegesi Damaas, ca saa sa leer
gu mag jóge asamaan, melax
ba ëmb ma.
7 Ma daldi ne nërëm ci
suuf, dégg baat bu ma ne:
“Sóol, Sóol, lu tax nga di ma
fitnaal?”
8 Ma ne ko: “Yaa di kan,
Boroom bi?” Mu ne ma:
“Maa di Yeesum Nasaret, mi
ngay fitnaal.”
9 Ñi ma àndaloon gis nañu
leer ga, waaye dégguñu
baatu ka doon wax ak man.
10 Noonu ma laaj ko: “Lu
ma wara def, Boroom bi?”
Boroom bi ne ma: “Jógal
dem Damaas, foofa dees na
la biral lépp, li ma la yen.”

11 Gannaaw gisuma woon
dara ndax leeraayu melxat
ga, ña ma àndal wommat
ma, ma ñëw Damaas.

12 «Bi ma ko defee ku
tudd Anañas ñëw ci man.
Nit ku ragal Yàlla la woon
ci sàmm yoonu Musaa, te
Yawuti Damaas yépp seedeel
ko lu baax.
13 Mu taxaw ci sama wet
ne ma: “Sóol sama mbokk,
delluwaatal di gis.” Noonu
ma daldi gisaat ca saa sa,
xool ko.
14 Mu ne ma: “Sunu Yàllay
maam tànn na la, ba may
la, nga xam coobareem te
gis Aji Jub ji te nga dégg ay
waxam.
15 Ndaxte li nga gis te dégg
ko, dinga ko seede ci ñépp.

16 Léegi nag, looy nég?
Jógal, ñu sóob la ci ndox,
nga set ci say bàkkaar ci
tudd turu Yeesu.”

17 «Bi ma délsee
Yerusalem nag, di ñaan ca
kër Yàlla ga, leer tàbbi ci
man.
18 Ma daldi gis Boroom
bi, mu ne ma: “Génnal
Yerusalem nu mu gëna
gaawe, ndaxte duñu nangu
li ngay seede ci man.”

19 Ma ne ko: “Boroom bi,
xam nañu ne dama daan
wër jàngoo jàngu, di tëj
kaso ak di dóor ay yar ñi la
gëm.

20 Rax-ca-dolli bi ñu tu-
uree deretu Ecen, mi la doon
seedeel, teewe naa ko, ànd
ca, bay wottu sax yérey ñi ko
doon rey.”

21 Waaye Boroom bi ne
ma: “Demal, dinaa la yebal
fu sore, nga jëm ci xeeti ñi
dul Yawut.”»

Pool wone na ne jaambur la ci nguuru Room

22 Mbooloo ma déglu ko
nag ba ca wax jooju, waaye
bi ñu déggee loolu, ñu daldi
yuuxu naan: «Farleen ko ci
àddina! Yembar mu mel ni
moom yeyoowula dund!»

23 Ñu daldi yuuxu ak di
sànni seeni yére, tibb suuf,
di callmeeru.
24 Noonu kilifa ga san-
taane, ñu dugal Pool ca tata
ja te caw ko ay yar yu metti,
laaj ko ba xam lu tax ñu di
ko yuuxoo nii.
25 Waaye bi ñu koy joñ
ak ay der, Pool ne njiitu
xare ba fa taxaw: «Ndax
am nga sañ-sañu dóor ay
yar jaamburu Room, te fekk
yoon dabu ko sax?»
26 Bi ko njiit la déggee, mu
fekki kilifaam, yégal ko ko;
mu ne ko: «Ndax xam nga li
ngay def? Nit kale jaambur
la ci Room.»
27 Noonu kilifa ga ñëw laaj
Pool: «Wax ma, ndax jaam-
bur nga ci Room?» Mu ne ko:
«Waaw, moom laa.»
28 Kilifa ga ne ko: «Man
fey naa xaalis bu bare, ngir
nekk jaambur ci Room.»
Waaye Pool ne ko: «Man de
dama koo judduwaale.»

29 Ñi ko bëggoona dóor ay
yar nag randu ko ca saa sa.
Te kilifa ga sax tiit ci xam ne
Pool jaamburu Room la, te
yeewlu na ko.

Dëj nañu Pool ca kureelu àttekati Yawut ya

30 Ca ëllëg sa kilifa ga
bàyyi ko, ndaxte bëggoon na
xam bu wóor lu ko Yawut
ya jiiñ. Mu santaane ne,
sarxalkat yu mag ya dajaloo,
ñoom ak kureelu àttekat ya.
Gannaaw loolu mu indilu
Pool, dëj ko ci seen kanam.

23

1 Noonu Pool xool jàkk
géew ba ne leen: «Bokk yi,
ci xel mu dal laa doxale ci
kanam Yàlla ba ci bésu tey
bi.»
2 Ci kaw loolu sarxalkat
bu mag ba, di ku ñuy wax
Anañas, sant ña taxaw ca
wetam, ñu fél gémmiñam.
3 Pool ne ko: «Yàlla dina
la dóor, yaw mi naaféq, bay
samandaay miir bu joy bu
ñu weexal. Yaa ngi toog di
ma àtte, ci li yoon wi digle,
ba noppi santaane ñu dóor
ma, ci li yoon wi tere!»
4 Waaye ña taxaw ca we-
tam ne ko: «Ndax dangay
xas sarxalkat bu mag, bi
Yàlla fal?»
5 Pool ne leen: «Bokk yi,
xawma woon ne sarxalkat
bu mag bi la, ndaxte tëral
nañu ci Mbind mi ne: “Bul
wax lu bon sa kilifag xeet.”»
6 Naka noona Pool, mi
xam ne genn-wàllu kureel
ga bokk nañu ci tariixab
Sadusen ya, te ña ca des
bokk ci tariixab Farisen ya,
mu wax ci kaw ci biir
géew ba ne: «Bokk yi, man
Farisen laa, te Farisen moo
ma jur; li tax ñu may àtte tey
mooy sama yaakaar ci ne, ñi
dee dinañu dekki.»
7 Bi mu waxee loolu nag,
werante wu metti daldi
xew diggante Farisen ya ak
Sadusen ya, ba mbooloo ma
xàjjalikoo.
8 Ndaxte Sadusen yi nan-
guwuñu ne ndekkite mbaa
malaaka mbaa rab, dara am
na ci, waaye Farisen nangu
nañu yooyu yépp.
9 Ci kaw loolu nag coow
lu bare daldi jib. Ñenn ca
xutbakat, ya bokk ca Farisen
ya, ne bërét, daldi xuloo
bu metti ne: «Gisunu dara
lu bon ci nit kii. Su fek-
keente ne rab a ko wax mbaa
malaaka…?»
10 Noonu xuloo ba daldi
gëna tàng, ba kilifa ga ragal
ne, nit ñi dinañu daggaate
Pool. Kon mu sant xarekat
ya, ñu wàcc, nangu Pool ci
ñoom, yóbbu ko ca tata ja.
11 Ca guddi ga nag Boroom
bi taxaw ci wetu Pool ne ko:
«Takkal sa fit; ni nga ma
seedee ci Yerusalem, noonu
nga may seedee ca Room.»

Yawut ya lal na pexe ngir rey Pool

12 Bi bët setee Yawut ya
daldi lal pexe; ñu dige ci
ngiñ ne duñu lekkati, duñu
naanati, ba kera ñuy rey
Pool.
13 Ña lal pexe ma, seen lim
ëpp na ñeent fukk.
14 Noonu ñu dem ca sarx-
alkat yu mag ya ak njiit ya
ne leen: «Giñ nanu ne dunu
mos dara, ba kera nuy rey
Pool.
15 Léegi nag yéen ak
kureelu àttekat ya, laajleen
kilifa ga, mu indi ko ci seen
kanam, mel ni dangeena
bëgga seet mbiram bu gëna
wóor. Bu ko defee nun

dinanu fagaru, ngir rey ko,
bala moo agsi.»
16 Waaye jarbaatu Pool
yég fiir ga, mu dem, dugg ca
tata ja, yégal ko Pool.
17 Bi ko Pool déggee, mu
woo kenn ca njiiti xare ba ne
ko: «Yóbbul waxambaane
wii ca kilifa ga, ndax am na
lu mu ko wara yégal.»
18 Njiit la jël ko, yóbbu ko
ca kilifa ga ne ko: «Pool, mi
ñu jàpp, moo ma woo, ñaan
ma, ma indil la waxambaane
wii, ndaxte am na lu mu lay
wax.»
19 Noonu kilifa ga jàpp
ci loxob waxambaane wa,
wéetoo ak moom, laaj ko:
«Loo ma bëgga yégal?»
20 Mu ne: «Yawut yi dañoo
dige, ngir ñaan la, nga indi
Pool ëllëg ca kanam kureelu
àttekat ya, mel ni dañoo
bëgga seet mbiram bu gëna
wóor.
21 Bu leen ko may, ndaxte
lu ëpp ñeent fukk ci ñoom
ñu ngi koy lalal fiir. Dige
nañu ak ngiñ ne dootuñu
lekk, dootuñu naan, li feek
reyuñu ko; fi mu ne sax
fagaru nañu, di xaar, nga
nangu.»
22 Kilifa ga nag sant wax-
ambaane wa, mu bañ koo
àgge kenn, ba noppi mu
yiwi ko, mu dem.

Yóbbu nañu Pool dëkku Sesare

23 Bi mu ko defee mu
woo ñaar ci njiiti xare ba
ne leen: «Waajal-leen ñaar
téeméeri xarekat ak juróom
ñaar fukki gawar ak ñaar
téeméeri nit ñu gànnaayoo
xeej, ngeen dem Sesare ci
juróom ñeenti waxtu ci
guddi.
24 Wutal-leen it Pool lu
mu war, ngeen yóbbu ko
ci jàmm ak salaam ba ca
Feligsë, boroom réew mi.»
25 Noonu mu bind
bataaxal bii:

26 Yaw Feligsë mu tedd
mi, di boroom réew mi;
man Këlódd Lisiyas maa
ngi lay nuyu.
27 Yawut yi jàpp nañu nit
kii, bëgg koo rey, waaye bi
ma yégee ne jaambur la ci
Room, wallu naa ko ak ay
xarekat, ba musal ko.
28 Bëggoon naa xam lu
tax ñu kalaame ko. Moo tax
ma yóbbu ko ca kanam seen
kureelu àttekat ya.
29 Gis naa ne li ñu ko jiiñ
mu ngi aju ci ay werantey
seen yoon, waaye jiiñuñu ko
dara lu jar dee mbaa jéng.
30 Te bi ma déggee ne
ñu ngi koy fexeel, yebal naa
ko ci yaw ci saa si. Sant naa
nag ñi ko kalaame, ñu xamal
la seen lay.

31 Noonu xarekat ya jël
Pool ci guddi, indi ko ba
ca dëkku Antipataris, ni ñu
leen ko sante.
32 Ca ëllëg sa ñu waññiku,
délsi ca tata ja, bàyyi gawar
ga, ñu gunge ko.
33 Bi gawar ga àggee
Sesare, ñu jox boroom réew
ma bataaxal ba, jébbal ko
Pool.
34 Bi loolu amee boroom
réew ma jàng bataaxal ba,
laaj ci ban diiwaan la Pool

dëkk. Bi mu yégee ne mu
ngi dëkk Silisi,
35 Mu ne ko: «Kon bu
ñi la kalaame ñëwee, dinga
layoo.» Mu santaane nag,
ñu denc ko ca kër buur ba
Erodd.

24

Pool lay na ci kanam Feligsë, boroom réew ma.

1 Bi juróomi fan wéyee,
Anañas sarxalkat bu mag
ba dikk, ànd ak ay njiit ak
layookat bu tudd Tertul, ñu
woo Pool ci yoon fa kanam
boroom réew ma.
2 Noonu ñu woo Pool, te
Tertul daldi ko jiiñ naan:
«Yaw Feligsë mu tedd mi, sa
nguur jural na nu jàmm ju
neex, te sa jàppandil soppi
na lu bare ci sunu xeet.
3 Gis nanu ko fépp ak ci
lépp, di la gërëm ak sunu xol
bépp.
4 Waaye ngir baña yàggal
jataay bi, maa ngi lay ñaan
ci sa lewetaay, nga déglu nu
ci lu gàtt.
5 Ndaxte ci mbirum nit kii
teew, gis nanu ne rambaaj
la, buy indi xëccoo ci Yawut
yi ci àddina sépp, di njiitu
mbooloo mu ñuy wax Nasa-
reen.
6-7 Dem na ba jéema ted-
dadil sax kër Yàlla ga, waaye
jàpp nanu ko.
8 Soo ko laajee, yaw ci sa
bopp, dinga gis ne li nu koy
jiiñ dëgg la.»
9 Ci kaw loolu Yawut ya
ànd ca, di dëggal ne loolu
wóor na.
10 Bi loolu amee boroom
réew ma jox Pool kàddu gi.
Noonu mu làyyi ne:
«Xam naa ne yaa ngi àtte
xeet wi diirub at yu bare,
moo tax maa ngi làyyi ak
kóolute.
11 Man ngaa wóorliku ne
ëppagul fukki fan ak ñaar
demoon naa Yerusalem ngir
màggali.
12 Te kenn gisu ma, maay
werante mbaa di jógloo
mbooloo, muy ca kër Yàlla
ga mbaa ca jàngu ya mbaa
ci biir dëkk ba.
13 Te manuñoo firndeel
dara ci li ñu may jiiñ léegi.
14 Waaye nangu naa ci sa
kanam ne maa ngi jaamu
Yàllay sunuy maam, ci topp
yoon wi ñu ne mooy tariixa;
terewul ne lépp li ñu tëral ci
yoonu Musaa ak li yonent yi
bind, gëm naa ko.
15 Te bokk naa ak ñoom
yaakaar ci Yàlla, ne ñi jub
ak ñi jubadi dinañu dekki
keroog yawmelxayaam.
16 Moo tax fu ma tollu,
maa ngi góor-góorlu, ngir
am xel mu dal fa kanam
Yàlla ak fa kanam nit ñi.
17 «Noonu gannaaw gëjeb
at yu bare ñëw naa, ngir
indil sama xeet ndimbal te
jébbal Yàlla ay sarax.
18 Bi ma koy def nag, gis
nañu ma ca kër Yàlla ga, ma
setlu ba noppi, fekk ànduma
ak mbooloo te indiwuma
benn coow.
19 Waaye ay Yawut yu dëkk
Asi —xanaa kay ñoo wa-
roona ñëw ci sa kanam, di
ma kalaame, bu ñu amee
dara lu ñu may topp.

20 Waaye it na nit ñii wax
ci lan laa tooñe ci jataayu
géewub àtte ba,
21 xanaa li ma waxoon ca
kaw ci seen biir rekk ne:
“Mbirum ndekkitel ñi dee
moo tax ngeen dëj ma ci
seen kanam tey!”»

22 Bi mu waxee noonu,
Feligsë mi xam bu wóor
mbirum yoon wi, yiwi leen
ba beneen yoon. Mu ne
leen: «Bu Lisiyas kilifag xare
bi ñëwee, dinaa àtte seen
mbir.»
23 Noonu mu sant njiitu
xare ba ne ko: «Nanga
wottu Pool, waaye nga may
ko féex, te bàyyi ay xaritam,
ñu topptoo ko.»

24 Bi ay fan wéyee, Feligsë
ñëwaat, ànd ak soxnaam
Dursil, miy Yawut. Noonu
mu woolu Pool, di ko déglu
ci mbirum gëm Yeesu Kirist.
25 Waaye bi Pool di wax-
taan ci mbirum njub ak
moom sa bopp ak bés pénc,
Feligsë daldi tiit, yiwi ko ne
ko: «Demal, bu ma amee jot,
dinaa la woolu.»
26 Fekk yaakaaroon na it
ne, Pool dina ko jox xaalis;
kon mu di ko farala woolu,
ngir waxtaan ak moom.

27 Bi ñaari at weesoo nag,
amoon na ku wuutu Feligsë,
tudd Porsiyus Festus. Noonu
Feligsë, mi bëggoon lu neex
Yawut ya, bàyyi Pool ca kaso
ba.

25

Pool làyyi na ca kanam Festus

1 Bi Festus teersee ci di-
iwaanam, mu teg ca ñetti
fan, dem Yerusalem.
2 Noonu sarxalkat yu
mag ya ak njiiti Yawut ya
kalaame Pool ci moom.
3 Ñuy sàkku ndimbal ci
moom, di ko ñaan bu wér,
mu yónni Pool Yerusalem,
fekk lal nañu fiiru rey ko ca
yoon wa.
4 Waaye Festus ne leen:
«Ñu ngi wottu Pool ca
Sesare, te dinaa fa dem fi
ak fan yu néew.»
5 Mu ne leen: «Ñi am
maana ci yéen nag, nangeen
ànd ak man, layooji ak nit
ka, bu dee tooñ na.»

6 Noonu Festus am fa
ñoom juróom ñett ba fukki
fan, ba noppi dem Sesare. Ca
ëllëg sa mu toog ca àttekaay
ba, joxe ndigal, ñu indi Pool.
7 Bi mu ñëwee nag, Yawut
ya jóge Yerusalem wër ko, di
ko jiiñ tooñ yu bare te réy, te
manuñu leena firndeel.
8 Noonu Pool làyyi ne:
«Tooñuma yoonu Yawut
ya, tooñuma kër Yàlla ga,
tooñuma buur ba Sesaar.»
9 Ci kaw loolu Festus, mi
bëgg lu neex Yawut ya, wax
Pool ne: «Ndax bëgguloo
dem Yerusalem, nga layoo fa
ci mbir yii ci sama kanam?»

10 Waaye Pool ne ko: «Maa
ngi nii taxaw ci kanam
àttekaayu buur Sesaar; te fii
lañu ma wara àttee. Te yaw
ci sa bopp xam nga bu baax
ne tooñuma Yawut yi.
11 Su ma tooñoon mbaa
ma def lu bon lu jar dee, kon
duma tinu ngir baña dee.

Waaye bu li ñu may jiiñ tax-
awul, kenn sañu ma leena
jébbal. Dénk naa sama mbir
Sesaar.»
12 Bi mu waxee loolu, Festus gise ak ñi ko wër, mu
ne ko: «Dénk nga sa mbir
Sesaar, kon ci moom ngay
dem.»

Festus diisoo na ak buur Agaripa

13 Ba ñu ca tegee ay fan,
buur Agaripa ak Berenis
ñëw Sesare, ngir nuyusi Festus.
14 Bi seen ngan di ruus
nag, Festus diis buur ba
mbirum Pool ne ko: «Feligsë batale na nu ak kenn
ku ñu tëj.
15 Bi ma nekkee
Yerusalem, sarxalkat yu
mag ya ak njiiti Yawut ya
kalaame nañu ko ci man,
ñaan ma, ma daan ko.
16 Waaye ma ne
leen: “Jébbale nit, fekk
jàkkaarloowul ak ñi koy jiiñ,
ba mana làyyil boppam ci li
ñu koy jiiñ, loolu dëppoowul
ak aaday nguuru Room.”
17 Bi ñu àndee ak man ba
fii nag, randaluma mbir mi,
waaye ca ëllëg sa sax toog
naa ca àttekaay ba, joxe ndigal, ñu indi nit kooku.
18 Ñi koy kalaame nag, bi
ñu taxawee, jiiñuñu ko benn
ñaawteef ci yi ma yaakaaroon,
19 waaye ñuy werante
rekk ak moom ci seen yoon
ak ci mbirum ku tudd Yeesu,
mi dee, te Pool sax ci ne mu
ngi dund.
20 Gannaaw lijjanti mbir
moomu jafe woon na ma lool
nag, ma laaj ko, ndax bëgg
na dem Yerusalem, layooji fa
ci mbir yooyu.
21 Waaye Pool ñaan, nu
fomm mbiram, ba kera buur
bu tedd ba di ko àtte. Noonu
santaane naa ñu aj ko,
ba keroog ma koy yónnee
Sesaar.»
22 Booba nag Agaripa ne
Festus: «Man sax bëgg naa
dégg nit kooku.» Festus ne
ko: «Bu ëllëgee dinga ko
dégg.»

Pool teew na ci kanam Agaripa

23 Ca ëllëg sa nag Agaripa
ak Berenis ñëw bu xumb, ñu
dugg ca néegu àtte ba, ànd
ak kilifay xare ba ak ña am
maana ca dëkk ba. Noonu
Festus joxe ndigal, ñu indi
Pool.
24 Bi mu ñëwee, Festus
ne: «Buur Agaripa ak yéen
ñépp, ñi fi teew tey, nit kaa
ngi nii! Mbiram moo tax
mbooloom Yawut yépp, muy
ci Yerusalem, muy fii, wër
ma di yuuxu ne: “Nit kii
waratula dund.”
25 Waaye gis naa ne deful
dara lu jar dee. Moona, gannaaw moom ci boppam dénk
na boppam buur bu tedd ba,
fas naa yéene yónnee ko ko.
26 Fekk awma dara lu
wóor ci mbiram, lu ma mana
bind sang bi. Moo tax
ma indi ko ci seen kanam,
rawatina ci sa kanam, buur
Agaripa, ngir sunu jataay
may ma lu ma bind.
27 Ndaxte yaakaar naa ne
yónnee ku ñu tëj, te bañ caa
boole lu ko waral, àndul ak
xel.»

26

Layu Pool fa kanam Agaripa

1 Bi mu ko waxee, Agaripa
ne Pool: «Jëlal kàddu gi.»
Noonu Pool tàllal loxoom,
daldi làyyi ne:
2 «Buur Agaripa, ma làyyi
ci sa kanam tey ci lépp li ma
Yawut yiy jiiñ, xol bu sedd la
ci man,
3 ndaxte xam nga bu baax
aaday Yawut yi ak seeni wer-
antey yoon. Kon maa ngi lay
ñaan, nga déglu ma ak muñ.
4 «Ci lu jëm ci Yawut yi,
xam nañu sama dund li dale
ci samag ndaw, muy ci sama
biir xeet, muy ci Yerusalem.
5 Xam nañu ma bu yàgg
te man nañoo seede, su leen
neexee, ne daan naa dund
ni Farisen, te mooy tariixa bi
gëna diis ci sunu diine.
6 Li ma indi ci kureelu
àttekat yii nag, mooy
yaakaar ne Yàlla dina amal
li mu digoon sunuy maam.
7 Dige booba la fukki giir
ak ñaar yu bànni Israyil di
sàkku, ngir jot ko, ci jaamu
Yàlla ak cawarte guddi ak
bëccëg. Yaw buur, yaakaar
joojoo tax ñu may kalaame,
ñoom Yawut yi.
8 Lu tax seen xel dàq ne
Yàlla dina dekkal ñi dee?
9 «Man sax ci sama bopp
defe woon naa ne war naa
def lu bare, ngir suufeel turu
Yeesum Nasaret.
10 Daan naa ko def ci
Yerusalem, ba noppi ma jot
sañ-sañ ci sarxalkat yu mag
ya, bay tëj gaayi Yàlla yu
bare. Rax-ca-dolli ku ñu ci
masoona bëgga rey, ànd naa
ci.
11 Daan naa wër jàngoo
jàngu, di leen teg toskare te
di leen jéema weddiloo. Te
sama mer daa na tar, ba ma
di leen xañ ba ca dëkk yu
sore, ngir fitnaal leen.
12 «Noonu am bés, may
dem dëkku Damaas, yor sañ-
sañ ak ndigalu sarxalkat yu
mag ya.
13 Ca njolloor, buur bi, gis
naa ca yoon wa leer gu jóge
asamaan ne ràyy, ba raw
leeru jant, melax ba ëmb ma,
man ak ñi ma àndal.
14 Nu ne nërëm ci suuf,
ma dégg baat bu ma wax ci
làkku yawut ne: “Sóol, Sóol,
lu tax nga di ma fitnaal?
Ngay bëre ak man ni fas wuy
woŋŋeetu ku koy jam dëgël,
metti na ci yaw.”
15 «Noonu ma ne ko: “Yaa
di kan, Boroom bi?” Boroom
bi ne ma: “Maa di Yeesu, mi
ngay fitnaal.
16 Waaye jógal taxaw. Lii
moo tax ma feeñu la: teg naa
la yen, nga di ma seedeel ci
lépp li nga gis ci man ak li
ma lay feeñuji.
17 Dinaa la musal ci bànni
Israyil ak ci ñi dul Yawut. Ci
ñoom laa lay yebal,
18 ngir ubbi seeni bët, nga
jële leen ci lëndëm, tàbbal
leen ci leer, nga nangoo leen
ci sañ-sañu Seytaane, wañña
leen ci Yàlla, ma baal leen
seeni bàkkaar te may leen
cér ci biir sama gaa yi sell ci
kaw ngëm.”
19 «Kon nag buur Agaripa,
woruma li ma Yàlla yen ci
peeñu.

20 Waaye li tàmbali ci
Damaas, teg ci dëkku
Yerusalem ak réewu Yawut
mépp, ba agsi ci ñi dul
Yawut, yégal naa leen,
ñu tuub seeni bàkkaar te
waññiku ci Yàlla, bay jëf lu
dëppook réccu.
21 Loolu nag moo waral
Yawut yi jàpp ma ca kër
Yàlla ga, di ma fexee rey.
22 Waaye gannaaw Yàllaa
ngi may taxawu ba tey, maa
ngi taxaw fi, di ko seedeel
ci mag ak ndaw; yokkuma
dara ci li yonent yi ak Musaa
xamle woon lu jiitu,
23 maanaam Almasi bi
dina dékku ay coono, te
mooy jëkka dekki, bay jollil
leer ci bànni Israyil ak ñi dul
Yawut.»
24 Bi muy làyyee nii, Festus daldi ko gëdd ak baat bu
kawe ne ko: «Dangaa dof,
Pool! Xanaa sa njàng mu réy
mi da laa xañ sago.»
25 Waaye Pool ne ko: «Festus mu tedd mi, dofuma;
waaye lu dëggu laay wax te
ànd ak sago.
26 Yëf yii leer na buur bi,
moo tax maa ngi koy wax
ak kóolute. Wóor naa ne
dara ci lii may wax umpu ko,
ndaxte lii amewul ciy ruq.
27 Yaw buur Agaripa, ndax
gëmuloo yonent yi? Xam
naa bu wér ne gëm nga.»
28 Noonu Agaripa ne Pool:
«Xanaa yaw, ci diir bu gàtt
bii rekk, nga ma bëgga
dugale ci gaayi Kirist!»
29 Pool ne ko: «Muy tey,
muy ëllëg, waxuma yaw
rekk waaye it ñi may déglu
tey ñépp, na Yàlla def, ba
ngeen fekksi ma ci li ma
nekk, lu moy jéng yii!»
30 Ci kaw loolu buur ba
daldi jóg, boroom réew ma
topp ci, Berenis tegu ca ak
mbooloo ma mépp.
31 Bi ñu génnee nag, ñuy
waxante ne: «Nit kii deful
dara lu jar dee mbaa kaso.»
32 Te Agaripa ne Festus:
«Manoon nanu koo yiwi, bu
dénkuloon mbiram Sesaar.»

27

Pool dugg na gaal, di dem Room

1 Bi loolu wéyee ñu fas
yéene noo dugal gaal jëme
réewu Itali. Noonu ñu
jël Pool ak ñeneen ñi ñu
tëjoon, dénk leen njiitu xare
bu tudd Yulyus, mi bokk ci
mbooloom xare mu buur.
2 Nu dugg ca gaalu dëkku
Adaramit guy taxaw ci
teeruy Asi, daldi tàbbi ci
biir géej; te Aristàrk, mi
dëkk Tesalonig ci diiwaanu
Maseduwan, ànd ak nun.
3 Ca ëllëg sa nu teer Sidon;
Yulyus laabiir ci Pool, may
ko mu dem ci ay xaritam,
ngir ñu ganale ko.
4 Bi nu fa jógee, nu dem
ci biir géej, leru dunu Sipar
ci fegu ngelaw li, ndaxte
ngelaw li da noo soflu.
5 Nu jàll géej, gi janook diiwaani Silisi ak Pamfili, teersi
Mira ca wàlli Lisi.
6 Foofa nag njiit la gis gaal
gu jóge Alegsàndiri, jëm
Itali, mu dugal nu ca.
7 Noonu nuy dem ndànk
diirub fan yu bare, ba

janook Kanidd ci kaw coono
bu réy; te ndegam ngelaw
li mayu nu, nu jëm kanam,
nu leru dunu Keret ci fegu
ngelaw li, janook Salmon.
8 Nu romb fa ak coono yu
bare, agsi ca bérab bu ñuy
wax Teeru yu neex, te dend
ak dëkku Lase.
9 Fekk booba yàggoon
nañu ca yoon wa, te dem
ci géej daldi aaytal, ndaxte
jamonoy Kooru Yawut ya
wees na. Moo tax Pool digal
leen ne:
10 «Gaa ñi, gis naa ne
tukki bi ëmb na musiba ak
kasara ju bare, waxuma gaal
gi ak li mu yeb waaye sunuy
bakkan sax xaj na ci.»
11 Waaye njiit la sobental
waxi Pool, déggal dawalkat
ba ak boroom gaal ga.
12 Te gannaaw teeru ba
neexula lollikoo, ña ca ëpp
mànkoo ci jóge fa, dem ci
biir géej, ngir wuta agsi
Fenigsë, biy teerub dunu
Keret te janook sowu suuf ak
sowu kaw, nu lollikoo fa.

Ngelaw lu metti li

13 Noonu bi ngelaw lu
woyof liy jóge sudd wolee,
ñu defe ne man nañoo sottal
seen pexe, ñu wëgg diigal,
daldi tafu ci dunu Keret.
14 Waaye nees-tuut ngelaw
lu wole penku, ñu di ko wax
«Ërakilon», jóge ca dun ba,
ne milib ci sunu kaw.
15 Mu ëpp doole gaal ga,
daldi ko wat, ba nu bayliku,
daldi yal.
16 Nu daldi daw, leru dun
bu tuuti bu ñuy wax Kóda ci
fegu ngelaw, rawale looco ga
ci kaw gaal ga ak coono bu
bare.
17 Bi ñu ko yéegee, ñu fab
ay buum, ngir laxas ca taatu
gaal ga, ngir ragala daanu
ci suuf su nooy su ñuy wax
Sirt; ba noppi ñu daldi sànni
diigal, ngir wàññi doxub
gaal ga, nuy yale noonu.
18 Waaye bi nu ngelaw li
sonalee bu metti, ca ëllëg sa
ñu sànni la gaal ga yeboon
ca géej ga.
19 Te ca ñetteelu fan ba,
ñu sànni ak seeni loxo jum-
tukaay, yi ñu yeboon ngir
fàggu.
20 Noonu jant bi ne meŋŋ
te biddiiw ne mes ay fan
yu bare, fekk ba tey ngelaw
li di wol ak doole, ba sunu
yaakaaru mucc gépp tas.
21 Bi loolu di xew, fekk gëj
nañoo lekk, Pool daldi taxaw
ci seen biir ne leen: «Gaa ñi,
li gënoon mooy ngeen déglu
ma te baña jóge Keret, ba
indil seen bopp musiba ak
kasara ju réy jii.
22 Léegi nag maa ngi leen
di dénk, ngeen takk seen
fit, ndax gaal gi rekk mooy
yàqu, waaye kenn ci yéen du
dee.
23 Ndaxte ci guddi menn
malaaka dikkal na ma, jóge
ci Yàlla sama Boroom, bi
may jaamu.
24 Mu ne ma: “Pool bul tiit;
fàww nga taxaw ci kanam
Sesaar, te yaa tax Yàllay aar
bakkani ñi nga àndal ñépp.”
25 Moo tax, gaa ñi,
takkleen seen fit, ndax
wóolu naa Yàlla ne li mu ma
wax dina am.

26 Waaye war nanoo luf cib
dun.»

Toju gaal ga

27 Ca fukkeelu guddi ga ak
ñeent nu nga doon jayaŋ-
jayaŋi ca géeju Adiratig;
noonu ca xaaju guddi
dawalkati gaal ga defe ne
danu jegesi suuf.
28 Ñu sànni nattukaay ba
ci biir géej, mu jàpp ñeent
fukki meetar, dem ca kanam
tuuti, sànniwaat ko, jàpp
fanweeri meetar.
29 Ñu ragal ne dinañu
fenqu ci ay xeer, kon ñu
daldi sànni ñeenti diigal ci
geenu gaal ga, di ñaan bët
set.
30 Waaye ci kaw loolu
dawalkati gaal ga taafan-
taloo ne dañuy sànniji ay
diigal ca boppu gaal ga, fekk
dañuy fexee jël looco ga, ba
raw.
31 Waaye Pool ne njiit la ak
xarekat ya: «Bu ñii desul ci
gaal gi, dungeen raw.»
32 Noonu xarekat ya dagg
buum, yay téye looco ga,
bàyyi ko mu wéy.
33 Bi bët setagul, Pool sant
leen ñu lekk; mu ne leen:
«Tey mooy seen fukki fan
ak ñeent yu ngeen ne jonn,
lekkuleen, mosuleen dara.
34 Maa ngi leen di sant
nag, ngeen lekk, ndax noonu
rekk ngeen mana rawe.
Ndax genn kawar du rot ci
yéen.»
35 Bi mu waxee loolu,
mu fab mburu, sant Yàlla
ci kanam ñépp, damm ko,
daldi ko lekk.
36 Bi ñu gisee loolu, ñépp
dëgëraat, ñu daldi lekk
ñoom itam.
37 Mboolem ñi nekkoon
ca gaal ga mat na ñaar
téeméeri nit ak juróom ñaar
fukk ak juróom benn.
38 Noonu ñu lekk ba suur,
daldi sànni pepp ma ca géej
ga, ngir woyofal gaal ga.
39 Bi bët setee nag,
xàmmiwuñu réew ma,
waaye séen nañu ruqu tefes.
Noonu ñu fas yéene caa
teeral gaal ga, bu ñu ko
manee.
40 Ñu dagg diigal ya, bàyyi
leen ci biir géej, yiwiwaale
baar ba; ba noppi firi wiiru
kanam ga, jublu ca tefes ga.
41 Waaye ñu dal ca tundu
suuf ca bérab bu ñaari ko-
roŋ daje, gaal ga daldi fa luf.
Boppu gaal ga nuur bu baax,
ne fa tekk, te dooley duus ya
daldi toj geen ba.
42 Bi loolu amee xarekat
ya bëgga rey ñi ñu tëj, ngir
ragal ñenn ñi féey, ba raw.
43 Waaye njiit la bëgga
musal Pool, mu tere leen
pexe ma. Mu sant ñi mana
féey, ñu jëkka sóobu ca ndox
ma, ba jot tefes ga.
44 Mu sant ñi ci des ñu
def noonu, langaamu ci ay
dénk, mbaa ca tojiti gaal ga.
Noonu ñépp jot tefes ga ci
jàmm ak salaam.

28

Pool ci dunu Màlt

1 Bi nu rëccee, nu yég ne
dun baa nga tudd Màlt.
2 Te waa réew ma won nu
laabiir gu ràññiku, ndaxte
taalal nañu nu sawara,

ganale nu ndax taw bi sóob
ak sedd bi.
3 Pool nag di for matt, di
ko def ca taal ba, jaan ne ca
mëlle ndax tàngoor wa, taq
ci loxoom.
4 Bi waa réew ma gisee rab
wa wékku ci loxoom nag,
ñuy waxante naan: «Ci lu
wóor nit kii reykat la; te bi
mu rëccee ca géej ga sax,
ndogalu Yàlla mayu ko mu
dund.»
5 Waaye Pool yëlëb rab wa
ca sawara sa, te wàññiwu ko
dara.
6 Nit ñi di xaar mu newi,
mbaa mu ne dàll, dee;
waaye bi ñu négee lu yàgg
te gis ne dara jotu ko, ñu
soppi xel ne: «Kii yàlla la.»

7 Amoon na nag ca wet ya
ay suuf yu doon moomeelu
ku tudd Publiyus, di kilifag
dun ba. Mu teeru nu, ganale
nu ngan gu réy diirub ñetti
fan.
8 Fekk baayu Publiyus
dafa tëdd ndax ay tàngoori
yaram yu koy dikkal ak biiru
taññ. Pool nag dem seeti
ko, ñaan ci Yàlla, teg ko ay
loxoom, mu daldi wér.
9 Ci kaw loolu jarag ya ca
des ca dun ba daldi dikk,
amaat wér-gi-yaram.
10 Ñu teral nu ci fànn yu
bare, te bi nuy dem, ñu jox
nu li nuy soxla lépp.

Egg nañu dëkku Room

11 Bi nu fa amee ñetti
weer, nu dugg ca gaal gu
lollikoo ca dun ba, daldi
tàbbi ca géej ga. Gaalu
dëkku Alegsàndiri la woon,
te yor xàmmikaay guy
nataalu Kastor ak Polugsë.
12 Noonu nu teer dëkku
Sirakus, toog fa ñetti fan.
13 Nu jóge fa, leru tefes ga,
ba agsi Resiyo. Ca ëllëg sa
ngelawu sudd daldi jóg, te
ca ñaareelu fan ba nu teer
Pusol.
14 Gis nanu fa ay bokk, ñu
ñaan nu, nu toog fa ayu-bés.
Noonu nu dem Room.
15 Sunuy xibaar law na,
ba egg ca bokk ya fa dëkk,
noonu ñu gatandu nu ba ca
péncu Apiyus ak bérab bu
ñuy wax Ñetti añukaay ya.
Bi leen Pool gisee, mu sant
Yàlla, daldi takk fitam.
16 Bi nu dikkee Room nag,
ñu may Pool, mu dëkk fa
ko lew, moom ak xarekat ba
koy wottu.

Pool xamle na xibaaru jàmm bi ca Room

17 Bi ñetti fan wéyee, mu
woolu njiiti Yawuti dëkk ba.
Bi ñu dajaloo nag, mu wax
leen lii: «Bokk yi, jàpp nañu
ma ci Yerusalem, jébbal ma
waa Room, fekk defuma
dara luy suufeel sunu xeet,
mbaa lu juuyoo ak sunuy
aaday maam.
18 Waa Room nag seet
sama mbir, te bëgg maa
bàyyi, ndaxte toppuñu ma
dara lu jar dee.
19 Waaye bi ko Yawut ya
bañee, fas yéene naa dénk
sama mbir Sesaar, fekk ba
tey awma dara lu may taqal
sama xeet.
20 Moo tax ma ñaana gise
ak yéen, nu diisoo, ndaxte

yaakaaru bànni Israyil moo
tax ñu jéng ma.»
21 Bi ñu ko déggee, ñu ne
ko: «Jotunu benn bataaxal
bu jóge Yude ci sa mbir,
te kenn ci bokk, yi fi dikk,
jottaliwul mbaa mu seede ci
yaw lu bon.
22 Waaye bëgg nanoo
dégg li nga gëm, ndaxte xam
nanu ne, tariixa booba, kenn
jubluwu ko fenn.»
23 Noonu ñu jox ko bés,
te ñu bare ñëw, fekksi ko
ca néegam. Mu di leen
jàngal suba ba ngoon, di
leen dëggal lu jëm ci nguuru
Yàlla ak ci Yeesu, tukkee ci
yoonu Musaa ak ci yonent yi,
di leen jéema gëmloo.
24 Ñenn ñi nag gëm li mu
wax, ña ca des weddi ko.
25 Gannaaw manuñoo
déggoo, ñu bëgga tas.
Waaye bi ñuy laata dem,
Pool teg ca wax jii: «Xel mu
Sell mi wax na seeni maam
dëgg jaarale ko ci yonent
Yàlla Esayi.
26 Nee na:
“Demal ci xeet wii ne leen:
‘Dingeen déglu bu baax
waaye dungeen xam
dara;
di xool bu baax waaye
dungeen gis dara.’
27 Ndaxte xolu xeet wii dafa
dërkiis;
dañuy déglu ak nopp yu
naqari,
tey gëmm seeni bët,
ngir baña gis ak seeni bët,
dégg ak seeni nopp,
te xam ci seen xol,
ñu waññiku ci man, ma
wéral leen.”
28-29 «Xamleen nag ne
xibaaru mucc gii yégal nañu
ko ñi dul Yawut, te ñoom
dinañu ko déglu.»
30 Noonu diirub ñaari at
Pool dëkk ca kër gu muy
fey, di fa àggale ñépp ñi koy
seetsi.
31 Muy yégle nguuru Yàlla,
di jàngle ci mbirum Boroom
bi Yeesu Kirist ak fit wu
dëgër, te kenn terewu ko ko.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA ROOM

1 Man Pool, jaamub Kirist
Yeesu, maa leen di bind
bataaxal bii. Yàlla woo na
ma, ma nekk ndawam, sas
ma liggéeyu xamle xibaaru
jàmmam bi.
2 Xibaaru jàmm boobu,
Yàlla dige woon na ko bu
yàgg, jaarale ko ciy yonen-
tam, ñu def ko ci Mbind mu
sell mi,
3-4 di xamle mbirum
Doomam, Yeesu Kirist
sunu Boroom. Lu jëm ci
meloom ci àddina, ci askanu
Daawuda la jóge, waaye lu
jëm ci xelam mu sell, Doomu
Yàlla la; ndaxte ndekkiteem
nekk na firnde ju ràññiku,
ne moom la.
5 Te moom Kirist tàbbal
na nu ci yiwu Yàlla, def
nu ay ndawam, yónni nu ci
biir xeeti àddina sépp, ngir
ñu gëm ko te jébbalu, ba
màggal turam.
6 Te ci ngeen bokk, yéen
ñi Yàlla woo, ngeen nekk ci
Kirist.
7 Yéen ñi dëkk Room ñépp,
yéen ñi Yàlla bëgg te woo
leen, ngeen nekk gaayam yu
sell, na leen Yàlla sunu Baay
ak Boroom bi Yeesu Kirist
may yiw ak jàmm.

Pool sant na Yàlla

8 Kon nag li may jëkka
wax mooy lii: sant naa Yàlla
sama Boroom, jaarale ko ci
Yeesu Kirist, ngir yéen ñépp,
ndaxte seen ngëm siiw na ci
àddina sépp.
9 Bët bu set maa ngi leen di
boole ci samay ñaan. Yàlla
seede na li may wax, Yàlla
mi may jaamu ci sama xel,
ci xamle xibaaru jàmm bu
Doomam.
10 Te li ma koy faral di
ñaan mooy lii: bu soobee
Yàlla, na ma ubbil bunt, ba
ma mana ñëw ci yéen.
11 Ndaxte bëgg naa leena
gis lool, ba indil leen barke
bu jóge ci Xel mu Sell mi,
ndax seen ngëm gëna dëgër.
12 Maanaam ma nekk ci
seen biir, te nu dimbaleente
ci sunu ngëm, ndax man
itam ma gëna am doole.
13 Bokk yi, damaa bëgg
ngeen xam ne xalaat naa
leena seetsi ay yooni yoon,
ngir meññ njariñ ci yéen, ni
ma ko defe ci yeneen xeet
yi, waaye ay téq-téq ñoo ma
téye ba léegi.
14 Am naa warugar sama
diggante ak ñépp, muy ñi
jàng ni Gereg yi, muy ñi
jàngul ni Baarbaar yi, ñi
bare xam-xam ak ñi barewul
xam-xam.
15 Li aju ci man nag, jekk
naa ngir ñëw, xamal leen
xibaaru jàmm bi, yéen it
waa Room.

Dooley xibaaru jàmm bi

16 Ndaxte awma benn wer-
ante ci xibaaru jàmm bi may
waare, ndax mbirum Yàlla
la, mu làmboo dooleem, ngir
musal képp ku ko gëm, muy
Yawut ci bu jëkk mbaa ki dul
Yawut.

17 Ndaxte xibaar bii day
wone, ni nit mana jube ci
kanam Yàlla, sukkandikoo ci
ngëm rekk, tàmbali ci ngëm,
yem ci ngëm. Moo tax
Mbind mi wax ne: «Ku jub
ci kaw ngëm, dinga dund.»

Nit ñépp tooñ nañu Yàlla

18 Merum Yàllaa ngi feeñe
asamaan, wàcc ci nit ñi,
ndax seen weddi Yàlla gépp
ak seen jubadi gépp, ñoom
ñi suul dëgg, di topp lu
jubadi.
19 Ndax li nit mana xam
ci Yàlla, leer na ci seen xel,
ndax Yàlla won na leen ko.
20 Ndaxte ba àddina sosoo
ba tey, mbiri Yàlla yu nëbbu
ya, maanaam dooleem ju sax
ja, ak meloom wu kawe wa,
feeñ nañu bu leer, te bir
ñépp ci yi mu sàkk, ba tax
bunti lay yépp tëj nañu.
21 Ndaxte bi ñu xamee
Yàlla, taxul ñu màggal ko ni
mu ware, mbaa ñu sant ko.
Waaye ñu daldi réer ci seen
biiri xalaat yu mujjul fenn,
ba tax seen xol gumba, ba
lëndëm këruus.
22 Ñu teg seen bopp ni
boroomi xel, fekk ñu ñàkk
xel lañu woon.
23 Toxal nañu ndamu Yàlla
Aji Sax ji, wuutal fa nataali
nit ku dul sax, moom ak ay
picc, ay rabi àll mbaa yuy
raam.
24 Moo tax Yàlla bërgël
na leen ci seeni bëgg-bëgg,
ñu sóobu ciy ñaawteef, di
jëflante lu gàccelu ci seeni
cér.
25 Toxal nañu dëggu Yàlla,
tëral fen, di màggal ak a
jaamu mbindeef, ba faalee-
tuñu sax Aji Bind, ji yelloo
cant ba fàww. Amiin.
26 Loolu moo tax nag Yàlla
bërgël na leen ci seeni bëgg-
bëgg yu ruslu. Seeni jigéen
sax dëddu nañu li jekk,
sóobu ci lu jekkadi, ñoom ak
seeni moroom.
27 Noonu it góor ñi bàyyi
nañu li jekk ci seeni cér,
maanaam ànd ak jigéen, bay
am ay bëgg-bëgg yu tar ci
ànd ak seeni moroom. Góor
di defante ak góor li warul,
ñu di jot seen peyu réer ci
seeni yaram.
28 Gannaaw xam Yàlla sox-
alu leen, Yàlla it bërgël na
leen ci seen xel mu bon
moomu, ñu sax ci jëf yu
jekkadi.
29 Seen xol fees na ak
lu jubadi, lu bon, bëgge
ak coxor; duñu xalaat lu
dul kiñaan, bóome, xu-
loo, njublaŋ ak ñaaw njort;
dañuy jëw,
30 di yàq der, di ñu bañ
Yàlla te ñàkk sutura, di réy-
réylu ak a kañu; ay jàmbaar
lañu ci fexe lu bon, di bañ
seeni waajur.
31 Amuñu xel, amuñu
kóllëre, amuñu cofeel,
amuñu yërmande.
32 Xam nañu ne ñiy jëfe
loolu, Yàlla daganal na seen
dee, waaye teewul ñu di ko
def, boole ko ak di farle ñi ci
sax.

2

Àtteb Yàlla

1 Kon nag képp ku mu
mana doon, yaw miy àtte
sa moroom ak ñaaw njort,

amuloo aw lay, ndaxte àtte
sa moroom, daan sa bopp
la; yaa ngi koy àtte ndax ay
jëfam, fekk yaw itam noonu
ngay jëfe.
2 Xam nanu ne ñiy jëfe
noonu, Yàlla dina leen àtte,
te àtteem jub na.
3 Yaw nag miy àtte ñiy def
loolu, te di ko def, ndax defe
nga ne dinga rëcc ci àtteb
Yàlla?
4 Ndax dangaa xeeb
mbaaxu Yàlla, mi yéexa
mer te di la muñal? Xanaa
xamuloo ne Yàllaa ngi lay
won baaxaayam, ngir nga
réccu say bàkkaar?

5 Waaye ndegam dëgër
nga bopp te bëgguloo réccu,
yaa ngi dajale merum Yàlla
ci sa bopp. Ndaxte Yàlla
sàkk na bés bu muy wone
àtteem bu jub bi te meram
wàcc ci ñi bon;
6 bés booba dina delloo ku
nekk ay jëfam.
7 Ñiy góor-góorlu ciy def
lu baax, bëgg Yàlla boole
leen ca ndamam te sédde
leen ngërëm ak dund gu sax,
dina leen tàbbal ci dund gu
dul jeex.
8 Waaye ñi dëgër bopp, ba
tanqamlu dëgg, di topp lu
jubadi, seen pey mooy dooni
merum Yàlla ak toroxte.
9 Ki doon def lu bon,
peyam mooy tiis ak metit wu
tar, muy Yawut ci bu jëkk,
mbaa ki dul Yawut.
10 Waaye ki doon def lu
baax, añam mooy bokk ci
ndamu Yàlla, am ngërëm
ak jàmm, muy Yawut ci bu
jëkk, mbaa ki dul Yawut.
11 Ndaxte ñépp a yem fa
kanam Yàlla.
12 Képp ku doon bàkkaar
nag te nekkuloo woon ci
yoonu Musaa, Yàlla dina la
àtte ci lu dul yoonu Musaa,
nga doora sànku. Te képp
ku doon bàkkaar te nga
nekkoon ci yoonu Musaa,
Yàlla dina la àtte ci yoon
woowu.
13 Kon déglu yoonu Musaa
rekk doyul; du loolu mooy
tax nit jub ci kanam Yàlla;
kiy sàmm yoon wi, moom la
Yàlla di àtte ni ku jub.
14 Ndax ñi dul Yawut te
nekkuñu ci yoonu Musaa,
ñu ngiy def li yoon woowu
tëral, ndaxte Yàlla def na ko
ci nit. Te wonee nañu noonu
ne man nañoo ràññee lu
baax ak lu bon, su ñu nekkul
sax ci yoonu Musaa,
15 di wone it ne Yàlla bind
na ci seen xol jëf yi yoonu
Musaa santaane. Seen xel
it seede na ne noonu la,
fekk seeni xalaat ñoo leen
di tuumaal, mbaa ñu leen di
jéggal.
16 Ndax bés dina ñëw, bu
xalaat yu làqu yi di feeñ, te
Yàlla àtte nit ñi jaarale ko ci
Yeesu Kirist. Xibaaru jàmm,
bi may waare, moo ko wax.

Yoonu Musaa ak njariñam

17 Maa ngi ñëw nag ci yaw
mi ne Yawut nga; yaa ngi
sukkandiku ci yoonu Musaa
ak di damu ci Yàlla.
18 Xam nga coobareem,
ndaxte jàng nga ci yoonu
Musaa, ba fonk yëf yi gëna
baax.

19 Yaa ngi teg sa bopp
wommatkatu gumba yi ak
leeru ñi nekk cig lëndëm.
20 Yaa di jànglekatu ñi
jàngul ak xamlekatu ñi xa-
mul, ndaxte xalaat nga ne
Yàlla jagleel na leen ci yoonu
Musaa bépp xam-xam ak
gépp dëgg.
21 Kon nag yaw miy jàngal
say moroom, xanaa doo
jàngal sa bopp? Yaw miy
waare di tere sàcc, mbaa
doo sàcc yaw itam? Yaw
miy tere njaaloo, mbaa doo
njaaloo?
22 Yaw miy araamal xërëm
yi, mbaa doo sàcc li nekk ci
seeni xàmb?
23 Yaw miy damoo yoonu
Musaa, mbaa doo ko moy, ba
indi gàcce ci turu Yàlla?
24 Moo tax Mbind mi ne:
«Yéena tax ñi nekkul Yawut
di suufeel turu Yàlla.»

Xaraf ak njariñam

25 Bëggoon naa ngeen
xam ne xaraf am na njariñ,
boo ca boolee sàmm yoon.
Waaye boo ko ca boolewul,
sa xaraf amatul njariñ.
26 Te itam ku xaraful, tey
def jëf yu jub yi yoonu
Musaa santaane, ndax Yàlla
du ko teg ni ku xaraf?
27 Ku dul Yawut te xaraful
waaye di sàmm yoon wi,
kooku dina la mana àtte,
yaw Yawut bi. Ndaxte li
ngay xam xam yoonu Musaa
ci Mbind mi te xaraf, terewul
nga koy moy.
28 Juddu nekk Yawut taxul
sag Yawut dëggu, te xaraf
ci saw yaram taxul sa xaraf
wóor.
29 Waaye Yawut dëgg, ci
xol lay nekk. Te xaraf dëgg
itam, ci xol lay nekk. Du
ngistal, lu dëggu la. Te képp
ku mel noonu, dees na la
gërëm, waxuma la nit ñi,
waaye Yàlla ci boppam.

3

Li Yàlla jagleel Yawut yi

1 Yawut bi nag, ci lan la
rawe ku dul Yawut? Te xaraf
lu muy njariñ?
2 Raw na ko fu nekk. Ci bu
jëkk Yawut yi la Yàlla dénk
waxam.
3 Bu fekkee ne am na ci
ñoom ñu ñàkk kóllëre, ndax
loolu man na fanq kóllëreg
Yàlla?
4 Mukk! Su ñépp nekkoon
ay naaféq, du tere Yàlla
nekk dëgg. Moom la Mbind
mi wax ci Yàlla ne:
«Loo wax, ñépp ànd ci,
te ku layoo ak yaw, nga yey
ko.»
5 Su fekkee nag njubadig
nit dina feeñal njubteg Yàlla,
lu ciy seen xalaat? Wax ji
may bëgga wax nag léegi,
waxi nit rekk la, maanaam:
ndax kon Yàlla àttewul yoon
ci li muy daan ku jubadi?
6 Mukk! Ndax su Yàlla
jubadi woon, naka lay àttee
àddina si?
7 Waaye nag xanaa dina
am ku tontu ci loolu ne: «Su
fekkee sama ñàkk kóllëre
gën na yékkati kóllëreg
Yàlla, di yokk it ndamam,
lu tax kon Yàlla di ma teg
ba tey bàkkaarkat, ba di ma
àtte?»
8 Lu tax manunoo wax ne:
«Nanu def lu bon, ngir lu
baax génn ca?» Am na sax

ñu nuy tuumaal, di wax ne
noonu lanuy waaree. Waaye
ñiy wax loolu, ndaan gi ñu
yelloo dina leen dal.

Ku jub amul

9 Kon nag lu nu ci wara
wax? Nun Yawut yi, ndax
noo gën ñi ci des? Mukk!
Ndaxte wone nanu ne, nit
ñépp ñu ngi ci notaangeg
bàkkaar, muy Yawut yi
mbaa Gereg yi.
10 Moom la Mbind mi wax
ne:
«Ku jub amul, du kenn sax.
11 Amul kenn ku xam yëfi
Yàlla,
mbaa kenn ku koy wut.
12 Ñépp jeng nañu,
ba kenn amalatul Yàlla
njariñ.
Kenn du def lu baax, du
kenn sax!
13 Seen put a ngi xasaw ni
méddum ñetti fan,
seen làmmiñ làggi ci
njublaŋ,
te seeni kàddu aay ni daŋaru
ñàngóor.
14 Duñu génne ci seen
gémmiñ lu dul ay
móolu ak i xas.
15 Ñu sawar lañu ci rey nit.
16 Fu ñu jaar, foofa yàqu ak
musiba.
17 Xamuñu yoonu jàmm,
18 te ragal Yàlla sore na seen
xol.»
19 Xam nanu nag ne lépp
lu yoonu Musaa wax, wax na
ko ñi nekk ci yoon woowu,
ngir gémmiñ yépp ne miig,
te waa àddina sépp jaar ci
àtteb Yàlla.
20 Ndaxte sàmm yoon wi
taxul kenn jub ci kanam
Yàlla; solob ndigal yi daal
mooy wone bàkkaar.

Bunt bi Yàlla ubbi, ngir musal nit ñi

21 Waaye léegi nag Yàlla
feeñal na, ni nit mana jube
ci kanamam, ci lu séqul ak
yoonu Musaa dara. Waaye
ba tey yoonu Musaa ak waxi
yonent yi seedeel nañu ko.
22 Jub ci kanam Yàlla, gëm
Yeesu Kirist rekk a koy maye,
te képp ku ko gëm bokk nga
ci. Ndaxte ñépp a yem fa
kanam Yàlla.
23 Ñépp a bàkkaar, ba jo-
teetuñu ndamu Yàlla.
24 Waaye gannaaw Kirist
Yeesu dee na ngir jot leen,
Yàlla ciw yiwam man na
leena àtte ni ñu jub ci dara.
25 Wàcce na Kirist, mu
nekk sarax ngir Yàlla baal
nu sunuy bàkkaar, jaar ci
deretam ji ñu tuur; te ngëm
rekk moo nu ciy boole.
Noonu Yàlla firndeel na ne
ku jub la, doonte sax dafa
muñaloon ñi jiitu jamonoy
Kirist, ba jéggal leen seeni
bàkkaar.
26 Kon ci jamono jii nu ne,
Yàlla wone na bu leer ne ku
jub la, di àtte ni ku jub képp
ku gëm Yeesu, te ba tey dëkk
ci njubteem.
27 Kan a mana bàkku nag
ci kanam Yàlla? Kenn! Lu
ko waral nag? Xanaa sàmm
yoon? Déedéet! Ngëm rekk.
28 Ndaxte danoo dëggal ne
ngëm rekk a tax Yàlla di
àtte nit ni ku jub, waaye du
sàmm yoon.
29 Walla ndax nag Yawut
yi rekk la fi nekkal? Ndax

nekkalu fi it ñu dul Yawut? Ahakay!
30 Gannaaw Yàlla kenn la, ñépp la fi nekkal. Ñi xaraf dina leen àtte ni ñu jub ndax seen ngëm, ñi xaraful it dina leen àtte ni ñu jub ndax seen ngëm.
31 Xanaa kon ngëm day fanq yoonu Musaa? Mukk! Da koy gëna dëgëral sax.

4

Ni Ibraayma gëme Yàlla

1 Sunu maam Ibraayma, mi nu soqikoo; nu mbiram tëdde?
2 Bu fekkoonte ne Ibraayma, ci kaw i jëfam la ko Yàlla àttee ni ku jub, kon am na lu mu ci mana damoo. Waaye demewul noonu ci kanam Yàlla.
3 Lan la Mbind mi wax ci loolu? Nee na: «Ibraayma gëm na Yàlla, te Yàlla jàppe ngëmam ni njub.»
4 Képp kuy liggéey dina jot peyam; te pey googu du ag may, ñaqam la.
5 Waaye Yàlla dina àtte jub sax ki ko weddi woon; kon ku wéeruwul ciy jëfam, waaye mu gëm rekk, Yàlla dina jàppe ngëmam ni njub.
6 Noonu la Daawuda birale barkeelug nit ki Yàlla jagleel njub, fekk ay jëfam taxul.
7 Mu ne:
«Ñi ñu baal seen jàdd yoon,
te seeni bàkkaar far ci kanam Yàlla,
ñu barkeel lañu.
8 Ki Boroom bi sëful ay bàkkaaram,
kooka ku barkeel la.»
9 Kon nag barkeel googu, ndax ñi xaraf rekk ñoo ko yeyoo? Ndax ñi xaraful it bokkuñu ci? Ahakay! Ndaxte wax nanu ne, Yàlla jàppe na ngëmu Ibraayma ni njub.
10 Kañ la ko jagleel njub nag? Ndax lu jiitu xarafam la woon, am gannaaw ga? Lu ko jiitu la woon.
11 Ndaxte Ibraayma gëm na, te Yàlla jàppe na ngëmam ni njub, fekk booba xarafagul. Te xarafal gi, màndarga la woon ci yaramam, di firndeel ne ku jub la woon. Noonu la Ibraayma mana nekke baayu ñépp ñi gëm, ba Yàlla man leena àtte ni ñu jub, te xarafuñu sax.
12 Noonu itam la Ibraayma mana nekke baayu ñi xaraf, bu fekkee yemuñu rekk ci xaraf, waaye ñu am ngëm, ga Ibraayma sunu maam amoon lu jiitu xarafam.

Ibraayma gëmoon na la ko Yàlla digoon

13 Ndaxte Yàlla dafa digoon Ibraayma ak ñi naroona soqikoo ci moom, ne dinañu moom àddina si. Te dige boobu jógewul ci yoonu Musaa, waaye dafa jóge ci njub, gi Ibraayma amoon ci kanam Yàlla ci kaw ngëmam.
14 Ndaxte su fekkee ne ñi nekk ci yoonu Musaa rekk ñooy moom àddina, kon ngëm amatul njariñ, te digeb Yàlla toxu na.
15 Yoonu Musaa daal du def lu dul wàcce merum Yàlla ci sunu bopp; ndax fu

yoon amul, jàdd yoon du fa
mana am.

16 Kon nag loolu Yàlla
dige, ngëm rekk a koy indi,
ngir mu sukkandikoo yiwu
Yàlla rekk. Noonu la dige
bi wóore ci ñi soqikoo
ci Ibraayma ñépp, du ci
ñi nekk ci yoonu Musaa
rekk, waaye itam ñi gëm ni
Ibraayma gëme woon. Kon
Ibraayma mooy sunu baay,
nun ñépp.

17 Moom la Yàlla dogal,
wax ko ci Mbind mi ne:
«Def naa la baayu xeet yu
bare.» Ndaxte Ibraayma
gëmoon na Yàlla, miy dekkal
ñi dee, tey wax ci lu amagul,
mel ni dafa am.

18 Ibraayma dafa jàppoon
ci ngëmam, di yaakaar, fekk
bunti yaakaar yépp tëju.
Moo tax mu nekk baayu
xeet yu bare, ni ko Mbind
mi waxe ne: «Noonu la sa
askan di meli.»

19 Mu xool yaramam, xam
ne dee rekk a ko dese, ndax
mi ngi tollu woon ci lu mat
téeméeri at, waaye ba tey
ngëmam wàññikuwul. Mu
xam it ne, Saarata manatula
ëmb.

20 Waaye loolu taxul
ngëmadi jàpp ko, ba muy
werante ci waxu Yàlla;
ngëmam sax di gëna dëgër,
mu daldi sant Yàlla,

21 mu wóor ko ne loolu ko
Yàlla dig, Yàlla man na koo
def.

22 Moo tax «Yàlla jagleel
na Ibraayma njub.»

23 Waaye loolu lañu bind
ne: «Yàlla jagleel na ko
njub,» du Ibraayma rekk a
moom wax ji.

24 Nun itam ci wax jooju
lanu bokk, te Yàlla dina nu
jagleel njub, nun ñi gëm
Yàlla, mi dekkal Yeesu sunu
Boroom.

25 Ndaxte Yàlla jébbale na
ko ngir sunuy tooñ, dekkal
ko ngir àtte nu jub.

5

Jàmm fa kanam Yàlla

1 Léegi nag, gannaaw
Yàlla àtte na nu jub ci kaw
ngëm, nanu jàpp ci jàmm,
ji nu am fa kanam Yàlla,
jaarale ko ci sunu Boroom
Yeesu Kirist.

2 Moo nu ubbil bunt ci
Yàlla, nu taxaw temm ci yi-
wam, jaar ci ngëm. Te it nu
ngi bég ciy négandiku, Yàlla
boole nu ci ndamam.

3 Te du ci loolu rekk,
waaye bég nanu it ci sunuy
nattu; ndax xam nanu ne
nattu day feddali muñ;

4 te muñ mooy ndeyu jikko
ju dëgër; te jikko ju dëgër
day jur yaakaar.

5 Te yaakaar jooju du ay
nax, ndax mbëggeelu Yàllaa
ngi baawaan ci sunu xol,
jaarale ko ci Xelam mu Sell
mi mu nu may.

6 Ndaxte bi nu amul jenn
doole, booba la Kirist dee
ngir nun, fekk danoo weddi
woon Yàlla.

7 Kuy nangoo deeyal nit
ku jub, yombula gis, waaye
nag jombul am na ku nangoo
deeyal ku baax.

8 Waaye Yàlla firndeel na
mbëggeelam ci nun, ci li

Kirist dee ngir nun, bi nu
nekkee sax ay bàkkaarkat!
9 Gannaaw Kirist tuur na
deretam nag, ngir Yàlla àtte
nu jub, rawatina ne dina nu
musal ci merum Yàlla.
10 Nun ay bañaaley Yàlla
lanu woon, waaye Doomam
dee na, ngir jubale nu ak
moom. Gannaaw léegi nag
xariti Yàlla lanu, rawatina
ne dinanu mucc ndax dun-
dug Doomam.
11 Te sax nu ngi bég ci
Yàlla, jaarale ko ci sunu Bo-
room Yeesu Kirist, mi nu
jubale ak moom.

Dee ndax sunu bokk ci Aadama,
dund ndax sunu bokk ci Kirist

12 Kon nag bàkkaar ci
kenn nit la jaar, dugg ci
àddina, indaale fi dee, te dee
daldi law ci nit ñépp, ndaxte
ñépp a bàkkaar.
13 Bàkkaar kon nekkoon
na ci àddina, bi Yàlla di laata
wàcce yoonu Musaa. Waaye
gannaaw yoonu Musaa
tëddagul woon, bàkkaar du
woon jàdd yoon.
14 Teewul nag la dale ca
Aadama ba ca Musaa, dee
a ngi fi woon ci àddina,
di not ñépp, ak sax ñi
seen bàkkaar melul woon
ni bosu Aadama, maanaam
jàdd yoon. Aadama moomu
nag moo di takkandeeru
Kirist, mi waroona ganesi
àddina.
15 Waaye warunoo yemale
tooñu Aadama ak mayu
Yàlla. Bàkkaaru kenn nit
kooku tax na ñu bare dee;
waaye yiwu Yàlla ak may, gi
nu keneen nit ka Yeesu Kirist
yéwénal, baawaan na ci ñu
bare, ba suul tooñ googu.
16 Te bàkkaaru Aadama
niroowul ak mayu Yàlla.
Aadama bàkkaar na benn
yoon, ba tax Yàlla daan ko,
daanaale ñépp; waaye Yàlla
jéggle na tooñ yu bare ci
dara, ba mu àtte ñu bare ni
ñu jub.
17 Bàkkaaru kenn nit tax
na dee tàbbi àddina, yilif
ñépp ni buur; waaye jëfu ke-
neen nit ka, maanaam Yeesu
Kirist, moo ko suul, ba tax
ñu bare tàbbi ci dund gu
bees, falu ni ay buur; xanaa
ñi Yàlla boole ci yiwam wu
bare, te àtte leen jub ci dara
fa kanamam.
18 Kon nag nu gàttal wax
ji: jàddug kenn nit ka rekk
moo waral Yàlla daan ñépp;
noonu itam jëf ju jubu ke-
neen nit ka rekk moo ubbi
bunt, ba ñépp mana jub ci
kanam Yàlla te am dund gu
bees.
19 Aadama moomu dafa
déggadil Yàlla, ba yóbbaale
ñu bare, ñu nekk i
bàkkaarkat; noonu itam
Yeesu Kirist dafa déggal
Yàlla, yóbbaale ñu bare
itam, ñu jub.
20 Yoonu Musaa daldi
wàcc, ngir bàkkaar gëna
bare; waaye fa bàkkaar
bare, yiwu Yàlla gën faa
bare.
21 Ba tax, ni bàkkaar doon
yilife ñépp ni buur, indaale
dee, noonu itam la yiwu
Yàlla faloo ni buur, jóge ci
njub, jëm ci dund gu dul
jeex. Loolu lépp darajay
Yeesu Kirist sunu Boroom
moo nu ko may.

6

Rëcc nanu ci dooley bàkkaar

1 Lu nu wara wax léegi nag? Xanaa nu sax ci bàkkaar, ngir yiwu Yàlla
gëna bare?
2 Mukk! Nun ñi dee, ba rëcc ci kàttanu bàkkaar, naka lanu manatee sax ci di
ko def?
3 Xanaa dangeena xamul ne, képp ku ñu sóob ci ndox, ngir wone ne mu ngi bokk ci
Yeesu Kirist, ci deewu Yeesu la bokk.
4 Bi ñu nu sóobee ci ndox moomu nag, day misaal ne dañu noo suul ak Kirist, nu
dee ni mu deeye woon; ba tax nu dekki it, ni mu dekkee woon ci dooley Yàlla Baay bi,
te nu sóobu ci dund gu bees.
5 Kon nag gannaaw benn lanu ak Kirist, dee ni mu deeye woon, kon dinanu nekk
it benn ak moom, dekki ni mu dekkee woon.
6 Ndegam xam nanu ne daajoon nañu Kirist ca bant ba, xam nanu it ne jikko
ju bon ji nu judduwaale, daajaale nañu ko ak Kirist ca bant ba. Yàlla def na
loolu, ngir nguuru bàkkaar, gi nekkoon ci sunu yaram tas, nu rëcc ci dooleem.
7 Ndaxte ku dee, bàkkaar manatul dara ci yaw.
8 Gannaaw nag dee nanu ak Kirist, gëm nanu ne dinanu dekki it ni moom,
9 xam ne Kirist mi dekki dootul dee mukk, dee manatul dara ci moom.
10 Dee na benn yoon, ba bàkkaar manul ci moom dara; mi ngi dund léegi, di
ànd ak Yàlla ba fàww.
11 Ci noonu nag yéen itam tegleen seen bopp ni ñu dee ak Kirist, ba rëcc ci dooley
bàkkaar, di dund, ànd ak Yàlla ba fàww ndax seen bokk ci Yeesu Kirist.
12 Buleen mayati bàkkaar nag, mu yilif seeni yaram yu néew doole, bay topp ay
bëgg-bëggam.
13 Buleen jébbalati seeni cér bàkkaar, mu def leen jumtukaayam ngir jëfam
yu jubadi; waaye gannaaw rëcc ngeen ci dooley dee, bay dundaat, jébbaluleen ci
Yàlla te jébbal ko seeni cér, mu def leen jumtukaayam ngir jëfam yu jub.
14 Ndaxte bàkkaar dootu leen manal dara, yéen ñi génn ci yoonu Musaa, dugg
ci yiwu Yàlla.

Jaami Yàlla ci yoonu njub

15 Lan lanu wara wax nag léegi? Gannaaw génn nanu ci yoonu Musaa, dugg
ci yiwu Yàlla, ndax danoo wara sax ci def bàkkaar? Mukk!
16 Ndax dangeena xamul ne koo jébbalu ci moom te déggal ko, jaamam nga?
Naka noonu, mbaa ngeen nekk jaami bàkkaar, mu jëme leen ci dee, mbaa
ngeen déggal Yàlla, mu sóob leen ci yoonu njub.
17 Waaye sant naa Yàlla ci lii: yéen ñi doon jaami bàkkaar, bi ngeen déggee
mboolem dëgg gi, nangu ngeen ko ak seen xol bépp.

18 Ci noonu rëcc ngeen
ci notaangeg bàkkaar te
jébbalu ci Yàlla, sóobu ci
njub.
19 Xam naa ne seen xam-
xam ci mbir mii sorewul,
moo tax ma yombal wax ji,
awale ko ci baat yii. Ni
ngeen jële woon seeni cér,
jébbal leen, ñu nekk jaami
lu selladi ak lu bon, di
gëna jur lu bon, noonu itam
léegi jébbal-leen seeni cér,
ñu nekk jaami njub, ngeen
doora sell.
20 Ndaxte keroog ba ngeen
nekkee jaami bàkkaar,
séquleen woon dara ak lu
jub.
21 Ban njariñ ngeen ci jële
nag? Dara lu dul gàcce,
ndaxte ci dee la leen doon
jëmale.
22 Waaye léegi Yàlla goreel
na leen ci kilifteefu bàkkaar,
def leen ay jaamam, ba jural
leen sellaay, jëme leen ci
dund gu dul jeex.
23 Ndaxte peyu bàkkaar
mooy dee, waaye mayu Yàlla
mooy dund gu dul jeex ci
Yeesu Kirist sunu Boroom.

7

Bokk ci Kirist dafa mel ni jigéen juy séy

1 Bokk yi, yéen ñi may
waxal xam ngeen luy yoon;
xam ngeen kon ne yoon am
na doole ci nit diirub dun-
dam.
2 Ci maanaa, mu ngi mel
ni jigéen juy séy; yoon a ngi
koy boole ak jëkkëram, ñu
ànd seen giiru dund, waaye
su jëkkër ji faatoo, buum gi
dagg na.
3 Kon nag su jabar ji àndee
ak beneen góor, te fekk
jëkkër jiy dund, dees na
ko àtte njaaloo. Waaye bu
jëkkër ji faatoo, yoon jeexal
na seen diggante; man na
séy nag ak beneen góor, te
du doon njaaloo.
4 Nii laa leen ko mana mis-
aale, samay bokk; bi Kirist
deeyee, dangeena deeyan-
doo ak moom, te noonu
yoonu Musaa wàcc leen.
Léegi nag yéena ngi ànd ak
keneen, maanaam Kirist mi
dekki, ngir nu amal Yàlla
njariñ.
5 Keroog ba nu daan topp
sunu nafsu, yoonu Musaa
daan na xamb bëgg-bëgg yu
bon, yiy yëngal sunuy cér,
ba jural nu dee.
6 Waaye léegi yoon wi
wàcc na nu, ci li nu dee, ba
rëcc cig buumam. Léegi nag
nu ngi jaamu Yàlla, waxuma
leen ci sàmm santaane rekk,
ndax loolu wees na, waaye ci
kàttan gu bees, gi nu Xelum
Yàlla di may.

Yoonu Musaa ak dooley bàkkaar

7 Kon nag lu nu wara wax?
Ndax bàkkaar ci yoonu
Musaa la jóge? Mukk!
Waaye moo ma xamal luy
bàkkaar. Ndaxte su ma yoon
wi waxul woon: «Bul bëgg
yëfi jaambur,» kon duma
xam luy xemmem.
8 Waaye bàkkaar jaare
na ci ndigalu Yàlla, daldi
ñëw dugg ci man, ba
yëngal ci man xemmem yu

bare. Ndaxte ba ma xam-
agul woon yoonu Musaa,
bàkkaar da ne woon nemm
ci man.
9 Keroog bi ma xamagul lu
yoon wi santaane, maa ngi
doon dund dund gu neex;
waaye ba ma ko déggee,
bàkkaar dafa daldi fuddu ci
man, te man ma daldi dee.
10 Noonu gis naa ne ndigal
loolu waroona jëme nit ñi ci
dund, daf maa jëme ci dee.
11 Ndaxte bàkkaar jaar na
ci li Yàlla digle, ba nax ma,
rey ma.
12 Kon nag man nanoo wax
ne yoonu Musaa yoon wu
sell la, te ndigalu Yàlla dafa
sell, jub te baax.
13 Ndax kon lu baax moo
ma tàbbal ci dee? Mukk!
Bàkkaar a ko def, ngir
jikkoom feeñ; dafa gis ci lu
baax loolu bunt bu mu mana
jaar, ba rey ma. Noonu ndi-
galu Yàlla tax na, bàkkaar
fés, bon ba jéggi dayo.

Li nit bëgga def, manu koo def

14 Xam nanu ne yoonu
Musaa ngi jóge ci Yàlla,
waaye man yëfi àddina laa
fonk, te nekk ci dooley
bàkkaar, mel nib jaam.
15 Ndaxte samay jëf jaaxal
na ma; li ma bëgga def,
duma ko def, waaye li ma
bañ rekk, moom laay def.
16 Kon nag gannaaw li may
def du sama coobare, nangu
naa ne yoonu Musaa baax
na.
17 Léegi nag du man maay
def lu bon loolu, waaye
bàkkaar bi dëkk ci man,
moo ma ciy jiiñ.
18 Ndaxte xam naa ne
lu baax dëkkul ci man,
maanaam ci sama bindu
doom Aadama. Am naa
yéeney def lu baax, waaye
awma kàttanu yeggale.
19 Lu baax nag lu may
yéene, duma ko def, waaye
lu bon lu ma bëggul, moom
laay def.
20 Bu fekkee nag lu ma
bëggul, moom laay def, kon
dootul sama coobare, waaye
bàkkaar bi dëkk ci man,
moo ma ci jiiñ.
21 Gis naa nag lii: saa su
ma bëggee def lu baax, lu
bon a ngi ma taxawu.
22 Ndaxte ci sama biir xol
yoonu Yàlla wi neex na ma.
23 Waaye gis naa jeneen
doole juy yëngu ci samay
céri yaram, di bëre ak li
sama xol bëgg; day bëre ba
not ma, def ma jaam ci doo-
ley bàkkaar joojuy yëngu ci
samay cér.
24 Céy maaka torox! Ana
ku may musal ci sama
yaram, wii may jëme ci dee?
25 Maa ngi sant Yàlla; am
na kuy musle, mooy Yeesu
Kirist sunu Boroom.
Kon nag lii laa gis ci
sama bopp: ci sama xel
maa ngi topp yoonu Yàlla,
waaye ci sama bindu doom
Aadama maa ngi topp yoonu
bàkkaar.

8

Dund gu bees ci dooley Xelu Yàlla mi

1 Léegi nag yoon manula
dab ñi bokk ci Yeesu Kirist.
2 Ndaxte kàttanu Xelum
Yàlla, tukkee ci Kirist Yeesu,

di may nit dund gu bees,
goreel na ma ci notaangeg
bàkkaar ak dee.
3 Lu yoonu Musaa manul
woona def, ndax néew
dooley nit, Yàlla defe
na ko nii: dafa yónni
Doomam, ngir mu yor sunu
jëmm, nun ñiy nekk ay
bàkkaarkat, ba noppi mu
jébbale bakkanam, ngir
dindi bàkkaar yi. Noonu la
Yàlla tase nguuru bàkkaar
ci nit.
4 Ba tax na léegi njub, gi
yoonu Musaa di digle, am na
ci nun, ñiy déggal Xelu Yàlla
mi te baña topp sunu nafsu.
5 Ñiy topp seen nafsu,
seeni bëgg-bëgg rekk lañu
fonk, waaye ñiy topp Xelu
Yàlla mi, coobareem lañu
fonk.
6 Ndaxte fonk nafsu, ci dee
lay jëme; waaye fonk Xelu
Yàlla mi, dund ak jàmm lay
joxe.
7 Ndaxte ku fonk sa nafsu,
bañaaleb Yàlla nga, ndaxte
doo déggal Yàlla, mbaa ngay
sàmm ay santaaneem, te
manuloo koo def sax.
8 Kuy topp sa nafsu nag,
doo mana neex Yàlla.
9 Waaye yéen nekkatuleen
ci topp seen nafsu, waaye
yéena ngi topp Xelu Yàlla mi,
bu fekkee ne mu ngi dëkk ci
yéen. Ku amul Xelum Kirist
nag, bokkuloo ci moom.
10 Bu fekkee ne Kirist dëkk
na ci yéen nag, lii moo am:
seen yaram mi ngi ci dooley
dee ndax bàkkaar bi nekk ci
yéen, waaye seen xel mi ngi
dund ndax njub gi leen Yàlla
jox.
11 Kon nag gannaaw
Xelum Yàlla, mi dekkal
Yeesu ca néew ya, dëkk
na ci yéen, dina tax seen
yaram wi néew doole dund
ci kàttanu Xel moomu dëkk
ci yéen.
12 Kon nag bokk yi, am
nanu lu nu war, waaye wax-
uma leen topp sunu nafsu ak
i bëgg-bëggam;
13 ndaxte kuy topp naf-
soom, fàww mu dee, waaye
kuy not jëfi yaramam ci doo-
ley Xelu Yàlla mi, dina dund.
14 Ndaxte ñépp ñiy déggal
Xelu Yàlla mi, ay doomi Yàlla
lañu.
15 Nekkatuleen fa kanam
Yàlla, ni jaam bu ragal
sangam, waaye Xel mi leen
Yàlla sol, ay doomi Yàlla la
leen def, ba tax nu di wooye
Yàlla: «Abba», maanaam
«Baay.»
16 Ndaxte Xelu Yàlla mi,
moom ci boppam, day ànd
ak sunu xel ci seede ne
doomi Yàlla lanu.
17 Gannaaw ay doomi
Yàlla lanu, dinanu moomi
lépp li Yàlla jagleel ay
doomam, séddu ci ngëneel
yi Kirist yelloo. Waaye nag
ku bëgga bokk ak Kirist
ndamam ëllëg, war ngaa
séddu ci ay fitnaam tey.

Ndam liy ñëw

18 Xalaat naa ne sunu
naqaru tey, wareesu ko
tëkkale ak sunu ndamu
ëllëg.
19 Ndax li Yàlla bind lépp a
ngi ne seewa gis doomi Yàlla
yi feeñ ci seen biir ndam.
20 Ndaxte dunyaa bi bépp
mu ngi ci yoon wu dul mujj

fenn; teyu ko, Yàlla moo ko
ko teg. Waaye teewul ñu am
yaakaar ne,
21 Yàlla dina rengi seen
buumi njaam ci dee, boole
leen ci jàmmu doomi Yàlla yi
ak seen ndam.
22 Xam nanu ba fi nu tollu
ne li Yàlla bind lépp a ngi
mititlu ni jigéen juy matu.
23 Te du dunyaa bi rekk
mooy mititlu, nun it nu ngi
mititlu, nun ñi Yàlla sol Xe-
lam, ngir nu ñam añu ëllëg;
nu ngi ne seew Yàlla boole
nu ci lépp li nu yelloo ni
ay doomam, keroog bés bu
Yàllay goreel sunu yaram.
24 Ndaxte sunu mucc ëmb
na yaakaar. Li nga gis ba
noppi, nekkatul yaakaar; li
teew, noo koy yaakaare?
25 Li feek gisagunu nag
li nuy yaakaar, dinanu ko
séentu ak muñ.
26 Te it Xelu Yàlla mi moo
nuy xettali ci sunug néew
doole. Ndaxte xamunu sax
naka lanu wara ñaane Yàlla,
waaye Xelu Yàlla maa ngi
nuy ñaanal fa moom ak
i yéene yu làmmiñ manta
takk.
27 Te Yàlla, miy nattu xol
yi, xam na xalaatu Xel mi,
ndaxte tinu, gi muy tinul
gaayi Yàlla yi, méngoo na ak
coobarey Yàlla.
28 Xam nanu itam ne ñi
bëgg Yàlla, maanaam ñi
Yàlla woo ci boppam te
boole leen ci li mu tëral,
Yàlla dina joo loxoom ci lépp
lu xew ci seen dund, ngir
jural leen lu baax.
29 Ndaxte ñi mu xamoon
lu jiitu, dafa dogaloon ñu
nirook Doomam, ngir mu
nekk taaw ci biir njaboot gu
yaa.
30 Ñi mu dogaloon loolu ci
ñoom, da leena woo; ñooñu
mu woo, da leena àtte ni ñu
jub; ñooñu mu àtte jub, da
leena boole ca ndamam.

Mbëggeelu Yàlla ci Yeesu Kirist

31 Lu nu wara wax nag ci
loolu lépp? Gannaaw Yàlla
ànd na ak nun, kan moo nu
manal dara?
32 Yàlla mi nu gàntulul
Doomam waaye mu joxe ko,
mu dee ngir nun, ndax dina
nu bañalati dara?
33 Ñi Yàlla tànnal boppam,
kan moo leen di tuumaal?
Yàlla moo leen àtte ni ñu
jub.
34 Kan moo leen mana teg
tooñ? Yeesu Kirist mi dee,
moo dekki itam, te mu nga
fa ndijoorul Yàlla, di nu fa
ñaanal!
35 Kan moo nu mana
tàggaleek mbëggeelu
Kirist? Xanaa duy nattu,
te du njàqare, du it fitna,
du xiif walla rafle, du it ay
ngaañ walla jaasi sax.
36 Moo tax Mbind mi ne:
«Ñu ngi nuy rey ngir yaw, ci
suba ba jant so;
ñu ngi nuy jàppe ni xar yu
ñuy rey.»
37 Waaye loolu lépp teewul,
nu ngi mel niy ñeyi xare ci
dooley Kirist mi nu bëgg.
38 Ndax wóor na ma ne
dara manu noo tàggaleek
mbëggeelam; du dee, du
dund, du malaaka yi, du
seeni kilifa, du tey, du ëllëg,
du boroom doole yi,

39 du li ci kaw mbaa li
ci suuf, mbaa leneen lu
ñu bind; dara manu noo
tàggale mukk ak mbëggeel,
gi nu Yàlla jox ci Kirist Yeesu
sunu Boroom.

9

Yàlla tànnal na boppam bànni Israyil

1 Li ma bëgga wax nag, ci
kanam Kirist laa koy waxe;
dëgg la, du aw fen. Sama
xel, mi Xel mu Sell miy
leeral, seedeel na ma ne
dëgg laay wax.
2 Maanaam, duma noppee
am naqar wu réy ci sama
biir xol,
3 ba xawa bëgga tàggoo
ak Kirist te alku, ngir ñi ma
bokkal xeet mucc.
4 Bànni Israyil lañu, te
Yàlla def na leen ni ay
doomam; dëkkaloon na
ndamam ci seen biir, fas
ak ñoom kóllëre yi. Ñoom
la Yàlla dénk yoonu Musaa,
ñoom la xamal ni ñu ko
wara jaamoo, ñoom la jox
i digam.
5 Maam ya Yàlla tànnoon,
ci ñoom lañu bokk, ci ñoom
it la Kirist wàcce, maanaam
ci jëmmam, Kirist mi di
Yàlla, tiim lépp, te yelloo
teraanga ba fàww. Amiin.
6 Waaye neewuma waxu
Yàlla dafa toxu, ndaxte bokk
ci bànni Israyil, taxul nga
bokk ci Israyil tigi.
7 Te it du ñi soqikoo ci
Ibraayma ñépp, ay doomam
dëgg lañu. Ndaxte Yàlla
dafa wax Ibraayma ne ko:
«Saw askan ci Isaaxa lay
jaar.»
8 Maanaam, soqikoo
ci Ibraayma taxula nekk
doomu Yàlla, waaye juddu
ci biir digeb Yàlla mooy taxa
bokk dëgg-dëgg ci askanu
Ibraayma.
9 Ndaxte Yàlla dafa digoon
Ibraayma ne ko: «Ci waxtu
wii déwén dinaa délsi ci
yaw, te Saarata dina am
doom ju góor.»
10 Du ci loolu rekk, waaye
noonu la it ci lu jëm ci Re-
beka; doom yi mu jur ñoo
bokk benn baay, moo di
sunu maam Isaaxa.
11-12 Waaye Yàlla wax
ko ne: «Yanqóoba rakk ji
mooy yilif magam Esawu,»
fekk xale ya juddooguñu
te defaguñu dara, muy lu
baax, muy lu bon. Yàlla
def na noonu, maanaam
tànn kenn ci doom yi, ngir
dogalam mana taxaw, te
sukkandikuwul ci seeni jëf
waaye ci wooteb Yàlla.
13 Loolu la Mbind mi wax
ne: «Bëgg naa Yanqóoba,
bañ naa Esawu.»
14 Kon lu nu ci wara wax?
Ndax Yàlla àttewul foofu
yoon nag? Mukk!
15 Dafa wax Musaa sax ne
ko:

«Su ma neexee yéwéne,

su ma soobee yërëm.»

16 Dama leen di wax nag,
dara ajuwul ci coobarey nit,
mbaa ci ñaqam, waaye lépp
a ngi aju ci yërmandey
Yàlla.
17 Ndax Mbind mi biral na
li Yàlla wax Firawna ne
ko: «Def naa la buur, ngir
feeñal sama kàttan ci say

mbir, ngir siiwal sama tur ci
àddina si sépp.»
18 Kon nag Yàlla, la ko neex
lay def, muy yërëm nit,
mbaa dëgëral xolam ci lu
bon.

Merum Yàlla ak yërmandeem

19 Waaye xanaa dina am
ku may wax ne: «Gannaaw
kenn manula bañ coobarey
Yàlla, lu tax kon muy teg nit
tooñ?»
20 Yaw nag nit ki, ak koo
mana doon, lu tax ngay
werante ak Yàlla? Ndax
mbindeef dina laaj ki ko
bind: «Lu tax nga binde ma
nii?»
21 Ndax tabaxkatu ndaa
sañula fab banam, tabax ci
ñaari ndaa, benn bi ngir
soxla yu am maana, bi ci des
ngir soxla yu ndaw?
22 Kon nag looy wax ci
lii: Yàlla bëggoon na wone
meram, xamle it dooleem ci
àddina; teewul dafa sax ci
muñal ñi yelloo meram te
taxaw ci sànku.
23 Bëggoon na it xamle
màggaayam mu ëpp xel,
ci boole ñi mu yërëm ci
ndamam; moo tax mu tànn
leen ca njàlbéen.
24 Wax ji noo ko moom,
nun ñi Yàlla woo ci boppam
ci biir Yawut yi ak ci biir xeet
yi ci des.
25 Moom la wax ci téereb
Ose ne:
«Ñi nekkul woon sama xeet
dinaa leen ko def,
ñi bokkul woon ci sama
mbëggeel,
dinaa leen ci boole.»
26 Te:
«Fa ñu leen waxe woon:
“Dungeen sama xeet,”
dees na leen fa wooye
“Doomi Yàlla Boroom
dund.”»
27 Esayi wax na ci mbirum
Israyil ne:
«Lu bànni Israyil baree bare
ni suufus géej sax,
lu néew rekk a ciy mucc.
28 Ndaxte li Boroom bi dogal
ci àddina,
dina ko gaawa def, te dina
mat sëkk.»
29 Esayi it waxoon na lu jiitu
loolu ne:
«Boroom gàngoori xare yi,
su bàyyiwul woon ci
nun lu néew,
kon ba tey raat nanu ni
dëkki Sodom ak Go-
mor.»

Bànni Israyil ak xibaaru jàmm bi

30 Lu nu ci wara wax nag?
Ñi dul Yawut te fonkuñu
woon jub ci kanam Yàlla,
léegi jub nañu ci kaw ngëm.
31 Waaye bànni Israyil, mi
bëggoona sàmm yoon ngir
jub, matalu ko.
32 Ndax lan? Ndax dañoo
sukkandiku ci seeni jëf,
bàyyi ngëm. Dañoo daanu
ci «doj wuy fakktale.»
33 Moom la Yàlla wax ci
Mbind mi ne:
«Dinaa samp ci Siyoŋ doj
wuy fakktale,
di xeer wuy daaneel nit;
waaye ku wéeru ci moom, sa
yaakaar du tas.»

10

1 Bokk yi, sama coobarey
xol ci bànni Israyil ak sama

ñaan ci Yàlla, mooy ñu mucc.
2 Seedeel naa leen ne, ñu
farlu lañu ci jaamu Yàlla,
waaye seen njaamu àndul
ak xam-xam.
3 Xamuñu yoon, wi Yàlla
tëral ngir nit jub ci kana-
mam, waaye dañoo wéy ci
seen pexey bopp; ba tax
ñu baña nangu yoonu njub
woowu Yàlla tëral.
4 Ndaxte ci Kirist la yoonu
Musaa dëppe, ba tax ku ko
gëm, dinga jub fa kanam
Yàlla.

Yàlla bëggoon na ñépp mucc

5 Ku bëgga jub ci kanam
Yàlla ci kaw sàmm yoon,
Musaa daf cee wax ne: «Ku
ko manoona matal, dinga
dund ba fàww.»
6 Waaye ku jub ci kanam
Yàlla ci kaw ngëm, nii lay
waxe:
«Bul wax ci sa xol ne: "Kuy
yéeg ci kaw?"»
mel ni dangaa bëgg Kirist
wàcc.
7 «Bul wax it: "Kuy dem ca
barsàq?"»
mel ni dangaa bëgg Kirist
dekki.
8 Kon boog lan lay wax? Lii:
«Waxu Yàlla mi ngi ci sa
wet, ci sa làmmiñ, ci
sa xol.»
Te wax jooju lal ngëm lanuy
waare.
9 Ndaxte soo waxee ak sa
gémmiñ ne, Yeesu mooy Bo-
room bi, te nga gëm ci sa xol
ne, Yàlla dekkal na ko, dinga
mucc.
10 Ndax xol la nit di gëme, ba
tax mu jub ci kanam Yàlla;
làmmiñ it la nit di waxe ne
mi ngi ci Kirist, ba tax Yàlla
musal ko.
11 Mbind mi dafa wax
ne: «Képp ku ko gëm, sa
yaakaar du tas mukk.»
12 Ndax ñépp a yem ci
kanam Yàlla, muy Yawut
mbaa ku dul Yawut, ndax
kenn rekk mooy sunu Bo-
room nun ñépp; ku yéwén la
ci képp ku koy ñaan.
13 Ndaxte bind nañu: «Képp
ku woo Boroom bi ciw tu-
ram, dinga mucc.»
14 Waaye nan lañuy wooye
ki ñu gëmagul? Naka lañu
mana gëme ki ñu déggagul
turam? Naka lañu mana
dégge turam, te kenn xam-
alu leen ko?
15 Nan lañu mana waa-
ree, su leen kenn yónniwul?
Looloo tax Mbind mi wax ne:
«Ñiy yégle xibaaru jàmm bi,
ni seen ñëw di sedde xol!»
16 Waaye ñépp nan-
guwuñu xibaaru jàmm bi;
moom la Esayi wax ne:
«Boroom bi, ana ku gëm
sunu waare?»
17 Kon boog ngëm ci kaw
dégg lay juddoo, te dégg
sosoo ci xibaaru Kirist.
18 Waaye ma ne: xanaa
ñépp dañoo déggul?
Ahakay! Mbind mi wax na
ne:
«Seen baat jolli na ci ñeenti
xébla yépp,
seen wax wër na àddina
sépp.»
19 Waaye ma teg ci ne:
xanaa bànni Israyil dañoo
xamul? Ahakay! Musaa
dafa jëkkoona wax ne:
«Dinaa leen siisloo xeet wu
bokkul ci Yàlla,

merloo leen ci ñi xamul dara
ci Yàlla.»
20 Esayi it takk na fitam, ba
wax ne:
«Ñi ma wutul woon, gis
nañu ma,
feeñ naa ci ñi ma laajul
woon.»
21 Waaye ci mbirum Israyil
dafa wax ne:
«Tàllal naa samay loxo, suba
ba ngoon,
ci xeet wu may bañ tey wer-
ante.»

11

Yàlla bërgëlul bànni Israyil

1 Ma ne kon, ndax Yàlla
bërgël na xeetam? Mukk!
Ndaxte man itam ci Israyil
laa bokk, wàcce ci Ibraayma
te bokk ci giiru Beñamin.
2 Yàlla bërgëlul xeetam, wi
mu xamoon lu jiitu. Ndax
dangeena xamul li Mbind mi
di wax ci mbirum Ilyaas?
Dafa doon tawat Israyil ci
Yàlla naan:
3 «Boroom bi, rey nañu
say yonent, daaneel say
bérab yu sell, ba man kenn
maa ci des, te ñu ngi may
wuta rey.»
4 Waaye Yàlla da ko ne:
«Dencal naa sama bopp
juróom ñaari junniy nit ñu
jaamuwul Baal.»
5 Noonu itam ci jamono ji
nu nekk, des na nit ñu néew
ñu Yàlla dencal boppam ciw
yiwam.
6 Gannaaw nag yiwu Yàlla
rekk a tax mu denc leen, kon
du seen peyug ñaq, walla
boog yiwu Yàlla dootul yiw.
7 Kon lu nu ci wara wax?
Li bànni Israyil doon wut,
gisuñu ko. Waaye ñi Yàlla
tànn rekk a ko gis, te ña ca
des baña gëm, ba seen xol
dërkiis.
8 Looloo tax Mbind mi ne:
«Yàlla daf leena jox xelum
nit ku gëmméentu,
bët yu gëlëm ak nopp yu tëx,
ba ci bésub tey.»
9 Te Daawuda it daf ci wax
naan:
«Na seeni ñam sax nekk fiir
ak i pakk;
nañu ci daanu, te Yàlla mbu-
gal leen.
10 Nañu gumba ba ne fatuus,
nañu tiis te sëgg ba fàww.»
11 Ndax kon dañoo tarxiis,
daanu ba fàww? Mukk!
Waaye jéllub Israyil dafa
ubbi bunt, ngir xeeti ñi dul
Yawut mana mucc, te bànni
Israyil siis leen.
12 Gannaaw seen tooñ nag
moo ubbi buntu yiw ci waa
àddina si, te seen ñàkk moo
meññ barkeb xeet yépp, céy
bés bu Israyil gépp delloo ci
Yàlla, ndaw barke bu bare!

Muccu ñi dul Yawut

13 Yéen ñi dul Yawut, yéen
laay waxal. Ndegam Yàlla
daf maa def ndawam, yónni
ma ci yéen xeeti àddina
si, damay matal samab
yónnent.
14 Dama koy def, ngir ñi
bokk ak man xeet siis, ba
ñenn ñi mucc.
15 Ndaxte bi Yàlla génnee
Israyil, ubbee na noonu
bunt, ngir xeeti àddina
juboo ak moom; kon su Yàlla
dugalaatee Israyil, ndax du
mel ni ndekkitel néew ya?
16 Damay wax ne, mburu
mépp sell na, bu ci Yàlla

amee wàll. Naka noonu
garab gi Yàlla séddoo reen
bi, garab gépp sell na.
17 Bànni Israyil a ngi mel
ni garabu oliw gu ñu jëmbët
ci kër gi, waaye mu am car
yu ci fàq. Yaw mi dul Yawut,
yaa ngi mel ni caru garabu
oliw gu àll bu ñu jabtal ci
garabu kër googu. Noonu
nga jariñoo meen, mi jóge ci
reen bi.
18 Kon nag bul bàkku, di
xeeb car yooyu Yàlla fàq.
Waaye soo bëggee bàkku,
xamal ne reen moo lay yenu,
te du yaw miy car yaa koy
yenu.
19 Xanaa dinga wax ne:
«Car yooyu dañu leena
fàq, ngir jabtal ma fa ñu
nekkoon.»
20 Dëgg la; waaye seen
ngëmadee tax ñu fàq leen,
wuutal la fa ndax sa ngëm.
Bumu tax nag ngay bàkku,
waaye nanga moytu.
21 Gannaaw Yàlla baalul
car ya cosaanoo ca garab ga,
kon boog yéen itam man na
leena fàq.
22 Loolu kon wone na ni
Yàlla baaxe ak ni muy meree
tooñ. Ci ñi daanu, Yàlla
wone na ni meram tànge,
wone mbaaxam ci yéen, su
fekkee yéena ngi ci wéy; lu
ko moy, dees na leen fàq
yéen itam.
23 Te car yooyu fàq, su ñu
wéyul ci seen ngëmadi, dees
na leen delloo ci garab gi,
ndax Yàlla man na leen cee
tafaat.
24 Yaw mi dul Yawut, yaa
ngi bokkoon ci garabu oliw
gu àll, waaye Yàlla daf la cee
jële, ci lu dul farala am, jab-
tal la ci garabu kër gi. Kon
man nanoo gëna wóor ne,
Yawut ya judduwaale nekk
ci garabu oliw gu kër gi,
Yàlla dina leen ci delloo.

Yàlla bëgg na yërëm ñépp

25 Bokk yi, dama leena
bëgga dindi kumpa ci lii,
ngir ngeen baña yég seen
bopp. Dërkiisu xol dab na
bànni Israyil ab diir, ba bés
ba mboolem waa àddina, ñu
wara bokk ci nguuru Yàlla,
dugg ca.
26 Bu loolu amee nag,
bànni Israyil gépp dina
mucc. Moom la Mbind mi
tëral, bi mu naan:
«Ab xettalikat dina jóge ci
Siyoŋ,
dàq weddi ci askanu
Yanqóoba.
27 Loolu mooy kóllëre, gi
may fas ak ñoom,
bés bu may dindi seeni
bàkkaar.»
28 Gannaaw bañ nañu
xibaaru jàmm bi, ay
bañaaley Yàlla lañu, ngir
ngeen jot barkeem. Waaye
gannaaw Yàlla tànn na leen,
dafa leen bëgg ba tey ndax
seen maam ya.
29 Ndax li Yàlla maye,
dootu ko nangu mukk, te ku
mu woo ci boppam, dootu la
dàq mukk.
30 Ñu déggadil Yàlla ngeen
woon, waaye ngëmadig
Yawut yi tax na, ngeen jot
yërmandeem.
31 Ñoom itam lànk nañu
léegi, ngir mana bokk ak
yéen yërmandey Yàlla.

32 Kon Yàlla tëj na ñépp ci
ngëmadi, ngir mana yërëm
ñépp.

Yàlla yelloo na teraanga

33 Xelum Yàlla ni mu
xóote, ak xam-xamam ni
mu baree, ba raw xelum
nit! Kan moo muus, ba xam
dogalam? Walla nga am xel,
ba nànd ay jëfam?
34 Mbind mi dafa ne:
«Ana ku xam xalaatu Boroom bi?
Ku ko doon digal?»
35 Te it:
«Ku ko masa jox dara,
ba mu war laa delloo?»
36 Ndaxte ci moom la lépp
sosoo, ci moom la lépp di
jaar, ci moom la lépp di
dellu. Moo yelloo ndam ba
fàww! Amiin.

12

Jaamu Yàlla ci dund gu bees

1 Kon nag bokk yi, gan-
naaw yërmandey Yàlla ba-
ree na noonu, maa ngi leen
di ñaan, ngeen jébbal ko
seen yaram wépp. Na seen
dund mel ni sarax su ñuy
defal Yàlla, sarax su sell
te neex ko. Loolu mooy
njaamu, gi leen war.
2 Bu leen àddina jay,
waaye yeesluleen ci seen
xel, ba soppiku, ngeen mana
xam bu wér coobarey Yàlla,
di lépp lu baax, neex ko te
mat sëkk.
3 Gannaaw Yàlla may na
ma ciw yiwam, ma nekk
ndawam, maa ngi leen di
wax lii, kenn ku nekk ci
yéen: buleen yég seen bopp,
waaye ngeen am xalaat yu
yem, méngook ngëm gi leen
Yàlla sédd, ku nekk ak
wàllam.
4 Loolu, ci maanaa, mi ngi
mel ni yaramu nit: yaram,
lu cér yi baree bare, benn
niroowul ak moroomam
liggéey.
5 Noonu itam nun ñi bokk
ci Kirist, lu nu baree bare,
benn lanu te danoo mànkoo.
6 Kon gannaaw Yàlla
séddale na ay mayam, ku
nekk ak sa cér, nanu koy
jëfandikoo. Ku Yàlla may,
ngay waare kàddoom, nga
wax ko kem sa ngëm;
7 kuy topptoo yëfi mbooloo
mi, nga takku ci; ku Yàlla
may, ngay jàngle, nekk ci;
8 kuy feddali ngëmu nit
ñi ci Yàlla, nga sax ci; kuy
séddoo alalam ak nit ñi, nga
def ko ak xol bu laab; kuy
jiite mbooloo mi, nga sawar
ci; kuy dimbali ñi néew
doole, nanga ci bég.

9 Na seen cofeel di lu
dëggu te baña nekk ngistal;
araamal-leen lu bon te sax ci
lu baax.
10 Bëgganteleen ak xol bu
leer, niy doomi ndey, te farlu
ci teralante.
11 Sawarleen te baña tayel,
di jaamu Boroom bi ak seen
xol bépp.
12 Bégleen ci yaakaaru
ëllëg te muñ bépp tiis, di sax
ci ñaan Yàlla.
13 Dimbalileen gaayi Yàlla
yi ci seeni soxla, te saxoo
dalal gan.

14 Ku leen fitnaal, ñaanal-
leen ko yiw, te bañ koo
móolu.

15 Bégandooleen ak ñi bég, te jooyandoo ak ñiy
jooy.
16 Bokkleen menn xel, tey
baña yékkatiku, di yóotu
daraja, waaye ngeen fonk ñi
suufe; buleen teg seen bopp
boroomi xel.
17 Buleen feyante lu bon,
waaye sàkkuleen seede su
rafet ci kanam ñépp.
18 Wutleena juboo ak
ñépp, ba fa seen kàttan yem.
19 Samay soppe, buleen di
feyantoo, waaye bàyyileen
lépp ci loxoy Yàlla, mi yelloo
àtte; ndax Yàlla nee na ci
Mbind mi: «Man maay àtte,
maay fey jëf.»
20 Waaye defleen lii:
«Bu sa noon xiifee, may ko
mu lekk;
bu maree, may ko mu naan.
Ndax boo ko defee, dinga ko
rusloo.»
21 Bu leen lu bon ëpp doole,
waaye notleen ko ci def lu
baax.

13

Ñépp war nañoo déggal njiit yi

1 Gannaaw loolu na nit ku
nekk déggal ñi yore baat ci
kanamam; ndaxte amul njiit
lu fi Yàlla sampul. Njiit yépp
nag Yàlla moo leen fi teg.
2 Kon ku leen baña déggal,
ndigalu Yàlla nga lànk; ku
def loolu, yoon dina la dab.
3 Kuy def lu baax warula
ragal njiit li, kuy def lu bon
moo ko wara ragal. Soo ko
bëggee baña ragal nag, kon
defal lu baax, te dina la tagg.
4 Ndax Yàllaa ko dénk
liggéey boobu ngir sa jàmm.
Waaye sooy def lu bon, war
ngaa ragal, ndax du cig neen
la ame jaasiy àtte; jawriñu
Yàlla la ngir wàcce meru
Yàlla, ci fey ku def lu bon.
5 Kon fokk ngeen déggal
ko, waxuma sax ndax sañ-
sañam boobu, waaye it ngir
seen xel dal.
6 Gannaaw Yàllaa sas njiit
yi liggéey boobu, te ñi ngi ci,
kon fàww ngeen fey galag.
7 Joxleen ku nekk céram;
ku ngeen wara fey galag,
feyleen ko ko; ku ngeen
wara fey juuti, feyleen ko ko;
ku ngeen wara weg, wegleen
ko; ku ngeen wara teral,
teral-leen ko.

Bëgganteleen

8 Buleen ameel kenn dara,
lu dul mbëggeel; ndax ku
bëgg sa moroom, wàccoo
nga ak yoonu Musaa.
9 Ndaxte ndigali Yàlla
yépp, yi deme ni: «Bul
njaaloo, bul bóome, bul
sàcc, bul bëgge,» walla
leneen ndigal lu mu mana
doon, wax jii moo leen ëmb:
«Nanga bëgg sa moroom, ni
nga bëgge sa bopp.»
10 Ku bëgg sa moroom,
doo ko tooñ; kon ku wéy ci
mbëggeel matal nga yoonu
Musaa.

Jekkleen ngir teeru Kirist, buy délsi

11 Te lii itam am na: xam
ngeen bu baax jamono ji nu
tollu; jamonoy yewwu jot na,
ndax léegi sunu mucc gën
na noo jege, ca ba nu dooree
gëm.

12 Guddi gi màggat na, bët
a ngi bëgga set. Nanu bàyyi
nag jëf yu lëndëm te ràngoo
gànnaay yi nu Yàlla jox, ngir
dund ci leer.
13 Gannaaw nu ngi ci leer,
na sunug dund rafet. Bunu
naan sàngara ba màndi tey
bànneexu; bunu njaaloo tey
def i ñaawteef ak sunuy
cér; bunu xuloo mbaa nuy
ñeeyante.
14 Waaye gànnaayooleen
Yeesu Kirist Boroom bi, te
baña topp seen bakkan ciy
bëgg-bëggam yu bon.

14

Baña teg sa moroom tooñ

1 Gannaaw loolu ku
ngëmam néew nangeen ko
nangu, te baña werante ak
moom ci lu lënt.
2 Ndax am na ku xalaat ne
man na lekk ñam wu nekk,
fekk ku ngëmam néew du
lekk yàpp, waaye léjum rekk
lay lekk.
3 Kiy lekk lu nekk, bumu
xeeb ki ko dul def. Naka
noonu itam ku dul lekk
yàpp, bumu teg tooñ ki koy
lekk; ndax Yàlla nangu na
leen ñoom ñaar.
4 Koo teg sa bopp, ba di
ko teg tooñ? Jaamu jaambur
la! Mu taxaw ci liggéeyam,
mbaa mu sàggane ko,
moom ak sangam la. Waaye
dina jub, ndax Boroom bi
am na dooley taxawal ko ci
njub.
5 Noonu itam am na ñiy
tànn bés ak ñiy yemale bés
yépp. Na ku nekk xam bu
wér li muy def, te jàpp ci.
6 Ndaxte kuy tànn bés, mu
ngi koy def ngir màggal Bo-
room bi. Kiy lekk lu nekk it,
mu ngi koy def ngir màggal
Boroom bi; loolu leer na
ndax day sant Yàlla. Te it ki
baña lekk yàpp, mu ngi koy
def ngir màggal Boroom bi,
di ko sant.
7 Kenn ci nun dundul ngir
boppam, kenn deewul it ngir
boppam.
8 Danuy dund ngir màggal
Boroom bi, dee it ngir
màggal ko. Kon nag nuy
dund mbaa nu dee, noo ngi
ci Boroom bi.
9 Loolu sax moo waral
Kirist dee te dundaat, ngir
mana nekk Boroomu ñi dee
ak ñiy dund.
10 Yaw nag lu tax ngay teg
sa moroom tooñ? Lu tax nga
koy xeeb? Xanaa nun ñépp,
danu dul dajeji fa kanam
Yàlla, ngir mu layoo ak nun?
11 Ndaxte Mbind mi tëral
na lii:
«Boroom bi nee na:
“Ni mu wóore ne maa ngi
dund,
ni la wóore ne, ñépp dinañu
ma sukkal,
te ku nekk seede ne maay
Yàlla.”»
12 Noonu ku nekk ci nun
dinga làyyi fa Yàlla ci lépp
loo masa def.

Baña yóbbe sa moroom bàkkaar

13 Kon nanu bàyyee
tegante tooñ, waaye nu fas
yéenee moytu lépp lu nekk
fiir guy yóbbe sunu moroom
bàkkaar.
14 Xam naa ne amul wenn
ñam wu sellul, ndax Yeesu
Boroom bi xamal na ma

loolu. Waaye loo yaakaar ne
sellul, ci yaw la sellul.
15 Soo dee lekk luy in-
dil sa moroom tiis, génn
nga ci mbëggeel. Yaw nag
bul réeral sa moroom ci sa
ñam, ndax Kirist dee na ngir
moom.
16 Bu sa njariñ jur wax ju
ñaaw.
17 Ndaxte bokk ci nguuru
Yàlla jotewul dara ak lu nuy
lekk mbaa lu nuy naan. Ngu-
uru Yàlla mooy jub ci kanam
Yàlla te am mbég ak jàmm ci
dooley Xel mu Sell mi.
18 Kiy jaamoo noonu Kirist
moo neex Yàlla ak nit ñi.
19 Kon nag nanu wut
luy indi jàmm, tey yékkati
ngëmu sunu moroom.
20 Bu sa ñam yàq jëfu
Yàlla. Bépp ñam sell na
ci kanam Yàlla. Ci lu wér!
Waaye képp ku lekk luy yàq
sa ngëmu moroom, def nga
lu bon.
21 Liy sa warugar mooy
nga baña fiir sa moroom ci
yàpp mbaa ci biiñ mbaa ci
leneen lu mu mana doon.
22 Su fekkee sa ngëm dëgër
na, wone ko ci sa diggante
ak Yàlla. Kiy nangu, te du
ci sikkal boppam, kooku bar-
keel na.
23 Waaye kuy lekk ñam
te am ci xel ñaar, def
nga bàkkaar, ndax sa ngëm
yemu fa. Ndaxte jëf ju àndul
ak ngëm, bàkkaar la.

15

Wut li neex sa moroom, te baña topp sa bànneex

1 Nun ñi dëgër ci sunu
ngëm, war nanoo nangu ñi
seen ngëm néew te am ci
lu ñuy sikki-sàkka, te baña
yem ci wut sunu bànneex.
2 Na ku nekk ci nun di
wut lu neex moroomam ngir
jariñ ko, ba mu gëna dëgër ci
ngëmam.
3 Ndaxte Kirist masula wut
bànneexu boppam. Loolu la
Mbind mi wax ne: «Lor yi
ñu la saagaa, ci sama kaw
lañu dal.»
4 Ndaxte lépp lu ñu wax-
oon ci Mbind mi lu jiitu tey,
dañu koo tëraloon, ngir nu
sàkku ci xam-xam, xam-xam
bu nuy may fit ak muñ, ak di
feddali sunu yaakaar.
5 Kon nag Yàlla miy maye
muñ ak fit, na leen may,
ngeen déggoo te nekk benn
bu yellook li Kirist Yeesu
wone.
6 Ba tax nu bokk benn
xalaat ak benn baat ci
màggal Yàlla, Baayu Yeesu
Kirist sunu Boroom.

Xibaaru jàmm bi, ñépp la ñëwal

7 Moo tax nangoonteleen,
bay màggal Yàlla, ni leen
Kirist nangoo.
8 Lii laay wax: Kirist ñëw
na liggéeyal Yawut yi, ngir
wone kóllëreg Yàlla ci matal
dige, ya mu digoon maam
ya.
9 Ñëw na itam ngir ñi
nekkul Yawut mana màggal
Yàlla ndax yërmandeem.
Moo tax Mbind mi ne:
«Dinaa la màggal tey tagg
saw tur
ci kanam xeet yépp.»
10 Mbind mi nee na it:
«Yéen xeeti àddina,
ñëwleen bànneexu ak

xeet wi Yàlla tànnal
boppam.»
11 Mu dellooti ne:
«Santleen Boroom bi, yéen
waa àddina,
te ñëw màggal ko, yéen xeet
yépp.»
12 Te it Esayi wax na ne:
«Am na sëtu Isayi buy ñëw,
dina yilif xeeti ñi dul Yawut,
te ci moom lañuy wékk seen
yaakaar.»
13 Kon Yàlla miy maye
yaakaar, na def ci seen xol
mbég mu réy ak jàmm ju
yaa ci seen kaw ngëm, ba
ngeen am yaakaar ju mat
sëkk ci dooley Xel mu Sell
mi.

Li waral Pool ñemee waxe noonu

14 Bokk yi, wóor na ma
ne baax ngeen ba fa mbaax
mana yem, fees dell ak xam-
xam, ba mana jàngleente
mbiri Yàlla ci seen biir.
15 Bu sama kàddu diisee
nag ci bataaxal bii, dara
taxul lu dul bëgga yeesal
seen xalaat, ndaxte Yàlla ci
kaw yiwam daf maa sas,
16 ma nekk jawriñu Kirist
Yeesu, yebal ma ci àddina ci
xeeti ñi dul Yawut. Liggéey
bu sell laay def ngir Yàlla,
ci xamle xibaaru jàmmam
bi, ngir xeeti àddina sell ci
dooley Xel mu Sell mi, ba
neex Yàlla, mel ni sarax su
ñu koy jébbal.
17 Kon nag maa ngi
bànneexu ci Kirist Yeesu
ngir liggéey boobu ma Yàlla
dénk.
18 Awma fitu wax leneen
nag, lu dul li Kirist jëf jaarale
ko ci man, ngir xeeti àddina
jébbalu ci moom; jëf na jaar-
ale ci samay wax ak samay
jëf,
19 ci ay tegtal ak i
kéemaan, sukkandikoo ci
dooley Xelu Yàlla mi. Ba fi
mu nekk nag yégle naa fu
nekk xibaaru Kirist, li dale ci
Yerusalem, jaar ci gox yépp,
ba àgg diiwaanu Iliri.
20 Sama yéene mooy
xamle xibaaru turu Kirist
fa mu eggagul, ndax
bëggumaa yeggale sas wu
keneen daloon.
21 Li ma def nag, dëppoo
na ak li Mbind mi wax ne:
«Ñi yégagul mbiram dinañu
ko yég,
te ñi ko masula dégg, xam
ko.»

Pool fas na yéeney dem dëkku Room

22 Bëggoon naa ñëw seetsi
leen, fekk ay téq-téq ñoo ma
téye ba tey.
23 Waaye nag léegi bey naa
sama sas ci gox yii.
24 Bu may dem Espaañ
nag, bëgg naa faa jaar, nuyu
leen; ndaxte ay at a ngii maa
ngi am yéene ju tar ci ñëw
seetsi leen. Bëgg na maa
nekk ci seen biir, ngir am
bànneexu sotteente ak yéen
xalaat ab diir, te it ngeen
waajalal ma sama yoonu Es-
paañ.
25 Waaye nag fi mu nekk
maa ngi dem nii Yerusalem,
ngir dimbaliji gaayi Yàlla yu
sell ya fa nekk.
26 Ndaxte waa Maseduwan
ak waa Akayi ñi gëm, fas
nañu yéeney sàkk ci seeni
alal, yónnee ko, ngir dimbali

ñi néew doole ci gaayi Yàlla
yu sell, yi nekk Yerusalem.
27 Yéene nañu ko, te it
ci dëgg-dëgg bor la, bu ñu
wara fey. Ndaxte gannaaw
ñi gëm ci Yerusalem séddoo
nañu ak ñi dul Yawut seen
ngëm, kon xeet yooyu itam
war nañoo séddoo ak ñoom
seen alal.
28 Kon nag waxtu wu ma
noppee ci liggéey boobu, ba
teg may gu tedd gii ci loxoy
boroom, dinaa dem Espaañ,
tey jaar fi yéen.
29 Te wóor na maa ne bu
ma agsee ci yéen, dinaa in-
daale barkeb Kirist bu mat
sëkk.
30 Gannaaw loolu bokk yi,
maa ngi leen di ñaan ci turu
sunu Boroom Yeesu Kirist ak
ci bëggante, gi Xelu Yàlla mi
def ci nun, ngeen defal ma
lii: àndleen ak man, nu tuur
sunu ñaq ci ñaan Yàlla.
31 Ñaanal-leen ma, ngir
ma mucc ci ñi gëmul ci waa
Yude; te it gaayi Yàlla yu
sell yu nekk ci Yerusalem
nangu ndimbal, li ma leen di
yóbbul.
32 Dolli ci, Yàlla may ma,
ma ñëw seetsi leen ak xol
bu sedd, nu booloo yeeslu fa
kanam Yàlla.
33 Yal na Yàlla miy Boroom
jàmm ànd ak yéen ñépp.
Amiin.

16

Pool a ngi nuyu waa Room

1 Bu nu weesoo loolu,
maa ngi leen di dénk sunu
jigéen Febe, miy liggéeyal
mbooloom ñi gëm ci dëkku
Señsere.
2 Nangeen ko jàpp ci turu
Boroom bi, ni ko gaayi Yàlla
yi yelloo, te dimbali ko ci
lépp lu mu aajowoo, ndaxte
moom itam wax dëgg, dim-
bali na ñu bare, ba ci man
mii di wax ak yéen.
3 Nuyul-leen ma Pirsil ak
Akilas, samay nawle ci
liggéeyu Kirist Yeesu.
4 Ñoom ñaar dem nañu,
bay bëgga jaay seen bakkan
ngir man; maa ngi leen di
gërëm ci loolu, du man rekk
sax, waaye itam mboolooy ñi
gëm ci xeeti àddina sépp.
5 Nuyul-leen ma it ñiy
booloo ci seen kër.
Maa ngi nuyu it Epaynet,
mi jëkka gëm Kirist ci
diiwaanu Asi;
6 ak Maryaama, mi son-
noon lool ci yéen.
7 Nuyul-leen ma it An-
doronikus ak Yuñas,
sama bokk, yi ñu ma
booleeloon tëj; am nañu
tur ci ndawi Yàlla yi, te
ñoo ma jiitu sax ci gëm
Kirist.
8 Te fàttewuma Ampilyaa-
tus, mi ma bëgg ci sama
xol ngir Boroom bi.
9 Nuyul-leen ma it Urban,
sunu nawle ci liggéeyu
Kirist, ak sama soppe
Estakis;
10 ak it Apeles, mi ngëmam
dëggu, ba yelloo kóolute.
Nuyul-leen ma it waa kër
Aristobul,
11 ak Erojon sama mbokk,
ak waa kër Narsis, ñi ci Bo-
room bi.

12 Maa ngi nuyu Tirifen,
moom ak Tirifos, jigéen
ñi sonn ci liggéeyu Bo-
room bi, ak it sama
soppe Persidd, mi ci jeex
tàkk.
13 Maa ngi nuyu it Rufus,
waa ji xolam seey ci Bo-
room bi, ak yaayam, mi
ma féete woon it cérub
ndey.
14 Te fàttewuma Asànkirit,
Felegon, Ermes, Patarobas,
Ermas, ñoom ak mboolem
bokk yépp.
15 Nuyul-leen ma it
Filolog ak Yuli, Nere ak
jigéenam.
Te fàttewuma Olimpas ak
gaayi Yàlla yiy booloo ak
ñoom ñépp.
16 Te yéen bokk yi,
saafoonteleen ak xol bu laab.
Mboolooy ñi gëm Kirist yépp
a ngi leen di nuyu.

Moytuleen ñi leen di réeral

17 Bokk yi, maa ngi leen
di dénk, ngeen moytu ñi
leen di féewale, ba di leen
jàddloo yoon wi, ciy wax
lu juuyoo ak dëgg gi ngeen
jàng. Dawleen leen ba sore.
18 Ndax ñu deme noonu
liggéeyaluñu Kirist sunu
Boroom; seen bopp lañuy
liggéeyal. Ñu ngi ñëw ak
làmmiñ yu neex, di jay xol
yu woyof yi, ba nax leen.
19 Waaye seen dégg ndigal
bir na ñépp, ba sama xol
sedd lool ci yéen. Teewul
nag damaa bëgg ngeen am
xam-xam bu leer ci lu baax,
te baña laal dara ci lu bon.
20 Su ko defee Yàlla Bo-
room jàmm dina not Sey-
taane ci seeni tànk léegi.
Yal na yiwu Yeesu sunu
Boroom ànd ak yéen!
21 Timote sama nawle bi
may jàpple ci liggéey bi, mu
ngi leen di nuyu, ak samay
bokk Lusiyus, Yason ak Sosi-
pater.
22 Man Tersiyus mi bind
bataaxal bii nag, maa ngi
leen di nuyu ci turu Boroom
bi.
23 Gayus mu ngi leen di
nuyu; moo may ganale ci
këram, te foofa it la mbooloo
mi di dajaloo. Erast miy
topptoo mbiri xaalisu dëkk
bi it, nuyu na leen, ak sunu
mbokk Kartus.
24 Yal na yiwu sunu Bo-
room Yeesu Kirist ànd ak
yéen! Amiin.

Yàlla yelloo na ndam

25 Santleen Yàlla, mi leen
mana saxal bu wér ci dëggu
xibaaru jàmm, bi may waare
ci mbirum Yeesu Kirist!
Nekkoon na kumpa gu làqu
diirub ay ati at,
26 waaye léegi nag Yàlla
dindi na nu ci kumpa. San-
taane na, nu yégle xibaar
boobu ci xeeti àddina sépp,
ci firi Mbindi yonent yi, ngir
nit ñi man koo gëm, ba
jébbalu.
27 Yàlla mi jagoo xam-xam
bépp, moom rekk moo yel-
loo ndam ba fàww, jaar ci
Yeesu Kirist! Amiin.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA KORENT

1 Man Pool, ndawul Kirist
Yeesu ci coobarey Yàlla, man
ak Sosten sunu mbokk,
2 noo leen di bind, yéen
mbooloom Yàlla, mi dëkk
Korent. Nu ngi leen di nuyu,
yéen ñi Yàlla sédde boppam
jaare ci Kirist Yeesu, yéen ñi
Yàlla woo, ngeen sell, boole
leen ak ñi nekk ci àddina
sépp tey tudd turu sunu Bo-
room Yeesu Kirist, miy seen
Boroom, di sunu bos.
3 Yal na leen Yàlla sunu
Baay ak Yeesu Kirist Boroom
bi may yiw ak jàmm.

Pool sant na Yàlla

4 Duma jóg ci di sant Yàlla
sama Boroom ci seen mbir
ndax yiw, wi mu leen may ci
seen bokk ci Kirist Yeesu.
5 Ndaxte ci yiwi Yàlla yépp
ngeen woomle ci Kirist, muy
ci wax, muy ci xam-xam.
6 Ndaxte li nu doon seedeel
Kirist, Yàlla dëggal na ko ci
yéen.
7 Noonu nag ñàkkuleen
genn may léegi bi ngeen di
séentu waxtu, wi sunu Bo-
room Yeesu Kirist di feeñ ci
biir ndamam.
8 Kirist dina leen dooleel
ba ca muj ga, ngir ngeen
baña am wenn ŋàññ bés
bu sunu Boroom Yeesu Kirist
délsee.
9 Yàlla kuy sàmm kóllëre
la, moom mi leen woo,
ngir ngeen bokk ak Doomam
Yeesu Kirist, sunu Boroom.

Na mbooloo mi juboo

10 Waaye bokk yi, maa ngi
leen di dénk ci turu sunu Bo-
room Yeesu Kirist, ngeen ju-
boo te baña féewaloo ci seen
biir. Waaye nangeen ànd
te booloo, bokk xel, bokk
xalaat.
11 Ndaxte bokk yi, waa kër
Kelowe xamal nañu ma ne
dangeen di xuloo.
12 Maa ngi ñëw ca wax
ja: kenn ku nekk ci yéena
ngi naan: «Man ci Pool laa
bokk!» «Man ci Apolos!»
«Man ci Sefas!» «Man ci
Kirist!»
13 Ndax Kirist dafa xaa-
joo? Ndax Pool lañu daajoon
ca bant ba, mu dee ngir
yéen? Ndax sóob nañu leen
ci ndox, ngir wone ne bokk
ngeen ci Pool?
14 Maa ngi sant Yàlla ci li
ma sóobul kenn ci yéen, ku
dul Kirispus ak Gayus,
15 ngir kenn baña wax ne
ci sama tur lañu ko sóob.
16 Ahakay! Sóob naa it
ci ndox waa kër Estefanas.
Waaye ci sama pàttaliku
sóobuma keneen.
17 Ndaxte Kirist yebalu ma
ngir may sóobe ci ndox,
waaye da maa yebal, ngir
may yégle xibaaru jàmm bi,
te ma bañ koo def ak waxi
xam-xamu nit, ngir baña
ñàkkal faayda deewu Kirist
ca bant ba.

Xam-xamu nit jotewul dara ak bu Yàlla

18 Ndaxte yégleb deewu
Kirist ca bant ba, ag ndof
la ci ñiy sànku. Waaye ci

nun ñi aw ci yoonu mucc gi,
dooley Yàlla la.
19 Ndaxte Mbind mi nee na:
«Dinaa folli xam-xamu boroom xam-xam yi,
lem xalaati ñi am xel.»
20 Ana boroom xam-xam bi? Ana kaaŋ mi? Ana boroom làmmiñ wu neex wi ci àddina sii? Xanaa Yàlla wonewul ne xam-xamu àddina si ag ndof la?
21 Gannaaw àddina si ci xam-xamam demul ba xam Yàlla —te Yàllaa dogal loolu ci xam-xamam— soob na Yàlla mu musal ñi gëm, jaar ci yégleb xibaaru Kirist, fekk ag ndof la ci bëti nit.
22 Ndaxte Yawut yi ñu ngi laaj ay firnde; Gereg yi di wut xam-xam.
23 Waaye nun nu ngi yégle Kirist, mi ñu reyoon ca bant ba, te loolooy téq ngëmu Yawut yi, di ag ndof ci ñi dul Yawut.
24 Waaye ci ñi Yàlla woo, ñuy Yawut mbaa di Gereg, Kirist mooy dooley Yàlla, di xam-xamu Yàlla.
25 Li ñuy wax ag ndof ca wàllu Yàlla moo gëna tedd xam-xamu nit. Te li ñuy wax ñàkk dooley Yàlla moo ëpp kàttan dooley nit.

26 Bokk yi, seetleen seen nekkin, bi leen Yàlla di woo. Barewul woon ci yéen, ñi ñuy tudde ay boroom xam-xam mbaa ay boroom doole mbaa ñu rafet ab juddu.
27 Waaye li àddina teg ag ndof, Yàlla tànn na ko, ngir rusloo boroom xam-xam yi; te li àddina teg ag ñàkk doole, Yàlla tànn na ko, ngir rusloo boroom doole yi.
28 Li dul juddu bu rafet te mata xeeb ci àddina, Yàlla tànn na ko; Yàlla tànn na li nekkul, ngir neenal li nekk.
29 Noonu kenn du mana damu ca kanam Yàlla.
30 Waaye Yàlla moo def ba ngeen bokk ci Kirist, moom mi doon ci nun xam-xam bu jóge ca Yàlla, maanaam: sunu njubte, sunu sellaay, sunu njot.
31 Loolu dafa am, ngir li Mbind mi wax am, ne: «Kuy damu, na damu ci Boroom bi.»

2

1 Man ci sama bopp, bokk yi, bi ma ñëwee ci yéen, ngir yégle mbóoti Yàlla, ñëwuma ci ay wax yu neex ak xam-xam bu réy.
2 Dogu woon naa ci baña xam dara ci seen biir lu dul Yeesu Kirist, te muy ki ñu rey ca bant ba.
3 Bi ma teewee ci yéen, ànd naa ak ñàkk doole, ragal ak njàqare.
4 Li ma wax ak li ma waare, defuma ko ci làmmiñ wu neex, sukkandikoo ko ci xam-xamu nit, waaye ànd na ak ay firnde yu soqikoo ci kàttanu Xelum Yàlla,
5 ngir seen ngëm baña wékku ci xam-xamu nit ñi waaye mu wékku ci dooley Yàlla.

Xelum Yàlla mooy joxe xam-xamu Yàlla

6 Moona am na xam-xam bu nuy yégal ñi mat, xam-xam bu bokkul ci àddina si,

te njiiti àddina si xamuñu
ko, ñoom ñi nara wéy.
7 Nu ngi yégle mbóotu
xam-xamu Yàlla, mu nëbbu
woon te Yàlla dogal ko ngir
sunu ndam, laata àddina di
sosu.
8 Kenn ci njiiti àddina
amul woon xam-xam boobu.
Su ñu ko amoon, kon duñu
rey Boroom ndam li ci bant
bi.
9 Waaye Mbind mi nee na:

«Lu bët gisul,

nopp déggu ko,

xel xalaatu ko,

loolu la Yàlla dencal ñi ko
bëgg.»

10 Fekk nag nun la ko Yàlla
won, jaarale ko ci Xelam.

Xelum Yàlla mooy leeral
lépp, ba ci xalaati Yàlla yi
gëna xóot.
11 Kan ci nit ñi moo xam
yëfi nit? Xanaa xelum nit
mi nekk ci moom rekk a
ko xam. Noonu it kenn xa-
mul yëfi Yàlla, ku dul Xelum
Yàlla.
12 Nun nag Xel mi nu jot,
jógewul ci àddina, waaye
Yàllaa nu ko sol.
13 Loolu nu Yàlla may,
yéglewunu ko ci ay baat
yu soqikoo ci xam-xamu nit,
waaye nu ngi koy yégle ci
baat, yi soqikoo ci Xelum
Yàlla, di tekkantal yëfi
Xelum Yàlla ci ay baat yu
mu nu sol.
14 Nit kese du nangu yëfi
Xelum Yàlla. Ag ndof lay
doon ci moom; du ko mana
nangu, ndaxte ku yor Xelum
Yàlla rekk moo ko mana
ràññale.
15 Nit ki yor Xelum Yàlla
dafay àtte lépp; moom ci
boppam, kenn du ko àtte.
16 Ndaxte Mbind mi nee
na:
«Ana ku xam xalaatu Bo-
room bi?
Ku ko doon digal?»
Waaye nun am nanu xalaatu
Kirist.

3

Xuloo ci biir mbooloom ñi gëm

1 Man nag bokk yi,
manuma woona wax ak
yéen ni ay nit ñuy déggal
Xelum Yàlla, waaye waroon
naa wax ak yéen ni ñuy topp
seen nafsu, mel ni ay liir ci
seen dund ci Kirist.
2 Nàmpaloon naa leen,
waaye joxuma leen dugub,
ndaxte àttanuleen ko woon,
te ba léegi sax àttanuleen ko
3 ci li ngeen di topp seen
nafsu. Bu ñeetaan ak xuloo
amee ci seen biir, xanaa du
loolu mooy wone ne dan-
geena topp seen nafsu, di
doxale ni niti àddina?
4 Bu kenn yéglee ne:
«Man ci Pool laa bokk,»
keneen ne: «Man ci Apolos,»
ndax jëfewuleen ni niti
àddina rekk?
5 Kuy Apolos? Ak kuy
Pool? Nun ay surga rekk
lanu, yu ngeen jaare, ba
gëm. Te Boroom bi moo sas
ku nekk liggéeyam.
6 Maa jëmbët, Apolos su-
uxat, waaye Yàlla moo jeb-
bil.
7 Ki jëmbët nag ak ki su-
uxat, kenn du ci dara, waaye
Yàlla miy jebbil rekk moo
am solo.

8 Ki jëmbët ak ki suuxat
benn lañu. Teewul nag ku
nekk dina jot yool bu tollook
liggéeyam.
9 Nu ngi liggéeyandoo ci
liggéeyu Yàlla; yéenay toolu
Yàlla, yéenay taaxum Yàlla.

10 Man nag teg naa fon-
damaa bi, ni tabaxkat bu
man liggéeyam, dëppook
sas wi ma Yàlla jagleel ci
kaw yiwam. Te keneen a
ngi tabax ci kaw; waaye na
ku nekk teeylu ci ni muy
tabaxe.
11 Ci li jëm ci fondamaa bi,
kenn manu fee tëral beneen
bu dul bi fi xasa taxaw, muy
Yeesu Kirist.
12 Ku tabax ci kaw fon-
damaa bi, wurus, xaalis, per,
dénk, gittax walla boob,
13 sa liggéey dina fés,
ndaxte bés baa koy xamle.
Bés boobu dina fenk ni
sawara, te sawara si dina
nattu liggéeyu ku nekk.
14 Ku sa liggéey dëgër,
dinga jot yool.
15 Waaye ku sa liggéey
lakk, dinga ñàkk. Yaw ci sa
bopp dinga mucc, waaye mel
ni ku rëcc ci sawara si.
16 Xanaa xamuleen ne
yéenay kër Yàlla, te Xelum
Yàlla dëkk na ci yéen?
17 Ku yàq kër Yàlla gi, Yàlla
dina la yàq, ndaxte kër Yàlla
gi dafa sell, te yéenay kër
googu.

18 Kon bu kenn nax bop-
pam: su kenn ci yéen tegee
boppam boroom xam-xam ci
gis-gisu àddina sii, kooku na
doon dof, ngir am xam-xam
bu wóor.
19 Ndaxte xam-xamu
àddina si, ndof la fa Yàlla.
Moom la Mbind mi ne:
«Yàlla jàpp na ñu muus ñi,
ba seen fiir këppu ci seen
kaw.»
20 Te it: «Boroom bi xam
na xalaati boroom xam-xam
yi; xam ne duñu mujj fenn.»
21 Kon nag bu kenn tiitaru
ndax nit ñi, ndaxte yéena
moom lépp,
22 muy Pool, di Apolos, di
Sefas, di àddina, di dund, di
dee, di lu am, di luy ñëw;
lépp, yéena ko moom.
23 Yéen, Kirist a leen
moom; Kirist, Yàllaa ko
moom.

4

*Yàlla rekk moo am sañ-
sañu àtte nu*

1 Nañu nu teg kon ay sur-
gay Kirist, di ay jawriñ yuy
xamle mbóoti Yàlla.
2 Li war ci jawriñ mooy mu
takku ci liggéeyam.
3 Ngeen àtte ma walla
ñeneen àtte ma, amaluma
ko solo. Man sax duma àtte
sama bopp.
4 Sama xel yeddu ma ci
dara, waaye loolu taxul ma
jub; ki may àtte mooy Bo-
room bi.
5 Looloo tax buleen daan
kenn ci àtte, bala jamono
ji di jot te Boroom bi ñëw.
Mooy leeral yi nëbbu ci
lëndëm, di làññi mébétu xol
yi. Bu ko defee ku nekk
dina jot ci Yàlla ngërëm li
mu yelloo.
6 Bokk yi, ci loolu ma leen
doon wax lépp nag, misaal
naa leen ko ci Apolos ak
ci man, ngir ngeen xool ci

nun, ba xam li wax jii di
tekki: «Bu seen xalaat weesu
li Mbind mi wax.» Noonu
kenn du màggal kii, suufeel
ki ci des.
7 Ndaxte yaw, ku la def,
ba nga gëna màgg ñi ci des?
Loo am lu ñu la mayul? Te
bu ñu la ko mayee, lu tax nga
di ci tiitaru, mel ni mayuñu
la ko?
8 Yéen suur ngeen
xaat! Woomle ngeen xaat!
Tàmbali ngeen di nguuru
te agseegunu! Céy ni ma
bëgge, ngeen di nguuru, ba
nu mana bokk ak yéen di
nguuru!
9 Xalaat naa ne, nun ndawi
Kirist yi, Yàlla def na ba
nu mel ni nit ñu ñu jàppe
ci xare te mujj ci sàppe
yi, ñu dogal seen dee, nuy
ceetaanum mbindeef yépp,
muy nit muy malaaka.
10 Nun teg nañu nu ni ay
dof ndax Kirist, waaye yéen
am ngeen xel ci Kirist. Néew
nanu doole, waaye yéen am
ngeen doole. Nawees na
leen, waaye nun dañu noo
xeeb.
11 Ba fii mu nekk, danoo
xiif, mar te rafle; ñu ngi nuy
dóor, te dëkkunu fenn;
12 nu ngi ñaq di jariñoo.
Ku nu saaga, nu ñaanal la lu
baax. Coono bu ñu nu teg,
nu tegoo ko.
13 Ku nu ñaawal, nu tontu
la tont lu rafet. Fi mu ne noo
mujj di mbalitu àddina, di
ñu ñàkk njariñ ci lépp.
14 Binduma leen loolu ngir
ngeen am yeraange, waaye
dama koo def ngir artu leen,
ndaxte yéenay samay doom
te bëgg naa leen.
15 Su ngeen amee fukki
junniy njiit yu leen di sàmm
ci Kirist, ba tey benn baay
rekk ngeen am, ndaxte maa
leen yégal xibaaru jàmm bi,
ba jur leen ci Kirist.
16 Kon nag maa ngi leen di
ñaan, ngeen roy ci man.
17 Looloo tax ma yebal
ci yéen Timote, miy sama
doomu diine, di doom ju
takku te ma bëgg ko. Dina
leen fàttali ni may dunde ci
Kirist, te mu dëppook li may
jàngle fu nekk ci mboolooy
ñi gëm ñépp.
18 Am na ci seen biir ñuy
tiitaru, di xalaat ne duma
délseeti ci yéen.
19 Waaye bu soobee Bo-
room bi, léegi ma ñëw ci
yéen te seet boroom tiitar
yooyu; waxuma seen kàddu,
seen doole laay seet.
20 Ndaxte nguuru Yàlla du
waxi kese, waaye doole la.
21 Lu leen gënal? Ma ñëw
ci yéen, yor ab yar, walla ma
ànd ak mbëggeel, te lewet?

5

Génneleen kiy moy Yàlla ci seen biir

1 Dégg nanu sax ñu naan,
am na kuy moy Yàlla ci seen
biir, moy gu ni tollu, duñu
ko gis sax ci ñi xamul Yàlla.
Dem na, ba am ci yéen kuy
séy ak jabaru baayam.
2 Moona yéen de, yéena
ngi tiitaru. Waaye dangeena
waroona am naqar, ba dàq
kiy def loolu ci seen biir!

3 Man nag, jëmm ji sore na
leen, waaye xel mi mu ngi
ci yéen, te àtte naa xaat kiy
def loolu, ni su ma teewoon
ci seen biir. Dogal naa,
4 ngeen daje ci turu Bo-
room bi Yeesu, te sama xel
teewe ko, ànd ak dooley Bo-
room bi Yeesu,
5 nu jébbal nit kooku Sey-
taane, yaramam yàqu, ngir
ruuwam mucc keroog bésu
Boroom bi.

Bàkkaar ci xol dafa mel ni lawiir ci mburu

6 Seen tiitar bi jekkul dara.
Xanaa xamuleen ne tuuti
lawiir day tax tooyalu fariñ
bépp funki?
7 Ni ma leen ko mana mis-
aale, jëleleen fi bépp lawiir
bu yàgg, ngir ngeen sell
ni tooyal bu bees bu amul
lawiir, ndax nekk ngeen ko
ba noppi. Ndaxte Kirist
deeyal na nu ca bant ba, mel
ni gàtt bu ñuy rendi, jébbal
ko Yàlla ca màggalu bésu
Mucc ba.
8 Kon nanu màggal sunu
Màggal, waxuma ak lawiir
bu màggat biy misaal
kiñaan ak lu bon, waaye
ak mburu mu amul lawiir,
maanaam ci xol bu laab ak
ci dëgg.
9 Bindoon naa leen, ngeen
baña séq dara ak njaalookat
yi.
10 Bëgguma ci woona
limaale waa àddina,
maanaam njaalookat yi, nay
yi, njublaŋ yi ak xërëmkat
yi. Su ngeen séqul ak ñooñu
dara, kon fàww ngeen génn
àddina.
11 Lii laa leen bëggoona
wax: buleen séq dara ak
ku ñu tudde mbokk mu
gëm Kirist, te fekk day
njaaloo walla mu nay walla
muy xërëm walla muy xas
nit walla muy màndi walla
muy njublaŋ. Nit ku mel
noonu moom, buleen bokk
ak moom, sax far di lekk.
12 Ndax man maa wara
àtte ñi bokkul ci mbooloom
ñi gëm Kirist? Déedéet!
Waaye ñi bokk ci seen
mbooloo yéena leen wara
àtte.
13 Ñi bokkul ci mbooloom
ñi gëm, Yàlla moo leen di
àtte. Waaye yéen, ni ko
Mbind mi waxe: «Dàqleen
ci seen biir kiy def lu bon.»

6

Waruleena réeroo ci seen biir

1 Te it bu kenn ci yéen
amee lëj-lëj digganteem ak
mbokku taalibeem, lu tax
muy dem ca àttekaayi ñi
xamul Yàlla, te baña dem ca
gaayi Yàlla yi, ñu àtte ko?
2 Xanaa dangeena xamul
ne, gaayi Yàlla yi ñooy àtteji
àddina? Te ndegam yéenay
àtteji àddina, lu tere ngeen
mana àtte mbir yu ñàkk solo
yi?
3 Xanaa xamuleen ne nooy
àtteji malaaka yi? Waxatu-
maak mbiri àddina sii.
4 Bu ngeen amee ay lëj-
lëj yu mel noonu, dangeen
di wuti ay àttekat ci ay
nit, ñi amul wenn yoon ci
mbooloom ñi gëm!
5 Ma ne kon, war ngeena
rus! Xanaa amul ci seen biir

kenn ku am xel, ku mana
àtte bokkam yi?
6 Waaye defuleen loolu;
mbokk a ngi layoo ak
moroomam, rax-ca-dolli ci
kanam ñi gëmul lañu koy
defe!
7 Layoo bi sax wone na ne
bàyyi ngeen seen warugar.
Lu tax muñuleen sax tooñ,
yi ñu leen di tooñ? Lu tax far
nanguwuleen, ñu sàcc leen?
8 Waaye yéen sax yéenay
tooñ ak di sàcc, te seeni
bokk ngeen koy def!
9 Xanaa xamuleen ne, ñi
jubadi duñu bokk ci nguuru
Yàlla? Bu leen ci kenn nax:
ñiy doxaan walla xërëmkat
yi ak njaalookat yi ak góor-
jigéen ñi ak ñi ànd ak ñoom,
10 walla sàcc yi ak ñu
bëgge ñi ak màndikat yi ak
ñiy xaste ak njublaŋ yi, duñu
bokk ci nguuru Yàlla.
11 Te am na ñu meloon
noonu ci yéen. Waaye
Yàlla fóotal na leen seeni
bàkkaar, sellal leen, àtte
leen ni ñu jub, ci turu Bo-
room bi Yeesu Kirist ak ci
dooley Xelum Yàlla, sunu
Boroom.

Jariñooleen seen yaram ngir ndamu Boroom bi

12 Am na ci yéen ñu
naan: «Sañ naa lépp.»
Waaw, waaye du lépp a jariñ
nit. «Sañ naa lépp,» waaye
duma bàyyi dara, mu not
ma.
13 Am na ci yéen ñu naan:
«Ñam mooy jariñ biir, te biir
ay jariñoo ñam.» Waaw, te
Yàlla dina leen yàq, ñoom
ñaar yépp. Waaye sàkkuñu
yaram ngir moy Yàlla; dañu
koo sàkk, ngir muy jariñ
Boroom bi, Boroom bi di ko
jariñoo.
14 Te Yàlla, mi dekkal Bo-
room bi, dina dekkal it sunu
yaram jaare ko ci dooleem.
15 Xanaa xamuleen ne,
seen yaram ñooy céri Kirist?
Ndax kon damay jël céri
Kirist, def ko céri jigéeni
moykat? Mukk!
16 Xanaa xamuleen ne,
kuy ànd ak jigéen juy moy
dafay booloo ak moom, nekk
benn? Ndaxte Mbind mi
nee na: «Ñoom ñaar dinañu
doon benn.»
17 Waaye nag kuy ànd ak
Boroom bi, xel yi dañuy
booloo, nekk benn.
18 Dawleen njaaloo! Bépp
bàkkaar bu nit mana def,
du laal yaramam, waaye nag
kuy njaaloo, dafay bàkkaar,
di lor yaramam.
19 Xanaa xamuleen ne,
seen yaram mooy kër Yàlla
gi? Gannaaw Xel mu
Sell maa ngi ci yéen, te
Yàllaa leen ko may, kon
moomuleen seen bopp,
20 ndaxte Yàlla jot na leen
ak njég lu réy. Kon nag
màggal-leen Yàlla ci seen
yaram.

7

Li jëm ci mbirum séy

1 Nanu jàll nag léegi ci
laaj, yi ngeen ma doon bind,
ci baña ànd ak jigéen, ndax
lu baax la ci góor.
2 Lii mooy sama xalaat:
moy gu bare gi tax na ba, na
góor gu nekk am jabaram,
jigéen ju nekk am jëkkëram.

3 Jëkkër war na def
warugaru jëkkër ci jabaram;
jabar it def warugaru jabar
ci jëkkëram.
4 Jigéen ji amul sañ-sañ
ci yaramam moom kenn;
jëkkëram moo ko moom.
Niki noonu it jëkkër ji
amul sañ-sañ ci yaramam;
jabaram moo ko moom.
5 Bu kenn tere boppam
moroomam, su dul ne dan-
geena mànkoo ci def noonu
ab diir, ngir gëna mana
wéetal Yàlla ci ñaan. Waaye
su loolu weesoo, nangeen
doxal yoonu séy; lu ko moy,
Seytaane dina leen fiir ndax
seen ñàkk maandute.
6 Li ma leen di wax fii du
ndigal, waaye dama leen di
xamal li ñu leen may, ngeen
def ko.
7 Ndaxte dëgg-dëgg su ma
sañoon, kon ñépp mel ni
man; waaye ku nekk ak li la
Yàlla jagleel, kii ak may gii,
kee ak may gale.
8 Lii laay yégal ñi séyul
ak it ñi seen jëkkër dee:
baax na ci yéen, su fekkee
dangeena toog rekk ni man,
baña séy.
9 Waaye su ngeen manula
téye seen bopp, nangeen séy,
ndaxte séy moo gën xem-
mem di leen gaañ.
10 Ñi séy nag, maa ngi leen
di jox ndigal lii —Boroom bi
moo ko waxoon, du man—
jigéen ju séy warula teqa-
likoo ak jëkkëram.
11 Te bu teqalikoo ak
moom, bumu séyaat, mbaa
boog na juboo ak jëkkëram.
Te bu jëkkër ji fase jabaram.
12 Ñi ci des nag, lii laa leen
di wax —Boroom bi waxu ko
woon— su nit ku gëm Kirist
amee jabar ju gëmul, te mu
nangoo séy ak moom, waru
koo fase.
13 Naka noonu it su jigéen
ju gëm Kirist amee jëkkër ju
gëmul, te mu nangoo nekk
ak moom, warula tas.
14 Li tax ma wax ko moo
di, jëkkër ji gëmul, Yàlla
sellal na ko, ndax li mu ànd
ak jabaram. Te it jigéen
ji gëmul, Yàlla sellal na ko,
ndax li mu ànd ak jëkkëram
ji gëm; lu ko moy, seeni
doom dinañu am sobe, te
fekk dañoo sell.
15 Waaye nag, su fekkee ki
gëmul bëgg na dem, na dem.
Ci wàll woowu nag, ki gëm
Kirist, muy jëkkër ji walla
jabar ji, amul benn tënk,
ndaxte Yàlla moo leen woo
ngir ngeen dund ci jàmm.
16 Loo ci xam, yaw jigéen
ji, ndax dinga gëmloo sa
jëkkër Musalkat bi walla
déet? Loo ci xam yaw jëkkër
ji it, ndax dinga gëmloo
sa jabar Musalkat bi walla
déet?
17 Ku nekk nag na dund, ni
ko ko Boroom bi jagleele, mu
méngoo ak ni mu meloon, bi
ko Yàlla wooyee. Moom laay
tëral ci mboolooy ñi gëm
yépp.
18 Ki xaraf, bi ko Yàlla
wooyee, warula jéema far
màndargam xaraf bi. Ki
xaraful, bi ko Yàlla wooyee,
aajowul mu xaraf.
19 Xaraf ak ñàkka xaraf
lépp a yem; li am solo moo
di topp ndigali Yàlla.

20 Na kenn ku nekk jàpp
ci li mu nekkoon, bi ko Yàlla
wooyee.
21 Ndax jaam nga woon, bi
la Yàlla wooyee? Na ci sa xel
dal. Waaye soo amee bunt,
ba yiwiku, nanga ci jaar.
22 Ku nekkoon jaam, bi la
Boroom bi wooyee, Boroom
bi goreel na la. Ba tey it
ku nekkoon gor, bi ñu la
wooyee, jaamu Kirist nga.
23 Gannaaw Yàlla jot na
leen ak njég lu réy, buleen
doon jaamub nit.
24 Bokk yi, fàww ku nekk
wéy ca kanam Yàlla ci fànn
ga mu nekkoon, bi ko Yàlla
wooyee.

25 Ci li jëm ci janq yi, awma
ndigalu Boroom bi, waaye
maa ngi joxe sama xalaat, ni
ku ñu wóolu ndax li ma jot
yërmandey Boroom bi.
26 Bu nu seetee tiis wii fi
teew nag, defe naa ne li baax
ci nit, moo di mu sax ci li mu
nekk.
27 Ndax takk nga jabar?
Bul wuta tàggook moom.
Ndax takkuloo jabar? Bul
wut jabar.
28 Waaye nag boo séyee,
defoo bàkkaar, te bu
janq séyee, deful bàkkaar.
Waaye ñi séy dinañu am
naqar ci àddina, te naqar
woowu dama leen ko
bëggoona fanqal, yéen ñi
séyagul.

29 Lii laa bëgga wax, bokk
yi: diir bu gàtt rekk a fi des.
Lu weesu tey, na góor ñi am
jabar di def, ni bu ñu ko
amul woon;
30 ñiy jooy, mel ni ñu
jooyul; ñiy bég, mel ni
ñu bégul; ñiy jënd, ni ñu
moomul li ñu jënd;
31 ñiy jariñoo àddina, bañ
cee xér. Ndaxte àddina sii, ci
ni mu mel, dootul yàggati.

32 Bëggoon naa, ngeen
baña am benn xalaat. Góor
gu takkul jabar dafay bàyyi
xel ci mbiri Boroom bi, di
wuta neex Boroom bi.
33 Waaye ku takk jabar,
fàww mu bàyyi xel ci mbiri
àddina si, ak nu mu mana
neexe jabaram,
34 te noonu dafay daldi
bare soxla. Jigéen ju séyul,
walla janq, dafay bàyyi xel
ci mbiri Boroom bi— bëgg
koo jox yaramam ak xe-
lam. Waaye jigéen ji séy
dafay bàyyi xel ci mbiri
àddina, ak nu mu mana ne-
exe jëkkëram.
35 Seen njariñ a tax ma
wax lii, du ngir teg leen yen
bu ngeen àttanul, waaye
ngeen mana jàppandil Bo-
room bi ci njaamu gu rafet
gu àndul ak genn njaaxle.

36 Nanu jàll nag ci mbiri
kiy takk ngoro te amul
pastéefu takk ndaw si. Su
fekkee ne waxambaane wi
xalaat na ne jëfewul nu jekk
ak janq bi, fekk muy wees
ag ndawam, te mu xalaat ne
dafa koo wara takk, kon na
ko takk, ni mu ko bëgge;
deful bàkkaar.
37 Waaye nag su dogoo
dëgg ci baña takk, fekk sa-
goom rekk a tax te kenn tegu
ko ko, kon ba tey def na lu
baax.

38 Noonu ku takk as
ndawam def na lu baax,
rawatina nag ku takkul.
39 Jigéen ji séy dina ànd
ak jëkkëram giiru dundam.
Waaye su jëkkër ji faatoo,
man na séy ak ku ko neex,
su fekkee ne góor gu gëm la.
40 Moona nag dina gëna
bég, bu toogee noonu rekk.
Loolu mooy sama xalaat, te
defe naa ne man it am naa
Xelum Yàlla.

8

Mbir yi jëm ci lekk yàpp,
wi ñu jagleel xërëm yi

1 Léegi nag, ci li jëm ci
yàpp wi ñu jébbal xërëm
yi: nun ñépp am nanu xam-
xam, loolu dëgg la. Xam-
xam day tax ba nit yég bop-
pam, waaye mbëggeel day
yékkati ngëm.
2 Ku xalaat ne xam nga
dara, sa xam-xam bënnagul.
3 Waaye ku bëgg Yàlla,
Yàlla xam la.
4 Kon nag ci li jëm ci lekk
yàpp wu ñu jébbal xërëm yi,
xam nanu ne xërëm du dara
ci àddina; xam nanu itam ne
Yàlla kenn rekk la.
5 Su fekkee ne am na sax
yu ñuy teg Yàlla, muy ci
asamaan mbaa ci suuf —
ndaxte am na yu bare yu ñu
faral di bokkaaleel Yàlla ak
Boroom bi—
6 ba tey ci nun, jenn Yàlla
rekk a am, muy Baay bi;
lépp a ngi jóge ci moom
te moom lanu nekkal. Te
it benn Boroom rekk a am,
muy Yeesu Kirist; lépp a ngi
jaare ci moom, te nun it nu
ngi dund jaare ci moom.
7 Waaye ñépp xamuñu
loolu. Am na ñu tàmmoon
xërëm yi, te léegi, bu ñu
lekkatee yàppu sarax yi,
dañuy xalaat ne xërëm lañu
ko jagleel. Seen xel dafa
leen di yedd, ndaxte ci seen
ñàkka xam dañuy foog ne
taq nañu sobe ndax ñam
woowu.
8 Waaye ñam manula tax
nu neex Yàlla. Su nu ci
lekkee, du yokk dara ci nun.
Su nu ci lekkul, du nu wàññi
dara.
9 Waaye moytuleen, ba
sañ-sañ bi ngeen am, baña
yóbbe bàkkaar ñi seen
ngëm néew.
10 Su amee ku ngëmam
néew, mu gis la, yaw mi bare
xam-xam, nga toog di lekk
ca màggalukaayu xërëm ya,
ndax du ko xiir mu lekk
yàppu sarax?
11 Noonu sa xam-xam dina
lor kooku ngëmam néew,
fekk sa mbokk moomu,
Kirist dee na ngir moom!
12 Su ngeen bàkkaaree, ba
tooñ bokk yi néew ngëm,
di nëxal seen xel, bàkkaar
ngeen ba tooñ Kirist.
13 Kon bu sama mbokk
sóoboo ci bàkkaar ndax
ñam wi ma lekk, dootuma
lekk mukk yàpp, ngir baña
sóob ci bàkkaar sama
mbokk mi.

9

Dëddu naa peyu ndawal
Kirist te lew na ma

1 Ndax awma ndogal ci
li may def? Ndax duma
ndawul Kirist? Ndax gisuma
Yeesu sunu Boroom? Xanaa

du yéena soqikoo ci liggéey
bi ma Boroom bi sant?
2 Su ma ñenn ñi tegul
ndaw, moom laa ci yéen,
ndaxte yéenay firnde jiy
wone ne ndawul Boroom bi
dëgg laa.
3 Nii laay tontoo ñi may
àtte:
4 Xanaa sañunoo lekk ak a
naan?
5 Xanaa sañunoo indaale
soxna su gëm Kirist, ni ye-
neen ndawul Kirist ak doomi
ndeyu Boroom bi ak Sefas
sax?
6 Walla boog man ak Barn-
abas rekk noo wara daan
sunu doole?
7 Kan moo masa solu sol-
daar ci pexey boppam? Kan
mooy bey tool te du ci
jariñu? Walla kan mooy
sàmm jur te du naan ca soow
ma?
8 Lii may wax, du ci yëfi
doom Aadama rekk laa ko
jukkee; xanaa du yoon wi it
moo ko santaane?
9 Ndaxte bind nañu ci
yoonu Musaa ne: «Bul sun-
juñ gémmiñu nag wu ñu
takk ci bojjukaay.» Ndax
mooy tekki nag ne, Yàlla
dafa bàyyi xel nag yi?
10 Walla boog xanaa nun
noo moom wax jooju?
Waaw, noo tax ñu bind
loolu. Noonu kuy bey war
na am yaakaar, te kuy bojj
di yaakaara jot wàllam.
11 Nu ji ci yéen yëfi Xelum
Yàlla, ba noppi góobe ci
yéen yëfi àddina, ndax loolu
dafa ëpp li nu wara séentu?
12 Ndegam ñeneen a am
sañ-sañ boobu ci yéen, nun
kon waxi-noppi.
Waaye nag jariñoowunu
sañ-sañ boobu. Danuy far
muñ lépp, ngir baña indi
ndog ci yoonu xibaaru jàmm
bu Kirist bi.
13 Xanaa xamuleen ne,
ñiy liggéeyal yëf yu sell yi,
dañuy lekk ñam, wi ci kër
Yàlla gi, te ñiy liggéey ci
sarxalukaay bi, dañuy jot
seen wàll ci sarax yi?
14 Naka noonu it Boroom
bi digle na ne, ñiy yégle
xibaaru jàmm bi, nanu ci
dund.
15 Waaye man jariñoowuma
benn ci sañ-sañ yooyu, te
binduma yëf yooyu, ngir
ngeen di ma defal yu ni mel.
Dee sax moo ma ko gënal
— kenn du jële ci man mbir
moomu may kañoo!
16 Su may yégle xibaaru
jàmm bi, manuma cee kañu.
Sas la, wu ñu ma sas. Di-
naa torox, su ma yéglewul
xibaaru jàmm bi!
17 Su doon ci sama coo-
bare laa yégle xibaaru jàmm
bi, man naa ci séentu yool.
Waaye defuma ko ci sama
coobare, ndaxte sas la, wu
ñu ma sas.
18 Kon nag lan mooy
sama yool? Xanaa di yégle
xibaaru jàmm bi ci dara, te
baña jariñoo sañ-sañ boobu
ma ci yelloo.
19 Gor laa te kenn moomu
ma; teewul def naa sama
bopp jaamu ñépp, ngir
mana gindi nit ñu bare ci
Kirist.
20 Ci biir Yawut yi, sol
naa melow Yawut yi, ngir
gindi leen. Man ci sama
bopp yoonu Musaa jiitalu

ma, terewul bi ma nekkee ci
biir ñiy sàmm yoonu Musaa,
sàmm naa yoon wa, ngir
gindi leen.
21 Ci biir ñi nekkul ci
yoonu Musaa, faalewuma
woon yoon wi, ngir gindi
leen; waxuma ne ànduma
ak yoonu Yàlla, waaye topp
naa yoon ci sama bokk ak
Kirist.
22 Ci biir ñi néew ngëm,
meloon naa ni ku néew
ngëm, ngir gindi leen. Doon
naa lépp ci ñépp, ngir def
lépp lu ma man, ba ñenn
mucc ci.
23 Damaa def loolu lépp
ndax xibaaru jàmm bi, ngir
man it ma am wàll ci bar-
keem.
24 Xanaa xamuleen ne,
ñépp ñooy daw cib rawante,
waaye kenn rekk ay jël
ndam li? Dawleen nag ngir
jël ko.
25 Ñiy joŋante ci po muy
waral tàggat yaram, dañuy
xañ seen bopp lu bare. Dañu
koy def, ngir am kaalag
ndam gu dul yàgg; waaye
nun danu koy def, ngir
am kaalag ndam gu sax ba
fàww.
26 Man nag noonu laay
dawe, te duma dawantu.
Noonu laay bëree, waaye
duma def ni nit kuy dóor ci
jaww ji.
27 Waaye damay not sama
yaram, ba moom ko, ngir ra-
gala yégal ñi ci des xibaaru
jàmm bi, ba noppi Yàlla xañ
ma ndam li.

10

*Mbirum bànni Israyil mis-
aal la, ma nuy artu*

1 Bokk yi, bëgguma ngeen
umple li daloon sunu maam
ya. Ñoom ñépp niir wa*
tiimoon na leen, te ñoom
ñépp jàll nañu géej.
2 Sóobu nañu ca ndoxu
géej ga ak ca niir wa, ba
bokk noonu ci Musaa.
3 Ñoom ñépp bokk nañoo
lekk ñam wa Yàlla joxe,
4 naan naan ga mu joxe,
ndaxte ñu ngi doon naan ca
xeer, wa leen doon gunge, te
xeer woowa Kirist la woon.
5 Teewul ñi ëpp ci ñoom
neexuñu woon Yàlla, ba mu
fàddoon leen ca màndiŋ ma.
6 Mbir yooyu ay misaal
lañu, yu nuy artu, ngir benn
bëgg-bëgg bu bon bañ noo
jiital, na mu leen jiitale
woon.
7 Buleen jaamu ay xërëm,
ni ko ñenn ñi ci ñoom defe
woon. Ndaxte Mbind mi nee
na: «Mbooloo mi dafa toog,
di lekk ak di naan, ba noppi
ñu jóg di mbumbaay.»
8 Bunu njaaloo, ni ko ñenn
ñi ci ñoom defe woon, ba tax
ñaar fukki junni ak ñett ci
ñoom dee ci benn bés.
9 Bunu diiŋat Kirist, ni ko
ñenn ñi ci ñoom defe, ba ay
jaan màtt leen, ñu dee.
10 Buleen xultu, ni ko ñenn
ñi ci ñoom defe woon, ba tax
Malaakam bóomkat bi rey
leen.
11 Mbir yooyu leen daloon
misaal la ci nun, te bind

* **10:1** Ba bànni Israyil nekkee ca màndiŋ ma, Boroom bi moom ci boppam moo leen jiite woon, mel ni niir ci bëccëg bi, ngir gindi leen, su guddee mu doon jumu sawara, ngir niital leen.

nañu ko ngir artu nu, nun
ñiy dund ci jamono jii lépp mat.
12 Kon nag kiy naw sa
doole, ba yaakaar ne taxaw
nga, moytula daanu ci
bàkkaar!
13 Benn nattu dabu leen bu
wuute ak yi dal nit ñépp. Te
sax Yàlla kuy sàmm kóllëre
la, te du nangu nattu bi
wees seen kàttan, waaye cib
nattu dina leen ubbil bunt
bu ngeen mana rëcce, ba
ngeen man koo dékku.

Buleen booloo ak rab yu bon yi

14 Looloo tax, sama soppe
yi, nangeen daw xërëm yi.
15 Maa ngi wax ak yéen ñi
am xel. Kon seetleen li ma
leen wax.
16 Kaas bu yiw bi tax
nuy gërëm Yàlla, ndax du
wone sunu booloo ak deretu
Kirist? Mburu mi nuy
damm, xanaa du dafay wone
sunu booloo ak yaramu
Kirist?
17 Ndegam benn mburu
rekk a am, kon nun ñépp
lu nu baree bare, menn
mbooloo lanu, ndaxte bokk
nanu menn mburu mi.
18 Seetleen ci bànni Israyil.
Ñiy lekk sarax si ñu rendi,
ndax booloowuñu ak Yàlla
ji ñu jagleel sarxalukaay ba?
Ahakay!
19 Li may wax, lu muy
tekki? Ndax yàpp wi ñu
jagleel xërëm yi dafay dara?
Walla xërëm yi dañuy dara?
20 Déedéet! Waaye sarax
yi xërëmkat yi di rendi,
ay rab lañu ko jagleel; ja-
gleeluñu ko Yàlla. Te man
bëgguma, ngeen booloo ak
rab yi.
21 Manuleena naan ci
kaasu Boroom bi, naan ci
kaasu rab yi. Manuleena
sukk ci reerub Boroom bi,
sukk ci reerub rab yi.
22 Walla boog ndax danuy
jéema gillil meru Boroom
bi? Xanaa noo ko ëpp doole?

Na mbëggeel laal seeni jëf, te ngeen wottu seen sañ-sañ

23 Dafa am ñu naan:
«Lépp lanu sañ.» Waaw,
waaye du lépp a baax ci nun.
«Lépp lanu sañ,» waaye it
lépp du yékkati ngëm.
24 Bu kenn seet njariñam
rekk, waaye nay seet
njariñul moroomam.
25 Man ngeena lekk lépp lu
ñuy jaay ca ja ba, bañ cee
boole ay laaj ngir dalal seen
xel.
26 Ndaxte Mbind mi nee
na: «Àddina ak li ci biiram
lépp, Boroom bi moo ko
moom.»
27 Ku xamul Yàlla nag,
bu leen wooyee aw ñam
këram, te ngeen nangoo
dem, lekkleen lépp lu ñu
leen dëj, baña laajte dara
ngir dalal seen xel.
28 Waaye bu leen kenn
nee: «Lii sarax la, bu ñu
jagleel xërëm yi,» suurleen
ko ndax ki leen ko xamal,
ngir xel mu dal.
29 Waxuma sa xel yaw,
waaye xelu keneen laay wax.
Waaye nga ne: «Li ma
saña def, lu tax nit ku xelam
dalul di am dara lu mu ciy
wax?

30 Su ma lekkee dara di
ci sant Yàlla, lu tax ñu may
wax lu ñaaw, fekk sant naa
ci Yàlla?»
31 Kon su ngeen di lekk
walla ngeen di naan, walla
lu ngeen mana def, defleen
lépp ngir màggal Yàlla.
32 Buleen def dara lu
mana fanq ngëmu Yawut
yi walla ñi dul Yawut walla
mbooloom Yàlla.
33 Noonu laay def man ci
sama bopp: damay wuta
neex ñépp ci lépp. Wutuma
lu may jariñ, waaye luy jariñ
ñu bare laay wut, ngir ñu
mucc.

11

1 Royleen ma nag, ni may
roye Kirist.

Li jekk ci góor ak ci jigéen, bu mbooloo miy màggal Yàlla

2 Maa ngi leen di sant ci
li ngeen may fàttaliku ci
lépp, ak ci li ngeen di topp
dénkaane yi ma leen dénk.
3 Waaye nag bëgg naa
ngeen xam lii: Kirist mooy
kilifag bépp góor, góor di kil-
ifag jigéen, te Yàlla di kilifag
Kirist.
4 Kon nag góor guy ñaan
Yàlla, walla muy wax ci
kàddug Yàlla, fekk mu teg
dara ci boppam, day suufeel
Kirist, kilifaam.
5 Waaye bu jigéen
musóoruwul, buy ñaan
walla buy wax ci kàddug
Yàlla, kooku day suufeel
jëkkëram jiy kilifaam,
ndaxte day mel ni jigéen ju
ñu wat.
6 Jigéen ju dul musóoru,
bu yaboo, mu watu. Waaye
su fekkee ne jigéen dafay am
kersa, su wàññee kawaram
walla mu watu, fàww kon
mu musóoru.
7 Góor nag moom warula
teg dara ci boppam, ndaxte
mooy melokaanu Yàlla te
dafay wone ndamu Yàlla.
Jigéen moom dafay wone
ndamu góor.
8 Ndaxte jëlewuñu góor ci
jigéen, waaye jigéen lañu
jële ci góor.
9 Te sàkkuñu góor ngir
jigéen, waaye jigéen lañu
sàkk ngir góor.
10 Looloo tax jigéen wara
teg ci kaw boppam luy
màndargaal kilifteef ga,
ndax malaaka yi.
11 Teewul nag ci sunu
booloo ak Boroom bi, jigéen
a ngi wéeru ci góor, te góor
a ngi wéeru ci jigéen.
12 Ni ñu sàkke jigéen ci
góor, noonu la góor juddoo
ci jigéen, te lépp a ngi jóge
ca Yàlla.
13 Seetleen mbir mii:
ndax jekk na jigéen baña
musóoru, buy ñaan Yàlla?
14 Xanaa du àddina ci bop-
pam dafa leen di won ne
gàcce la ci góor, ngir muy
yar kawar gu bare?
15 Waaye loolu nag ab taar
la ci jigéen. Dañoo jagleel
jigéen kawar gu gudd, muy
muuraay ci moom.
16 Waaye su kenn bëggee
werante ci mbir moomu, na
xam lii: amunu beneen aada
ci njàng mi, du nun walla
mboolooy Yàlla.

Reerub Boroom bi

17 Bi may tollu ci ndigal yi,
manuma leena sant, ndaxte
seeni ndaje loraange lañuy
jur, waaye du njariñ.
18 Ci bu jëkk dégg naa lii:
bu ngeen di daje, am na ci
yéen ñuy féewaloo, te xaw
naa koo gëm.
19 Fàww mu am ay
féewaloo ci seen biir, ngir
ñu mana xàmmi ñi neex
Yàlla ci yéen.
20 Bu ngeen dajee, man-
uleena wax ne reerub Bo-
room bi ngeen di lekk.
21 Ndaxte bu ngeen
dee lekk, ku nekk dafay
gaawantu di lekk reeram, ba
tax ñenn ñaa ngi xiif, fekk
ñeneen di màndi.
22 Xanaa amuleen kër yu
ngeen di lekke ak di naane?
Walla ndax dangeena xeeb
mbooloom Yàlla? Walla
ngeen bëgga rusloo ñi amul
dara? Lu ma leen ci wara
wax nag? Ma gërëm leen ci
loolu? Mukk! Gërëmuma
leen.
23 Li ma jële ci Boroom
bi, moom laa leen jottali:
Boroom bi Yeesu, ci guddi gi
ñu ko woree, dafa jël mburu,
24 sant Yàlla, damm ko ne:
«Lii sama yaram la, wi ma
joxe ngir yéen. Defleen lii,
ngir fàttaliku ma.»
25 Noonu itam bi ñu lekkee
ba noppi, mu jël kaas bi ne
leen: «Kaas bii mooy misaal
kóllëre gu bees, gi Yàlla fas
jaarale ko ci sama deret. De-
fleen lii ngir fàttaliku ma.»
26 Ndaxte saa su ngeen di
lekk mburu mii, walla ngeen
di naan ci kaas bii, yéena ngi
yégle deewu Boroom bi, ba
kera muy ñëw.
27 Kon nag képp ku jekkadi
ni mu lekke ci mburu mi te
naane ni ci kaasu Boroom bi,
tooñ nga yaramu Boroom bi
ak deretam.
28 Na ku nekk seetlu bop-
pam nag, sooga lekk ci
mburu mi te naan ci kaas bi.
29 Ku lekk mburu mi, naan
ci kaas bi, fekk faalewuloo
solos yaramu Kirist wi, sa
lekk ak sa naan dina xëcc
àtteb Yàlla ci sa kaw.
30 Looloo tax ñu bare ci
yéen wopp te ñàkk doole, ba
ñenn ñi faatu.
31 Su nu doon seetlu sunu
bopp ni mu ware, kon àtte
du nu dal.
32 Waaye bu nu Boroom bi
dee àtte, da nuy yar ngir
bañ noo boole ci mbugalu
àddina.
33 Noonu nag bokk yi,
bu ngeen dajee, di lekk
reerub Boroom bi, nangeen
xaarante.
34 Ku xiif, na lekke këram,
ngir baña indi ci yéen àtteb
Yàlla ndax seen ndaje yi.

Yeneen fànn yi ci des nag,
bu ma ñëwee ci yéen, dinaa
ko seet.

12

May yi jóge ci Xelu Yàlla mi

1 Léegi nag bokk yi, ci
li jëm ci mayi Xelum Yàlla,
bëgguma ngeen umple ci
dara.
2 Xam ngeen ne bi ngeen
xamagul woon Yàlla, xërëm
yi manula wax ñoo leen ji-
italoon, di leen wommat.

3 Moo tax ma leen di xa-
mal lii: ku Xelum Yàlla solu
du wax ne: «Yeesu dafa
araam.» Te it kenn manula
wax ne: «Yeesu mooy Bo-
room bi,» su ko ko Xelum
Yàlla waxloowul.
4 Am na fànni may yu
bare yu jóge ci Xelum Yàlla,
waaye menn Xel moomu
moo koy séddale.
5 Am na ay sas yu bare,
waaye benn Boroom bi la.
6 Am na ay fànn yu bare
yu Yàllay feeñale dooleem,
waaye jenn Yàlla ji mooy
jëfe doole yooyu yépp ci
ñépp.
7 Noonu Yàlla jox na ku
nekk fànn gu muy feeñale
Xelam mu Sell mi ngir
njariñul ñépp.
8 Am na ku Yàlla sédde,
jaarale ko ci Xelam, mayu
wax ak xel mu leer, keneen
am mayu xam-xam, te mu
bawoo ci menn Xel mi.
9 Keneen it menn Xel mi
jox ko ngëm, keneen di
wéral ay jàngoro ci kàttanu
Xel moomu,
10 keneen di def ay
kéemaan, am kuy wax ci
kàddug Yàlla, am keneen
kuy rààñnee li jóge ci Xelum
Yàlla ak li jóge ci yeneen xel
yi, keneen it di wax ay xeeti
làkk, ak kuy firi làkk yooyu.
11 Loolu lépp, menn Xel
moomu moo koy def, ku
nekk mu sédd la ci, ni mu ko
soobe.

Wenn yaram ak cér yu bare

12 Noona la ci yaramu nit.
Yaram wenn la, teewul am
na cér yu bare. Waaye céri
yaram yépp, ak li ñuy baree
bare, ñoo bokk, doon wenn
yaram. Te noonu la Kirist
mel.
13 Yàlla sóob na nu ci
menn Xelam mi, ngir nu
doon wenn yaram: nuy
Yawut walla nu dul Yawut,
nuy jaam mbaa gor, nun
ñépp Yàlla may na nu, nu
naan ci menn Xel mi.
14 Yaram du benn cér,
waaye cér yu bare la.
15 Kon bu tànk nee: «Man
duma loxo, kon bokkuma ci
yaram,» du ko teree bokk ci
céri yaram yi.
16 Te bu nopp nee:
«Duma bët, kon bokkuma
ci yaram,» du ko teree bokk
ci céri yaram yi.
17 Bu yaram wépp doon
bët, kon nan lay dégge?
Walla bu yaram wépp doon
nopp, kon nan lay xeeñtoo?
18 Waaye Yàlla dafa riime
céri yaram wi, def bu ci nekk
fa mu ko soobe.
19 Bu lépp doon benn cér,
kon fu yaram di nekk?
20 Cér yi daal bare nañu,
waaye wenn yaram rekk a
am.
21 Bët nag manul ne
loxo: «Soxlawuma la!» Te
bopp it manul ne tànk yi:
«Soxlawuma leen!»
22 Loolu sax manula am,
ndaxte céri yaram, yi gëna
néew doole, ñoo gëna am
njariñ.
23 Te cér yi gëna ñàkk
maana, ñoom lanuy gëna
topptoo. Cér yi ci rafetula
tudd, ñoom lanuy gëna sutu-
raal,
24 fekk yi gëna rafet,
soxlawul nu leen di sutu-

raale noonu. Waaye Yàlla
dafa boole sunu céri yaram
yi, ngir gëna teral cér yi ko
soxla.
25 Noonu yaram du
séddaloo, waaye cér bu ci
nekk dina dimbali yi ci des.
26 Bu sa benn céru yaram
dee metti, yeneen yi ci des
yépp dañuy bokk, yég metit
wi. Te bu dee dangaa fonk
sa benn céru yaram it, ndax
du sa yaram wépp a ciy
bànneexu?
27 Léegi benn yaram
ngeen, muy yaramu Kirist,
te kenn ku nekk ci yéen cér
nga ci.
28 Te Yàlla teg na ci
mbooloom ñi gëm, ku nekk
ak sa may: ci bu jëkk ay
ndawi Kirist, teg ca ñiy
wax ci kàddug Yàlla, teg
ca ñiy jàngle, ñiy def ay
kéemaan, ñi am mayu wéral
ay jàngoro, ñiy dimbalee,
ñiy jiite, ñiy wax ay xeeti
làkk.
29 Ndax ñépp ay ndawi
Kirist lañu? Ndax ñépp
dañuy wax ci kàddug Yàlla?
Ndax ñépp ay jàngle? Ndax
ñépp ay def kéemaan?
30 Ndax ñépp a am mayu
wéral ay jàngoro? Ndax
ñépp ay wax ay làkk? Ndax
ñépp a leen di firi?
31 Waaye fonkleen may yi
gën.

Mbëggeel moo gëna màgg lépp

Léegi nag ma won leen
yoon wu gën lépp.

13

1 Su fekkee ne damay wax
làkki nit ñi ak yu malaaka
yi sax, te boolewuma ci
mbëggeel, duma dara
lu dul ndënd muy riir,
walla jóolóoli buy kandaŋ-
kandaŋi.
2 Su ma yéglee wax ju
tukkee ci Yàlla, ma xam lépp
luy kumpa, ma yor xam-
xam bépp te gëm Yàlla ba
mana randal ay tund, fekk
boolewuma ci mbëggeel,
duma dara.
3 Te it su ma doon sarxe li
ma am lépp, di bàyyi ñu lakk
sama yaram, ba rey ma, su
ma ci boolewul mbëggeel,
du ma jariñ dara.
4 Ku bëgg dafay muñ te
laabiir. Ku bëgg du iñaan,
du kañu, du tiitaru,
5 du def lu jekkadi, du wut
njariñu boppam, du naqari
deret, du ñaaw njort.
6 Du bég ci lu awul yoon,
waaye dina bég ci lépp luy
jollil dëgg.
7 Mbëggeel day baale
lépp, am gëm ci lépp,
yaakaar lépp, muñ lépp.
8 Mbëggeel amul àpp. Ñiy
wax ci kàddug Yàlla dinañu
noppi, ñiy wax ay làkk di-
nañu ko bàyyi, ñiy xamle
xam-xamu Yàlla wàcc.
9 Xam-xam bi nu am des
na, te ni nu jottalee xibaar bi
nu Yàlla dénk des na.
10 Waaye li mat, bu dikkee,
li matul jóge fi.
11 Bi ma dee xale, dama
doon wax ni xale, di dégge
ni xale, di xalaate ni xale.
Waaye bi ma doonee mag,

bàyyi naa lu bokkoon cig
ndaw.
12 Tey jii gis bu lëndëm
lanuy gis, ni takkandeer ci
seetu bu lëndëm; bu ëllëgee
dinanu gis jaxran. Tey jii
sama xam-xam des na; bu
ëllëgee dinaa xam ba mat
sëkk, ni ma Yàlla xame.
13 Léegi nag ñett yii
ñooy sax: ngëm, yaakaar,
mbëggeel; te mbëggeel
moo ci raw.

14

Farluleen ci di jottali kàddug Yàlla

1 Xëntewooleen mbëggeel
te fonk mayi Xelum Yàlla,
rawatina mayu wax ci
kàddug Yàlla,
2 ndaxte kiy wax aw làkk,
waxul ak nit ñi, waaye
Yàlla lay waxal, ndaxte kenn
déggul li muy wax. Dafay
wax ay mbóot ci xelam.
3 Waaye kiy jottali kàddug
Yàlla, nit ñi lay waxal ngir
yékkati seen ngëm, di leen
dénk ak a dëfal.
4 Kiy wax aw làkk dafay
yokk boppam, waaye kiy
wax ci kàddug Yàlla, dafay
yokk ngëmu mbooloo mi.
5 Léegi nag bëgg naa yéen
ñépp, ngeen di wax ay làkk,
waaye li ma gënal mooy
ngeen di wax ci kàddug
Yàlla. Kiy wax ci kàddug
Yàlla moo gën kiy wax ay
làkk, su firiwul li muy wax,
ngir ngëmu mbooloo mi
yokku.
6 Kon nag bokk yi, su ma
ñëwee ci yéen, di wax ay
làkk, lu ma leen di jariñ?
Dara, su ma leen indilul
dëgg gu Yàlla feeñal, walla
xam-xam walla kàddu gu
tukkee ca Yàlla, walla am
njàngle.
7 Noonu la mel itam ci
yëf yi dundul tey riir, ni
toxoro walla xalam. Su li
ci jibe leerul, naka la nit
mana ràññee li mbiibi tox-
oro walla buumi xalam di
wax?
8 Rax-ca-dolli su liit gi jibul
bu leer, kuy mana waajal
xare ba?
9 Noonu itam bu ngeen
génnewul ay wax yu leer
ci seen gémmiñ, nan lañuy
mana xame li ngeen di wax?
Dingeen wax cig neen!
10 Xawma ñaata xeeti làkk
a am ci àddina, te wu ci nekk
am na lu muy tekki.
11 Su ma xamul nag làkk
wi ñu may làkk, doxandéem
laay doon ci ki koy wax, te ki
koy wax it doxandéem la ci
man.
12 Yéen itam, gannaaw
dangeena fonk mayi Xelum
Yàlla, jéemleena ëpple ci liy
yokk ngëmu mbooloo mi.
13 Looloo tax kiy wax aw
làkk, na ñaan ngir mu mana
firi li looluy tekki.
14 Su may ñaan Yàlla ci
aw làkk, sama xol day ñaan,
waaye sama xel amalul kenn
njariñ.
15 Kon nag lu muy indi?
Bu may ñaan, dinaa ànd ak
sama xol, àndaale ak sama
xel. Bu may woy, dinaa
ànd ak sama xol, àndaale ak
sama xel.
16 Walla, boo dee gërëm
Yàlla, ànd ci ak sa xol rekk,
kon ku masula jàng mbir

yooyu, nan la mana waxe:
«Amiin,» ci sa cant Yàlla
googu? Ndaxte xamul li
ngay wax.
17 Dëgg la, dangay sant
Yàlla bu baax, waaye ki ci
des, ngëmam yokkuwul.
18 Maa ngi sant Yàlla ci li
may wax ay làkk, ba raw
leen yéen ñépp.
19 Waaye ci ndajem
mbooloom ñi gëm, wax
juróomi baat yu am njariñ,
ngir jàngal ñi ci des, moo ma
gënal wax fukki junniy baat
ciw làkk.
20 Bokk yi, buleen melati
ni ay xale, ci ni ngeen di
xalaate. Ci lu jëm ci lu bon,
mel-leen ni ay xale, waaye ci
seeni xalaat, mel-leen ni ay
mag.
21 Bind nañu ci téereb
yoon wi:
«Dinaa wax ak mbooloo mii,
jaare ko ci ay nit, ñuy wax
yeneen làkk,
ak ay gémmiñi doxandéem,
waaye ba tey duñu ma
déglu.»
Moom la Boroom bi wax.
22 Ci noonu wax ay làkk,
firnde la ci ñi gëmul, te du
firnde ci ñi gëm. Te it wax ci
kàddug Yàlla, du firnde ci ñi
gëmul, waaye firnde la ci ñi
gëm.
23 Kon nag su fekkee ku
jàngul mbiri Kirist walla ku
gëmul dugg ca mbooloo ma,
fekk ñépp di wax ay làkk,
ndax du wax ne dangeena
dof?
24 Waaye bu ñépp dee wax
ci kàddug Yàlla, te ku gëmul
dugg fa, walla ku jàngul
mbiri Kirist, wax yi ñépp
wax dafay wone bàkkaaram
te àtte ko,
25 ba kumpay xolam feeñ.
Bu ko defee dina dëpp jëëm
ci suuf, di màggal Yàlla te
naan: «Dëgg-dëgg Yàllaa
ngi ci seen biir.»

Seetleen bu baax seen nekkin ci seen ndaje

26 Kon nag bokk yi, lu muy
indi? Bu ngeen dajee, kii am
aw taalif, kii am njàngle, kii
dëgg gu Yàlla feeñal, kii di
wax aw làkk, kee di ko firi.
Na loolu lépp aw ci yoonu
yokk ngëmu mbooloo mi.
27 Su amee kuy wax aw
làkk, na ñaar wax walla gën
gaa bare ñett. Nañu ko
toppante, te kenn di firi.
28 Su amul kuy firi, kooku
di wax aw làkk, na noppi
ci ndajem mbooloo mi. Na
waxanteek Yàlla ci xolam.
29 Ci ñiy wax ci kàddug
Yàlla nag, na ñaar walla ñett
wax, te ñi ci des ràññee li
ñuy wax.
30 Su amee ku toog te Yàlla
feeñal ko dëgg, na ki doon
wax noppi.
31 Yéen ñépp man ngeena
kenn-kennoo wax ci kàddug
Yàlla, ngir ñépp jàng te dégg
li ñu leen di dénk.
32 Ñiy jottali kàddug Yàlla
dañoo moom seen xel,
33 ndaxte Yàlla du Yàllay
lëj-lëj waaye Yàllay jàmm la.
Ci mboolooy gaayi Yàlla
yépp,
34 na jigéen ñi noppi ci
ndaje mi, ndaxte sañuñu faa
wax. Nañu doon jigéen ñu
nangu, ni ko yoon wi tërale.

35 Te su ñu bëggee laaj
dara, nañu ko laaj seen
jëkkër ca kër ga, ndaxte
jigéen di wax ci ndajem
mbooloom ñi gëm, gàcce la.
36 Ndax ci yéen la kàddug
Yàlla sosoo? Walla ndax ci
yéen rekk la agsi?
37 Su kenn xalaatee ne
mooy wax ci kàddug Yàlla,
walla mu xalaat ne Xelum
Yàlla jagleel na may, na
nangu ne lii ma leen bind
ndigalu Boroom bi la.
38 Te su ko xeebee it, ñu
xeeb ko.
39 Kon nag bokk yi, far-
luleen ci di wax ci kàddug
Yàlla, te buleen tere kenn
muy wax ay làkk.
40 Waaye nag, na lépp di
dox ciy teggin te aw yoon.

15

Ci li jëm ci ndekkitel Kirist

1 Léegi nag bokk yi, maa
ngi leen di fàttali xibaaru
jàmm bi ma leen yégal.
Xibaaru jàmm boobu, nangu
ngeen ko te yéena ngi ciy
sax.
2 Ci moom ngeen jaare, ba
mucc, bu ngeen téyee bu
dëgër njàngle mi, ni ma leen
ko yégale. Walla xanaa boog
gëm ngeen ko cig neen?
3 Li ma jotoon, jottali naa
leen ko, te moo jëkk ci
maana yi: Kirist dee na ngir
dindi sunuy bàkkaar, ni ko
Mbind mi tërale,
4 suul nañu ko, mu dekki
ca ñetteelu fan ba, ni ko
Mbind mi tërale.
5 Feeñu na Sefas, teg ca
fukki taalibe ya ak ñaar.
6 Gannaaw ga feeñu na lu
ëpp juróomi téeméeri bokki
taalibe ci benn yoon. Te ñu
bare ci ñoom ñu ngi dund
ba léegi, waaye am na ci ñu
nelaw.
7 Ba noppi feeñu na Saag
ak ndawi Kirist yépp.
8 Man nag la mujja feeñu,
ma mel ni liir bu judduwul
ci jamonoom.
9 Ndaxte maa gëna ñàkk
solo ci ndawi Kirist yi, te yey-
oowuma sax, ñu may wooye
ndaw, man mi doon fitnaal
mbooloom Yàlla.
10 Waaye nag yiwu Yàlla
moo tax ma doon li ma doon,
te yiw, wi mu wone ci man,
du cig neen. Waaye sax
maa gëna liggéey ñi ci des
ñépp: du ci man, waaye
yiwu Yàlla, wiy jëf ci man,
moo tax.
11 Noonu nag muy man
muy ñoom, dénkaane
boobu lanuy yégle, te moom
ngeen gëm.

Nan lañu mana waxe ne,
néew yi duñu dekki?

12 Waaye su nu yéglee ne,
Kirist dekki na, nan la ñenn
ñi ci yéen mana waxe ne,
néew yi duñu dekki?
13 Su fekkee ne ñi dee
duñu dekki, kon Kirist it
dekkiwul.
14 Te su Kirist dekkiwul,
sunu waare day neen, te it
seen ngëm day neen.
15 Rax-ca-dolli gis nañu ne
seedeel nanu Yàlla ay fen,
ndaxte seede nanu ci mbi-
ram ne dekkal na Yeesu, te
fekk dekkalu ko, su néew yi
dul dekki.

16 Su néew yi dul dekki,
Kirist moom it dekkiwul.
17 Te su Kirist dekkiwul,
seen ngëm du am solo, ba tey
yéena ngi ci seeni bàkkaar.
18 Te it ñi dee ba noppi ci
Kirist sànku nañu.
19 Su fekkee ci giiru dund
gii rekk la sunu yaakaar ci
Kirist ame solo, kon noo
gëna mata yërëm ñépp.

20 Waaye léegi Kirist dekki
na, di ku jëkka dekki, ni gub
yi ñu jëkka tànne ci ngóob
mi, jagleel leen Yàlla.
21 Gannaaw ci nit la dee
jaar, dugg àddina, kon it ci
nit la ndekkite jaar.
22 Kon ni ñépp deeye ci
seen bokk ci Aadama, noonu
la ñépp di dundaate ci seen
bokk ci Kirist.
23 Waaye ku nekk ak ayam.
Kirist moo jëkk, mel ni gub
yi ñu jëkka tànne ci ngóob
mi, ba noppi, bu Kirist
délsee, ñi bokk ci moom jël
seen ay.
24 Gannaaw ga, mujug ja-
mono taxaw, te Kirist dina
not gépp kilifa ak bépp saň-
saň ak doole, ba noppi del-
loo nguur gi kiy Yàlla di
Baayam.
25 Ndaxte fàww Kirist ngu-
uru, ba kera Yàlla di daaneel
noonam yépp ciy tànkam.
26 Noon bu mujj, bi mu fiy
jële, mooy dee.
27 Ndaxte Mbind mi nee
na: «Yàlla notal na ko lépp,
mu teg ci tànk.» Waaye
bu Mbind mi nee, «not na
lépp,» wóor na ne moom mi
ko notal lépp, génne na ci
boppam.
28 Léegi bu ñu ko notalee
lépp nag, moom Kirist muy
Doom ji dina delloo kilifteef
gi Yàlla, mi ko notal lépp,
ngir Yàlla nekk buur ci lépp.
29 Su ndekkite amul, kon ñi
ñu sóob ci ndox ngir ñi dee,
lu mu leen di jariñ? Su dekki
amul, kon lu tax ñu leen di
sóob ngir ñi dee?
30 Te nun it lu tax fu nu
tollu nu jaay sunu bakkan?
31 Bokk yi, ni ma damoo ci
yéen ndax Yeesu Kirist, ni la
ma wóore ne bés bu nekk
ma riisu dee.
32 Su fekkee ne ci ni ñu
ko waxe, xeex naa ca dëkku
Efes ak rabi àll, kon ban
njariñ la may amal? Su
néew yi dul woon dekki, am
na lu ci léeb wax:
«Nanu lekk di naan, ndaxte
ëllëg dinanu dee.»
33 Bu leen ko réere mbir:
«Ànd bu bon dina yàq nit ku
baax.»
34 Delloosileen xel yi te bàyyi
bàkkaar, ndaxte am na ci
yéen, ñu umple Yàlla. Kon
war ngeena rus!

Nan la yaramu ñi dekki mel?

35 Waaye dina am kuy
naan: «Nan la néew yi di
dekkee? Wan yaram lañuy
délsee?»
36 Yaa gàtt xel! Li ngay ji,
du jebbi dund gu bees, fi ak
deewul ba noppi.
37 Te li ngay ji du jëmmi
gàncax giy ñëwi, waaye
pepp kese la, maanaam
dugub, walla weneen jiwu.
38 Noonu Yàlla jox ko
jëmm ju ko neex, jiwu wu
nekk ak jëmmam.

39 Jëmmi mbindeef yépp
a wuute: nit ak jëmmam,
mala, picc, jën— yu ci nekk
ak sa jëmmi bopp.
40 Am na itam ay jëmm ca
asamaan ak i jëmm ci suuf.
Leeru jëmm ca asamaan
wuute na ak gi ci suuf.
41 Jant bi, weer wi ak bid-
diiw, lu nekk ak sag leer. Te
it leeru biddiiw bu nekk dina
wuute ak moroomam.
42 Noonu la ndekkitel
néew yi di deme. Bu ñu
suulee néew bi, dañoo ji lu
yàqu. Bu dekkee, du yàqooti
ba abadan.
43 Lu ñàkk solo lañuy suul;
mu dekki ak ndam. Lu néew
doole lañuy suul, mu dekki
ak kàttan.
44 Bu ñu koy suul, yaram
lay doon wu soloo woon ruu.
Bu dekkee, doon yaram wu
soloo ndamu Xelum Yàlla.

Ndegam am na yaram
wu soloo ruu, kon dina
am yaram wu soloo ndamu
Xelum Yàlla.
45 Mbind mi nee na: «Nit
ku jëkk ka, Aadama, doon
na boroom ruu,» waaye
Aadama mu mujj mi doon na
Xel muy joxe dund.

46 Yaram wi soloo ndamu
Xelum Yàlla jiituwul;
yaramu doom Aadama moo
jiitu; yaramu ndam li moo ci
topp.
47 Nit ku jëkk ka pëndu
suuf la woon; ñaareelu nit
ki di Kirist, mi ngi jóge
asamaan.
48 Waa àddina yor nañu
jëmmi nit, ki ñu sàkke
ci suuf; noonu it ñi bokk
ci asamaan dinañu yor
melokaanu ki jóge ci
asamaan.
49 Te ni nu yore
melokaanu ki ñu sàkke ci
suuf, noonu lanuy yoreji
melokaanu ki jóge ca
asamaan.
50 Li may wax nag bokk yi,
moo di ne, sunu yaram wii
manula am wàll ci nguuru
Yàlla, te lu yàqu manula am
wàll ci liy sax abadan.
51 Lii ma leen di xamal,
mbóotu Yàlla la. Dégluleen,
dunu jaar ci dee nun ñépp,
waaye nun ñépp dinanu sop-
piku,
52 ci saa su gàtt, ci xef ak
xippi, bu liit gu mujj gi jibee.
Ndax liit gi dina jib, néew
yi dekki, di dund abadan, te
nun dinanu soppiku.
53 Yaram wu yàqu war na
sol jëmm ja dul yàqooti, te
yaram wiy dee sol dund gu
sax abadan.
54 Bu li yàqu solee
melokaanu li dul yàqu, te
liy dee sol melokaanu liy sax
abadan, kon lii ñu wax ci
Mbind mi mat:
«Yàlla not na dee, ba labal ko
ci ndamam.
55 Céy yaw dee! Ana sa
ndam?
Céy yaw dee! Ana sa daŋar
ji ngay fitte?»
56 Daŋaru dee mooy
bàkkaar, te dooley bàkkaar
mooy Yoon wi.
57 Waaye jërëjëf yaw Yàlla, ji
nu jox ndam li jaarale ko ci
sunu Boroom Yeesu Kirist!
58 Kon nag sama bokk yi
ma sopp, nangeen takku,
sampu ba dëgër, te gëna
sawar ci liggéeyu Boroom bi,

xam ne seen liggéey, bi jëm
ci Boroom bi, du neen.

16

Ci mbirum laajum xaalis mi jëm ci mbooloom Yàlla mi

1 Léegi nag ci li jëm ci
ndimbal, li ñuy sàkkal gaayi
Yàlla yi, defleen li ma tëral
ci mboolooy ñi gëm te nekk
ci diiwaanu Galasi.
2 Bés bu jëkk ci ayu-bés
yi, na ku nekk ber lu mu
àttan, denc ko, ngir saa yu
ma dikkee, ñu bañ di wër di
laaj xaalis.
3 Su ma dikkee, dinaa dénk
seen xaalis ñi ngeen tànn,
yónni leen Yerusalem, boole
ko ak bataaxal.
4 Su aajoo ma demal sama
bopp, kon dinañu ànd ak man.

Ndigal yu mujj yi

5 Gannaaw bu ma jàllee di-
iwaanu Maseduwan, dinaa
ñëw ci yéen, ndaxte fas naa
ko yéenee jàll.
6 Man na am ma yàgg ci
yéen, jombul sax ma lollikoo
fi yéen. Noonu dingeen tax-
awu sama yoon, fu ma mana
jëm.
7 Ndaxte fi mu ne
bëgguma leena gis rekk,
jàll, waaye yaakaar naa ne
dinaa toog ci yéen ab diir,
bu neexee Boroom bi.
8 Ba tey dinaa toog fii
ci dëkku Efes ba màggalu
Pàntakot,
9 ndaxte Yàlla ubbil na ma
bunt, ba mu ne làññ, ngir
may def liggéey bu mana am
muj gu rafet, te noon yu bare
bëgga gàllankoor liggéey bi.
10 Bu leen Timote gane-
see, fexeleen ba bumu am
njàqare ci seen biir, ndaxte
dafay liggéeyal Boroom bi ni
man.
11 Kon bu ko kenn xeeb.
Nangeen taxawu yoonam,
ba mu délsi ci man ci jàmm,
ndaxte maa ngi koy xaar ak
bokk yi.
12 Naka Apolos sunu
mbokk mi nag moom, xiir
naa ko ay yooni yoon, mu
ñëw ci yéen, ànd ak bokk yi.
Waaye fi mu ne dëppoowul
ak coobareem. Dina ñëw saa
su ko manee.
13 Farluleen te dëgër ci
ngëm, di góor-góorlu te am
pastéef.
14 Lépp li ngeen di def,
defleen ko ak mbëggeel.
15 Xam ngeen ne, Este-
fanas ak njabootam ñoo
jëkka nangu xibaaru jàmm
bi ci diiwaanu Akayi, te
ñoo joxe seen bopp, ngir
liggéeyal gaayi Yàlla yi. Kon
nag bokk yi, maa ngi leen di
ñaan,
16 ngeen nangul nit ñu mel
noonu, ñoom ak képp ku
ànd ak ñoom ci liggéey bi.
17 Bi ma Estefanas ak For-
tunatus ak Akaykus seetsee,
bég naa ci lool. Taxawal
nañu leen ci topptoo, bi
ngeen yéene woon ci man te
tële ko.
18 Seral nañu sama xol ak
seen yos itam. Kon fonkleen
nit ñu mel noonu.

Tàggoo

19 Mboolooy ñi gëm te
nekk diiwaanu Asi ñu ngi
leen di nuyu. Akilas ak
Pirsil, ñu ngi leen di nuyu bu

baax ci Boroom bi, ñoom ak
mbooloom ñi gëm tey daje
seen kër.
20 Bokk yépp ñu ngi leen di
nuyu.
Saafoonteleen ak xol bu
laab.
21 Man Pool maa bind
nuyoo bii ci sama loxob
bopp.
22 Képp ku bañ Boroom bi,
yal na ko Yàlla alag. Boroom
bi, ñëwal!
23 Yal na yiwu Boroom bi
Yeesu ànd ak yéen.
24 Bëgg naa leen yéen
ñépp ndax sunu booloo ak
Yeesu Kirist.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA KORENT

1 Man Pool, ndawul Kirist
Yeesu ci coobarey Yàlla,
man ak Timote sunu mbokk,
noo leen di bind, yéen
mbooloom Yàlla mi nekk
dëkku Korent, ak gaayi Yàlla
yu sell, yi nekk ci diiwaanu
Akayi gépp.
2 Yal na leen Yàlla sunu
Baay ak Boroom bi Yeesu
Kirist may yiw ak jàmm.

Yàlla, Boroom lépp luy dëfal xol yi

3 Cant ñeel na Yàlla, Baayu
sunu boroom Yeesu Kirist,
di Baay biy Aji Yërëm tey
Boroom lépp luy dëfal xol yi.
4 Mooy dëfal sunu xol ci
sunu tiis yépp, ngir nun ci
sunu bopp nu mana dëfal
xolu ñépp ñi nekk ci tiis, di
leen sédd ci noflaay, bi Yàlla
def ci sunu xol.
5 Ndaxte ni coonoy Kirist
di baawaane ci nun, noonu it
la Kirist nekke buntu noflaay
bu yaa, biy dëfal sunu xol.
6 Su nuy jaar ci tiis, seen
noflaay a tax ak seen mucc.
Bu dee Yàlla dëfal na sunu
xol, seen noflaay a tax, ngir
ngeen mana dékku naqar yu
mel ni yu nuy am, nun itam.
7 Sunu yaakaar ci seen
mbir dëgër na, xam ne ni
ngeen bokke ak nun naqar,
noonu ngeen di bokke ak
nun noflaayu xol.
8 Ndaxte bokk yi, bëggunu
ngeen umple tiis, wi nu daj
ci diiwaanu Asi. Yen bi di-
isoon na lool ba weesu sunu
kàttan, ba amatunu yaakaar
sax ci dund.
9 Demoon nanu ba defe
ne dogalees na sunug dee.
Loolu amoon na, ngir nu
baña wéer sunu yaakaar ci
sunu bopp, waaye nu wéer
ko ci Yàlla, miy dekkal néew
yi.
10 Moo nu musal ci dee
gu metti googu te dina nu
musalaat. Ci moom lanu
wékk sunu yaakaar ne dina
nu musalati,
11 bu ngeen nu jàpplee di
ci boole seeni ñaan. Noonu
ñu bare dinañu gërëm Yàlla
ci yiw, wi mu nu may te muy
tontul ñaanu ñu bare.

Pool setal na boppam

12 Li nuy tiitaroo moo di
sunu xel day seede ne ci
kanam àddina si, rawatina
sax ci seen kanam, aw
nanu ci tànk yu jub, ànd
ak xol bu laab fa kanam
Yàlla. Jëfewunu ci pexem
nit, waaye ci yiwu Yàlla lanu
jëfe.
13-14 Bindunu leen nag le-
neen lu dul li ngeen jàng
te xam ko. Fi mu ne seen
xam-xam ci nun matagul,
waaye yaakaar naa ne bu
matee, dingeen mana tiitaru
ci nun, ni nu koy defe ci
yéen, bu bésu Boroom bi
Yeesu ñëwee.
15 Kon ni ma ame woon
kóolute googu, naroon naa
jëkka jaar ci yéen, ngir
ganesi leen ñaari yoon.

16 Bëggoon naa jaar
ci yéen, dem diiwaanu
Maseduwan, te bu ma jógee
Maseduwan, dikkaat ci
yéen, ngir ngeen waajal
sama tukki ca Yude.
17 Ba may mébét loolu nag,
ndax dama cee boolewul
pastéef? Te ndax samay
yéene yéeney nit kese la, ba
may xel ñaar, naan «waaw»
ak «déet»?
18 Wóor na Yàlla ne li nu
leen di wax, du «waaw» ju
ànd ak «déedéet».
19 Ndaxte Doomu Yàlla
ji, Yeesu Kirist, mi nu
doon yégle ci seen biir,
man ak Silwan ak Timote,
nekkul woon «waaw» ak
«déedéet;» «waawi» Yàlla
la masa nekk.
20 Te lépp lu Yàlla dige
woon fekk na «waawam» ci
moom. Noonu kon ci Kirist
lanuy waxe: «Amiin», ngir
yékkati ndamu Yàlla.
21 Te Yàlla moo nuy
dëgëral ci Kirist, nun ak
yéen, te sol nu Xelam.
22 Moo nu màndargaal ni
ay gaayam, def Xelam ci
sunu xol, muy dawal ci cér,
bi mu nu dencal.
23 Man nag Yàlla seede
na ma, te giñ naa ci sama
bakkan ne yërëm leen rekk
moo tax délseeguma Ko-
rent.
24 Du caageen nag noo
leen bëgga not ci lu jëm ci
seen ngëm, waaye nu ngi
liggéeyandoo ak yéen ngir
seen mbég, ndaxte ci ngëm
ngeen sax.

2

1 Man nag fas yéene naa
lii: duma délsi ci yéen ci
naqar.
2 Ndaxte su ma leen tegee
naqar, kuy seral sama xol
ku dul yéen ñi ma teg aw
naqar?
3 Looloo tax ma binde
noonu, ngir baña agsi, am
naqar ci ñi ma waroona
bégal. Am naa kóolute ci
yéen ñépp ne sama mbég
mooy seen mbég.
4 Ci biir tiis ak xol bu
jeex laa leen bind, samay
bët taa ak ay rongooñ.
Binduma leen ngir teg leen
naqar, waaye ngir ngeen
xam xóotaayu mbëggeel gi
ma am ci yéen.

Pool baal na ki tooñoon

5 Su kenn tegee mo-
roomam naqar, du man la
ko teg, waaye man nanu ne
yéen ñépp la ko teg —matul
may réyal mbir mi.
6 Àtte bi ko mbooloo mi
teg, doy na.
7 Léegi nag baal-leen ko
te dëfal xolam, ngir bañ mu
sóobu ci naqar wu ëpp.
8 Kon maa ngi leen di
ñaan, ngeen feddali seen
mbëggeel ci moom.
9 Nattu leen moo tax ma
bind leen it, ngir seet ba xam
ndax dingeen dégg ndigal ci
lépp.
10 Ku ngeen baal, ma baal
ko itam. Man nag, su ma
baalee —fekk am lu ma wara
baale— yéena tax ma def ko
ci kanam Kirist,
11 ngir Seytaane baña am
bunt bu mu jaar ba nax nu,
ndaxte réerewunu mbir ay
pexeem.

Ndawi Yàlla ci xamle kóllëre gu bees, gi Yàlla fas ak nit

12 Ba ma àggee Torowas nag, ngir yégle fa xibaaru jàmm bi ci Kirist, Boroom bi ubbil na ma ci bunt.
13 Waaye sama xel dalul benn yoon, ndax li ma fa fekkul sama mbokk, Tit. Noonu nag ma tàggu leen, daldi dem diiwaanu Maseduwan.
14 Waaye cant ñeel na Yàlla! Ci sunu booloo ak Kirist, daf nuy yóbbaale saa su nekk ci gawari ndamam, tey jaar ci nun ngir turu Kirist jolli fu nekk, ni xetu latkoloñ di tasaaroo.
15 Ndaxte ci Yàlla, xetu Kirist gu neex lanu, di gilli jëm ci ñiy mucc ak ñiy sànku;
16 ci ñu mujj ñii, xet gu sedd lanu, guy jëme ci dee; ci ñu jëkk ñi, xetu dund lanu, guy jëme ci dund. Ku mana àttan yen boobu!
17 Nun nag melunu ni ñu bare, ñiy baana-baana ci kàddug Yàlla, waaye ci sunu booloo ak Kirist, nu ngi waare ak xol bu laab fa kanam Yàlla, ni yonenti Yàlla.

3

1 Mbaa du danoo tàmbalee tëgguwaat nag? Mbaa du danoo soxla ni ñenn ñi ay dénkaane yu ñu nuy gërëme, te ñuy bataaxal yu jóge ci yéen walla yu jëm ci yéen?
2 Déedéet, yéenay sunu bataaxal; ci sunu xol lañu ko bind, di bataaxal bu nit ñépp mana xam te jàng ko;
3 ndaxte leer na ne bataaxal bu jóge ci Kirist ngeen, bu mu jaarale ci nun. Bindeesu ko daa, waaye ci Xelum Yàlla miy dund lees ko binde; du ci àlluway doj lañu ko rëdd, waaye ci xolu doom Aadama.
4 Googu kóolute lanu am fa kanam Yàlla ndax Kirist.
5 Du caageen nag ne àttan nanu dara ci sunu man-man, ba nu yaakaar dara ci sunu bopp, waaye sunu kàttan ci Yàlla lay jóge.
6 Moo nu jox kàttan, nu nekk ndaw yuy xamle kóllëre gu bees gi. Kóllëre googu ajuwul ci ay sàrti diine, waaye mi ngi aju ci jëfu Xelum Yàlla. Ndaxte sàrti kese day jëme ci dee, waaye Xelum Yàlla dafay joxe dund.

Ndamu kóllëre gu bees gi

7 Ba ñu bindee arafi sàrt yi ciy àlluway doj, leeraayu ndamu Yàlla nekk fa. Xar kanamu Musaa di leer, ba bànni Israyil duñu ko mana xool, fekk leer ga di wéy. Ndegam sàrti yoon yooyuy jëme ci dee, ñoo ànd ak ndam,
8 rawatina nag ne jëfu Xelum Yàlla dina gëna ànd ak ndam.
9 Su fekkee ne tëralin, wiy teg nit tooñ, àndoon na ak ndam, rawatina ci tëralin wiy àtte nit jub.
10 Ndaxte ndam li amoon keroog suux na ci ndam li ko raw léegi.

11 Te it ndegam li wéy dafa
amoon ndam, astamaak li fi
sax.
12 Kon nag gannaaw
wékku nanu ci yaakaar ju
mel noonu, danuy waare ak
kóolute gu mag.
13 Dunu def ni Musaa, mi
daan muur xar kanamam,
ngir bànni Israyil baña gis
jeexug leer googu saxul.
14 Waaye seen xel dafa
daldi gumba. Ba tey jii sax,
bu ñuy jàng téereb kóllëre
gu jëkk gi, muuraay googu
dafay des; deñul, ndaxte ci
Kirist rekk la mana deñe.
15 Waaw, ba tey jii, su ñuy
jàng yoonu Musaa, seen xol
dafay muuru.
16 Waaye saa su kenn wal-
batikoo ci Boroom bi, muu-
raay gi daldi muriku.
17 Fekk nag Boroom, bi
ñuy wax foofu, moo di
Xelum Yàlla, te fu Xelu Bo-
room bi nekk, foofa yaatu gu
mat am na fa.
18 Nun ñépp nag, danuy
lerxat ndamu Boroom bi ak
xar kanam bu muuruwul,
bay soppiku ci melokaanam,
ànd ak ndam luy yokku te
sax ci dooley Boroom biy
Xelum Yàlla.

4

Xibaaru Kirist leeral na sunu xol yi lëndëmoon

1 Kon nag ndegam Yàlla
ci yërmandeem sas na nu
liggéey boobu, dunu bayliku.
2 Lànk nanoo ànd ci mbir,
yi ñuy nëbb te ñu gàccelu.
Sunuy tànk du yu njublaŋ te
dunu dëngal kàddug Yàlla.
Waaye nu ngi biral dëgg,
di sàkku kóoluteg ñépp fa
kanam Yàlla.
3 Su fekkee ne sax, xibaaru
jàmm bi dafa muuru ci ñenn
ñi, dafa fekk ñoom ñu aw
yoon wu jëm ci sànkute.
4 Ñoom la yàllay jamono
ji gëlëmal seen xel, ngir
ñu baña gis leeru xibaaru
jàmm, biy wone ndamu
Kirist, mi di melokaanu
Yàlla.
5 Ndaxte Yeesu Kirist Bo-
room bi lanuy waare, waaye
waarewunu lu jëm ci sunu
bopp. Nun seeni jaam lanu
ndax Yeesu.
6 Ndaxte Yàlla mi ne: «Na
leer leer ci biir lëndëm,»
moo leer ci sunu xol, ngir
leeral nu ak xam-xamu
ndamu Yàlla, liy feeñ ci xar
kanamu Kirist.

Xibaaru Kirist dafa mel ni alal ju ñu yeb ciy njaq

7 Leer googu ci sunu xol mi
ngi mel ni alal, waaye ñu ngi
ko def ci nun ñi néew doole
niy njaq kese, ngir kàttan gu
ëpp xel gi, bawoo ci Yàlla te
du ci nun.
8 Dañu nuy sonal fu nekk,
waaye kenn tancu nu. Dañu
nuy dugal ci ruq yi, waaye
dinanu ci génn.
9 Dañu nuy fitnaal, waaye
Yàlla du nu wacc mukk. Tër
nañu nu, waaye kenn dog-
galiwu nu.
10 Fu nu tollu noo ngi
gàddu ci sunu yaram dee gi
Yeesu dee woon, ngir dundu
Yeesu moom it feeñ ci sunu
yaram.
11 Bés bu nekk, nun ñiy
dund, ñu ngi nuy jébbal
dee ndax Kirist, ngir dundu

Kirist moom itam feeñ ci
sunu yaram wiy dee.
12 Noonu dee mu ngi jëf ci
nun, dund di jëf ci yéen.
13 Mbind mi nee na:
«Damaa gëm, moo tax ma
wax.» Nun it nag, ndegam
am nanu menn xelu ngëm
moomu, danoo gëm, ba tax
nuy wax.
14 Ndaxte xam nanu ne
Yàlla, mi dekkal Boroom bi
Yeesu, dina nu dekkal nun
itam ak Yeesu, te dina nu
yóbbu ak yéen, taxawal nun
ñépp ci jataayam.
15 Ndaxte lépp li nuy daj,
seen njariñ a tax, ngir yiwu
Yàlla, wiy yokku ci nit
ñu gëna takku, yokkaale
ngërëm lu jëm ci Yàlla, ngir
jollil ndamam.
16 Loolu moo tax sunu
yaakaar du tas. Bu fek-
kee sax sunu yaram day
yàqu jëm cig mag, sunu ruu
moom, bés ak bés muy gëna
yeesaat.
17 Ndaxte sunu coono bu
woyof bi dul yàgg, dafa nuy
jural ndam lu bare, ba suul
coono bi, tey sax abadan.
18 Kon diirunu li ñuy gis
waaye li ñu dul gis. Ndaxte
li ñuy gis day wéy, waaye li
ñu dul gis day sax ba fàww.

5

Sunu màkkaan ci wetu Boroom bi

1 Yaram wi nu soloo ci kaw
suuf dafa mel ni ab xayma.
Su daanoo, xam nanu ne
Yàlla jagleel na nu am taax
ci asamaan, mu loxol nit
defarul, di taax muy sax ba
fàww.
2 Fi mu ne nu ngi wonk,
di yàkkamtee féete ak sunu
dëkkukaayu asamaan, sol
ko ni koddaay, xam ne
3 bu nu ko solee, dunu def
yaramu neen.
4 Nun ñi nekk ci xayma
bii, nu ngi wonk ndax
coono. Du caageen ne danoo
bëgga summi sunu yaramu
àddina, waaye danoo bëgga
sol sunu yaramu asamaan,
ngir liy dee sóobu ci biir
dund.
5 Ki nu waajal ngir loolu
moo di Yàlla, moom mi nu
jox Xelam, di dawal ci cér bi
mu nu dencal.
6 Noonu kon nu ngi fees ak
kóolute fu nu tollu; te xam
nanu ne fi ak nu ngi dëkk ci
yaram wii, àggagunu sunu
màkkaan ci wetu Boroom
bi—
7 ndaxte doxewunu ab gis,
waaye ngëm lanuy doxe.
8 Kon fees nanu ak
kóolute, te yéenee jóge ci
dëkkukaayu yaram wii, dem
dëkk ci wetu Boroom bi.
9 Kon nag des fi walla jóge
fi, li nuy faaydaal moo di
neex Boroom bi.
10 Ndaxte nun ñépp fàww
nu teew ci kanam Kirist, mu
àtte nu, ngir ku nekk jot
peyu li mu def ci yaramam,
muy lu baax walla lu bon.

Nanguleena juboo ak Yàlla

11 Gannaaw xam nanu ra-
gal Yàlla nag, nu ngi fexee
gëmloo nit ñi, waaye li
nu nekk leer na Yàlla, te
yaakaar naa ne leer na leen
it, ba ne fàŋŋ.

12 Jéemunoo waxati lu
ngeen nuy nawe, waaye
danu leena bëgga may
yoonu tiitaru ci nun, ba
am lu ngeen tontoo ñooñuy
tiitaroo col gu àndul ak xol.
13 Su fekkee danoo
tàggalikoo ak sunu sago,
ngir Yàlla la. Su nu àndee
ak sunu sago, ngir yéen la.
14 Ndaxte mbëggeelu
Kirist moo nuy jiite, ndax
wóor na nu ne ndegam kenn
rekk a dee ngir ñépp, kon
ñépp a dee.
15 Te dee na ngir ñépp,
ngir ñiy dund dootuñu dund
ngir seen bopp, waaye ngir
ki dee ci seen wàll te dekki.
16 Kon nag gannaaw-si-tey
xoolatunu kenn ci gis-gisu
àddina. Su fekkee mas
nanoo xool Kirist ci gis-gisu
àddina, léegi xooleetunu ko
noonu.
17 Kon bu nit bokkee ci
Kirist, mbindeef mu bees la.
Li jëkk wéy na, lu bees a fi
teew.
18 Te loolu lépp a ngi sosoo
ci Yàlla, mi nu jubale ak
boppam jaare ko ci Yeesu
Kirist, te sas nu nuy waare
juboo googu:
19 maanaam, Yàlla jaar
na ci Kirist, di jubale waa
àddina ak boppam te sëfu
leen seeni tooñ. Kàddug
juboo googu, Yàlla dénk na
nu ko.
20 Ay ndaw lanu, yu Kirist
yónni, te Yàllaa ngi woo nit
ñi jaare ko ci nun. Kon nag
ci turu Kirist, nu ngi leen koy
ñaan: nanguleena juboo ak
Yàlla.
21 Kirist mi masula def
bàkkaar, Yàlla def na ko
bàkkaar ci sunu wàll, ngir
ci sunu bokk ci moom, nu
mana doon njubteg Yàlla.

6

1 Nun nag ñiy liggéeyandoo
ak Yàlla, nu ngi leen di
ñaan: jariñooleen yiw, wi
ngeen jote ci Yàlla, ngir mu
baña neen ci yéen.
2 Ndaxte Yàlla nee na:
«Ca jamono ja mu jekke,
nangu naa sa ñaan;
ci bésu mucc gi laa la wallu.»
Tey jii la jamono ju jekk ji;
tey la bésub mucc gi.

Tiis yi nu daj ci liggéeyal Yàlla

3 Bëggunoo lëmbaaje xelu
kenn ci dara, ngir kenn baña
sikk sunu liggéey.
4 Li nu bëgg moo di rafetal
sunu tur ni jawriñi Yàlla ci
fànn gu nekk; danuy muñ
coono yi, tiis yi, njàqare yi;
5 ñu nuy dóor, di nu tëj
ci kaso, dëkk yi di yëngu
ndax sunu mbir; nuy liggéey
ba sonn, di fanaane xool, di
woor.
6 Nu ngi rafetal sunu yen
ci dund gu sell, ci xam-xam,
muñ ak laabiir, ci Xel mu Sell
mi ak ci mbëggeel gu raxul
njublaŋ,
7 ci kàddug dëgg ak ci
kàttanu Yàlla, nu ngi yor
gànnaayi njubte ci loxol ndi-
joor ak lu càmmoñ.
8 Ñu bàkk nu, jéppi nu,
sant nu, xas nu. Ñu di nu
jiiñ réeral, moona niti dëgg
lanu.
9 Ñuy xeeb sunu tur,
moona tur yi siiw nañu. Nu
mel ni ñu loof, moona nu ngi

dund. Ñu yar nu, teewul nu
rëcc ci dee.
10 Danuy dékku tiis, waaye
di bég fu nu tollu. Nu tu-
murànke, waaye di woomal
ñu bare; amunu dara, fekk
noo moom lépp.
11 Yéen bokki Korent, wax
nanu leen sunu biir ak sunu
biti, di leen ubbil sunu xol.
12 Ubbiku nanu ci yéen,
waaye yéen ubbikuwuleen
ci nun.
13 Maa ngi wax ak yéen ni
samay doom; feyleen nu bor
bi, yéen itam; ubbileen seen
xol!

Bàyyileen bokkaale

14 Buleen likkoo ak ñi
gëmul. Gan àndandoo moo
mana am diggante njubte ak
ndëngte? Gan booloo moo
mana am diggante leer ak
lëndëm?
15 Gan déggoo moo mana
am diggante Kirist ak Beli-
yar? Gan jaxasoo moo mana
am diggante ki gëm ak ki
gëmul?
16 Nan la kër Yàlla mana
mànkoo ak xërëm yi?
Ndaxte nun nooy kër Yàlla
Aji Dund ji, ni ko Yàlla waxe:
«Dinaa dëkk ci seen biir,
tey dox ànd ak ñoom,
ma nekk seen Yàlla,
ñuy samay gaay.»
17 Kon nag Boroom bi nee na:
«Génnleen biir ñooñu te
beru.
Buleen laal dara lu am sobe,
kon dinaa leen teeru.
18 Dinaa nekk baay ci yéen,
ngeen di doom ci man, muy
góor, di jigéen.
Moom la Aji Man ji wax.»

7

1 Ndegam nag jot nanu
ci dige yu mel nii, samay
soppe, nanu sellal sunu bopp
ci bépp sobeb yaram walla
bu xel, dund dund gu sell, ba
mat ci ragal Yàlla.

Mbégu Pool ci ñëwug Tit

2 Yaatal-leen nu ci seen xol.
Tooñunu kenn; lorunu kenn;
naxunu kenn, jël alalam.
3 Teg leen tooñ taxul may
wax lii, ndaxte wax naa ba
noppi ne yéena ngi ci sunu
xol ci dund ak ci dee.
4 Kóolute gi ma am ci yéen
réy na. Tiitar bi may jële
ci yéen réy na. Sama xol
sedd na guyy. Damaa fees ak
mbég ci bépp coono bu nuy
daj!
5 Ba nu àggee diiwaanu
Maseduwan, noppaluwunu,
waaye coono bu ne daj nanu
ko: xeex ci biti, njàqare ci
biir.
6 Waaye Yàlla miy dëfal
xolu ñiy yoggoorlu ndax tiis,
dëfal na sunu xol ci ñëwug
Tit,
7 te du ci ñëwam rekk
sax waaye ci li ngeen dëfal
xolam. Yégal na nu seen
nammeel ci nun, seen réccu
ak seen farlu jëm ci man, ba
sama mbég gën cee yokku.
8 Su fekkee ne sax,
bataaxal bi ma leen
bind dafa leen naqare,
réccootuma ko. Ci lu jëkk
réccu naa ko, ndaxte gis naa
ne bataaxal boobu teg na
leen tiis, doonte sax ci diir
bu néew.
9 Waaye sama xol sedd
na léegi, du ndax seen tiis,
waaye ci li mu tax ngeen

réccu. Tiis wu jóge ci Yàlla
ngeen tegoo, te àndul ak
benn loraange bu bawoo ci
nun.
10 Ndaxte tiis wu jóge ci
Yàlla dina jur réccu guy
jëme ci mucc, te réccu googu
laajul gëstu. Waaye tiisu
àddina day jëme ci dee.
11 Seen tiis wi jóge ci Yàlla,
gisleen nag li mu jur: ndaw
njaxlaf ak lay ak mer ak
ragal ak nammeel ak farlu,
ak bëgga yar ki tooñ! Ci
seen jëf yépp wone ngeen
ne set ngeen wecc ci mbir
moomu.
12 Kon nag su ma leen
bindee, ki tooñ taxul, ki ñu
tooñ it taxul, waaye dama
leena bind, ngir ngeen mana
gis ci kanam Yàlla cawarte,
gi ngeen am ci nun.
13 Te loolu seral na sunu
xol.
Sunu xel dal na, rawati ci
li nu ànd ak Tit ci mbégam,
ci li ngeen seral xolam, yéen
ñépp.
14 Su fekkee ne tiitaru
woon naa ci seen mbir ci
kanam Tit, rusuma ci. Dëgg
rekk lanu leen masa wax;
noonu it la Tit gise ne li nu
leen doon seede lépp, dëgg
la.
15 Te mbëggeelam ci yéen
gën na yokku, buy fàttaliku
ni ngeen ko déggale yéen
ñépp, ci li ngeen ko teeru,
ànd ak ragal ak weg.
16 Bég naa, ndaxte xam
naa ne man naa leena wóolu
ci lu nekk!

8

Mayeleen ak xol yu yéwén

1 Gannaaw loolu bokk yi,
danu leena bëgga xamal
li yiwu Yàlla jur ci biir
mboolooy ñi gëm te nekk ci
diiwaanu Maseduwan.
2 Nattu yi ñu jaar ëmb
nañu coono yu réy; waaye
seen mbég mu tar ak seen
ñàkk gu metti ñoo jur ci
ñoom yéwén gu jéggi dayo.
3 Seede naa ne ñoom ci
seen bopp joxe nañu ba
fa seen man-man yem, ba
weesu ko sax.
4 Sarxu nañu nu lool, ngir
bokk ci ñiy yónnee ndimbal
gaayi Yàlla yi.
5 Te yemuñu sax ci li
nu séentu woon ci ñoom,
waaye dañoo jébbal seen
bopp Boroom bi jëkk, gan-
naaw loolu ñu jébbal nu
seen bopp ci coobarey Yàlla.
6 Looloo tax nag nu sant
Tit, mu ñëw àggale ci yéen,
ni mu tàmbalee woon, seen
jëfu ndimbal.
7 Gannaaw nag wone
ngeen cawarte gu tollu
noonu, ci ngëm, ci wax, ci
xam-xam, ci farlu gu mat,
ak ci seen mbëggeel ci nun,
sawareleen noonu it ci jëfu
ndimbal lii.
8 Du ndigal lu ma leen
di jox, waaye dama leen di
yégal cawarteg ñi ci des,
ngir natt fu seen mbëggeel
tollu.
9 Ndaxte yiwu sunu Bo-
room Yeesu Kirist umpu
leen, ni mu futtee am-amam,
ba ñàkk ngir yéen, ndax
ngeen woomle cig ñàkkam.
10 Kon lii laa xalaat ci lu
baax ci yéen: yéen ñi nga
xam ne tàmbaliwuleena jëf

rekk, waaye yéena jëkka am
yéene jii daaw,
11 yeggaleleen ko léegi.
Noonu li ngeen mottali ci
seen man-man tolloo ak
yéene, ji ngeen amoon ci
seen mébét.
12 Ndaxte joxe, bu àndee
ak yéene, Yàlla dina ko
nangu, di seet li nu am te
baña seet li nu amul.
13 Bëgguma leena teg
soxla, ngir woyofal ñi ci des,
waaye na ñépp tolloole.
14 Tey jii nag man ngeen
sàkk ci li ngeen barele, faj
soxlay ñeneen, ngir ëllëg it
bareleg ñooña faj seen soxla.
Noonu ñépp tolloole.
15 Moom la Mbind mi
tëral ne: «Ki dajale lu bare
ëpplewul dara, te ki dajale
tuuti ñàkkul.»

Li tax ñu yónni Tit ak i àndandoom

16 Cant ñeel na Yàlla,
moom mi def ci xolu Tit
cawarte gu mel ni sunu gos
ci yéen!
17 Bi nu ko laajee, mu ñëw
ci yéen, nangu na, te rax-ca-
dolli cawarteem tollu na, ba
nu mana wax ne ci coobarey
boppam la jóge, jëm ci yéen.
18 Yónniwaale nanu ak
moom mbokk, mi am tur
wu rafet ci mboolooy ñi gëm
ñépp ndax li muy waare
xibaaru Kirist.
19 Te sax mbooloo yi ñoo
ko tànn, ngir mu ànd ak
nun, bu nuy yóbbu ndimbal
li ngir ndamu Boroom bi, te
mu firndeel sunu yéene ju
rafet.
20 Def nanu noonu nag,
ndax kenn bañ noo ŋàññ ci
ni nuy topptoo ndimbal lu
yaatu loolu.
21 Danuy fexee def li jub,
du ci kanam Yàlla rekk,
waaye it ci kanam nit ñi.
22 Yónniwaale nanu it
sunu mbokk, mi nu seetlu
cawarteem ay yooni yoon ci
fànn yu bare, te mu gën koo
fésal bii yoon ndax kóolute
gu réy, gi mu am ci yéen.
23 Noonu kon ci lu jëm ci
Tit, sama nawle la ci liggéey,
bi ci seen biir. Ci lu jëm ci
sunu bokk, yi ànd ak moom
nag, ndawi mbooloom ñi
gëm lañu, ñuy wone ndamu
Kirist.
24 Na seen teeru firn-
deel nag seen mbëggeel ci
kanam mboolooy ñi gëm,
te dëggal leen ne noo yey
wóolu leen.

9

1 Ci mbirum ndimbal loolu
jëm ci gaayi Yàlla yi, matul
ma leen di bindaat,
2 ndaxte xam naa seen
yéene ju rafet, te maa ngi ciy
damu ci kanam waa Mase-
duwan, naan leen: «Daaw
fekk na waa Akayi* jekk.»
Te seen cawarte xamb na ñu
bare ci ñoom.
3 Maa ngi yónni nag bokk
yooyu, ngir damu gi nu doon
damu ci yéen ci mbir mii
baña neen, te ngeen jekk, ni
ma ko waxe woon.
4 Danoo bañ rekk waa
Maseduwan, ñiy ànd ak
man, fekk jekkaguleen; te
kon kóolute googu nu am ci

* **9:2** ***waa Akayi:*** Korent mooy péeyu diiwaanu Akayi.

yéen dina nekk sunu gàcce,
waxaalewuma nag seen bos.
5 Moo tax ma xalaat ne li
gën mooy yónni bokk yooyu,
ñu jiitu ma ci yéen, topptoo
mbiri ndimbal lu yaatu loolu
ngeen dige woon. Loolu di
may gu tàlli, te baña nekk
yëfi nay.

Ku ji lu bare, góob lu bare

6 Li am mooy: ku ji tuuti,
góob tuuti; ku ji lu bare,
góob lu bare.
7 Kon na ku nekk joxe,
ni mu ko nase ci xolam,
te bañ cee am réccu walla
sañul-bañ, ndaxte kiy joxe
ak mbég moo neex Boroom
bi.
8 Yàlla man na leena
woomal ci bépp yiwam ba
ci fépp ak ci lépp, ngeen faj
seen soxla yépp te sakkanle
it ngir bépp jëf bu baax.
9 Moom la Mbind mi wax
ne:
«Tabe na, ba may baadoolo
yi;
njubteem day sax ba fàww.»
10 Yàlla miy jox beykat bi
jiwu ak nit ab dund, dina
leen jox jiwu wu ne gàññ, te
sakkanal li seen njub meññ.
11 Noonu dingeen woomle
ci lépp, ba yéwén ci bépp
anam, ba tax ñu bare gërëm
Yàlla ndax li ngeen maye
jaarale ko ci nun.
12 Ndaxte njaamu, gi
ngeen di jaamu, yemul rekk
ci faj soxlay gaayi Yàlla yi,
waaye dina tax it ngërëmu
ñu bare baawaan, jëm ci
Yàlla.
13 Ci li ngeen firndeel seen
mbëggeel ci joxe ndimbal
lii, dinañu màggal Yàlla,
ndaxte wone ngeen ni ngeen
déggale xibaaru jàmm bu
Kirist bi, ak ni ngeen yéwéne
ci seen ndimbal jëme ci
ñoom ak ñépp.
14 Rax-ca-dolli dinañu sant
Yàlla ak xol bu fees ak cofeel
ci yéen ndax yiw wu mag, wi
Yàlla def ci yéen.
15 Jërëjëfati yaw Yàlla
ndax sa may googu weesu
dayo!

10

Pool ñaan na, ñu nangu sañ-sañam

1-2 Ci lu jëm ci samay mbir
nag, maa ngi leen di ñaan
— man Pool, mi ñu ne, ci
seen biir «ragal» laa, bu ma
leen soree, «ñeme»— maa
ngi leen di ñaan ndax woyof
ak lewetaayu Kirist, ngir bu
ma ñëwee, ma baña ànd ak
ñeme gi may dencal ñenn
ñiy xalaat ne gis-gisu nit
lanu topp.
3 Dëgg la ne nit rekk lanu,
waaye dunu xeexe ni nit.
4 Ndaxte gànnaay, yi nuy
xaree, jógewuñu ci nit,
waaye ca Yàlla lañu jóge, te
ànd ak kàttan, ngir daaneel
ay tata. Danuy daaneel
xalaat yi dul dëgg
5 ak bépp tiitar buy
jànkoonteek xam-xamu
Yàlla, te danuy not bépp
xalaat, ba mu déggal Kirist.
6 Te fas yéene nanoo jub-
banti képp ku déggadi, bés
bu seen dégg ndigal matee.
7 Xool-leen mbir mi ne
fàŋŋ. Bu amee ku mu wóor
ne ci Kirist la bokk, na jàpp

it ne su bokkee ci Kirist, nun
itam ci Kirist lanu bokk.
8 Awma lu may rus, su may
damu lu ëpp ci sañ-sañ bi nu
Boroom bi jox, di sañ-sañu
yokk seen ngëm, te du ngir
seen kasara.
9 Ba tey bëgguma ngeen
xalaat ne maa ngi leen di
xëbal ci samay bataaxal.
10 Ndaxte am na ku naan:
«Ay bataaxalam dañoo
ñagas te am doole, waaye
bu teewee dafay ñàkk fulla,
di wax waxi picc.»
11 Kiy wax loolu na xam lii:
ni sunuy kàddu mel ci sunuy
bataaxal, bu nu fa nekkul,
noonu it lanuy mel ci sunuy
jëf, bu nu teewee.

12 Ñemewunoo féetale
walla méngale sunu bopp
ak ñooñu naw seen bopp. Ci
li ñuy sàkk ab natt ngir natt
ak méngale seen bopp ak
seen bopp, ñàkk xel a tax.
13 Nun nag dunu damu ci
lu weesu dayo. Nu ngi damu
ci liggéey bi nu Yàlla sas, ba
may nu, nu agsi ci yéen.
14 Bu sunu sas agsiwul
woon ba ci yéen, kon man
nanoo ne génn nanu sas wi
nu Yàlla sas. Waaye agsi
na ba ci yéen, te indil nanu
leen xibaaru jàmm bi jëm ci
Kirist.
15 Kon nag dunu jéggi dig
yi Yàlla rëdd, bay damu ci
liggéeyu ñeneen. Waaye am
nanu yaakaar ne su seen
ngëm yokkoo, dinanu gëna
màgg ci seen biir, des ba tey
ci dig yi nu Yàlla rëddal.
16 Noonu dinanu mana
yégle xibaaru jàmm bi ci
bérab, yi leen féete gan-
naaw, te baña damu ci li
ñeneen ñi def ci seen sas.
17 Waaye ni ko Mbind mi
waxe: «Kuy damu, na damu
ci Boroom bi.»
18 Ndaxte ki neex Yàlla, du
ki naw boppam, waaye ki
Yàlla gërëm.

11

Pool ak ndawi naaféq yi

1 Céy bu ngeen ma
manoona muñal, ma wax
leen tuuti waxi dof! Waaw,
muñal-leen ma sax.
2 Dama leen di fiire ak
fiiraange gu jóge ca Yàlla,
ndaxte dama leena bëgga
jébbal jenn jëkkër kepp,
muy Kirist, ngeen set ni janq.
3 Waaye ni jaan ja naxe
woon Awa ci pexeem, ragal
naa yéen itam ñu lëmbaaje
ni seen xel, ba ngeen dëddu
xol bu laab, bi ngeen amoon
ci seen diggante ak Kirist.
4 Ndaxte bu kenn ñëwee,
di leen waar ci Yeesu ci lu
juuyoo ak li nu leen yégal,
walla ngeen jot meneen xel
mu wuute ak Xel mi ngeen
jot, walla ngeen nangu be-
neen xibaar bu wuute ak
bi ngeen dégg, dingeen ko
dékku bu baax.
5 Moona foog naa ne
seen ndaw yooyu ngeen
yékkati, ba ñu ëpp ndaw
sax, ëpplewuñu ma dara.
6 Bu ma dul jàmbaari wax
it, néewuma xam-xam, te
won nanu leen ko ci bépp
mbir ak ci bépp fànn.
7 Walla boog ndax dama
leena tooñ ci li ma suufeel
sama bopp ngir yékkati leen,

ba ma leen di yégal xibaaru
jàmm bi te laajuma leen
genn pey?
8 Xanaa kay damaa tooñ
ci li ma dunde alalu ye-
neen mboolooy ñi gëm, ba
futti leen, ngir dimbali leen,
yéen.
9 Te ba ma nekkee ci
yéen te soxla dab ma,
wéeruwuma ci kenn ci
yéen, ndaxte bokk ya jóge
Maseduwan ñoo ma indil
li ma soxla woon. Ci lépp
moytu naa nekk yen ci yéen,
te dinaa ko gëna def.
10 Ni mu wóore ne dëggug
Kirist nekk na ci man, ni la
wóore ne loolii may damoo,
kenn du ko teggi ci diiwaanu
Akayi gépp.
11 Lu tax? Ndax dama
leena bëggul? Yàlla xam na
ne bëgg naa leen!
12 Noonu may doxale nag
dinaa ci sax, ngir ñiy damu,
di wut yoon wu ñu aw ba
yemale seen bopp ak nun,
duñu ko am.
13 Ay ndawi naaféq lañu,
di ay liggéeykat yu njublaŋ
yuy mbubboo turu ndawi
Kirist.
14 Te loolu jaaxalu nu,
ndaxte Seytaane moom
ci boppam day mbubboo
malaakam leer.
15 Kon nag ay ndawam
mbubboo ndawi njub, loolu
du nu jaaxal. Dees na leen
fey seeni jëf.

Nattuy Pool ci matal yónnentam

16 Maa ngi leen koy wax-
aat: bu ma kenn jàpp nib
dof. Walla boog bu ngeen
ma ko jàppee, séddleen ma
céru dof, ngir ma damu
tuuti, man itam.
17 Loolu may wax nag,
waxuma ko ci turu Boroom
bi. Bu ma ñemee damoo nii,
maa ngi wax ni dof.
18 Ndegam ñu bare dañuy
damu ni nit kese, man itam
kon dinaa damu.
19 Yéen boroom xel yi, aka
ngeena mana muñal ñi dof,
20 nde yéena ngi muñ ñi
leen di jaamloo, di lekk seen
alal, di leen nax, di leen
xeeb, di leen talaata!
21 Sunu néew doole mayu
nu, nu dem ba jëfe noonu;
rus naa ci lool de!

Ma wax waxi dof; moona
lépp lu waay ñemee damoo,
ñeme naa ko, man it.
22 Ndax Ebrë lañu? Man it
Ebrë laa. Ndax bànni Israyil
lañu? Man itam ci laa. Ndax
sëti Ibraayma lañu? Man
itam moom laa.
23 Ndax surgay Kirist lañu?
—maa ngi wax waxi ku
tàggoo ak sagoom nag—
maa leen ko gëna doon. Bu
dee ci liggéey, maa leen ci
man. Bu dee ci li ñu nu tëj ci
kaso, maa leen ko gëna miin.
Bu dee ci li ñu nu dóor ay
yar, maa leen ëpple. Leru
naa dee ba tàyyi.
24 Juróomi yoon Yawut yi
dóor nañu ma fanweeri yar
ak juróom ñeent.
25 Ñetti yoon dóorees na
ma ay yet, te mas nañu maa
sànni ay xeer, bëgg maa rey.
Ñetti yoon dugg naa gaal,
mu suux. Mas naa yendu ci
ndox, fanaan ci.

26 Ci sama tukki yu bare
yi daan naa faral di daje ak
musiba ci dex yi, ak musiba
ci sàcc yi, musiba mu jóge
ci sama xeet walla ci ñi dul
Yawut, musiba ci biir dëkk
yi, ci màndiŋ yi, ci géej gi, ci
biir bokki taalibe yu naaféq
yi.
27 Sonn naa, di ñaq, di
fanaane xool, di xiif ak a
mar tey fande, di dékku liw
te rafle,
28 waxaalewuma li ci des
nag: bés bu nekk maa ngi
xalaat mboolooy ñi gëm.
29 Ana ku ci néew doole,
te wàlluma ko? Ana ku ci
bàkkaar, te awma naqar wu
tiis?
30 Su ma damu waree kon,
ci sama néew doole laay
damoo.
31 Yàlla Baayu sunu Bo-
room Yeesu, moom mi màgg
ba fàww, xam na ne du ay
fen ci man.
32 Ba ma nekkee dëkku
Damaas, boroom dëkk ba, di
jawriñu buur ba Aretas, dafa
santaane woon ñuy wottu
dëkk ba, ngir man maa jàpp.
33 Waaye dugalees na ma
ci dàmba, jaarale ma ci
palanteeru miiri dëkk ba,
yoor ma ci suuf. Noonu ma
rëcc ko.

12

Peeñub Pool ak nattu bi ko dal

1 Damu amul njariñ, ba tey
war na ma. Kon ma jàll ci
nettali gis-gisi Boroom bi ak
i peeñu.
2 Xam naa taalibeb Kirist
boo xam ne yékkati nañu
ko ba ca asamaan, si gëna
kawe, booba ak léegi mat na
fukki at ak ñeent. Xawma
ndax ànd na ak jëmmam
walla déet. Yàlla rekk a
xam.
3-4 Xam naa ne, nit kooku
yékkati nañu ko ba fa Yàlla
nekk. Bu dee ci jëmmam
mbaa ci xelam, xawma;
Yàllaa xam. Mu dégg fa baat
yu ñu manula nettali te yu
ñu mayul doom Aadama, mu
ŋaaŋ ko.
5 Dinaa damu ci nit ku mel
noonu. Waaye duma damu
ci sama bopp, lu dul liy wone
sama néew doole.
6 Su ma bëggoona damu,
du doon yëfi dof, ndaxte
dëgg laay wax. Waaye
damay moytoo damu, ngir
kenn baña foog ci man lu
weesu li mu gis, may def, te
muy dégg, ma di ko wax.
7 Te it ngir ma baña
yég sama bopp ndax peeñu
yooyu wees xel, mayees na
mbir dal ma ci sama yaram,
di ma mitital ni dég, muy
malaakam Seytaane mu may
sonal, ngir ma baña yég
sama bopp.
8 Ñaan naa Boroom bi
ñetti yoon ci mbir moomu,
ngir mu teqale ma ak moom.
9 Mu ne ma: «Sama yiw
doy na la; sama kàttan a
ngi mate cig néew doole.»
Kon nag dëgg-dëgg, gën na
maa bég ci damu ndax sama
néew doole, ngir kàttanu
Kirist dëkk ci man.
10 Looloo tax may bég ci
néew doole, yi may wéye
ngir turu Kirist, ciy tiis, ciy
njàqare, mbaa ñu saaga ma,
mbaa ñu fitnaal ma. Ndaxte

bu ma néewee doole, booba laay am kàttan.

Pool bëgg na leen

11 Ci dëgg-dëgg wax naa waxi dof te yéena ma ci dugal, fekk yéen ci seen bopp sax yéena ma waroona sargal, ndaxte su ma dul dara sax, seen ndaw yooyu ngeen naw ëpplewuñu ma dara.

12 Kéemaan yi, jaloore yi ak jëf yu màgg, yiy firndeel ndawul Kirist, feeñ nañu ci seen biir, ma ànd ci ak muñ gu mat.

13 Lan laa defal yeneen mboolooy ñi gëm te defaluma leen ko, xanaa rekk li ma wéeru ci ñoom te wéeruwuma ci yéen? Baalleen ma googu tooñ!

14 Maa ngi leen di waaja ganesi ñetteel bi yoon, te duma wéeru ci yéen. Wutsiwuma seen alal, yéen laa soxla. Ndaxte du gone moo wara yor waajuram, waaye waajur moo wara yor gone yi.

15 Man nag nangu naa joxe li ma am lépp ak xol bu sedd, ba joxe sama bopp sax, ngir dimbali leen. Gannaaw bëgg naa leen nii, xanaa kay seen mbëggeel ci man warula wàññiku?

16 Kon noonu la, nekkuma woon yen ci yéen. Waaye man na am ñu naan, dama leena nax, ba réeral leen ci sama njublaŋ.

17 Ndax damaa lekk seen alal, jaare ko ci kenn ci ñi ma yónni woon?

18 Sant naa Tit, mu ñëw ci yéen, te yebal naa sunu mbokk moomu ak moom. Ndax Tit dafa lekk seen alal? Man ak moom, ndax bokkunu woon xel mu nu yékkati ak tànk yu nuy dox?

19 Xanaa diirub li ngeen di jàng lii, defe ngeen ne nu ngi wut aw lay ci seen kanam. Samay xarit, nu ngi leen di wax ci kanam Yàlla ak ci turu Kirist; te lépp ngir seen njariñ la.

20 Ragal naa, bu ma ñëwee ci yéen, fekk leen nu ma neexul, te yéen it ngeen fekk ma nu leen neexul. Ragal naa fekk ay xuloo ci seen biir, ak ñeetaane, xadar ak diiroo mbagg, xas ak jëw, réy-réylu ak yëngu-yëngu.

21 Ragal naa, bu ma leen ganesiwaatee, Yàlla sama Boroom suufeel ma ci seen biir, ma naqarlu ci ñu bare ñu bàkkaaroon te dëdduwuñu seen yàqute, seen njaaloo ak seen ñaawteef, gi ñu doon def.

13

Artu yu mujj yi

1 Bii mooy ñetteel bi yoon, ma di leen ganesi. «Bépp àtte dina aju ci seedes ñaar walla ñetti nit.»

2 Li ma waxoon ci sama ñaareelu ngan, ci ñi bàkkaaroon bu yàgg ak ñi ci des, maa ngi koy waxaat léegi, bala maa dikkaat: su ma délsee, duma yërëm kenn.

3 Bu fekkee ne dangeena bëgg firnde juy wone ne Kirist mooy wax jaarale ko ci man, dingeen ko am. Digganteem ak yéen du ànd

ak néew doole, waaye dafay
feeñal kàttan ci seen biir.
4 Néewoon na doole, ba
ñu koy daaj ca bant ngir
rey ko, waaye mi ngi dund
ci kàttanu Yàlla. Nun
itam néew nanu doole ci
sunu bokk ci moom, waaye
dinanu dund ak moom
ci kàttanu Yàlla, bu nuy
jëfante ak yéen.
5 Xool-leen seen bopp bu
baax, ba xam ndax ngëm a
ngi ci yéen. Seetluleen seen
bopp. Xanaa xamuleen ne
Yeesoo ngi ci yéen? Walla
boog ngeen gis ne ay naaféq
ngeen.
6 Waaye yaakaar naa ne
dingeen gis ne man nanoo
wone nun, firndeg ngëm.
7 Nu ngi ñaan Yàlla, ngeen
baña def dara lu bon. Wax-
uma ne danoo bëgga wone
noonu sunu firndeg ngëm,
waaye sunu yéene mooy
ngeen jëf lu baax, boo yaboo
sax ñu jiiñ nu ag naaféq.
8 Ndaxte manalunu dara
dëggu Yàlla gi; manunu lu
dul taxawal ko.
9 Bu nu néewee doole,
fekk am ngeen doole, bég
nanu ci. Te sax nu ngi ñaan,
ngeen jublu cig mat.
10 Looloo tax ma leen di
binde nii, bala maa ñëw;
bëgguma leena duma ci sañ-
sañ bi ma Boroom bi jox. Jox
na ma ko, ngir ma yokk seen
ngëm, waaye du ngir seen
kasara.

Tàggtoo

11 Kon nag bokk yi,
bégleen, jublu cig mat, di
déglu soññante bi ma leen
di dénk, am benn xalaat te
dëkk ci jàmm; noonu Yàlla
miy mbëggeel te di Yàllay
jàmm dina ànd ak yéen.
12 Saafoonteleen ak xol bu
laab. Mboolem gaayi Yàlla
yépp ñu ngi leen di nuyu.
13 Yal na yiwu sunu
Boroom Yeesu Kirist, ak
mbëggeelu Yàlla ak booloo,
gi nu am ak Xel mu Sell mi,
ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA GALASI

1 Man Pool, ndawul Yeesu Kirist —nit falu ma ko, te jaarewul it ci nit, mi ngi jaare ci Yeesu Kirist ak Yàlla Baay, bi ko dekkal—
2 man ak bokk yiy ànd ak man yépp, nu ngi leen di bind, yéen mboolooy ñi gëm te dëkk ci diiwaanu Galasi.
3 Na yiw ak jàmm féete ak yéen, jóge ci Yàlla sunu Baay ak Yeesu Kirist Boroom bi,
4 moom mi joxe bakkanam ngir dindi sunuy bàkkaar, te musal nu ci àddina su bon, si nu nekk, dëppook coobarey Yàlla sunu Baay,
5 bi yelloo ndam ba fàww. Amiin.

Benn xibaaru jàmm bi rekk moo am

6 Man de jaaxle naa! Yàlla woo na leen ci boppam jaarale ko ci yiw, wi nu Kirist defal, waaye yéena ngi gaawantu di ko bàyyi, ngir topp beneen xibaar,
7 fekk du xibaaru jàmm bi. Dafa am rekk ci seen biir ay nit ñiy nëxal xel yi te bëgga dàndal xibaaru jàmm bu Kirist.
8 Waaye su fekkee kenn ci nun ñëw, walla malaaka sax mu jóge asamaan, di yégle beneen xibaar bu méngoowul ak bi nu leen yégal, kooku yal na alku!
9 Wax nanu ko, maa ngi koy waxaat: bu leen kenn yégalee beneen xibaar bu dul bi ngeen nangu, kooku yal na alku!
10 Ndax kon nit laay wuta gëmloo, am damay fexee yey Yàlla? Mbaa damay wuta neex nit ñi? Su ma doon wuta neex nit ñi ba tey, kon duma nekkati jaamu Kirist.

Yeesu Kirist moo won Pool xibaaru jàmm bi

11 Bokk yi, maa ngi leen di xamal ne xibaaru jàmm bi ma yégle, jógewul ci nit.
12 Jëlewuma ko ci nit, te kenn jàngalu ma ko, waaye Yeesu Kirist moo ma ko won.
13 Dégg ngeen ni ma doon jëfe, bi ma nekkee ci di-iney Yawut yi, di fitnaal bu metti mbooloom Yàlla, di ko jéema tas.
14 Bokkoon naa ci ñi gëna farlu ci diiney Yawut yi, te sawar it ci sàrti yoon, yi fi samay maam bàyyi, ba raw sama maas, gi ma bokkal askan.
15-16 Waaye Yàlla mi ma tànn lu jiitu sama juddu te woo ma ci boppam ci kaw yiwam, bi mu ko soobee, xamal na ma kan mooy Doomam, ngir ma yégal ñi dul Yawut xibaaru jàmm bi ci mbirum Kirist; booba nag diisoowuma ci ak kenn.
17 Demuma sax Yerusalem seeti ñi ma jëkka nekk ay ndawi Kirist, waaye réewu Arabi laa dem, te gannaaw loolu ma délsiwaat Damaas.

18 Ba ñu ca tegee ñetti at,
ma sooga dem Yerusalem,
ngir xamanteek Sefas, dal fa
moom lu mat ñaari ayu-bés.
19 Waaye gisuma keneen ci
ndaw yi ku dul Saag, doomu
ndeyu Boroom bi.
20 Lii ma leen di bind nag,
Yàllaa may seede ci ne du ay
fen.
21 Bi loolu wéyee dem naa
réewu Siri ak réewu Silisi.
22 Waaye ba tey mboolooy
ñi gëm Kirist ci diiwaanu
Yude xamuñu ma woon.
23 Dañu déggoon ñu naan
rekk ne: «Ki nu daan fitnaal
bu jëkk te daan jéema far
yoonu ngëm wi, léegi mi ngi
koy yégle!»
24 Te ñuy sant Yàlla ci man.

2

Yeneen ndawi Kirist nangu nañu Pool

1 Ba ñu ca tegee fukki at ak
ñeent, ànd naa ak Barnabas,
dellu Yerusalem, yóbbaale
Tit.
2 Dem naa fa, ndaxte
Yàllaa ma fa yebal ci kaw
peeñu. Ba ma demee,
daje naa ak ñi ñu gëna
fonk ca mbooloo ma, ma
wéetoo ak ñoom, won leen
xibaaru jàmm, bi may yégal
ñi dul Yawut, ngir ragal
sama coonob démb mbaa
tey neen.
3 Te Tit mi ma gunge woon
sax de, li mu bokk ci xeetu
Gereg, taxul ñu sonal nu ci
xarafal ko.
4 Fekk na mbir moomu
nekk coow ndax naaféq, yi
yoxoosu ci sunu biir ak
mébét mu bon, ngir seet
yaatu gi nu am ci Yeesu
Kirist, ba fexe noo defaat ay
jaam.
5 Waaye yaatalunu leen
benn yoon, ngir dëggug
xibaaru jàmm bi mana sax ci
yéen.
6 Waaye ñi ñu gëna fonk
—ak lu mana doon seen sag
xooluma ko, ñépp a yem fa
kanam Yàlla— waaye ñooñu
ñu teg njiit boog, bi ma dajee
ak ñoom, yokkuñu dara ci
sama sas.
7 Gis nañu ne Yàllaa nu
yebal, muy man di Piy-
eer, ngir nu yégle xibaaru
jàmm bi: ma féetewoo ñi
dul Yawut, Piyeer féetewoo
Yawut yi.
8 Ndaxte ni Yàlla jëfe
ci Piyeer, miy ndawam ci
Yawut yi, noonu it la jëfe ci
man, may ndawam ci ñi dul
Yawut.
9 Saag ak Sefas ak
Yowaana nag, ñi ñu teg
kenuy mbooloo mi, bi ñu
ràññee yen bi ma Yàlla
jagleel ci yiwam, ñu fekksi
nu ci, ba jox nu loxo, man ak
Barnabas, nu liggéey ca ña
dul Yawut, ñoom ñu liggéey
ca Yawut ya.
10 Li ñu doon laaj rekk
moo di, nuy fàttaliku seen
aji néew doole yi, fekk sax
laxasu woon naa ci def ko.

Pool yedd na Sefas ca Ancos

11 Waaye bi Sefas ñëwee
dëkku Ancos, yedd naa ko ci
kanam ñépp, ndaxte li mu
def jaaduwul.
12 Ndaxte laata ndaw yi
Saag yónni di ñëw, da daan

bokk di lekk ak ñi dul Yawut.
Waaye bi ñu agsee, te mu
ragal kureel googu faaydaal
xaraf, mu dellu gannaaw, di
sore ñi dul Yawut.
13 Yeneen Yawut yi it daldi
ànd ak Sefas ci naaféqam,
ba yóbbaale sax Barnabas.

14 Bi ma seetee nag ne
awuñu woon ci dëgg, gi
xibaaru jàmm bi di jàngle,
ma yedd Sefas ci kanam
ñépp ne ko: «Yaw miy
Yawut, gannaaw dëddu nga
aaday Yawut yi, ba dund ni
ku dul Yawut, lu tax nga
bëgga sëf diiney Yawut ci ñi
dul Yawut?»

15 Nun danoo cosaanoo ci
xeetu Yawut, te bokkunu
ci xeet, yi xamul Yàlla tey
bàkkaar.
16 Teewul nu xam ne Yàlla
du àtte kenn ni ku jub ci
kaw sàmm yoon, waaye ci
gëm Yeesu Kirist. Kon nun
itam gëm nanu Kirist Yeesu,
ngir Yàlla àtte nu jub ci kaw
gëm Kirist, te du ci sàmm
yoon. Ndaxte du caageenug
sàmm yoon mooy tax Yàlla
àtte kenn ni ku jub.

17 Waaye ba tey su fek-
kee ne nu ngi wuta jub ci
kaw gëm Kirist, fekk nu ne
fàŋŋ di ay bàkkaarkat, ndax
nag Kirist moo sas bàkkaar?
Mukk!
18 Waaye su ma delloo
di sàmm ndigali yoon, yi
ma bàyyi, dëgg-dëgg dinaa
wone noonu ne moykatu
yoon wi laa.

19 Ci li jëm ci yoonu Musaa,
dee naa, fekk yoon wi ci bop-
pam moo ko waral, ngir ma
mana dund, ba amal njariñ
Yàlla.
20 Daajaale nañu ma ak
Kirist ca bant ba, te noonu
du man may dundati, waaye
Kirist mooy dund ci man.
Dundu mbindeef, gi may
dund nag, maa ngi koy
dund ci gëm Doomu Yàlla ji,
moom mi ma bëgg, ba joxe
bakkanam ngir man.
21 Duma neenal yiwu
Yàlla, ndaxte su sàmm yoon
doon taxa jub fa kanam
Yàlla, kon Kirist dee na cig
neen.

3

Buleen dëddu xibaaru jàmm bi ngir wéeruwaat ci yoon wi

1 Yéen waa Galasi, yéena
ñàkk xel! Ku leen fàbbi,
gannaaw bi ma leen yégalee
ci lu leer ni ñu daaje Yeesu
Kirist ca bant ba?
2 Lenn rekk laa bëgg,
ngeen wax ma ko: ndax
sàmm yoon wee tax, ngeen
jot Xelum Yàlla? Déedéet!
Dangeena dégg xibaaru
jàmm bi te gëm ko.
3 Mbaa du nii ngeen ñàkke
xel, ba tàmbalee ci Xelum
Yàlla, ba noppi yaakaara
mate ci seen jëfi bopp?
4 Mbaa du fitna, yi ngeen
daj yépp, dafa nara neen?
Manuma koo gëm!
5 Bu leen Yàlla di may Xe-
lam, di leen won jalooreem,
ndax li ngeen sàmm yoon
a tax, mu def ko, mbaa li
ngeen dégg xibaaru jàmm bi
te gëm ko?

6 Xool-leen ci Ibraayma;
Mbind mi wax na ne:
«Ibraayma gëm na Yàlla,
te Yàlla jàppe ngëmam ni
njub.»
7 Xamleen boog ne boroom
ngëm yi rekk ñooy doomi
Ibraayma.
8 Mbind mi tëral na lu ji-
itu ne Yàlla dina àtte jub
ñi dul Yawut ci kaw ngëm.
Kon looloo tax mu yégal
Ibraayma lu jiitu xibaaru
jàmm bi ne ko: «Xeeti
àddina yépp dinañu barkeel
ci yaw.»
9 Kon ñi gëm, Yàlla dina
leen barkeel, sukkandikoo
ko ci seen ngëm, ni mu defal
Ibraayma, boroom ngëm.

10 Ñiy wékku ñépp ci jëfi
yoon wi, ñu alku lañu,
ndaxte bind nañu ne: «Képp
ku dul topp lépp lu ndigali
yoon wi santaane, yal na
alku.»
11 Bir na sax ne sàmm
yoon du tax kenn jub fa
kanam Yàlla, ndaxte Mbind
mi tëral na ne: «Ku jub ci
kaw ngëm dinga dund.»

12 Waaye yoon wi laajul
ngëm. Mbind mi nee na:
«Ku manoona matal li yoon
wi wax, kon dinga dund ba
fàww.»
13 Waaye Kirist jot na nu
ci alkànde, ji yoon wi indi;
mu gàddul nu ko, ba far alku
moom ci boppam, ndaxte
Mbind mi nee na: «Képp ku
ñu rey, wékk ko ci bant, alku
nga.»
14 Noonu barke bi Yàlla
dig Ibraayma baawaan na,
ba daj ñi dul Yawut te gëm
Kirist Yeesu, te nu jot ci kaw
ngëm Xel mu Sell, mi Yàlla
dige.

Yoonu Musaa du fecci kóllëre gi Yàlla fas ak Ibraayma

15 Bokk yi, maa ngi misaal
wax ji ci jëfi doom Aadama.
Xam ngeen ne kóllëre gu ñu
fas ba noppi, waruñu koo
fecci, walla ñu ciy rax dara.
16 Léegi nag Yàlla am
na lu mu dig Ibraayma ak
askanam. Mbind mi waxul:
«Ak i sëtam», mu mel ni ñu
bare, waaye kenn la wax:
«Ak sa askan», maanaam
Kirist.
17 Li ma ci bëgga wax
mooy lii: ndegam Yàlla fas
na kóllëreem, yoonu Musaa,
wi feeñ ñeenti téeméeri at
ak fanweer gannaaw ga, du
ko mana fecci, ba tebbi digeb
Yàlla.
18 Ndaxte xéewal, yi Yàllay
dige, bu ñu doon jóge ci
yoon wi, kon ajootuñu ci
dige bi, fekk ci kaw dige la
ko Yàlla maye Ibraayma.
19 Waaw kon yoonu
Musaa, luy njariñam? Dañu
koo wàcceel nit ñi, ngir seen
jàdd yoon ne fàŋŋ. Looloo
doon wàllu yoon wi, ba kera
Sët biy ñëw, moom mi ñu
digoon dige bi. Yoon wi nag,
Yàlla tëral na ko jaare ci ay
malaaka, te am na ku ko
jottali.
20 Waaye aajowul jotta-
likat, su fi kenn rekk teewee,
te Yàlla kenn la.

Bu ngeen bokkee ci Kirist, nekkatuleen ci yoonu Musaa

21 Ndax kon yoonu Musaa
wi dafa juuyoo ak li Yàlla

dige? Mukk! Su amoon yoon
wu nit mana sàmm, ba mu
jural ko dund gu sax, kon
sàmm yoon dina tax nit jub
fa kanam Yàlla.
22 Waaye yoon wi tëj na
ñépp ci dooley bàkkaar, ngir
ñi gëm Yeesu Kirist jot li
Yàlla dige woon ci seen kaw
ngëm.
23 Bi ngëm Yeesu Kirist
feeñagul nag, yoon wi da
noo tëjoon ràpp, ba kera
ngëm di feeñ.
24 Ci noonu la nu yoon wi
doon note, ba Kirist di ñëw,
ngir Yàlla àtte nu jub ci kaw
ngëm.
25 Waaye léegi, bi jamonoy
ngëm ji ñëwee, nekkatunu
ci kilifteefu yoon wi.

Doomi Yàlla ngeen

26 Yéen ñépp doomi Yàlla
ngeen ndax li ngeen bokk ci
Kirist Yeesu ci kaw ngëm.
27 Yéen ñépp, ñi ñu sóob ci
ndox ngir wone seen bokk ci
Kirist, soloo ngeen Kirist.
28 Kon nag amul xàjjale
ci diggante Yawut ak ki dul
Yawut, ci diggante jaam ak
gor, ci diggante góor ak
jigéen. Yéen ñépp benn
ngeen ci seen bokk ci Kirist.
29 Bu ngeen bokkee ci
Kirist, kon bokk ngeen ci
askanu Ibraayma, te jot
ngeen xéewal, yi ko Yàlla
dig.

4

1 Li ma leen di wax, mooy
lii: doom ji wara donni
baayam, fi ak mu ngi cig
ndaw, ak lu ko alal jiy lew
lépp, du wuute dara ak
jaam.
2 Ñi ko yore tey sàmm
alalam ñoo koy yilif, ba
jamono ji ko baayam
àppaloon mat.
3 Nun itam naka noonu,
laata nuy mat, aaday àddina
ñoo nu notoon, ba def nu ni
ay jaam.
4 Waaye bi àpp bi Yàlla
tëraloon matee, yónni na
Doomam, mu juddoo ci
jigéen, ci biir yoonu Musaa,
5 ngir jot ñi yoon wi no-
toon, ndax Yàlla jàpp nu ni
ay doomam.
6 Gannaaw doomi Yàlla
ngeen nag, Yàlla yónni na
Xelu Doomam ci sunu xol,
mu koy wooye nii: «Abba»,
maanaam «Baay.»
7 Noonu dootuloo jaam,
doom nga. Te ndegam doom
nga, Yàlla jagleel na la cér
ci xéewal, yi mu dencal ay
doomam.

Njàqarey Pool ci waa Galasi

8 Bu jëkk, bi ngeen xam-
agul Yàlla, yéena ngi doon
jaamu yeneen yu ñu daan
bokkaaleel Yàlla.
9 Waaye léegi nag bi ngeen
xamee Yàlla, walla boog bi
leen Yàlla xàmmee, nan
ngeen mana def, bay del-
luwaat ca aaday àddina?
Aada yooyee ñàkk doole te
ñàkk njariñ, lu tax ngeen
bëgg, ñu notaat leen?
10 Yéena ngi fonk bés yi,
weer yi, màggal yi ak at yi!
11 Sama xel dalul ci yéen,
ngir ragal sama coono ci
yéen neen.

12 Bokk yi, dama leen di
ñaan, ngeen mel ni man,
ndaxte man itam fekksi
naa leen ci seen xalaat.
Tooñuleen ma.
13 Xam ngeen ne sama
wopp moo taxoon, ma yégal
leen xibaaru jàmm bi.
14 Coono, gi leen sama
wopp tegoon, taxul ngeen
bañ ma, taxul ngeen séexlu
ma. Waaye teeru ngeen
ma, ni bu ngeen doon teeru
malaakam Yàlla walla Yeesu
Kirist.
15 Waaw, fan la seen mbég
jaar? Ndaxte seedeel naa
leen ne su ngeen ko manoon,
kon luqi ngeen seeni bët, jox
ma.
16 Ndax dëgg, gi ma leen
wax, moo tax ngeen def ma
ab noon?
17 Nit ñooñu leen di farle,
seen mébét baaxul. Dañu
leena bëgga tàggale ak nun,
ngir ngeen far ak ñoom.
18 Farle baax na, bu àndee
ak mébét mu baax. Waaye
bu sama jëmm rekk tax
ngeen koy def.
19 Sama doom yi! Yéena
tax may dellu ci metit ni kuy
matu, ba kera jikkoy Kirist di
mat ci yéen.
20 Léegi bëggoon naa
nekk ci seen biir, ngir
mana jubbanti sama kàddu,
ndaxte xamatuma nu may
doxale ak yéen!

Mbirum Ajara ak Saarata

21 Yéen ñi bëgga topp
yoon wi, xanaa xamuleen li
yoonu Musaa wi wax?
22 Mbind mi nee na:
Ibraayma am na ñaari
doom; ki jaam bi jur ak ki
gor si jur.
23 Doomu jaam bi juddu na
ni bépp doom, waaye doom,
ji mu am ak soxnaam, juddu
na ci kaw digeb Yàlla.
24 Loolu nag am na lu
muy misaal. Ñaari jigéen
ñi dañoo bijji ñaari kóllëre.
Benn bi di Ajara, mooy wone
kóllëre, gi Yàlla fasoon ca
tundu Sinayi. Ay jaam lay
jur.
25 Ajara moomu mooy
tundu Sinayi, wi nekk ca
réewu Arabi. Te it mooy
misaalu dëkku Yerusalem,
bi fi nekk tey. Ndaxte moom
ak i doomam yépp ay jaam
lañu.
26 Waaye Yerusalem, ga ca
kaw, mooy gor si. Moom
mooy sunu ndey.
27 Ndaxte Mbind mi nee
na:
«Bégal, yaw jigéen ji dul jur
te masula am doom.
Reeyal te bànneexu,
yaw mi masula xam coonob
mat,
ndaxte jigéen ji ñu faalewul
moo gëna jaboot ki nekk ak
jëkkëram.»
28 Yéen bokk yi, yéenay
doom yi ñu dige woon, niki
Isaaxa.
29 Waaye doom ji juddoo ni
bépp doom, dafa daan sonal
doom ji juddoo ci dooley
Xelum Yàlla. Te loolu mooy
law ba léegi.
30 Lu ci Mbind mi wax
nag? Nee na: «Dàqal
jaam bi ak doomam, ndaxte
doomu jaam bi warula bokk
cér ak doomu gor si ci
ndono.»

31 Kon nag bokk yi, nun
dunu doomi jaam, ay doomi
gor lanu.

5

Buleen delluwaat ci njaam

1 Kirist a nu daggal sunu
buumi njaam, ngir goreel
nu. Kon dëgërleen ci seen
ngor te baña delluwaat ci
njaam.
2 Dégluleen! Man Pool
maa leen koy wax: bu ngeen
itteelee xaraf, kon Kirist
dootu leen jariñ dara.
3 Te maa ngi dellu di wax-
aat ne, képp kuy farataal
xaraf, fàww nga sàmm lépp
lu yoon wi santaane.
4 Yéen ñiy fexee jub fa
kanam Yàlla ci kaw sàmm
yoon, tàggalikoo ngeen ak
Kirist; dëddu ngeen yiwu
Yàlla.
5 Waaye njub, gi nu Yàlla
dencal ëllëg, nu ngi koy
séentu ci kaw ngëm ak ci
ndimbalu Xelum Yàlla.
6 Ndaxte bu nu bokkee ci
Kirist Yeesu, xaraf ak baña
xaraf, dara amu ci solo; li am
solo mooy ngëm, giy jëf ci
mbëggeel.
7 Ni ngeen jógtee woon de
baax na! Waaw, ku leen dog,
ba ngeen baña déggal dëgg?
8 Li ñu leen xiir jógewul ci
Yàlla mi leen woo.
9 Dees na ne: «Tuuti lawiir
day tax tooyalu fariñ bépp
funki.»
10 Waaye teewul Boroom
bi jox na ma kóolute ci yéen.
Biral na ma ne dingeen bokk
ak man xalaat. Léegi nag,
kiy nëxal seen xel, ku mu
mana doon, Yàlla dina ko
mbugal.
11 Man nag bokk yi, bu
ma doon faaydaal xaraf ci
sama waare, kon duñu ma
fitnaale nii; te it li may yégle
ci deewu Kirist ca bant ba
dootul naqari kenn.
12 Ñi farataal xaraf te di
leen dëpp, nañu gëna sore ci
seen réer: bu yaboo sax ñu
dagg seen ngóora, ba dara
du ci des!

Buleen topp seen nafsu, waaye na leen Xelum Yàlla jiite

13 Yéen nag bokk yi,
Yàlla woo na leen, ngeen
nekk i gor. Waaye nag
buleen ci sukkandiku, bay
topp seen nafsu, waaye
dimbaleenteleen ci kaw
mbëggeel.
14 Ndaxte yoon wépp, ndi-
gal lii a ko tënk: «Nanga
bëgg sa moroom, ni nga
bëgge sa bopp.»
15 Waaye moytuleen! Bu
ngeen dee màttante ak a
lekkante, dingeen yàqante.
16 Li ma leen di wax
mooy lii: dundleen ci Xelum
Yàlla, kon dungeen topp
seen nafsu.
17 Ndaxte sunu nafsu
am na ay bëgg-bëgg yu
méngoowul ak yu Xelum
Yàlla. Te Xelum Yàlla itam
am na ay bëgg-bëgg yu
méngoowul ak yu sunu
nafsu. Ñoom ñaar dañoo
juuyoo ci bépp fànn, ba tax
lépp lu ngeen bëggoona def,
dungeen ko man.

18 Waaye bu ngeen toppee
Xelum Yàlla, nekkatuleen ci
kilifteefu yoon wi.
19 Kuy topp sa nafsu, nii
ngay jëfe: njaaloo, xalaat yu
bon, def i ñaawteef ak say
cér,
20 xërëm, luxus, noonoo
ak xuloo, ñeetaane, xadar,
diiroo mbagg, féewaloo ak
xàjjaloo,
21 kiñaan, màndite ak
xawaare ak yeneen yu ni
mel. Léegi nag maa ngi leen
di artu, ni ma ko defe woon:
ñiy jëfe noonu duñu am cér
ci nguuru Yàlla.
22 Waaye li Xelu Yàlla mi
di meññ mooy: mbëggeel,
mbég, jàmm, muñ, laabiir,
mbaax, kóllëre,
23 lewetaay ak maandute.
Yoon wi terewul yu ni mel.
24 Léegi ñi bokk nag ci
Yeesu Kirist, daaj nañu seen
nafsu ca bant ba, wacc ko fa,
moom ak i xemmemam ak i
bëgg-bëggam.
25 Gannaaw nag nu ngi
dund léegi ci Xelum Yàlla,
kon nanu ko topp.
26 Bu nu tiitaru di
dëkkante, di iñaanante.

6

Deeleen dimbaleente

1 Bokk yi, ku ñu fekk muy
def lu Yàlla bëggul, yéen ñi
topp Xelum Yàlla, nangeen
ko jubbanti ak xol bu lewet.
Waaye nanga sàmm sa bopp,
ngir bàkkaar bañ laa fiir,
yaw itam.
2 Jàpplanteleen, noonu
dingeen sàmm yoon wi
Kirist tëral.
3 Ndaxte kuy naagu te fekk
doo dara, dangay nax sa
bopp.
4 Na ku nekk seetlu ni muy
beye sasam. Bu ko defee
dina mana naw boppam, tey
bañ di diirante mbagg ak ñi
ci des.
5 Ndaxte ku ci nekk dan-
gaa wara yenu sab yen.
6 Kiy jàng kàddug Yàlla
war na sédd ki koy jàngal ci
alalam jépp.
7 Bu leen ci dara nax; kenn
du foontoo Yàlla, ndaxte lu
waay ji, moom ngay góob.
8 Ku ji ngir sa nafsu,
dinga góob li sa nafsu meññ,
maanaam ag yàqute. Waaye
ku ji lu soloo ak Xelum Yàlla,
li Xel mi meññ ngay góob,
maanaam dund gu dul jeex.
9 Bunu tàyyi ci def lu baax,
ndaxte bu nu ci sawaree,
bu waxtu wi jotee dinanu
jariñu.
10 Noonu fi ak nu koy man,
nanuy defal ñépp lu baax,
rawatina nag sunu bokk yi
gëm.

Mbindeef mu bees

11 Seetleen araf yu mag yii
ma leen bind ci sama loxob
bopp!
12 Ñiy gistal ci seen yaram,
ñooñoo bëgg ngeen xaraf,
ngir ragala daj fitna ci yégle
deewu Kirist ca bant ba.
13 Kureel gi faaydaal xaraf,
ñoom ci seen bopp sax, duñu
topp yoon wi. Dañoo bëgga
ngeen xaraf, ba ñu mana
bàkku ci seen yaram, yéen.
14 Man ci sama wàllu
bopp, duma bàkku mukk su
dul ci deewu sunu Boroom

Yeesu Kirist, ba ñu ko daajee
ca bant ba. Deeyam moo
tax ma mel ni ku dee ci yëfi
àddina; yëfi àddina dee ci
man.
15 Xaraf ak baña xaraf
dara amu ci solo. Li am
solo mooy nekk mbindeef
mu bees.
16 Ñiy topp ndigal lii nag,
yal na Yàlla wàcce jàmm ak
yërmande ci ñoom, ak ci
Israyilu Yàlla.
17 Léegi nag, bu ma kenn
lëjalati, ndaxte yor naa ci
sama yaram ay leget yuy
màndargaal ne jaamu Yeesu
laa.
18 Bokk yi, yal na yiwu
Yeesu Kirist sunu Boroom
ànd ak seen xel. Amiin.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA EFES

1 Man Pool, ndawul Kirist
Yeesu ci coobarey Yàlla, maa
leen di bind, yéen gaayi
Yàlla yu sell yi te gëm Kirist
Yeesu ci dëkku Efes.
2 Yal na leen Yàlla sunu
Baay ak Boroom bi Yeesu
Kirist may yiw ak jàmm.

3 Cant ñeel na Yàlla Baayu
sunu Boroom Yeesu Kirist,
mi nu sotti ci sunu bokk
ci Kirist lépp luy barkeel ci
baatin te nekk ca bérab yu
kawe ya.
4 Ndaxte ba àddina
sosoogul, tànn na nu ci
Kirist, ngir nu mana teew fa
kanamam, sell te ñàkk sikk.
Ci kaw mbëggeelam*
5 séddoo na nu lu jiitu, def
nu ay doomam jaarale ko ci
Yeesu Kirist, ndaxte looloo
doon yéene ju rafet, ji mu
tëral ci coobareem.
6 Na ndamam jolli ndax
yiw wu réy, wi mu nu sotti
ci Soppeem bi.

7 Moom jot na nu ak dere-
tam ji ñu tuur, maanaam
baal nu sunuy bàkkaar, ci
kaw yiw wu yaatu,
8 wi mu nu baawaanal.
Yàlla sol na nu xel mu mat
ak dégg,
9 ci feeñal nu mbóoti coo-
bareem, dëppook yéeneem
ju rafet, ji mu jaarale ci
Kirist.
10 Mu tëral ne, bu ja-
mono yi wéyee ba lépp mat,
dina dajale lépp ci kilifteefu
Kirist, muy ci kaw, muy ci
suuf.
11 Am nanu cér ci moom
bu nu Yàlla sédd lu jiitu ci
dogalam, moom miy doxal
lépp ci ni mu ko àttee ci
coobareem.
12 Noonu nuy jollil
ndamam, nun ñi jëkka wékk
sunu yaakaar ci Kirist.

13 Yéen itam, bi ngeen
déggee kàddug dëgg gi, di
xibaaru jàmm, bi leen tegtal
yoonu mucc, te ngeen gëm
ko, Yàlla tàmpe na leen ni
ñoñam ak Xel mu Sell, mi
mu dige woon.
14 Te Xel mi mooy dawal gi
nu Yàlla jox ci cér, bi mu nu
dencal, ba kera muy goreel
ñi mu jotal boppam, te ñépp
jollil ndamam.

Pool sant na Yàlla, di ñaanal ñi gëm

15 Bi ma déggee nag seen
ngëm ci Boroom bi Yeesu ak
seen mbëggeel ci gaayi Yàlla
yu sell yépp,
16 duma noppee sant Yàlla,
di leen boole ci samay ñaan.
17 Li may ñaan Yàllay sunu
Boroom Yeesu Kirist, di Baay
bi yelloo ndam, mooy lii:
mu sol leen xel mu xóot, te
xamal leen boppam
18 ci leeral seeni xol.
Noonu dingeen xam
yaakaaru ëllëg, ji leen Yàlla
wooye, di ndam lu xel manta
daj, li nekk ci cér, bi mu
dencal gaayam yu sell yi.

* **1:4** Manees na ko tekki nii it: *ñàkk sikk ci biir mbëggeel. Séddoo na…*

19 Ngeen xam it, ni
kàttanam màgge ba jéggi
dayo, jëm ci nun ñi
gëm, dëppook dooleem ju
ràññiku,
20 ji mu jëfe ci Kirist, ci
li mu ko dekkal, dëël ko ci
ndijooram ca bérab yu kawe
ya,
21 mu tiim lu sore malaaka
yépp, muy kilifa, boroom
sañ-sañ, boroom doole
mbaa buur, te gëna màgg
wépp tur wu ñu mana tudd,
muy tey, muy ëllëg.
22 Yàlla suufeel na lépp
fi kanamam, def ko kilifag
lépp ci mbooloom ñi gëm,
23 miy jëmmam, di matug
Kirist, mi fees mbindeef mu
ne ci fànn gu ne.

2

Ku gëm Kirist dina nekk nit ku bees

1 Yéen itam Yàlla dekkal
na leen, yéen ñi doon ndee
fa kanamam ci seeni moy ak
seeni bàkkaar.
2 Ci biir yooyu ngeen doon
dund démb, topp doxalinu
àddina, tey déggal kilifag
boroom sañ-sañ yi ci jaww
ji, di xel mu bon miy jëf ci
kureelu ñi déggadil Yàlla.
3 Nun it booba àndoon
nanu ak ñoom ca seen dund
ga, di topp sunu bakkan ciy
wut bànneexi yaram ak coo-
barey xel. Noonu ci sunu
bindu nit yeyoo nanu meru
Yàlla, ni ña ca des.
4 Waaye Yàlla mi bare
yërmande, ci kaw mbëggeel
gu réy, gi mu am ci nun,
5 dundalaat na nu ak
Kirist, fekk ndee lanu
woon fa kanamam ci sunuy
bàkkaar— ci kaw yiwu Yàlla
ngeen mucce.
6 Te dekkal na nu ak Kirist
Yeesu, dëël nu ak moom ca
bérab yu kawe ya.
7 Noonu ba fu jamono
yem, dina lañal fi sunu
kanam yiwam wu réy wi xel
manta takk, jaar ci baaxaay
gi mu nu won ci Kirist Yeesu.
8 Ndaxte ci yiwu Yàlla
ngeen mucce ci kaw ngëm,
te loolu jógewul ci yéen,
mayu Yàlla la;
9 du peyu jëf, ba kenn di ci
kañu.
10 Ndaxte jëfu Yàlla lanu;
moo nu bind ci Kirist Yeesu,
ngir nu wéy ci jëf yu rafet,
yi mu nu fàgguloon ca
njàlbéen ga.

Ñi gëm Kirist, benn lañu

11 Kon nag yéen ñi dul
Yawut cib juddu, yéen ñi
xaraful, te ñi xaraf ci seen
yaram ci loxol nit ñoo leen
teg ay yéefar, fàttalikuleen
lii:
12 booba amuleen woon
benn cér ci Kirist, mbaa
benn baat ci kureelu bànni
Israyil. Bokkuleen woon ci
kóllëre, gi Yàlla fas ak ñoom,
te ëmb dige ya. Amuleen
woon benn yaakaar mbaa
benn xam-xamu Yàlla ci
àddina.
13 Waaye léegi ci seen
bokk ci Kirist Yeesu, yéen ñi
sore woon jege ngeen ndax
deretu Kirist ji ñu tuur.
14 Ndaxte mooy sunu
jàmm, moom mi jël Yawut
ak ki dul Yawut, def nu
benn. Ñag bi doxoon sunu

diggante te sosoon sunu dëngoo, moo ko màbb ci li
mu joxe yaramam,
15 far noonu yoonu Musaa,
muy ndigal ya ak dogal ya. Noonu la nu jële, Yawut ak
ki dul Yawut, def nu benn ci
moom, ba nu jàmmoo.
16 Nun ñaar, ñi def benn
jëmm, jubale na nu ak Yàlla
ci dee, gi mu dee ca bant
ba ñu ko daajoon, dindee
noonu sunu tongoonte.
17 Bi mu ko defee mu ñëw,
yégalsi nu xibaaru jàmm fa
kanam Yàlla, yéen ñi sore
woon ak nun ñi jege.
18 Ndaxte nun ñaar ñépp
am nanu bunt ci Yàlla Baay
bi, jaar ci Kirist, ci ndimbalu
menn Xel mu Sell mi.
19 Noonu dootuleen ay
doxandéem mbaa ay gan,
waaye am ngeen baat ci
kureelu gaayi Yàlla yu sell yi,
te waa këram ngeen.
20 Yéena ngi sukkandikoo
ci fondamaa, bi ndawi Kirist
yi ak yonent yi tabax, te
Kirist Yeesu ci boppam di
doju dalil wa.
21 Ci moom la doj yépp
ràbbloo, ba tabax bi jóg,
di màggalukaay bu sell ngir
Boroom bi.
22 Ci seen bokk ci Kirist,
Yàlla boole na leen tabax
yéen itam, ba ngeen nekk
dëkkukaayam, jaar ci Xel
mu Sell mi.

3

Sasu Pool ci xamle xibaaru Kirist ci xeet yi dul Yawut

1 Kon nag maa ngi leen di
ñaanal, man Pool mi ñu tëj
kaso ci turu Kirist ndax sas
wi may bey ci yéen, xeet yi
dul Yawut.
2 Wóor na ma ne dégg
ngeen yenub xamle yiwu
Yàlla, bi mu ma jagleel jëm
ci yéen.
3 Yàlla feeñu na ma, xa-
mal ma mbóoti mbir mi mu
tëral, ni ma leen ko binde ci
kàddu yu néew.
4 Bu ngeen jàngee loolu,
dingeen mana xam bu wér
dégg, gi ma am ci mbóoti
mbiri Kirist.
5 Ci jamono yu weesu,
loolu kumpa la woon ci
doom Aadama, waaye léegi
Yàlla feeñalal na ko ay
ndawam ak yonentam yu
sell yi, jaarale ko ci Xel mu
Sell mi.
6 Mbir mi nii la tëdde:
léegi xeet yi dul Yawut
dañoo bokksi cér ak Yawut
yi, bokk ak ñoom jenn
jëmm, bokk wàll ci xéewal
yi Yàlla dige ci Kirist Yeesu,
te xibaaru jàmm bi xamle
ko.
7 Xamle xibaaru jàmm
boobu nag, Yàlla fal na ma
ci jawriñ ci kaw yiwam, te di
ma dooleel ci kàttanam.
8 May na ma, man mi gëna
tuuti ci gaayi Yàlla yu sell
yi, may xibaar xeeti àddina
barkeel yu xel dajul yi ci
Kirist;
9 te it may sulli melokaanu
mbir mu xóot, mi Yàlla tëral
te doon kumpa njàlbéen ga
ba tey ci moom mi sos lépp.
10 Waaye léegi nee na
fàŋŋ, ngir kilifa yi ak bo-
room sañ-sañ yi ca bérab yu
kawe ya mana xam ni Xelum

Yàlla xóote, jaar ci li ñu gis
ci mbooloom ñi gëm Kirist.
11 Mooy dogal bi sax dàkk,
te Yàlla tëral ko ci Kirist
Yeesu sunu Boroom.
12 Ci turam am nanu
kóolute fa kanam Yàlla, ak
bunt bu yaatu ci moom ci
kaw ngëm.
13 Maa ngi leen di ñaan
nag, ngeen baña yoqi ndax
coono, yi may jële ci bey
sama sas ci yéen, xam ne
coono yooyu ñoo leen di ju-
ral ndam.

Pool ñaanal na ñi gëm, ñu sax ci Kirist

14 Moo tax maa ngi sukk,
jublu ci Yàlla Baay
15 biy cosaanul njaboot
gépp, muy ci kaw, muy ci
suuf.
16 Ma di ko ñaan, mu
may leen, ci kaw ndamam
lu amul kem, Xel mu Sell
mi feddali seen baatin ak
kàttan gu mag,
17 ba Kirist dëkk ci seeni
xol ci kaw ngëm. Te
ngeen sax noonu te sampu ci
mbëggeelu Yàlla,
18 ba jagoo, yéen ak gaayi
Yàlla yu sell yépp, guddaay
ba, yaatuwaay ba, kawe ga
ak xóotaay ba,
19 te xam mbëggeelu
Kirist, gi raw mépp xel.
Noonu dingeen fees dell ak
matug Yàlla.
20 Léegi nag, na ndam li
féete ak Yàlla, mi mana yeg-
gale lépp luy ñaan mbaa
yéene, ba weesu ko fuuf,
dëppook kàttan giy jëf ci
nun;
21 moo yelloo ndamul
mbooloom ñi gëm jamonoy
jamono ba fàww, jaar ci
Kirist Yeesu. Amiin.

4

Mbooloom ñi gëm, jenn jëmm la, ni céri yaram

1 Man mi ñu tëj kaso ngir
Boroom bi nag, maa ngi leen
di dénk, ngeen dund dundin
wu yellook wooteb Yàlla.
2 Ngeen woyof toyy te
lewet, di muñalante tey
baalante ci mbëggeel,
3 te dem ba fu seen kàttan
yem, ngeen likkoo ci jàmm,
bay sàmm booloo gi leen
Xelum Yàlla may.
4 Jenn jëmm moo am,
menn Xel, ak jenn yaakaaru
ëllëg ju wooteb Yàlla ëmb.
5 Benn Boroom it a am,
genn ngëm, ak benn seedeb
ngëm ci li ñu leen sóob ci
ndox.
6 Te jenn Yàllaa am, di
Baayu ñépp, mu tiim ñépp,
fees ñépp te dëkk ci ñépp.
7 Waaye ku nekk ci nun
ak mayam, ni nu ko Kirist
séddalee.
8 Looloo tax Mbind mi ne:
«Yéeg na ba ca fa gëna
kawe,
yóbbaale mbooloom noon
mu bare, mi mu not,
tey séddale nit ñi ay may.»
9 Su nu waxee ne «yéeg na,»
li moo ci génn: daa jëkka
wàcc ba ca bérab ya gëna
suufe.
10 Ki wàccoon moo yéegaat,
ba tiim asamaan yépp, ngir
fees lépp.
11 Moo may ñii di ay
ndawam, ñii ay yonent, ñii
ay taskati xibaaru jàmm

bi, ak ñeneen ñuy sàmm
mbooloom ñi gëm te di ko
jàngal.
12 Maye na leen, ngir ñu
waajal gaayi Yàlla yu sell yi,
ñu mana bey seen sas ci
taxawal mbooloom Kirist, di
jëmmam.
13 Noonu nu mànkoo ci sunu
ngëm ak ci xam Doomu Yàlla
ji, ba kera nuy egg ci nekk nit
ku sotti te taxaw taxawaay
bu dëppook matug Kirist.

14 Noonu dootunu ay gone
yu njànglem nit ku ñëw di
fàbbi ci seeni làqarci ak
seeni pexe, nu mel ni ay gaal
yu duus yi ak ngelaw li di
baaje.
15 Waaye dinanu wax
dëgg, ëmb ko ci mbëggeel,
bay màgg ci fànn gu ne ci
sunu bokk ci Kirist. Mooy
bopp,
16 te jëmm jépp ci moom
lay dunde, di jëmm ju
ràbboo te déggoo ci bépp
tenqo, te cér bu nekk di def
warugaram. Noonu jëmm ji
di yokku ak a màgg ci biir
mbëggeel.

Sunu jikko ju jëkk ak sunu jikkoy tey

17 Maa ngi leen di wax
lii nag, te di ko dëggal ci
kanam Boroom bi: buleen
dundeeti ni xeeti àddina yi,
ci seeni xalaati neen
18 ak seen xel mu lëndëm.
Dañoo génn ci dundu Yàlla,
ndax umple gi ñu am ci
moom, ak li ñu ko tëjal seen
xol.
19 Seen xol dafa dërkiis,
ba ñu bayliku ciy topp seen
nafsu, di sóobu ci bépp sobe
te xér ci.
20 Waaye du dundin
woowu ngeen jàng ci Kirist.
21 Ndax yaakaar naa ne
dégg ngeen Kirist te jàng
ngeen ci moom, ba xam
dëgg gi Yeesu ëmb.
22 Maanaam ngeen yulli
seen jikkoy judduwaale ju
bon ji daan fés ci seeni jëf, di
gëna yées, te ànd ak i bëgg-
bëggam yu di naxi kese.
23 Te ngeen yeeslu ci seen
biir xel,
24 te soloo jikko ju bees, ji
Yàlla sàkk ci njubte lu dëggu
ak sellaay gu dëggu.

Melow dund gu bees

25 Kon nag bàyyileen di
fen, tey wax dëgg kenn ku
nekk ci moroomam, ndax ku
nekk sa genn-wàllu moroom
nga.
26 Ku mer, bu mu jàll aw
kaañ; bu jant bi sowaale
seen mer,
27 ba ngeen may Seytaane
bunt.
28 Ku daan sàcc, na ko
dëddu te jublu ci liggéey
lu baax ci ay loxoom, ngir
mu mana dimbali ñi néew
doole.
29 Bu genn kàddu gu ñaaw
génn ci seen gémmiñ, waaye
su wax yegsee, nangeen wax
lu rafet, ba faj soxlay seeni
moroom, te teg ñi leen di
déglu ci yoonu yiw.
30 Buleen yóbbe tiis Xelu
Yàlla mu Sell, mi leen tàmpe
ngir bésu goreel ba.
31 Dëdduleen lépp luy wex
mbaa tàng bopp, luy mer

mbaa coow, lépp luy xaste
mbaa coxor.
32 Te ngeen baax ci seen
diggante, di laayante biir tey
baalante, ni leen Yàlla baale
ci turu Kirist.

5

1 Yéen nag ñiy goney Yàlla,
yi mu bëgg ci xolam, royleen
ko ci loolu.
2 Ngeen wéer seen dund ci
mbëggeel, mel ni Kirist mi
nu bëgg, ba joxe bakkanam
ngir nun, di sarax su ñu
jébbal Yàlla te neex ko ni
xetu latkoloñ.
3 Waaye naka njaaloo ak
bépp sobe mbaa bëgge,
jéllale naa jëf ji sax, waaye
bu ko làmmiñ tudd, ni mu
jekke ci gaayi Yàlla yu sell
yi.
4 Dawleen it lu jekkadee,
ni wax ju ñaaw mbaa waxi
caaxaan ak kaf yu bon, te
ngeen sax ci sant Yàlla.
5 Na leen wóor ne kenn
ku jikkowoo ndoxaan, sobe
mbaa bëgge, maanaam
bokkaale Yàlla, kooku du am
cér ci nguuru Kirist ak Yàlla.
6 Bu leen kenn nax ci ay
waxi neen, ndaxte jëf yooy-
ooy tax meru Yàlla di wàcc
ci kureelu ñi ko déggadil.
7 Kon nag buleen séq ak
ñoom dara.
8 Lëndëm ngeen woon,
waaye léegi leer ngeen ndax
seen bokk ci Boroom bi.

Dundeleen ni ay goney leer

Dundeleen nag ni ay
goney leer.
9 Leer, mbaax lay meññ,
njub ak dëgg.
10 Dëggal-leen ci seeni jëf
li neex Boroom bi,
11 te daw lépp luy jëfi
lëndëm yu amul njariñ, bay
weer sax ku koy def.
12 Ndaxte waxtaane sax li
ñuy def ci nëbbu, lu ruslu la;
13 waaye leer, lu mu ëmb,
fésal ko.
14 Ndaxte lu jaxasoo ak
leer di leer. Looloo tax ñu
ne:
«Yewwul, yaw mi nelaw,
te jóge ci biir néew yi,
kon Kirist dina ne ràññ ci yaw,
ni leeru jant buy fenk.»
15 Noonu sàmmleen seen
dundin, waxuma ni ñu amul
xel, waaye ni ñu am xel,
16 tey jariñoo jot gi, ndaxte
nu ngi ci jamono ju bon.
17 Buleen ñàkk bopp nag,
waaye xamleen liy coobarey
Boroom bi.
18 Buleen màndi it
ci sàngara, liy ndeyi
ñaawteef, waaye feesleen
ak Xel mu Sell mi;
19 di waxante ci seen biir
ci ay taalifi Sabóor, ciy woy
ak i cant yu tukkee ci Xelum
Yàlla, di woy ak a kañ Bo-
room bi ci seen xol.
20 Gërëmleen Yàlla Baay bi
ci turu Yeesu Kirist Boroom
bi, fu ngeen mana tollu, ci lu
mu mana doon;
21 teg ca nangul sa mo-
room ci biir wegeelu Kirist.

Diggante góor ak sox-naam

22 Naka yéen jigéen
ñi, nangeen nangul seeni
jëkkër, ni su doon Boroom
bi.

23 Ndaxte góor mooy kilifag soxnaam, ni Kirist nekke
kilifag mbooloom ñi gëm,
muy jëmmam ji muy sàmm.
24 Ni mbooloo mi nag ji-
itale Kirist, noonu la jigéen
ji wara jiitale jëkkëram ci
lépp.
25 Yéen nag góor ñi, na
ku nekk bëgg soxnaam, ni
Kirist bëgge mbooloo mi, ba
joxe bakkanam ndax moom,
26 ngir sellal ko ak
kàddoom, ba mu laab ni ku
sangu set.
27 Noonu dina ko jël, mu
mel ni séet bu ñu waajal, di
mbooloom mu soloo ndam,
te gàkkul, rasul, taqul le-
neen, waaye mu sell te amul
sikk.
28 Na góor bëgg soxnaam,
ni mu bëgge boppam. Bëgg
sa soxna, bëgg sa bopp la.
29 Ndaxte kenn masula
bañ sa yaram. Waaye danga
koy dundal, di ko fonk.
Noonu it la Kirist fonke
mbooloo mi;
30 ndaxte noo di céri
jëmmam.
31 Mbind mi nee na:
«Looloo tax góor di teqa-
likook ndeyam ak baayam,
ànd ak soxnaam, ñoom ñaar
doon kenn.»
32 Loolu ëmb na mbóot mu
xóot; man maa ngi wax ci lu
jëm ci Kirist ak mbooloo mi.
33 Waaye li teew, na góor
gu nekk bëgg soxnaam, ni
mu bëgge boppam, te jigéen
ji weg jëkkëram.

6

Diggante waajur yi ak seen njaboot

1 Naka yéen xale yi,
nangeen déggal seeni waa-
jur, ci li ngeen bokk ci
Boroom bi, ndaxte looloo
rafet.
2 «Teralal sa ndey ak sa
baay,» mooy ndigal li jëkka
ëmb dige,
3 maanaa: «ngir nga am
gudd fan gu ànd ak jàmm.»
4 Yéen baay yi it, buleen
bundxataal xale yi, waaye
ngeen yar leen, di leen
yemale ak a yee ci Boroom
bi.

Diggante jaam ak sangam

5 Yéen jaam yi, nangeen
déggal seeni sang yu
àddina, boole ci ragal ak
wegeel, di ko def ak xol bu
laab, ni su doon ngir Kirist.
6 Buleen ko def rekk ci
ngistal, ngir sàkku ngërëmu
nit, waaye ni ay jaami Kirist,
di jëfe coobarey Yàlla ak
seen xol bépp.
7 Beyleen seen sas nag ak
xol bu tàlli, ni su doon ngir
Boroom bi te du nit,
8 xam ne ku def lu baax,
Boroom bi delloo la ko, muy
jaam, muy gor.
9 Yéen it sang yi, jëfeleen
noonu seen diggante ak
seeni jaam, te dëddu gépp
raglu, xam ne yéena bokk
benn Boroom ci asamaan, te
ñépp a yem fi moom.

Xeex ak Seytaane

10 Léegi nag doolewuleen
ci Boroom bi te soloo
kàttanam gu mag gi.
11 Gànnaayooleen yérey
xarey Yàlla yépp, ngir mana
jànkoonte ak pexey Sey-
taane.

12 Ndaxte ndëndu xare jib
na, waxuma sunu diggante
ak nit ñi, waaye ak kilifa yiy
nëxal àddina si, ñuy kilifa
yi ak ay boroom sañ-sañ, di
gaayi Seytaane yi ci bérab yu
kawe yi.
13 Kon nag gànnaayooleen
yérey xarey Yàlla yépp, ba
mana jànkoonte jamono ju
xeex bi taree, not lépp te
taxaw temm.
14 Taxawleen kon temm,
geñoo dëgg te sàngoo njub,
muy seen kiiraayu dënn.
15 Solooleen jàmm, ji
xibaaru jàmm biy joxe, ni
ay dàll ci seeni tànk, ba jekk
ci lépp.
16 Defleen it ngëm, muy
seen pakk, ba mana fél jum
yi leen Seytaane di fitt.
17 Defleen mucc, muy seen
mbaxanam xare, ak kàddug
Yàlla, muy jaasi ji leen Xel
mu Sell mi tëggal.
18 Deeleen ñaan ci xeeti
ñaan yépp ci kàttanu Xel mu
Sell mi, te sax ci ak farlu gu
mat sëkk, di ñaanal gaayi
Yàlla yu sell yi yépp.
19 Te buleen ma ci fàtte,
ngir waxtu wu ma ubbee
sama gémmiñ, ma am lu
ma wax, ba mana xamle ak
fit wu dëgër mbóoti xibaaru
jàmm bi.
20 Ndaw laa ci, lu ñu jéng;
yal na ma Yàlla may fit wu
ma waxe, ni mu ma ware.

Tàggoo

21 Yónnee naa leen Tisig
sama mbokk, mi ma sopp,
te muy jawriñ ju takku ci
liggéeyu Boroom bi, ngir mu
xamal leen lépp li aju ci man
ak li may def.
22 Maa leen ko yónneel
sama bopp, ngir ngeen xam
li nu nekke, te mu dëfal
seeni xol.
23 Yéen bokk yi, yal na leen
Yàlla Baay bi ak Yeesu Kirist
Boroom bi may jàmm ak
mbëggeel gu ànd ak ngëm.
24 Yal na yiwu Yàlla ànd
ak ñépp, ñi bëgg Boroom bi
Yeesu Kirist ak mbëggeel gu
sax.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA FILIB

1 Nun Pool ak Timote, jaami Kirist Yeesu, noo leen di bind, yéen gaayi Yàlla yu sell yépp ci dëkku Filib, yi bokk ci Kirist Yeesu, yéen ak seeni njiit ak ñiy topptoo yëfi mbooloo mi.
2 Na leen Yàlla sunu Baay ak Boroom bi Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

Li leen Pool di ñaanal

3 Yoon wu ma leen di xalaat, maa ngi sant Yàlla sama Boroom;
4 te saa su ma leen di ñaanal yéen yépp, duma noppee bég,
5 ndax seen ànd ak man ci tas xibaaru jàmm bi, ca ndoorte la ba tey.
6 Wóor na ma ne Yàlla mi tàmbali jëf ju baax jii ci yéen, dina ci sax, ba bésu Kirist Yeesu ñëw.
7 Te juumuma ci li ma xalaat loolu ci yéen ñépp, ndaxte def naa leen ci sama xol; ba tax fii ci kaso bi, ci taxawal xibaaru jàmm bi ak lawal ko, yéen ñépp am ngeen wàll ak man ci yiwu Yàlla.
8 Ndaxte Yàllaa seede ne sama xol seey na ci yéen ñépp ci biir cofeelu Kirist Yeesu.
9 Li ma leen di ñaanal nag mooy lii: yal na seen mbëggeel di yokku tey gëna tar, jaar ci xam ak xàmmi gu wér;
10 yal nangeen sax noonu ci li gëna rafet, ngeen am xol bu laab te baña am benn sikk, ba bésu Kirist ñëw;
11 yal na seen xol meññ njub, ba ne gàññ, jaar ci Yeesu Kirist ci ndamul Yàlla ak cantam.

Kàddug Yàlla gaa ngi law, fekk Pool a ngi ci kaso

12 Damaa bëgg, bokk yi, ngeen xam lii: li ma dal taxul xibaaru jàmm bi dellu gannaaw, waaye da koo jëmale kanam.
13 Noonu ñiy wottu buur bi ak ñépp gis nañu bu leer ne turu Kirist rekk a tax ñu jàpp ma.
14 Te it bokk yu bare takk nañu seeni fit ci li ñu gis samay buum, ba tax ñu gëna ñeme ci wax kàddug Yàlla ci lu àndul ak genn tiit.
15-16 Am na ñuy waare ci turu Kirist ci kaw kiñaan ak xëccoo, waaye ñi ci des ci kaw cofeel ak xol bu laab, ndaxte xam nañu ne Yàlla moo ma teg fii, ngir ma taxawal xibaaru jàmm bi.
17 Waaye ñale amuñu xol bu laab, te seen njariñu bopp rekk a tax ñuy yégle turu Kirist, di wuta feddali samay buum ak coono.
18 Lu ci génn nag? Xanaa lii rekk: turu Kirist jolli na ci nii mbaa naa, muy ci naaféq, muy ci dëgg; bég naa ci te dinaa ci bégati.
19 Ndaxte xam naa ne loolu lépp mu ngi jëm ci sama mucc, jaar ci seeni ñaan ak ndimbalu Xelum Yeesu Kirist, mi ma Yàllay yéwénal.

20 Ndaxte sama xënte ak
sama yaakaar mooy ma
baña rus ci lenn, waaye
sama yaram feeñal ndamu
Kirist, ma ànd ci ak kóolute
gu mat, su may dund mbaa
may dee; moom laa daan def
démb, te moom laay def tey.
21 Ndaxte su ma dundee,
Kirist laay noyyee; su ma
deeyee, xéewal lay doon ci
man.
22-23 Su ma Yàlla bàyyee ci
àddina, sas wu am njariñ la
ci man. Am naa xel ñaar,
xawma bi ci gën. Am naa
yéeney jóge fi, fekki Kirist,
te looloo gën fuuf,
24 waaye ma des fi ci
àddina moo gën ci yéen.
25 Loolu wóor na ma; kon
xam naa ne dinaa fi des, di
leen taxawu yéen ñépp, ngir
seen ngëm yokku, ànd ak
mbég.
26 Noonu dinaa délsi ci
yéen, ngir sama taxawaay
gëna lawal seen mbég ci
Kirist Yeesu.
27 Waaye dénk naa leen lii:
na seeni jëf yelloo ak li Kirist
digle ci xibaaru jàmm bi.
Noonu su ma leen seetsee,
mbaa ma dégg seen mbir
rekk, dinaa xam ne yéena
ngi dëgër ci menn xel, bokk
benn xalaat ci bëre luy saxal
dëggu xibaaru jàmm bi,
28 te baña tiit dara ndax
noon, yi leen di xëbal.
Màndarga la muy wone ne
aji sànku lañu, di màndarga
it ne aji mucc ngeen, di mucc
gu jóge ci Yàlla.
29 Ndaxte Yàlla may na
leen, ngeen gëm Kirist, rax-
ca-dolli ngeen sonn ndax tu-
ram,
30 di wéy ci bëre, bi ngeen
gisoon ci man te dégg léegi
sama mbir.

2

Suufeg Kirist ak ndamam

1 Su nu Kirist mayee fit nag
ak mbëggeel guy dëfal sunu
xol, su nu amee cér ci Xel
mu Sell mi, su amee cofeel
ak yërmande ci sunu bokk ci
moom,
2 kon mottalileen sama
mbég, ci bokk benn xalaat
ak genn mbëggeel, benn
bakkan ak menn xel.
3 Buleen def dara ci kaw
wut aw tur walla wonu,
waaye jiital-leen seeni mo-
room cig woyof.
4 Buleen yem ci topp-
too seen bopp rekk, waaye
booleleen ci seeni moroom.
5 Te ngeen soloo xel mi
nekkoon ci Kirist Yeesu:
6 Njàlbéen ga fekk na Kirist
yor melow Yàlla,
waaye aakimoowul tax-
awaayam ci li mu
méngoo ak Yàlla.
7 Waaye daa wàcce boppam,
ba tollook nit ñi,
def boppam surga.
Te bi mu yoree bindu nit,
8 daa suufeel boppam,
di dégg ndigal, ba joxe bop-
pam,
ñu daaj ko sax ci bant.
9 Moo tax Yàlla kaweel ko
lool,
jox ko tur wi tiim yépp,
10 ngir turu Yeesoo tax ñépp
sukk,
ci asamaan, ci kaw suuf, ci
biir suuf;

11 te ñépp bokk genn kàddu
naan: Yeesu Kirist
mooy Boroom bi;
ci màggug Yàlla Baay bi.

Nekkleen ni ay leer ci àddina si

12 Noonu samay soppe,
xam naa ne masuleena jóg
ci dégg ndigal, waxuma sax
bi ma nekkee ak yéen rekk,
waaye rawatina bi ma leen
soree. Kon nag maa ngi leen
di ñaan, ngeen biral seen
mucc ci seeni jëf, te def ko
ci ragal Yàlla gu dëggu.
13 Ndaxte Yàlla ci boppam
mooy jëf ci yéen, ngir ngeen
fonk coobareem te di ko jëfe.
14 Lépp lu ngeen di def
nag, buleen ci boole xultu
mbaa xuloo.
15 Noonu dingeen am xol
bu laab bu àndul ak ŋàññ, di
goney Yàlla yu amul sikk ci
biir jamono ju yàqu te rëb.
Dangeen di leer ci seen biir
ni weer ci àddina si,
16 di jottali kàddug dund
gi. Noonu bu bésu Kirist
ñëwee, dinaa mana bég,
xam ne dawuma lu amul
njariñ te sonnuma cig neen.
17 Bu sama deret waree
tuuru sax, ngir seen ngëm
mat sëkk, ma mel ni naan gu
ñu boole ak sarax su jëm ci
Yàlla, ba tey bég naa ci, te
dinaa ci bégati.
18 Yéen itam nag bégleen,
waaw, fekksileen ma ci
sama mbég.

Timote ak Epafrodit, ñiy jàpple Pool ci liggéey bi

19 Gannaaw loolu, bu
soobee Boroom bi Yeesu,
yaakaar naa ne dinaa leen
yónnee Timote balaa yàgg,
ngir sama xel dal ci xam nan
ngeen def.
20 Ndaxte amu fi kenn gan-
naaw Timote, ku bokk ak
man xalaat te fonk leen bu
wér.
21 Ñi ci des ñépp, seen
bopp lañuy xalaat, waaye du
mbiri Yeesu Kirist.
22 Waaye xam ngeen
takkuteg Timote, ci ni
mu ànde ak man ci tas
xibaaru jàmm bi, ni doom
di taxawoo baayam.
23 Moom laa yaakaara
yónni fi yéen nag, waxtu wu
ma yégee, nu sama mbir di
tëdde.
24 Waaye wóor na ma ne
Boroom bi dina ma may,
man ci sama bopp, ma seetsi
leen balaa yàgg.
25 Ci lu jëm ci sama mbokk
Epafrodit nag, miy sama
nawle ci liggéey bi ak ci xeex
bi, te di seen ndaw ci faj
samay soxla, jàpp naa ne
war naa leen koo delloo.
26 Ndaxte namm na leen
lool, te tiisoo na li ngeen yég
jagadeem.
27 Ci dëgg-dëgg woppoon
na ba xawa dee, waaye Yàlla
yërëm na ko, ba fëgg bop-
pam, rax-ca-dolli siggil na
ma man itam, ngir ma baña
am tiis ci kaw tiis.
28 Noonu delloo naa leen
ko ci lu gaaw, ngir ñëwam
bégal seeni xol, te man itam
sama xol féex.
29 Teeruleen ko teeru bu
rafet nag ngir Boroom bi, te
teral ñi mel ni moom.
30 Ndaxte liggéeyal na
Kirist, ba riisu dee, te gar na
bakkanam ci taxawal leen

ci topptoo, bi ngeen yéene
woon ci man.

3

Njub gu wóor

1 Kon nag samay bokk,
bégleen ci Boroom bi. Duma
sonn mukk ci di leen ko wax,
ndax seen mucc moo ci aju.
2 Moytuleen xaj yi, waaw,
moytuleen ñiy jëfe lu bon,
ñoom ñi seen xarafal weesul
wàññi yaramu nit.
3 Ndaxte nun noo xaraf
tigi, nun ñiy màggal Yàlla ci
Xel mu Sell mi, di damu ci
Kirist Yeesu, te amunu benn
yaakaar ci matug nit.
4 Ba tey manoon naa am
yaakaar ci sama bopp; su nit
doon damu, maa ciy raw.
5 Xarafoon naa ca ayu-bés
ga, bokk ci bànni Israyil ci
giiru Beñamin, di Ebrë ci
deret ak ci meen. Bu dee ci
yoonu Musaa ngeen bëgga
wax, ci tariixab Farisen laa
bokkoon;
6 bu dee it ci mbirum farlu,
daan naa fitnaal mbooloom
ñi gëm Kirist; bu dee ci njub
ci sàmm yoon, awma benn
gàkk.
7 Waaye loolu lépp lu ma
tegoon ay njariñ fa kanam
Yàlla, dëddu naa ko ngir
Kirist.
8 Rax-ca-dolli dëddu naa
lépp ngir xéewali xam Kirist
Yeesu sama Boroom, di xam-
xam bu xóot, ba xel manu
koo takk. Moo tax ñàkk
naa sama lépp, te def ko ni
mbalit, ngir am cér ci Kirist.
9 Na ma Yàlla fekk ci
moom, waxuma ci njub gu
aju ci sàmm yoon, waaye gu
aju ci gëm Kirist, maanaam
njub gi nu Yàlla sol ci kaw
ngëm.
10 Moom laay ittewoo
xam, ak doole ji ànd ak
ndekkiteem, ma bokk ci ay
coonoom, ba fekki ko ci
deeyam,
11 ngir mana séddu ci
ndekkiteem, su ma ko ma-
nee am.

Farlu ci jëm kanam

12 Waxuma ne jagoo naa
ko ba noppi, waxuma it ne
aji mat laa, waaye maa ngi
daw, ngir jot li tax Kirist jël
ma.
13 Bokk yi, gëmuma ne
jot naa ko ba noppi, waaye
lenn lii laay def: fàtte li
ma weesu, jublu ci li féete
kanam,
14 di daw yen muj ga, ngir
jot li ma Yàlla taxa woo, di
cér bi ma Yàlla wooye te
dencal ma ko ci asamaan ci
darajay Kirist Yeesu.
15 Nun ñi mat nag, nanu
xalaat loolu. Su ngeen ci
amee werantey xol, Yàlla
dina leen ko leeralal.
16 Li am daal, fa seen ngëm
tolloo, na fa seen jëf àgg.
17 Kon nag bokk yi, top-
pleen ma te xool ñiy roy ci
li nu tëral diirub sunu ngan
ci yéen.
18 Ndaxte jëfi ñu bare ju-
uyoo na ak dee gi Kirist dee;
loolu wax naa leen ko ba
tàyyi, maa ngi koy waxaat
léegi ak i jooy.
19 Alku lañuy mujje, ñoom
ñiy jaami seen biir, di wonoo
lu ruslu, tey wut yëfi àddina
rekk.

20 Waaye nun waa
asamaan lanu, te noo ngi
xaar Boroom bi Yeesu Kirist
jóge fa, musalsi nu.
21 Noonu dina soppi sunu
yaram wu toroxlu, def ko ni
yaramam wi ànd ak ndam
dëppook kàttanam, gi ko
mana notal mbindeef yépp.

4

1 Kon nag yéen samay
bokk, ñi ma bëgg te namm
leen, di sama mbég ak sama
kaalag ndam, jàppleen bu
dëgër noonu ci Boroom bi,
soppe yi!

Dénkaane yi

2 Ci lu jëm ci Ewodi ak San-
tis, maa ngi leen di ñaan, ñu
bokk benn xalaat ci Boroom
bi.
3 Te yaw sama nawle bu
wér, nanga dimbali jigéen
ñooñu xeexoon ci sama wet
ci tas xibaaru jàmm bi, boole
ci Këlemaŋ ak samay yeneen
nawle, ñoom ñi Yàlla bind
seeni tur ci téereb dund ba.
4 Deeleen bég ci Boroom
bi; maa ngi koy waxati:
bégleen!
5 Na seen lewet leer ñépp.
Boroom bi jege na.
6 Buleen jaaxle ci dara,
waaye ci lépp wéetal-leen
Yàlla, diis ko seeni soxla ci
ñaan gu ànd ak cant.
7 Noonu jàmmu Yàlla, ji
xel manta takk, dina aar
seeni xol ak seeni xalaat ci
darajay Kirist Yeesu.
8 Léegi nag bokk yi, na
seen xalaat jublu ci lii: lu
dëggu, lu jekk, lu jub, lu sell,
lu rafet ak lu faaydawu; su fi
amee lu baax mbaa lu mata
naw, xalaatleen ko.
9 Li ngeen jànge ci man te
nangu ko, li ngeen dégge ci
man te gis ko, jëfeleen ko;
kon Yàllay jàmm dina ànd ak
yéen.

Pool gërëm na leen ci seen ndimbal

10 Sama xol sedd na guyy
ci Boroom bi, ci ni ngeen
yeesale seen ndimbal ci
man. Xam naa ne amoon
ngeen yéene ji, waaye man
gi moo fi nekkul woon.
11 Ba tey soxla taxul ma
waxe nii, ndaxte jàng naa
doylu ci mbir mu ma mana
dab.
12 Miin naa ñàkk, man naa
naataange. Ci fépp ak ci
lépp, Yàlla def na ba sama
xol toj ci suur ak xiif, barele
ak néewle.
13 Man naa lépp ci ndim-
balu Aji Dooleel ji.
14 Waaye teewul taxawu,
bi ngeen ma taxawu ci sama
tiis, jëf ju rafet la.
15 Yéen waa Filib xam
ngeen ne bi ngeen jëkkee
xam xibaaru jàmm bi, te ma
jóge diiwaanu Maseduwan,
benn mbooloo àndul woon
ak man ci mbirum joqleente
ndimbal, mu dul yéen doŋŋ.
16 Ba ma nekkee dëkku
Tesalonig sax, yónnee ngeen
ay yooni yoon, ngir faj
samay soxla.
17 Loolu tekkiwul ne
damay sàkku ay ndimbal ci
yéen, waaye damaa bëgg
rekk seen denc yokku fa
Yàlla.
18 Fi mu ne jot naa li ma
aajowoo lépp, ba maa ngi

ci naataange; li ngeen ma
yónnee ci loxoy Epafrodit
doy na sëkk; ni xetu latkoloñ
la mel ci man, di sarax su
neex Yàlla te mu nangu ko.
19 Te Yàlla sama Boroom,
mi denc ci Kirist Yeesu
xéewal yu dul jeex, dina ci
faj seeni soxla yépp.
20 Yal na Yàlla sunu
Baay yelloo ndam ba fàww.
Amiin.

Tàggoo bi

21 Nuyul-leen ma gaayi
Kirist Yeesu yu sell yépp.
Bokk yi ànd ak man, ñu ngi
leen di nuyu.
22 Te it gaayi Yàlla yu sell
yépp ñu ngi leen di nuyu,
rawatina nag ñi nekk kër
buur bi Sesaar.
23 Yal na yiwu Boroom bi
Yeesu Kirist ànd ak seen xel.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA KOLOS

1 Man Pool, ndawul Kirist
Yeesu ci coobarey Yàlla, man
ak Timote sunu mbokk,
2 noo leen di bind, yéen
gaayi Yàlla yu sell, yi dëkk
Kolos te di ay bokk ci gëm
Kirist. Yal na leen Yàlla sunu
Baay may yiw ak jàmm.

Nu ngi leen di ñaanal ca Yàlla

3 Dunu noppee sant Yàlla,
Baayu sunu Boroom Yeesu
Kirist, saa su nu leen di
ñaanal,
4 ndaxte yég nanu seen
ngëm ci Kirist Yeesu ak
seen mbëggeel ci gaayi Yàlla
yépp.
5 Ngëm googu ak
mbëggeel googu ñu ngi
sosoo ci yaakaaru ëllëg, jiy
cér bi leen Yàlla dencal ca
asamaan. Mas ngeena dégg
yaakaar jooju ci kàddug
dëgg gi, di xibaaru jàmm
bi.
6 Ni xibaaru jàmm bi
wàcce ci yéen, noonu lay
wàcce ci àddina sépp, di
meññ te di law. Te noonu
lay doxale ci yéen, li dale
ci bés, ba ngeen dégge
xibaaru yiwu Yàlla, te xam
dëggam gi mu ëmb;
7 moom ngeen jànge ci
Epafras, miy sunu nawle ci
liggéey bi te nu sopp ko, di
jawriñu Kirist bu takku ngir
seen njariñ.
8 Te moo nu yégal it
mbëggeel, gi Xelu Yàlla mi
sol ci yéen.
9 Looloo tax ci sunu wàllu
bopp, ba nu ko yégee ba tey,
jógunu ci di leen ñaanal. Nu
ngi ñaan Yàlla, ngeen xam
bu baax coobareem ci xel
mu mat ak ràññee gu aju ci
dooley Xelam.
10 Noonu dingeen dund
dund gu dëppoo ak seen
bokk ci Boroom bi, ba neex
ko ci fànn gu nekk, di def
bépp jëf yu baax, te yokk
seen xam-xam ci Yàlla.
11 Te Yàlla dina leen
dooleel ak bépp doole,
mu méngoo ak kàttanu
ndamam, ngir ngeen mana
tegoo coono te muñ, ba fa
muñ di yem.
12 Dingeen gërëm Yàlla
Baay bi, ànd ci ak mbég,
moom mi leen jagleel, ngeen
bokk ci cér, bi mu dencal
gaayam yu sell yi ci leer.

Deewu Kirist jubale na nu ak Yàlla

13 Yàlla musal na nu ci
dooley lëndëm, yóbbu nu
ci nguuru Doomam ji mu
bëgg,
14 moom mi nu jot,
maanaam baal nu sunuy
bàkkaar.
15 Doom jooju moo di
melokaanu Yàlla, ji kenn
gisul. Mooy taaw bi, ki gëna
màgg lépp luy mbindeef.
16 Ndaxte ci moom la
Yàlla sàkke lépp lu nekk ci
asamaan ak suuf, li ñuy gis
ak li ñu manula gis, muy
buur, njiit, kilifa mbaa bo-
room sañ-sañ. Lépp lu ñu

sàkk, ci moom lañu ko jaar-
ale, ci moom lañu ko jëme.
17 Laata dara di am,
fekkoon na moom mu nekk,
te lépp a ngi jàppoo ci
moom.
18 Mooy bopp bi yilif
jëmm ji, di mbooloom ñi ko
gëm, ndaxte moom mooy
njàlbéen gi, di taaw bi,
maanaam ki jëkka dekki,
ngir muy kilifa ci bépp fànn.
19 Ndaxte soob na Yàlla
mu dëkkal matam gépp ci
moom
20 te jaar ci moom, jubale
lépp ak boppam, muy ci kaw
asamaan yi mbaa ci suuf, ba
mu wàccee jàmm jaarale ko
ci deret ji tuuru, bi Doom ji
deeyee ca bant ba.

21 Te yéen ñi sore woon
Yàlla te doon ay noonam ci
seen xel ak seen jëf yu bon,
22 léegi nag Yàlla jubale
na leen ak boppam jaare ko
ci deewu Kirist ci yaramu
nitam, ngir taxawal leen
ca kanamam, ngeen sell te
ñàkk sikk, ñàkk i ŋàññ.
23 Loolu nag na fekk ngeen
wéy ci ngëm, sampu ci ba
dëgër ci, tey séentu cér, bi
leen xibaaru jàmm bi jox.
Te xibaaru jàmm, boobu
ngeen dégg te ñu yégal
waa àddina sépp, man Pool
moom laay yégle.

Maa ngi leen di topptoo te di leen xalaat

24 Léegi nag maa ngi am
bànneex ci coono, yi may
daj ngir seen njariñ; te
li des sax ci fitnay Kirist,
noonu laa koy àggalee ngir
njariñu mbooloom ñi gëm,
di jëmmam.
25 Jawriñu mbooloo
moomu laa, ndaxte Yàlla sas
na ma ngir yéen, may yégle
fu nekk kàddoom,
26 maanaam ma yégle
kumpa, gi nëbbu woon ay
jamonoy jamono, waaye
léegi Yàlla xamal na ko ay
gaayam
27 ci xeeti àddina sépp.
Ñoom nag la Yàlla bëgga xa-
mal ni ndamu kumpa googu
màgge, maanaam Kirist a
ngi dëkk ci yéen, di yaakaar
ju wér ci ndamu ëllëg.
28 Moom Kirist lanuy
yégle, di artu te di jàngal
ku nekk, ànd ak xel mu mat,
ngir jébbal Yàlla ku nekk ni
ku mat ci Kirist.
29 Ci loolu laay jëmale
sama liggéey, di bëree doo-
ley Kirist, jiy yëngu ci man
ak kàttan.

2

1 Bëgg naa nag, ngeen xam
bëre bu metti, bi may bëre
ngir yéen, ngir waa Lawdise
ak ñépp ñi ma masula teg
bët. Damay def sama kem
kàttan,
2 ngir ngeen am fit te nekk
benn ci mbëggeel, ngir dajal
noonu xam-xam bu mat, ba
xam kumpag Yàlla, di Kirist.
3 Ci moom lañu denc lépp
lu ñuy sàkku ci xel ak ci
xam-xam.
4 Maa ngi wax lii, ngir
kenn bañ leena nax ci ay
wax yu neex.
5 Jëmm ji ñëwul waaye
sama xel a ngi ci yéen, di
bég ci seen doxalin ak ngëm

gu dëgër, gi ngeen am ci
Kirist.

Dundeleen ni ñi booloo ak Kirist

6 Kon nag, ni ngeen nan-
goo Kirist Yeesu ni Boroom
bi, dundeleen noonu ci
moom.
7 Saxleen ci moom, di
màgg ci moom, tey gëna
dëgër ci ngëm, gi ñu leen
jàngal, ba seen xol di
baawaan ci gërëm Yàlla.
8 Moytuleen ba kenn bañ
leena fàbbi ci ay xam-xami
nit yuy naxi neen. Xam-
xam yu mel noonu, ñu ngi
soqikoo ci aada yu nit tëral,
ci aaday àddina, waaye so-
qikoowul ci Kirist.
9 Ndaxte ci Kirist,
maanaam ci yaramu nitam,
la matug Yàlla gépp dëkk,
10 te mat ngeen ci moom,
miy buuru kilifa yépp ak
boroom sañ-sañ yépp.
11 Ndax seen ngëm ci
moom xaraf ngeen xaraf bu
loxol nit deful, maanaam
Kirist summil na leen dooley
bàkkaar, ji moomoon seen
yaram. Loolu mooy xaraf, bi
Kirist def.
12 Bi ñu leen sóobee ci
ndox, suulaale nañu leen ak
moom, te it dekki ngeen ak
moom, ndaxte gëm ngeen ci
dooley Yàlla, ji ko dekkal ca
néew ya.
13 Te yéen ñi doon ndee
fa kanam Yàlla ndax seeni
moy ak seen ñàkka xaraf,
Yàlla dundalaat na leen
ak Kirist, baal nu sunuy
bàkkaar yépp.
14 Mbind mi nu doon
tiiñal, te daa nu yey ndax
ay sàrtam, Yàlla far na ko,
dindi ko, daajaale ko ca bant
ba Kirist deeye.
15 Futti na kilifa yi ak bo-
room sañ-sañ yi, weer leen
ci kanam ñépp, sëkktal leen
niy jaam ndax ndam la Kirist
jële ca bant ba.
16 Kon nag bu leen kenn
teg tooñ ci li jëm ciy ñam
mbaa naan, ci màggal mbaa
xewu weer wu feeñ, mbaa ci
bésub noflaay.
17 Loolu lépp nag takkan-
deer la woon buy misaal
li waroona ñëw, waaye lu
dëggu li mi ngi ci Kirist.
18 Kuy bég ci di toroxlu
ci ngistal, di jaamu ay
malaaka, buleen ko may,
mu àtte leen. Kooku dafay
jeneer, di seet li koy feeñu,
bay tiitaroo xalaatam, fekk
xalaatu nit kese la, te neen.
19 Taqul ci Kirist, miy bopp
bi yilif jëmm ji. Bopp bee
tax ba jëmm jépp, ji siddit yi
ak tenqo yi téye te taqale ko,
di màgg màgg gi ko Yàlla di
jox.
20-21 Ndegam deeyandoo
ngeen ak Kirist, ba génne
noonu ci aaday àddina, lu
tax ngeen di nangu, ñu di
leen teg ay sàrt yu mel nii:
«Bul fab, bul ñam, bul laal,»
ni bu seenug dund aju woon
ci àddina si?
22 Sàrt yooyu ñu ngi aju
ci ndigali nit ñi ak seen
njàngle. Yëf yi ñu tudd
yépp, dees na leen jariñoo,
ba ñu jeex.
23 Dëgg la, seeni sàrt
dañuy dénkaane pastéef ci
jaamu Yàlla, di toroxlu ak di

fitnaal seen yaram. Waaye
sàrt yooyu nag amuñu benn
njariñ, ngir nit ñi not seen
nafsu.

3

*Fonkleen dund gu bees gi
ci Kirist*

1 Kon nag ndegam dek-
keendoo ngeen ak Kirist,
wutleen yëf, ya nekk ca kaw,
fa Kirist toog ca ndijooru
Yàlla.
2 Fonkleen yëf ya ca kaw,
te ngeen baña faale yi ci
suuf,
3 ndaxte dee ngeen, te
seen dund boole nañu ko ak
Kirist, denc ca Yàlla.
4 Te bés bu Kirist miy
seen dund feeñee, yéen itam
dingeen feeñ ak moom ci
biir ndam.
5 Kon nag li nekk ci yéen
te bokk ci mbiri àddina,
jébbal-leen ko dee, yu deme
ni ndoxaanu yàqute, sobe,
xemmem, bëgg-bëgg yu
bon, ak bëgge, maanaam
bokkaale Yàlla.
6 Yooyooy xëcc merum
Yàlla.
7 Yéen itam noonu ngeen
daan doxale bu jëkk, ba
ngeen daan dunde noonu.
8 Waaye léegi bàyyileen
yii yépp: mer, xadar, kiñaan
ak di génne ci seen gémmiñ
sos ak wax ju ñaaw.
9 Bàyyileen di fen seeni
moroom, ndaxte summi
ngeen jikko ju bon, ji ngeen
judduwaale, moom ak ay
jëfam;
10 te sol ngeen dund gu
bees, gi Yàlla sàkk te di ko
yeesal ba mu mel ni moom,
ngir ngeen man koo xam bu
wér.
11 Ci dund gu bees googu,
amul Yawut ak ku dul Yawut,
ku xaraf walla ku xara-
ful, jaam walla gor, ku
jàngul ni Baarbaar yi, ak
ku yewwuwul ni waa Sit,
waaye Kirist ay lépp te dëkk
ci ñépp.
12 Kon nag ndegam Yàlla
tànn na leen, sellal leen,
sopp leen, solooleen boog
yërmande, laabiir, woyof,
lewet ak muñ.
13 Muñalanteleen, di
baalante, su amee kuy tawat
moroomam. Baalanteleen,
ni leen Boroom bi baale.
14 Ci kaw loolu lépp am-
leen mbëggeel, giy jokkale
lépp, ba mu mat.
15 Na jàmm ji Kirist di joxe
not seeni xol, ndaxte Yàlla
woo na leen ci loolu, mel ni
ay cér yu bokk benn yaram;
te gërëmleen Yàlla.
16 Na kàddug Kirist dëkk
ci yéen, bay baawaan, ngeen
di jànglante ak a artoonte
ci seen biir ak xel mu mat
sëkk, di woy ak a gërëm
Yàlla ak seen xol bépp, ay
taalifi Sabóor, ay kañ Yàlla
ak ay cant yu tukkee ci
Xelum Yàlla.
17 Lu ngeen mana def, muy
ci wax mbaa ci jëf, wéerleen
ko ci turu Boroom bi Yeesu,
jaare ci moom gërëm Yàlla
Baay bi.

*Àndleen bu rafet ci seen
biir*

18 Jigéen ñi, na ku nekk
nangul jëkkëram, ndaxte
looloo jekk ci ñi bokk ci Bo-
room bi.

19 Góor ñi, na ku nekk
bëgg soxnaam te muñal ko.
20 Xale yi, déggal-leen
seeni waajur ci lépp, ndaxte
looloo rafet ci ñi bokk ci
Boroom bi.
21 Baay yi, buleen bundx-
ataal seeni doom, ngir baña
jeexal seen xol.
22 Jaam yi, nangul-leen ci
lépp seen sang, yi ci àddina.
Buleen ko def rekk ci seen
kanam, di sàkku ngërëm,
waaye na nekk lu dëggu ci
yéen, ndax seen ragal Bo-
room bi.
23 Lu ngeen mana def, na
ci seen xol tàlli; ngeen def
ko ngir Boroom bi, te du ngir
nit,
24 xam ne Boroom bi dina
fey seeni jëf, mu di cér bi mu
leen dencal. Kirist mooy Bo-
room, bi ngeen di liggéeyal.
25 Waaye ku def lu bon,
Boroom bi dina la delloo sa
jëf, te du gënale.

4

1 Sang yi, yorleen seeni
jaam ci nu jub te aw yoon,
xam ne am ngeen yéen itam
ab Sang ca asamaan.

Yeneen warugar

2 Dëkkleen ci ñaan Yàlla,
farlu ci, boole ci ngërëm.
3 Te ngeen ñaanaale nu
ci itam, ngir Yàlla ubbil
nu bunt, nu mana xamle
kàddoom, di yégle kumpa
gi di Kirist, muy kumpa gi
waral ñu jéng ma.
4 Ñaanleen ngir ma xamle
ko ni mu ware.
5 Jëfeleen ak xel ci seen
diggante ak waa àddina, te
fu ngeen ame jot, fexeleen
ba jariñoo ko.
6 Na seen wax jépp fees ak
yiw te am xorom, ngir ngeen
xam nan ngeen wara tontoo
ku nekk.

Tàggoo

7 Tisig, sama mbokk mi
ma sopp, di jawriñ ju takku
ak sama nawle ci liggéeyu
Boroom bi, dina leen yégal
lépp lu jëm ci samay mbir.
8 Lii moo tax ma yebal ko
ci yéen: ngeen xam xibaar
bi jóge ci nun, te it mu dëfal
seen xol.
9 Onesim lay àndal, sunu
mbokk mu takku, mi nu
sopp, te mu bokk ci yéen.
Dinañu leen xamal lépp lu
xew fii.
10 Aristàrk mi nekk ak
man ci kaso bi, mu ngi leen
di nuyu, moom ak Màrk
rakku Barnabas. Jot ngeen
ay ndigal ci mbirum Màrk:
bu ñëwee ci yéen, teral-leen
ko.
11 Yeesu mi ñuy
dàkkentale Yustus, moom
it mu ngi leen di nuyu.
Ñoom rekk ñooy Yawut yiy
liggéeyandook man ngir
nguuru Yàlla, te ñoo féexal
sama xol.
12 Jaamu Kirist, Epafras,
mi bokk ci yéen, mu ngi leen
di nuyu. Du jóg ci di leen
ñaanal, farlu ci ni kuy bëre,
ngir ngeen taxaw temm ci
coobarey Yàlla gépp, ànd ak
ngëm gu mat ak kóolute gu
wóor.
13 Maa ngi koy seedeel ne
mu ngi sonn bu baax ngir

yéen, ngir waa Lawdise ak
waa Yerapolis.
14 Luug, doktoor bi ñu
sopp, mu ngi leen di nuyu,
moom ak Demas.
15 Nuyul-leen nu mbokk, yi
nekk Lawdise. Nuyul-leen
nu itam Nimfa ak mbooloom
ñi gëm, miy daje ci këram.
16 Bu ñu jàngee bataaxal
bii ci yéen, fexeleen ba ñu
jàng ko it ci mbooloom ñi
gëm mi nekk Lawdise, te
yéen it ngeen jàng bi ma
yónnee waa Lawdise.
17 Neleen Arkib: «Farlul ci
sas, wi la Boroom bi sédde,
ba matal ko.»
18 Man Pool maa leen di
bind nuyoo bii ci sama loxob
bopp. Fàttalikuleen ne
dañu maa jéng. Yal na yiwu
Boroom bi ànd ak yéen!

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA TESALONIG

1 Nun Pool, Silwan ak Timote noo ngi leen di bind, yéen mbooloom ñi gëm ci dëkku Tesalonig te nekk ci Yàlla Baay bi ak Boroom bi Yeesu Kirist. Yal na yiw ak jàmm ànd ak yéen.

Li xibaaru jàmm bi jur ci dëkku Tesalonig

2 Bët bu set nu ngi sant Yàlla ndax yéen, di leen boole ci sunuy ñaan.

3 Dunu noppee fàttaliku ci kanam Yàlla sunu Baay jëf ji juddu ci seen ngëm, liggéey bi tukkee ci seen mbëggeel, ak muñ gi sosoo ci seen yaakaar ci sunu Boroom Yeesu Kirist.

4 Bokk yi, yéen ñi Yàlla bëgg, xam nanu ne Yàlla tànn na leen;

5 ndaxte xibaaru jàmm, bi nu leen doon yégal, yemul woon ci ay wax rekk, waaye àndoon na ak kàttan ak Xel mu Sell mi ak kóolute gu mag. Xam ngeen sunu taxawaay ci seen biir ngir seen njariñ.

6 Aw ngeen sunuy tànk ak yu Boroom bi, ci li ngeen nangu xibaar bi ci biir fitna yu metti, ànd ak mbég ci dooley Xel mu Sell mi.

7 Noonu ngeen daldi nekk royukaay ngir ñi gëm ñépp ci diiwaani Maseduwan ak Akayi.

8 Ndaxte kàddug Boroom bi jollee na ci seen biir, te yemul ci Maseduwan ak Akayi rekk, waaye seen gëm Yàlla siiw na fépp. Matul sax nu di ci wax dara,

9 ndaxte ñoom ci seen bopp ñooy seede li sunu ngan def ci seen biir. Maanaam, ni ngeen dëddoo xërëm yi, jublu ci Yàlla te di ko jaamu, moom miy Yàlla Aji Dund ju dëggu ji,

10 te ngeen di séentu Doomam bàyyikoo asamaan, moom Yeesu mi mu dekkal te di nu musal ci merum Yàlla mi nara ñëw.

2

Ni leen Pool ganee

1 Waaw, bokk yi, xam ngeen ne ngan gi nu leen ganesi woon du nganug neen.

2 Laata nuy ñëw, jaar nanu ci fitna ak toroxte ca dëkku Filib, ni ngeen ko xame; waaye Yàlla sunu Boroom may na nu fit, ba li tongoonte bi metti lépp it, yégal nanu leen xibaaru jàmm bu Yàlla bi.

3 Ndaxte sunu waaraate wéeruwul cig réer walla ci njublaŋ walla ciy nax.

4 Waaye gannaaw Yàlla moo nu seet, ba wóolu nu te dénk nu xibaaru jàmm bi, kon noonu lanuy waaree, du ngir neex nit ñi, waaye ngir neex Yàlla miy seet xol yi.

5 Masunoo jay kenn, yéen xam ngeen ko; sunu waare

masula ëmb bëgge, Yàlla
seede na ko;
6 masunoo sàkku ngërëmu
nit, muy ci yéen, muy ci
ñeneen.
7 Manoon nanoo diis ci
seen kaw sax, nun ñiy
ndawi Kirist, waaye woy-
ofoon nanu ci seen biir,
te lewet ni jaboot buy uuf
doomam.
8 Cofeel gi nu am ci yéen
tax na, bëggunu woona yem
ci xamal leen xibaaru jàmm
bu Yàlla bi, waaye jox leen
it sunu bakkan, ndaxte sunu
xol seeyoon na ci yéen.
9 Bokk yi, yéena ngi
fàttaliku sunu coono ak
sunu ñaq; xam ngeen ni nu
liggéeye guddi ak bëccëg,
ngir baña diis ci seen kaw, ci
di leen yégal xibaaru Yàlla.
10 Naka sunu diggante ak
yéen ñi gëm, doxal nanu
ko doxalin wu sell te jub te
amul sikk: seede ngeen ko,
te Yàlla it seede na ko.
11-12 Xam ngeen ne dénk
nanu leen kenn-kenn, ni
baay di def ak doomam,
dëfalal leen seen xol te
dëggal ci yéen, ngeen dund
dund gu neex Yàlla, moom
mi leen di woo, ngeen séddu
ci nguuram ak ndamam.
13 Te it dunu noppee
sant Yàlla ci lii: ba ngeen
jotee kàddug Yàlla, gi nu
doon waare, nangu ngeen
ko, waxuma ni kàddug nit
waaye ni kàddug Yàlla,
ndaxte moom la ci dëgg-
dëgg, te mu ngi jëf ci yéen
ñi gëm.
14 Ndaxte bokk yi, aw
ngeen ci tànki mboolooy
Yàlla, yi nekk ca réewu
Yawut ya tey daje ci turu
Kirist Yeesu; fitna ya ñu daj
ca Yawut ya, yéen it seen
waa réew teg nañu leen ko.
15 Ñoom Yawut yi rey
nañu Boroom bi Yeesu, ni
ñu reye woon yonent yi;
teg nañu nu fitna yu metti;
neexuñu Yàlla, ànduñu ak
kenn,
16 di nu teree wax ak
ñi dul Yawut, ngir bañ ñu
mucc. Duñu noppee xuus ci
biir bàkkaar, waaye merum
Yàlla xëppu na ci seen kaw.

Yéeneb Pool ngir gis leen

17 Nun nag bokk yi, ba
ñu ma leen xañee ab diir
—xol yi taxul may wax,
waaye jëmm yi rekk— jéem
nanu leena gis ak sunu kem
kàttan, ndax namm nanu
leen, ba sunu xol seey ci gis
leen.
18 Kon jàppoon nanu leena
seetsi— man Pool sax ay
yooni yoon, waaye Seytaane
téq na ma.
19 Ndaxte bés bu Yeesu
sunu Boroom délsee, te nu
fekke ko, kan mooy sunu
yaakaar? Kan mooy sunu
mbég? Kan mooy sunu
kaala, gi nuy tiitaroo?
20 Xanaa du yéen? Waaw,
yéenay sunu ndam, yéenay
sunu mbég.

3

1 Kon nag, ba nu ko man-
atula dékku, nangu nanu
ñu bàyyi nu, nun doŋŋ, ca
dëkku Aten,
2 te yónni nanu Timote,
sunu mbokk ak sunu nawle
ci liggéeyu Yàlla ak ci

waareb xibaaru Kirist.
Yónni nanu ko, ngir mu dénk
leen, tey feddali seen ngëm,
3 ngir kenn baña raf ndax
nattu, yi ngeen di jaar. Yéen
ci seen bopp xam ngeen ne
nattu mooy sunu cér.
4 Ba nu nekkee ak yéen
sax, waxoon nanu leen,
waxati ko ne fàww nu sonn;
te noonu la ame, yéen xam
ngeen ko.
5 Noonu ba ma ko manat-
ula dékku, yónnee naa, ngir
xam fu seen ngëm tollu, ngir
ragal Seytaane* fiir leen, ba
sunu ñaq neen.
6 Waaye léegi Timote ba-
woo na ci yéen, indaale
xibaar yu neex ci seen ngëm
ak seen mbëggeel; xamal
na nu ne yéena ngi am
pàttaliku yu rafet ci nun te
namm nu lool, ni nu leen
namme, yéen itam.
7 Noonu bokk yi, ci biir tiis
ak coono yi nu nekk, seen
ngëm dëfal na sunu xol.
8 Ndaxte noo ngi dund
dëgg-dëgg, ndegam yéena
ngi sax ci Boroom bi.
9 Ndaw cant yu bare yu nu
wara sant Yàlla ndax yéen!
Ndaw mbég mu bare, mi nu
am ci kanamam ndax yéen!
10 Guddi ak bëccëg nu ngi
wàkkirlu ci ñaan Yàlla may
nu nu gis leen, ba mana
mottali seen ngëm.
11 Yal na Yàlla sunu Baay
moom ci boppam ak Yeesu
sunu Boroom jubal sunu
yoon ci yéen.
12 Yal na leen Boroom bi
dolli mbëggeel gu tar, ngeen
bëggante te bëgg ñépp, ni
nu leen bëgge nun.
13 Yal na Boroom bi samp
seeni xol noonu ci sellaay
gu amul sikk fa kanam Yàlla
sunu Baay, ba bés bu Yeesu
sunu Boroom délsee, ànd ak
gaayam yu sell yépp.

4

Pool xiir na leen cig sell

1 Léegi nag bokk yi, jot
ngeen ci nun, nan ngeen
wara dunde ba neex Yàlla, te
moom ngeen di def. Waaye
ci turu Boroom bi Yeesu nu
ngi leen di ñaan ak a dénk,
ngeen gën koo feddali.
2 Ndaxte xam ngeen ndi-
gal, yi nu leen jox ci wàllu
Yeesu Boroom bi.
3 Lii nag mooy coobarey
Yàlla: ngeen sell, maanaam
ngeen moytu njaaloo;
4 ngeen not seeni cér ci cell
ak tedd,
5 te xemmem bañ leena ji-
ital, ni xeeti àddina yi xamul
Yàlla.
6 Ci mbir mii nag, bu kenn
ci yéen laal yëfi jaambur,
ngir bañ koo tooñ. Ndaxte
waxoon nanu leen bu yàgg
te artu leen ne, ñiy def loolu,
Boroom bi dina leen mbugal.
7 Ndaxte Yàlla woo na nu,
nu dund ci cell, waaye du ci
sobe.
8 Ku tanqamlu wax jii nag,
defoo ko nit, Yàlla nga ko
def, moom mi leen di jox Xel
mu Sell mi.
9 Ci lu jëm ci bëggante
ci seen biir, matul nu leen
di bind dara, ndaxte Yàlla

* **3:5** ***Seytaane:*** maanaam fiirkat bi.

def na ci seen xol, ngeen bëggante.
10 Te moom ngeen di def
ci bokk yépp, yi ci diiwaanu
Maseduwan. Waaye bokk yi,
maa ngi leen di xiirtal, ngeen
gën cee sax.
11 Fullawooleena dund ci
jàmm, di topptoo seen mbiri
bopp tey lekk seen ñaq, ni
nu leen ko sante woon.
12 Noonu dingeen dund
dund gu jekk ci kanam waa
àddina, te it dungeen soxlaal
kenn dara.

Ndekkitel ñi dee ak bésu Boroom bi

13 Ci mbirum ñi nelaw
nag bokk yi, bëgguñu
ngeen réere mbir, ba tiis
ni aji gëmul, yi amul benn
yaakaar.
14 Ndegam gëm nanu ne
Yeesu dee na te dekki, noonu
it Yàlla dina indaale ak Yeesu
ñépp ñi ko gëm te nelaw.
15 Nu ngi leen di wax lii
tukkee ci Boroom bi: nun
ñiy dund te des fi, ba kera
Boroom biy délsi, dunu jiitu
ñi nelaw.
16 Ndaxte ndigal lu jamp
dina jib, baatu kilifa ci
malaaka yi dégtu, liitu Yàlla
jolli, te Boroom bi moom
ci boppam dina wàcce ca
asamaan. Booba ñi gëm
Kirist te dee dinañu jëkka
dekki;
17 gannaaw loolu nun ñiy
dund te des fi, dinañu ne
fëyy ak ñoom jëm ci niir yi,
taseji ak Boroom bi ci jaww
ji. Te noonu dinanu nekk ak
Boroom bi ba fàww.
18 Kon nag na ku nekk
di dëfal sa xolu moroom ak
kàddu yooyu.

5

1 Waaye bokk yi, ci li jëm ci
jamono yi ak waxtu, yi loolu
di am, matul nu leen ciy bind
dara.
2 Ndaxte xam ngeen bu
wér ne ni sàcc di ñëwe
guddi, noonu la bésu Bo-
room bi di ñëwe.
3 Fekk nit ñiy naan: «Lépp
a ngi ci jàmm, ba ne leww,»
booba musiba bett leen, ni
aw mat di bette jigéenu biir,
te kenn du ci mucc.
4 Waaye yéen bokk yi,
nekkuleen cig lëndëm, ba
tax bés boobu bett leen ni
sàcc.
5 Ndaxte yéen ñépp
ci leer ak bëccëg ngeen
bokk; bokkunu ci guddi ak
lëndëm.
6 Kon nag bunu nelaw ni
ñeneen ñi, waaye nanu xool
te maandu.
7 Ndaxte ñiy nelaw, guddi
lañuy nelaw, te ñiy màndi,
guddi lañuy màndi.
8 Waaye nun ñiy waa
bëccëg, nanu maandu te
ràngoo ngir xare bi: ngëm
ak mbëggeel, muy kiiraayu
dënn, ak kóoluteg mucc,
muy mbaxanam xare.
9 Ndaxte Yàlla jaglewu nu
meram, waaye mucc la nu
jagleel ndax darajay sunu
Boroom Yeesu Kirist.
10 Deeyal na nu, ngir
nu mana dund ak moom,
bu nu nelawee ak bu nu
nelawagul.
11 Kon nag nangeen
dëgëralante te yokkante

seen ngëm, ni ngeen koy defe.

Dénkaane yu mujj yi

12 Gannaaw loolu bokk yi, ci lu jëm ci njiit, yi Boroom bi teg ci seen kanam te ñuy liggéey ci seen biir, di leen artu, maa ngi leen di ñaan ngeen déglu leen;

13 rax-ca-dolli ngeen naw leen seen kem kàttan te bëgg leen ndax seen liggéey. Na jàmm am ci seen biir.

14 Bokk yi, nu ngi leen di dénk, ngeen yedd ñi feñaag, dëfal ñi seen yasara yàcciku, dimbali ñi néew doole, tey muñal ñépp.

15 Saxleen ci baax ci seen biir ak ci ñépp, te baña feyantoo.

16 Deeleen bég

17 te sax ciy ñaan Yàlla,

18 di ko gërëm ci lépp, ndaxte loolu mooy coobarey Yàlla ci yéen ci seen bokk ci Kirist Yeesu.

19 Buleen fey taalu Xelum Yàlla,

20 di xeeb waxu yonent yi.

21 Waaye seetleen mbir yépp, jàpp ci li baax,

22 dëddu lépp lu ci bon.

23 Yal na leen Yàlla miy Boroom jàmm sellal, ba ngeen mat sëkk; yal na sàmm seen xel mépp, seen xol bépp ak seen yaram wépp, ngir dara bañ cee am sikk, ba bés bu sunu Boroom Yeesu Kirist délsee.

24 Yàlla, mi leen woo ci loolu, kuy sàmm kóllëre la, te dina ko def.

Tàggoo

25 Bokk yi, buleen nu fàtte ci seeni ñaan.

26 Nuyul-leen nu bokk yépp ak saafoonte bu laab.

27 Maa ngi leen di dénk ci kanam Boroom bi, ngeen jàngal bataaxal bii bokk yépp.

28 Yal na yiwu sunu Boroom Yeesu Kirist ànd ak yéen.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA TESALONIG

1 Nun Pool ak Silwan ak
Timote noo leen di bind,
yéen mbooloom ñi gëm ci
dëkku Tesalonig te nekk ci
Yàlla sunu Baay ak Boroom
bi Yeesu Kirist.
2 Yal na leen Yàlla Baay
bi ak Boroom bi Yeesu Kirist
may yiw ak jàmm.

Àtte biy ñëw, bu Kirist délsee

3 Bokk yi, manunu lu
dul sax ci sant Yàlla ndax
yéen. Loolu jaadu na, ndax
seen ngëm di gëna sax, te
mbëggeel gi ngeen am ci
seen biir, ku nekk ci sa mo-
room, di yokku lu bare.
4 Noonu nu ngi damu ci
yéen ci kanam mboolooy
Yàlla yi, ndax seen muñ ak
seen ngëm ci biir mboolem
fitnay noon, ak coono, yi
ngeen di dékku.
5 Loolu mooy firndeel
àtteb Yàlla bu jub bi,
di wone ne yelloo ngeen
nguuru Yàlla, gi tax ngeen
di sonn.
6 Ndaxte jub na ci Yàlla,
mu delloo coono ñi leen di
sonal,
7 te it yéen ñiy dékku
coono, mu boole leen ak
nun, tàbbal nu ci noflaay,
bés bu sunu Boroom Yeesu
Kirist jógee asamaan, feeñ
fi. Keroog dina ànd ak
malaakaam yu am kàttan,
8 sawara su yànj wër ko,
mu feeñ ngir mbugal ñi xa-
mul Yàlla te baña déggal
xibaaru jàmm bi jëm ci sunu
Boroom Yeesu.
9 Seen pey mooy alku ba
fàww, ñu dàq leen fu sore
Boroom bi ak ndamam lu
réy.
10 Dina ñëw bés booba,
ngir ndamam jolli ci biir
gaayam yu sell yi, te ñépp ñi
ko gëm yéemu ci moom— te
ci ngeen bokk, ndaxte gëm
ngeen li nu leen seede.
11 Moo tax dunu noppeek
di leen ñaanal, ngir Yàlla
sunu Boroom def leen,
ngeen yeyoo li tax mu woo
leen, te yeggali ak doole ci
yéen bépp yéene ju baax ak
bépp jëfu ngëm.
12 Noonu turu Yeesu sunu
Boroom dina màgg ci yéen,
te yéen it dingeen màgg
ci moom, aju ci yiwu sunu
Yàlla ak Boroom bi Yeesu
Kirist.

2

Aji ñaawteef ji

1 Ci lu jëm ci ñëwug Bo-
room bi Yeesu Kirist nag,
bokk yi, ak sunu daje ak
moom, am na lu ma leen di
ñaan:
2 bu leen kenn gaawa
tàggale ak seen sago, mbaa
di leen jaaxal, muy yonent
buy wax, muy kàddu mbaa
bataaxal bu ñu nu moma-
leel, ci ne leen bésu Boroom
bi ñëw na xaat.
3 Bu leen kenn nax ci benn
fànn, ndaxte balaa booba,
fàww Xiiroo bu mag bi ak

Yàlla am, te Nitu ñaawteef
ki feeñ, moom aji alku ji.
4 Day weddi lépp lu ñu teg
Yàlla walla ñu koy jaamu,
di yékkati boppam, ba toog
sax ca kër Yàlla ga, tudde
boppam Yàlla.
5 Xanaa fàttalikuwuleen
ne waxoon naa leen ko, ba
ma nekkee ak yéen.
6 Te xam ngeen li ko téye
léegi, ba du mana feeñ lu
dul ci waxtoom.
7 Ndaxte fi mu ne
ñaawteef gaa ngi jax-jaxi
xaat ci kumpa, waaye ki ko
téye mi ngi fi ba tey. Bu fi
jógee nag,
8 Nitu ñaawteef ki dina
feeñ, te Boroom bi Yeesu
dina ko rey ak ngelawul
gémmiñam, tas ko ak leer
giy ànd ak ñëwam.
9 Bu Nitu ñaawteef kooku
feeñee, dina ànd ak kàttanu
Seytaane ak doole ju bare, di
wone ay firnde ak kéemaan
yu dul dëgg;
10 te dina nas bépp naxe
buy sànke, ba yéem ñi nara
alku, ndaxte ubbiluñu seeni
xol dëgg, gi leen manoona
musal.
11 Looloo tax Yàlla yónnee
leen xelum réer, ba ñu gëm
fen.
12 Noonu Yàlla dina mbu-
gal ñépp ñi gëmul woon
dëgg te doon bànneexu ci
njubadi.

Taxawleen bu dëgër

13 Kon nag bokk yi, yéen
ñi Boroom bi bëgg, manunu
lu dul sax ci sant Yàlla ci li
mu leen tànn ca njàlbéen ga,
ngir musal leen, mu sédde
leen boppam jaarale ko ci
jëfu Xel mu Sell mi ak seen
gëm dëgg gi.
14 Te Yàlla woo na leen ci
loolu jaarale ko ci xibaaru
jàmm, bi nu leen doon
yégal, ngir ngeen bokk ci
ndamu sunu Boroom Yeesu
Kirist.
15 Kon nag bokk yi, tax-
awleen bu dëgër te jàpp ci
dénkaane yi nu leen jottali,
muy ci li nu wax, muy ci li
nu bind.
16 Sunu Boroom Yeesu
Kirist moom ci boppam ak
Yàlla sunu Baay, mi nu bëgg
te wone yiwam ci nun, ba
ubbil nu buntu jàmm ju sax
ak yaakaar ju wér,
17 yal na dëfal seeni xol te
saxal leen ci jépp jëf ju rafet
ak gépp kàddu gu baax.

3

Ñaanleen ci Yàlla

1 Léegi nag bokk yi,
ñaanal-leen nu, ngir
kàddug Boroom bi law te
ànd ak ndam, ni mu ko ame
woon ci yéen.
2 Ngeen ñaanal nu it, ngir
nu mucc ci ñi bon te soxor,
ndaxte du ñépp a gëm.
3 Waaye Boroom bi kuy
sàmm kóllëre la; dina leen
dëgëral te musal leen ci Ib-
liis.
4 Te wóor nanu ci kanam
Boroom bi ne yéena ngi
def li nu leen santoon, te
dingeen ci sax.
5 Na Boroom bi gindi seeni
xol ci mbëggeelu Yàlla ak
muñu Kirist.

Liggéey

6 Nu ngi leen di sant
it bokk yi, ci turu sunu
Boroom Yeesu Kirist, ngeen
dëddu bépp mbokk buy
wéy ci tayel te baña topp
dénkaane, yi nu leen jottali.
7 Xam ngeen bu baax, yéen
ci seen bopp, ni ngeen wara
awe ci sunuy tànk. Ba
nu nekkee ca yéen, wéyunu
woon ci tayel
8 te masunoo lekk ñaqu
kenn. Waaye guddi ak
bëccëg danu daan ñaq, di
sonn, ngir baña wéeru ci
kenn ci yéen.
9 Waxuma ne amunu sañ-
sañu def ko, waaye danoo
bëggoona nekk ay royukaay
ci yéen, ngir ngeen aw ci
sunuy tànk.
10 Ndaxte ba nu nekkee ca
yéen, lii lanu tëraloon: «Ku
liggéeyul, du lekk.»
11 Léegi nag dégg nanu
ne am na ci yéen ñuy wéy
ci tayel; liggéeyuñu dara, lu
dul di dugg ci lu seen yoon
nekkul.
12 Ñu deme noonu nag,
nu ngi leen di sant te di
leen dénk ci turu Boroom bi
Yeesu Kirist, ñuy liggéey ci
jàmm tey dunde seen ñaq.
13 Yéen nag bokk yi,
buleen tàyyi ci def lu rafet.
14 Su kenn bañee topp
li nu bind ci bataaxal bii,
ràññeeleen ko te sore ko,
ngir mu rus ci.
15 Waxuma ngeen def ko
noon, waaye ngeen yedd ko
ni seen mbokk.

Tàggoo

16 Yal na leen kiy Boroom
jàmm may jàmm fépp ak ci
lépp. Yal na Boroom bi ànd
ak yéen ñépp.
17 Tàggoo bii maa ko
bind ci sama loxo, man
Pool. Nii laay binde, te
di màndargaale nii sama
bataaxal yépp.
18 Yal na yiwu sunu Bo-
room Yeesu Kirist ànd ak
yéen ñépp.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Pool, mu bind ko TIMOTE

1 Man Pool, ndawul Kirist
Yeesu ci ndigalu Yàlla sunu
Musalkat ak Kirist Yeesu
sunu yaakaar,
2 maa ngi lay bind, Timote,
yaw miy sama doomu diine
ju wér. Na la Yàlla Baay
bi ak Kirist Yeesu sunu Bo-
room may yiw, yërmande ak
jàmm.

Ñiy jàngle luy sànke

3 Xam nga ne ba may
dem diiwaanu Maseduwan,
ñaanoon naa la, nga des
dëkku Efes, ngir dénk ña fa
doon jàngle luy sànke, ñu
bàyyi ko.
4 Te it nga dénk leen,
ñu baña topp léebi diiney
neen ak limi maam yu dul
jeex mukk. Loolu werante
rekk lay jur, waaye du jëme
kanam mbir mi Yàlla tëral,
wéer ko ci ngëm.
5 Waaye li sunuy
dénkaane di jur mooy
mbëggeel gu jóge ci xol bu
laab, ci xel mu dal ak ci
ngëm gu wér.
6 Am na ñu moy loolu, ba
jeng jëm ciy waxi neen.
7 Dañoo sababloo nekk ay
jànglekat ci yoonu Musaa,
fekk xamuñu dara sax ci li
ñuy wax ak a dëggal.
8 Ci li aju ci yoonu Musaa
nag, xam nanu ne baax na, ci
ku koy jëfe ni ko Yàlla tërale.
9 Xam nanu it ne tëddul
ngir ñi jub waaye ngir ñi
jubadi ak ñi déggadi, ñi
weddi tey bàkkaar, ñi sel-
ladi te fonkadi Yàlla, ñiy
dóor ndey walla baay, ak ñiy
bóome;
10 ngir ñiy doxaan, ñi
góor-jigéenu ak ñiy def nit
jaam, ñiy fen tey wann seen
kàddu, ak lépp luy juuyoo
ak njàngle mu wér
11 mu xibaaru jàmm bi
indaale. Te xamleb xibaar,
boobuy feeñal ndamu Yàlla
Aji Tedd ji, dénk nañu ma ko.

Cant ndax yërmandey Yàlla

12 Maa ngi gërëm sunu
Boroom Kirist Yeesu, mi ma
dooleel, ci kóolute gi mu am
ci man, ba fal ma jawriñ.
13 Moona daa naa suufeel
turam, di fitnaal ak a toroxal
ñi ko gëm. Waaye Yàlla
yërëm na ma, ndaxte ñàkka
xam ak ñàkka gëm rekk a
taxoon ma def ko.
14 Te yiwu sunu Boroom
baawaan na ci man, ànd
ak ngëm ak mbëggeel, yi
bawoo ci Kirist Yeesu.
15 Wax ju wóor a ngii te
yelloo gépp kóolute: Kirist
Yeesu ganesi na àddina, ngir
musal bàkkaarkat yi, te maa
ci raw!
16 Waaye Yàlla yërëm na
ma, ngir Kirist Yeesu jëkka
feeñal ci man muñam gu
yaatu gi, ma nekk royukaay
ci ñi ko nara gëm te am dund
gu dul jeex.
17 Yaw Buur bi fiy sax ba
abadan, yaw mi bët manta
gis, yaw Yàlla miy kenn, yaa

yelloo teraanga ak ndam ba
fàww. Amiin!
18 Kon nag Timote sama
doom, loolu mooy sas wi ma
lay dénk, te mu dëppook
waxi yonent, yi jëmoon ci
yaw. Doolewool wax yooyu,
ba xeex xeex bu baax bi,
19 di sàmm sa ngëm ak xel
mu dal. Am na ñu seen xel
nëx, ba labal seen ngëm,
20 naka Imene ak
Alegsàndar; jébbal naa leen
Seytaane, ngir ñu réccu li
ñu doon sosal Yàlla.

2

Dénkaaney màggal Yàlla ci mbooloo mi

1 Fii laay tàmbalee nag:
maa ngi leen di dénk, ngeen
yóbbu ñépp fa kanam Yàlla
ciy ñaan, ay tinu ak i
ngërëm.
2 Ñaanal-leen buur yi ak
kilifa yépp, ngir nu mana
am dund gu dal te jàmmu,
ànd ak ragal Yàlla ak faayda
yu mat.
3 Loolu mooy li rafet te
neex Yàlla sunu Musalkat,
4 bi bëgg ñépp mucc te
xam dëgg gi.
5 Ndaxte jenn Yàlla kepp
moo am, ak benn Rammukat
kepp diggante Yàlla ak nit ñi,
di nit ki Kirist Yeesu,
6 mi joxe bakkanam ngir
jot ñépp. Loolu mooy seede
si Yàlla joxe, bi waxtu wi
jotee.
7 Fal na ma ci ndaw
ak jànglekat, may yégal
xeeti àddina yoonu ngëm ak
dëgg; fenuma, dëgg rekk
laay wax.
8 Li ma bëgg kon mooy lii:
na góor ñi ñaan ci Yàlla fu
nekk, tàllal ko loxo yu sell,
te bañ cee boole mer mbaa
werante.
9 Naka noonu itam, na
jigéen ñi di sol col gu faay-
dawu, cig woyof ak maandu.
Buñu def seen xel ciy létt ak
ci takkaayu wurus, mbaa ciy
per ak col gu jafe.
10 Waaye na seen col di jëf
yu rafet, ndaxte looloo jekk
ci jigéen juy woote ag ragal
Yàlla.
11 Te it na jigéen jàng cig
noppi, ànd ak déggal gu
mat.
12 Mayuma jigéen, muy
jàngle mbaa muy jiite góor,
waaye na noppi.
13 Ndaxte Aadama la Yàlla
jëkka sàkk, door caa teg
Awa.
14 Te it du Aadama la Sey-
taane nax, waaye jigéen ja la
nax, ba mu jàdd.
15 Teewul jigéen dina
mucc ci wasin, su saxee ci
ngëm ak mbëggeel, di ku
sell te maandu*.

3

Meloy njiit ci mbooloom ñi gëm

1 Wax ju wóor a ngii:
kuy sabablu yenub sàmm
mbooloo mi, mu ngi yóotu
liggéey bu rafet.
2 Sàmm bi nag, nii la wara
mel: war na ñàkk ŋàññ,
yem ci benn soxna, moom
boppam te maandu; war na

* **2:15** Mbaa: *su ñu saxee ci ngëm ak mbëggeel, di ñu sell te maandu.*

am faayda, man gan te am
mayu jàngle;
3 warul di ab màndikat
mbaa xeexkat, waaye na
lewet te jàmmu, baña bëgge
ci xaalis.
4 Na yor këram yorin wu
rafet, te ay doomam déggal
ko ak teggin yu mat.
5 Ndaxte ku manta yor nja-
bootam, naka lay mana yore
njabootu Yàlla?
6 Te it bumu nekk kuy
doora gëm, ngir mu baña
yég boppam, bay dajeek
mbugalu Yàlla, ni ko Sey-
taane defe woon.
7 Te it war na am seede
su rafet ci waa àddina, ngir
ñu bañ koo diiŋat, ba muy
daanu ci fiirug Seytaane.

Meloy kiy topptoo yëfi mbooloo mi

8 Kiy topptoo li mbooloo
miy jëfandikoo itam na am
faayda te fonk kàddoom;
bumu di ku yàqu ci sàngara,
mbaa ku alal jiital.
9 Na sàmm mbóoti ngëm gi
ak xel mu dal.
10 Moom itam nañu ko
jëkka seetlu, ba mu leer ne
amul ŋàññ, ñu door koo fal.
11 Naka noonu, na jigéen
ñi* am faayda, baña jëw
mbaa xér ci dara, waaye
nañu takku ci lépp.
12 Ku ñu dénk sasu topptoo
yëfi mbooloo mi nag, nay ku
yem ci benn soxna, jiite bu
baax këram ak i doomam.
13 Ndaxte ku ci rafetal
sasam dina am tur wu tedd
ak kóolute gu mat sëkk ci
yoonu ngëm, gi ci Kirist
Yeesu.

Màggug mbooloom Yàlla

14 Bëgg naa laa seetsi
balaa yàgg,
15 waaye amaana mu
yéex. Moo tax ma lay bind
bataaxal bii, ngir xamal la,
ni ñu wara nekke ci kër Yàlla
gi, maanaam ci mbooloom
Yàlla Aji Dund ji, miy kenug
dëgg te di sëslaayam.
16 Ci dëgg-dëgg ragal Yàlla
ëmb na mbóot yu xóot:
Ki wàcc, yor bindu nit,
mu bir ne xelam jub na,
te malaaka ya gis ko;
xamlees na ko ci xeet yi,
ñu gëm ko ci kaw suuf,
te Yàlla teeru ko ci ndamam.

4

Ñiy jàngle luy réeral

1 Xelum Yàlla mi wax na
bu leer ne ci mujug jamono
dina am ñu bàyyi yoonu
ngëm wi, di topp ay xel yuy
fàbbee ak xalaati Seytaane.
2 Ñooñu ay naaféq yuy
naxe lañu, te seen xol
dërkiis.
3 Dinañu tere séy, di araa-
mal ay ñam, waaye Yàlla
daa sàkk yooyu, ngir ñi
gëm te xam dëgg man ciy
jëfandiku te di ko ci sant.
4 Ndaxte li Yàlla sàkk
lépp baax na, kon wenn
ñam araamul ci ku koy
jëfandikoo te di ko ci sant.
5 Ndaxte kàddug Yàlla ak
ñaan ñoo koy sellal.

Jawriñu Kirist Yeesu ju baax

* **3:11** ***jigéen ñi:*** manees na ko tekki nii it: *seeni soxna*

6 Saxal ci digal bokk yi
loolu nag, kon dinga nekk
jawriñu Kirist Yeesu ju baax
ju regg ci kàdduy yoonu
ngëm wi ak njàngle mu
rafet, mi nga xam bu wér.
7 Tanqamlul ay léebi di-
iney neen, di ay wax yu amul
bopp yu àddina kese; waaye
tàggatal sa bopp ci ragal
Yàlla.
8 Ndaxte tàggat yaram am
na fu njariñam yem, waaye
njariñu ragal Yàlla dafa daj
lépp, ëmb digey àddina ak
àllaaxira.
9 Wax ju wóor a ngii,
te mata nangu ak gépp
kóolute.
10 Danuy ñaq tey bëre,
ndaxte wékk nanu sunu
yaakaar ci Yàlla Aji Dund
ji, di Musalkatu ñépp,
rawatina nag ci ñi gëm.
11 Digal leen yëf yooyu nag
ci sa njàngle.
12 Bu la kenn xeeb ndax
say at, waaye defal sa bopp
royukaayu ñi gëm ci say wax
ak say jëf, ci sa mbëggeel, sa
ngëm ak sa cell.
13 Li feek may dikk, saxal
ci jàng di biral Mbind mi ci
mbooloo mi, di leen dénk ak
a jàngal.
14 Bul sàggane may gi
nekk ci yaw, gi la Yàlla jox
jaarale ko ci waxu yonent,
keroog bi la njiit yi tegee
loxo.
15 Faaydaalal yëf yooyu te
sóobu ci, ba sa jëm kanam
bir ñépp.
16 Sàmmal sa bopp, sàmm
sa njàngle, te sax ci; kon
dinga musal sa bopp, yaw ak
ñi lay déglu.

5

Ay ndigal ci mbirum jigéen ñi seen jëkkër faatu

1 Bul gëdd mag, waaye
waxtaanal ak moom ni sa
baay. Ndaw it, nga digal ko
ni sa rakk,
2 jigéen ju mag, def ko ni
sa yaay; ju ndaw, ni sa jigéen
ak cell gu mat sëkk.
3 Ci wàllu ñi seen jëkkër
faatu nag, ku ci sësul ci
kenn, teral ko ngir Yàlla.
4 Waaye ku ci am ay doom
mbaa ay sët, na njaboot
googu jëkka wone seen ra-
gal Yàlla ci seen biir kër, ci
delloo njukkal seen waajur,
ndaxte loolu lu rafet la fa
kanam Yàlla.
5 Jigéen ju sësul ci kenn
day wékk yaakaaram jépp ci
Yàlla, sax ci di ko wéetal te
di ko ñaan guddi ak bëccëg.
6 Waaye ki bànneex jiital,
ndee luy dox la.
7 Dénk leen loolu, ngir ñu
baña am benn gàkk.
8 Ndaxte ki defalul ay
bokkam dara, rawatina ay
waajuram, weddi na yoonu
ngëm wi, ba yées ku gëmadi.
9 Ku bëgga bindu ci ñi
seen jëkkër faatu, nii la wara
mel: war na wees juróom
benn fukki at, di jigéen ju
yemoon ci jëkkëram,
10 te mu rààñiku ci jëf
yu rafet yu deme ni yar ay
goneem, man gan, geestu

* **5:10** Mbaa: *raxas tànki gaayi Yàlla yu sell yi,*

gaayi Yàlla yu sell yi*, dim-
bali ñi nekk ci tiis; maanaa
di ku takku ci mboolem jëf
yu rafet yi.

11 Waaye bul bind jigéen ju
ndaw, ndaxte bu ko ay bëgg-
bëggam xiiree ci sore Kirist,
dina bëgga séyaat,
12 te dina daje ak mbugal
ndaxte fecci na kóllëre.
13 Te du yem ci bëgga
séyaat rekk, waaye ku tayel
lay doon; di ku wër kër ak
kër, rax-ca-dolli réy làmmiñ
te deñ kumpa, di wax lu
yoonam nekkul.
14 Looloo tax ma bëgg,
jigéen yu ndaw yi séyaat,
am ay doom, yor seeni kër,
ba seen benn noon du leen
mana gàkkal.
15 Ndaxte fi mu ne sax am
na ñu jeng xaat, ba topp
Seytaane.

16 Kon nag jigéen ju gëm
te am mbokk mu jëkkëram
faatu, na ko dimbali te bañ
koo bàyyeek mbooloom ñi
gëm. Noonu mbooloo mi
dina mana dimbali jigéen ñi
sësul ci kenn.

Ay ndigal ci mbirum njiit yi ak jaam yi

17 Li jëm ci njiiti mbooloo
mi nag, joxal teraanga ju
mat sëkk ñi ciy rafetal seen
liggéey, rawatina ñi sax
dàkk ci waare bi ak njàngle
mi.
18 Ndaxte Mbind mi nee
na: «Bul sunjuñ gémmiñu
nag wu ñu takk ci bo-
jjukaay,» nee na it: «Ku ñaq,
jariñu.»

19 Kuy tuumaal njiit fi yaw,
bu ko gëm, li feek ñaar walla
ñetti seede dëggaluñu ko.
20 Waaye ñiy bàkkaar,
yedd leen fa kanam ñépp,
ngir artu ñi ci des.
21 Léegi nag maa ngi lay
dénk fa kanam Yàlla ak
Kirist Yeesu ak malaaka yu
tedd ya, nga sàmm loolu ma
wax te bañ cee gënale walla
di ci parlàqu.
22 Bul gaawa teg loxo kenn,
ba fal ko, di séddu noonu
ci bàkkaari jaambur, waaye
dëkkal ci sellaay.
23 Ba tey bul yemati ci
ndox mu ñuul rekk, waaye
nangay naan tuuti biiñ, ngir
faj say metiti biir ak say
jagadi yu bare.
24 Am na, ñu seeni
bàkkaar fés ci kanam ñépp,
ba jiitu leen ca àtte ba; ñi
seeni bàkkaar nëbbu nag,
bés baa ngi leen di xaar.
25 Naka noonu it am na,
ñu seen jëf yu rafet leer,
te yi feeñul manuñoo nekk
kumpa ba fàww.

6

1 Ñi nekk ci buumu njaam
nag, nañu weg seeni sang
wegeel gu mat sëkk; noonu
kenn du am lu muy werante
ci turu Yàlla mbaa ci sunu
njàngle.
2 Ku am sang boo bokkal
ngëm, bu looloo tax nga yab
ko, waaye nga sax ci itteem,
ndax kiy jariñu ci sa ñaq, aji
gëm la, ku mata bëgg.

Alal ju wóor ji

Jàngleel loolu nag, di ko
dénkaane.
3 Waaye su fi amee kuy
jàngle leneen, ba jàppul ci
kàddu yu wér yu Yeesu
Kirist Boroom bi, te fonkul
waaraate buy jur ragal Yàlla,
4 kooku boroom tiitar
la, bu xamul dara. Dafa
wéradi, ba sóobu ci gëstuy
neen ak i werante ciy araf
yu jurul lu moy ñeetaane,
xuloo, xaste, ñaaw njort
5 ak ŋaayoo; ñiy jëfee
noonu nit ñu ñaaw xel lañu,
ñu xamul genn dëgg te
yaakaar ne ragal Yàlla buntu
wërsëg la.
6 Ba tey ragal Yàlla gu ànd
ak doylu, wërsëg la.
7 Ndaxte indaalewunu fi
dara, te dunu yóbbaale
dara.
8 Kon su nu amee lekk ak
koddaay, nanu ko doyloo.
9 Waaye ñiy sàkkoo barele,
dinañu jànkoonte ak i nattu,
ba dugg ci fiir, di xuus ci
bëgg-bëggi neen yuy yóbbe
ayib, tey sóob nit cig réer ak
sànkute.
10 Ndaxte bëgge ci xaalis
mooy ndeyu ñaawteef yu
bare; am na ñu ko wut, ba
moy ci yoonu ngëm, te seen
xol di dagg ndax tiis yu bare.

Làmbi ngëm

11 Kon nag yaw waayu
Yàlla ji, dawal loolu, te
topp njub, ragal Yàlla, ngëm,
mbëggeel, muñ ak lewet.
12 Góor-góorlul ci bëre bu
baax bi, ba ub làmbi ngëm,
te feddali sag téye ci dund gu
dul jeex gi; ndaxte ci loolu
la la Yàlla woo, te looloo
waraloon it sa seede su rafet
fa kanam mbooloo mu bare.
13 Noonu fi kanam Yàlla
mi jagleel dund ci lépp, ak
fi kanam Kirist Yeesu, mi
seede woon seede su rafet fa
kanam Poñsë Pilaat, maa ngi
lay dénk lii:
14 sàmmal ndigal li, baña
am gàkk mbaa ŋàññ, ba
kera Yeesu Kirist sunu Bo-
room di feeñ ci ndamam, ca
waxtu wa Yàlla dogal.
15 Moom kenn mooy Bo-
room bu tedd, di Buuru buur
yi ak Kilifag kilifa yi.
16 Moom kenn a jagoo
dund gu sax, dëkk ci biir leer
gu kenn manta jege; moom
mi nit masula gis te nit manu
koo gis. Moom kenn a yel-
loo teraanga ak màggaay ba
fàww. Amiin.
17 Ñi barele alalu àddina
nag, dénk leen ñu baña
réy te baña wékk seen
yaakaar ci koom-koom yi
saxul fenn, waaye ñu wékk
ko ci Yàlla, mi nuy may
naataange ju mat, ngir nu
man ciy bànneexu.
18 Dénk leen ñu def lu
baax, te bare jëf yu rafet, ñu
yéwén, bay sédd ñi amul,
19 di fàggu dencu ëllëg bu
wér. Noonu dinañu feddali
seen téye ci dund gu wóor gi.
20 Céy yaw Timote,
sàmmal li la Yàlla dénk!
Tanqamlul waxi neen yu
àddina kese, te dëddu
werantey ñi mbubboo xam-
xam, fekk dañoo réer.
21 Am na ñu topp xam-xam
boobu, waaye moy nañu ci
yoonu ngëm.

Yal na yiwu Yàlla ànd ak yéen.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko TIMOTE

1 Man Pool, ndawul Yeesu
Kirist ci coobarey Yàlla, ngir
xamle dund gi nu Yàlla dig te
féete ci Kirist Yeesu,
2 maa ngi lay bind, Tim-
ote, sama doomu diine ji
ma bëgg. Na la Yàlla Baay
bi ak Kirist Yeesu sunu Bo-
room may yiw, yërmande ak
jàmm.

Feddalil sa ngëm

3 Fu ma tollu maa ngi lay
boole ci samay ñaan, di ci
sant Yàlla, mi may jaamu
ci xel mu dal, ni ko samay
maam daan defe. Guddi ak
bëccëg, bu sama xel demee
ci say rongooñ,
4 ma bëgg laa gis, ba am
mbég mu réy.
5 Maa ngi fàttaliku sa
ngëm gu dëggu, gi nekkoon
ci sa maam Lowis ak sa yaay
Ënis, te mu wóor ma ne sax
na ci yaw it.
6 Looloo tax maa ngi lay
fàttali, nga xambaat taal bi
Yàlla taal ci yaw, di may gi
mu la jagleel, bi ma la tegee
samay loxo.
7 Ndaxte Xel mi nu
Yàlla sol du ànd ak ragal,
waaye day ànd ak kàttan,
mbëggeel ak moom sa bopp.
8 Bul rus ci seedeel sunu
Boroom, mbaa ci li ñu ma tëj
ndax turam, waaye bokkal
ak man tiis ci xamle xibaaru
jàmm bi, wéeru ci kàttanu
Yàlla.
9 Moo nu musal te woo nu
ci dund gu sell, ci lu ajuwul
ci sunuy jëf, waaye ci dogalu
boppam ak yiwam, wi nu
Yàlla may ci Kirist Yeesu, ba
àddina sosoogul.
10 Te léegi biral na ko ci
feeñug sunu Musalkat Kirist
Yeesu, mi nasaxal dee te
feeñal dund ci xibaaru jàmm
bi, te muy dund gu sax.
11 Te Yàlla fal na ma ndaw
ak jànglekat, ngir may yégle
xibaar bi;
12 looloo tax ma jànkoonte
ak tiis yu mel nii. Waaye
rusuma ci, ndaxte xam naa
ki ma wékk sama yaakaar,
te wóor na ma ne li ma ko
dénk, man na koo denc ba
bés ba.
13 Toppal ci tànki wax
yu wér yi nga dégge ci
man, jàpp ci ak ngëm ak
mbëggeel, yi nu am ci sunu
bokk ci Kirist Yeesu.
14 Te nga sàmm bu baax li
la Yàlla dénk, wéeru ci Xel
mu Sell, mi dëkk ci nun.
15 Xam nga ne waa dii-
waanu Asi gépp won nañu
ma gannaaw, ñu deme niki
Fusel ak Ermosen.
16 Waaye Onesifor daa
na faral di dëfal sama
xol; na Boroom bi sotti
yërmandeem ci këram.
Rusul woon sax ci samay
jéng,
17 waaye bi mu ñëwee
dëkku Room, wut na ma fu
ne, ba gis ma.
18 Na ko Boroom bi teeru
ak yërmandeem ca bés ba.
Umplewoo it coono yi mu

daj, ngir dimbali ma ca
dëkku Efes.

2

Beyal sa sas

1 Kon nag yaw sama
doomu diine, doolewool yiw,
wi ci Kirist Yeesu.
2 Te wax yi nga dégge
ci man fi kanam seede yu
bare, nanga leen jottali nit
ñu takku, ngir ñoom it ñu
mana jàngal ñeneen.
3 Bokkal ak man tiis, di
jàmbaar ci toolu xareb Kirist
Yeesu,
4 xam ne xarekat bu bëgga
neex ka ko solal, du dugg ci
yëfi àddina.
5 Te it ku tàggat yaramam
ngir rawante, duñu ko ja-
gleel kaalag ndam mukk, su
toppul sàrt ya.
6 Noonu it beykat bi sonn
mooy jëkka ñam toolam.
7 Xalaatal bu baax sama
wax jii, ndax Boroom bi dina
leeral sa xel ci lépp.
8 Fàttalikul Yeesu Kirist mi
dekki, soqikoo ci Daawuda,
tukkee ci xibaaru jàmm bi
may waare.
9 Xibaar booboo tax may
jànkoonte ak i tiis, ba ñu
jéng ma ni defkatu lu bon;
waaye kàddug Yàlla moom,
kenn du ko jéng.
10 Te lii tax may muñ lépp,
ngir ñi Yàlla tànn it am mucc
gi ci Kirist Yeesu, gu ànd ak
ndam lu sax.
11 Kàddu gu wóor a ngii:
Su nu deeyaalee ak Kirist,
dinanu dundaat ak moom;
12 su nu takkoo,
dinanu nguuru ak moom.
13 Su nu ko weddee,
kon mu weddi nu;
su nu ko ñàkkee kóllëre,
moom dina sax ci kóllëreem,
ndax manula weddi bop-
pam.

Liggéeykat bu neex Yàlla

14 Saxal ci di leen fàttali
mbir yooyu, di leen dénk
fa kanam Yàlla, ñu moytoo
werante ciy araf, ndax loolu
jëmul fu dul ci yàq ngëmu
ñiy déglu.
15 Góor-góorlul ba teew
fa kanam Yàlla, nekk
liggéeykat bu mu nangul te
rusoo ci dara, di faramfàcce
bu jub kàddug dëgg gi.
16 Moytul bépp jataayu
waxi neen yu àddina kese,
ndax ña fa toog dinañu gëna
xuus cig weddi,
17 te seen kàddu day burux
ni ngal. Imene ak Filet, ci
ñoom lañu bokk;
18 dañoo moy dëgg, di wax
ne ndekkite wees na, ba yàq
ngëmu ñenn ñi.
19 Waaye teewul fondamaa
bu dëgër, bi Yàlla tabax, nee
na kekk, te lii lañu ci tàmpe:
«Boroom bi xam na ñi bokk
ci moom,» te it: «Ki tudd
turu Boroom bi, na daw lu
bon.»
20 Ci kër gu mag nag, du
ndabi wurus walla xaalis
rekk a fa am, waaye itam
yoy dénk walla ban; yii tedd
nañu, yee ñàkk solo.
21 Kon nag ku laabal sa
bopp ci yooyu yépp, dinga
nekk ndab lu tedd te sell, nga
am njariñ ci Boroom bi te
jekk ci bépp jëf ju rafet.

22 Dawal bépp bëgg-
bëggu ngone, te sóobu
ci njub, ngëm, mbëggeel,
jàmm, ànd ak ñépp ñiy tudd
turu Boroom bi ak xol bu
sell.
23 Tanqamlul bépp weran-
teb neen bu amul njariñ,
xam ne xuloo rekk lay jur.
24 Te jaamu Boroom bi
warula xuloo, waaye na
lewet ci ñépp, jekk ngir
jàngle tey muñ fitnay noon.
25 Na jubbanti cig suufe ñi
koy diiŋat, tey yéene Yàlla
xiir leen ci réccu, ba ñu xam
dëgg;
26 ñu rëcc ci fiirug Sey-
taane, mi leen jàpp niy jaam,
te ñu délsi ci seen xel yu
rafet, ba sóobuwaat ci coo-
barey Yàlla.

3

*Yàqute gi daj mujug ja-
mono*

1 Nanga xam lii: bési tiis
yu tar ñu ngi nuy tëru ci
mujug jamono.
2 Ndaxte nit ñi dinañu siis
te fonk xaalis, di ñu réy tey
yég seen bopp, ñuy xaste tey
xëtt ndigalu waajur; duñu
am kóllëre, sellaay
3 mbaa cofeel; dañuy jàpp
mer ak a sos; ñu xér lañuy
doon, ñu soxor te bañ lu
baax;
4 ay workat lañuy doon, di
ñu ëppal te bare tiitar; seen
bànneex a leen gënal Yàlla.
5 Dañuy mbubboo diine
waaye nanguwuñu koo du-
gal seen xol. Ñu deme
noonu, dëddu leen.
6 Nit ñu mel noonu ñooy
yoxoosu ci biir kër yi,
ba fàbbi jigéen ñu ñàkk
pastéef, ñi seeni bàkkaar ub
seen bopp, te bëgg-bëgg yu
wuute jiital leen.
7 Duñu noppee gëstu,
waaye duñu mana yegg ci
xam-xamu dëgg mukk.
8 Nit ñooñu dañuy
bëreek dëgg, ni Sànnes ak
Sàmbares bëree woon ak
Musaa; ay boroom xel yu
gumba lañu, yu seen ngëm
tekkiwul dara.
9 Waaye duñu dem fu sore,
ndax seen ñàkk xel dina
bir ñépp, ni mu dale woon
Sànnes ak Sàmbares.

Li Pool dénk Timote

10 Waaye yaw nag xam nga
bu baax sama njàngle, sama
dund, sama takkute, sama
ngëm, sama muñ, sama
mbëggeel ak sama dékku
tiis.
11 Xam nga li ma daj ciy
fitna ak i coono ci dëkki An-
cos, Ikoñum ak Listar*. Céy
li ma jànkoonteel ciy fitna!
Waaye Boroom bi musal na
ma ci lépp.
12 Te ku bokk ci Kirist
Yeesu, te bëgg dund dund gu
ànd ak ragal Yàlla, alamikk
ñu fitnaal la.
13 Waaye nit ñu bon ñi ak
naaféq yi dinañu fi yées, di
naxe ak a nax seen bopp.

* **3:11** Ay dëkk ci diiwaanu Galasi lañu woon, fa Pool tàmbalee yenam, biy waare xibaaru Kirist.

14 Yaw nag saxal ci li nga
jàng te mu wóor la, xam fi
nga tibbe.
15 Li dale ci sa ngone xam
nga Mbind mu sell, mi la
mana yee ci yoonu mucc,
jaar ci gëm Kirist Yeesu.
16 Mbind mu sell mépp, ci
gémmiñu Yàlla la jóge, te
am na njariñ ngir jàngal nit
ñi, yedd leen, jubbanti leen
te yee leen ci njub.
17 Noonu waayu Yàlla ji
dina mat, ba jekk ci bépp jëf
ju rafet.

4

1 Kon nag maa ngi lay
dénk fa kanam Yàlla ak
Kirist Yeesu, miy àtte ñiy
dund ak ñi dee, di la dénk
ci feeñam ci biir ndam ak ci
nguuram, nga def lii:
2 xamleel kàddug Yàlla,
sax ci, su neexee ak su naqa-
ree; yeyal ñi tooñ, di yedd ak
a dénk ñépp, def ko ci muñ
gu yaatu ak njàngle mu mat.
3 Ndaxte jamono dina ñëw,
joo xam ne nit ñi dootuñu
xajoo njàngle mu wér mi,
waaye dinañu jublu ci
seeni bëgg-bëgg, di fortaatu
jànglekat yu leen di jay.
4 Dinañu tanqamlu dëgg,
jeng jëm ci léebi diiney
neen.
5 Waaye yaw nanga foog
ci lépp, dékku tiis, tey tas
xibaaru jàmm bi, ba matal
sag yónnent.
6 Ndaxte maa ngi ci tànki
joxe sama bakkan ni sarax,
te sama waxtuw dem jot na.
7 Bëre naa ba ub làmbi
ngëm, daw naa ba àkk,
sàmm naa mboolem dëgg, gi
ñu ma dénk.
8 Fi mu ne Yàllaa ngi may
xaare añu ku jub, di kaalag
ndam gi ma Boroom, biy
Àttekat bu jub, di jox ca bés
ba, te jéllale naa sama bopp,
waaye képp ku def sa xol cig
feeñam.

Dénkaaney Pool yu mujj ya

9 Defal sa kem kàttan, ba
fekksi ma ci ni mu gëna
gaawe.
10 Ndaxte Demas topp na
àddina, ba bàyyi ma, dem
dëkku Tesalonig; Kereseñsë
dem na diiwaanu Galasi, Tit
dem diiwaanu Dalmasi.
11 Luug rekk a des fi man.
Indaaleel Màrk, ndaxte amal
na ma njariñ ci liggéey bi.
12 Tisig moom yebal naa ko
dëkku Efes.
13 Te sooy ñëw, indaaleel
mbubb, ma ma dénkoon
Karpus ca dëkku Torowas, te
it bul fàtte téere yi, rawatina
téere yu am maana, yi ñu
bind ci der.
14 Alegsàndar tëgg bi def
na ma ñaawteef yu ne,
waaye Boroom bi dina ko fey
ay jëfam.
15 Moytu ko bu baax,
ndaxte bëre na ak sunuy
wax ba tàyyi.
16 Keroog bi ma jëkkee
taxaw, di làyyil sama bopp,
awma woon kenn ku ma tax-
awu, ñépp dañu maa daw—
bu leen ko Yàlla jàppe nag.
17 Waaye Boroom bi moo
ma taxawu te dooleel ma,
ma jollil kàddu gi, ba xeet
yépp dégg ko. Te Boroom bi
musal na ma ci selli gaynde.

18 Rax-ca-dolli dina ma
musal ci bépp jëf ju ñaaw,
tette ma ci jàmm, ba tàbbal
ma ci nguuram gu kawe ga.
Yal na yelloo ndam ba fàww.
Amiin.

Tàggoo

19 Nuyul ma Piriska ak Ak-
ilas ak waa kër Onesifor.
20 Erast des na dëkku Ko-
rent. Torofim dafa wop-
poon, ma bàyyi ko dëkku
Mile.
21 Gaawala ñëw, bala
lolli di gàllankoor sa yoon.
Ëbulus, Pudeñsë, Linus,
Këlójaa ak yeneen bokk
yépp ñu ngi lay nuyu.
22 Yal na Boroom bi aar sa
xel. Na yiwu Yàlla ànd ak
yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko TIT

1 Man Pool maa lay bind, man miy jaamu Yàlla ak
ndaw li Yeesu Kirist yónni, ngir xamle ngëm, gi lal
yoonu ñi Yàlla tànn, tey yokk xam-xamu dëgg, giy
meññ ragal Yàlla;
2 mu sukkandiku ci yaakaar ju dëggu, ji nu am
ci dund gu dul jeex, gi Yàlla dige ba dara sosoogul, moom
mi dul tebbi waxam.
3 Te léegi, ci jamono ji ko soob, feeñal na xibaaram
boobu ci waaraate, bi ma Yàlla sunu Musalkat dénk te
digal ma, ma xamle ko.
4 Maa ngi lay bind, Tit, yaw sama doomu diine ju wér ci
ngëm, gi nu bokk nun ñépp. Yal na la Yàlla Baay bi ak
Kirist Yeesu sunu Musalkat may yiw ak jàmm.

Sasu Tit ca réewu Keret

5 Bàyyi naa la ca réewu
Keret, ngir nga mottali la desoon ci liggéey bi, te samp
ay njiiti mbooloo ca dëkk bu nekk, ni ma la ko sante
woon.
6 Njiit nag nii la wara mel: war na ñàkk ŋàññ, yem ci
benn soxna, am ay doom yu gëm yu amul baatu gannaaw
cig yàqute mbaa déggadi.
7 Ndaxte kuy sàmm mbooloo mi mooy jawriñu
Yàlla, kon warul am ŋàññ, walla di ku dëgër bopp
mbaa ku tàng bopp; warul dib màndikat walla xeexkat
mbaa ku bëgge ci alal ju lewul.
8 Waaye war na man gan te bëgg lu baax, di ku
maandu te jub, ku sell te not boppam.
9 War na jàpp ci xibaar bu
dëggu, bi lal sunu yoon, ba mana dénkaane ci njàngle
mu wér mi, tey yey ñi weddi.
10 Loolu war na, ndaxte
am na ñu bare ñu déggul lenn ndigal, rawatina ci
Yawut yi, ñuy yàq xeli nit ñi ak seen waxi neen.
11 Fàww nga wedamloo
leen, ndax dañuy tas këri lëmm, ciy jàngle li warul,
ngir sàkku alal ju lewul.
12 Am na nitu Keret, di
yonent ci ñoom, mu ne: «Waa Keret, ay fenkat lañu
masa doon, ñu soxor ni ay rabi àll, fuqle te tayel.»
13 Te li mu wax dëgg
la. Looloo tax nga war leena yey bu wóor ci seeni
bàkkaar, ngir ñu am ngëm gu wér
14 te baña topp léebi di-
iney neen yu Yawut yi, mbaa tegtali nit, ñi dëddu dëgg.
15 Ñi sell seen lépp a sell,
waaye ñi selladi te gëmadi seen dara sellul, du seeni
xalaat, du seeni xel.
16 Dañoo mbubboo xam-
xamu Yàlla, waaye seeni jëf weddi na ko; ñu sikk lañu te
déggadi, ba tële ci jëf lenn lu baax.

2

Ndigal yu sell

1 Yaw nag nangay waare
li dëppook njàngle mu wér
mi.
2 Maanaa, na góor ñu
mag ñi foog, am faayda te
maandu, di ñu wér ci seen
ngëm, seen mbëggeel ak
seen muñ.
3 Jigéen ñu mag ñi itam, na
seen doxalin ànd ak faayda;
buñuy jëw mbaa ñuy xér
ci sàngara. Waaye nañuy
jàngle lu baax,
4 bay xiir jeeg ju ndaw ji,
ñu bëgg seen jëkkër ak seeni
doom,
5 di ñu maandu, sell te
fonk seen kër, ñu neex deret
te déggal seeni jëkkër, ngir
kenn bañ cee gàkkal kàddug
Yàlla.
6 Naka noonu itam nanga
xiir waxambaane yi cig
maandu.
7 Te yaw, ci lépp lu
mu mana doon, nekkal ab
royukaay ci jëf yu baax. Na
sa njàngle wér te am faayda,
8 ànd ak wax yu wér
yu kenn manta diiŋat, ngir
sunuy noon rus ba wedam,
ci li ñu amul dara lu ñu nu
tuumaal.
9 Waxal it jaam ñi, ñu
déggal seeni sang ci lépp, te
liggéeyal leen ba seral seen
xol, bañ cee boole werante
10 mbaa sàcc. Waaye
nañu wone takkute gu mat,
ba rafetal ci lépp njànglem
Yàlla sunu Musalkat.
11 Ndaxte yiwu Yàlla feeñ
na te ubbil na ñépp buntu
mucc.
12 Moo nu digal, nu dëddu
weddi ak bëgg-bëggi ja-
mono, tey dund ci àddina cig
maandu, njub ak ragal Yàlla,
13 di séentu bés bu tedd
bi nu yaakaar, maanaa Yàlla
ju màgg ji, di sunu Musalkat
Yeesu Kirist, feeñ ci biir
ndamam.
14 Joxe na bakkanam ngir
nun, ba jot nu ci lépp lu bon,
te beral nu boppam, di xeet
wu sell te ràññiku ci jëf yu
baax.
15 Jàngleel loolu, di leen
dénk ak a yedd ak fulla ju
mat. Bu la kenn yab.

3

Ku gëm dina jëf lu rafet

1 Fàttali leen ñuy déggal
kilifa, yi yore nguur gi, tey
jëfe seeni ndigal, ñu taxaw
temm ci lépp luy jëf ju baax.
2 Buñu jëw kenn mbaa ñuy
ŋaayoo, waaye nañu yiwe
te won ñépp lewet gu mat
sëkk.
3 Ndaxte nun itam ñu
ñàkk xel lanu woon te
déggadi, nu réer bay jaamu
ay bëgg-bëgg ak i bànneex
yu wuute, nu dëkk ci coxorte
ak ñeetaane, ñu bañ nu te
nu bañante ci sunu biir.
4 Waaye naka noona Yàlla
sunu Musalkat feeñal na
mbaaxam ak cofeelam,
5 ba musal nu; ajuwul ci
jëf yu jub yu nu def, waaye
ci yërmandeem rekk. Mu
juddulaat nu ci laabal sunu
xol, te yeesalaat nu ci dooley
Xel mu Sell,
6 mi mu nu sotti ba mu
baawaan, ci darajay Yeesu
Kirist sunu Musalkat.
7 Ci noonu Yàlla àtte na nu
jub ci kaw yiwam, te sédd nu

ci dund gu dul jeex, gi nuy
séentu.
8 Wax jooju ju wóor la,
te damaa bëgg nga dëggal
loolu, ngir ñi gëm Yàlla sax
ci jëf lu rafet. Loolu moo
baax te am njariñ ci nit.
9 Waaye moytul yu deme
ni werantey neen ak limi
maam, ay xuloo ak i xëccoo
ci doxalinu yoonu Musaa,
ndax loolu waxi neen la, te
amul benn njariñ.
10 Kuy féewale, nanga ko
yedd, yeddaat ko; bu tëwee,
nga dàq ko,
11 xam ne nit ku ñaaw xel
la te ay bàkkaaram fés ci
ñépp.

Muj gi

12 Bu ma la yónnee
Artemas walla Tisig,
gaawantul fekksi ma ci
dëkku Nikopolis, ndax fa laa
bëgga lollikooji.
13 Naka Senas àttekat bi
nag ak Apolos, waajal leen
bu jekk ci seen tukki, ba seen
aajo yépp faju.
14 Na sunuy bokk it takku
ci jëf yu rafet, ba mana faj
aajo yépp, te baña yaafus.
15 Ñiy ànd ak man ñépp
ñu ngi lay nuyu. Nuyul nu
sunuy soppey ngëm. Yal
na yiwu Yàlla ànd ak yéen
ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko FILEMON

1 Man Pool, mi ñu tëj kaso
ngir Kirist Yeesu, ak sunu
mbokk Timote, noo lay bind,
yaw Filemon sunu soppe ak
sunu nawle ci xeex bi;
2 te fàttewunu sunu jigéen
Afiya, ak sunu àndandoo
ci xeex bi Arkib, yéen ak
mbooloom ñi gëm, miy dajee
sa kër.
3 Yal na leen Yàlla sunu
Baay ak Boroom bi Yeesu
Kirist may yiw ak jàmm.

Cant ak ñaan ci Yàlla

4 Duma la noppee boole ci
samay ñaan, di ci sant Yàlla
sama Boroom,
5 ndaxte dégg naa sa ngëm
ci Boroom bi Yeesu, ak sa
mbëggeel ci gaayam yu sell
yépp.
6 Li may ñaan nag a
ngi nii: nga xam bu wér
ngëneel, yi nu am yépp ci
sunu bokk ci Kirist, ba tax
bokk gi nga am ci Yàlla ci
kaw ngëm meññ i njariñ.
7 Ci dëgg-dëgg sa
mbëggeel bégal na ma
bu baax, ba dëfal sama
xol; ndaxte xam naa, sama
mbokk, ni nga féexale xoli
gaayi Yàlla yu sell yi.

Pool làyyil na Onesim

8 Am na lu ma la bëgga
ñaan; teguma ko ci sañ-sañ
bu mat bi ma Kirist may, ci
teg la ndigalu def sa waru-
gar,
9 waaye dama lay ñaan ci
mbëggeel gi nu séq, man
Pool màggat, mi ñu tëj kaso
ci turu Kirist.
10 Maa ngi tinul sama
doomu diine Onesim, mi ma
jur ci Kirist fii ci kaso bi.
11 Amul woon sa njariñ*
démb, waaye tey amal na nu
njariñ, yaw ak man.
12 Maa koy yebal fi yaw,
waaye xamal ne mooy sama
reeni xol.
13 Dama koo bëggoona
téye fi sama wet, ngir mu
taxawal la, di ma dimbali, li
feek maa ngi ci kaso bi ngir
xibaaru jàmm bi.
14 Waaye bëggumaa def
dara loo àndul; noonu ndim-
bal li nga may defal du nekk
sañul-bañ, waaye mu ànd ak
xol bu tàlli.
15 Xëy na sax dafa tàggoo
woon ak yaw diir bu gàtt,
ngir nga jotaat ci ba fàww;
16 waxuma léegi ni jaam
rekk, waaye lu ko sut, xanaa
mbokk mu dëggu ci xol, fekk
looloo raw ag njaam. Mbokk
la ci man, rawatina ci yaw,
muy sa jaam ci aada, di sa
mbokk léegi ci Boroom bi.
17 Soo ma jàppee ni nawle
nag, teeru ko, ni su ma la
doon ganesi.
18 Soo ko naree topp genn
tooñ mbaa benn bor, topp
ma ko.
19 Man Pool maa ngi lay
bind ak sama loxob bopp ne
dinaa la ko fey; bëggumaa

* **1:11** ***njariñ:*** ci làkku gereg turu Onesim mooy tekki «Ku am njariñ.»

yegg ci ne sag dund sax ci
man la jaar!
20 Waaw, yaw sama
mbokk, dimbali ma ci
Boroom bi, te seral sama xol
ci sunu bokk ci Kirist.
21 Noonu bind naa la, ndax
wóor na ma ne dinga ma
déggal, ba weesu sax li ma
la sant.
22 Te itam nanga ma waa-
jal néeg, ndaxte yaakaar
naa ne Yàlla dina nangu
seeni ñaan, ba delloosi ma
leen.
23 Sama mbokk Epafras,
mi ma nekkal fi ci kaso bi ci
turu Kirist, mu ngi lay nuyu.
24 Samay àndandoo ci
liggéey bi, Màrk, Aristàrk,
Demas ak Luug, ñu ngi lay
nuyu.
25 Yal na yiwu Boroom bi
Yeesu Kirist ànd ak seen xel.

Bataaxal bi jëm ca YAWUT YA

Yàlla wax na jaarale ko ci Doom ji

1 Li jiitu tey Yàlla waxoon
na ak maam ya ci wàll yu
bare ak ci tëralin yu wuute
jaarale ko ca yonent ya.
2 Waaye ci mujug jamono
jii nu tollu, Yàlla wax na
ak nun jaarale ko ci Doom
ji. Doomam jooju la Yàlla
jagleel lépp, te ci moom la
Yàlla jaar, sàkk àddina.
3 Doom ji moo di leer giy
jollee ci ndamu Yàlla, di ki
dippeekoo ci Yàlla. Moo téye
àddina ci kàddoom gu am
doole gi. Te bi mu ubbee
bunt ba nit di selle ci ay
bàkkaaram, dafa toog fa ñu
koy terale ca ndijooru Aji
Màgg ji ca kaw,
4 wone noonu ne moo
gëna màgg malaaka yi. Te
it Yàlla jox na ko tur wu sut
seen tur.

Doom jee gëna màgg malaaka yi

5 Ndaxte Yàlla masula wax
kenn ci malaaka yi ne:
«Yaa di sama Doom,
maa di sa Baay tey.»
Masul ne ci mbirum kenn ci
ñoom it:
«Man Yàlla, dinaa doon
Baay ci moom,
mu nekk Doom ci man.»
6 Waaye bi muy yónni Doom
jooju di taaw bi ci àddina, da
ne:
«Na ko malaakay Yàlla yépp
jaamu.»
7 Ci wàllu malaaka yi, lii la ci
Yàlla wax:
«Def na malaakaam yi, ñu
mel ni ay ngelaw,
ñooñu koy liggéeyal, mu def
leen niki sawara.»
8 Waaye ci wàllu Doom ji, lii
la ko Yàlla wax:
«Yaw Yàlla, dinga toog ci jal
bi ba fàww,
ci njubte ngay nguuru.
9 Sopp nga njub te bañ lu
bon.
Looloo tax yaw Yàlla,
sa Yàlla sol la mbég mu gëna
réy
mi mu jagleel say
àndandoo.»
10 Newaat na it:
«Yaw Boroom bi, yaa sàkk
àddina ca njàlbéen
ga,
defar asamaan yi ci sa loxoy
bopp.
11 Yëf yooyu dinañu wéy,
waaye yaw dinga sax,
dinañu màggat ñoom ñépp
ni ay yére.
12 Dinga leen taxañ ni
malaan,
ñu furi ni ay yére,
waaye yaw doo soppiku,
te sa dund amul àpp.»
13 Waaye Yàlla masula teral
kenn ci malaaka yi, ba di ko
wax:
«Toogal ci sama ndijoor,
ba kera may daaneel say
noon ci sa kanam.»
14 Malaaka yépp ay xel lañu
rekk yuy liggéeyal Yàlla, mu
di leen yónni ñuy dimbali
nit, ñi nara jot mucc gi.

2

Nanu faaydaal li Boroom bi wax ci mbirum mucc gi

1 Moo tax kon nu wara
gëna faaydaal wax yi nu
dégg, ngir baña bayliku.
2 Xam nanu ne kàddug
yoon, wi Yàlla yégle jaarale
ko ci malaaka yi, wareef la
woon, te képp ku ko masa
moy, walla mu mas koo tan-
qamlu, jot na mbugal gi mu
yelloo.
3 Kon nun ñi dégg mucc gu
mag gi, bu nu ko sàgganee,
nan lanuy mana rëcce
mbugalu Yàlla? Boroom
bi moo xamle woon mucc
googu ca njàlbéen ga, te
gannaaw gi, ñi ko dégg ñoo
nu ko wóoralal.
4 Te it Yàlla dëggal na
seen seede ci ay firnde ak ay
kéemaan, ay jaloore yu bare
ak ci ay may yu jóge ci Xe-
lam mu Sell, te mu séddale
leen ni mu ko bëgge.

Yeesu nekk na nit, ngir rammu nu ci kanam Yàlla

5 Yàlla jébbalul malaaka
yi benn sañ-sañ bu jëm ci
jamonoy ëllëg ji nuy wax;
keneen la ko jébbal,
6 ndaxte am na fu ñu wax
ci Mbind mi ne:
«Lan mooy nit, yaw Yàlla, ba
nga di ko xalaat?
Lan mooy doomu nit, ba nga
koy topptoo?
7 Wàcce nga ko, def ko
mu gëna suufe tuuti
malaaka yi.
Kaalaa nga ko teraanga ak
ndam,
8 notal ko lépp, mu teg ci
tànk.»
Bi ko Yàlla notalee lépp nag,
bàyyiwul dara. Fi mu nekk
gisagunu ne lépp a ngi ci
sañ-sañam;
9 Waaye gis nanu Yeesu.
Wàcce nañu ko, def ko mu
gëna suufe tuuti malaaka yi,
ngir mu dee ci wàllu ñépp,
ndaxte loolu la Yàlla dogal
ci yiwam. Waaye léegi Yàlla
kaalaa na ko teraanga ak
ndam ndax coono bi mu daj
ba dee.
10 Ndaxte Yàlla mi yelloo
lépp te sàkk lépp, dogal na
def ñu bare ay doomam,
boole leen ci ndamam. Jekk
na nag mu matal Yeesu ci
coono bi mu daj, moom mi
leen xàllal yoonu mucc gi.
11 Moom Yeesu miy sellal,
ak ñi muy sellal, ñoom ñépp
genn njaboot lañu. Moo tax
Yeesu rusu leena wooye ay
doomi baayam.
12 Nee na:
«Yaw Yàlla, dinaa xamle sa
tur ci samay doomi
baay,
dinaa la tagg ci biir mbooloo
mi.»
13 Newaat na:
«Dinaa am ci Yàlla kóolute.»
Dellu na waxaat ne:
«Maa ngi nii, man ak doom
yi ma Yàlla jox.»
14 Doomam yooyu muy
wax, nit kese lañu. Looloo
tax Yeesu it moom ci bop-
pam, wàcc na, jëmmoo ni
ñoom, ngir dee, ba man caa
daaneel Ibliis, mi yore doo-
ley dee.
15 Noonu mu yiwi nit, ñi
meloon ni ay jaam seen giiru
dund gépp ndax ragala dee.
16 Leer na ne Yeesu xet-
talisiwul malaaka yi, waaye

askanu Ibraayma lay xettal-
isi.
17 Looloo taxoon mu wara
mel niy doomi baayam
ci bépp fànn, ngir doon
seen sarxalkat bu mag fa
kanam Yàlla, bi leen yërëm
te di sàmm kóllëre, te ci
liggéeyu sarxaleem joxe
na bakkanam ngir dindi
bàkkaari nit ñi, ba Yàlla baal
leen.
18 Gannaaw sonn na ci
nattu yi mu daj, man na
dimbali ñiy jaar ciy nattu.

3

Kirist, Doom ji, moo gëna màgg Musaa, jawriñ bi

1 Kon nag yéen bokk yu
sell yi, yéen ñi Yàlla woo,
ngeen bokk ci nguuram gu
kawe ga, seetleen ci Yeesu,
moom miy ndawu Yàlla li, di
sarxalkat bu mag bi ci yoon
wi nu gëm.
2 Ku takku la ci liggéey bi
ko Yàlla sas, ni ko Musaa
nekke woon ci lépp lu jëm ci
waa kër Yàlla.
3 Waaye Yeesu yelloo na
ndam lu sut lu Musaa, ni kiy
tabax kër ëppe maana kër ga
muy tabax.
4 Ndaxte kër gu nekk am
na ku ko sos, waaye ki sos
lépp mooy Yàlla.
5 Musaa moom ku takku
la woon ci lépp lu jëm ci
waa kër Yàlla. Waaye jawriñ
rekk la woon, ngir seede li
Yàlla waroona yégle.
6 Yeesu nag ku takku la it,
waaye Doom la, juy yilif kër
Baayam. Nun nooy këram
googu, bu nu saxee ci sunu
kóolute te di bég ci li nuy
séentu.

Buleen dëgër bopp ndax seen ñàkk ngëm

7 Moo tax Xel mu Sell mi
wax lii ci Mbind mi:
«Bu ngeen déggee tey jii
baatu Yàlla bi,
8 buleen dëgër bopp,
ni seeni maam defoon ca
màndiŋ ma,
keroog ba ñu dëddoo Yàlla,
di ko diiŋat.»
9 Yàlla ne:
«Foofa seeni maam diiŋat
nañu ma fa, di ma
fexee fiir,
te gis nañu samay jëf
10 diirub ñeent fukki at.
Looloo tax ñu génnliku ma,
ma daldi ne:
“Seeni xalaat a leen di réeral
saa su nekk,
xamuñu yoon yi ma neex.”
11 Giñ naa kon ci sama mer
ne:
“Duñu dugg mukk ci sama
noflaay*.”»
12 Bokk yi, wottuleen ba
kenn ci yéen baña am xol bu
bon te gëmadi, bay dëddu
Yàlla jiy dund.
13 Waaye bés bu nekk,
deeleen soññante ci lu jëm
ci Yàlla, fi ak bés boobu
ñu wax wéyul, ngir ragal
bàkkaar nax kenn, ba xolam
tëju.
14 Am nanu wàll ci Kirist,
su nu wéyee fii ba muj ga ci
sunu kóolute, gi nu amoon
ca njàlbéen ga.

* **3:11** ***noflaay:*** Yàlla digoon na noflaay bànni Israyil, maanaam ñu dugg réewu Kanaan, dëkk fa ci jàmm. Waaye ñi déggal Yeesu Kirist, seen noflaay moo di dugg ci jataayu Yàlla ci asamaan.

15 Lii la Mbind mi wax:
«Bu ngeen déggee tey jii baatu Yàlla bi,
buleen dëgër bopp,
ni seeni maam defoon, ba ñu dëddoo Yàlla.»
16 Ñan ñoo dégg baatu Yàlla bi nag te di ko dëddu?
Xanaa ña Musaa génne woon Misra ñépp.
17 Te ñan la Yàlla mere lu mat ñeent fukki at? Xanaa ñi daan bàkkaar te seeni néew tëdd ca màndiŋ ma.
18 Te it bi Yàlla defee ngiñ lii: «Duñu dugg mukk ci sama noflaay,» booba ñan ñoo ko taxoon di wax? Xanaa ña ko déggadil.
19 Noonu gis nanu sax ne jotuñoo dugg ci noflaay boobu ndax seen gëmadi.

4

Nanu gëm li Yàlla wax, ba dugg ci noflaayam

1 Yàlla dige na ne dina am ñu dugg ca noflaayam. Kon ndegam dige boobu mi ngi taxaw ba tey, moytuleen ba kenn ci yéen réer ba du dugg ci noflaay boobu.
2 Nun jot nanu xibaaru jàmm bi ni ñoom, waaye kàddu, ga ñu déggoon, jariñu leen dara, ndaxte boolewuñu ci ngëm, ba ñu koy déglu.
3 Nun ñi gëm nag nooy dugg ci noflaayam, ni ko Mbind mi waxe:
«Giñ naa kon ci sama mer ne:
“Duñu dugg mukk ci sama noflaay,”»
doonte sax liggéeyam bépp matoon na, ca ba mu sàkkee àddina ak léegi. Ci lu jëm ci juróom ñaareelu fan ba,
4 am na fu ñu wax ci Mbind mi ne:
«Yàlla noppalu na ci liggéeyam bépp
ca juróom ñaareelu fan ba.»
5 Te it waxoon na ci baat yi nu jota lim ba noppi:
«Duñu dugg mukk ci sama noflaay.»
6 Kon am na ñu ci wara dugg ba tey. Te ñi jëkkoona jot xibaaru jàmm bi, dugguñu ci ndax seen déggadi.
7 Noonu ay ati at gannaaw ga, Yàlla àppaat na beneen bés, def ko «tey jii», bi mu waxee ci gémmiñu Daawuda ci baat yii ñu jota lim:
«Bu ngeen déggee tey jii baatu Yàlla bi,
buleen dëgër bopp.»
8 Su Yosuwe dugaloon sunu maam ya ca noflaayu Yàlla ba, kon gannaaw gi Yàlla du wax dara ci lu jëm ci beneen bés.
9 Kon ba tey Yàllaa ngi dencal ay gaayam noflaay bu nirook noflaayu Yàlla ca juróom ñaareelu fan ba.
10 Ndaxte képp ku masa dugg ca noflaayu Yàlla, noppalu na ci ay jëfam ni Yàlla.
11 Nanu farlu boog, ngir dugg ci noflaay boobu, ba kenn baña déggadi, ba daanu ni maam ya ca màndiŋ ma.

12 Xam nanu ne kàddug Yàlla mi ngi dund te am na doole. Moo gëna ñaw jaasiy ñaari boor. Day dagg ba fa xol ak xel digaloo, ba fa yax yi ak yuq gi di teqalikoo,

te man na àtte xalaat yi ak
mébéti xol.
13 Te itam amul mbindeef
mu mana nëbbu Yàlla,
waaye lépp a ubbiku, ba ne
fàŋŋ ci bëti ki nu wara àtte.

Yeesu, sarxalkat bu mag bi

14 Gannaaw am nanu sarx-
alkat bu maga mag bu àgg
ba ca kanam Yàlla, di Yeesu
Doomu Yàlla ji, nanu jàpp bu
dëgër yoon wi nu gëm.
15 Sarxalkat bu mag bi nu
am, du ku manula bokk ak
nun sunuy naqar; moom sax
far jaar na ci nattu ni nun
ci bépp fànn, waaye deful
bàkkaar.
16 Kon nag nanu am
kóolute ci jege jalu Yàlla
bu yiw ba, ngir jot
yërmandeem ak yiwam,
ngir mu wallu nu fu soxla
taxawe.

5

1 Sarxalkat bu mag bu
nekk nag, ci biir nit ñi
lañu ko jële, te fal ko muy
dox seen diggante ak Yàlla.
Noonu dina jébbal Yàlla ay
sarax, tey rendi ay mala ngir
dindi seeni bàkkaar.
2 Te ndegam moom ci bop-
pam nit kese la, man na
muñal ñiy moy ndax seen
ñàkka xam.
3 Li mu ñàkk doole moo
tax mu wara def ay sarax
ngir mbaalug bàkkaaram,
ni mu ko tàmmee defal
mbooloo mi.
4 Kenn manula teral sa
bopp ba doon ab sarxalkat,
su dul ne Yàllaa la woo, ni
mu ko defe woon Aaróona.
5 Kirist itam yékkatiwul
boppam, ba doon sarxalkat
bu mag, waaye Yàlla moo ko
woo, bi muy wax ne:
«Yaa di sama Doom,
maa di sa Baay tey.»
6 Am na feneen fu mu wax
ne:
«Doon nga sarxalkat ba
fàww,
mel ni Melkisedeg.»
7 Giiru dundam gépp ci
àddina, Kirist da daan ñaan
wall ci Yàlla, di ko dénku,
boole ko ak i jooy ak i ron-
gooñ. Da doon ñaan ci Yàlla,
mi ko mana musal ci dee. Te
ñaanam nangu na, ndax ni
mu jébbale boppam Yàlla.
8 Waaye li muy nekk nekk
doom, teewul mu jàng
déggal Yàlla, jaare ko ci
coono bi mu daj.
9 Noonu la àgge cig mat, ñu
def ko ki waral mucc gi dul
jeex, ngir ñi ko déggal ñépp.
10 Fekk na Yàlla tudde ko
sarxalkat bu mag ni ko
Melkisedeg nekke.

Nanu jëm kanam, baña walbatiku

11 Ci fànn googu, am na
lu bare lu nu ci bëgga
wax, waaye tekkil leen ko
dina jafe, ndaxte dangeena
naqari xel.
12 Bu yàgg ngeen waroona
jàngal ñeneen ñi, waaye
soxla ngeen ba tey ku leen di
tette ci kàddug Yàlla. Léegi
nag yéena ngi tollu fi ñu
leen wara nàmpale, ndaxte
àttanuleen ñam wu dëgër.
13 Képp kuy nàmp, ab xale
nga ba tey. Jëfeegoo njàngle
mi jëm ci wàllu njubte.

14 Waaye ñam wu dëgër,
ñi mat a ko yelloo, maanaam
ñiy jëfandikoo seen xel ngir
ràññee lu baax ak lu bon.

6

1 Kon nag léegi nanu jóge
ci liifantu gi jëm ci Kirist,
te jàll cig mat. Nanu
baña dalaat njàngle mu jëkk
moomu, ci ne nit ñi dañoo
wara tuub jëf, yi jëm ci dee,
te gëm Yàlla,
2 di leen jàngalaat ci
mbirum sangu set ci ay fànn
yu bare, ak teg loxo ak ci
mbirum ndekkite ak lu jëm
ci àtte biy sax dàkk.
3 Te noonu lanuy def, bu
soobee Yàlla.
4 Li nu wara jëme kanam
mooy lii: su amee ay nit ñu
Yàlla xasa leeral ba noppi,
ñu mos mayu Yàlla gi, am
wàll ci Xelam mu Sell,
5 te xam mbaax, gi ci
kàddug Yàlla, ak kéemaani
jamono jiy ñëw,
6 te loolu lépp teewul
ñu walbatiku, ñooñu kenn
dootu leen mana yeesalaat,
ba ñu tuub seeni bàkkaar.
Li ko waral moo di, dañoo
bëgga daajaat Doomu Yàlla
ji ci bant, di ko toroxal, te
fekk muy seen ngaañ.
7 Maanaam suuf suy naan
taw bi ciy dal, tey jox ñi
ñu koy beyal gàncax gu am
njariñ, day jot barke bi jóge
ci Yàlla.
8 Waaye su meññee ay dég
ak ay xaaxaam, du am benn
njariñ; repp na ñu alag ko,
te lakk lay mujje.
9 Waaye nag yéen samay
soppe, su fekkee ne sax nii
lanuy waxe, nu ngi yaakaar
li gën ci yéen te ànd ak mucc.
10 Yàlla ñàkkul worma
bay fàtte seen liggéey ak
mbëggeel, gi ngeen wone ci
turam, ci li ngeen dimbali ay
gaayam, te yéena ngi koy def
ba tey.
11 Waaye danoo bëgg
kenn ku nekk ci yéen wone
cawarte gu mel ni ga ngeen
amoon, ba kera ngeen di am
mat, gi ngeen di séentu.
12 Bëggunu ngeen tayel,
waaye royleen ñi gëm te
muñ, ndaxte ñooñu ñooy jot
li leen Yàlla dig.

Li Yàlla dige lu wóor la

13 Ibraayma bokk na ci
ñoom. Bi Yàlla di dige ak
moom, manul woona giñ ci
keneen ku ko gëna màgg, ba
tax mu giñ ci boppam,
14 ne ko: «Sàllaaw dinaa la
barkeel, yokk saw askan.»
15 Noonu Ibraayma di xaar
tey muñ, ba jot li ko Yàlla
digoon.
16 Nit kuy giñ nag, daf koy
wékk ci ku ko sut. Ngiñ lu
mel noonu moo wóoral mbir
te mooy jeexal lépp lu ñuy
werante.
17 Ñi wara jot li mu dige,
Yàlla dafa leen bëggoona
won ne dogalam du tebbiku
mukk; looloo tax mu dige,
boole ci ngiñ.
18 Noonu ñaari jëf yooyu
nga xam ne duñu tebbiku
te Yàlla manu cee dellu gan-
naaw, dañu nuy gëna sóob
ci muñ, nun ñi daw ba am
kiiraay, ngir nu mana téye
bu dëgër yaakaar, ji mu nu
dig.

19 Ci yaakaar jooju lanu
sës sunu xol, ba mana
sampu bu dëgër. Yaakaar la
juy jàll ba fa Yàlla nekk, ca
gannaaw ridob bérab bu sell
baa sell.
20 Yeesu ci boppam moo
fa jëkka dugg, muy ndaw li
nu jiitu, ñu def ko sarxalkat
bu mag ba fàww, mel ni
Melkisedeg.

7

Melkisedeg moo gëna màgg Ibraayma

1 Melkisedeg moomu doon
buuru Salem, moo nekkoon
sarxalkat ca Yàlla Aji Kawe
ji. Gannaaw ba Ibraayma
dàqee buur ya, ba délsi,
Melkisedeg gatandu woon
na ko, di ko barkeel.
2 Noonu Ibraayma fab
fukkeelu cér bi, maanaam
asaka, ci li mu jële woon
ci xare ba lépp, jox ko. Ci
lu jëkk turu Melkisedeg mi
ngi tekki «buur bu jub bi».
Gannaaw loolu mooy buuru
Salem, tur woowu mooy
tekki «buuru jàmm».
3 Melkisedeg nag xam-
aluñu ko baay, xamaluñu
ko yaay walla menn maam.
Amul fenn fu ñu wax ag
juddoom walla ag deeyam.
Moo tax nu di ko méngale ak
Doomu Yàlla ji, ndaxte sarx-
alkat la bu kenn dul wuutu.
4 Seetleen ni mu
màgge, moom Melkisedeg!
Ibraayma sax, maamu
cosaan mi, fab na li mu jële
woon lépp ca xare ba, jox
Melkisedeg asaka ja.
5 Yoonu Musaa digle na ne
ñi bokk ci giiru Lewi te di
ay sarxalkat, nañu jot asaka
ci alalu bànni Israyil, doonte
sax ñuy seeni bokk te so-
qikoo ci Ibraayma.
6 Waaye Melkisedeg mi
bokkul woon ci giiru Lewi,
jotoon na asaka ci alali
Ibraayma. Te rax-ca-dolli
barkeel na ko, moom mi
Yàlla sédde woon dige yi.
7 Kiy barkeel a gëna màgg
ki ñuy barkeel, loolu amu ci
benn werante.
8 Sarxalkat yi soqikoo ci
Lewi, ñu ngi jot asaka, ni
ko Melkisedeg jote woon.
Waaye ñoom ñu nara dee
lañu. Melkisedeg nag
moom, Mbind mi wóoral na
ne dafay dund.
9 Léegi nag ci ni ñu
ko mana waxe, Lewi miy
jot asaka ci bànni Israyil,
moom ci boppam jox na
ko Melkisedeg, jaare ko ci
Ibraayma.
10 Ndaxte mi ngi
nekkoon ci geñog maamam
Ibraayma, bi ko Melkisedeg
gatandoo.

Yeesu mooy sarxalkat bu mag, bi mel ni Melkisedeg

11 Jox nañu bànni Is-
rayil yoon wu sukkandiku
ci liggéeyu sarxalkat yi
soqikoo ci Lewi. Su
fekkoonte ne nag liggéeyu
sarxalkat yooyu manoon na
yeggale nit cig mat, kon du
soxlaati ab sarxalkat ni ko
Melkisedeg nekke, ci fànn
gu wuute ak gu Aaróona.

12 Te bu ñu fi jëlee sarx-
alkat yi ak seen liggéey,
dañoo wara toxal itam yoon,
wi ñu fi tëraloon.
13 Noonu Yeesu mi nuy
wax, mi ngi soqikoo ci ge-
neen giir gu bokkul ak giiru
Lewi. Giir googu nag, amu ci
kenn ku ci masa def liggéeyu
sarxale ca sarxalukaay ba.
14 Li wóor moo di, sunu
Boroom mi ngi soqikoo ci
giiru Yuda. Te bi Musaa
bindee ci mbirum sarxalkat
yi, limaalewul woon giir
googu.
15 Li waral mbir mi gëna
leer moo di ne beneen sarx-
alkat bu mel ni Melkisedeg
dafa ñëw.
16 Te defuñu ko sarxalkat
jaarale ko ci yoonu ndono,
waaye fal nañu ko ci dooley
dund gu amul àpp.
17 Ndaxte seedeel nañu
Yeesu lii:
«Doon nga sarxalkat ba
fàww,
mel ni Melkisedeg.»
18 Noonu tebbi nañu yoon
wu jëkk, wa néewoon doole
te meññul dara
19 —ndax yoonu Musaa
yeggalewul dara cig mat—
waaye dugalal nañu nu fii
yaakaar ju gën ju nu mana
jaare ngir jege Yàlla.
20 Te rax-ca-dolli ngiñ ànd
na ci. Ndaxte ñi soqikoo ci
Lewi doon nañu ay sarxalkat
te kenn giñul.
21 Waaye nag Yeesu moom
doon na sarxalkat, bi Yàlla
giñee ne ko:
«Boroom bi giñ na
te du dellu gannaaw mukk:
“Doon nga sarxalkat ba
fàww.”»
22 Ngiñ loolu moo tax Yeesu
nekk tayle, giy wóoral
kóllëre gi gën.
23 Te it yeneen sarxalkat
yi dañoo bare woon, ndaxte
dee moo daan tax duñu
mana sax ci seen liggéey.
24 Waaye Yeesu miy dund
ba fàww, sasoo na liggéeyu
sarxale bu sax fàww.
25 Loolu moo tax it mu
mana musal tey yeggale cig
mat ñiy jaar ci moom te
bëgg jege Yàlla, ndaxte mi
ngi dund ba fàww ngir di
leen rammu.
26 Kon nag Yeesu mooy
sarxalkat bu mag, bi nu
soxla; dafa sell, du def lu
bon, du taq bàkkaar, bokkul
dara ak bàkkaarkat yi, te
yéege nañu ko fa Yàlla.
27 Niroowul ak yeneen
sarxalkat yu mag yi;
soxlawul di def bés bu set ay
saraxi mala ngir bàkkaari
boppam jëkk, teg ca yoy
mbooloo mi. Yeesu def na
sarax benn yoon ba fàww
ngir dindi bàkkaar yi, bi
muy joxe bakkanam.
28 Naka yoonu Musaa, aji
néew doole yi lay fal sarx-
alkat yu mag. Waaye ngiñu
Yàlla gi ñëw gannaaw yoon
wi, Doom ji la fal sarxalkat
bu mag bu mat ba fàww.

8

Yeesu, sarxalkat bu mag bi ci kaw, ci kóllëre gu bees gi

1 Lii mooy li ëpp solo ci
li nuy wax: am nanu sarx-
alkat bu mag bu mel noonu,
moom mi toog ci ndijooru
Aji Màgg ja ca nguuram ca
kaw.
2 Mu ngi liggéey ca
bérab bu sell baa sell, di
màggalukaay bu dëggu. Nit
defaru ko; Boroom bee ko
sos.
3 Bépp sarxalkat bu mag
fal nañu ko, ngir muy def ay
sarax ak ay saraxi mala yu
jëm ca Yàlla. Kon nag fàww
Yeesu am lu mu joxe.
4 Bu nekkoon ci àddina, du
nekk sax sarxalkat, ndaxte
am na fi ba noppi ay sarx-
alkat yuy def ay sarax, ni ko
yoonu Musaa santaanee.
5 Sarxalkat yooyu ñu
ngi liggéeyal Yàlla ca
màggalukaay, ba nekk
misaal tey takkandeeru yëf
yu dëggu, ya féete kaw.
Moo tax ba Musaa naree
defar xaymab màggalukaay
ba, Yàlla artu na ko ne ko:
«Teeylul ba def lépp, roye
ko ci bi ma la won ca tund
wa.»
6 Waaye léegi nag liggéeyu
sarxale, bi ñu jox Yeesu,
moo gëna màgg liggéeyu
sarxalkat yooyu, mel ni it
kóllëre, gi Yeesu fas diggante
Yàlla ak nit, moo sut kóllëre
gu jëkk ga te mu tëdd ci ay
dige yu ëpp yu jëkk ya.
7 Bu fekkoonte ne kóllëre
gu jëkk ga dafa amul woon
benn sikk, kon du aajo ñu
koy weccee ak geneen.
8 Waaye nag Yàlla sikk na
bànni Israyil, bi mu naan:
Boroom bi nee na:
«Ay fan a ngi ñëw yu may
fasi kóllëre gu bees
ak bànni Israyil ak waa
Yude.
Kóllëre googu nag bokkul ak
gi ma fasoon ak seeni
maam,
9 ba ma leen jàppee ci loxo,
génne leen réewu
Misra.
Boroom bi nee na:
Beddeeku naa leen ndaxte
sàmmuñu sama
kóllëre.
10 Boroom bi nee na:
Kóllëre gaa ngii, kóllëre gi
may fas ak bànni Is-
rayil,
bu bés yooyule weesoo.
Dinaa def samay ndigal ci
seen xel,
bind ko ci seen xol.
Dinaa nekk seen Yàlla,
ñu doon samay gaay.
11 Kenn dootul wara jàngal
moroomam
walla mbokkam, di wax
naan: “Xamal Boroom
bi!”
Ndaxte ñépp dinañu ma
xam,
li dale ci ki gëna ndaw ba ci
ki gëna mag.
12 Ndaxte dinaa leen baal
seeni tooñ,
te dootuma fàttaliku seeni
bàkkaar.»
13 Kon nag bi Yàllay wax ci
kóllëre gu bees gi, dafa fekk
mu màggatal gu jëkk ga. Te
lu xewwi te màggat mi ngi
ci tànki wéy.

9

Ni ñu doon jaamoo Yàlla ca bési kóllëre gu jëkk ga

1 Kóllëre gu jëkk ga
ëmboon na ay ndigal ci
mbirum ni ñu wara jaamoo

Yàlla. Amoon na itam kër
Yàlla gu nekkoon àddina.
2 Nekkoon na ab xaymab
màggalukaay bu ñu séddale
ñaari néeg. Ca ba jiitu la
tegukaayu làmp ba nekkoon,
ak taabal, ja ñu daan teg
mburu, ya ñu teewal ca
kanam Yàlla. Foofaa nga
tuddoon bérab bu sell ba.
3 Néeg ba ñu tudde
bérab bu sell baa sell a
nga nekkoon ca gannaaw
ñaareelu rido ba.
4 Sarxalukaayu wurus, ba
ñuy taal cuuraay ca kawam,
a nga fa woon, ak gaalu
kóllëre, ga ñu taf wurus ba
mu daj. Ca biir gaal ga
amoon na fa benn njaqu
wurus bu defoon ñam, wi
ñuy wax mànn, ak it yetu
Aaróona wi jebbi woon, ak
àlluway doj, ya ñu bindoon
wax yi kóllëre gi ëmb.
5 Ca kaw gaal ga teg nañu
fa ñaari nataali mbindeef
yu ñuy wax serub, yu doon
wone ndamu Yàlla. Seeni
laaf ñoo doon yiir kubéeru
saraxu njotlaay ga. Waaye
loolu lépp léegi manunu koo
tekki benn-benn.
6 Ba ñu defaree lépp, sarx-
alkat ya dañu daan dugg bés
bu set ca néeg bu jëkk ba,
ngir mottali seen liggéeyu
sarxale ca Yàlla.
7 Waaye ca néeg ba ca
topp, sarxalkat bu mag ba
rekk moo fa daan dugg benn
yoon ci at mi. Te daawu fa
dugg mukk te yóbbaalewul
deretu mala, yi muy jagleel
Yàlla, ngir bàkkaari boppam
ak yu mbooloo mi daan def
ci seen ñàkka xam.
8 Ci noonu nag Xel mu Sell
mi wone na ne yoon wi ñuy
jaar, ba dem ca bérab bu sell
baa sell, ubbikoogul woon,
fi ak xayma ba jëkk baa ngi
doon taxaw.
9 Misaal la ci jamonoy tey;
dafay wone ne sarax yi ak
saraxi mala yi ñu daan ja-
gleel Yàlla, manuñoo dalal
xelu jaamukatu Yàlla bi.
10 Sarax yooyu ñu ngi
jëmoon ci lekk ak ci naan ak
ci fànn yu bare ci mbirum
sangu set. Ay sàrt yu jëm ci
yaram lañu, yu ñu waroona
farataal, ba kera jamono ji
Yàllay tëral kóllëre gu bees.

Saraxu Kirist bi gën dindi na bàkkaar yi

11 Waaye Kirist ñëw na,
doon sarxalkat bu mag, bi
joxe xéewal yi teew. Jaar
na ca màggalukaay ba
gëna màgg te gëna mat, te
màggalukaay booba loxol
nit defaru ko, maanaam
bokkul ci àddina sii.
12 Noonu Kirist dugg na
benn yoon ba fàww ca bérab
bu sell baa sell. Duggu fa ak
deretu sikket yi ak yu yëkk
yi. Waaye mi ngi duggaale
ak deretu boppam te indil na
nu noonu njot gu amul àpp.
13 Deretu sikket yi ak ju
yëkk yi, ak wëllu, wi ñu lakk
te di suy dóom bi ñi taq sobe,
ñooy sellal yaram.
14 Su fekkee ne noonu la
deme nag, du kon deretu
Kirist moo ëpp doole? Jox
na bakkanam Yàlla, def ko
sarax su amul sikk jaarale
ko ci dooley Xel miy sax
abadan. Kon deretam moo

mana sellal sunu xel, mi nu
doon yedd ndax jëf yu jëm
ci dee, ngir nu mana jaamu
Yàlla jiy dund.
15 Looloo tax mu nekk
Rammukat bi ci wàllu
kóllëre gu bees ci diggante
Yàlla ak nit, ngir ñi Yàlla
woo am cér bu sax ci kaw,
te mu digoon leen ko, ndaxte
Kirist dee na, ngir jot ñi jàdd
yoon ca kóllëre gu jëkk ga.
16 Ci li jëm ci dénkaane*
bu ñu bind, jëme ci mi-
raas, fàww ñu wone firndeg
deewu ka ko bind,
17 ndaxte bala dénkaaneb
miraas di taxaw, dee am; te
taxawul, fi ak ki ko bind a
ngi dund.
18 Looloo waral kóllëre gu
jëkk ga, ñu fasoon ko ak
deret.
19 Keroog Musaa jàng na
ndigali yoon wépp ci kanam
bànni Israyil gépp. Gan-
naaw loolu jël na deretu
wëllu, jëlaale ndox, ak caru
garab gu ñuy wax isob, laxas
ci kawaru xar mu xonq.
Noonu mu capp ko ca deret
ja, daldi ko wis ca téereb
yoon wa ak ca mbooloo
mépp
20 te naan: «Lii mooy
deretu kóllëre gi leen Yàlla
tëralal.»
21 Noonu mu daldi wis it
deret ja ca xayma ba ak
ca jumtukaay, ya ñu daan
jaamoo.
22 Ndaxte ci yoonu Musaa,
daanaka deret lañuy sellale
lépp, te bu deret tuuruwul,
mbaalug bàkkaar du am.
23 Yëfi àddina yi misaal yu
dëggu yi ci asamaan, war
nañu leena sellale noonu.
Waaye yëf yu dëggu yooyu
ci asamaan, laaj na sarax yu
gëna baax, ngir ñu sell.
24 Ndaxte Kirist duggul
ci bérab bu sell bu nit
tabax, muy doon nataal ci
bu dëggu bi. Waaye dugg
na ca biir asamaan sax, ngir
taxawal nu ca kanam Yàlla
léegi.
25 Sarxalkat bu mag bi
dafay dugg at mu jot ca
bérab bu sell baa sell ak
deret ju dul josam. Waaye
Kirist joxewul bakkanam ay
yooni yoon.
26 Bu demee woon noonu,
kon dina sonn ba tàyyi ca
njàlbéenug àddina ba tey.
Waaye nag benn yoon rekk
la feeñu ci mujjeelu jamono
yi, joxe boppam ni sarax
ngir far bàkkaar yi.
27 Kon ni nit ñi deeye benn
yoon rekk, ba noppi jaar ca
àtte ba, ni ko Yàlla dogale,
28 noonu it la Kirist joxee
boppam benn yoon, ngir
gàddu bàkkaaru nit ñu bare,
te dina feeñaat, waxuma ci
mbiri bàkkaar, waaye ngir
indil ñi koy séentu mucc gi.

10

1 Yoonu Musaa dafa mis-
aal xéewal yi waroona ñëw;
takkandeer la ci yëf yu
dëggu yi, waaye du ñoom
ci seen bopp. Looloo tax
manula yeggale cig mat ñi
ñëw ci Yàlla, ndaxte at mu

* **9:16** ***dénkaane:*** ci aaya bii ak bi ci topp, benn baat mooy tekki «dénkaane» ak «kóllëre».

nekk duñu jóg ci jébbal Yàlla
sarax yooyu.
2 Sarax yi ñuy def, bu ñu
manoona sellal ñiy jaamu
benn yoon ba fàww, kon
dinañu leen bàyyi, ndaxte
dootuñu am yeraange ci
seeni bàkkaar.
3 Waaye dañuy fàttaliku
bàkkaar yi ci sarax yi ñuy
def at mu jot.
4 Ndaxte deretu yëkk
ak ju sikket manula dindi
bàkkaar.
5 Looloo tax bi muy wàcc
àddina, Kirist nee na:
«Bëggoo saraxu mala walla
beneen sarax,
waaye aw yaram nga ma
defaral.
6 Sarax yu ñuy lakk
walla sarax yiy dindi
bàkkaar,
benn neexu la ci.
7 Moo tax ma ne: “Damaa
wàcc ngir def sa coo-
bare, yaw Yàlla,
mu dëppoo ak li ñu bind ci
sama mbir ci téereb
yoon wi.”»
8 Wax na bu jëkk: «Saraxi
mala walla yeneen sarax,
sarax yu ñuy lakk walla
sarax yiy dindi bàkkaar,
bëgguloo leen te benn ne-
exu la ci.» Teewul yoon wi
moo leen santaane.
9 Noonu mu tegaat ca ne:
«Damaa wàcc ngir def sa
coobare.» Noonu toxal na
jëfin wu jëkk wa, ngir wuu-
tal fi weneen wu bees.
10 Te ci li Kirist def coobarey
Yàlla, bi mu joxee yaramam
sarax benn yoon ba fàww,
moo tax nu sell ci bàkkaar.
11 Bés bu nekk sarxalkat
yi dañuy taxaw di liggéeyal
Yàlla, di sax ci def sarax
yu manula dindi bàkkaar yi
mukk.
12 Waaye nag sarxalkat
bii di Kirist, bi mu sarxee
sarax bu am doole ngir dindi
bàkkaar yi benn yoon ba
fàww, dafa toog ca ndijooru
Yàlla,
13 di xaar ba kera mu daa-
neel ko ay noonam ci kana-
mam.
14 Noonu ñi ñuy sellal, ci
benn sarax rekk la leen yeg-
gali cig mat ba fàww.
15 Te it Xel mu Sell mi
seedeel na nu ko;
16 dafa jëkka wax ne:
«Boroom bi nee na:
Kóllëre gaa ngii, kóllëre gi
may fas ak ñoom,
bu bés yooyule weesoo.
Dinaa def samay ndigal ci
seen xol,
bind ko ci seen xel.»
17 Noonu mu tegaat ca ne:
«Dootuma fàttaliku seeni
bàkkaar
walla seeni tooñ.»
18 Kon nag fu ñuy baale
bàkkaar, aajootul sarax su
koy dindi.

Nanu jege Yàlla

19 Bokk yi, gannaaw nag
deretu Yeesu may na nu sañ-
sañu dugg ca bérab bu sell
baa sell,
20 nuy jaar ci rido bi, ci
yoon wi mu nu ubbil, di
yoon wu bees tey dund,
maanaam ndax li mu joxe
yaramam sarax te mi ngi
dund,
21 te gannaaw am nanu
sarxalkat bu mag, biy yilif
waa kër Yàlla,

22 kon nanu jege Yàlla ak
xol bu laab, ak ngëm gu ànd
ak kóolute, am xel mu dal
ci bépp yeraange, ak yaram
wu ñu raxas ci ndox mu sell.
23 Nanu jàpp ci yaakaar, ji
nu am, te baña toqi, ndaxte
ki nu dig, lu mu wax def ko.
24 Nanu seet ni nu mana
xiirtalante cig mbëggeel ak
ci jëf yu baax.
25 Te bunu bàyyi sunu
ndaje yi, ni ko ñenn ñi
di defe, waaye nanuy
nàddante ci ngëm, di ko
feddali, fi ak yéena ngi gis
bésu Boroom biy jubsi.

26 Gannaaw ba nu nan-
goo xam dëgg ba noppi, bu
nu teyee di def bàkkaar,
kon sarax dootul am ngir
bàkkaar yooyu.
27 Déedéet, bu nu defee
noonu, dinanu tiit di xaar
àtte ba, muy taal bu yànj,
biy wara lakk nooni Yàlla yi.
28 Ku weddi ndigali yoonu
Musaa wi, te ñaar walla
ñetti nit seede ko, dina dee
ci lu amul benn yërmande.
29 Ku xeeb Doomu Yàlla
ji te fonkadi deretu kóllëre,
ji ñu ko sellale, te muy
toroxal Xelum Yàlla, mi indi
yiw, naka la mbugalam wara
gëna yéese?
30 Xam nanu ki wax ne:
«Man maay àtte, maay
fey jëf.» Te newaat na:
«Boroom bi dina àtte ay
gaayam.»
31 Ndaw tiitaange ci ku
sàggan, ba tàbbi ci loxoy
Yàlla jiy dund!

32 Fàttalikuleen bés yu
jëkk ya, ba leeru Yàlla
tàbbee ci yéen; dékku ngeen
xeex bu mag ciy fitna.
33 Léeg-léeg ñu saaga leen
ak di leen sonal ci kanam
nit ñi; léeg-léeg it ngeen
taxawu ñi ñuy def noonu.
34 Ndaxte bokk ngeen
naqar ak ñi ñu tëj, te nangu
ngeen ak xol bu sedd, ñu
foqarñi seen alal, xam ne
am ngeen alal ju gën te di
sax ba fàww.
35 Kon nag buleen
sàggane kóolute gi ngeen
am, ndaxte ëmb na yool bu
mag.
36 Dangeena wara muñ, ba
def coobarey Yàlla, sooga jot
li mu leen digoon.
37 Ndaxte lii la Mbind mi
wax:
«Ci kanam tuuti, ki wara
ñëw dina ñëw
te léegi mu agsi.
38 Ku jub ci sama kanam
dina dund ci kaw
ngëm,
waaye bu delloo gannaaw,
sama xol du sedd ci moom.»
39 Nun nag bokkunu ci ñiy
dellu gannaaw bay réer,
waaye nu ngi bokk ci ñi am
ngëm tey mucc.

11

Ngëm

1 Am ngëm lii lay tekki:
dafa nuy wóor ne li nuy
yaakaar dina am, te it li nu
dul gis nekk na.
2 Maam ya, seen ngëm a
tax ba Yàlla seedeel leen lu
baax.
3 Ngëm a tax ba nu xam ne
Yàlla sàkk na àddina jaarale
ko ci kàddoom, ngir li bët

di gis, defarees ko ak lu bët
manula gis.
4 Ngëm moo tax ba Abel
jébbal Yàlla sarax su gën
saraxu Kayin. Ngëmu Abel
moo tax ba Yàlla àtte ko ni
ku jub, bi mu ko seedeelee
ne saraxam baax na. Te ci
kaw ngëm lay wax ba tey,
moom mi dee ba noppi.
5 Ngëm moo tax ba Enog
jaarul ci dee. Yàllaa ko
yóbbu ca moom, te kenn
gisatu ko, ndaxte Yàllaa ko
toxal. Ndaxte Mbind mi
seedeel na ko ne laata muy
toxu, neex na Yàlla.
6 Waaye ku amul ngëm
doo mana neex Yàlla, ndaxte
ku bëgga jegeñ Yàlla war
ngaa gëm ne Yàlla am na te
dina neexal ñi koy wut.
7 Ngëm moo tax ba, bi
Yàlla yégalee Nóoyin lu jiitu
ci mbir yi dikkagul, mu ragal
ba defar gaal ngir musal nja-
bootam. Ngëmam moo tax
mu yey niti àddina, ba noppi
jot njubte, li Yàllay joxe ci
kaw ngëm.
8 Ngëm moo tax ba
Ibraayma déggal Yàlla. Bi
ko Yàlla wooyee, mu dem
toxu ci menn réew, ma
mu waroona jote ca Yàlla.
Noonu la gàddaaye dëkkam
te xamul woon fan la jëm.
9 Ngëm a tax ba Ibraayma
sanc ci réew, mi ko Yàlla
digoon, dëkk ci ay xayma
ni doxandéem, moom ak
doomam Isaaxa ak sëtam
Yanqóoba, fekk sax Yàlla di-
goon na leen réew mi.
10 Waaye nag Ibraaymaa
ngi doon séentu dëkk bi sax,
bi Yàlla tabax te sanc ko.
11 Ngëm moo tax ba
Ibraayma, li muy màggat
lépp te Saarata manul
woona am doom, Yàlla def
ba mu jur doom, ndaxte dafa
gëmoon ne Yàlla lu mu dige
def ko.
12 Looloo tax ba, Ibraayma
mi màggat lool, aw xeet
jóge ci moom, baree ni bid-
diiwi asamaan, te sakkan ni
suufu tefes, ba kenn manu
koo xayma.
13 Ñoom ñépp dee nañu
ci ngëm. Jotuñu li ñu leen
digoon, waaye tollu nañu fu
sore, séen ko, di ko gatan-
doo xol, te nangu ne ay
doxandéem ak i gan lañu
woon ci àddina.
14 Ñiy waxe noonu nag
dañuy wone ne ñoo ngi wut
réew mu ñu moomal seen
bopp.
15 Bu ñu nammoon réew
mi ñu jóge, kon dinañu am
jotu dellu fa.
16 Waaye ñu ngi doon
séentu réew mu gën,
maanaam mi nekk ci
asamaan. Looloo tax Yàlla
rusul ñu koy wooye seen
Yàlla, ndaxte defaral na leen
ab dëkk.
17 Ngëm moo tax Ibraayma
naroona rey Isaaxa ni sarax,
bi ko Yàlla nattoo. Moom mi
jotoon dige yi, moo demoon
bay sarxe jenn doom ji mu
am kepp,
18 fekk sax Yàlla nee woon
na ko: «Saw askan ci Isaaxa
lay jaar.»
19 Waaye xelu Ibraayma
jàppoon na ne Yàlla am na
dooley dekkal néew yi. Te
dëgg-dëgg ci misaal dafa

mel ni, Isaaxa dafa dee te
dekki.
20 Te it ngëm moo tax ba
Isaaxa barkeel Yanqóoba ak
Esawu, di wax ci mbirum yëf
yiy ñëw.
21 Ngëm moo tax ba, bi
Yanqóoba nekkee ci sukku-
raat, mu barkeel kenn ku
nekk ci doomi Yuusufa yi.
Moo tax it mu màggal Yàlla,
jafandu ci yetam.
22 Ngëm moo tax ba, bi
Yuusufa nekkee ci sukku-
raat, mu waxoon ci gàddaay
gi bànni Israyil waroona
gàddaaye Misra, di joxe
ndigal jëme ci mbirum
néewam.
23 Ngëm moo tax ba, bi
Musaa juddoo, ay waajuram
nëbb ko lu mat ñetti weer,
ndaxte gisoon nañu ne xale
bu taaru la woon, te ra-
galuñu woon ndigalu buur
bi.
24 Ngëm a tax ba bi Musaa
màggee, muy bañ ñu koy
wooye sëtu Firawna*.
25 Bokk coono ak gaayi
Yàlla yi moo ko gënaloon
muy bànneexu ab diir ci
bàkkaar.
26 Ñu toroxal ko ngir Al-
masi bi, mi ngi mel ci moom
ni alal ju ëpp alali Misra
yépp, ndaxte yool bi la doon
séentu.
27 Ngëm moo tax mu jóge
Misra te ragalul merum
buur bi. Dafa muñ, mel ni
nit kuy gis Yàlla, mi kenn
manula teg bët.
28 Ngëm moo tax mu sos
màggalu bésu Mucc ba, di
wis deret ci bunt yi, ngir
Malaakam bóomkat bi bañ a
laal taawi bànni Israyil.
29 Ngëm moo tax ba bànni
Israyil jaar ci géeju Barax yi,
mel ni kuy jaar ci yoonu suuf
su wow. Waaye bi ci waa
Misra yi doon jéema jaar,
ñoom ñu daldi lab.
30 Ngëm moo tax miir yi
wëroon dëkku Yeriko màbb,
gannaaw ba ko bànni Israyil
wëree lu mat juróom ñaari
fan.
31 Ngëm moo tax ba Raxab
jigéenu moykat bi mucc,
keroog ba ñuy bóom ñi
déggadiloon Yàlla, ndax li
mu teeru woon yëddukat ya
teeru bu ànd ak jàmm.
32 Lu ma ci wara tegaat?
Ndaxte awma jotu wax ci
mbirum Sedeyon, Barag,
Samson, Yefte, Daawuda,
Samiyel ak yonent yi.
33 Seen ngëm a tax ñu not
ay buur, di doxal yoon tey
jot li Yàlla dige. Ngëm moo
tax ba tey, ñu tëj gémmiñu
gaynde yi,
34 fey dooley sawara, rëcc
ci jaasi, ñu génn ci néew
doole, dugg ci kàttan, doon
ay jàmbaar, dàq xarekat, ya
jóge bitim réew.
35 Ngëm moo tax ba
ay jigéen gis ñu dekkal
seeni néew, delloo leen ko;
ñeneen ñi ñu mitital leen, te
bañ ku leen musal, ngir jot
ndekkite lu gën.
36 Ñeneen ñi dékku nañu
ay xas ak ay yar, ay jéng ak
kaso yi.

* **11:24** Maanaam doomu doom ju jigéen ju Firawna.

37 Ñii, sànni nañu leen
ay xeer ba ñu dee; ñii, ñu
xar leen ñaar; ñii, ñu reye
leen jaasi. Ñu ngi doon
wëndeelu, sol ay deri xar ak
yu bëy, di ay walaakaana; ñu
di leen sonal, di leen fitnaal.
38 Ñu ngi leen doon def
noonu, fekk àddina sax yel-
loowul leen. Ñu ngi doon
wëreelu ci àll yi ak ci tund
yi, dal ci xunti yi ak ci kàmb
yi.
39 Nit ñooñu ñépp, seen
ngëm a tax ba Yàlla
seedeeloon leen lu baax.
Moona de, jotuñu li Yàlla
dige woon,
40 ndaxte Yàlla dafa tëral
lu gën ci nun te bëggu
leena yeggale cig mat, fi ak
ànduñu ci ak nun.

12

Buleen fonkadi yarub Boroom bi

1 Kon nag gannaaw
mbooloo mu bare moo nu
yéew, di nu seedeel seen
ngëm, nanu yenniku bépp
yen ak bàkkaar bu nuy
téqtal ci lu yomb, tey daw
xél wi nekk sunu kanam,
ànd ci ak muñ.
2 Nanu ne jàkk Yeesu,
moom mi samp ngëm, ba ub
làmbi ngëm. Mbég mi mu
dëgmël moo tax mu dékku
dee ca bant ba te faalewul
toroxte, ji ko fa fekk, ba
noppi toog ca ndijooru jal,
ba Yàlla nekk.
3 Defleen seen xel ci
moom, moom mi muñ
noonu ko bàkkaarkat yi
bañe woon, ngir bañ seen
kàttan jeex, ngeen xàddi.
4 Yéen demaguleen ba tuur
seen deret ci seen bëre ak
bàkkaar.
5 Te fàtte ngeen li leen
Yàlla dénk ni baay ak ay
doomam naan:
«Sama doom, bul fonkadi
yarub Boroom bi
mbaa ngay xàddi, bu lay
yedd,
6 ndaxte ku Boroom bi sopp,
yar la,
tey duma bépp doom bu mu
nangu.»
7 Li ngeen di wara muñ, ab
yar la. Yàlla dafay jëf ak
yéen ni ay doomam, ndaxte
ana doom ju baayam dul
yar?
8 Bu ngeen bokkul woon ci
yar, bi ñépp am wàll, kon
dungeen ay doomi yoon; ay
doom yu daganul ngeen.
9 Waaye sax far, sunuy baay
ci àddina yaroon nañu nu,
te wegoon nanu leen. Baay
bi yore ruu yi kon, xanaa
warunu koo gëna déggal
ngir mana dund?
10 Sunuy baay yar nañu nu
diir bu gàtt ci seen coobare.
Waaye Yàlla dafa nuy yar
ngir sunu njariñ, ngir nu
bokk ci sellaayam.
11 Li am moo di ne, yar bu
nuy dal, du ànd ak bànneex,
day naqari, waaye gannaaw
ga dafay meññ jub ak jàmm,
ci ñi ko jariñoo.
12 Kon nag mayleen doole
loxo yi toqi, ak óom yi bañ,
13 te fàkkal seeni tànk ay
yoon yu jub, ngir cér bi làggi
bañ cee jekkalikoo waaye
mu wére ci.

Buleen tanqamlu Yàlla

14 Wutleen ak ñépp jàmm
te fonk dund gu sell, ndaxte
ku sellul doo gis Boroom bi.
15 Moytuleen ba kenn du
ñàkk yiwu Yàlla mbaa kenn
mel ni reen bu wex buy
jebbi, ba di leen lëjal tey
gaañ ñu bare ci wextanam.
16 Moytuleen it ba kenn du
njaaloo walla muy fonkadi
yëfi Yàlla, ni Esawu, mi wec-
cee woon céru taawam ngir
ag lekk.
17 Xam ngeen ne ba ñu ca
tegee tuuti, gàntu nañu ko,
ba mu bëggee jot barke bi.
Amul fenn fu mu jaar ba
defar njuumteem, te jooy, yi
mu doon jooy, manu ci dara.
18 Ndaxte meluleen ni
bànni Israyil ñoom ñi jege
woon tund wu ñu mana
laal, wu doon tàkk jeppit te
ànd ak xiin ak lëndëm ak
ngelaw.
19 Jegewuleen liit guy jib
ak baat buy wax ay wax yoo
xam ne ñi ko doon dégg,
ñaan ñu bañ leen cee tegal
benn baat,
20 ndaxte manuñu woona
dékku ndigal lii: «Su mala
sax laalee tund wa, nangeen
ko sànni ay xeer, ba mu
dee.»
21 Te mbir moomu ñu
doon seetaan dafa raglu, ba
Musaa naan: «Damaa tiit
bay lox.»
22 Waaye yéen jege ngeen
tund wi ñuy wax Siyoŋ, di
dëkku Yàlla jiy dund, muy
Yerusalem ba ca asamaan.
Jege ngeen it junniy junniy
malaaka yu béga bég, ba
daje di màggal;
23 jege mbooloom taawi
Yàlla, yu ñu bind seen tur ca
asamaan. Jege ngeen Yàlla,
jiy àtte ñépp; jege ruuwi nit
ñu jub, ñi àgg cig mat;
24 jege Yeesu, Rammukat
bi sàmm kóllëre gu bees gi;
jege deretam, ji ñu wis. Te
deret jooju, li muy yégle
moo gëna neex li deretu
Abel doon yéene.
25 Moytuleena tanqamlu
nag kiy wax ak yéen.
Ndegam ñiy tanqamlu ki
leen di artu ci àddina, ñoo
manula rëcc ci àtte bi, aste
ku dummóoyu kiy wax ci
asamaan.
26 Bu jëkk baatam
yëngaloon na suuf, waaye
léegi dafa dige ne: «Beneen
yoon laay yëngalaat suuf,
yëngal asamaan itam.»
27 Ci li mu wax: «Be-
neen yoon», dafay xamle
ne Yàlla dina dindi yi ñu
mana yëngal, maanaam li
ñu sàkk, ngir li ñu manula
yëngal sax ba fàww.
28 Kon nag gannaaw di-
nañu jot nguur gu kenn
manula yëngal, nanu ci sant
Yàlla, di ko jaamu, ni mu ko
bëgge, boole ci wegeel ak
ragal,
29 ndaxte sunu Yàlla,
sawara la suy lakke.

13

Sarax yi neex Yàlla

1 Saxleen ci bëggante ni
ay bokk.
2 Buleen fàttee teral ñiy
ñëw ci yéen, ndaxte ñenn
ñi, bi ñu ko defee, teral nañu
ay malaaka te xamuñu ko.

3 Fàttalikuleen ñi ñu tëj,
mel ni su ñu leen boole
woon ak ñoom tëjaale.
Fàttalikuleen ñi ñuy sonal,
ni su ngeen bokkoon ak
ñoom coono.
4 Na ñépp fullaal séy, te
lalu séy bi baña taq sobe,
ndaxte Yàlla dina àtte ñu
yàqu ñi ak njaalookat yi.
5 Buleen bëgge; deeleen
doylu, ndaxte Yàlla ci bop-
pam nee na:
«Duma la wacc mukk,
duma la wor mukk,»
6 ba tax nu am kóoluteg wax
ne:
«Boroom bi moo di sama
ndimbal; duma ragal
dara.
Lu ma nit manal?»
7 Fàttalikuleen seen njiit,
yi leen yégal kàddug Yàlla.
Nemmikuleen li seen dund
meññ te roy seen ngëm.
8 Yeesu Kirist du soppiku
mukk; ni mu mel démb ak
tey lay mel ba fàww.
9 Buleen nangu mukk ñu
fàbbi leen ak njàngle yu
bare yu wuute ak yu jëkk ya.
Li gën moo di xol yi jële seen
doole ci yiwu Yàlla, te bañ
koo jële ci sàrt yi jëm ci ñam,
yi jariñul dara ñi koy sàmm.
10 Am nanu sarax boo
xam ne ñiy jaamu Yàlla
ci xaymab màggalukaayu
bànni Israyil sañuñu koo
lekk.
11 Ndaxte sarxalkat bu
mag bi dafay yóbbu deretu
mala yi ca bérab bu sell
baa sell ni sarax ngir dindi
bàkkaar yi, waaye yàpp wi
dees na ko lakk ca gannaaw
dal ba.
12 Looloo tax Yeesu sonn ca
gannaaw dëkk ba, ngir sellal
mbooloo mi ak deretam.
13 Nanu ko fekki nag ca
gannaaw dal ba, bokk ak
moom toroxte ga.
14 Amunu fii ci àddina
dëkk bu sax ba fàww, waaye
nu ngi wut dëkk biy ñëw.
15 Kon nag nanu jaare ci
Yeesu, tey dëkk ci jébbal
Yàlla sarax bu koy màggal,
maanaam sant turam.
16 Buleen fàtte di def lu
baax ak di sédde ci seen alal,
ndaxte sarax yu mel noonu
ñoo neex Yàlla.
17 Déggal-leen seeni njiit
te topp seen ndigal, ndaxte
ñoo leen di sàmm te ñooy
layoo seen liggéey. Kon
nangeen leen déggal, ngir
ñu mana def seen liggéey
ak xol bu sedd, bañ cee am
naqar, ndaxte loolu du leen
amal njariñ.
18 Deeleen nu ñaanal.
Wóor nanu ne sunu xel dal
na, ndaxte danoo bëgga
rafet ci lépp lu nuy def.
19 Maa ngi leen di xiir,
ngeen ñaanal nu, ba tuur ci
seen ñaq, ngir ma yiwiku, ba
délsi ci yéen ci ni mu gëna
gaawe.
20 Yàlla miy Boroom jàmm
te dekkal sunu Boroom
Yeesu, Sàmm bu mag bi, ci
darajay deret, ji fas kóllëre
gu sax,
21 yal na leen matal ci lépp
lu baax, ba ngeen mana def
coobareem, di jëfe ci nun li
neex ci moom, mu jaarale
lépp ci Yeesu Kirist, moom
mi yelloo ndam ba fàww.
Amiin.

22 Kon nag bokk yi, maa
ngi leen di ñaan, ngeen
tegoo baatu yedd yooyu,
ndaxte dama leena bind ci lu
gàtt.
23 Xamleen ne, Timote
sunu mbokk, génn na kaso.
Su dikkee léegi, dinaa ànd
ak moom, seetsi leen.
24 Nuyul-leen ma seen njiit
yépp ak gaayi Yàlla yépp.
Waa Itali ñu ngi leen di
nuyu.
25 Yal na yiwu Yàlla ànd ak
yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may SAAG, mu bind ko

1 Man Saag, jaamu Yàlla ak
Boroom bi Yeesu Kirist, maa
leen di nuyu, yéen fukki giir
ak ñaar, yi tasaaroo ci biir
àddina si.

Xel mu mat

2 Yéen samay bokk, waxtu
wu nattu yi dalee ci seen
kaw, ak nu ñu mana mel,
defleen ko ni mbég mu réy,
3 xam ne nattub ngëm
mooy ndeyu muñ.
4 Kon na seen muñ dem
ba mat, ngir ngeen baña fell
fenn, waaye ngeen mat sëkk.
5 Ku xelam des ci benn
fànn ci yéen nag, na ko
ñaan Yàlla, te dina ko ko
may, ndaxte Yàlla mooy Aji
Yéwén, jiy may ñépp ci lu
àndul ak genn ŋàññ.
6 Waaye na ko ñaan ci
ngëm te bañ cee werante;
ndaxte kiy werante mi ngi
mel ni ndoxum géej, mi
ngelaw liy lëmbaaje wet gu
ne.
7 Bu kooku yaakaar dara ci
Boroom bi.
8 Ku am xel ñaar la, te
ñàkk pastéef ci lépp lu mu
mana def.

Barele ak néewle

9 Naka mbokk mi néew
doole, na sant ci teraangaam
fa kanam Yàlla;
10 te boroom alal it sant cig
suufeem, ndax ni tóor-tóor
di ruuse, noonu lay wéye.
11 Su jant fenkee, ba
naaj wi tàng, kon gàncax
lax, tóor-tóor ruus, te
rafetaayam naaw. Noonu
la boroom alal di nasaxe,
moom ak i jëfam.

Nattu yi ak fiir yi

12 Ku dékku nattu, ku bar-
keel nga, ndax boo ci génnee
ak ndam, dees na la jagleel
kaalag dund, gi Yàlla dig ñi
ko bëgg.
13 Bu la fiir galanee, bul ne:
«Yàllaa ko dogal,» ndaxte
Yàlla jegewul ak mbon fenn
te du fiir kenn.
14 Waaye ku sa bakkan
nax, ba man la, looloo lay
dugal ci fiir.
15 Kon bu bëgg-bëgg
ëmbee, bàkkaar lay wasin,
te bu bàkkaar màggee, jur
dee.
16 Yéen sama bokk yi ma
bëgg, buleen juum ci lii:
17 gépp may gu baax ak
gépp jagle gu mat, ci Yàlla
la jóge, di Baay bi sàkk
leeri asamaan, fekk moom
du soppiku, mbaa muy leer
ak di lëndëm.
18 Ci coobareem la nu sole
kàddug dëgg gi, ba nu jud-
duwaat, di tànneefu lépp lu
mu bind.

Jëfeleen kàddug Yàlla

19 Yéen sama bokk yi ma
bëgg, nangeen xam lii: ku
nekk war ngaa farlu ci
déglu, di yéexa wax tey
yéexa mer.
20 Ndaxte meru nit du jur
njub gi neex Yàlla.
21 Moo tax nanguleen ci
woyof kàddu, gi leen Yàlla
sol te man leena musal, di

dëddu bépp sobe ak coxor gi
daj àddina.
22 Buleen yem ci déglu
kàddu gi rekk, di nax seen
bopp; waaye jëfeleen ko.
23 Ndaxte ku déglu kàddu
gi te bañ koo jëfe, moom ak
kuy seetu ñoo yem:
24 day gis xar kanamam,
te su nee wërëñ, daldi fàtte
meloom.
25 Waaye kuy gëstu yoonu
Yàlla, wi mat tey goreel —
waxuma ki dégg, ba noppi
fàtte, waaye kiy jëfe ndi-
gal— kooku barkeel na ci
kaw jëfam.
26 Ku yaakaar ne am
na diine, waaye moomul
làmmiñam, xanaa di nax
boppam rekk, diineem jooju
du diiney dara.
27 Ku diineem sell te amul
benn gàkk fa kanam Yàlla
mooy kii: ki nemmiku jirim
yi ak jigéen, ñi seen jëkkër
faatu, ci seeni tiis, tey wag-
gar sobey àddina.

2

Buleen gënale

1 Yéen samay bokk, bu
benn gënale laal seen ngëm
ci sunu Boroom Yeesu Kirist,
mi soloo ndam.
2 Ndaxte su ñaari nit
duggee ci seen mbooloo, kii
takk jaaroy wurus te sol yére
yu taaru, ka ca des ñàkk te
limboo ay sagar,
3 ngeen teral boroom
daraja ji ne ko: «Àggal ci
jataay bu yiw bi,» ba noppi
ngeen ne aji néew doole ji:
«Taxawal fale, mbaa nga
toog fi ci samay tànk,»
4 kon gënale ngeen ci seen
biir, ba àtte ci col, bàyyi xol.
5 Dégluleen yéen sama
bokk yi ma bëgg, ndax Yàlla
tànnul ñi néewle ci àddina,
ngir ñu barele ci ngëm, tey
am i cér ci nguur, gi Yàlla dig
ñi ko bëgg?
6 Fekk dangeen leen di
toroxal! Xanaa du boroom
alal yi ñoo leen di not te
di leen yóbbu fa kanam
àttekat yi?
7 Ndax duñu tilimal tur wu
tedd, wi ngeen di wuyoo?
8 Su ngeen sàmmee yoonu
Buur Yàlla, ni ko Mbind mi
tërale naan: «Nanga bëgg
sa moroom, ni nga bëgge
sa bopp,» kon def ngeen lu
baax.
9 Waaye su ngeen gënalee,
bàkkaar ngeen, te yoonu
Yàlla dina leen dab ni ñu
moy.
10 Ndaxte ku sàmm yoon
wépp, waaye xëtt ci lenn
ndigal rekk, jàdd nga yoon
wépp.
11 Ndaxte Yàlla mi ne:
«Bul njaaloo», teg na ca
ne: «Bul bóome.» Ku
njaaloowul nag, waaye nga
bóome, jàdd nga yoon
wépp.
12 Gannaaw dingeen nara
jaar ci àtteb yoon, wiy
goreel, na loolu lal seen wax
ak seen jëf.
13 Ndaxte ku yërëmul,
yoon du la yërëm. Te
yërmande mooy not àtte.

Ku gëm dina ko feeñal ciy jëfam

14 Te lii itam samay bokk:
ku ne gëm nga, te jëfewoo

ko, loolu lu muy jariñ? Ndax
googu ngëm man na laa
musal?
15 Su amee mbokk ci seen
biir, mu rafle te amul dund,
muy góor walla jigéen,
16 te kenn ci yéen ne ko:
«Demal ak jàmm, nga solu
te lekk,» te fekk fajuleen aa-
joom, loolu lu muy jariñ?
17 Noonu ngëm gu àndul
ak jëf, amul benn njariñ.
18 Waaye xanaa dina am
ku ne: «Yaw am nga ngëm,
man am naa ay jëf.» Yaw
nag won ma sa ngëm gu
àndul ak jëf; man, ma feeñal
la sama ngëm ci samay jëf.
19 Gëm nga ne Yàlla kenn
la; loolu lu baax la, waaye
xamal ne, jinne yi it gëm
nañu loolu, ba dañoo tiit bay
lox.
20 Yaw mi gàtt xel, kaay ma
won la ne ngëm gu àndul ak
jëf, amul njariñ.
21 Sunu maam Ibraayma,
ndax du ci kaw jëf la ko Yàlla
àttee ni ku jub, ci li mu joxe
doomam Isaaxa ni sarax?
22 Kon gis nga ne ngëm
dafa lëngoo ak ay jëfam,
te ngëmam mat ci kaw jëf
jooju.
23 Noonu li ñu wax ci
Mbind mi am na, bi mu
naan: «Ibraayma gëm
na Yàlla, te Yàlla jàppe
ngëmam ni njub,» ba ñu ko
wooye xaritu Yàlla.
24 Kon nag gis nga ne Yàlla
ci jëf lay àtte nit ni ku jub,
waaye du ci kaw ngëm kese.
25 Naka Raxab jigéenu
moykat bi itam, ndax du ci
noonu la ko Yàlla àttee ni
ku jub, ci li mu teeru ndawi
Yawut yi, te jaarale leen ca
poot ba?
26 Kon nag ni jëmm ju
amul ruu nekke ndee, noonu
la ngëm gu àndul ak jëf
nasaxe.

3

Moom sa làmmiñ

1 Samay bokk, bu ñépp
di sababloo nekk jànglekatu
mbooloo mi, xam ne nun
jànglekat yi, àtte bi nuy jaar
mooy gëna diis.
2 Ndaxte nun ñépp sikk
nanu ci fànn yu bare. Ki
sikkul ci kàddoom, ku mat
nga te mana not sa yaram
wépp.
3 Noonu ku laab fas, ngir
mu déggal la, not nga
jëmmam jépp.
4 Gaal yi it yu réy lañu, te
ngelaw lu am doole di leen
jañax, waaye dawalkat bi,
weñ gu tuuti la leen di jëme
fu ko neex.
5 Ci noonu làmmiñ, cér su
tuuti la, waaye day bàkkoo
jëf yu réy.
Seetleen ni ferñent tuutee
te mana lakk àll bu yaatu.
6 Noonu it làmmiñ sawara
la, di bon-bonu àddina ci
biir cér yi, tey musibaal
jëmm jépp. Jum la, bu Sey-
taane taal, muy lakk àddina.
7 Nit man na not xeeti rab
yépp: rabi àll yi, picc yi, yiy
raam ak yi ci géej gi— not na
lépp.
8 Waaye làmmiñ kenn
manu koo not; musiba la mu
dul dal mukk, fees dell ak
daŋar juy rey.

9 Làmmiñ lanuy sante Boroom bi, di sunu Baay, ba
noppi móoloo ko nit, ñi Yàlla
sàkk ci meloom.
10 Gémmiñ gi sante mooy
móoloo. Yéen samay bokk,
loolu warula am.
11 Ndax ndox mu lewet ak
mu wex dinañu ballandoo ci
genn mbënn?
12 Samay bokk, ndax mas
ngeena gis garabu figg gu
meññ oliw, walla garabu re-
señ gu meññ ay figg? Mukk!
Mbënnu xorom manta nàcc
mukk ndox mu neex.
13 Ana ku neex xel ci yéen,
ana kuy boroom xam-xam?
Na ko wone ciy jëfam ak
dundam gu sell, te feeñal
xelam ci jikkoom ju lewet.
14 Waaye ku am ci sa xol
farlu gu laloo wextan ak wut
aw tur, bul bàkku, di weddi
dëgg.
15 Xel moomu jógewul ci
kaw; jëfu àddina la, di jikkoy
niti kese, te jóge ci Seytaane.
16 Ndaxte fu wextan ak
wut aw tur dugg, indi fa
xëccoo ak bépp ñaawteef.
17 Waaye xel mi jóge ci
kaw daa sell, ba noppi ànd
ak jàmm te lewet, nooy,
fees dell ak yërmande ak
jëf yu rafet; àndul ak genn
parlàqu, amul genn naaféq.
18 Te nitu jàmm dina bey
toolu jàmm, góob njub.

4

Wàkkirluleen ci Yàlla

1 Xeex yi ak xuloo yi ci
seen biir nag, lu leen waral?
Xanaa du ci seeni bëgg-
bëgg, yiy xeex ci seeni cér?
2 Dangeen di mébét waaye
dungeen am; dangeen di
bóome, boole ci kiñaan,
waaye li ngeen di yóotu,
dungeen ko jot; dangeen
di xuloo ak a xeex waaye
dungeen am dara, ndaxte
ñaanuleen Yàlla.
3 Bu ngeen ñaanee sax,
dungeen jot dara, ndax
yéena ngi ñaan ci naaféq,
ngir gëna topp seen nafsu.
4 Yéen ñi fecci seen kóllëre
ak Yàlla, xanaa xamuleen
ne mbëggeelu àddina,
mbañeel la fa Yàlla? Ku
bëgga xaritoo ak àddina
nag, noonoo nga ak Yàlla.
5 Xanaa yaakaar ngeen ne
Mbind mi day wax cig neen,
ci li mu ne: «Yàlla am na
mbëggeel gu fiir ci Xel mi
mu def ci nun.»
6 Waaye yiwu Yàllaa ko
ëpp. Moom la Mbind mi
wax ne:
«Yàlla dàq na ñi réy,
waaye yiwal na ñi woyof.»
7 Kon nag wàkkirluleen ci
Yàlla, waaye dàqleen Sey-
taane, te dina daw, ba sore
leen.
8 Jegeleen Yàlla, mu jege
leen. Yéen bàkkaarkat yi,
sellal-leen seeni loxo; yéen
ñi am xel ñaar, laabal-leen
seeni xol.
9 Toroxluleen te naqarlu,
bay jooy; defleen seeni ree
aw naqar, te seen mbég
nekk tiis.
10 Suufeel-leen seen bopp
fa kanam Boroom bi, kon
dina leen yékkati.

*Buleen sikkal seeni mo-
room*

11 Yéen bokk yi, buleen
ŋàññante. Ku ŋàññ sa mo-
room mbaa nga ñaaw njort,
ba àtte ko, diiŋat nga yoonu
Yàlla te àtte ko. Ku àtte
yoon wi nag sàmmoo ko,
waaye danga koo àtte.
12 Kenn rekk mooy tëral
yoon, kooku rekk mooy àtte;
moo mana musle, moo mana
alage. Te sax yaw miy àtte
sa bokk yaay kan?

Buleen damu

13 Léegi nag dégluleen,
yéen ñiy wax ne: «Tey walla
ëllëg dinanu dem ca dëkk
sàngam, def fa at, di fa
sàkku xaalis ci jula.»
14 Ndax dangeena xam
seen ëllëg? Luy seen
dund? Xanaa cóola doŋŋ luy
naaw ci diir bu gàtt, daldi
naaxsaay.
15 Lii kay ngeen waroona
wax: «Bu soobee Boroom
bi, dinanu dund, tey def
nàngam ak nàngam.»
16 Waaye fi mu ne, naagu
ngeen bay damu, te damoo
noonu baaxul.
17 Kon nag ku xam def lu
baax te defoo ko, bàkkaar
nga.

5

Boroom alal, yiy not
néew-ji-doole

1 Dégluleen yéen boroom
alal yi, jooyleen te naqarlu
ndax mbugal, gi leen di xaar.
2 Seen alal seey na, seen
yére yi maxe na,
3 seen wurus ak seen
xaalis xomaag na. Xomaag
jooju seede lay doon, su leen
di daanlu, ba lakk leen ni
sawara. Dajale ngeen alal ju
ne gàññ, te fekk yéena ngi ci
mujug jamono.
4 Dégluleen! Jooyi xaalis
bi ngeen sàcce ci gubkat,
yi leen doon liggéeyal, ak
yuuxi góobkat yi, dugg nañu
ci noppi Boroom gàngoori
xare yi.
5 Ci barele ak bànneex
ngeen dunde ci kaw suuf, di
yafal seen bopp, fekk bésu
rendi baa ngii.
6 Daan ngeen ku jub, ba
rey ko sax, te bañul.

Muñleen ci biir tiis

7 Yéen samay bokk,
muñleen, ba Boroom bi
délsi ci ndamam. Seetleen
ci beykat bi, ni muy xaare
njariñ ci meññeefu suuf, tey
muñ, céebo ba bët wàcc.
8 Yéen itam nag muñleen
te dëgëral seen xol, xam
ne ñëwug Boroom bi ci
ndamam jege na.
9 Buleen jàmbatante,
samay bokk, ngir ragal Yàlla
àtte leen. Àttekat baa ngi ci
bunt bi sax!
10 Bokk yi, defleen yonent,
yi wax ci turu Boroom bi,
seeni royukaay ci muñ tiis ak
ci góor-góorlu.
11 Xam ngeen ne ñiy
góor-góorlu, ñu barkeel
lañu. Dégg ngeen muñ
ga Ayóoba amoon, te gis
muj gu rafet, ga ko Boroom
bi jagleel, ndax Boroom bi
kuy ñeewante la te bare
yërmande.
12 Te li fi raw samay bokk,
buleen waat mukk, bu muy
ci asamaan mbaa ci suuf
mbaa ci leneen lu mu mana

doon. Nangeen yem ci:
«waaw» ak «déedéet», ngir
bañ cee layoo fa kanam
Yàlla.

Dooley ñaan gu ànd ak ngëm

13 Su amee ci yéen ku nekk
ci tiis, na ñaan ci Yàlla. Ku
nekk ci mbég, na sant Yàlla
ciy woy.
14 Su amee ci yéen ku
wopp, na woo njiiti mbooloo
mi, ñu ñaanal ko te diw
boppam ci turu Boroom bi.
15 Ñaan gu ànd ak ngëm
dina musal ki wopp, ba Bo-
room bi yékkati ko. Su ko
fekkoon ak i bàkkaar sax,
Yàlla dina ko baal.
16 Kon nag waxan-
teleen seeni bàkkaar tey
ñaanalante, ngir ngeen wér.
Ñaanu aji jub gu dëggu,
dooleem amul kem.
17 Naka noonu Ilyaas nit
la woon ku bindoo ni nun,
waaye bi mu saxee ci ñaan
Yàlla, ngir mu baña taw,
ndox laalul suuf diirub ñetti
at ak genn-wàll.
18 Gannaaw ga mu dellu
ñaan, asamaan daldi taw, te
suuf si saxal meññeef.
19 Samay bokk, su amee ci
yéen ku réere dëgg, te am
ku ko gindi,
20 na xam lii: ku gindi
bàkkaarkat ci réeram,
musal nga nit ci dee te faral
ko bàkkaar yu bare.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may PIYEER, mu bind ko

1 Man Piyeer, ndawul
Yeesu Kirist, maa leen di
bind, yéen doxandéem yi
tasaaroo* ci diiwaani Pont,
Galasi, Kapados, Asi ak
Bitini. Yàlla Baay bi tànn
na leen,
2 ci li mu leen xam bu
jiitu, te sédde leen boppam
ci jëfu Xel mu Sell mi, ngir
ngeen déggal ko, te seen
xol laab ndax deretu Yeesu
Kirist. Na leen Yàlla dollil
yiw ak jàmm.

Yaakaar ju sax

3 Cant ñeel na Yàlla, Baayu
sunu Boroom Yeesu Kirist!
Moo nu judduwaatal ci
yërmandeem ju bare, ba
may nu yaakaar ju sax ndax
ndekkitel Yeesu Kirist.
4 Sédd na leen cér bu
dul yàqu, du gàkk te du
seey mukk, dencal leen ko ci
asamaan,
5 yéen ñi muy aar ci
dooleem, sukkandikoo ci
ngëm, di leen nége mucc, gi
mu nara feeñal bés bu mujj
ba.
6 Yéena ngi bég bu baax
ci biir yaakaar jooju, doonte
sax, su waree am, yéena
ngi dékku tiis ab diir, ci
seen jànkoonte ak nattu yu
wuute.
7 Xam ne nattu yooyu di-
nañu sellal seen ngëm, ni
sawara di setale wurus, fekk
wurus luy wéy la, te ngëm
a ko gën fuuf. Noonu seen
ngëm dina yelloo cant, ndam
ak màgg, bés bu Yeesu Kirist
feeñee.
8 Masuleen koo gis waaye
bëgg ngeen ko, gisuleen ko
waaye gëm ngeen ko te am
mbég mu xel dajul, mu fees
dell ak ndam,
9 di jot muj gi ngëm
séentu, maanaam muccu
xol.
10 Naka mucc googu nag,
yonent yi xamle yiw, wi
ngeen naroona joti, seet
nañu ko te gëstu ko.
11 Bi Xelum Kirist, mi
nekkoon ci ñoom, seedee lu
jiitu coonoy Kirist ak ndam
la cay topp, jéem nañoo
takk, kañ ak nan lay ame.
12 Waaye Yàlla xamal na
leen ne moomuñu woon
kàddu googu ñu wax, waaye
yéena ko moom. Te mooy
kàddu gi ngeen dégg ci
gémmiñu ñi leen doon jottali
xibaaru jàmm bi, ci dooley
Xel mu Sell, mi Yàlla yónnee
asamaan; malaaka yi sax
bëgg nañoo gëstu yëf yii.

Sell

13 Kon fagaruleen ci seeni
xalaat te maandu, di wékk
seen yaakaar jépp ci yiw, wi
leen Yàlla di jagleel bés bu
Yeesu Kirist di feeñ.
14 Gannaaw gaayi Yàlla yu
koy déggal ngeen, buleen
toppati bëgg-bëgg, yi ngeen
toppoon, bi ngeen xamagul
Yàlla.

* **1:1** Dafa mel ni, ñi gëm Kirist ci bànni Israyil la wax, te ñu dëkk ci diiwaan yooyu.

15 Waaye na seen dund
gépp sell, ni Yàlla mi leen
woo selle.
16 Ndaxte Mbind mi nee
na: «Sell-leen, ndaxte ku
sell laa.»
17 Gannaaw nag Yàlla, mi
ngeen di wooye Baay, mooy
àtte jëfi ñépp te du gënale
kenn, saxleen ci ragal ko
diirub seen ngan ci àddina.
18 Xam ngeen ne, Yàlla jot
na leen ci seen dund gu
tekkiwul dara, gi maam ya
nekkoon; te jotuleen ak yu
deme ni xaalis mbaa wurus
yuy wéy,
19 waaye ci deretu Kirist ju
tedd ji, mel ni gàttub sarax
bu sikkul te wàññikuwul.
20 Yàlla xamoon na ko,
ba àddina sosoogul, waaye
léegi ci mujug jamono
feeñal na ko ndax yéen
21 ñi jaar ci moom gëm
Yàlla. Te Yàlla dekkal na
ko, sol ko ndam, ngir ngeen
wékk seen ngëm ak seen
yaakaar ci Yàlla.
22 Kon nag gannaaw
déggal ngeen dëgg gi, ba sel-
lal seeni xol te am mbëggeel
gu dëggu, bëgganteleen
mbëggeel gu tar ak seen xol
bépp.
23 Ndaxte du ci jiwu wuy
yàqu ngeen judduwaate,
waaye ci jiwu wu sax,
maanaam kàddug Yàlla giy
dund tey sax.
24 Ndaxte:
«Nit ñax la,
ndamam di tóor-tóor kese;
ñax day wow, tóor-tóor
ruus,
waaye kàddug Boroom bi
day sax ba fàww.»
25 Te kàddu googu mooy
xibaaru jàmm, bi ñu leen
doon yégal.

2

1 Kon nag dëdduleen gépp
coxor, gépp njublaŋ, naaféq,
kiñaan ak jëw.
2-3 Gannaaw ay liir ngeen
yuy doora juddu te mos
ci mbaaxug Boroom bi,
nàmpleen ci meew mu sell,
miy dundal seen xol, ba
màgg ci biir muccu Yàlla.

Mbooloom Yàlla dafa mel ni tabax, Kirist mooy fondamaa ba

4 Kon nag ñëwleen ci
moom; nit ñi bañ nañu ko,
waaye Yàlla fal na ko te teral
ko. Mi ngi mel ni doju tabax,
waaye doj wuy dund la,
5 te yéena ngi mel niy doj
yuy dund yu Yàllay defare
dëkkukaayam. Noonu ay
sarxalkat yu sell ngeen, ngir
jébbal ko ay sarax yu ngeen
tibbe ci seen xol te neex ko
ndax Yeesu Kirist.
6 Looloo tax bind nañu:
«Maa ngi samp fi ci Siyoŋ
doju koñ. Doj wu tedd
la, wu ma tànn;
ku gëm ci moom, sa yaakaar
du tas mukk.»
7 Kon nag yéen ñi gëm am
ngeen cér ci teraangaam.
Waaye naka ñi gëmul:
«Doj wa tabaxkat ya sànni,
mujj na di doju koñ.»
8 Te it:
«Doj la wuy fél nit,
di xeer wu koy fakktal.»
Dañu cee fakktalu, ndaxte
gëmuñu kàddug Yàlla, te
loolu la Yàlla dogal ci ñoom.

9 Waaye yéen xeet wu
Yàlla tànn ngeen, di askanu
sarxalkati Buur Yàlla, askan
wu sell ngeen, di mbooloom
Yàlla, ngir ngeen yégle
ngëneelam, moom mi leen
woo, ba génne leen lëndëm
gi, tàbbal leen ci leeram gu
yéeme gi.
10 Démb nekkuleen
woon ci dara, waaye tey
mbooloom Yàlla ngeen;
booba jotuleen woon
yërmandeem, waaye léegi
jot ngeen ko.
11 Samay xarit, yéen ñiy
ay gan ak i doxandéem ci
àddina si, maa ngi leen
di dénk lii: dëdduleen
bànneexi bakkan yiy xeex
ak xol.
12 Na seen dundin rafet
ci biir xeeti àddina, kon
doonte ñu di leen sosal ay
ñaawteef, dinañu gis seeni
jëf yu rafet bay màggal
Yàlla, bés bu leen feeñoo.

Déggal-leen njiit yi

13 Na seen nangub Boroom
bi tax, ngeen déggal képp
kuy kilifa, muy buur ba gëna
kawe,
14 mbaa jawriñ yu mu
yebal, ngir ñu yar ñiy def lu
bon, te teral ñiy def lu baax.
15 Ndaxte noonu la coo-
barey Yàlla tëdde, maanaam
ngeen sax ci def lu baax,
ba wedamloo jayil yi xamul
dara.
16 Li leen Yàlla goreel nag,
bu mu tax ngeen mbub-
boo ko, bay def lu bon,
waaye ngeen gëna feddali
seen jaamu Yàlla.
17 Teral-leen ñépp, bëgg
kureelu bokk yi, ngeen ragal
Yàlla te teral buur bi.

Kirist sunu royukaay ci dékku coono

18 Yéen jaam yi, déggal-
leen seeni sang ak wegeel gu
mat sëkk, waxuma ñi baax
te lewet rekk, waaye sax ñu
wex ñi.
19 Ndaxte su ngeen dékkoo
tiis, di sonn ci lu dul yoon
ndax seen ànd ak Yàlla,
loolu lu rafet la.
20 Su ngeen tooñee te muñ
i pes, luy pey gi? Waaye su
ñu leen fitnaalee ci def lu
baax te ngeen muñ ko, jëf ju
rafet la fa kanam Yàlla.
21 Ndaxte ci loolu la leen
Yàlla woo, ndaxte Kirist itam
sonn na ngir yéen, teg fi
seen kanam royukaay, ngir
ngeen jaar ciy tànkam.
22 «Masula def bàkkaar,
te jenn waxu njublaŋ masula
génn ci gémmiñam.»
23 Saaga nañu ko te feyuwul,
fitnaal nañu ko te tëkkuwul,
waaye mu dénk boppam ki
yor àtte bu dëgg bi.
24 Gàddu na moom ci bop-
pam sunuy bàkkaar ca bant,
ba ñu ko daajoon, ngir nu
tàggook bàkkaar, sóobu ci
dund gu jub; ndax ay gaañu-
gaañoom may na nu ag wér.
25 Ndaxte yéena ngi réeroon
niy xar, waaye léegi délsi
ngeen ci sàmm, biy aar seeni
xol.

3

Jigéen ak jëkkëram

1-2 Yéen itam jigéen ñi, na
ku nekk nangul sa jëkkër.
Noonu su amee góor gu

gëmul kàddug Yàlla, te gis
soxnaam di dund dund gu
sell, boole ci weg ko, loolu
dina ko gindi ci lu àndul ak
wax.
3 Bu seen taar aju ci col,
maanaam ay létt, wurus
mbaa yére yu rafet,
4 waaye nay taar bu sax bu
nekk ci biir, di xol bu nooy te
dal, ndax loolu lu takku la fa
Yàlla.
5 Ndaxte jigéeni démb yu
sell, ya gëmoon Yàlla, loolu
moo doon seen taar; nangu-
loon nañu seen jëkkër,
6 ni Saarata déggale woon
Ibraayma, ba daan ko wooye
«Sang bi». Yéen nag, su
ngeen dee def lu baax te
bañ cee boole genn njàqare,
kon mel na ni Saarataa leen
jaboote.
7 Te yéen itam góor ñi, na
ku nekk ci yéen am xel, ci
ni ngay ànde ak sa soxna,
xam ne àndandoo ju la gëna
néew doole la. Joxleen ko
teraanga ju mat, ndax yéena
yem cér ci yiwu Yàlla, wi
nu ubbil buntu dund gu dul
jeex. Noonu dara du mana
yàq seeni ñaan.

Ku ñu fitnaal ndax njub

8 Kon nag bokkleen
xalaat, bokkleen i tiis,
bëgganteleen, yërëmante
te woyof.
9 Ku la def lu bon mbaa
mu saaga la, bul feyu, waaye
ñaanal ko lu baax; ndaxte ci
loolu la leen Yàlla woo, ngir
barkeel leen.
10 Ndaxte:
«Ku bëgga am dund gu naat
te fekke bés yu rafet,
na jàpp làmmiñam ci lu bon,
sàmm gémmiñam ci fen.
11 Na dëddu lu bon, tey def
lu baax,
na xënte jàmm te sax ci.
12 Ndax Boroom baa ngi xool
ñi jub bëti yërmande,
di dékk noppam seeni ñaan,
waaye day dàq ñiy def lu
bon.»
13 Te it kan moo leen
di sonal, su ngeen góor-
góorloo ci def lu baax?
14 Doonte ñu di leen fitnaal
sax ci def lu jub, ñu barkeel
ngeen. Buleen tiit nag ndax
seeni xëbal, mbaa ngeen di
ci am njàqare.
15 Waaye màggal-leen
Kirist Boroom bi ci seeni xol,
te jekk ngir tontu ku lay laaj
ci seen yaakaar ji ngeen am;
16 waaye na tont li lewet
te ànd ak wegeel. Àndleen
ak xel mu dal; noonu ñi leen
di sikkal ndax seen dund gu
rafet ci gëm Kirist, dinañu
rus ci seeni sos.
17 Ñu fitnaal la ndax jëf ju
baax, su dee mooy coobarey
Yàlla, moo gën ñu fitnaal la
ndax jëf ju bon.
18 Ndaxte Kirist ci boppam
dee na benn yoon ba fàww,
ngir dindi bàkkaar yi, moom
mi jub ngir ñi jubadi, ngir
yóbbu leen fa Yàlla; dee na
ci jëmm, waaye dundaat na
ci xel.
19 Ci biir xel moomu la
yégleji ndamam ca ruu ya
Yàlla tëj kaso;
20 maanaam ña weddi
woon ca jamonoy Nóoyin,
fekk Yàlla muñaloon na
leen diir bu yàgg, dajeek
Nóoyin doon yett gaal ga.

Ñu néew, maanaam limub juróom ñett, dugg nañu ca gaal ga, jaar ca ndox ma, ba mucc.
21 Loolu misaal la tey, ci li ñu nuy sóob ci ndox, te nu mucc; waxuma laabal sobe si taq ci yaram, waaye wuyu Yàlla ak xel mu dal. Li nu may mucc googu, mooy ndekkitel Yeesu Kirist,
22 mi yéeg asamaan, toog fa ndijooru Yàlla, mu tiim malaaka yi ak boroom sañ-sañ yi ak boroom doole yépp.

4

Nekkal-leen Yàlla

1 Gannaaw Kirist nag sonn na ci yaramam, gànnaayooleen xelam moomu, ndaxte ku sonn ci yaramam, tàggoo na ak bàkkaar.
2 Noonu diir bi ko dese ci kaw suuf, dëddu na bànneexi bakkan, jublu ci coobarey Yàlla.
3 Ndaxte àndoon ngeen démb ci xalaati ñi xamul Yàlla, di dund ciy ñaawteef ak topp seen bakkan, di màndi ak a xawaare, di xér ci biiñ ak a jaamu ay xërëm yu araam, waaye na fi yem nag.
4 Ñiy jëfe noonu waaru nañu, ba di leen sosal, ci li ngeen àndul ak ñoom, sóobu ci seeni moy yu dul jeex,
5 waaye dinañu masa teew fa kanam ki nara àtte ñiy dund ak ñi dee.
6 Looloo waral it ñi dee sax, ñu jottali leen xibaaru jàmm bi, ngir ñu dunde Yàlla ci seen xel, doonte sax nit ñaa ngi leen daan fitnaal ci àddina.
7 Te itam muju lépp jegesi na; nangeen maandu te foog, ba mana ñaan ci Yàlla.
8 Li gëna am solo mooy, ngeen bëggante mbëggeel gu tar, ndax mbëggeel day suul bàkkaar yu bare.
9 Ganalanteleen ci lu àndul ak njàmbat.
10 Te lu la Yàlla jagleel kenn ku nekk ci yéen, nanga ko bokk ak ñépp ni jawriñ ju jub, ci séddale yiwu Yàlla wu yaatu.
11 Kuy jottali kàddug Yàlla, na mel ni Yàllaay wax. Kuy jëf it, na jëfe dooley Yàlla, ngir turu Yàlla màgg ci lépp jaar ci Yeesu Kirist, mi yelloo ndam ak kàttan ba fàww. Amiin.

Ñiy tegoo fitna ngir turu Kirist

12 Yéen samay xarit, ci mbirum nattu bu tànge ni daay, bi dal ci seen kaw, bumu leen jaaxal, ba ngeen teg ko ni lu xel dajul.
13 Waaye bégleen ci cér, boobu ngeen am ci coonoy Kirist, ngir bés bu ndamam di feeñ, ngeen bég ak mbég mu ëpp xel.
14 Su ñu leen jànnee sax ci turu Kirist, xamleen ne ñu barkeel ngeen, ndax Xelum Yàllaa ngi ci yéen, di firndeel seen ndamu ëllëg.
15 Buñu sonal kenn ci yéen ci li mu rey nit walla mu sàcc, mbaa def lu bon, walla dugg ci lu yoonam nekkul.

16 Waaye ku ñu sonal ndax
waayu Kirist nga, bu ci rus,
waaye nga màggal Yàlla ci
tur woowu.
17 Ndaxte àpp bi jot na,
àtte baa ngi tàmbalee ci nun
waa kër Yàlla. Su tàmbalee
ci nun nag, luy muju ñi
weddi xibaaru Yàlla?
18 Te:
«Su muccu ki jub jafee,
luy doon muju ki weddi te
dëng?»
19 Kon nag ñi tegoo fitna ci
coobarey Yàlla, nañu sax ci
def lu baax, dénk seen bopp
Yàlla, miy Bindkat biy sàmm
kóllëre.

5

Ñiy sàmm mbooloom Yàlla

1 Kon yéen njiit yi, maa
ngi leen di dénk, man miy
njiit ni yéen, man mi seede
coonoy Kirist te am cér ci
ndam li nara feeñ.
2 Lii laa leen di ñaan:
sàmmleen géttug Yàlla,
gi mu leen dénk, di ko
wottu, waxuma ci sañul-
bañ, waaye di surgay Yàlla
ci xol bu tàlli; ngeen def ko
ak xol bu laab te bañ cee
séentu alal.
3 Buleen not ñi leen Yàlla
dénk, waaye ngeen nekk ay
royukaay fi kanam jur gi.
4 Noonu waxtu wu Bo-
room gétt gi feeñee, dina
leen jagleel kaalag ndam guy
sax ba fàww.
5 Noonu itam yéen ndaw
ñi, nangeen déggal mag
ñi. Te yéen ñépp, solooleen
woyof ci seen biir, ndaxte:
«Yàlla day dàq ñi réy,
di yiwal ñi woyof.»
6 Suufeel-leen seen bopp kon
ci ron loxob Yàlla bu am
kàttan, ngir mu yékkati leen
ci jamono ju ko soob.
7 Te ngeen yenniku ci
kawam seen njàqare jépp,
ndax ku leen ñeewante la.
8 Maanduleen te foog,
ndax seen noon Seytaane
mu ngi wër, ni gaynde guy
yëmmu, di rëbb ku mu
yàpp.
9 Jànkoonteleen ak moom
ci biir ngëm gu takku, xam
ne kureelu bokk yi ci àddina
yépp, ñu ngi daj ay fitna ni
yéen.
10 Te Yàlla mi jagoo yiw
wépp te woo leen ci dara-
jay Kirist, ngir ngeen bokk
ci ndamam li sax, gannaaw
bi ngeen yendoo bëccëgu
tiis, dina leen yeesalaat, di
leen dëgëral ak a dooleel, ba
ngeen sampu.
11 Yal na Yàlla yelloo màgg
ba fàww. Amiin.

Tàggoo

12 Bind naa leen ci lu gàtt
ci ndimbalu Silwan, mi ma
jàpp ni sama mbokk mu
takku. Dénk naa leen, di
leen seedeel ne lii mooy
yiwu Yàlla dëgg; kon nag
saxleen ci.
13 Mbooloo mi nekk ci
dëkk bi ñuy wax Babilon te
Yàlla tànn ko ni yéen, moo
di leen nuyu, ñoom ak Màrk
sama doomu diine.
14 Nuyoonteleen ak
saafoonte yu sell. Yal na
jàmm ñeel képp ku gëm
Kirist.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may PIYEER, mu bind ko

1 Man Simoŋ Piyeer,
jaamu Yeesu Kirist ak
ndawam, maa leen di bind,
yéen ñi Yàlla jagleel ngëm
gu rafet ni nun, aju ci njubu
sunu Yàlla ak Musalkat,
Yeesu Kirist.
2 Na leen Yàlla dollil yiw
ak jàmm, jaar ci xam ko ak
Yeesu sunu Boroom.

Dëggal sa bokk ci Yàlla

3 Dooley Yàlla moo nu may
lépp lu aju ci dund gu sax
ak ragal Yàlla, jaarale ko ci
xam gi nu ko xam, moom mi
nu woo ci kaw ndamam ak
dooleem.
4 Noonu la nu dige ay dige
yu rafet te réy ba ëpp xel,
ngir nu gëm leen, te Yàlla
sol nu jikkoom, nu mucc ci
yàqute, gi bànneexu bakkan
samp ci àddina si.
5 Na loolu tax ngeen
góor-góorlu, ba yokk ci
seen ngëm njàmbaar, ci
njàmbaar googu ngeen yokk
ci xam-xam, yokk ci not sa
bopp.
6 Not sa bopp googu, ngeen
yokk ci muñ, yokk ci ragal
Yàlla,
7 yokk ci sopp mbokk,
yokk ci bëgg ñépp.
8 Ndaxte bu leen jikko
yooyu soloo, ba sax ci yéen,
dina tax seen xam Yeesu
Kirist Boroom bi am njariñ
te jur mbaax.
9 Waaye ku ñàkk jikko
yooyu, ay bëtam dañoo
lëndëm ba gumba, te fàtte
na, ni ko Yàlla fóotale
bàkkaari démb.
10 Kon nag samay bokk,
gannaaw Yàlla da leena
tànn te woo leen, góor-
góorluleen ci feddali ko ak
seen kem kàttan. Ndaxte
su ngeen ko defee, dungeen
jeng mukk.
11 Te noonu dingeen tàbbi
ak ndam ci nguur gu sax
gu sunu Boroom, di sunu
Musalkat Yeesu Kirist.

Kàddu gi Yàlla jaarale ci yonent yi

12 Wóor na ma ne xam
ngeen loolu, ba sampu ci
dëgg gi leen Yàlla jagleel,
waaye fas naa yéene, may
sax ci di leen ko fàttali.
13 Te jàpp naa ko, muy
sama warugar, feek maa ngi
noyyi, ma di leen fàttali
loolu, ba yee leen.
14 Ndaxte xam naa ne
léegi ma jóge fi, ni ma
ko Yeesu Kirist Boroom bi
leerale woon.
15 Te dinaa góor-góorlu,
ngir sama gannaaw ngeen
di fàttaliku li ma leen doon
wax.
16 Bi nu leen yégalee
dooley Yeesu Kirist sunu
Boroom ak ñëwam ci biir
ndam, sukkandikuwunu
woon ciy léeb yu sësul
fenn, waaye danoo teewe ag
màggam.
17 Ndaxte Yàlla Baay bi sol
na ko teraanga ak ndam, te
baatub Aji Màgg ju tedd ji jib
na ne: «Sama Doom a ngii,

di sama Soppe; ci moom laa
ame bànneex.»
18 Te nun dégg nanu baat
boobu jóge asamaan, bi nu
nekkee ak moom ca tund wu
tedd wa.
19 Noonu bir na ne waxu
yonent yi wér na, te war
ngeen koo fonk; mi ngi mel
ni làmp buy leer ci bérab bu
lëndëm, ba kera fajar di xar,
te biddiiwu njël bi feq, leeral
seeni xol.
20 Waaye jëkkleena xam
ne amul jenn waxu yonent
ci Mbind mi, ju balle ci xelu
boppam.
21 Ndaxte kenn ci yonent
yi masula wax ci coobarey
boppam, waaye Xel mu Sell
mi daa na xiir nit ñi, ñu
yégle kàddug Yàlla.

2

Jànglekat yu réer yi ak seen muj

1 Waaye ci bànni Israyil,
amoon na naaféq yu mbub-
boo turu yonent, ni muy ame
seen biir ñuy mbubboo turu
jànglekat. Ci seeni pexe
dinañu dugal ci yéen xalaat
yu sànke, di weddi Boroom
bi leen jot, tey yóbbe seen
bopp alkànde ju teew.
2 Ñu bare dinañu leen
fekki ci seeni ñaawteef, ba
gàkkal yoonu dëgg ci bëti
nit ñi.
3 Seen bëgge dina tax, ñu
dabb-daaxe ay wax, ngir nax
leen, ba lekk seenus tuut.
Waaye àtte baa ngi leen di
xaar, te seen alkànde di leen
teeru.
4 Ndaxte Yàlla jéggalul
malaaka ya bàkkaaroon,
waaye tàbbal na leen
sawara, tëj leen ca kàmb yu
lëndëm, di leen nége àtte
ba.
5 Te it jéggalul àddina
su jëkk sa weddi woon, ba
xooj ko ci ndoxu mbënn
ma, waaye musal na Nóoyin
rekk, mi daan waare ci njub,
moom ak juróom ñaari nit.
6 Te it Yàlla daan na dëkki
Sodom ak Gomor, raafal leen
cig lakk, ñuy misaalu ñiy
weddi ëllëg.
7 Waaye musal na Lóot
mi jub, mi sonnoon ndax
ñaawteefi ñu dëng, ñooñu
mu nekkaloon.
8 Ndaxte Lóot, mi dëkkoon
ci seen biir, dafa dëkke
woon tiisu xol, ndax
ñaawteef yi mu gis ak a
dégg guddi ak bëccëg.
9 Gannaaw loolu lépp am
na nag, nanu bir ne Boroom
bi man na musal aji gëm
ji nekk ci nattu, te denc ñi
jubadi, ngir alag leen bésu
àtte ba.
10 Rawatina ñiy topp seen
bakkan ciy bëgg-bëgg yu
ruslu, te faalewuñu genn
kilifteef. Ñu ñeme Yàlla
lañu, te dëgër bopp, ba ra-
galuñoo xas kilifa ya gëna
kawe.
11 Fekk sax malaaka, yi
leen ëpp doole ak kàttan,
tey sax ca jataayu Boroom
bi, ñemewuñoo xas kilifa
yooyu.
12 Waaye ñoom dañuy xas
ci biir yi ñu xamul. Ñoom
ak bàyyima ñoo yem, di ay
mbindeef yuy tañaxu, te tër
rendi rekk a jekk ci ñoom;
dees na leen rey ni bàyyima,

13 muy seen peyug
njubadi.

Xawaare bëccëg ndarakàmm
mooy seen bànneex. Su ñuy
lekkandoo ak yéen, dañuy
bànneexu ci seeni bëgg-
bëgg, di ay gàkk ak i sikk
ci seen biir.
14 Jigéen ju seen bët
tegu, ñu xédd ko, ba duñu
tàggook moy mukk. Ku
ñàkk pastéef ñu fàbbi la. Ñu
xelu lañu jëme cig bëgge.
Ñu alku lañu!
15 Réer nañu ba wàcc
yoon wu jub wi, topp yoonu
Balaam, doomu Bosor*, mi
bëgge xiiroon ci njubadi.
16 Waaye déggadeem
yóbbe na ko yeraange; xam
ngeen ne mbaam-sëf du
wax, waaye mbaam wax
na ak moom ci làmmiñ wu
bir, ngir mu génn ci ndofam
googu.
17 Ñooñule ay teen yu dëy
lañu, di xiini lay yu ngelaw
liy naawal, te seen pey mooy
lëndëm gu ne taraj.
18 Dañuy fàbbi ñu naroona
mucc ci àddina ju réer, dig
leen ak làmmiñ yu neex
bànneexi bakkan yu jéggi
dayo.
19 Dañu leen di dig
ngoreel, te fekk ñoom ci
seen bopp jaami yàqute
lañu, ndaxte lu la not,
jaamam nga.
20 Su ñu xamee Boroom
bi, di sunu Musalkat
Yeesu Kirist, ba mucc ci
sobes àddina, ba noppi
sóobuwaat ca, ba mu not
leen, seen muj moo yées
seen njàlbéen.
21 Ndaxte ñu xam yoon
wu jub wi, ba noppi dëddu
ndigal lu sell li ñu déggoon,
bañoon koo xam moo
gënoon ci ñoom.
22 Noonu seen mbir
dëggal na li ñuy wax ne:
«Xaj mooy waccu, di ko
lekkaat,» te it: «Mbaam-
xuux, loo ko sang sang, mu
xalangu ci ban.»

3

Bésu Boroom bi

1 Yéen samay xarit, sama
ñaareelu bataaxal a ngi nii.
Bind naa leen, ngir xiir leen
ci xalaat yu sell.
2 Maa ngi leen di fàttali
kàdduy yonent yu sell, yi fi
jiitu woon, ak ndigalu Bo-
room bi sunu Musalkat, li
ngeen déggoon ci ndaw, yi
Yàlla yebaloon fi yéen.
3 Nangeen jëkka xam lii:
mujug jamono dingeen gis
ay tiiñalkat, di topp seen
bakkan; dinañu leen tiiñal
4 ci di leen ne: «Ki dige
woon ne dina ñëw, ana mu?
Ndaxte baay ya nelaw nañu,
waaye lépp a ngi dox ca
njàlbéen ga ba tey.»
5 Fekk bëgguñoo xam lii:
kàddug Yàllaa tax, asamaan
ak àddina yu jëkk ya juddoo
ca ndox te dunde ko.
6 Te ndox it moo labal
àddina sa, raafal ko.
7 Te kàddug Yàlla googu
moo denc asamaan yii fi
nekk ak suuf si, ngir lakk
leen; Yàllaa ngi leen di nége

* **2:15** ***Bosor*** mooy Bewor ci làkku Yawut yi; Gereg yi ñoo koy wax Bosor.

bésub àtte, ba muy alag ñi
weddi.
8 Yéen samay xarit, buleen
umple ne benn bés ak junniy
at ñoo yem fi Boroom bi.
9 Li Yàlla dige, dina ko def,
lu mu yéex yéex ci xalaatu
nit. Xanaa kay da leena
muñal, ndax bëggul kenn
alku, waaye ñépp tuub seeni
bàkkaar.
10 Waaye bésu Boroom bi
dina ñëw, bett àddina ni
sàcc. Su boobaa asamaan yi
dinañu ne rajax toj, lu ne ci
àddina lakk ba seey, te suuf
ak lu mu ëmb dina ne fàŋŋ
fa kanam Yàlla.
11 Gannaaw loolu lépp
dina seeye noonu nag,
nangeen góor-góorlu ci gëna
sellal seen nekkin te feddali
seen ragal Yàlla.
12 Te it ngeen taxaw temm
ci séentu bésu Yàlla bi, te
waajal ñëwam. Su boobaa
asamaan yi dinañu lakk, ba
naaw ni pënd, te lu nekk
ci àddina dina lakk, ba seey
nib dóom.
13 Waaye nu ngi séentu
asamaan su bees ak suuf su
bees, fa njub dëkk, ci ni ko
Yàlla dige.
14 Kon nag samay soppe,
gannaaw yéena ngi séentu
loolu, góor-góorluleen, ngir
bu Kirist ñëwee, mu fekk
leen ci jàmm, ngeen baña
am benn gàkk mbaa sikk.
15 Te jàppleen ne muñug
sunu Boroom muccu nit la.
Sunu mbokk mi nu bëgg,
Pool, bind na leen ko, ci xel
mi ko Yàlla sol.
16 Noonu lay waxe ciy
bataaxalam yépp di ci biral
lii. Am na ci sax yu jafee
xam, te ñi amul xam-xam
te seen ngëm dëgërul di ko
walbati, ba alag seen bopp,
te loolu lañuy def ci Mbind
yi ci des.
17 Noonu yéen samay
xarit, gannaaw xam ngeen
loolu ba noppi, moytuleen
ñi weddi fàbbi leen ci
seen réer, ba yolomal seen
wàkkirlu ci Yàlla.
18 Waaye màggleen ci
yiwu sunu Boroom ak
Musalkat Yeesu Kirist, te sax
ci xam ko; moo yelloo ndam
fii ba fàww.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may YOWAANA, mu bind ko

Kàddug dund gi

1 Nu ngi leen di bind ci
mbirum ki ñuy wax Kàddug
dund, moom mi amoon ca
njàlbéen ga; mi nu dégg te
gis ko ak sunuy bët, mi nu
xool te laal ko ak sunuy loxo.
2 Dund feeñ na, te gis nanu
ko; te moom lanuy seedeel,
di leen yégal dund gu dul
jeex, googu nekkoon ci wetu
Yàlla Baay bi te feeñu nu.
3 Li nu gis te dégg ko, nu
ngi leen koy yégal, ngir yéen
itam ngeen bokk ak nun.
Te dëgg-dëgg bokk nanu ci
Baay bi ak Doomam, Yeesu
Kirist.
4 Nu ngi leen di bind yëf
yii, ngir sunu mbég mat
sëkk, nun ñépp.

Yàlla Aji Leer ji

5 Xibaar bi nu dégg ci
Yeesu Kirist, di leen ko
yégal, mooy lii: Yàlla Leer
la, te genn lëndëm nekkul ci
moom.
6 Su nu waxee ne bokk
nanu ci moom, tey dox ci
lëndëm, danuy fen ci sunuy
wax ak sunuy jëf.
7 Waaye bu nuy dox ci leer,
ni mu nekke moom ci bop-
pam ci leer, kon bokk nanu
ci sunu biir, te deretu Yeesu
Doomam dina nu sellal ci
bépp bàkkaar.
8 Su nu waxee ne amunu
bàkkaar, kon nax nanu sunu
bopp, te dëgg nekkul ci nun.
9 Su nu nangoo sunuy
bàkkaar ci kanamam, fekk
kuy sàmm kóllëre la te jub,
ngir baal nu sunuy bàkkaar
te sellal nu ci lépp lu jubadi.
10 Su nu waxee ne defunu
bàkkaar, teg nanu ko kuy
tebbi waxam, te kàddoom
duggagul ci sunu xol.

2

1 Samay doom, maa ngi
leen di bind yëf yii, ngir
ngeen baña def bàkkaar.
Waaye su kenn defee
bàkkaar, ba tey am nanu ku
nuy rammu ci Baay bi, mooy
Yeesu Kirist mu jub mi.
2 Te moo joxe bakkanam,
ngir dindi sunuy bàkkaar, te
du sax sunuy bàkkaar rekk,
waaye yu àddina sépp.

Ndigal lu bees li

3 Ci lii lanu xame ne xam
nanu ko: sàmm ay ndi-
galam.
4 Ku wax ne xam nga ko, te
sàmmoo ay ndigalam, dan-
gay fen, te dëgg nekkul ci
yaw.
5 Kuy sàmm kàddug Yàlla,
dëgg-dëgg sa mbëggeel ci
Yàlla mat na sëkk. Ci loolu
lanu xame ne nekk nanu ci
moom.
6 Ku wax ne ci Yàlla
nga sax, fàww nga dund,
ni Yeesu Kirist daan dunde
moom ci boppam.
7 Samay soppe, li ma leen
di bind du ndigal lu bees,
waaye ndigal lu yàgg la;
la ngeen jotoon ca ndoorte
la. Te ndigal lu yàgg

loolu, mooy kàddu gi ngeen
déggoon.
8 Teewul ndigal lu bees laa
leen di bind, lu amoon ci
dundu Yeesu, te am it ci seen
dund; ndaxte lëndëm gaa
ngi wéy, te leer gu wóor gi
fenk na xaat.
9 Ku wax ne yaa ngi ci leer,
tey bañ sa mbokk, yaa ngi ci
lëndëm ba tey.
10 Kuy sopp sa mbokk, yaa
ngi dëkk ci leer, te luy yóbbe
nit bàkkaar du nekk ci yaw.
11 Waaye kuy bañ sa
mbokk, ci lëndëm nga nekk,
di ci dox, te xamoo foo jëm,
ndax lëndëm muur na say
bët.
12 Samay doom, maa ngi leen
di bind,
ndax baalees na leen seeni
bàkkaar ci turu Kirist.
13 Maa ngi leen di bind, yéen
baay yi,
ndax xam ngeen ki nekkoon
ca njàlbéen ga ba tey.
Maa ngi leen di bind, yéen
waxambaane yi,
ndax daaneel ngeen Ibliis.
14 Bind naa leen, samay
doom,
ndax xam ngeen Yàlla Baay
bi.
Bind naa leen, yéen baay yi,
ndax xam ngeen ki nekkoon
ca njàlbéen ga ba tey.
Bind naa leen, yéen waxam-
baane yi,
ndax yéena ngi dëgër,
ndax kàddug Yàllaa ngi
dëkk ci yéen,
te daaneel ngeen Ibliis.

Buleen sopp àddina

15 Buleen sopp àddina ak
li ci biiram. Ku sopp àddina,
mbëggeelu Baay bi nekkul
ci moom.
16 Ndaxte lépp lu nekk
ci àddina, maanaam bëgg-
bëggu yaram ak xemmemu
bët ak réyug àddina, loolu
du jóge ci Baay bi waaye ci
àddina.
17 Te àddina day wéy,
waaye kuy def coobarey
Yàlla dinga sax ba fàww.

Bañaaleb Kirist

18 Samay doom, waxtu wu
mujj wi jot na! Dégg
ngeen ne benn Bañaaleb
Kirist dina ñëw; te dëgg la,
bañaaley Kirist yu bare feeñ
nañu. Ci loolu lanu xame ne
waxtu wu mujj wi jot na.
19 Ci sunu biir lañu jóge,
waaye bokkuñu woon ci
nun; ndaxte su ñu bokkoon
ci nun, kon dinañu des ci
nun. Waaye dàggeeku nañu
nu, ngir mu leer ne kenn ci
ñoom bokkul woon ci nun.
20 Yéen nag, Aji Sell ji sol
na leen Xelam, te yéen ñépp
am ngeen xam-xam.
21 Bind naa leen, du ndax
xamuleen dëgg, waaye ndax
xam ngeen ko, xam it ne
wenn fen du jóge ci dëgg.
22 Kan mooy fenkat bi?
Mooy kiy weddi ne Yeesu
mooy Kirist, Almasi bi.
Kooka mooy Bañaaleb
Kirist, biy weddi Baay bi ak
Doom ji.
23 Ku weddi Doom ji, amu-
loo itam Baay bi; ku seedeel
Doom ji, am nga it Baay bi.
24 Yéen nag, la ngeen
déggoon ca ndoorte la, na
sax ci yéen. Loolu ngeen
déggoon ca ndoorte la, su

saxee ci yéen, dingeen sax
yéen itam ci Doom ji ak ci
Baay bi.
25 Te li mu nu digoon mooy
lii: dund gu dul jeex.
26 Bind naa leen lii ci
mbirum ñi leen di bëgga
réeral.
27 Yéen nag, Xel mi leen
Kirist sol a ngi dëkk ci yéen,
te soxlawuleen kenn jàngal
leen dara. Waaye Xel mi
mu leen sol, mi ngi leen di
jàngal lépp, te li mu leen di
jàngal mooy dëgg; kon nag
saxleen ci moom, ni mu leen
ko jàngle.

Doomi Yàlla yi

28 Gannaaw loolu nag
yéen samay doom, saxleen
ci Kirist, ngir bés bu feeñee,
nu am kóolute ci kanamam
te baña rus ba sëngéem cig
dikkam.
29 Gannaaw xam ngeen ne
ku jub la, dingeen xam it ne,
képp kuy def lu jub juddu
nga ci moom.

3

1 Xool-leen mbëggeel gi
nu Baay bi jox, ni mu réye,
ba nu mana tudd doomi
Yàlla. Te moom lanu. Moo
tax àddina xamu nu, ndaxte
xamu ko woon, moom itam.
2 Samay soppe, léegi
doomi Yàlla lanu, te li nu
nara nekki feeñagul, waaye
xam nanu ne bés bu Almasi
bi feeñee, dinanu nirook
moom, ndaxte dinanu ko gis,
na mu mel.
3 Te képp ku am yaakaar
jooju ci moom, dinga sellal
sa bopp, ni mu selle moom.
4 Ku def bàkkaar, jàdd nga
yoon; ndaxte bàkkaar mooy
jàdd yoon.
5 Te xam ngeen ne Yeesu
Kirist feeñ na, ngir dindi
bàkkaar yi, te moom amul
benn bàkkaar.
6 Képp ku sax ci moom,
doo sax ci bàkkaar; kuy def
bàkkaar, gisuloo ko te xam-
uloo ko.
7 Samay doom, bu leen
kenn nax! Kuy def lu jub, ku
jub nga, ni Kirist jube moom
ci boppam.
8 Kuy def bàkkaar, ci Sey-
taane nga bokk, ndax Sey-
taane ca njàlbéen ga ba tey
day bàkkaar. Te Doomu
Yàlla ji ñëw na, ngir nasaxal
jëfi Seytaane.
9 Ku juddu ci Yàlla doo def
bàkkaar, ndax Yàlla sol na la
jikkoom, te doo mana sax ci
bàkkaar, ndax juddu nga ci
Yàlla.
10 Lii mooy rààñale doomi
Yàlla ak doomi Seytaane:
képp ku dul def lu jub
bokkoo ci Yàlla; naka noonu
itam ku soppul sa mbokk
bokkoo ci Yàlla.

Bëgganteleen

11 Ndaxte xibaar, bi ngeen
déggoon ca ndoorte la,
mooy lii: nanu bëggante,
12 te baña mel ni Kayin,
mi bokkoon ci Ibliis, ba rey
rakkam. Lu tax mu rey ko
nag? Ndaxte ay jëfam dañoo
bon, te yu rakkam jub.
13 Bokk yi, bu leen àddina
bañee, buleen ci jaaxle.
14 Mbëggeel gi nu bëgg
sunuy bokk, moo nuy xamal
ne jóge nanu ci dee, tàbbi ci

dund. Ku bëggul sa mbokk,
yaa ngi ci dee ba tey.
15 Képp ku bañ sa mbokk,
reykat nga; te xam ngeen ne,
ku rey nit amuloo dund gu
dul jeex.

16 Ci lii lanuy xàmmee luy
mbëggeel: Kirist joxe na
bakkanam ngir nun; te nun
itam war nanoo joxe sunu
bakkan ngir sunuy bokk.
17 Waaye ku am alalu
àddina te gis sa mbokk nekk
ci soxla, nga dummóoyu
ko, nan la mbëggeelu Yàlla
dëkke ci yaw?
18 Samay doom, bunu
bëggante ci wax mbaa ci
làmmiñ rekk, waaye ci jëf
ak ci dëgg.

Kóolute ci kanam Yàlla

19-20 Ci loolu lanu xame ne
nu ngi ci dëgg; te waxtu
wu sunu xol di xeex ak nun,
dinanu ko dalal ci kanamam,
ndaxte Yàllaa ëpp sunu xol
te xam na lépp.
21 Samay soppe, bu nu
sunu xol daanul, kon man
nanoo jege Yàlla ak kóolute.
22 Te lépp lu nu koy ñaan,
dinanu ko jot ci moom,
ndaxte nu ngi sàmm ay ndi-
galam, di def lu ko neex.
23 Ndigalam mooy lii: nu
gëm turu Doomam, Yeesu
Kirist, tey bëggante, ni mu
nu ko digale.
24 Kuy sàmm ndigalu
Yàlla, dinga sax ci moom,
mu dëkk ci yaw. Te Xel mi
mu nu jox, moo nuy xamal
ne dëkk na ci nun.

4

Xel miy dëgg ak xelu Bañaaleb Kirist

1 Samay soppe, buleen
gëm xel mu nekk, waaye nat-
tuleen xel yi, ba xam ndax ci
Yàlla lañu jóge walla déet,
ndaxte naaféq yu bare yu
mbubboo turu yonent jóg
nañu, tasaaroo ci àddina si.
2 Ci lii lanu xàmmee
Xelum Yàlla: mépp xel mu
nangu ne, Yeesu Kirist ñëw
na, nekk nit, ci Yàlla la bokk.
3 Waaye mépp xel mu
nanguwul Yeesu, bokkul ci
Yàlla. Xel moomu mooy
xelum Bañaaleb Kirist, mi
ngeen déggoon ne dina ñëw,
te léegi sax mu ngi ci biir
àddina.
4 Yéen samay doom, ci
Yàlla ngeen bokk, te daan
ngeen yonent yu naaféq
yooyu, ndaxte ki nekk ci
yéen moo ëpp doole ki nekk
ci àddina.
5 Ñoom ci àddina lañu
bokk; moo tax ñuy wax waxi
àddina, te àddina di leen
déglu.
6 Nun nag ci Yàlla lanu
bokk. Ku xam Yàlla dinga
nu déglu; ku bokkul ci Yàlla
doo nu déglu. Ci loolu lanuy
xàmmee Xel miy dëgg ak xel
mi dul dëgg.

Yàlla mbëggeel la

7 Samay soppe, nanu
bëggante, ndax mbëggeel
ci Yàlla la bawoo; képp ku
bëgg sa mbokk nag, ci Yàlla
nga juddoo, te xam nga
Yàlla.

8 Ku bëggul sa mbokk,
xamuloo Yàlla, ndax Yàlla
mbëggeel la.
9 Nii la Yàlla wonee
mbëggeelam ci nun; yónni
na ci àddina jenn Doomam
ji mu am kepp, ngir nu am
dund ci moom.
10 Lii mooy mbëggeel, du
sunu mbëggeel ci Yàlla,
waaye mbëggeelam ci nun,
ba mu yónni Doomam, mu
joxe bakkanam, ngir dindi
sunuy bàkkaar.
11 Samay soppe, bu nu
Yàlla bëggee nii, nun itam
war nanoo bëggante.
12 Kenn masula gis Yàlla,
waaye bu nu bëggantee,
Yàllaa ngi dëkk ci nun te
mbëggeelam mat na sëkk ci
nun.
13 Ci lii lanuy xame ne sax
nanu ci Yàlla, te moom itam
dëkk na ci nun: sol na nu
Xelam.
14 Te nun gis nanu te seede
ne, Baay bi yónni na Doom ji,
mu nekk Musalkatu àddina.
15 Képp ku nangu ne,
Yeesu Doomu Yàlla la, Yàlla
dëkk na ci yaw, te yaw it sax
nga ci Yàlla.
16 Mbëggeel gi Yàlla am ci
nun, xam nanu ko te gëm ko.

Yàlla mbëggeel la, te képp
ku sax ci mbëggeel, yaa ngi
sax ci Yàlla, mu dëkk ci yaw.
17 Ni Kirist mel, noonu
lanu mel nun itam ci àddina.
Ci loolu la mbëggeel mate
sëkk ci nun, ngir nu am
kóolute bésu àtte ba.
18 Genn ragal amul ci
mbëggeel, waaye mbëggeel
gu mat sëkk day dàq ra-
gal. Ndaxte ragal day
ànd ak mbugal; te ku ra-
gal, mbëggeel matul sëkk ci
yaw.
19 Danuy wéy ci
mbëggeel, ndax moo nu
jëkka bëgg.
20 Su kenn nee: «Bëgg
naa Yàlla,» te bëgguloo sa
mbokk, dangay fen; ndaxte
ku bëggul sa mbokk mi ngay
gis, doo mana bëgg Yàlla mi
nga gisul.
21 Te jox na nu ndigal lii:
ku bëgg Yàlla, nga bëgg sa
mbokk.

5

Ku gëm day not àddina

1 Képp ku gëm ne Yeesu
mooy Almasi bi, juddu nga
ci Yàlla; te ku bëgg waajur,
dinga bëgg itam ki mu jur.
2 Xam nanu ne bëgg nanu
doomi Yàlla yi ci lii: bëgg
Yàlla tey sàmm ay ndigalam.
3 Ndaxte mbëggeel ci Yàlla
mooy sàmm ay ndigalam; te
ay ndigalam diisuñu.
4 Ndaxte képp ku juddu ci
Yàlla day not àddina; te li
nuy note àddina mooy sunu
ngëm.
5 Ku not àddina mooy kan?
Mooy ki gëm ne Yeesu mooy
Doomu Yàlla.

Li ñu seede ci Yeesu Kirist

6 Yeesu Kirist mooy ki ñëw,
jaar ci ndox ak deret; du
ci ndox rekk, waaye ndox
ak deret. Te Xelu Yàlla mi
moo koy seedeel, ndax Xel
mi mooy dëgg.
7 Ndaxte am na ñetti
seede:

8 Xel mi, ndox ak deret, te
ñoom ñett ñépp, ñoo bokk
benn baat.
9 Seedes nit, dinanu ko
nangu, waaye seedes Yàlla
moo gëna wóor, ndax boobu
seede mooy li Yàlla seede ci
Doomam.
10 Ku gëm Doomu Yàlla ji,
am nga seede boobu ci sa
xol. Ku gëmul Yàlla, teg nga
ko kuy tebbi waxam ndaxte
gëmuloo li Yàlla seede ci
Doomam.
11 Te seede si mooy lii:
Yàlla jox na nu dund gu dul
jeex, te dund googoo ngi ci
Doomam.
12 Ku am Doom ji, am nga
dund; ku amul Doomu Yàlla,
amuloo dund.

Dund gu dul jeex

13 Maa ngi leen di bind yëf
yii, yéen ñi gëm turu Doomu
Yàlla ji, ngir ngeen xam ne
am ngeen dund gu dul jeex.
14 Kóolute gi nu am ci
kanam Yàlla mooy lii: su
nu ko ñaanee dara ci coobareem, dina nu nangul.
15 Gannaaw xam nañu ne
dina nangu lépp lu nu koy
ñaan, xam nanu it ne li nu
ko ñaan, jox na nu ko.
16 Ku gis mbokkam, muy
def bàkkaar bu jarul dee, na
ko ñaanal, te Yàlla dina ko
may dund. Ku def bàkkaar
bu jarul dee laa wax. Ndaxte
am na bàkkaar bu jar dee;
boobu taxul may wax, mu
ñaanal ko.
17 Gépp jubadi bàkkaar la,
waaye am na bàkkaar bu
jarul dee.
18 Xam nanu ne képp
ku juddu ci Yàlla doo sax
ci bàkkaar, waaye Doomu
Yàlla ji mooy wottu sa
bakkan, ba Ibliis du la manal
dara.
19 Nun nag xam nanu ne
nu ngi ci Yàlla, te àddina
sépp a ngi tëdd ci loxoy Ibliis.
20 Xam nanu ne Doomu
Yàlla ji ñëw na te may na
nu xel, ba nu mana xam Aji
Wóor ji. Te nu ngi ci Aji
Wóor ji ak ci Doomam Yeesu
Kirist. Kooku mooy Yàlla
ju wóor, ji yor dund gu dul
jeex.
21 Samay doom, wottuleen
seen bopp ciy xërëm.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may YOWAANA, mu bind ko

1 Man njiit li maa leen di bind, yaw soxna su tedd si, yaw ak say doom. Bëgg naa leen bu wér ci sama xol, jéllale naa sama bopp sax, waaye itam képp ku xam dëgg gi.
2 Te dëgg gee tax nuy def noonu, dëgg gi dëkk ci nun, tey ànd ak nun ba fàww.
3 Yàlla Baay bi ak Yeesu Kirist, Doomu Baay bi, dinañu nu may yiw, yërmande ak jàmm, ànd ak dëgg ak mbëggeel.

Dund ci dëgg ak mbëggeel

4 Gis naa ci say doom, ñuy jaar ci tànki dëgg, ni nu ko Baay bi digale, te bég naa ci lool.
5 Léegi nag soxna si, maa ngi lay dénk lii: nun ñépp nanu bëggante, te loolu du dénkaane bu bees, waaye moom lanu jotoon ca njàlbéen ga.
6 Lii mooy mbëggeel: nu wéer sunug dund ci ndigali Yàlla; loolu mooy ndigalam, la nu jotoon ca njàlbéen ga, te ci lanu wara jaar.
7 Maa ngi wax loolu nag, ndaxte am na ñuy sànke ñu bare, ñu tasaaroo ci àddina, te nanguwuñu ne Yeesu Kirist wàcc na, nekk nit. Kooku aji sànke la, di Bañaaleb Kirist.
8 Kon moytuleen, ngir baña ñàkk seen añub coono, waaye ngeen am yool bu mat sëkk.
9 Képp ku saxul ci dénkaaney Kirist, xanaa di ko weesu, bokkul ci Yàlla; ku sax ci dénkaane yi, bokk nga ak Baay bi ak Doom ji.
10 Ku ñëw fi yaw, te indaalewul dénkaane yooyu, waxuma nga bañ koo teeru rekk, waaye bu ko nuyu sax.
11 Ku ko nuyu, bokk nga ciy ñaawteefam.
12 Bëggoon naa leena wax lu bare ci bataaxal bii, waaye lépp xajul ci kayit. Kon nag fas naa yéenee ñëw, ba jàkkaarlook yéen, nu waxtaan ci, ngir sunu mbég mat sëkk.
13 Say doomi rakk, ji Yàlla tànn, ñu ngi lay nuyu.

Ñetteelu bataaxal bi Yàlla may YOWAANA, mu bind ko

1 Man njiit li, maa ngi lay
bind, yaw sama xarit Gayus,
mi ma bëgg ci sama xol.
2 Sama soppe, maa ngi
ñaan, Yàlla may la jàmm ci
lépp, ànd ak wér-gi-yaram,
ju mel ni sa naataangeg xol.
3 Sunuy bokk ñëw nañu te
seede ni nga fonke dëgg gi,
ba wéer ci sa dund gépp, te
bég naa ci lool.
4 Awma mbég mu ëpp lii:
ma dégg ne samay doomi
diine ñu ngiy jaar ci tànki
dëgg.

Ñi ànd ci liggéey bi ak ñi ci àndul

5 Yaw sama xarit, sa
takkute fés na ci teeru bi
ngay teeru bokk yi, te fekk
xamoo leen.
6 Seedeel nañu sa
mbëggeel fi kanam
mbooloom ñi gëm. Taxawu
leen nag ci seen yoon
taxawu gu neex Yàlla.
7 Ndaxte turu Kirist la
leen taxa jóg, te sàkkuwuñu
daray ku gëmul.
8 Nun nag fàww nu teeru
ñu mel ni ñoom, ngir nu ànd
ak ñoom liggéeyal dëgg.
9 Bind naa mbooloo mi
bataaxal, waaye Joteref, mi
bëgg not ñépp, du dégg
sunu ndigal.
10 Kon nag su ma ñëwee,
dinaa fàttali li mu def lépp,
ci di nu sosal ci kàdduy
neen yu ñaaw. Yemu foofu
sax, waaye nanguwula teeru
bokk yi, rax-ca-dolli ku leen
bëgga teeru, mu gàllankoor
ko, dàq ko ci mbooloo mi.
11 Sama xarit, bul roy lu
bon, waaye lu baax rekk.
Kuy def lu baax, ci Yàlla nga
bokk; kuy def lu bon, xamoo
dara ci Yàlla.
12 Naka Demetirus nag,
ñépp seedeel nañu ko lu
baax, te dëgg gi ci moom sax
seedeel na ko ko. Nun itam
seedeel nanu ko te wóor na
ma ne sunu seede dëgg la.
13 Am na lu bare lu ma la
bëggoona wax, waaye lépp
xajul ci kayit.
14 Kon yaakaar naa
laa seetsi balaa yàgg,
jàkkaarlook yaw, nu wax-
taan ci.
15 Yal na jàmm ànd ak
yaw. Xarit yi yépp ñu ngi lay
nuyu. Nuyul nu sunuy xarit,
kenn ku nekk ci turam.

Bataaxal bi Yàlla may YUDD, mu bind ko

1 Man Yudd, jaamu Yeesu Kirist, mi bokk ak Saag ndey ak baay, maa leen di bind, yéen ñi Yàlla Baay bi woo te bëgg leen, te Yeesu Kirist aar leen.
2 Na leen Yàlla may yërmande, jàmm ak mbëggeel.

Bàkkaaru ñi weddi Yàlla ak seen muj

3 Samay bokk, bëggoon naa leena bind lool ci mbirum mucc gi nu bokk, waaye lii moo gëna jamp: ma xiir leen, ngeen taxaw ci aar mboolem dëgg, gi Yàlla xasa dénk gaayam yu sell yi ba fàww.
4 Ndaxte am na ay nit ñu ñeme Yàlla, ñu yoxoosu ci seen biir; dañuy mbubboo yiwu Yàlla, ngir topp seen bakkan, di ci weddi Buur Yàlla miy kenn ak sunu Boroom Yeesu Kirist. Fekk Mbind mi tëral na seen àtte bu yàgg.
5 Xam ngeen loolu lépp ba noppi sax, waaye dama leen koy fàttali rekk. Xam ngeen ne Boroom bi musal na xeetam, ba génne leen réewu Misra, waaye gannaaw ba raafal na ñi gëmul woon.
6 Te it malaaka ya jàppul woon ca daraja ja ñu amoon, xanaa toxoo fa ñu leen dëëloon, Yàlla yeew na leen buum yu sax, tëj leen ci biir lëndëm, di leen nége àtteb bés bu mag ba.
7 Noonu itam dëkki Sodom ak Gomor ak dëkk ya leen wëroon, dañoo sóobu ci njaaloo ak di def ay góor-jigéen, waaye àtte bi dal na ci seen kaw, ba ñuy ay tegtal ci ñiy yelloo sawara ba fàww.
8 Naka noonu itam géntkat yooyu may wax ñu ngi sobeel seen yaram, di weddi gépp kilifteef, di xas doole yi ci asamaan.
9 Waaye bi Mikayel, miy kilifa ci malaaka yi, di xëccook Seytaane néewu Musaa, bay xuloo ak moom, ñemewu koo àtte, boole ciy xas; mu yem ci wax ko ne: «Na la Boroom bi mbugal!»
10 Waaye nit ñii may wax, dañuy saaga li ñu xamul. Te li ñu xam ci tañaxu sax, ni bàyyima yu amul xel, dañu ci yàq seen bopp.
11 Ñookay torox! Dañoo jaar ci yoonu Kayin, sóobu ci réerug Balaam ngir xaalis, di bañ kilifteef ni Kore, te dinañu dee ni moom.
12 Su ñu bokkee ak yéen reeru mbooloo mi, dañu ciy indi ay, niy xeer yu nëbbu ci biir géej; amuñu genn gàcce, waaye dañuy giiroo te fonk seen biir rekk. Ñu ngi mel ni xiin yu amul ndox, yuy naaxsaay ci ngelaw; ni garab yu meññul ci jamonoy meññeef, te buddeeku, dee ba wow koŋŋ;
13 mel ni duusi géej gu mer, yuy gëq jëf yu ruslu;

niy biddiiw yuy fàq, te Yàlla
dencal na leen lëndëm ga
gëna tar ba fàww.
14 Enog, di juróom
ñaareelu maam gannaaw
Aadama, waxoon na ci
kàddug Yàlla, ba weer leen
ne: «Boroom bi wàcce na ca
asamaan, ànd ak ay junniy
junniy malaakaam,
15 ngir àtte ñépp, te mbu-
gal ñi weddi ñépp ndax
ñaawteef, yi ñu jëf ci ñeme
Yàlla; di leen fàttali it kàddu
yu ñaaw, yi ñu ko tifaar
ci seeni bàkkaar ak seen
weddi.»
16 Duñu noppee xultu, di
jàmbat seen nekkin, tey topp
seen nafsu; ay wax yu réy
a ngi ball ci seen làmmiñ,
waaye dañuy jay ñi ñuy
yaakaare njariñ.

Góor-góorluleen

17 Waaye yéen samay
xarit, fàttalikuleen la leen
ndawi sunu Boroom Yeesu
Kirist waxoon lu jiitu,
18 ne leen: «Mujug ja-
mono ay tiiñalkat dinañu
feeñ, ñuy weddi Yàlla, ngir
topp seen bakkan.»
19 Ñooy féewale, te Xelum
Yàlla nekkul ci ñoom; nit
kese lañu.
20 Waaye yéen samay
xarit, doolewuleen ci seen
yoonu ngëm wu sell, tey
ñaan ci dooley Xel mu Sell
mi,
21 ba saxoo mbëggeelu
Yàlla, tey séentu yërmandey
sunu Boroom Yeesu Kirist,
mu tàbbal leen ci dund gu
dul jeex.
22 Jubbantileen ñi am wer-
antey xel,
23 ngeen musal ñale, jële
leen ci sawara, te yërëm
ñeneen ñi, waaye boole ci
moytu, ba sib sax seen yére
yi taq sobe.

Yàlla moo yelloo ndam

24 Yàlla mi leen mana aar
ci gépp jeng te teewal leen
fa kanam ndamam, ngeen
ñàkk sikk te fees dell ak
mbég;
25 Yàlla miy kenn, di sunu
Musalkat, yal na yelloo
ndam ak màgg, kàttan ak
nguur, jaar ci Yeesu Kirist
sunu Boroom, démb, tey,
ëllëg ba fàww! Amiin.

Mbir yi wara ñëw, te Yeesu Kirist won ko Yowaana ci biir
PEEÑU

Ubbite gi

1 Lii mooy li Yeesu Kirist feeñal, te mu tukkee ca Yàlla, ngir mu won ay jaa-
mam mbir, yi dëgmël di ñëw. Yónni na malaakaam, ngir xamal ko ab jaamam Yowaana.
2 Kooku mi ngi seede fii li mu gis lépp, maanaam kàddug Yàlla ak seede, si ñu seedeel Yeesu Kirist.
3 Barkeel ngeen, yaw miy jàng ak yéen ñiy déglu wax yii jóge ca Yàlla, te di sàmm li ñu ci bind, ndaxte waxtu wi jege na.

Nuyoo bi jëm ci juróom ñaari mboolooy ñi gëm

4 Man Yowaana maa leen di bind, yéen juróom ñaari mboolooy ñi gëm te nekk ci diiwaanu Asi. Na yiw ak jàmm féete ci yéen, jóge ci Yàlla, moom ki nekk, ki nekkoon démb te di ñëw ëllëg. Yiw woowu ak jàmm jooju ñoo ngi tukkee it ci juróom ñaari Xeli Yàlla, yi nekk ci kanam gàngunem Yàlla*,
5-6 tukkee it ci Yeesu Kirist, seede bu takku bi, moom taaw bi, maanaam ki jëkka dekki, di buuru buur yi ci kaw suuf yépp.

Na ndam ak nguur féete ak Yeesu Kirist ba fàww, moom mi nu bëgg te yiwi nu ci sunuy bàkkaar ak deretam ji tuuru, te def nu askanu sarxalkati Buur Yàlla Baayam, nu di ko jaamu. Amiin.
7 Gisleen, mi ngi ñëw ci niir yi,
te ñépp dinañu teg seeni bët ci moom,
ba ci ñi ko jam sax.
Te xeet yi nekk ci kaw suuf yépp dinañu jooy ndax moom.
Waaw. Amiin.
8 Boroom bi Yàlla nee na: «Man Yàlla maay Alfa di Omega, Maay ki Nekk, di ki nekkoon démb, di kiy ñëw ëllëg, man Aji Man ji.»

Yowaana am na peeñu ca dunu Patmos

9 Man Yowaana seen mbokk, di seen nawle ci fitna, ci nguur ak ci muñ, yi nu am ndax sunu booloo ak Yeesu, maa nga nekkoon ca dun bu ñuy wax Patmos. Wacce woon nañu ma fa, ndax li ma doon waare kàddug Yàlla tey seedeel Yeesu.
10 Xelum Yàlla solu ma ci bésu Boroom bi, te noonu ma dégg ci sama gannaaw baat bu xumb nig liit,
11 naan: «Bindal ci téere li ngay gis te yónnee ko juróom ñaari mboolooy ñi gëm, ca dëkki Efes, Samirin, Pergam, Catir, Sàrd, Filadelfi ak Lawdise.»
12 Noonu ma geestu, ngir seet ku doon wax ak man. Ba ma geestoo, yem ci

* **1:4** ***gàngune ma*** mooy fa buur biy toog.

juróom ñaari tegukaayu làmp yu wurus,
13 gis ku taxaw ci biir
tegukaayu ya, niroo ak
doomu nit. Mu sol mbubb
mu gudd, takk ngañaayu
wurus ci ndiggam.
14 Boppam ak kawaram
weex tàll ni perkaal, ay
bëtam di xuyy ni sawara.
15 Ay tànkam mel ni
xànjar bu yànj bu ñu xelli,
baatam di riir ni duusi géej.
16 Mu yor ci loxol ndi-
jooram juróom ñaari bid-
diiw, jaasiy ñaari boor yu
ñaw di génn ci gémmiñam,
xar kanamam leer nàññ ni
jantub njolloor.
17 Naka laa ko gis, di
daanu ci ay tànkam ni ku
dee. Waaye mu teg loxol
ndijooram ci sama kaw ne
ma: «Bul ragal dara. Maay
ki jëkk te maay mujj.
18 Maay Kiy Dund. Dee
woon naa, waaye maa ngii
di dund ba fàww, yor caabiy
dee ak ju barsàq.
19 Kon nag bindal li nga
gis, li am léegi ak li nara ami
gannaaw gi.
20 Juróom ñaari biddiiw
yi nga gis ci sama loxol
ndijoor, ak juróom ñaari
tegukaayu làmp yu wurus yi,
ay mbóoti Yàlla lañu te lii
lañuy tekki: biddiiw yi ñoo
di malaakay† juróom ñaari
mboolooy ñi gëm; juróom
ñaari tegukaayu làmp yi ñoo
di juróom ñaari mbooloo yi.

2

Bataaxal bi ñu yónnee waa Efes

1 «Bindal malaakam
mbooloom ñi gëm ci dëkku
Efes, ne ko:
Ki téye juróom ñaari
biddiiw yi ci loxol ndi-
jooram, tey dox ci diggu
juróom ñaari tegukaayu
làmp yu wurus yi nee na:
2 Xam naa say jëf, sa
liggéey ak sag muñ. Xam
naa ne manuloo dékku ñiy
def lu bon. Seetlu nga ñi
tuddoo samay ndaw, ba gis
ne ay naaféq lañu.
3 Xam naa it ne muñ nga,
ba dékku coono ndax sama
tur, te xàddiwoo.
4 Waaye li ma naqari ci
yaw moo di sa mbëggeel
wàññiku na.
5 Deel fàttaliku kon fa
nga daanoo. Réccul te def,
na nga daan def bu jëkk. Soo
réccuwul, dinaa dikk ci yaw,
jële sa tegukaayu làmp ca
bérab ba mu nekk.
6 Waaye lii neex na ma ci
yaw: sib nga ni man li ñoom
Nikolas di jëf.
7 Yaw mi am ay nopp,
déglul li Xelum Yàlla di
wax mboolooy ñi gëm. Ku
daan, dinaa la may, nga
lekk ci garabu dund, gi
nekk ci jataayu Yàlla.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Samirin

8 «Bindal malaakam
mbooloom ñi gëm ci dëkku
Samirin, ne ko:
Ki jëkk te mujj, ki dee
woon te dekki nee na:

† **1:20** ***malaaka*** man na tekki it «ndaw li».

9 Xam naa sa coono, xam
it sa néew doole, moona
yaaka duunle. Ñooñu
tuddoo Yawut, xam naa
ñaawteef yi ñu teg ci sa der:
ndajem Seytaane la.
10 Bul ragal li nga nara
daj. Seytaane dina dugal
kaso ñenn ci yéen, ngir wut
leena fiir. Diirub fukki fan
dingeen am coono. Nanga
takku ba àttan cee dee, ma
jox la kaalag dund gi.
11 Yaw mi am ay nopp,
déglul li Xelum Yàlla di
wax mboolooy ñi gëm. Ku
daan, doo loru ci ñaareelu
dee.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Pergam

12 «Bindal malaakam
mbooloom ñi gëm ci dëkku
Pergam, ne ko:
Boroom jaasi ju ñaw, ji
am ñaari boor nee na:
13 Xam naa fa nga dëkk,
di fa Seytaane samp nguu-
ram. Moona jébbalu nga
ci sama tur te weddiwoo sa
ngëm ci man, ba ca fan ya
ñu reye Antipas, sama seede
bu takku ba, ci seen dëkk, di
dëkku Seytaane.
14 Waaye am na lu ma
naqari ci yaw, moo di uuf
nga foofu gaa yuy sàmm
njànglem Balaam, moom
mi jàngaloon Balag, mu
sóob bànni Israyil ci
bàkkaar, xiir leen ci lekk
ñam wu ñu tuuroo xërëm
yi, xiir leen ci njaaloo.
15 Te am nga noonu itam
ay nit ñuy sàmm njànglem
ñoom Nikolas.
16 Réccul kon; lu ko moy
dinaa dikk ci yaw léegi te
xeex ak nit ñooñu ak jaasi,
jiy génn ci sama gémmiñ.
17 Yaw mi am ay nopp,
déglul li Xelum Yàlla di
wax mboolooy ñi gëm.
Ku daan, dinaa la jox,
nga lekk dund bi ñuy
wax mànn te mu nëbbu,
te dinaa la jox xeer wu
weex. Ci kaw xeer woowu
bindees na ci tur wu bees
wu kenn xamul, ku dul ki
ko jot.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Catir

18 «Bindal malaakam
mbooloom ñi gëm ci dëkku
Catir, ne ko:
Doomu Yàlla ji, ki ay
bëtam di xuyy ni sawara,
tey tànkam di lerax ni
xànjar, nee na:
19 Xam naa say jëf, sa
mbëggeel, sa ngëm, sag
muñ ak ni nga farloo ci sa
jaamu Yàlla. Xam naa say jëf
yu mujj, ni ñu ëppe yu jëkk
ya.
20 Waaye li ma naqari ci
yaw moo di dangaa bàyyi
Yesabel, jigéen joojuy tud-
doo yonent, di jàngle ak a
réeral sama jaam yi, ngir
ñuy sóobu ci njaaloo te di
lekk ñam wu ñu tuuroo
xërëm yi.
21 May naa ko ab diir,
ngir mu tuub njaaloom,
waaye bañ na.
22 Kon nag dinaa ko tëral
ci lalu metit, te ñiy ànd ak
moom di njaaloo, su ñu tu-
ubul jëfi jigéen jooju, dinaa
leen teg naqar wu mag.
23 Dinaa rey ay doomam,
te mboolooy ñi gëm yépp

dinañu xam ne man maa di
kiy nattu xol ak xalaat, te
dinaa fey ku nekk ay jëfam.
24 Waaye yéen ñépp
ñi des ci Catir te top-
puleen njàngle moomu te
gëstuwuleen loolu ñu naan
mbiri Seytaane yu xóot yi,
maa ngi leen di wax ne
duma leen yen beneen yen
25 bu dul bii: jàppleen ci
li ngeen jàpp, ba kera may
ñëw.
26 Ku daan tey sax ci
samay jëf ba ca muj ga,
dinaa ko jox sañ-sañ ci
xeet yi:
27 Dina leen jiite ak yetu
weñ,
tojat leen ni ñuy toje ndaal
kew—
28 ni ma jële sañ-sañ ci
sama Baay. Dinaa ko jox
it biddiiwu njël.
29 Yaw mi am ay nopp,
déglul li Xelum Yàlla di wax
mboolooy ñi gëm.

3

Bataaxal bi ñu yónnee waa Sàrd

1 «Bindal malaakam
mbooloom ñi gëm ci dëkku
Sàrd, ne ko:
Ki yor juróom ñaari Xeli
Yàlla yi ak juróom ñaari
biddiiw yi nee na: Xam
naa say jëf. Dañu laa teg
kuy dund, fekk dee nga.
2 Yewwul te dëgëral li
des ci yaw tey waaja dee,
ndaxte gis naa ne say jëf
matuñu ca sama kanam
Yàlla.
3 Fàttalikul kon kàddug
Yàlla gi nga jot, te dégg ko,
sàmm ko te réccu. Soo
wéyee ciy nelaw nag, dinaa
ñëw nib sàcc, te doo xam
wan waxtu lay doon.
4 Moona am nga foofu
ci Sàrd nit ñu néew ñoo
xam ne tilimaluñu seen
mbubb. Ñooñu dinañu
ànd ak man, sol lu weex,
ndaxte yeyoo nañu ko.
5 Ku daan, dinga sol
mbubb mu weex ni ñoom.
Duma far sa tur ci téereb
dund bi, waaye dinaa nangu
ci sama kanam Baay ak ay
malaakaam ne bokk nga ci
man.
6 Yaw mi am ay nopp,
déglul li Xelum Yàlla di wax
mboolooy ñi gëm.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Filadelfi

7 «Bindal malaakam
mbooloom ñi gëm ci dëkku
Filadelfi, ne ko:
Aji Sell ji, di Aji Dëgg
ji nee na, moom mi yor
caabiy Daawuda ji, moom
miy tijji te kenn du ko
mana tëj, muy tëj te kenn
du ko tijji nee ne:
8 Xam naa say jëf. Ub-
bil naa la bunt, te kenn
du ko mana tëj. Xam naa
ne barewuloo doole, waaye
sàmm nga sama kàddu te
weddiwoo ma.
9 Dinaa def ba ñenn ci ñi
bokk ci ndajem Seytaane —
te tuddoo Yawut, fekk dañuy
fen— dinaa leen ñëwloo, ñu
sukk ci sa kanam, nangu ne
bëgg naa la.
10 Gannaaw muñ nga, ni
ma la ko dénke woon, man
itam dinaa la yiir ci jamono,
ji musiba mi di wàcc ci

dunyaa bépp ngir nattu waa àddina.

11 Léegi ma ñëw. Sàmmal li nga yor, ngir kenn bañ laa xañ sa kaalag ndam.

12 Ku daan, dinaa la samp ni aw jënu néeg ci sama kër Yàlla te doo fa génn mukk. Dinaa bind ci yaw turu sama Yàlla ak turu dëkku sama Yàlla, mu di Yerusalem gu bees, giy jóge ca asamaan ca wetu sama Yàlla, di wàcc. Dinaa bind it ci yaw sama tur wu bees.

13 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi gëm.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Lawdise

14 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm ci dëkku Lawdise, ne ko:

Ki ñuy wax Amiin ji, di seede bu takku bi te dëggu, ki di ndeyi bindu mbindeefi Yàlla yi, nee na:

15 Xam naa say jëf, xam ne seddoo, tàngoo. Manoon ngaa sedd mbaa nga tàng,

16 waaye ndax li nga nugg, tàngoo seddoo, dinaa la yàbbi.

17 Yaa ngi damu naan: “Am naa alal, duunle naa, soxlaatuma dara.” Fekk xamuloo ne torox nga, miskin, ñàkk, gumba te rafle.

18 Moo tax maa ngi lay xiirtal, nga jënd ci man wurus wu ñu xellee ci sawara, ngir nga duunle, te nga jënd yére yu weex ngir nga solu, ba sa gàcceg rafle baña feeñ, ak tuufaay booy diw ci say bët, ngir mana gis.

19 Man maay yedd, di yar ñépp ñi ma bëgg. Farlul kon te tuub say bàkkaar.

20 Maa ngi nii taxaw ci bunt bi, di fëgg. Ku dégg sama baat te ubbi bunt bi, dinaa dugg, reerandoo ak moom, moom it mu reerandoo ak man.

21 Ku daan, dinaa la toogloo ci sama wet ci sama gàngune, ni ma xeexe ba daan, man ci sama bopp, te toogandoo ak sama Baay ci gànguneem.

22 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi gëm.»

4

Buur Yàlla toog na ca gànguneem

1 Gannaaw loolu ma xool, gis bunt ubbiku ci asamaan. Baat booba ma déggoon, muy wax ak man mel nig liit, ne ma: «Yéegal fii, ma won la li wara ñëw gannaaw gi.»

2 Ca saa sa Xelum Yàlla solu ma, noonu ma gis gàngune ca asamaan, te am ku ca toog.

3 Leeraayam mel ni jamaa ak per bu xonq, te xon gu leer ni per bu wert wër gàngune ma.

4 Yeneen ñaar fukki gàngune ak ñeent wër ko, te ci kaw gàngune ya ñaar fukki mag ak ñeent toog, sol mbubb yu weex ak kaalay wurus ci seen bopp.

5 Ay melax ak i riir ak i dënnu di jibe ca gàngune ma. Ca kanam gàngune ma

amoon na fa juróom ñaari
jum yu yànj, di juróom ñaari
Xeli Yàlla yi.
6 Amoon na it ca kanam
gàngune ma lu mel ni géej
gu leer ni weer bu set, ba
mel ni seetu.
Ci li wër gàngune ma, sës
rëkk, amoon na fa ñeenti
mbindeef yu fees ak ay bët
ci kanam ak ci gannaaw.
7 Mbindeef mu jëkk maa
nga meloon ni gaynde,
ñaareelu mbindeef mel ni
yëkk, ñetteelu mbindeef yor
kanamu nit, ñeenteel ba di
nirook jaxaay juy naaw.
8 Ñeenti mbindeef ya am
nañu ku nekk juróom benni
laaf te ñu nga fees ak ay bët
li leen wër lépp, ba ci seen
roni laaf. Guddi ak bëccëg
duñu noppeek naan:
«Boroom bi Yàlla, Aji Man ji,
moo sell, sell, sell,
moom ki nekkoon démb, di
ki nekk tey, di kiy ñëw
ëllëg.»
9 Saa su mbindeef ya di
màggal ki toog ca gàngune
ma tey dund ba fàww, te di
ko kañ ak a gërëm,
10 ñaar fukki mag ña ak
ñeent di dëpp seen jë ca
kanam ka toog ca kaw
gàngune ma. Ñu di ko
jaamu, moom mi dund ba
fàww, di sànni seen kaalay
ndam ca kanam gàngune
ma, naan:
11 «Yàlla sunu Boroom, yaa
yeyoo ndam, teraanga
ak kàttan,
ndaxte yaa sàkk lépp
te ci sa coobare la lépp
nekke,
te ci lañu leen sàkke.»

5

Gàttub Yàlla jël na téere ba

1 Noonu ma gis ca loxol
ndijooru ka toog ca gàngune
ma téere bu ñu bind biir
ak biti, tay ko juróom ñaari
yoon ak sondeel.
2 Noonu ma gis malaaka
mu am doole, muy xaacu
naan: «Ku yeyoo dindi tayu
yi te ubbi téere bi?»
3 Te amul kenn, muy
ci asamaan, muy ci kaw
suuf, muy ci biir suuf, ku
manoona ubbi téere bi,
mbaa mu xool ci biir.
4 Ma jooy jooy yu metti
ndax li kenn yeyoowul
woona ubbi téere bi mbaa
mu xool ko.
5 Noonu kenn ca mag ña
ne ma: «Bul jooy. Xoolal,
Gayndeg giiru Yuda, ki so-
qikoo ci Daawuda, daan na,
ba am sañ-sañu dindi tayu yi
te ubbi téere bi.»
6 Noonu ma gis Gàtt bu
mel ni dañu koo rendi woon,
mu taxaw ca digg gàngune
ma, ñeenti mbindeef ya séq
ko, mag ña wër ko. Gàtt
ba amoon na juróom ñaari
béjjén ak juróom ñaari bët,
ñu di juróom ñaari Xeli
Yàlla, yi ñu yónni ci àddina
sépp.
7 Gàtt ba ñëw, jël téere, ba
nekkoon ca loxol ndijooru ka
toog ca gàngune ma.
8 Ba mu jëlee téere ba,
ñeenti mbindeef ya ak ñaar
fukki mag ña ak ñeent daldi
dëpp seen jë ca kanam Gàtt
ba, ku nekk yor xalam. Ñu
yor it andi wurus yu fees

ak cuuraay, yu doon misaal
ñaani gaayi Yàlla ya.
9 Ñu daldi woy woy wu
bees naan:
«Yeyoo ngaa jël téere bi
te dindi tayu yi,
ndaxte reyees na la,
te jotal nga Yàlla ak sa deret
ay nit ñu bokk ci bépp giir
ak kàllaama ak réew
ak xeet.
10 Def nga leen askanu sarx-
alkati Buur Yàlla sunu
Boroom, di ko jaamu,
te dinañu nguuru ci
àddina.»
11 Ma xool noonu, dégg
baatu malaaka yu bare yu
ëppoon alfunniy alfunniy
junniy junni. Malaaka
ya wër gàngune ma ak
mbindeef ya ak mag ña.
12 Ñuy xaacu naan:
«Gàtt ba ñu rendi woon
yeyoo na kàttan, alal,
xel,
doole, teraanga, ndam ak
cant.»
13 Ma dégg itam mbindeef,
yi nekk ci asamaan, ci kaw
suuf, ci biir suuf, ci géej gi,—
mbindeef yépp naan:
«Yal na cant, teraanga, ndam
ak nguur
féete ak ki toog ci gàngune
mi, ak Gàtt bi, ba
fàww.»
14 Ñeenti mbindeef ya naan:
«Amiin.» Mag ña sukk di
màggal.

6

Gàtt ba dindi na juróom benni tayu ya

1 Noonu ma gis Gàtt ba
dindi tayu gu jëkk ga, te ma
daldi dégg kenn ca ñeenti
mbindeef ya, di wax ak
baat buy riir ni dënnu naan:
«Ñëwal!»
2 Ma xool noonu, gis fas
wu weex, gawar ba yor
ag fitt. Ñu jox ko kaalag
ndam, mu daldi dem moom
jàmbaar ngir daani.
3 Gàtt ba dindi na
ñaareelu tayu ga, ma dégg
ñaareelu mbindeef ma
naan: «Ñëwal!»
4 Noonu weneen fas génn,
di wu xonq, gawar ba jot
sañ-sañu jële jàmm ci kaw
suuf, ngir nit ñi di reyante ci
seen biir. Ñu jox ko jaasi ju
mag.
5 Mu dindi ñetteelu tayu
ga, ma dégg ñetteelu
mbindeef ma ne: «Ñëwal!»
Ma xool, gis fas wu ñuul,
gawar ba yor ab peesekaay.
6 Ma dégg baat bu jollee
ca diggante ñeenti mbindeef
ya, naan: «Peyug bëccëgu
lëmm ngir benn kilob ceeb,
peyug bëccëgu lëmm ngir
ñetti kiloy dugub, waaye bul
yàq diw ak biiñ.»
7 Mu dindi ñeenteelu tayu
ga, ma dégg ñeenteelu
mbindeef ma naan:
«Ñëwal!»
8 Ma xool noonu, gis fas
wu wert, gawar baa nga tud-
doon Dee te barsàq a nga
toppoon ci moom. Ñu jox ko
sañ-sañ ci ñeenteelu xaaju
àddina sépp, ngir mu faat ak
jaasi, xiif, mbas ak rabi àll yi.
9 Mu dindi juróomeelu
tayu ga, ma gis ca suufu
sarxalukaay, ba ñuy taal cu-
uraay ca kawam, ruuwi ñi
ñu bóom ndax seede si ñu

doon sàmm ak li ñu gëmoon
kàddug Yàlla.
10 Ñuy xaacu naan: «Bo-
room bu sell bi te dëggu,
ba kañ ngay nég àtte bi te
feyul nu sunu deret ci waa
àddina?»
11 Ñu jox leen ku nekk
mbubb mu weex, daldi leen
ne, ñu muñ tuuti, ba kera
seeni nawle ñëw, te lim bi
mat— seeni nawle ci liggéey
bi, di seeni bokk yu waa
àddina waroona bóom ni
ñoom.
12 Ma xool, ba muy dindi
juróom benneelu tayu ga.
Noonu mu am yëngu-
yëngub suuf bu mag, jant bi
ñuul ni këriñ, weer wi xonq
curr ni deret.
13 Biddiiw yi fàqe
asamaan, di daanu ci kaw
suuf, ni doomi garab yu
yolox di wadd, bu ko ngelaw
lu metti dee yëngal.
14 Asamaan si dellu ni
basaŋ gu ñuy taxañ, tund
yépp ak dun yépp randoo fa
ñu nekkoon.
15 Noonu buuri àddina si
ak kilifa yi ak njiiti xare yi
ak boroom alal yi ak boroom
kàttan yi ak jaam yi ak gor
yi, ñépp làqatuji ci xunti yi
ak ci ron doji tund yi.
16 Ñu naan tund yi ak doj
yi: «Daanuleen ci sunu kaw
te nëbb nu bëti ki toog ci
gàngune mi ak meru Gàtt bi,
17 ndaxte bés bu mag, bi
seen mer di feeñ, agsi na! Ku
ci mana rëcc?»

7

Ñi jóge ci metit wu réy wa

1 Gannaaw loolu ma gis
ñeenti malaaka yu taxaw ci
ñeenti xéblay àddina si. Ñu
téye ñeenti ngelawi àddina,
ngir ngelaw du wol ci kaw
suuf, ci géej mbaa ci genn
garab.
2 Ma gis it meneen
malaaka, muy yéeg, jóge
penku, yor màndargaalu
Yàlla jiy dund. Mu daldi
wax ak baat bu xumb ñeenti
malaaka ya ñu joxoon saň-
sañ, ñu yàq suuf ak géej,
3 ne leen: «Buleen
yàqagun suuf si ak géej gi
ak garab yi. Négleen, ba ñu
def màndarga ci jëwu ñiy
jaamu Yàlla sunu Boroom.»
4 Noonu ma dégg limub ñi
ñu màndargaal; ñu tollu ci
téeméer ak ñeent fukk ak
ñeent ci ay junni. Ñu jóge
ci giiri bànni Israyil yépp:
5 Fukki junni ak ñaar lañu
màndargaal ci biir gi-
iru Yuda,
fukki junni ak ñaar ci giiru
Ruben,
fukki junni ak ñaar ci giiru
Gàdd,
6 fukki junni ak ñaar ci giiru
Aser,
fukki junni ak ñaar ci giiru
Neftali,
fukki junni ak ñaar ci giiru
Manase,
7 fukki junni ak ñaar ci giiru
Simeyon,
fukki junni ak ñaar ci giiru
Lewi,
fukki junni ak ñaar ci giiru
Isakaar,
8 fukki junni ak ñaar ci giiru
Sabulon,

fukki junni ak ñaar ci giiru
Yuusufa,
fukki junni ak ñaar ci giiru
Beñamin.

Mbooloo mu réy mi sol mbubb yu weex

9 Gannaaw loolu ma xool,
gis mbooloo mu réy, ba kenn
manu koo wañ, ñu bokk
ci xeet yépp ak giir yépp
ak réew yépp ak kàllaama
yépp. Ñu taxaw ca kanam
gàngune ma ak Gàtt ba. Ñu
sol ay mbubb yu weex, di
màggal te di yëngal ay cari
garab ci seeni loxo,
10 naan:
«Mucc gaa ngi ci Yàlla sunu
Boroom, bi toog ci
gàngune mi,
ak ci Gàtt bi!»
11 Noonu malaaka yépp
taxaw, wër gàngune ma ak
mag ña ak ñeenti mbindeef
ya. Ñu dëpp seen jë ca
kanam gàngune ma, di
jaamu Yàlla,
12 naan:
«Amiin! Yal na cant ak
ndam, xel ak ngërëm,
teraanga, kàttan ak
doole
féete ak Yàlla sunu Boroom
ba fàww. Amiin!»
13 Noonu kenn ca mag ña
ne ma: «Ñi sol mbubb yu
weex yi, ñooy ñan ak fan
lañu jóge?»
14 Ma ne ko: «Sang bi,
xanaa yaa ko xam.» Mu
ne ma: «Ñoo di ñi jóge ca
metit wu réy wa. Fóot nañu
seeni mbubb, ba weexal ko
ci deretu Gàtt ba.
15 Loolu moo tax
ñu nekk ci kanam
gàngunem Yàlla,
di ko jaamu guddi ak bëccëg
ci këram,
te ki toog ci gàngune mi dina
leen yiir.
16 Dootuñu xiif, dootuñu
mar.
Jant mbaa weneen tàngaay
du leen lakk,
17 ndaxte Gàtt bi nekk ci
diggu gàngune mi
dina leen sàmm,
yóbbu leen ca bëti ndoxum
dund ma,
te Yàlla dina fomp bépp ron-
gooñ ci seeni bët.»

8

Gàtt ba dindi na juróom ñaareelu tayu ga

1 Gàtt ba dindi na juróom
ñaareelu tayu ga, asamaan
ne selaw lu mat genn-wàllu
waxtu.
2 Noonu ma gis juróom
ñaari malaaka, yi taxaw ca
kanam Yàlla, ñu daldi leen
jox juróom ñaari liit.
3 Ba loolu amee meneen
malaaka ñëw, taxaw ca wetu
sarxalukaayu wurus, ba ñuy
taal cuuraay ca kawam, yor
andu cuuraayu wurus. Ñu
jox ko cuuraay lu bare,
ngir mu boole ko ak ñaani
gaayi Yàlla yépp, joxe ko ci
kaw sarxalukaayu wurus ba
nekk ci kanam gàngune mi.
4 Noonu saxarus cuuraay li
gillee ca loxob malaaka ma,
ànd ak ñaani gaayi Yàlla ya,
jëm ca kanam Yàlla.
5 Malaaka ma jël andu cu-
uraay ba, duy ko ak ay xal
ca sarxalukaay ba, daldi koy
sànni ci kaw àddina. Noonu
mu am i dënnu ak i riir

ak i melax ak yëngu-yëngub suuf.

Liit ya

6 Ba mu ko defee juróom ñaari malaaka, ya yoroon juróom ñaari liit ya, daldi defaru di waaja liit.

7 Malaaka mu jëkk ma wol liitam. Noonu ñu sànni ci àddina yuur ak sawara yu ñu boole ak deret, ba tax benn ci ñetti xaaju suuf si lakk, benn ci ñetti xaaju garab yi it lakk, te ñax mu naat mépp lakk.

8 Ñaareelu malaaka ma wol liitam. Noonu ñu sànni lu mel ni tundu sawara wu réy, mu daanu ci géej gi, benn ci ñetti xaaju géej gi soppiku deret,

9 benn ci ñetti xaaju mbindeef yi nekk ci géej gi dee, te benn ci ñetti xaaju gaal yi yàqu.

10 Ñetteelu malaaka ma wol liitam. Noonu biddiiw bu réy, yànj ni jum, xawee asamaan, daanu ci benn ci ñetti xaaju dex yi ak ci bëti ndox yi.

11 Biddiiw boobu mi ngi tuddoon Wextan. Nit ñu bare naan ci ndox mi daldi dee, ndaxte ndox mi dafa daldi wex.

12 Ñeenteelu malaaka ma wol liitam. Noonu dóorees benn ci ñetti xaaju jant bi, ak benn ci ñetti xaaju weer wi, ak benn ci ñetti xaaju biddiiw yi, ba tax benn ci ñetti xaaju leer gi lëndëm. Bëccëg bi ñàkk leer diirub benn ci ñetti xaajam, guddi gi ñàkk leer diirub benn ci ñetti xaajam.

13 Ma xool noonu, dégg jaxaay juy naaw ci digg asamaan, naan ak baat bu xumb: «Musiba, musiba! Musibaa ngi ci kaw waa àddina, ndax liit yi yeneen ñetti malaaka yi di wol.»

9

1 Juróomeelu malaaka ma wol liitam. Noonu ma gis, ñu jox caabiy kàmb gu xóot gi benn biddiiw bu xawee woon asamaan, daanu ci kaw suuf.

2 Biddiiw ba ubbi buntu kàmb gu xóot ga. Noonu saxar jollee ca, su mel ni saxarus puur bu mag, jant bi ak jaww ji lépp lëndëm ndax saxarus kàmb ga.

3 Ay njéeréer génn ca saxar sa, tasaaroo ci biir àddina. Ñu jox leen kàttan gu mel ni kàttanu jànkalaar.

4 Ñu sant leen, ñu baña laal ñax mi ci kaw suuf, mbaa genn gàncax walla genn meññeef, waaye ñu jublu rekk ci nit ñu amul màndargam Yàlla ci seen jë.

5 Santuñu leen ñu rey leen, waaye ñu mitital leen di-irub juróomi weer. Te metit woowu ñuy indi, témboo na ak metit wiy dal nit, bu ko jànkalaar fittee.

6 Ca jamono yooya nit ñi dinañu sàkku dee, waaye duñu daje ak moom. Dinañu bëgga dee, waaye dee da leen di daw.

7 Njéeréer ya nag dañuy niroo ak fas yu ñu waajal ngir xare. Am nañu ci seen bopp lu mel ni kaalay wurus,

te seen xar kanam mel ni gu
nit.
8 Seeni kawar mel ni yu
jigéen, seeni bëñ mel ni bëñi
gaynde.
9 Takk nañu ci seen dënn
lu mel ni kiiraayu weñ, te
coow la seeni laaf di def
mel ni coowu sareeti xare yu
bare yu ñu takk fas, di xeexi.
10 Am nañu ay geen yu
am ay fitt ni jànkalaar, te
ca la seen kàttan nekk, ngir
mitital nit ñi diirub juróomi
weer.
11 Buuru njéeréer yi mooy
malaakam kàmb gu xóot gi,
moom lañu tudde ci làkku
ebrë, Abadon, ak ci làkku
gereg, Apolyon, liy tekki
«Yàqkat».
12 Musiba mu jëkk mi jàll
na, yeneen ñaari musiba yaa
ngi ñëw.
13 Juróom benneelu
malaaka ma wol liitam.
Noonu ma dégg baat bu jóge
ci ñeenti béjjén, yi nekk ci
koñi sarxalukaayu wurus,
ba nekk ci kanam Yàlla,
14 mu ne juróom benneelu
malaaka, ma yoroon liit:
«Yiwil ñeenti malaaka, ya
yeewe ca Efraat, dex gu mag
ga.»
15 Noonu ñu daldi yiwi
ñeenti malaaka, ya ñu waa-
jaloon ngir at moomu, weer
woowu, bés boobu ak waxtu
woowu, ngir ñu rey benn ci
ñetti xaaju nit ñi.
16 Limub gawar ga doon
xareji mat na ñaari alfunniy
alfunni. Dégg naa lim ba.
17 Nii laa gise ci peeñu mi
fas ya ak ña leen war: ñu sol
kiiraay yu xonq ni sawara,
bulo ni saxar, ak mboq ni
tamarax. Boppi fas yaa nga
doon nirook boppi gaynde;
sawara ak saxar ak tamarax
di génn ci seeni gémmiñ.
18 Benn ci ñetti xaaju nit
ñi dee ci ñetti musiba ya: ci
sawara ak saxar ak tamarax
yi génn ci seeni gémmiñ.
19 Ndaxte kàttanu fas yaa
ngi ci seeni gémmiñ ak ci
seeni geen. Geen yaa nga
mel ni ay jaan, am ay bopp,
te ñoom lañuy mititale nit
ñi.
20 Nit ñi rëcc ci musiba
yooyu taxul sax ñu tuub
seeni jëfi loxo. Noppi-
wuñu di jaamu rab yi ak
nataali xërëm yu ñu defare
wurus ak xaalis ak xànjar
ak xeer ak dénk, yoo xam
ne manuñoo gis, manuñoo
dégg mbaa ñu dox.
21 Te nit ñooñu tuubuñu
seen bóom, seen xërëm,
seen njaaloo mbaa seen
càcc.

10

Malaaka yégle na ne àtte bu mujj ba agsi na

1 Noonu ma gis meneen
malaaka mu am doole, muy
wàcce asamaan, làmboo
niir. Xon tiim ko, xar
kanamam mel ni jant, ay
tànkam mel ni jumi sawara.
2 Yor na benn téere bu
ndaw bu ñu ubbi. Mu teg
tànku ndijooram ci géej gi,
tànku càmmoñam ci suuf si,
3 di xaacu, mel ni gaynde
guy yëmmu. Naka la xaacu,
juróom ñaari dënnu yi jib.
4 Naka la juróom ñaari
dënnu yi di jib, may waaja

bind, waaye ma dégg baat
bu jóge asamaan, naan ma:
«Li juróom ñaari dënnu yi
wax, na nekk kumpa, bu ko
bind.»
5 Noonu malaaka, ma ma
gis, mu taxaw ci géej gi ak
suuf si, yékkati loxol ndi-
jooram, mu jëm asamaan,
6 daldi waat ci kiy dund
ba fàww, ki sàkk asamaan
ak suuf ak géej ak li ci nekk
lépp; mu ne: «Négandiku
wees na,
7 waaye jamono ju juróom
ñaareelu malaaka ma wolee
ci liitam, ndogalu Yàlla dina
mat, ni mu ko waxe woon ay
jaamam, yonent yi.»
8 Ci kaw loolu baat, ba ma
déggoon ca asamaan wax-
aat ak man, ne ma: «Demal
jël téere bi ñu ubbi ci loxob
malaaka, mi taxaw ci géej gi
ak suuf si.»
9 Ma dem ca malaaka
ma, laaj ko téere bu ndaw
boobu. Mu ne ma: «Jël ko te
lekk ko. Dina wex ci sa biir,
waaye dina neex ni lem ci sa
gémmiñ.»
10 Noonu ma jël téere bi
ci loxob malaaka mi, daldi
ko lekk, mu neex ci sama
gémmiñ ni lem, waaye bi ma
ko wannee, mu wex xat ci
sama biir.
11 Gannaaw loolu ñu ne
ma: «Fàww nga wax ci
kàddug Yàlla lu jëm ci réew
yu bare ak xeet yu bare ak
kàllaama yu bare ak buur yu
bare.»

11

Ñaari seede yi

1 Bi loolu amee ñu jox ma
nattukaay bu mel ni yet, ne
ma: «Jógal, natt kër Yàlla gi
ak sarxalukaay bi, te wañ-
ña fay jaamu Yàlla.
2 Waaye bàyyil ëttu bitib
kër Yàlla gi; bu ko natt,
ndaxte jébbalees na ko ñi
dul Yawut, te dinañu nap-
paaje dëkk bu sell bi diirub
ñeent fukki weer ak ñaar.
3 Dinaa may sama ñaari
seede yi, ñuy wax ci kàddug
Yàlla, sol ay saaku, di
toroxlu diirub junni ak ñaar
téeméeri fan ak juróom
benn fukk.»
4 Ñaari seede ya nag ñoo
di ñaari garabu oliw yeek
ñaari tegukaayu làmp, yi
taxaw ci kanam Boroom
suuf si.
5 Su leen kenn bëggee
def lu bon, sawaraay génn
ci seen gémmiñ, daldi lakk
seeni bañaale; te ku leen
bëgga def lu bon, noonu lay
wara deeye.
6 Am nañu sañ-sañu téye
taw diirub fan, yi ñuy wax
ci kàddug Yàlla. Am nañu
it sañ-sañu soppi ndox yi
deret te wàcce ci kaw suuf
musiba yu nekk, saa su ñu
ko bëggee.
7 Bu ñu noppee seen seede,
rab wiy jóge ci kàmb gi dina
leen xeex, daan leen, rey
leen.
8 Seeni néew dinañu nekk
ci péncum dëkk bu mag,
boobu ñuy wooye ci misaal
Sodom ak it Misra, fa ñu
reyoon seen Boroom ci bant.
9 Diirub ñetti fan ak genn-
wàll bépp réew ak giir ak
kàllaama ak xeet dinañu

seetaan seeni néew, te duñu
bàyyi kenn suul leen.
10 Waa àddina dinañu bég
ci seen dee, di ndokkee-
lante ak di joqleente ay
may, ndaxte ñaari yonent ya
lakkaloon nañu waa àddina.
11 Waaye bi ñetti fan ya
ak genn-wàll wéyee, xelum
dund, jóge ca Yàlla, solu
leen, ñu jóg taxaw. Noonu
tiitaange gu réy jàpp ñi leen
doon seetaan.
12 Ñaari seede ya dégg
baat bu xumb ca asamaan
naan leen: «Yéegleen fii.»
Noonu ñu yéeg asamaan ci
aw niir, seeni bañaale di
seetaan.
13 Ca saa sa am yëngu-
yëngub suuf bu mag, te
benn ci fukki xaaju dëkk ba
daldi màbb. Juróom ñaari
junniy nit dee ci yëngu-
yëngub suuf ba, te ña ca
des tiit, daldi màggal Yàllay
asamaan.
14 Ñaareelu musiba mi
wéy na, ñetteel baa ngi nii
di ñëw.

Juróom ñaareelu liit gi

15 Juróom ñaareelu
malaaka ma wol liitam,
noonu baat yu xumb jib ca
asamaan naan:
«Nguuru àddina, jébbalaat
nañu ko sunu Boroom
ak Almaseem,
te dina nguuru ba fàww.»
16 Ñaar fukki mag ak ñeent,
ña toogoon ca seen gàngune
ca kanam Yàlla, daldi dëpp
seen jë ca suuf, jaamu Yàlla,
17 naan:
«Nu ngi lay gërëm, Boroom
bi Yàlla, yaw Aji Man
ji,
ki nekk te nekkoon,
ndax gànjoo nga sa kàttan
gu réy gi,
ngir taxawal sa nguur.
18 Xeet yi meroon nañu,
waaye sa mer wàcc na,
te jamono ji jot na,
ji ngay àttee ñi dee,
neexal say jaam yonent yi,
ak sa gaa ñi ak ñi ragal saw
tur,
muy mag di ndaw,
te nga rey ñiy yàq àddina.»
19 Noonu kër Yàlla gi ci
asamaan daldi ubbiku, gaalu
kóllëreg Yàlla ga daldi feeñ
ca biir kër Yàlla ga, te mu
daldi am ay melax, ay coow,
ay dënnu, yëngu-yëngub
suuf ak tawu yuur bu metti.

12

Jigéen ja ak ninkinànka ja

1 Amoon na firnde ju
ràññiku ju feeñ ca asamaan,
di jigéen ju làmboo jant bi,
kaalawoo fukki biddiiw ak
ñaar, weer wi nekk ci suufu
tànkam.
2 Jigéenu biir la, di yuuxu
ndax metitu mat wu tar.
3 Noonu beneen firnde
feeñ ca asamaan, di nink-
inànka ju réy, xonq curr te
am juróom ñaari bopp ak
fukki béjjén. Ca bopp ya am
na juróom ñaari mbaxanay
buur.
4 Geenam di laawaale
ñetti cér yu ne benn ca
biddiiwi asamaan, di leen
sànni ci suuf. Ninkinànka ja
taxaw ca kanam jigéen jay
matu, ngir lekk liir ba, bu
juddoo.
5 Noonu mu jur doom ju
góor, muy ki wara jiite xeeti

àddina yépp ak yetu weñ.
Waaye ñu daldi fëkk doom
ja, mu dem ca Yàlla ak
gànguneem.
6 Gannaaw loolu jigéen ja
daw, dem ca màndiŋ ma, ca
dalukaay ba ko Yàlla waa-
jaloon ngir mu nekk fa, ñu
dundal ko fa diirub junni
ak ñaar téeméeri fan ak
juróom benn fukk.
7 Noonu xare am ca
asamaan ya. Mikayel ak
malaaka, ya ànd ak moom,
xeex ak ninkinànka ja,
ninkinànka ja it ak ay
malaakaam feyu.
8 Waaye ninkinànka jaa
gëna néew doole; noonu
ñu dàqe ko ak toppam
asamaan.
9 Daaneel nañu ko, moom
ninkinànka ju réy ji, di jaani
cosaan ji, te ñu di ko wax
Tuumaalkat bi mbaa Sey-
taane, moom miy nax waa
àddina sépp— daaneel nañu
ko ci kaw suuf, moom ak i
malaakaam.
10 Noonu ma dégg baat bu
xumb jóge asamaan naan:
«Léegi mucc agsi na, moom
ak kàttan
ak nguuru Yàlla sunu Bo-
room,
ak sañ-sañu Almaseem,
ndaxte ki daan tuumaal
sunuy bokk,
di leen sosal guddi ak
bëccëg ci kanam Yàlla
sunu Boroom,
kooka daaneel nañu ko.
11 Fekk not nañu ko jaarale
ko ci deretu Gàtt ba
ak seen seedes ngëm,
te soppuñu seen bakkan ba
ragala dee.
12 Looloo tax, na asamaan ak
ñi ci dëkk bànneexu!
Musiba ci kaw suuf ak ci biir
géej!
Ndaxte Seytaane wàcc na ci
yéen,
ànd ak mer mu tàng,
ndaxte xam na ne jot gi ko
dese barewul.»
13 Ba ninkinànka ja gisee
ne daaneel nañu ko ci kaw
suuf, mu dàq jigéen, ja ju-
roon doom ju góor ja.
14 Noonu ñu jox jigéen ja
ñaari laafi jaxaay ja, ngir mu
naaw, ba sore ninkinànka
ja, dem ca màndiŋ ma ca
bérabam, ñu dundal ko fa
ab diir, ay diir ak genn-wàllu
diir*.
15 Ninkinànka ja buusu
ndox mu bare ni dex ca
gannaaw jigéen ja, ngir
yóbbaale ko ca.
16 Waaye suuf wallu jigéen
ja, naan dex, ga ninkinànka
ja buusu woon.
17 Ninkinànka ja mere
jigéen ja, daldi xeexi ak
ñi des ciy doomam, di ñiy
sàmm ndigali Yàlla tey sax
ci di seedeel Yeesu.
18 Noonu mu taxaw ca
tefesu géej ga.

13

Ñaari rab yi

1 Noonu ma gis génn ca
géej ga, rab wu am fukki
béjjén ak juróom ñaari
bopp. Ci kaw béjjénam ya
amoon na fukki mbaxanay

* **12:14** Maanaam ñetti at ak genn-wàll.

buur; ca bopp ya turi xarab
Yàlla.
2 Rab wa ma gis ma nga
mel ni segg, tànk ya mel
ni yu rab wu ñuy wax
urs, gémmiñ ga mel ni gu
gaynde. Ninkinànka ja jox
ko kàttanam ak nguuram ak
sañ-sañam bu réy.
3 Benn ca bopp ya mel ni
dafa gaañu ba dee. Waaye
gaañu-gaañu ba daldi wér.
Waa àddina sépp yéemu,
daldi topp rab wa.
4 Ñu jaamu ninkinànka ja
ndax li mu joxoon sañ-sañ
rab wa, di jaamu it rab wa,
naan: «Rab wi amul mo-
room, kenn manula xeex ak
moom.»
5 Noonu mayees ko mu am
gémmiñ, muy jay boppam te
di xarab turu Yàlla. Mayees
ko it sañ-sañu jëf ci kaw suuf
diirub ñeent fukki weer ak
ñaar.
6 Noonu mu tàmbalee
xarab Yàlla, di xarab aw
turam, dalam, ak ñi dëkk ci
asamaan.
7 Mayees ko, mu xare ak
gaayi Yàlla yi te not leen.
Mayees ko it sañ-sañ ci
kaw bépp giir ak réew ak
kàllaama ak xeet.
8 Waa àddina sépp dinañu
ko jaamu, ñooñu ñu bindul
seeni tur, li dale ci njàlbéenu
àddina, ci téereb dund bu
Gàtt bi ñu rendi.
9 Yaw mi am ay nopp,
déglul.
10 Ku Yàlla dogal, ñu war laa
jàpp njaam,
dinañu la jàpp njaam.
Ku Yàlla dogal, ñu war laa
rey ak jaasi,
dinañu la rey ak jaasi.
Looloo tax gaayi Yàlla yi
wara muñ te takku.

Rab wi génn ci suuf, di naaféq, bi mbubboo yonent

11 Noonu ma gis weneen
rab di génn ci suuf. Am
na ñaari béjjén yu mel ni
yu gàtt, waaye di wax ni
ninkinànka.
12 Muy jëf ak sañ-sañu rab
wu jëkk wa ci turam, di
sant waa àddina sépp, ñu
jaamu rab wu jëkk, woowu
am gaañu-gaañu ba ko rey,
waaye daldi wér.
13 Muy def kéemaan yu
réy, ba dem sax bay wàcce
ci kaw suuf sawara su jóge
asamaan, nit ñi di gis.
14 Noonu mu nax waa
àddina ci kéemaan, yi mu
am sañ-sañu def ci turu rab
wu jëkk wa. Mu sant waa
àddina, ñu def nataalu rab,
wi am gaañu-gaañub jaasi
tey dund.
15 Mayees ko it, mu dund-
loo nataalu rab wa, waxloo
ko, ba képp ku jaamuwul
nataalu rab wa rekk ñu rey
la.
16 Mu def it ba ñépp,
mag ak ndaw, buur ak
baadoolo, gor ak jaam, ñépp
am màndarga ci seen loxol
ndijoor walla ci seen jë,
17 ba kenn du mana
jënd mbaa mu jaay te
amul màndargam rab wi,
maanaam turam walla siifar
bu méngoo ak turam.
18 Lii nag mooy laaj xel:
ku am xel dina mana waññ
siifaru rab wi, ndaxte siifar
boobu méngoo na ak bu nit,
di juróom benni téeméer ak

juróom benn fukk ak juróom benn.

14

Gàtt ba ak ñi jébbalu ci Yàlla

1 Ma xool noonu, gis Gàtt ba taxaw ci tundu Siyoŋ, ànd ak téeméer ak ñeent fukk ak ñeenti junniy nit, te ñu bind ci seen jë turu Gàtt ba ak turu Baayam.

2 Ma dégg baat bu jóge asamaan, buy riir ni duusi géej, ni riiru dënnu gu réy. Baat ba ma dégg mel ni baati xalamkat yuy xalam.

3 Nit ñu bare ñooñu taxaw ca kanam gàngune ma ak ñeenti mbindeef ya ak mag ña, di woy woy wu bees. Kenn manula jàng woy wa, ku dul téeméer ak ñeent fukk ak ñeenti junniy nit, ñooñu ñu jote àddina.

4 Ñoo di ñi taqul sobey jigéen, ndaxte saxal nañu seen bopp ci sellaay. Ñu nga topp Gàtt ba fépp fu mu jëm. Yàlla jot na leen ci biir nit ñi, ñu jébbalu ci Yàlla ak ci Gàtt bi, mel ni tànneefu ngóob mi ñuy sédde Yàlla,

5 te fen masula génn ci seen gémmiñ. Amuñu benn sikk.

Ñetti malaaka yégle nañu àttey Yàlla

6 Noonu ma gis meneen malaaka naaw ca digg asamaan, yor xibaar bi sax, di ko yégal waa àddina — xeet yépp ak giir yépp ak kàllaama yépp ak réew yépp.

7 Ma nga doon xaacu naan: «Ragal-leen Yàlla te jox ko ndam li, ndaxte waxtuw àtteem jot na. Jaamuleen ki sàkk asamaan ak suuf ak géej ak bëti ndox yi.»

8 Meneen malaaka, di ñaareel bi, topp ca naan: «Daanu na! Babilon, dëkk bu mag, bi daan màndil réew yépp ak biiñu njaaloom, daanu na.»

9 Meneen malaaka, di ñetteel bi, topp ca, di xaacu naan: «Ku jaamu rab wi ak nataalam te nangoo am màndargaam ci jëëm walla ci loxoom,

10 dina naan moom itam biiñu xadarub Yàlla bi kenn raxul, ñu sotti ko ci koppu meram. Te dees na ko mbugal ci sawara ak tamarax ci kanam malaaka yu sell yi ak Gàtt bi,

11 te saxar siy jóge ci seen mbugal dina gilli ba fàww. Ñooñu di jaamu rab wi ak nataalam, ak képp ku nangoo jot màndargam turam, duñu noppalu guddi ak bëccëg.»

12 Looloo tax gaayi Yàlla yi wara muñ, ñooñuy sàmm ndigali Yàlla yi ak ngëm ci Yeesu.

13 Noonu ma dégg baat ci asamaan naan: «Bindal: “Bés ni tey, ñi nekk ci Boroom bi te dee, barkeel nañu.”» Xelum Yàlla nee na: «Waaw, dinañu noppalu ci seeni coono, ndaxte seeni jëf a nga leen di xaar.»

Góob nañu àddina si

14 Ma xool noonu, gis niir wu weex ak ku ca toog, niroo

ak doomu nit, takk kaalag
wurus ca bopp ba, yor sàrt
bu ñaw.
15 Te meneen malaaka
génn ca kër Yàlla ga, di
wax ak baat bu xumb ak ka
toogoon ca niir wa, ne ko:
«Dawalal sa sàrt te góob,
ndaxte ngóob jot na, te lépp
ñor na ci kaw suuf.»
16 Noonu ka toogoon ca
kaw niir wa dawal sàrtam ci
kaw suuf, góob àddina sépp.
17 Bi loolu amee meneen
malaaka génn ca kër Yàlla ga
nekk ca asamaan, yor moom
itam sàrt bu ñaw.
18 Noonu meneen
malaaka, ma am sañ-sañ
ca sawara sa, jóge ca
sarxalukaayu cuuraay ba,
daldi wax ak baat bu xumb
ak malaaka, ma yor sàrt bu
ñaw ba, ne ko: «Dawalal sa
sàrt bu ñaw bi te dagg cëggu
reseñ yu àddina, ndaxte ñor
nañu.»
19 Noonu malaaka ma
daldi dawal sàrtam ci
àddina, dagg reseñ yi, sànni
leen ci biir segalukaay bu
réy bu merum Yàlla.
20 Ñu nal reseñ ya ca
segalukaay, ba ca gannaaw
dëkk ba, deret génn ca, ba
agsi ci laabi fas yi, te wal ba
ëmb lu mat ñetti téeméeri
kilomet.

15

Malaaka ya taawu musiba yu mujj yi

1 Noonu ma gis ca
asamaan beneen firnde ju
réy tey yéeme: juróom
ñaari malaaka yu taawu
juróom ñaari musiba, ñuy
yu mujj ya, ndaxte ñoom
ñooy matal merum Yàlla.
2 Noonu ma gis lu mel ni
géej gu leer ni weer bu set
buy ray-rayi ak sawara. Ña
notoon rab wa ak nataalam
ak siifar bu méngoo ak tu-
ram, ñoo taxaw ca géej gu
leer ga, yor xalam yu leen
Yàlla jox.
3 Ñuy woy woyu Musaa
jaamu Yàlla bi, ak woyu Gàtt
ba, naan:
«Say jëf réy nañu te yéeme,
yaw Boroom bi Yàlla, Aji
Man ji.
Say yoon jub nañu te dëggu,
yaw Buur bi fiy sax ba
abadan.
4 Ku la ragalul, Boroom bi?
Ku dul màggal saw tur?
Kenn, ndaxte yaw rekk yaa
sell.
Xeet yépp dinañu dikk,
jaamu la,
ndax say àtte bir na ñépp.»
5 Gannaaw loolu ma xool,
noonu kër Yàlla ubbiku
ca asamaan, muy xaymab
màggalukaay, bi ëmb li
Yàlla seede.
6 Juróom ñaari malaaka,
ya taawu juróom ñaari
musiba ya, daldi génn ca kër
Yàlla ga. Ñu sol mbubb*
yu set te weex bay lerax,
laxasaayoo ngañaayi wurus
ba ci seen dënn.
7 Noonu kenn ci ñeenti
mbindeef ya jox juróom
ñaari malaaka ya juróom
ñaari ndabi wurus yu fees
ak merum Yàlla jiy dund ba
fàww.

* **15:6** ***mbubb yi:*** ràbbe nañu ko wëñ gu weex gu ñu tudde *lẽ*.

8 Kër Yàlla ga fees ak saxar
ndax leeraayu ndamu Yàlla
ak kàttanam. Te kenn man-
atula dugg ca kër Yàlla ga, ba
kera juróom ñaari musiba,
ya juróom ñaari malaaka ya
taawu, di mat.

16

Ndab ya def merum Yàlla

1 Noonu ma dégg baat
bu xumb bu jóge ca kër
Yàlla ga, naan juróom ñaari
malaaka ya: «Demleen sotti
ci àddina juróom ñaari nd-
abi merum Yàlla yi.»
2 Noonu malaaka mu jëkk
ma dem, sotti ndabam ci
àddina, ba woppi taab ju
bon te metti dal nit, ña
am màndargam rab wa tey
jaamu nataalam.
3 Ñaareelu malaaka ma
sotti ndabam ci géej gi.
Mu soppiku deret ni deretu
néew, ba lépp luy dund te
nekkoon ci géej gi dee.
4 Ñetteelu malaaka ma
sotti ndabam ci dex yi ak ci
bëti ndox yi. Ñu daldi nekk
deret.
5 Noonu ma dégg malaaka
mi am sañ-sañ ci ndox yi
naan:
«Ku jub nga, yaw ki nekk te
nekkoon,
yaw Aji Sell ji, ci li nga dogal
àtte yooyu.
6 Ndaxte tuur nañu deretu sa
gaa ñi ak ju yonent yi,
yaw it fey nga leen seen bor,
jox leen deret, ñu naan.»
7 Ma dégge baat jibe ca sarx-
alukaayu cuuraay ba naan:
«Waaw, Boroom bi Yàlla, Aji
Man ji,
say àtte dëggu nañu te jub.»
8 Ñeenteelu malaaka ma
tuur ndabam ci jant bi.
Noonu ñu jox ko sañ-sañu
lakk nit ñi ak tàngaayam.
9 Naaj wu metti di lakk nit
ñi, ñu daldi xarab turu Yàlla,
ji am sañ-sañ ci kaw musiba
yooyu. Waaye tuubuñu sax
seeni bàkkaar, ngir jox ko
ndam li.
10 Juróomeelu malaaka
ma tuur ndabam ci kaw
gàngunem rab wa. Noonu
lëndëm muur nguuram. Nit
ñi di màtt seeni làmmiñ
ndax metit,
11 ñuy xarab Yàllay
asamaan ndax seeni metit
ak seeni taab. Waaye
tuubuñu seeni jëf.
12 Juróom benneelu
malaaka ma sotti ndabam
ci dex gu mag, gi ñuy wax
Efraat, ndox ma daldi ŋiis,
ngir waajal yoonu buuri
penku, yiy ñëw.
13 Noonu ma gis ñetti rab
yu bon yu mel niy mbott,
génn ci gémmiñi ninkinànka
ja ak rab wa ak naaféq, ba
mbubboo yonent.
14 Ay rabi Seytaane lañu
woon, yuy def ay kéemaan
te di dem ci buuri àddina
sépp, di leen dajale, ngir
xeex biy am ci bés bu mag,
bi Yàlla Aji Man ji jagleele
boppam.
15 «Maa ngi ñëw nib sàcc.
Bég nga, yaw mi nelawul te
di wottu say yére, ngir baña
dox yaramu neen, ñuy gis sa
gàcce.»
16 Noonu rab ya dajale bu-
uri àddina si ci bérab bu

tudd ci làkku ebrë Armage-
don.
17 Ci kaw loolu juróom
ñaareelu malaaka ma sotti
ndabam ci ngelaw. Noonu
baat bu xumb jóge ca
gàngune ma ca kër Yàlla ga,
naan: «Lépp mat na.»
18 Noonu mu am ay melax
ay riir ay dënnu ak yëngu-
yëngub suuf bu mag, boo
xam ne bési cosaan ba
léegi, masu faa am. Yëngu-
yëngub suuf si réye na
noonu.
19 Dëkk bu mag ba
xàjjalikoo ñetti cér, te dëkki
xeet yi màbb. Noonu Yàlla
daldi fàttaliku Babilon bu
mag ba, ngir jox ko koppu
meram mu tàng ma, ba mu
màndi.
20 Dun yépp daldi ne mes,
te kenn gisatul tund ya.
21 Tawu yuur, donj wu
nekk tollu ci ñeent fukki
kilo, daldi daanoo asamaan
ci kaw nit ñi, ñuy xarab
Yàlla ndax musibam yuur
ga, ndaxte musiba ma dafa
metti woon lool.

17

Jigéenu moykat bu mag ba

1 Gannaaw loolu benn ci
juróom ñaari malaaka, ya
taawu juróom ñaari ndab
ya, ñëw ne ma: «Kaay,
ma won la mbugalu jigéenu
moykat bu mag, bi toog ci
dex yu bare.
2 Moom la buuri àddina
si àndal ci seen njaaloo. Ci
biiñu moy Yàllaam la waa
àddina màndee.»
3 Noonu Xelum Yàlla solu
ma, malaaka ma yóbbu ma
ca màndiŋ ma. Foofa ma gis
fa jigéen ju war rab wu xonq
te am juróom ñaari bopp ak
fukki béjjén, yaram wa fees
ak turi xarab Yàlla.
4 Jigéen ja sol lu yolet te
xonq, takk wurus ak jamaa
ak ay per. Yoroon na koppu
wurus bu fees ak ñaawteef
ak sobeem.
5 Bindoon nañu ci jëëm
tur wii ëmb kumpa, mu
di: Babilon mu mag mi,
ndeyi jigéeni moykat yi ak
ñaawteefi àddina yi.
6 Ma gis jigéen ja màndi
ci deretu gaayi Yàlla yi,
ci deretu ñi doon seedeel
Yeesu.

Naka laa ko gis, ma daldi
jaaxle lool.
7 Malaaka ma ne ma: «Lu
tax nga jaaxle? Dinaa la leer-
alal kumpag jigéen ji ak rab,
wi mu war te am juróom
ñaari bopp ak fukki béjjén.
8 Rab wi nga gis nekkoon
na waaye nekkatul. Dina
génn ca kàmb gu xóot ga,
ba noppi sànku. Noonu
waa àddina, ñi ñu bindul
seeni tur, li dale ci njàlbéenu
àddina, ci téereb dund bi,
dinañu yéemu, bu ñu gisee
rab wi, ndaxte nekkoon
na waaye nekkatul te dina
nekkaat.
9 «Xam lii nag moo laaj xel.
Juróom ñaari bopp ya ñooy
juróom ñaari tund, yi jigéen
ji toog ci seen kaw. Juróom
ñaari buur lañu itam:
10 juróom daanu nañu,
kenn kaa ngi fi, ki ci des
ñëwagul, te bu ñëwee, dina
fi wara nekk ab diir.

11 Rab wi nekkoon te
nekkatul nag, moom ci
boppam moo di juróom
ñetteelu buur bi, te ci
juróom ñaar yi la bokk. Ma
nga jëm sànkute.
12 «Fukki béjjén yi nga gis,
fukki buur lañu yu jotagul
nguur. Waaye dinañu jot
sañ-sañ diirub waxtu, ñuy
nguuru ak rab wi.
13 Ñoo bokk mébét, di jox
seen kàttan ak seen sañ-sañ
rab wi.
14 Dinañu xare ak Gàtt
bi, waaye Gàtt bi dina leen
daan, ndaxte mooy Kilifag
kilifa yi, di Buuru buur yi.
Te am toppam, di ñi mu woo
te tànn leen, te ñu takku
ci moom, dinañu daanandoo
ak moom.»
15 Mu neeti ma: «Dex yi
nga gis jigéenu moykat ja
toog ca kaw, mooy réew yi
ak mbooloo yi ak xeet yi ak
kàllaama yi.
16 Fukki béjjén yi nga gis,
ñoom ak rab wa, dinañu
bañ jigéenu moykat ja, futti
ko ci lépp, def ko yaramu
neen. Dinañu lekk suuxam,
ba noppi lakk ko ci sawara.
17 Ndaxte Yàlla def na ci
seen xol, ñu matal la mu
naroon. Noonu dinañu ànd,
jébbal seen nguur rab wi, ba
kera li Yàlla wax di mat.
18 Te jigéen ji nga gis, moo
di dëkk bu mag, biy nguuru
ci kaw buuri àddina si.»

18

Babilon daanu na

1 Gannaaw loolu ma gis
meneen malaaka mu wàcce
ca asamaan, yor sañ-sañ bu
réy, te leeraayam daj na
àddina sépp.
2 Mu daldi xaacu naan:
«Daanu na! Babilon mu
mag ma daanu na! Léegi
dëkkukaayu jinne la, ak
bépp rab wu bon ak bépp
picc mu daganul te araam.
3 Ndaxte jox na xeeti
àddina yépp, ñu naan ci
koppu nafsoom ak njaaloom,
ba ñu màndi. Buuri àddina
ànd nañu ak moom ci
njaaloo, te baana-baanay
àddina woomle nañu ndax
li mu bëgg mbuux.»
4 Noonu ma dégg be-
neen baat bu jóge asamaan
naan: «Génnleen ci biiram,
yéen samay gaay, ngir ngeen
baña bokk ci ay bàkkaaram
te baña am cér ci musiba yi
koy dal.
5 Ndaxte ay bàkkaaram
dajaloo nañu ba ci asamaan,
te Yàlla fàttaliku na ay jëfam
yu bon.
6 Dellooleen ko li mu de-
foon, feyleen ko ñaar ci
li mu lebaloon, feesal-leen
koppam ak naan gu gëna
wex ñaari yoon naan ga mu
joxe woon.
7 Joxleen ko ci coono ak
naqar, lu tollu ni tiitar ak
mbuux, ba mu dencaloon
boppam. Gannaaw nee
woon na ci xelam: “Maa ngi
toog fii ni buur, duma ab
jëtun te duma ténj mukk,”
8 looloo tax ba musiba, yii
ñu ko sédd, dinañu ñëw ci
benn bés, ñu di mbas, ténj
ak xiif, ñu di ko lakk ba mu
jeex, ndaxte Yàlla Boroom bi
ko àtte, ku am kàttan la.»
9 Buuri àddina yépp, yi

àndoon ak moom ci njaaloo
ak mbuux, bu ñu séenee
saxar siy jollee ci taal bi ñu
koy lakke, dinañu yuuxu, di
ko jooy.
10 Dinañu tiit ndax
coonoom, ba dàndu lu sore,
naan:
«Ngalla yaw! Ngalla yaw,
dëkk bu mag bi,
Babilon mi am kàttan!
Benn waxtu rekk doy na,
ngir sab àtte mat!»
11 Baana-baana yi ci kaw
suuf di jooy, di ko naqarlu,
ndaxte kenn dootul jënd
seen njaay:
12 seen wurus ak seen
xaalis ak seeni jamaa ak
yeneen per; seeni piis yu
rafet ak piis yu yolet, yu
ray-ray, yu xonq; seen dénk
wu xeeñ ak seen yëf yi ñu
defare bëñi ñay walla dénk
wu jafe walla xànjar walla
weñ walla marbë;
13 ak bant yuy safal ak
gàncax gu xeeñ ak xeeti cu-
uraay yu bare ak latkoloñ ak
biiñ ak diw ak sungufu lay-
layaat ak pepp ak i nag ak i
xar ak i fas ak i sareeti xare
ak i jaam, ba ci bakkani nit.
14 Dinañu wax naan: «Yëf
yi nga bëggoona am raw
nañu la, te lépp luy yafal
walla col gu rafet ñàkk nga
ko, te kenn du ko gisaat!»
15 Baana-baana, yi daan
jaay yëf yooyu ba woomle,
dinañu sore ndax ragal
coonoom. Dinañu jooy di
naqarlu,
16 naan:
«Ngalla yaw! Ngalla yaw,
dëkk bu mag,
bi soloon yére yu rafet, yu
yolet te xonq,
daan takk wurus ak jamaa
ak per,
17 sa alal ju bare jépp naaw
na ci waxtu!»
Noonu ñépp ñiy dawal
gaal ak ñi ciy tukki ak ñi
ciy liggéey ak ñi ciy baana-
baana, ñépp di sore bérab
boobu,
18 te bu ñu séenee saxar
sa cay jollee, naan: «Ndax
dëkk bu niroo woon ak dëkk
bu mag bii mas na am?»
19 Ñuy xëpp suuf ci seen
bopp, di jooy, di naqarlu te
naan:
«Ngalla yaw! Ngalla yaw,
dëkk bu mag bi nga
xam ne
ci la boroom gaal yépp
woomle ndax sa
barele,
ci waxtu nga gental.
20 Yaw asamaan, bégal ci li
ñu ko yàq!
Yéen itam gaayi Yàlla yi,
ndaw yi ak yonent yi,
bégleen,
ndaxte Yàlla àtte na ko, ba
feyul leen.»
21 Noonu malaaka mu am
doole jël doj wu réy, sànni ko
ci géej gi, naan:
«Nii lañuy sànnee ak doole
Babilon dëkk bu mag
bi,
mu ne meŋŋ.
22 Buumi xalam yi ak baati
woykat yi ak toxoro yi
ak liit yi,
kenn dootu ko dégg ci
yaw.
Liggéeykat bu xareñ bu mu
mana doon,
kenn dootu ko gis ci
yaw.

Kandaŋu gënn,
kenn du ko déggati ci yaw.
23 Niitug làmp du tàkkati,
te baatu boroom séet ak séetam dootul jib ci yaw ba fàww.
Ndaxte say baana-baana ñoo yilifoon àddina,
te xeet yépp réer nañu ndax say luxus.»
24 Deretu yonent yi ak gaayi Yàlla yi ak ñépp ñi ñu rey ci kaw suuf, ci moom Babilon lañu ko fa fekk.

19

Aleluya!

1 Gannaaw loolu ma dégg lu mel ni baat bu xumb bu jollee ca mbooloo mu bare ca asamaan, naan:
«Aleluya!
Mucc, ndam ak kàttan, Yàlla sunu Boroom moo ko moom.
2 Ay àtteem dañoo dëggu te jub!
Ndaxte àtte na jigéenu moykat bu mag,
bi daan yàq àddina si ak njaaloom,
te feyul na noonu jaami Yàlla, yi mu daan rey.»
3 Ñu tegaat ca ne:
«Aleluya!
Saxarus lakku dëkk baa ngi jolli ba fàww!»
4 Noonu ñaar fukki mag ña ak ñeent, ak ñeenti mbindeef ya, daldi sukk di jaamu Yàlla, moom mi toog ca gàngune ma. Ñu naan:
«Amiin! Aleluya!»
5 Noonu baat jibe ca gàngune ma naan:
«Màggal-leen Yàlla sunu Boroom,
yéen ñépp ñi di ay jaamam,
yéen ñi ko ragal, mag ak ndaw.»
6 Ma dégg lu mel ni baatu mbooloo mu bare, mel ni riiru duusi géej, ni yënguy dënnu yu réy, naan:
«Aleluya!
Sunu Boroom Yàlla Aji Man ji dugg na ci nguuram!
7 Nanu bég te bànneexu te jox ko ndam li,
ndaxte céetu Gàtt bi agsi na, séet bi waaj na!
8 May nañu ko, mu sol mbubb mu set te weex bay lerax.»
Mbubb mu weex moomu day misaal njubtey gaayi Yàlla yi.
9 Gannaaw loolu malaaka ma ne ma: «Bindal lii: “Yéen ñi ñu woo ci reeri céetu Gàtt ba, barkeel ngeen.”» Mu teg ca ne ma: «Kàddu yii ñooy kàdduy Yàlla, di kàddu yu dëggu.»
10 Noonu ma daanu ci ay tànkam, bëgg koo jaamu. Mu ne ma: «Moytu koo def; sa nawle laa ci liggéey bi, di kenn ci say bokk, yiy sax ci seedeel Yeesu. Jaamul Yàlla. Ndaxte seedes Yeesu mooy xel miy solu yonent yi.»

Ki war fas wu weex

11 Bi loolu wéyee ma gis asamaan ubbiku. Noonu fas wu weex feeñ. Ki ko war ma nga tudd Ku Takku te Dëggu, te ci njub lay àtte ak a xare.
12 Ay bëtam di xuyy ni sawara, te mu am mbaxanay buur yu bare ca boppam.

Bind nañu ci moom tur wu
kenn xamul ku dul moom.
13 Sol na mbubb mu ñu
sóob ci deret, te Kàddug
Yàlla mooy turam.
14 Xarekat yi nekk ci
asamaan topp ci moom, war
ay fas yu weex, sol mbubb
yu weex te set.
15 Am na jaasi ju ñaw
juy génn ci gémmiñam, ngir
dóor xeet yi, mu di leen jiitee
yetu weñ, te mooy nappaaje
reseñ yi ci segalukaayu mer
mu tàng mu Yàlla Aji Man ji.
16 Ci mbubbam ak ci poo-
jam bind nañu ci tur wii:
Buuru buur yi, Kilifag kilifa
yi.

17 Noonu ma gis malaaka
mu taxaw ci jant bi. Mu wax
ak baat bu xumb ak picc, yiy
naaw ci digg asamaan, ne
leen: «Ñëwleen teewesi reer
bu mag bu Yàlla,
18 ngeen lekk suuxi buur
yi, njiiti xare yi ak boroom
kàttan yi, suuxi fas yi ak
seeni gawar, suuxi ñépp:
gor ak jaam, mag ak ndaw.»

19 Noonu ma gis rab wa,
buuri àddina si ak seeni
xarekat dajaloo ngir xareji
ak ki war fas wa ak ay
xarekatam.
20 Ñu jàpp rab wa, moom
ak naaféq ba mbubboo
yonent, ba daan def ca turu
rab wa ay kéemaan yu
mu naxe ñi nangu woona
am màndargam rab wa te
jaamu nataalam. Ñoom
ñaar ñépp sànni nañu leen
ñuy dund ca déegu sawara
ak tamarax buy tàkk.

21 Ña ca des, jaasi, jay génn
ca gémmiñu ka toog ca fas
wa, rey leen; picc yépp lekk,
ba regg ci seeni suux.

20

*Nguuru Kirist diirub jun-
niy at*

1 Noonu ma gis malaaka
mu wàcce ca asamaan, yor
caabiy kàmb ga ak càllala gu
réy.
2 Mu jàpp ninkinànka ja,
di jaani cosaan ja, muy Tu-
umaalkat bi, maanaam Sey-
taane. Malaaka ma yeew ko
diirub junniy at,
3 sànni ko ci kàmb gi, tëj
ko, sakk bunt bi ko tiim ci
kaw. Noonu du nax xeet
yi, ba kera junniy at yi di
mat. Gannaaw loolu fàww
ñu yiwi ko diir bu gàtt.

4 Noonu ma gis ay
gàngune, ñu jox ña ca toog
sañ-sañu àtte. Noonu ma
gis ruuwi ñi ñu bóomoon
ndax li ñu doon seedeel
Yeesu te gëm kàddug Yàlla.
Ñooñu jaamuwuñu rab wa
mbaa nataalam, te nan-
guwuñoo am màndargam
rab wa ca seen jë mbaa
seen loxo. Ñu daldi dekki,
di nguuru ak Kirist diirub
junniy at.
5 Yeneen néew yi duñu
dekki, fi ak junniy at yi
matul. Loolu moo di
ndekkite lu jëkk li.
6 Ñi bokk ci ndekkite lu
jëkk li, barkeel nañu te
sell! Ñaareelu dee gi du
leen manal dara. Waaye
dinañu doon sarxalkati Yàlla

ak Kirist, tey nguuru ak moom junniy at.

Seytaane ci déegu sawara sa ba fàww

7 Bu junniy at ya matee, dinañu yiwi Seytaane ca ka-soom,
8 te dina dem naxi xeet yi ci ñeenti xéblay àddina, maanaam ñoom Gog ak Ma-gog*. Dina leen dajale ngir xare, te dinañu bare ni peppi suuf cig tefes.
9 Dinañu sam suuf sépp, di wër dalu gaayi Yàlla yi ak dëkk, bi Yàlla bëgg. Waaye sawara daldi jóge asamaan, lakk leen.
10 Dees na jàpp Seytaane, mi leen daan nax, sànni ko ci déegu sawara ak tamarax bi, mu fekki rab wa ak naaféq ba mbubboo yonent. Foofa dinañu leen mbugal guddi ak bëccëg ba fàww.

Bés pénc ba

11 Noonu ma gis gàngune mu mag te weex, ak ka ca toog. Asamaan ak suuf daw, sore ko, ba ne mes.
12 Ma gis néew ya, mag ak ndaw, ñu taxaw ca kanam gàngune ma. Ñu daldi ubbi ay téere, ubbi itam beneen téere, téereb dund bi. Ñu àtte néew ya, ku nekk ci say jëf, ni ñu ko binde woon ca téere ya.
13 Noonu géej gëq néew, yi nekkoon ci moom; dee ak barsàq delloo néew, ya ñu yoroon. Ñu àtte ñépp ci seeni jëf.
14 Ñu jàpp dee ak barsàq, sànni ca déegu sawara sa. Déegu sawara soosu moo di ñaareelu dee.
15 Képp ku ñu bindul sa tur ci téereb dund bi, dees na la sànni ci déegu sawara si.

21

Asamaan ak suuf yu bees yi

1 Noonu ma gis asamaan su bees ak suuf su bees, ndaxte asamaan su jëkk sa ak suuf su jëkk sa wéyoon nañu, te géej gi amatul.
2 Ma gis, wàcce ca asamaan, jóge ca wetu Yàlla, Yerusalem gu bees gi, dëkk bu sell, bi ñu waajal ba mu jekk ni séet buy nég jëkkëram.
3 Ma dégg baat bu xumb jibe ca gàngune ma naan: «Dalub Yàllaa ngi ci biir nit ñi. Dina dëkk ak ñoom, nit ñi dinañu nekk ay gaayam, te moom Yàlla ci boppam dina ànd ak ñoom, nekk Yàlla seen Boroom.
4 Dina fomp bépp rongooñ ci seeni bët; te dee dootul am walla naqar walla jooy walla metit, ndaxte yëf yu jëkk ya wéy nañu.»
5 Noonu ki toog ca gàngune ma ne: «Maa ngi yeesal lépp!» Mu ne ma: «Bindal, ndaxte kàddu yii yu wóor lañu te dëggu.»
6 Mu teg ca ne ma: «Lépp mat na! Maay Alfa di Omega, di njàlbéen gi, di muj gi. Ku mar, dinaa la may

* **20:8** ***Gog ak Magog*** ñooy misaal bañaaley Yàlla ak yu gaayi Yàlla yi, ni ko yonent Yàlla Esekiyel waxe woon.

ci bëtu ndoxum dund mi, te
doo fey dara.
7 Ku daan, dinga am cér ci
mbir yii. Dinaa nekk Yàlla sa
Boroom, te dinga nekk doom
ci man.
8 Waaye ñi ragal ak ñi
gëmul ak ñiy def lu ñaaw
ak ñiy bóome ak ñiy njaaloo
ak luxuskat yi ak xërëmkat
yi ak fenkat yépp, seen añ
moo di déegu sawara bi ànd
ak tamarax. Loolu mooy
ñaareelu dee gi.»
9 Gannaaw loolu benn
malaaka ñëw, mi bokk ca
juróom ñaari malaaka, ya
yoroon juróom ñaari ndabi
musiba yu mujj ya, ne ma:
«Ñëwal, ma won la séet bi,
soxnas Gàtt bi.»
10 Noonu Xelum Yàlla solu
ma, malaaka ma yóbbu
ma ci kaw tund wu réya
réy. Noonu mu won ma
Yerusalem, dëkk bu sell bi,
muy wàcce ci asamaan, jóge
ca wetu Yàlla,
11 ànd ak ndamu Yàlla.
Leeraayam mel ni leeraayu
per bu jafe lool, ni jamaa buy
ray-rayi.
12 Miir bu réy te kawe moo
ko wër te am fukki bunt ak
ñaar, bu ca nekk malaaka
taxaw ca wet ga. Ca bunt
ya bind nañu ca fukki tur ak
ñaar, yu giiri bànni Israyil.
13 Ca penku am na fa ñetti
bunt; ca nor ñett; ca sudd
ñett ak ñett ca sowu.
14 Samp nañu miiru dëkk
ba ci fukki fondamaa ak
ñaar, yu ñu bind turi fukki
ndawi Gàtt ba ak ñaar.
15 Ki doon wax ak man
amoon na nattukaay, di
bantu wurus bu mu doon
natte dëkk ba ak miir ba ko
wër, ak bunt ya.
16 Dëkk ba dafa kaare,
guddaay ba ak yaatuwaay ba
ñoo tolloo. Mu natt dëkk ba
ak bant ba mu yor. Gud-
daay ba ak yaatuwaay ba
ak taxawaay ba lépp tolloo,
di fukki junni ak ñaar ciy
estat*.
17 Malaaka ma natt miir ba
nattub nit, fekk miir ba di
téeméer ak ñeent fukk ak
ñeenti xasab†.
18 Miir ba, jamaa lañu ko
liggéeye, te dëkk ba di wu-
rusu ngalam, leer ni weer bu
set.
19 Fondamaay miiru dëkk
ba rafetale nañu leen xeeti
per yu nekk.
Fondamaa bu jëkk ba jamaa
la;
ñaareel ba, per bu bulo bu
ñuy wax safiir;
ñetteel ba, per bu wert bu
ñuy wax kalseduwan;
ñeenteel ba, per bu wert
te lerax, bu ñuy wax
emëróot;
20 juróomeel ba, per bu
xonq bu ñuy wax sar-
donigsë;
juróom benneel ba, per bu
xonq curr bu ñuy wax
sarduwan;
juróom ñaareel ba, per bu
mboq bu ñuy wax
kirisolit;
juróom ñetteel ba, per bu
wert ni géej bu ñuy
wax beril;

* **21:16** Maanaam ñaari junni ak ñaar téeméeri kilomet. † **21:17** Maanaam juróom benn fukki meetar ak juróom.

juróom ñeenteel ba, per bu mboq bu ñuy wax topaas;
fukkeel ba, per bu wert bu ñuy wax kirisoparas;
fukkeel ba ak benn, per bu bulo bu ñuy wax yasent;
fukkeel ba ak ñaar, per bu yolet bu ñuy wax ametistë.
21 Fukki bunt ya ak ñaar, ay per yu weex lañu. Bunt bu nekk di benn per kepp. Péncu dëkk ba di wurusu ngalam, leer ni weer bu set.
22 Gisuma ca dëkk ba kër Yàlla, ndaxte Boroom bi Yàlla Aji Man ji ak Gàtt ba ñooy màggalukaay ba.
23 Dëkk ba soxlawul jant walla weer ngir leeral ko, ndaxte ndamu Yàlla moo koy leeral, te Gàtt ba moo nekk làmpam.
24 Xeeti àddina dinañu dox cig leeram, te buuri àddina dinañu ca indi seen ndam.
25 Bunti dëkk ba duñu tëju bëccëg, te guddi du fa am.
26 Dinañu fa indi ndamu xeet yi ak seen alal.
27 Dara du fa dugg lu am sobe, mbaa kenn kuy sóobu ci ñaawteef walla fen. Ñi ñu bind ci téereb dund bu Gàtt bi rekk ñoo fay dugg.

22

Dexu ndoxum dund mi

1 Noonu malaaka ma won ma dexu ndoxum dund, mu leer ni weer bu set, di génn ca gàngune mu Yàlla ak Gàtt ba,
2 xellee ca digg péncu dëkk ba. Ca weti dex ga amoon na ca garabu dund, guy meññ fukki yoon ak ñaar, di meññ weer wu nekk, te xob ya di faj xeet yi.
3 Musiba dootul am. Gàngune mu Yàlla ak Gàtt bi mu ngi ci dëkk bi, te ay jaamam dinañu ko jaamu.
4 Dinañu gis xar kanamam, te turam dina nekk ci seen jë.
5 Guddi dootul am, te kenn dootul soxla leeru làmp walla naaju jant, ndaxte Boroom bi Yàlla moo leen di leeral. Te dinañu nguuru ba fàww.
6 Noonu malaaka ma ne ma: «Wax jii ju wóor la te dëggu. Boroom bi, Yàlla jiy leeral xeli yonent yi, moo yónni malaakaam, ngir mu won ay jaamam mbir yi dëgmël di ñëw.»

Yeesu Kirist dina délsi

7 «Maa ngi ñëw léegi. Yaw miy sàmm waxi Yàlla, yi ci téere bii, barkeel nga.»
8 Man Yowaana maa dégg mbir yii te gis ko. Ba ma ko déggee te gis ko, damaa daanu ca tànki malaaka, ma ma ko doon won, bëgg koo jaamu.
9 Mu ne ma: «Moytu koo def. Sa nawle laa ci liggéey bi, yaw ak say bokki yonent ak ñiy sàmm waxi téere bii. Jaamul Yàlla.»
10 Mu ne ma it: «Bul tëj téere bii ak waxi Yàlla yi mu ëmb, ndaxte waxtu wi jege na.
11 Ku jubadi, na sax ci jubadeem; ku taq sobe, na sigiñu ci sobeem; ku jub, na

wéy ci jëf yu jub; ku sell, na
ci ŋoy.»
12 Yeesu nee na: «Maa
ngi ñëw léegi, indaale pey
gi, ngir delloo ku nekk lu
méngoo ak lu mu def.
13 Man maay Alfa di
Omega, ki jëkk tey mujj,
maay njàlbéen gi, di muj gi.
14 «Yéen ñi fóot seeni
mbubb, ngir saña lekk ci
garabu dund gi te dugg
ci bunti dëkk bi, barkeel
ngeen.
15 Waaye ñi ci biti ñooy
xaj yi ak luxuskat yi ak
njaalookat yi ak bóomkat yi
ak xërëmkat yi ak ñépp ñiy
sopp fen te wéye ko.
16 «Man Yeesu maa yónni
sama malaaka, ngir mu
seede leen mbir yii ci digg
mboolooy ñi gëm. Man
maay car, bi soqikoo ci
Daawuda, di biddiiwu njël
bu leer bi.»
17 Te Xelum Yàlla ak
séetu Gàtt bi ñu ngi naan:
«Ñëwal!»
Képp ku dégg wax jii, na
ne: «Ñëwal!»
Na képp ku mar, ñëw; ku
bëgg, duyal ci ndoxum dund
mi te doo fey dara.
18 Man Yowaana maa ngi
koy wax képp ku dégg waxi
Yàlla, yi nekk ci téere bii: ku
ci yokk dara, Yàlla dina dolli
ci sa mbugal musiba, yi ñu
wax ci téere bii.
19 Ku dindi dara ci waxi
Yàlla, yi nekk ci téere bii,
Yàlla dina dindi sa wàll ca
garabu dund ga ak dëkk bu
sell ba, ñaar yooyu ñu bind
ci téere bii.
20 Kiy seede mbir yii nee
na: «Waaw, maa ngi ñëw
léegi.»
Amiin. Boroom bi Yeesu,
ñëwal!
21 Yal na yiwu Boroom bi
Yeesu ànd ak yéen ñépp.